This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

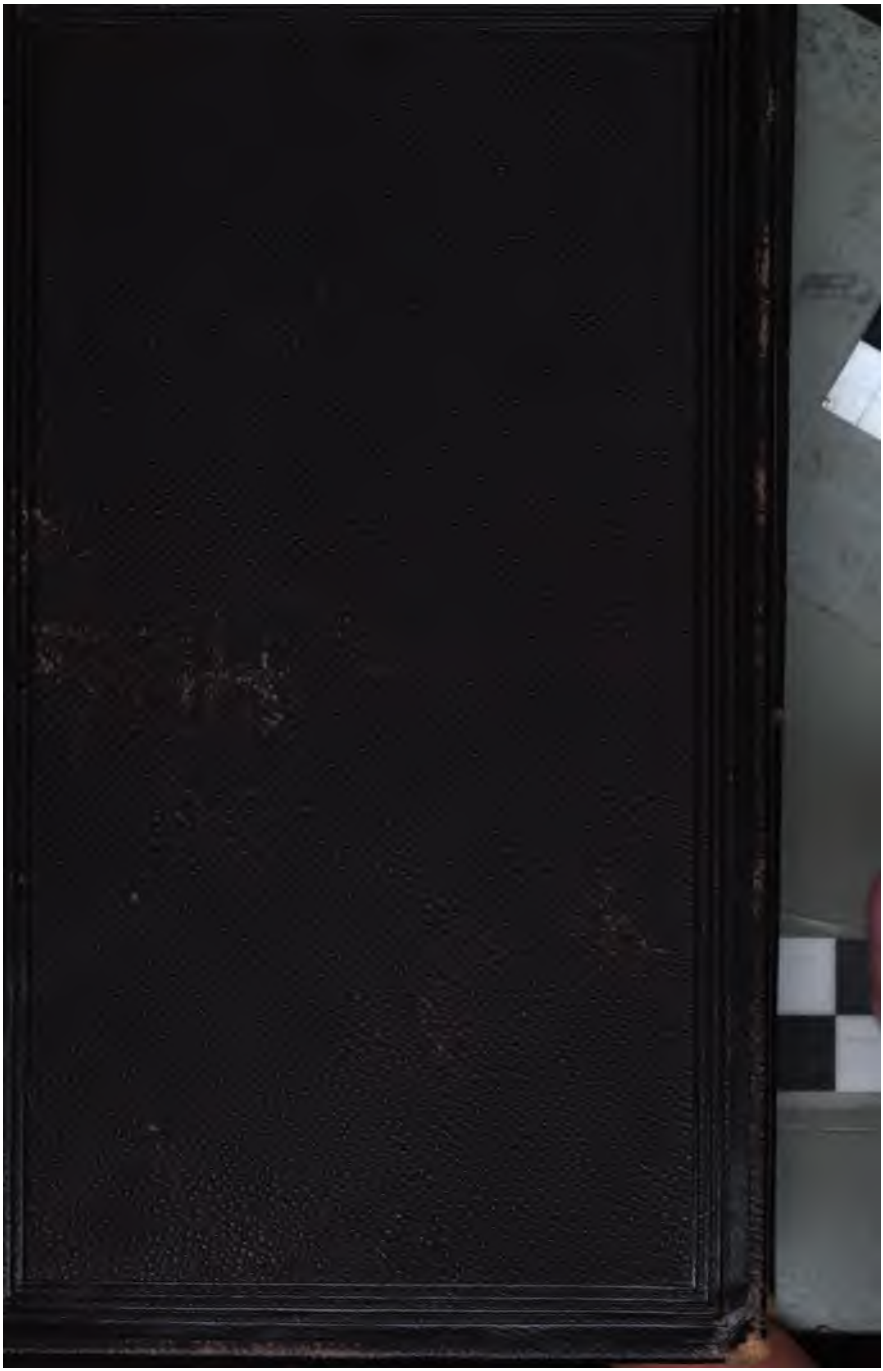

This Bible

Being one of 128 Volumes,
in 121 different Languages,
similar to those placed by
The British and Foreign Bible Society
in the
"Great Exhibition",
is Presented to
Wilbraham Taylor, Esqre
by
The Foreign Conference and Evangelization Committee
for 1851,"
as a Testimonial of their
affectionate regard, and a grateful acknowledgment
of the
Untiring Christian Zeal,
with which he carried out the important objects of the Commi
thereby securing
the Affection of the Brethren
assembled from various parts of the World

[redacted]Kinnaird,
Treasurer

[redacted]inch,
Sub-Treasurer

PRB&M

Early paintings of New Testament
in Estonian. Painted at St. Petersburg.

FORBES LIBRARY

NORTHAMPTON

MASS.

DHM 3547

Bible. N.T. Estonian. 1825

Meie Issanda

Jesusse Kristusse

Uus

Testament

ehk

Ue Seädusse Ramat.

Peterburri Linnas,
Stereotipidega trükkitud, Piibli Koggodusse kulloga,
1825 Aastal.

FORBES LIBRARY
NORTHAMPTON
MASS.

Ue Seädusse Ramatud.

	Peat.	Lehh. kätz
Matteusse Ewangelium	28	3
Markusse Ewangelium	16	88
Luka Ewangelium	24	143
Joannesse Ewangelium	21	235
Apostlide Teud	28	305
Paulusse Ramat Roma Rahwale	16	393
1 Ramat Korintusse Rahwale	16	430
2 Ramat Korintusse Rahwale	13	465
P. Ram. Kalatia Rahwale	6	488
P. Ram. Ewesusse Rahwale	6	500
P. Ram. Wilippi Rahwale	4	512
P. Ram. Kolossusse Rahwale	4	521
1 Ram. Tessalonika Rahwale	5	529
2 Ram. Tessalonika Rahwale	3	537
1 Ram. Timoteusse le	6	541
2 Ram. Timoteusse le	4	551
P. Ram. Titusse le	3	558
P. Ram. Wilemonile	1	562
1 Peetrusse Ramat	5	565
2 Peetrusse Ramat	3	575
1 Joannesse Ramat	5	581
2 Joannesse Ramat	1	591
3 Joannesse Ramat	1	592
P. Ramat Ebrea Rahwale	13	593
Jakobusse Ramat	5	621
Juda Ramat	1	630
Joannesse Ilmutamisse Ramat	22	633

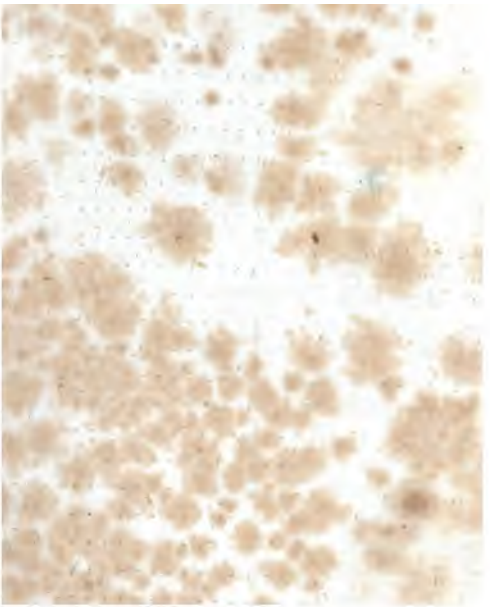

Ewangelium
ehk
Hea ſannum mailma Lunnastajaſt Jeſusſeſt Kristusſeſt,
ülleskirjotud
Pühhaſt Matteusſeſt.

1. Peatük.

Kristusse ſuggumõsſaſt, nimmeſt ja ſündimisſeſt.

Se on Jeſusſe Kristusse ſündimisſe ramat, kes on Abraami poia Taweti poeg.

2. Abraam ſünnitas Iſaki, ja Iſak ſünnitas Jakobi, ja Jakob ſünnitas Juda ja temma wennad.
1 Moſ. 21, 3. ja 25. 26. ja 29, 35.

3. Ja Judas ſünnitas Peretſi ja Sara Tamariga, ja Perets ſünnitas Esromi, ja Esrom ſünnitas Arami. 1 Moſ. 38, 29. 1 Aiar. 2, 5. 9. Rut. 4, 19.

4. Ja Ram ſünnitas Aminadabi, ja Aminadab ſünnitas Naaſſoni, ja Naahſon ſünnitas Salmo-

1 Aiar. 2, 10. 11.

Ja Salma ſünnitas Raabiga, ja Poas

ſünnitas Obedi Ruttiga, ja Obed ſünnitas Jeſſe.
Rut 4, 17. 21 22.

6. Ja Jeſſe (Iſai) ſünnitas kunninga Taweti ja kunningas Tawet ſünnitas Salomoni Uria nacſega. 1 Aiar. 2, 15. 2 Sam. 12, 24.

7. Ja Salomon ſünnitas Roboami, ja Reabeam ſünnitas Abia, ja Abia ſünnitas Aſa.
1 Kunn. 11, 43. 1 Aiar. 3, 10.

8. Ja Aſa ſünnitas Joſawati, ja Joſawat ſünnitas Jorami, ja Joram ſünnitas Uſia. 1 Kunn. 15, 24. ja 22, 51. 1 Aiar. 3, 11. 12.

9. Ja Uſia ſünnitas Jotami, ja Jotam ſünnitas Ahaſt, ja Ahas ſünnitas Hiskiat. 2 Kunn 15, 7. ja 16, 1. 20.

10. Ja Hiskia ſünnitas Manaſſe, ja Manaſſe ſünnitas Amoni ja Amon ſünnitas Joſia.
2 Kunn. 20, 21. ja 21, 18. 24.

11. Ja Josia sünnitas Jojakimi ja temma wennad Pabiloni wangiwimisse aial. 1 Kiar. 3, 15.

12. Agga pärrast Pabiloni wangiwimist sünnitas Jekonja Sealtieli, ja Sealtiel sünnitas Serubabeli. 1 Kiar. 3, 17.

13. Ja Serubabel sünnitas Abiudi, ja Abiud sünnitas Eliakimi, ja Eliakim sünnitas Asori.

14. Ja Asor sünnitas Sadoki, ja Sadok sünnitas Abhimi, ja Abhim sünnitas Eliudi.

15. Ja Eliud sünnitas Eleatsari, ja Eleatsar sünnitas Mattani, ja Mattan sünnitas Jakobi.

16. Ja Jakob sünnitas Josepi, Maria mehhe, kelleſt Mariaſt on sündinud Jesus, kedda nimmetakse Kristusseks. p. 27, 17. 22.

17. Keik pölwed nüüd Abraamist Tawetist sadik on nelliteistkümmend pölwe: ja Tawetist Pabiloni wangiwimisseſt sadik on nelliteistkümmend pölwe; ja Pabiloni wangiwimisseſt Kristusseſt sadik on *teistkümmend* pölwe.

Agga Jesusse Kris-

tusse sündimine olli nenda: seſt kui temma emma Maria Josepile kihlatud olli, enne kui nemmad kokko said, leiti tedda käima peäl ollemast pühhast Waimust. Luk. 1, 27. 34. p. 2, 5.

19. Agga et temma mees Josep öige olli, ja ei tahtnud tedda häbbi sisse sata, tahtis temma sallaja temmast ärralahkuda.

20. Agga kui temmal se mötte olli, wata, siis näitis ennaſt temmale Jssanda ingel unnes, ja ütles: Josep, Taweti poeg, ärra karda mitte Maria, omma naese enneſe jure wöttes, seſt mis temma sees on sündinud, se on pühhast Waimust.

21. Agga temma peab poia ilmale toma ja sinna pead temmale nimme pannema Jesus, seſt temma peästab omma rahwaſt nende pattudeſt.

Luk. 2, 21. Ap. Tegg. 4, 12.

22 Agga se keik on sündinud, et piddi töcks sama, mis Jssandaſt on öeldud prohweti lábbi, kes ütleb:

Jes. 7, 14. n. r. ſ.

23. Ennä, neitsit saab käima peäle, ja peab poia

ilmale toma, ja nemmad peawad temmale nimme pannema Immanuel, se on árraſelletud: Jummal meiega. Jeſ. 8, 8. 10.

24. Agga kui Joſep unneſt úllesárkas, teggi temma nenda kui Jeſanda ingel tedda olli käſknud, ja wõttis omma naeſe ennaſe jure;

25. Ja temma ei puutnud temmaſſe mitte, kunni temma omma eſſimeſſe poia ſai ilmale tonud, ja ta panni temmale nimme Jeſus. Rom. 8, 29. Ebr. 1, 6. Kol. 1, 15.

2. Peatük.

Mis Jeſusſele ſündinud tapse põlwes. (Ewangelium kolme Kunninga Päwal.)

Agga kui Jeſus olli ſündinud Petlemmas Judamaal kunninga Herodesſe aial, wata, ſiis tulid targad hommiko poolt Jeruſalemma, ja útleſid:

Luk. 2, 6. 7. Matt. 8, 11.

2. Kus on ſe ſündinud Juda rahwa Kunningas? ſeſt meie olleme temma tähhe näinud hommikomaal, ja olleme tulnud tedda kummardama.

4 Moſ. 24, 17. 2 Petr. 1, 19. Jeſ. 60, 3.

3. Agga kui kunningas Herodes ſedda kulis, ehmatas temma wägga árra, ja keik Jeruſalemma lin temmaga.

4. Ja temma koggus kokko keik úllemad preeſtrid ja kirjatundiad rahwa ſeaſt, ja kulas neilt, kus Kristus piddi ſündima. Joan. 5, 39. 40.

5. Agga nemmad útleſid temmale: Petlemmas Judamaal, ſeſt nenda on prohweti läbbi kirjotud:

6. Ja ſinna Petlem Judamaal, ſinna ep olle milgi kombel ſe wähhem Juda würstide ſeas, ſeſt ſinnuſt peab wäljatullema ſe Wallitſeja, kes minno Iſraeli rahwaſt peab kui karjane hoidma. Mik. 5, 1 Joan. 7, 42.

7. Siis kutſus Herodes need targad ſallaja, ja kulas neilt öiete ſedda aega, mil ſe täht olli paiſtnud.

8. Ja temma läkkitas neid Petlemma, ja útles: Minge ja kulage öiete hästi ſe lapſokeſſe járrele, ja kui teie tedda leiate, ſiis kulutage mulle, et ka minna tullen tedda kummardama. Matt. 15, 8.

9. Agga kui nemmad ſaid kunningaſt kuulnud, läkſid nemmad árra, ja wata, ſe täht, mis nemmad hommikomaal ollid näinud, käis

nende eel, kunni temma tulli, ja seisis kohhe seál ülleswel, kus se lapsokenne olli.

10. Agga kui nemmad sedda tähte näggid, said nemmad üpris wägga röömsaks. Laul. 119, 105. 130.

11. Ja kui nemmad tullid senna kotta, leidsid nemmad se lapsokesse Maria temma emmaga, ja heitsid mahha ja kummardasid tedda, ja wötsid omma warrandust lahti, ja wisid temmale andid, kulda ja wiroki ja mirri.

Laul. 72, 10. 15. Jes. 60, 6.

12. Ning et Jummal neid käsknud unnes, et nemmad mitte ei piddand Herodesse jure taggasi minnema, läksid nemmad teist teed taggasi omma male.] Laul. 32. 8 (Ewangelium ilmasüta laste tapmisse Päwal.)

13. Agga kui nemmad said taggasi läinud, wata, siis näitis ennast Jssanda ingel unnes Josepile, ja ütles: Touse ülles, ja wötta se lapsokesse ning temma emma enneseega, ja pöggene Egiptussemale, ja olle seál, kunni minna sulle saan üttelnud; sest Herodes püab sedda last ärrabukkata.

14. Agga temma tousis ülles ja wöttis sedda lapsokest enneseega ja temma emma ösel, ja pöggenes Egiptussemale,

15. Ja olli seál, kunni Herodes sai ärrasurnud, et piddi töcks sama, mis Jssandast on räkitud prohweti läbbi, kes ütleb: Egiptussemaalt ollen minna omma Poega kutsnud. Os. 11, 1.

16. Kui nüüd Herodes näggi, et temma olli petted neist tarkadest, sai temma wägga wihhaseks, ja läkkitas wälja, ja laskis ärratappa keik poeglapsed, mis Petlemmas, ja keige temma raiade peál, kes ollid kahheaastased ja nende järgmissed, sedda aega mööda, mis temma hästi neilt targailt olli kulanud.

Kalat. 4, 29.

17. Siis on töcks sanud, mis prohwetist Jeremiast on räkitud, kes ütleb:

Jerem. 31, 15.

18. Ramas on heál kuuldud, paljo kaebmist ja nutmist ja ullumist. Rael nutis ommad lapsed, ja ei tahtnud ennast mitte lasta römustada, sest nemmad ei olnud teps ellus.

19. Agga kui Herodes sai árrasurnud, wata, siis náitis ennast unnes Issanda ingel Josepile Egiptussemaal,

20. Ja útles: Touse úlles, ja wótta se lapsoke ja temma emma ennesega, ja minne Israeli male, sest need on surnud, kes lapsokesse hinge púúdsid.
2 Mos. 4, 19.

21. Siis tousis temma úlles, ja wóttis se lapsokesse ja temma emma ennesega, ja tulli Israeli male.

22. Agga kui temma kulis, et Arkelaus Judamaal kunningas olli omma issa Herodesse assemel, kartis temma senna minnes. Agga kui temma Jummalast kásko sai unnes, póggenes temma Kalileama pole.

23. Ja tulli, ja ellas úhhes liñnas, mis hútakse Naatsarettiks, et piddi tóeks sama, mis rákitud on prohwetide lábbi, et tedda peab Naatsareusseks hútama.]

3. Peatúk.

Kristust ristitakse Joannessest.

Agga neil páiwil tulli Joannes se ristia ja teggi jutlust Judama kórbes.
Mark. 1, 4.

2. Ja útles: Parrandage meelt; sest taewariik on liggi tulnud. v. 4, 17.

3. Sest temma on se, kellest prohwet Jesaias on rákinud ja úttelnud: húdia heál on kórbes: walmistage Issanda teed, tehke temma teeraad tassaseks. Jes. 40, 3. Mark. 1, 3. Luk. 3, 4. Joan. 1, 23.

4. Agga selsammal Joannessel olli ta omma kuub kameli karwust, ja nahkwó temma wóól; agga temma roog olli rohhotirtsud ja metsmessi.

5. Siis láks temma jure wálja Jerusalemma lin, ja keik se Judama, ja keik se Ma Jordani úmberkaudo;

6. Ja nemmad said temmast ristitud Jordanis, kui nemmad úllestunnistasid enneste pattud. Mark. 1, 5.

7. Agga kui temma paljo neid Wariserid ja Sadduserid nággi omma ristmisse jure tullewad, útles temma nende wasto: teie wihhasematte maddude suggu, kes on teile náitnud, et sate árrapóggeneda tullewa wihha eest? Luk. 3, 7.

8. Sepárrast kandke óiget meleparrandamisse wilja
Luk. 3, 8.

9. Ja ärge möttelge isseenneses üttelda: meil on Abraam Jsaks; sest minna ütlen teile, et Jummal woib neistsinnatsist kiwwast Abraamile lapsi sata.
Joan. 8, 39.

10. Agga kirwes seisab ka jo pude jure külges; sepärast igga puu, mis head wilja ei kanna, raiutakse mahha, ja wisatakse tulesse.
p. 7, 19. Luk. 3, 9. Joan. 15, 2. 6.

11. Minna ristin teid kül weega meleparrandamisseks; agga kes minno järrele tulleb, se on wäggewam mind, kelle kingi kanda minna wäärt ep olle; sesamma peab teid ristima pühha Waimoga ja tulega.
Mark. 1, 8.

12. Temma wisklabbidas on temma käes, ja temma wöttab omma reialluse pühkida, ja ommad nisud aita kokkopanna; agga haganaid wöttab temma kustutamatta tullega ärrapölletada.
(Ewangelium pärrast Neäri pühda.)

13. Siis tulli Jesus Kalileamaalt Jordani jöele Joannesse jure, et tedda *piddi temmast* ristitama.
Luk. 3, 21. n. t. l.

14. *Agga Joannes* kelas tedda wägga, ja ütles: Mul on tarwis, et mind sinnust peaks ristitama, ja sinna tulled minno jure.

15. Agga Jesus wastas ja ütles temma wasto: Olgo nüüd nenda, sest nenda on meie kohhus keik öigust täieste tehha; siis jättis temma tedda.

16. Ning kui Jesus sai ristitud, tulli temma seddamaid weest wälja, ja wata! taewad tehti temmale lahti; ja Joannes näggi Jummala Waimo kui tuikesse ennast mahhalaskwad, ja temma peäle tullewad. Luk. 3, 21. Joan. 1 32. 33.

17. Ja wata, heäl ütles taewast: Sesinnane on minno armas Poeg, kellest mul hea meel on.] p. 17, 5.

4. Peatük.

Jesust kiusatakse kurratist: temma hakkab omma ammetit, ja rahwale jutlust üttlema.

(Ewangelium esimesel Pühhapäwal paastus.)

Siis widi Jesust pühhast Waimust körbe, et tedda piddi kurratist kiusatama. Mark. 1, 12. Ebr. 4, 15.

2. Ja kui temma nelli kümmend päwa ja nelli kümmend öed sai paast-

nud, ſiis tulli temmale pärraſt nälg kätte.

3. Ja kiuſaja tulli temma jure, ja ütles: Kui ſa Jummala Poeg olled, ſiis ütle, et needſinnatſed kiwwid leibuks ſaiwad.

4. Agga temma wastas ja ütles: Kirjotud on: Inimeme ei ella mitte ükspäinis leiwaſt waid iggaühheſt ſannaſt, mis Jummala ſuuſt läbbi käib.

5 Moſ. 8, 3. Joan. 4, 34.

5. Siis wõttis tedda kurrat enneſega pühha liinna, ja panni tedda pühha koia harja peäle,

6. Ja ütles temmale: Kui ſa Jummala Poeg olled, ſiis kukkuta ennaſt mahha, ſeſt kirjotud on: Temma tahhab ommad inglid ſinno pärraſt käskida, ja nemmad peawad ſind kätte peäle wõtma, et ſinna omma jalga kiwwi wasto ei ial pea toukama.

Laul. 91, 11. 12.

7. Jeſus ütles temmale: ta on kirjotud: Sinna ei pea Jſſandat omma Jummalat mitte kiuſama.

5 Moſ. 6, 16.

8. Ta wõttis tedda kurrat *enneſega ühhe wägga kõrge mäe peäle, ja näitis temmale keik mailma kuningrigid ja nende au,*

1 Joan. 2, 16.

9. Ja ütles temmale: ſedda keik tahhan minna ſulle anda, kui ſa mahhaheidad ja mind kummardad.

10. Siis ütles Jeſus temmale: Taggane Saadan, ſeſt kirjotud on: Sinna pead Jſſandat omma Jummalat kummardama, ja tedda ükspäinis tenima.

5 Moſ. 10, 20.

11. Siis jättis tedda kurrat mahha, ja wata, inglid tullid temma jure, ja teniſid tedda.] Ebr. 1, 14.

12. Agga kui Jeſus kulis, et Joannes olli wangi ärraantud, läks temma taggaſt Kalilcamale, Marc. 1, 14.

13. Ja jättis Naatſaretti liinna mahha, tulli ja elas Kapernaumma liinas, mis merre äres on, Sabuloni ja Newtalemi raiade peäl. Luk 4, 31.

14. Et piddi tõeks ſama, mis õõldud on prohweti Jeſaia läbbi, kes ütleb:

Jeſ. 8, 23. p. 9, 1.

15. Sabuloni Ma, ja Nawtali Ma, mis merre äres on teiſel pool Jordani jõe, ja pagganatte Kalileama.

16. Se rahwas, mis pimmedusses istus, on suurt walgust näinud, ja neile, kes istusid surma maal ja warjus, neile on walgus tousnud. Jes. 60, 1. 2. 3.

17. Sest aiast hakkas Jesus jutlust teggema ja ütlema: Parrandage meelt, sest taewariik on liggi tulnud. p. 3, 2. Mark. 1, 14. 15.

(Ewangelium pühha Andrea Päwal.)

18. Agga kui Jesus Kalilea merre ärest kändis, näggi temma kaks wenda, Simonat, kedda nimmetakse Peetrusseks, ja Andreast temma wenda wörko merresse heitwad: (sest nemmad ollid kallamehhed.) Mark. 1, 16. 19.

19. Ja temma ütles neile: Tulge minno järrele, ja minna tahhan teid innimeste püüdjaiks tehha.

20. Ja ni kohhe jätsid nemmad need wörgud mahha, ja käisid temma järrel.

21. Ja kui temma sealt emale läks, näggi temma teist kaks wenda, Jakobust Sebedeusse poega ja Joannest temma wenda laewas omma issa Sebedeusega *nemad wörgud parrandad; ja temma kutsus* neid.

22. Ja ni kohhe jätsid nemmad laewa ja omma issa mahha, ja käisid temma järrel.]

23. Ja Jesus käis keik sedda Kalilea maad läbbi, ja öppetas nende koggodusse koddade sees, ja kulutas sedda kuningrigi armoöpetust, ja parrandas keik tõbbe ja keik wigga rahwa seas. Luk. 4, 15. 31.

24. Ja temmast läks kõnne wälja keik se Siriama läbbi, ja nemmad toid temma jure keik wiggased, monutesugguse tõbbe ja walloga waewatud, ja kurjast waimust ahhastud, ja kuutõbbised, ja kes ollid alwatud, ja temma teggi neid terweks. Ap. Tegg. 10, 38.

25. Ja paljo rahwast käis temma järrel Kalilea maalt ja Kümne liina maalt, ja Jerusalemmast, ja Judamaalt, ja teiselt poolt Jordani jõe. Luk. 6, 17.

5. Peatük.

Kristusse mäejuttus ristiinimeste õnnistusest ja mis kõik diete õppetab.

Agga kui temma sedda rahwast näggi, läks temma ülles ühhe mäe peale, ja kui ta sai mahhaistunud, tulid temma Jüngrid temma jure.

2. Ja kemma teggi omma su lahti, öppetas neid ja ütles:

3. Önsad on need, kes waimus waesed on; sest nende pärralt on taewariik. Jes. 57, 15.

4. Önsad on need, kes kurwad on; sest nemmad peawad sama römustud. Luk. 6, 21. Laul. 126, 5. 6. Jes. 61, 2.

5. Önsad on need tasassed; sest nemmad peawad maad pärima. Laul. 37, 11.

6. Önsad on need, kennel nälg ja janno on öigusse järrele; sest nemmad peawad täis sama. Luk. 6, 21. Jes. 49, 10. p. 55, 1. 2 p. 65, 13. 14.

7. Önsad on need armolissed; sest nemmad peawad armo sama. Öpp. Sann. 21, 21. Jak. 2, 13.

8. Önsad on need, kes puhtad südddannes on; sest nemmad peawad Jummalat näggema. 1 Joan. 3, 2. 3.

9. Önsad on need rahho noudjad; sest neid peab Jummala lapsiks hütama. Ebr. 12, 14.

10. Önsad on need, kedda taggakiusatakse öigusse pärast; sest nende pärralt on taewariik. Rom. 8, 17. 1 Peetr. 3, 14.

11. Önsad ollete teie, kui innimessed *teid minno pärrast laimawad, ja taggakiusawad*, ja rägiwad keik suggu kurja teie wasto, kui nemmad walletawad. Luk. 6, 22. 1 Peetr. 4, 14.

12. Römustage ja olge wägga röömsad; sest teie palk on suur taewas, sest nendasammuti on nemmad taggakiusanud need prohwetid, kes enne teid olnud. Ap. Teg. 5, 41. Ebr. 11, 36. n. t. 4.

13. Teie ollete selle Ma sool; agga kui se sool tuimaks saab, misga peab sedda solaseks tehtama? se ei kölba ennam kuhhogi, kui wäljawisata ja innimestele ärrasötkuda jalgega Mark. 9, 50. Luk. 14, 34.

14 Teie ollete mailma walgus; se linn, mis mäe peäl on, ei woi mitte warjul olla. Ewes. 5, 8. Filip. 2, 15.

15. Ei süta ka ükski künalt, ja ei panne sedda wakka alla, waid küünlajalla peäle, siis paistab temma keikile, kes koias on. Mark. 4, 21.

16. Nenda paistko teie walgus innimeste ees, et nemmad teie head teud näwad, ja auustawad teie issa, kes taewas on. 1 Peetr. 2, 12.

17. Ärge mötelge, et minna ollen tulnud käsku ellik prohwetid kautama:

minna ei olle tulnud neid kautama, waid tõeks teggema. Laul. 40. 8. 9.

18. Sest minna ütlen teile tõeste: Kunni taewas ja Ma hukka lähhäb, ei lähhä mitte hukka käsfust, mis üks keigewähhem kirri, ehk tähhekenne on, senniks kui keik sünnib.

Luk. 16 17. p. 21, 33.

19. Kes nüüd ial ühhe neistsinnatsist wähhemist käsfosannust peästab, ja öppetab nenda inimesfed, tedda peab keigewähhemaks hütama taewarikis; agga kes ial sedda teeb, ja öppetab, tedda peab sureks hütama taewarikis.

Jak. 2, 10.

Ewangellium kuendamat Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

20. Sest minna ütlen teile: Kui teie öigus ep olle paljo üllem kui kirjatundjatte ja Wariseride öigus, siis ei sa teie mitte taewariki. p. 23, 27. 28. Luk. 11, 39.

21. Teie ollete kuulnud, et wannemille on räkitud: Sinna ei pea mitte tappma: agga kes ial tappab, on kohto wäärt. 2 Mos. 20, 13.

22. Agga minna ütlen teile, et iggaüks, kes omma wenna peäle ilmaasjata wihha kannab, on kohto wäärt; agga kes ial omma wenna wasto ütleb: Raka, se on sure kohto wäärt; agga kes ial ütleb: Sa jölle, se on pörgo tulle wäärt.

1 Joan. 3, 15. Jak. 3. 9. 10.

23. Sepärrast kui sinna omma ande altari peäle tood, ja seäl so mele tulleb, et sinno wennal middagi on sinno wasto;

24. Siis jätta senna omma ande altari ette, ja minne, ja leppi enne omma wennaga ärra, ja siis tule ja to omma ande.

Mark. 11, 25. Kol. 3, 12, 13.

25. Olle pea heamelelinne omma wihhamehhe wasto, kunni sinna temmaga tee peäl olled, et se wihhames sind ei anna ärra kohtomoistja kätte, ja kohtomoistja sind ei anna ärra sullase kätte, ja sind ei wissata wangitorni. p. 18, 34. 35.

26. Tõest, minna ütlen sulle: sinna ei peäse seält wälja, ennego sinna ka wiimse tinga saad ärramaksnud.] Luk. 12. 58. 59.

27. Teie ollete kuulnud, et wanna rahwale on öeldud: Sinna ei pea mitte abbiello ärrarikkuma.

2 Mos. 20, 13. Ebr. 13, 4.

28. Agga minna útlen teile, et iggaúks, kes naese peále watab tedda himmustades, on jo abbiello temmaga árrarikkunud ommas súddames.
Job. 31, 1. Lauk. 119, 37.

29. Agga kui sinno parram silm sind pahhandab, siis kissu sedda wálja, ja wiska ennesest árra; sest sulle on parram, et úks sinno liikmist hukka lähhäb ja keik so ihho ei heideta pórgusse. p. 18, 9. Mark. 9, 47.

30. Ja kui sinno parram kässi sind pahhandab, siis raiu sedda mahha, ja wiska ennesest árra; sest sulle on parram, et úks sinno liikmist hukka lähhäb, ja mitte keik so ihho ei heideta pórgusse. Kol. 3, 5.

31. Se on ka öeldud, et kes ial ennast ommast naesest lahhutab, se peab temmale lahhutamisse ramato andma. 5 Mos. 24. 1. Matt. 19, 7. Mark. 10, 4.

32. Agga minna útlen teile, et kes ial ennast ommast naesest lahhutab, (muido kui horatõ pärrast) se teeb, et temma abbiello árrarikkub; ja kes ial sedda *árralahhutud naesest wõttab, se rikkub abbiello árra.*

33. Ta ollete ieie kuulnud, et wanna rahwale on öeldud: Sinna ei pea mitte úllekohto wanduma, waid sinna peád Jssandale ommad wanded piddama. 2 Mos. 20, 7.

34. Agga minna útlen teile, et teie ei pea koggonisse mitte wanduma, ei taewa jures, sest se on Jummala aujärg, Jes. 66, 1.

35. Egga Ma jures; sest se on temma jalgeallune järg; egga Jerusalemma peále, sest se on sure kunninga lin.

36. Ei pea sinna ka mitte omma Pea jures wanduma, sest et sinna ei woi úhte ainust jauksse karwa ei walgeks egga mustaks tehha.

37. Agga teie könne olgo jah, jah; ei mitte, ei mitte; agga mis úlle sedda on, se on sest tiggedast.
Jak. 5, 12.

38. Teie ollete kuulnud, et öeldud on: Silm silma wasto, ja hammas hamba wasto. 2 Mos. 21, 23. 24.

39. Agga minna útlen teile, et teie ei pea mitte tiggeda wasto pannema; waid kui kegi sind löób

rama kõrwa äre, siis põra ka teine temma pole.
Jer. Nutt. Laul. 3, 30. 1 Peetr. 3, 9.

40. Ja sellele, kes sinnoga tahhab kohtus käia, ja sinno kue wõtta, sellele jätta ka wammust.
Luk. 6, 29. 1 Kor. 6, 7.

41. Ja kui kegi sind sunnib ühhe pennikoorma käima, siis minne temmaga kaks.

42. Anna sellele, kes sult pallub; ja ärra põra ennast sellest ärra, kes sinnult tahhab laenata. Luk. 6, 34.

43. Teie ollete kuulnud, et õõldud on: Sinna pead omma liggimest armastama, ja omma wihhameest wihkama. 3 Mos. 19, 18.

44. Agga minna ütlen teile: Armastage ommad wihhamehhed, õnnistage neid, kes teid ärrawañnuwad, tehke head neile, kes teid wihkawad, ja palluge nende eest, kes teile liga tewad, ja teid taggakiusawad. Luk. 23, 34. Ap Tegg. 7, 59.

45. Et teie woiksite sada omma issa lapsiks, kes taewas on: sest temma lasseb omma päikest kurjade ja heade ülle tousta, ja lasseb wihma saddada õigede üllekohtuste peäle.

46. Sest kui teie neid armastate, kes teid armastawad, mis palka sate teie sest? eks tõlnerid ka seddasamma ei te? Luk. 6, 32.

47. Ja kui teie üksipäinis omma wendade wasto lõbbusad ollete, mis head tete teie ennam kui teised? Eks tõlnerid ka nendasammoti ei te?

48. Sepärrast peate teie täieste waggad ollema, nenda kui teie Issa, kes taewas on, täieste wagga on. Ewes. 4, 13. 2 Peetr. 1, 3—8.

6. Peatük.

Kuida monned head teud peawad Jummala mele pärrast ollema.

Katske, et teie omma waeste andid innimeste nähhes ei anna, et teid neist peab nähtama, muido ei olle teil palka teie Issa jures, kes taewas on.

2. Sepärrast kui sinna waestele andid annad, ei pea sinna ennese ees laskma passunat aiada, nenda kui sallalikkud tewad koggodusse koddade sees ja ulitsatte peäl, et neid innimestest peab auustadama. Tõest minna ütlen teile: neil on omma palk käes.
1 Kor. 13, 3.

3. Agga kui ſinna waeſtele andid annad, ſiis ei pea ſinno pahhem käſſi mitte teädma, mis ſinno parram käſſi teeb,

4. Et ſinno waeste anded woikſid ſallaja olla, ja ſinno issa, kes ſallajasse nääb, kül se ſulle makſab awwalikkult. Luk. 14, 14. Joan 3, 21.

5. Ja kui ſinna Jummalat pallud, ei pea ſinna mitte ollema kui ſallalikkud; ſeſt nemmad palluwad Jummalat heal meelel ſeistes koggodusse kodade ees, ja ulitſatte nurkade peäl, et neid innimesteſt peab nähtama. Töeſt minna útlen teile, et neil omma palk käes on.

Luk. 18, 11.

6. Agga ſinna, kui ſa Jummalat pallud, ſiis minne omma kambri, ja panne omma ukſe kinni, ja pallu omma Issa, kes ſallajas on, ja ſinno Issa, kes ſallajas nääb, makſab ſulle awwalikkult.

2 Kunn. 4, 33.

7. Agga kui teie Jummalat pallute, ei pea teie mitte paljo lobbiſema, nenda kui pagganad, ſeſt nemmad arwawad et neid kuultakſe omma paljo lobbiſemisse pärraſt. Jes. 1, 15.

8. Sepärraſt ärge ſage mitte nende ſarnatſeks, ſeſt teie Issa teab, mis teil tarwis on, ennego teie tedda pallute.

9. Sepärraſt luggege nenda: Meie issa, kes ſa olled taewas, pühhitſetud ſago ſinno nimmi.

Luk. 11, 2. 2 Moſ. 20, 7.

10. Sinno riik tulgo, ſinno tahtminne ſündko kui taewas, nenda ka Ma peäl. 1 Tim. 12, 10. Ap. Tegg. 21, 14.

11. Meie iggapäwaſe leiwa anna meile tänna pääw.

p. 4, 4 Joan. 6, 48 49 50.

12. Ja anna andeks meile meie wõllad, kui ka meie andeks anname omma wõlglaſtele.

Sanl. 32, 1. 2. 5. Matt. 18, 35.

13. Ja ärra ſata meid mitte kiuſatusſe ſiſſe, waid peäſta meid ärra ſeſt kurjaſt; ſeſt ſinno pärralt on se riik, ja se wäggi, ja se au iggaweſt, Amen.

p. 26, 41. 2 Tim 4, 18.

14. Seſt kui teie innimeſtele nende ekſitusſed andeks annate, ſiis annab ka teie taewane Issa teile andeks. Mark. 11, 25.

15. Agga kui teie inni-

mestele nende ekſitussi mitte andeks ei anna, siis ei anna ka teie Jssa teie ekſitussi mitte andeks.

y. 18, 35.

16. Agga kui teie paastute, siis ärge sage mitte kurwanäolisseks, nenda kui sallalikkud; sest nemmad tewad omma pallet näotumaks, et rahwas peab näggema neid paastwad. Tõest minno útlen teile, et neil omma palk käes on.

Jes. 58, 5. 6.

17. Agga kui sinna paastud, siis woia omma Pea, ja pesse ommad silmad.

18. Et innimessed ei nä sind paastwad, waid sinno Jssa, kes sallajas on; ja sinno Jssa, kes sallajas nääb, tassub sulle awwalikkult.

19. Ärge kogguge ennestele warrandust Ma peäl, kus koi ja rooste sedda ärrarikkub, ja kus wargad läbbikaewawad ja warrastawad. y. 19 21. 1 Tim. 6, 9.

20. Agga kogguge ennestele warrandust taewas, kus ei koi egga rooste ei rikku, ja kus wargad ei läbbi ei kaiwa egga warrastawad. 1 Tim. 6, 17—20.

21. Sest kus teie warrandus on, seäl on ka teie südda.

Luk. 12, 34. Joan. 20, 11. 15. 16.

22. Silm on ihho künal, kui nüüd sinno silm selge on, siis on keik sinno ihho selge. Lauk. 32, 2.

23. Agga kui sinno silm pahha on, siis on keik sinno ihho pimme. Kui nüüd se walgus, mis sinno sees on, pimmedus on, kui suur on siis se pimmedus?

(Ewangelium wieteistkümnemal Pühhapäwal pärrast kolmainu Jummala päwa.)

24. Ükski ei woi kahte issandat tenida, sest ehk temma wihkab ühhe ja armastab teise; ehk hoiab ühhe pole, ja pölgab teist ärra. Teie ei woi mitte Jummalat tenida ja Mammonat. Luk. 16, 13.

25. Sepärrast útlen minna teile: ärge murretsege mitte omma ello eest, mis teie peate sõma, ja mis teie peate joma. egga omma ihho eest, mis teie peate selga pannema. Eks ello ennam olle kui toidus, ja ihho ennam kui rided? Luk. 12, 22. Akt. 4, 6.

26. Pange tähhele need linnud, mis taewa al; sest

nemmad ei külwa eggá leika, egga panne kokko aitade sisse, ja teie taewane Issa toidab neid. Eks teie olle paljo üllemad kui need? Matt 10, 29—31.

27. Agga kes on teie seast, kes omma murrega ennese pitkusse jure woib ühhe küünra játkata?

28. Ja mis murretsete teie riette párrast? pange táhhele need lillikessed mis wálja peál, kuida nemmad kaswawad, nemmad ei te tööd egga kedra.

Luk. 21, 34.

29. Agga minna útlen teile, et Salomonki keige omma au sees ep olle mitte nenda olnud ehhitud kui üks neistsinnatsist.

1 Kunn. 5, 1. n. t. s.

30. Kui nüüd Jummal sedda rohto wálja peál, mis tánna on, ja home ahjo wisfatakse, nenda ehhitab, eks siis paljo ennam teid, teie nödrausklikkud?

31. Sepárrast ei pea teie mitte murretsema ja útlema: Mis peame meie sóma? ehk mis peame meie joma? *ehk misga peame meie ennast katma?*

32. Sest keik sedda noudwad pagganad takka; sest teie taewane Issa teab, et teile sedda keik tarwis lähhäb. 1 Petr. 5, 7.

33. Agga noudke essite Jummala riki ja temma öigust, siis sedda keik peab teile peálegi antama.

Luk. 17, 21. Rom 14, 17

34. Sepárrast árge murretsege mitte homse ette, sest kül homne pääw omma eest murret peab. Iggal páwal saab kül ommast waewast.]

7. Peatük.

Monningaist asjust, mis kelawad önsaks samast.

Árge moistke kohhut, et teie peále kohhut ei moisteta. Luk. 6, 37. Rom. 2, 1.

2. Sest mis kohtoga teie kohhut moistate, sega peab teie peále ka kohhut moistetama; ja mis moödoga teie moödate, sega peab teile jälle moödetama.

Mark. 4, 24

3. Agga mis sa sedda pinda nääd, mis so wenna silmas on, agga sedda palki ommas silmas ei panne sa mitte táhhele?

4. Ehk kuis tahhad sa úttelda omma wenna was

to: lasse, ma kissun sedda pinda sinno silmast wälja! ja wata, sinno silmas on palk.

5. Oh sinna sallalik! kissu esssite sedda palki ommast silmast wälja, ja siis selletad sinna wäljakiskuda sedda pinda omma wenna silmast.

6. Ärge andke sedda pühha koertele, ja ärge heitke ommad perlid siggade ette, et nemmad neid ärra ei sõtku omma jalgega, ja ennast ümber ei pöra, ja teid ei kissu. Ep. Eann. 9, 7. 8.

7. Palluge, siis peab teile antama, otsige, siis peate teie leidma; kopputage, siis peab teile lahti tehtama. Mark 11, 24.

8. Sest iggaüks, kes pallub, se saab, ja kes otsib, se leiab, ja kes kopputab, sellele tehhakse lahti.

9. Ehk missuggune inimenne on teie seast, kui temma poeg temmalt leiba pallub, kas ta peaks temmale kiwwi andma?
Luk. 11, 11.

10. Ja kui temma kalla pallub, kas ta peaks temmale maddo andma?

11. Kui nüüd teie, kes teie kurjad ollete, moistate häid andid anda omma lastele, kui paljo ennam annab teie Jssa, kes taewas on, häid andid neile, kes tedda palluwad?
Jak. 1, 5. 17. Luul 10, 17.

12. Keik nüüd mis teie ial tahhate, et innimessed teile peawad teggema, nenda sammoti tehke ka teie neile; sest se on se käsk, ja need prohwetid. Luk. 6, 31.

13. Minge sisse kitsast wärrawast; sest se wärraw on lai, ja se te on suur, mis hukkatusse sisse wiib, ja paljo on neid, kes seält sisse lähhäwad.
Luk. 13, 24.

14. Sest se wärraw on kitsas, ja se te on wacwalinne, mis elto sisse wiib, ja pissut on neid, kes sedda leidwad. Ap. Tegg. 14, 22.

(Ewangelium kahdekssamal Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

15. Agga hoidke ennast walle prohwetide eest, kes teie jure tullewad lammaste ridis, agga seestpiddi on nemmad kiskiad hundid.
1 Joan. 4, 1.

16. Nende wiljast peate teie neid tundma. Kas winamarjo noppitakse kib-

bowitsust, ehk wigimarjo obhakist? p. 12, 33. Jak. 3, 12.

17. Nenda igga hea pu kannab head wilja, agga pahha pu kannab pahha wilja.

18. Hea pu ei woi pahha wilja kanda, egga pahha pu woi head wilja kanda.

19. Igga puu, mis head wilja ei kañna, raiutakse mahha, ja wissatakse tulesse. p. 3, 10. Joan. 15, 2. 6.

20. Sepärrast nende wiljast peate teie neid tundma.

21. Ei sa keik, kes minno wasto útleb: Issand, Issand, taewariki, waid kes teeb minno Issa tahtmist, kes taewas on.

Luk 6, 46.

22. Paljo útlewad minno wasto selsammal päwal: Issand, Issand, eks meie olle sinno nimmel prohweti wisil rákinud, ja sinno nimmel kurjad waimud wäljaaianud, ja sinno nimmel paljo wäggewaid tegginud?

p. 25. 44.

23. Ja siis tunnistan minna neile: Minna ei olle teid ellades tunnud, taggonege *minnust ärra, kes teie üllekohto tete.]* p. 25, 41.

24. Sepärrast iggaüks, kes need minno sannad kuleb, ja teeb nende järrele, tedda pean minna ühhe moistlikko mehhe sarnatseks, kes omma kodda kaljo peále on ehhitanud.

Luk. 6, 47. 48. Joan 13, 17.

25. Ja raske saddo tulli mahha, ja wolas wessi tulli, ja tuled puhhusid, ja käisid selle koia peále, ja temma ei langend mitte mahha, sest temma alus olli kaljo peále tehtud.

26. Ja iggaüks, kes needsinnatsed minno sannad kuleb, ja neid ei te, tedda peab jölleda mehhe sarnatseks petama, kes omma kodda liwa peále ehhitanud; Luk. 6, 49.

27. Ja raske saddo tulli mahha, ja wolas wessi tulli, ja tuled puhhusid, ja löid wasto sedda kodda, ja temma langes mahha, ja temma langminne olli suur. Esek. 13, 10. 11. Matt. 13, 21

28. Ja se sündis, kui Jesus needsinnatsed könned sai löppetanud, ehmatas rahwas temma öppetusse pärrast. Luk. 4, 32.

29. Sest temma öppetab neid, kui se, kennel mele-

wald olli, ja ei mitte nenda kui kirjatundjad.
Mark. 1, 22.

8. Peatük.

Kristusse immetend, ke ge ennamiste siin pool järwe.
(Ewangelium kolmandamal Pühhapäwal pärrast kolme kunninga Päwa.)

Agga kui temma mäelt mahhaläks, käis paljo rahwast temma järrel.

2. Ja wata, üks piddalitöbbine tulli ja kummardas tedda, ja ütles: Issand, kui sa tahhad, woid sa mind puhtaks tehha. Mark. 1, 40. Luk. 5, 12.

3. Ja kui Jesus kät olli sirrotanud, putus temma temmasse ja ütles: Minna tahhan, sa puhtaks; ja seddamaid sai temma piddalitöwwest puhtaks. Matt. 11, 5.

4. Ja Jesus ütles temma wasto: Katsu, ét sa sedda ühhelegi ei ütle, waid minne, näita isseennast preestrile, ja wi sedda andi, mis Moses on käsknud, neile tunnistusseks.
3 Mos. 14, 2. Luk. 17, 14.

5. Agga kui Jesus Kapernaumma sisse läks, tulli üks söddapealik temma jure, pallus tedda.
Luk. 7, 2. u. t. s.

Ja ütles: Issand, minno sullane on alwatud koddo maas sures wallus.

7. Ja Jesus ütles temma wasto: Minna tahhan tulla ja tedda terweks tehha.

8. Ja se söddapealik kostis ja ütles: Issand, minna ep olle mitte wäärt, et sa minno kattukse alla tulled, waid ütle agga üks sanna, siis saab minno sullane terweks.
Luk. 15, 21. Laul. 35, 9.

9. Sest minna ollen ka innimenne wallitsusse al, ja minno al on söamehhi, ja minna ütlen ühhe wasto: minne, siis lähhäb temma, ja teise wasto: tulle, siis tulleb temma, ja omma sullase wasto: te sedda, siis teeb temma.

10. Agga kui Jesus sedda kulis, immetelles temma ja ütles nende wasto, kes järrel käisid: Töest, minna ütlen teile, ei Israelistke polle minna ni suurt usko leidnud. p. 15, 28.

11. Agga minna ütlen teile: mitto tullewad hommiko ja öhto poolt, ja istuwad laudas Abraami ja Isaki ja Jakobiga taewarikis. Luk. 13, 28. 29. Jes. 49, 12.

12. Agga kunningrigi lapsed lúkkatakse wálja keigesüggawama pimmedusse sisse, seál peab ollema ulluminne ja hammaste kirristaminne. v. 22. 43.

13. Ja Jesus útles sóapealikko wasto: Minne, ja sulle sündko, nenda kui sinna olled usknud. Ja temma sullane sai terweks selsammal tunnil.] v. 15. 28.

14. Ja Jesus tulli Peetrusse kotta, ja nággi, et temma ám maas olli ja sojas tóbbes. Mark. 1, 29.

15. Siis hakkas temma temma kátte kinni, ja se soe tóbbi lahkus temmast; ja temma tousis úlles, ja tenis neid. v. 9. 25.

16. Agga kui óhto sai, tóid nemmad temma jure paljo, kes kurjest waimudest waewatud ollid; ja temma aias need kurjad waimud wálja sannaga, ja teggi keik haiged terweks.
Mark. 1, 32. Luk. 4, 40.

17. Et piddi tóeks sama, mis óóldud on prohweti Jesaia lábbi, kes útleb: Temma on meie nódrussed ennese peále wótnud, ja *meie tówwed on temma kannud.* Jes. 53, 4. 5.

18. Ja kui Jesus paljo rahwast ennese úmber nággi, káskis temma teise pole jarwe árraminna.

19. Ja temma jure tulli úks kirjatundig, se útles temma wasto: Oppetaja, ma tahhan sinno járrel káia, kuhho sa ial láhhád. Luk. 9, 57.

20. Ja Jesus útles temma wasto: Rebbastel on augud, ja linnudel, mis taewa al, pessad; agga innimesse Poial ei olle mitte, kuhho temma Pead woiks panna. 2 Kor. 8, 9.

21. Ja úks teine temma Jüngrittest útles temma wasto: Issand, anna mulle lubba enne árraminna, ja omma issa mahhamatta. Luk. 9, 59. 60.

22. Agga Jesus útles temma wasto: Kái sinna mo járrel, ja lasse surnud ommad surnud mahhamatta. 1 Tim. 5, 6. Ilm. 3, 1. 2 Kor. 6, 17. 18.

(Ewangelium neljandamal Pühhapáwal párrast kolme Kunninga Pühha.)

23. Ja kui temma laewa láks, siis káisid temma Jüngrid temma járrel.
Mark. 4. 36. Luk. 8, 22.

24. Ja wata, siis tousis suur laenetaminne merre peál, nenda et se laew laene

dega katteti, agga temma maggas. Jona. 1, 4.5. Laul. 46, 2.4.

25. Ja temma jüngrid tullid temma jure, ja ärratasid tedda ülles, ja ütlesid: Issand, aita meid, meie lähhäme hukka. Laul. 35, 23.

26. Ja temma ütles nende wasto: Mikspärrast ollete teie arrad, teie nödraussulissed? Siis tousis temma ülles, ja ähwardas tuled ja merd, siis sai se koggone waikseks.

27. Agga innimessed immetellesid, ja ütlesid: Missuggune on se, et ka tuled ja merri temma sanna wötwad kuulda?]

28. Ja kui temma sai teise pole merre Kergesea rahwa male, tullid temma wasto kaks kurjast waimust waewatud, need tullid surno haudade seest wälja, ja ollid wägga hirmsad, nenda et ükski ei woinud sedda teed käja. Mark. 5, 1.

29. Ja wata, nemmad kissendasid ja ütlesid: Jesus, sinna Jummala Poeg, mis on meil sinnoga teggemist? olled sa seie tulnud *meid enne aega waewama?* Luk. 4, 41. Jak. 2, 19.

30. Agga kaugel neist ärra olli suur sea karri sömas. Mark. 5, 11.

31. Ja need kurjad waimud pallusid tedda ja ütlesid: Kui sa meid wäljaaiad, siis anna meile lubba, sea karja sisse miñna. Luk. 8, 31. n. t. f.

32. Ja temma ütles neile: Minge. Siis läksid nemmad wälja, ja läksid sea karja sisse. Ja wata, keik se sea karri kukkutas ennast ülle kaela kalda peält merresse, ja nemmad surrid ärra wee sisse.

33. Agga need sea karjatsed pöggenesid, ja läksid ärra liñna, ja räkisid keik ülles ja mis nendega sündinud, kes ollid kurjast waimust waewatud.

34. Ja wata, siis läks keik se lin wälja Jesusse wasto, ja kui nemmad tedda näggid, pallusid nemmad, et temma nende raiade peält piddi ärraminnema.

9. Peatüs.

Kristuse immeteud pärrast sedda, kui temma koio sai.

(Ewangelium üddeksateistkümnemal Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha)

Ja temma läks laewa ja tulli ülle järwe, ja sai omma liñna.

2. Ja - wata, nemmad kandsid temma jure úhhe alwatud, kes wodis maas olli. Ja kui Jesus nende uśko näggi, útles temma selle alwatud wasto: Olle julge minno poeg, sinno pattud on sulle andeks antud. Mark. 2, 1. u. f. f. Luk. 5, 18. u. f. f.

3. Ja wata, monningad kirjatundiatte seast rákisid isseennese: Sesinnane teotab Jummalat.

4. Agga kui Jesus nende mótted näggi, útles temma: Mikspárrast mótlete teie kurja ommas südames? Joan. 2, 25.

5. Sest mis on kergem útelda: pattud on sulle andeks antud, ehk útelda: touse úlles ja könni.

6. Agga et teie peate teádma, et innimesse Poial melewald on pattud Ma peál andeks anda, (siis útleb temma selle alwatud wasto:) Touse úlles, tósta omma wodi úlles, ja minne omma kotta.

v. 28, 18. Joan. 5, 8. Ap. Tegg. 9, 34.

7. Ja temma tousis úlles, ja láks omma kotta.

Mark. 2, 12.

8. *Agga kui se rahwas* *sedda näggi, pannid nem-* mad sedda immeks, ja auus- tasid Jummalat, kes nisu- gust melewalda neile in- nimestele annab.]

(Ewangelium Matteusse Pähwal.)

9. Ja kui Jesus seált ár- raláks, näggi temma úhhe innimesse tolli jures ist- wad, Matteus nimmi, ja útles temma wasto: Käi minno járrel. Ja temma tousis úlles ja láks temma járrele. Mark. 2, 14.

10. Ja se sündis, kui tem- ma Matteusse koias lau- das istus, wata, siis tul- lid paljo tólneri ja pat- tusid, ja istsid senna lauda Jesusse ja temma jún- grittega. Luk. 15, 1. u. f. f.

11. Ja kui Wariserid sedda näggid, útlesid nem- mad temma jüngrittele: Mispárrast sóób teie óppe- taja tólneride ja pattuste- ga?

12. Agga kui Jesus sed- da kulis, útles temma nen- de wasto: Neil, kes ter- wed on, ep olle arsti tar- wis, waid haigedel.

Luk. 5, 31. 32.

13. Agga minge ja óppi- ge, mis se on: minna tah- han hallastust, ja mitte ohwri, sest minna ep olle

tulnud öigid, waid pattusid meleparrandamisse pole kutsma.]

1 Sam 15, 22. Matt. 12, 7.

14. Siis tullid Joannesse jüngrid temma jure, ja ütlesid: Mikspärrast paastume meie ja Wariserid ni paljo, ja sinno jüngrid ei paastu mitte? Mark. 2, 18.

15. Agga Jesus ütles nende wasto: Kas woiwad pulmarahwas kurwad olla, kunni peigmees nende jures on? agga need päwad tullewad, kui peigmees neist saab ärrawoetud, et nemmad siis ka paastuwad.

Joan. 3, 29.

16. Agga ükski ei panne wannumatta ride tükki wanna kue peäle; sest se paik kissub middagi ärra sest kuest, ja se auk saab pahhemaks. Luk. 5, 36.

17. Ei panda ka mitte wärsket wina wanna nahkastjade sisse; muido löhkuwad need nahkastjad löhki, ja se wiin saab pillatud, ja need nahkastjad lähhäwad hukka: waid wärsket wina peab ute nahkastjade sisse pannema, siis seisawad mollemad terwed. Mark. 2, 22.

(Ewangelium neljandamal Pühhapäwal kolmatkümmend pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

18. Kui temma sedda neile räkis, wata, siis tulli üks üllem, ja kummardas tedda ja ütles: Minno tüttar on praego ärrasurnud, agga tulle ja panne omma kät temma peäle, siis saab temma ellawaks.

Mark. 5, 22. n. t. s.

19. Ja Jesus tousis ülles, ja käis temma järrel, ja temma jüngrid.

Laul. 145, 18.

20. (Ja wata, üks naene, kennel kaksteistkümmend aastat werritöbbi olnud, tulli temma selja tahha, ja putus temma kue pallistusse.

Mark 5, 25 Luk. 8, 43. n. t. s.

21. Sest temma ütles isseenneses: Saaksin minna agga temma kuesse putuda, siis saan minna terweks. p. 14, 36.

22. Agga Jesus pöris ennast ümber, ja näggi tedda, ja ütles: Olle julge, tüttar, sinno usk on sind aitnud. Ja se naene sai terweks selsammal tunnil.)

Luk. 17, 19.

23. Ja kui Jesus selle üllema kotta sai, ja näggi need willepuhhujad ja rahwast mässawad,

24. Siis ütles temma

ma jure uhhe innimesse.
se olli keleto, ja kurjast wai-
must waewatud.

Luk. 11, 14. n. t. s.

33. Ja kui se kurri waim
olli wäljaaetud, räkis se
keleto; ja rahwas imme-
tellesid ja útlesid: Sedda
ep olle weel ial Israeli rah-
wa seas nähtud.

34. Agga Wariserid út-
lesid: Kurja waimude úl-
lema lábbi aiab temma
kurjad waimud wälja.

p. 12, 24. Mark. 3, 22.

35. Ja Jesus käis keik
liñnad ja allewid lábbi,
óppetas nende koggoduste
koddade sees, ja kulutas
sedda armoóppetust Jum-
mala rigist, ja parrandas

37. Siis útles temma omma jüngrittele: sedda leikust on kül paljo, agga pissut töteggiaid. Luk. 10, 2.

38. Sepärrast palluge leikusse Jssandat, et temma töteggiaid omma leikusse kallale wöttaks wäljaaiada. 2 Tes. 3, 1.

10. Peatük.

Kristusse kahdestreistkümnest jüngrist.

Ja temma kutsus ommad kaksteistkümmend jüngrit ennese jure, ja andis neile melewalda rojaste waimude ülle, neidsammo wäljaaiada, ja keik többe ja keik wigga parrandada. Mark. 3, 13. Luk. 9, 1.

2. Agga nende kahheteistkümne Apostli nimmed on needsinnatsed: Se esssimenne Simon nimmetud Peetrusseks, ja Andreas temma wend; Jakobus Sebedeusse poeg, ja Joannes temma wend.

3. Wilippus ja Partolomeus, Tomas ja Matteus, kes tölner, Jakobus Alweusse poeg, ja Lebbeus, kelle liignimmi Taddeus.

4. Simon Kanast ja Judas Jskariotist, kes tedda ka ärraandis.

5. Neid kaksteistkümmend läkkitas Jesus, käskis neid ja ütles: Ärge minge mitte pagganatte tee peäle ja ärge minge mitte Samaria rahwa liinna.

6. Agga minge ennemine Jsraeli suggu ärrakaddunud lammaste jure. p. 15, 24.

7. Agga minge, ja kulutage, ja üttelge: Taewariik on liggi tulnud. p. 3, 2. Luk. 10, 9.

8. Tehke haigid terweks, puhhastage piddalitöbbisid, ärratage surnud ülles, aiage kurje waimusid wälja, ilma ollete teie sanud, ilma andke.

9. Teie ei pea mitte kulda egga höbbedat, egga wasskrahha ommal wöol piddama, Mark. 6, 8. Luk. 9, 3.

10. Egga pauna tee peäl, egga kahte kube, egga kingi, egga saua; sest töteggia on omma toidusse wäärt.

11. Agga kui teie ial ühhe liinna ehk allewi sisse lähhäte, siis kulage, kes selle secs sedda wäärt on? ja senna jäge, senni kui teie sealt ärralähhäte. Mark. 6, 10.

12. Agga kui teie ühhe koia sisse lähhäte, siis terretage sedda. Luk. 10, 5.

13. Ja kui se kodda sedda wäärt on, siis tulgo teie rahho selle peäle; agga kui se ep olle mitte wäärt, siis pöörgo teie rahho teie pole taggasi. Luk. 10, 6.

14. Ja kes ial teid wasto ei wõtta, egga teie sanus mitte ei kule, sest koiast, ehk sest liinast minge wälja, ja puistage se tolmo emmeste jalgade pealt ärra. Mark. 6, 11. Ap. Teg. 13, 51.

15. Tõest minna útlen teile: Sodoma ja Komorra maal peab kohto päval hõlpsam pölli ollema kui sel liinal. p. 11, 24.

16. Wata, minna läkkitan teid kui lambaid kesket huntide sekka; sepärrast olge moistlikkud kui ussid, ja waggurad kui tuikessed. Luk. 10, 3.

17. Agga hoidke emast innimeste eest; sest nemmad andwad teid ärra suurte kohtude kätte, ja pekswad teid piitsaga nende koggoduste koddade sees. p. 24, 9.

18. Ja teid wiakse ka mawallitsejatte ja kunningatte ette minno pärrast, neile ja pagganattele tunnistuseks. Luk. 21, 12.

19. *Kui nemmad teid nüüd* ärraandwad, siis ärge murretsege mitte, kuida ehk mis teie peate rääkima; sest sedda peab teile sel tunnil antama, mis teie peate rääkima. Mark. 13, 11.

20. Sest teie ep olle mitte need, kes rägiwad, waid teie Issa Waim on, kes teie sees rägib. Rom. 15, 18.

21. Agga wend ammab wenda ärra surma, ja issa omma poega; ja lapsed pannewad omma wannematte wasto, ja tappawad neid. Mika. 7, 6.

22. Ja teid wihkatakse keikist minno nimme pärrast; agga kes otsani jääb kannatama, sesinnane peab önsaks sama. Mark. 13, 13. Luk. 21, 17.

23. Agga kui nemmad teid siin liinas kiusawad, siis pöggenege teise. Sest tõest minna útlen teile: teie ei sa Israeli liinad mitte keik öppetades läbbikäinud, enne kui innimesse Poeg saab tulnud.

24. Jünger ep olle üllem omma öppetajat, egga sullane üllem omma issandat. Luk. 6, 40.

25. Küllab jüngrile sestke saab, et temma on kui tem-

ma öppetaja, ja sullane kui temma issand; kui nemmad koia issandat Peeltsebuliks on hüüdnud, kui paljo ennam temma perret. p. 12, 24. Luk. 11, 15.

26. Sepärrast ärge kartke neid mitte; sest ühtegi ep olle kinnikaetud, mis ei peaks ilmuma, ja ühtegi ep olle sallaja, mis ei peaks teäda sama. Mark. 4, 22.

27. Mis minna teile rägin pimmedusses, sedda räkige walges; ja mis teie kulete körwasse rägitawa, sedda kulutage kattuste peäl.

28. Ja ärge kartke neid mitte, kes ihho ärratapwad, ja ei woi mitte hinge tappa; agga kartke ennam tedda, kes hinge ja ihho woib rikkuda pörgus. Luk. 12, 4. 5. Jer. 1, 8. 18

29. Eks kaks warblast müda weringe eest? ja ei lange ühte ainust neist mahha ilma teie issata.

30. Agga ka teie juukse karwad keik on ärraloetud. Luk. 21, 18.

31. Sepärrast ärge kartke mitte; teie ollete parremad, kui paljo warblasi. Luk. 12, 7.

32. Sepärrast iggaüks, kes mind tunnistab inimeste ees, tedda tahhan ka minna tunnistada oma Jssa ees, kes taewas on. Luk. 12, 8.

33. Agga kes ial minn ärrasalgab innimeste ees sedda tahhan ka minna ärrasallata omma Jssa ees kes taewas on. Mark. 8, 38. 2 Tim. 2, 12.

34. Ärge möttelge mitte et minna ollen tulnud rahho läkkitama Ma peäle minna ep olle tulnud rahho läkkitama, waid mõka Luk. 12, 51.

35. Sest minna ollen tulnud innimessele rido saatma temma issa wasto, jo tütrele temma emma wasto, ja minniale temma ämma wasto. 21 f. Luk. 14, 26.

36. Ja innimesse waenlased on temma omma koddakondsed. Joan. 13, 18.

37. Kes issa ehk emma ennam armastab kui mind se ep olle mitte minn wäärt; ja kes poega ehk tüttart ennam armastab kui mind, se ep olle mitte minno wäärt. 5 Mos. 33, 9. Luk. 14, 26.

38. Ja kes ei wõtta oma risti enese peäle, ja

ei käi minno järrel, se ep olle mitte minno wäärt.
p. 16, 24.

39. Kes omma ello leiab, se kautab sedda ärra; ja kes omma ello ärrakautab minno pärrast, se leiab sedda. p. 16, 25.

40. Kes teid wastowõttab, se wõttab mind wasto; ja kes mind wastowõttab, se wõttab tedda wasto, kes mind on läkkitanud. Luk. 10, 16.

41. Kes ühhe prohweti wastowõttab prohweti nimme peäle, se saab prohweti palka; ja kes ühhe õige wastowõttab ühhe õige innimesse nimme peäle, se saab ühhe õige innimesse palka. 1 Kunn. 17, 10. u. t. s.

42. Ja kes ial ühhe neistsinnatsist wähhemist agga jodab ühhe külma wee karikaga jüngri nimme peäle, tõest minna ütlen teile, se ei pea ommast palgast mitte ilma jäma.
p. 25, 40. Mark. 9, 41.

11. Peatük.

Joannese Kulutamine. Kristusse ähwardamine, ja helde kutsumine

Ja se sündis, kui Jesus sai lõppetanud omma kaksteistkümmend jüngrit sedda käskmast, läks temma seält emale õppetama, ja jutlust teggema liinade sees.

(Ewangelium kolmandamal Kristusse Tullemisse pühhapäwal.)

2. Agga Joannes kui temma wangitornis kulis Kristusse teud, sius läkkitas temma kaks ommast jüngritest, Luk. 7, 18. 19.

3. Ja ütles temmale: Kas olled sinna se, kes peab tullema, woi peame meie teist ootma?
3 Mos. 18, 15. Kaut. 40, 8.

4. Ja Jesus wastas ja ütles neile: Minge ja kulutage Joannesele, mis teie kulen ja näte.

5. Pimmedad nähwad jälle, ja jallotumad käiwad, piddalitõbbised tehhakse puhtaks, ja kurdid kuulwad, surnud ärratakse üles, ja waestele kulutakse armoõppetus.
Jes. 35, 5. 6. ja 61, 1. s. 3.

6. Ja õnnis on, kes ial ennast minnust ei pahhanda.

7. Agga kui need ärraläksid, hakkas Jesus rahwale räkima Joannesest: Mis teie ollete wäljaläinud kõrbe waatma? pillirogo mis tulest kõikutakse?
Luk. 7, 24.

8. Ehk mis teie ollete wäljaläinud waatma? ühhe innimesse pehme riietega ehhitud? wata kes pehmed rideð kandwad, need on kunningatte koddade sees. Luk. 16, 19. Kalat. 6, 4.

9. Ehk mis teie ollete wäljaläinud waatma? üht prohweti? töest minna útlen teile, kes weel üllem on kui prohwet; Luk. 1, 76. Matt. 21, 26

10. Sest se on sesamma, kelleſt kirjotud on: Wata, minna läkkitan omma ingli sinno palle eel, kes sinno teed sinno ees peab walmistama.] Malak. 3, 1.

11. Töest minna útlen teile: nende seast, kes naestest on sündinud, ep olle mitte suremat üllestousnud, kui ristia Joannes, agga se, kes wähhem on taewarikis, on surem tedda. Luk. 7, 28.

12 Ristia Joannesse päiwist siit sadik käiakse wäggise taewarigi peäle, ja kes wäggise peäle käiwad, kiskwad sedda enneste pole. Luk. 16, 16. Wil. 3, 8. 12.

13. Ja keik prohwetid ja käsk on enneкulutanud Joannesseſt sadik. Mat. 3, 22.

14. Ja (kui teie tahhate wastowötta,) temma on Elias, kes piddi tullema p. 17, 12. Malak. 3, 23.

15. Kel körwad on kuulda, kuulgo. 2im. 2, 7.

16. Agga kelle sarnatsen pean minna seddasinnast suggu arwama? Temme on nende poisikeste sarnane, kes turrude peäl istuwad ja hüüdwad ommele seltsi wasto, Luk. 7, 31. n. t. f.

17. Ja útlewad: Meie olleme teile willet aianud, ja teie ep olle tantsinud; meie olleme teile nuttolugu laulnud, ja teie ep olle mitte nutnud.

18. Sest Joannes on tulnud, ei sönud egga jonud, ja nemmad útlewad: temmal on kurri waim. p. 3, 4. Luk. 7, 33.

19. Innimesse Poeg on tulnud, söob ja joob; ja nemmad útlewad: Wata, se innimenne on söödik ja wina jodik, tölneritte ja pattuste söbber; ommeti moistetakse tarkust öigeks ommast lapsist. p. 9, 10. n. t. f.

20. Siis hakkas temma need liinad söitlema, kus sees keigemnamiste temma wäggewad teud ollid sündinud, sest et nemmad mitte ei olnud meelt parranda-nud.

21. Hádda sulle Koraatsin, hádda sulle Petsaida; sest kui need wäggewad teud ollekśid Tirusses ja Sidonis sündinud, mis teie jures on sündinud, kül nemmad ollekśid ennemuiste kottis ja tuhkas meelt parandanud. Luk 10, 13.

22. Siiski útlen minna teile: Tirussel ja Sidonil peab hölpsam pölli ollema kohto päwal, kui teil.

Jer. Nutt. Danl. 4, 6.

23. Ja sinna Kapernaum, kes sinna taewani olled úllendatud, sind peab põrgoni mahhalükkatama: sest kui Sodomas ollekśid need wäggewad teud sündinud, mis sinno secs on sündinud, temma seisaks weel terwe tännapääw.

24. Ommeti útlen minna teile: Sodoma rahwa maal peab hölpsam pölli ollema kohto päwal, kui sul. p. 10, 15.

(Ewangelium Maddise Päwal.)

25. Sel aial wastas Jesus ja útles: Minna kidan sind, Issa, taewa ja Ma Issand, et sinna sedda targade ja moistlikkude eest olled árrapetnud, ja olled *sedda wäetimille teáda annud.* Luk. 10, 21. 1 Kor. 1, 27.

26. Tõest, Issa, sest se on nenda sinno mele párast olnud.

27. Keik on minno kätte antud minno Issast, ja úkski mu ei tunne Poega, kui agga Issa, ja úkski ei tunne Issa, kui agga Poeg, ja kellele Poeg sedda tahhab ilmutada.

p. 28, 18. Dan. 8, 7. Willp. 2, 9.

28. Tulge minno jure keik, kes waewatud ja koormatud ollete, ja minna tahhan teile hingamist sata. Jer. 31, 25.

29. Wõtke enneste peále minno ikke, ja öppige minnust, et minna ollen tassane, ja südamest allandik, siis leiate teie hingamist enneste hingedele.

Joan. 16, 33. Willp. 2, 7. 8.

30. Sest minno ikke on hea, ja minno koorm on kebja.] Willp. 4, 13. 1 Joan. 5, 3.

12. Peatük.

Kristus kostab enneste eest. Wariseride wastu.

Sel aial käis Jesus wilja läbbi hingamisse päiwil; agga temma jüngrittel olli isso, ja hakkasid päid katkuma ja süma. Mark. 2, 23.

2. Kui nüüd Wariserid sedda näggid, ütlesid nemmad temma wasto: Wata sinno jüngrid tewad, mis ei sünni hingamisse päwal tehha.

3. Agga temma ütles nende wasto: Eks teie olle luggenud, mis Dawet teggi, kui temmal nälg olli, ja neil kes temmaga ollid? 1 Sam. 21, 6. 7.

4. Kuida temma Jummala kotta läks, ja söi need ettepannemisse leiwad, mis temmal ep olnud lubba süa, egga neil, kes temmaga ollid, kui agga ükspäinis preestridel. 2 Mos. 29, 33.

5. Ehk, eks teie olle käskus luggenud, et preestrid hingamisse päiwil pühhas koias hingamisse päwa teotawad, ja siiski ilma süta on?

6. Agga minna ütlen teile, et siin on se, kes surem on, kui püha kodda.

7. Agga kui teie teaksite, mis se on: Minna tahhan hallastust, ja ei mitte ohwrit, siis ep olleks teie kül mitte neid, kes ilma süta, hukka moistnud. v. 9. 13.

8. Sest ka selle hingamisse päwa Jsand on se inimesse Poeg.

9. Ja kui temma seält emale läks, tulli temma nende koggodusse kotta. Mark. 3, 1.

10. Ja wata, seäl olli üks innimenne, selle käsi olli ärrakuinud; ja nemmad küsisid temmalt, ja ütlesid: Kas sünnib hingamisse päiwil terweks tehha? et nemmad woiksid temma peäle kaebada.

11. Agga temma ütles nende wasto: Missuggune innimenne on teie seast, kellel on üks lammas, ja kui se hingamisse päwal auko langeb, eks ta sest kinni ei hakka ja wälja ei tomma?

12. Kui paljo üllem on nüüd innimenne, kui lammas? sepärrast sünnib kül head tehha hingamisse päiwil. Luk. 13, 10—16.

13. Siis ütles temma selle innimesse wasto: Sirruta omma kät, ja temma sirrutas sedda; ja se sai jälle terweks otsego se teine.

14. Siis läksid need Wariserid wälja, ja pidasid nou temma wasto, kuida nemmad tedda pidid hukka saatma. Mark. 3, 6.

15. Agga kui Jesus sedda teäda sai, läks temma

seält ärra; ja paljo rahwast käis temma järrel, ja temma teggi neid keik terweks.

16. Ja kelas neid kowwaste, et nemmad tedda ei piddand wäljakulutama. Joan. 8, 50.

17. Et piddi töeks sama, mis öölduд on prohweti Jesaia läbbi, kes útleb: Jes. 42, 1.

18. Wata, se on minno sullane, kedda minna ollen ärrawallitsenud, minno armas, kellest minno hingel hea meel on. Minna tahhan omma Waimo temma peäle panna, ja temma peab pagganattele kohhut kulutama. p. 17, 5. Jes. 11. 2.

19. Ei temma pea riidlema egga kissendama, ja temma heält ei pea úkski kuulma ulitsatte peäl.

20. Sedda röhhutud pillirogo ei murra temma mitte katki, ja sedda tahti, mis weel suitseb, ei kustuta temma mitte ärra; kunni temma kohtule woimust sadab. Jes. 61, 1. ja 66, 2.

21. Ja pagganad peawad temma nimme peäle lootma. Rom. 15, 12.

22. Siis todi úks kurjast waimust waewatud temma jure, se olli pimme ja keleto; ja temma teggi tedda terweks, nenda et se pimme ja keleto ni hästi räkis kui näggi.

23. Ja keik rahwas ehmatas, ja útles: Eks sesinnane olle Taweti poeg?

24. Agga kui Wariserid sedda kuulsid, útlesid nemmad: Sesinnane ei aia kurje waimusid muido wälja, kui Peeltsebuli, kurja waimude üllema läbbi. p. 9. 34.

25. Agga kui Jesus nende mötted moistis, útles temma nende wasto: Igga kunningriik, kui se issekeskis ridus on, läbhäb hukka; ja igga lin ehk kodda, kui temma issekeskes ridus on, ei woi seista. Luk. 11, 17.

26. Kui nüüd Sadan Sadanat wäljaaiab, siis on temma isseennesega ridus; kuida woib siis temma riik seista?

27. Ja kui minna Peeltsebuli läbbi kurjad waimud wäljaaian, kelle läbbi aiawad teie lapsed neid wälja? sepärrast wad

nemmad teie kohtomoistiad ollema.

28. Agga kui minna Jummala Waimo läbbi kurjad waimud wäljaaian, siis on jo Jummala riik teie jure tulnud. 1 Joan. 3, 8.

29. Ehk kuida woib kegi ühhe wäggewa kotta minna, ja temma riistad ärrarisuda, kui temma sedda wäggewat enne ei sa kinnisiddunud, ja siis woib ta temma kodda ärrarisuda. Joan. 12, 31.

30. Kes minnoga ep olle, se on minno wasto; ja kes minnoga ei koggu, se pillab ärra. Luk. 11, 23.

31. Sepärrast ütlen minna teile: igga pat ja teotaminne antakse innimestele andeks; agga teotaminne pühha Waimo wasto ei anta innimestele mitte andeks.

32. Ja kes ial ühhe sanna rägib innimesse Poia wasto, sellele peab sedda andeks antama; agga kes ial middagi rägib pühha Waimo wasto, sellele ei pea sedda mitte andeks antama ei selsinnatsel egga tullewal aial. Marc. 3, 28. Luk. 12, 10.

33. Ehk istutage head puud, siis on ka temma willi hea; ehk istutage pahha puud, siis on ka temma willi pahha; sest puu tunnukse ommast wiljast. p. 7, 17. Luk. 6, 44.

34. Teie wihhasematte maddude suggu, kuida woite teie head räkida, kes kurjad ollete? sest, mis südda täis on, sest rägib su. Luk. 6, 45.

35. Hea innimenne sadab head ette hea südda me warrandussest; ja kurri innimenne aiab kurja wälja kurjast warrandussest. p. 13, 19.

36. Agga minna ütlen teile, et innimessed peawad arro teggema kohto päwal iggaühhest tühjast sannast, mis nemmad on räkinud. 2 Kor. 5, 10.

37. Sest sinno sannust peab sind ödigeks arwatama, ja sinno sannust peab sind hukkamoistetama.

38. Siis wastasid monningad kirjatundiatte ja Wariseride seast, ja ütlesid: Öppetaja, meie tahhame immetähte sinnust nähha. p. 16, 1.

39. Agga temma kostis

ja útles nende wasto: Se kurri ja abbiellorikkuja suggu otsib táhte, ja ei pea temmale muud táhte antama, kui agga prohweti Jona táht. Luk. 11, 29.

40. Sest otsego Jonas olli kolm páwa ja kolm ööd wallaskalla köhho sees; nenda peab innimesse Poeg kolm páwa ja kolm ööd Ma poues ollema. Jon. 2, 1. 2.

41. Ninewe linna mehhed tousewad úlles kohtus sellesinnatse sugguga, ja moistwad sedda hukka; sest nemmad parrandasid meelt Jona jutlusse peále; ja wata, siin on ennam kui Jonas. Jon. 3, 5.

42. Se kunninga emmand louna poolt touseb úlles kohtus sellesinnatse sugguga, ja moistab sedda hukka; sest temma tulli mailma otsast Salomoni tarkust kuulma; ja wata, siin on ennam kui Salomon. 1 Kunn. 10, 1. u. t. s.

43. Agga kui rojane waim innimessest on wáljaláinud, siis káib temma kuiwad paigad lábbi, ja otsib hingamist, ja ei leia mitte. Luk. 11, 24.

44. Siis útleb temma: Minna tahhan úmberpöörda omma kotta, kust ma ollen wáljatulnud: ja kui temma tulleb, siis leiab temma sedda túhja ollemast, luaga púhhitud ja ehhitud.

45. Siis láhháb temma ja wöttab ennesega teist seitse waimo, kes kurjemad on tedda ennast, ja kui nemmad senna sisse tullewad, ellawad nemmad seál; siis láhháb selle innimesse wiimne luggu paljo pahhemaks kui essimenne; nenda peab ka sellesinnatsele kurja suggule sündima. 2 Petr. 2, 20.

46. Agga kui temma weel rahwale rákis, wata, siis seisid temma emma ja temma wennad oues, ja púúdsid temmaga rákida. Mark. 3, 31. Luk. 8, 19.

47. Siis útles úks temma wasto: Wata, sinno emma ja sinno wennad seiswad oues, ja púúdwad sinnoga rákida. 5 Mos. 33, 9. 10.

48. Agga temma wastas, ja útles sellele, kes sedda temmale olli úttelnud: Kes on minno emma, ja kes on minno wennad? 1 Kor. 1, 26. 27.

49. Ja ta sirrutas omma

kät omma Jüngritte ülle ja ütles: wata minno emma ja minno wennad.

50. Sest kes ial minno Jssa tahtmisse järrele teeb, kes taewas on, sesamma on minno wend, ja ödde ja emma. Joan. 15. 14.

13. Peatük.

Monned tähhendamisse sannad pühha risti koggodusest, ja Kristusse sanna wäest.

Sel päwal läks Jesus seält koiast ärra, ja istus mahha merre äre. Mark. 4. 1. n. t. s.

2. Ja paljo rahwast koggus temma jure, nenda et temma piddi laewa peäle minnema ja mahhaistuma; ja keik rahwas seisis merre äres.

3. Ja temma räkis nende wasto paljo tähhendamisse sannade läbbi, ja ütles: Wata, üks külwaja läks wälja külwama.

4. Ja kui temma külwas, kukkus muist tee äre; siis tullid linnud, ja söid sedda ärra.

5. Agga muist kukkus kaljopeälse Ma peäle, kus temmal ep olnud paljo mulda; ja tousis pea ülles, *sepärrast et temmal ep olnud süggavat mulda.*

6. Agga kui päike tousis, wöttis poud sedda kinni, ja et temmal juurt ep olnud, kuiwis temma ärra.

7. Agga muist kukkus ohhakatte sekka, ja need ohhakad kaswasid ülles, ja lämmatasid sedda ärra.

8. Agga muist kukkus hea Ma peäle, ja monni kandis saa wörra, monni kuekümne wörra, agga monni kolmekümne wörra wilja.

9. Kel körwad on kuulda, se kuulgo. Jes. 53. 1.

10. Ja jüngrid astsid temma jure, ja ütlesid temma wasto: Mispärrast rägid sinna neile tähhendamisse sannade läbbi?

11. Agga temma kostis ja ütles nende wasto: Teile on antud taewarigi sallajad asjad moista, agga neile ep olle mitte antud.

12. Sest kellel ial on, sellele peab antama, ja temmal peab kül ollema; agga kellel ep olle, selle käest peab ka ärrawoetama, mis temmal on. p. 25, 29.

13. Sepärrast rägin minna nende wasto tähhendamisse sannade läbbi, sest et nemmad nähhes ei nä-

ja kuuldes ei kule egga moista. Joan. 9, 40. 41.

14. Ja neist saab tõcks Jesaia prohweti kulutaminne, mis útleb: Kuuldes peate teie kuulma, ja ei mitte moistma, ja nähhes peate teie näggema, ja ei mitte tundma. Jes. 6, 9. 10.

15. Sest sesinnatse rahwa südda on tuimaks läinud, ja nemmad kuulwad raskeste kõrwadega, ja pannewad ommad silmad kinni, et nemmad wahhest silmaga ei nä ja kõrwadega ei kule, ja süddamega ei moista, ja úmber ei pöra, ja minna neid ei parranda.

16. Agga önsad on teie silmad, et nemmad näwad; ja teie kõrwad, et nemmad kuulwad. Luk. 10, 23.

17. Sest tõest minna útlen teile: paljo prohwetid ja öigid on tahtnud nähha, mis teie näte, ja ep olle sedda mitte näinud, ja kuulda, mis teie kulete, ja ep olle sedda mitte kuulnud. Ebr. 11, 13.

18. Siis kuulge núúd teie se tähhendamisse sanna külwajast.

19. *Kui kegi sedda kuningrigi sanna kuleb, ja ei moista sedda mitte, siis tulleb se tigge ja kissub sedda árra, mis temma süddame sisse olli külwatud. Se on se, mis tee áre on külwatud.*

20. Agga mis kaljopeálse Ma peále külwatud, se on se, kes sedda sanna kuleb, ja sedda warsi römoga wastowõttab.

21. Agga temmal ep olle juurt enneses, waid seisab agga úrrikesseks; kui willetsus ja kiusatus tulleb se sanna párrast, siis pahhandakse tedda warsi.

22. Agga mis ohhakatte sekka külwatud, se on se, kes sedda sanna kuleb; ja sesinnatse mailma murre ja se pettis rikkus lämmatab sedda sanna árra, ja jääb ilma wiljata. Luk. 21, 34. 1 Kor. 7, 32.

23. Agga mis hea Ma peále külwatud, se on se, kes sedda sanna kuleb ja moistab, kes ka wilja kannab; ja monni kannab saa wõrra, agga monni kuekümne, agga monni kolmekümne wõrra wilja. Jak. 1, 25. Ap. Tegg. 17, 11. 12.

(Ewangelium wiendamal pühhapäwa párrast kolme Kuuninga Päwa.)

24. Ühhe teise tähhendamisse sanna panni temma nende ette, ja ütles: Taewariik on ühhe innimesse sarnane, kes head semet omma pöllo peäle külwas.
36. s. Mark. 4, 26.

25. Agga kui innimessed maggasid, tulli temma waenlane ja külwas umrohto kesk nisso sekka, ja läks ärra.
Ebr. 4, 2. 1 Tess. 5, 6. 7, Ewes. 5, 14.

26. Kui nüüd orras kaswis ja wilja kandis, siis nähti ka se umrohhi.

27. Agga maia isanda sullased tullid temma jure ja ütlesid temmale: Issand, eks sa olle head semet omma pöllo peäle külwanud, kust temmale nüüd se umrohhi tulleb?

28. Agga temma ütles neile: Sedda on teinud üks innimenne, kes waenlane. Siis ütlesid sullased temma wasto: Kas sa siis tahhad, et meie peame minnema, ja sedda kokkokoguma?

29. Agga temma ütles: Ei mitte, et teie ühtlase sega nisso wälja ei kisu, *kui teie umrohto kokkokogute.*

30. Laske mollemad ühtlase kaswada leikusseks ja leikusse aial tahhan minna leikjattele öölda: koguge enne sedda umrohto, ja sidduge sedda wihko sedda ärrapölletada, agga sedda nisso pange kokko minno aita.]

31. Ühhe teise tähhendamisse sanna panni temma nende ette, ja ütles: Taewariik on sinnapi iwwakesse sarnane, mis üks innimenne wõttis ja külwas omma pöllo peäle,
Mark. 4, 31. Luk. 13, 19.

32. Mis kül se keige wähhem on keikist seemnist; agga kui temma saab ülleskaswanud, siis on temma keigesurem aiarohtude seast, ja saab puuks, nenda et linnud, mis taewa al on, tullewad ja tewad pessasid temma oksade peäle.
Mat. 4, 1.

33. Teise tähhendamisse sanna räkis temma neile: Taewariik on happotaigna sarnane, mis üks naene wõttis ja seggas kolme wakka jahho sekka, kunni keik läks hapnema.
Luk. 13, 21.

34. Sedda keik räkis Jesus tähhendamisse sanna-

de lábbi rahwa wasto, ja ilma táhhendamisse sannata ei rákind temma mitte nende wasto.

35. Et piddi tõcks sama, mis ööldud on prohweti lábbi, kes útleb: Minna tahhan omma su lahti tehha táhhendamisse sannade lábbi ja tahhan rohkeste kulutada sallaja asjo mailma algmisseſt. Sam. 78, 2.

36. Siis laskis Jesus rahwaſt enneſeſt árraminna ja tulli koio, ja temma jüngrid aſtſid temma jure ja útlesid: Selleta meile se táhhendamisse sanna seſt umrohhuſt põllo peál.

Ewes. 1, 17.

37. Agga temma kostis ja útles nende wasto: Kes head semet külwab, on se innimesse Poeg.

38. Agga se põld on mailm, agga hea seme on need kunningrigi lapsed; agga umrohhi on selle tiggeda lapsed. 1 Kor. 3, 9. Joan. 8, 44.

39. Agga waenlane, kes sedda külwab, on kurrat; agga leikus on mailma lõppetus; agga need leikajad on inglid. Jim. 14, 15.

40. Otsego nüüd umrohhi koggutatse, ja tullega árrapõlletakse, nenda peab se ka sesinnatse mailma aia lõppetusse! ollema.

41. Innimesse Poeg lákkitab ommad inglid, ja nemmad peawad kogguma keik pahhandusjed temma kunningrigi seest, ja neid, kes tewad kässo wasto.

p. 24. 31.

42. Ja peawad neid tulliſe ahjo heitma; seál peab ollema ulluminne ja hammaste kirristaminne.

43. Siis peawad, kes õiged, paistma kui páike omma Jssa kunningrikis. Kel kõrwad on kuulda, se kuulgo. Daniel 12, 3. 1 Kor 15, 41 42.

44. Ta on taewariik úhhe warrandusse sarnane, mis põllo peále auko mahha pandud, mis úks innimenne leidis ja sallaja pidas, ja láks seált árra rõmus selle párraſt, ja müüs árra keik, mis temmal olli, ja ostis se põllo.

Luk. 9, 23.

45. Ta on taewariik úhhe kaupmehhe sarnane, kes háid perlid otsis.

46. Kui temma úhhe kalli perli leidis, láks temma ja müüs keik, mis temmal olli, ja ostis sesamma.

47. Ta on taewariik úhhe noda sarnane, mis merresse wisſatakse, ja keige ſuggu kallo kokkowcab.

48. Mis nemmad, kui ſe täis on, weddawad úlles áre, ja istuwad mahha, ja kogguwad háid astjade ſisſe, agga pahhaid wiskawad nemmad árra.

49. Nenda peab ſe ſündima mailma aia lõppetusſel; inglid peawad wäljaminnema, ja kurje õigede ſeast árralahhutama, v. 25, 32.

50. Ja peawad neid tulliſe ahjo heitma; ſeäl peab ollema ulluminne ja hammaste kirristaminne.

51. Jeſus útles nende wasto: Kas teie ollete ſedda keik moiſtnud? Nemmad útleſid temmale: Kúl Jſſand.

52. Siis útles temma nende wasto: Sepárraſt on igga kirjatundia, kes taewarigi pole õppetud, úhhe perremehhe ſarnane, kes ommaſt warrandusſeſt uut ja wanna ettetooh.

53. Ja ſe ſündis, kui Jeſus needſinnatſed táhhendamisſe ſannad ſai lõppe-

id, läks temma ſeält

Luk. 4. 16.

54. Ja tulli omma párrismale, ja õppetas neid nende koggodusſe koias, nenda et nemmad ehmataſid árra ja útleſid: Kuſt on ſellel ſe tarkus, ja need wäggewad teud?

55. Eks ſeſinnane ei olle úhhe puſeppa poeg? Eks temma emma ei hüta Mariaks, ja temma wennad Jakobusſeks ja Joſesſeks, ja Simonaks ja Judaks?

Luk. 4. 22.

56. Ja eks temma õed keik olle meie jures? kuſt temma ſiis ſedda keik ſanud?

57. Ja nemmad pahhandaſid ennaſt temmaſt. Agga Jeſus útles nende wasto: Prohwet ei olle ni auto kusſagi, kui omma párrismaal, ja ommas koias. *Joan. 4. 44.*

58. Ja temma ei teinud ſeälſammas mitte paljo wäggewaid tegguſid nende uſkmatta ſüddame párraſt.

14. Peatük.

Joanneſse Pea raiutakſe otſaſt árra. Kristusſe immeteggo ſeſt ſõdtmisſeſt. Temma immetik kõnõiminne merre peäl ja temma abbi.

Sel aial kulis Herodes, kes Nelliwürſt, ſe kõnne Jeſusſeſt.

Mark. 6. 14. Luk. 9. 7.

2. Ja temma útles omma ſi'llaste wasto: Seſinnane on ristia Joannes; seſamma on ſurnuſt úlles-tousnud, ja sepárraſt teeb se wággi temma sees need immetáhhed.

3. Sest Herodes olli Joanneſt kinniwótnud, tedda siddunud ja wangitorni heitnud Herodia, omma wenna Wilippusse naese párraſt. Mark 6. 17.

4. Sest Joannes olli temma wasto úttelnud: Sul ep olle lubba tedda enneſele piddada.

5. Ja kui temma tedda tahtis tappa, kartis temma rahwaſt, sest nemmad piddaſid tedda prohwetiks.

6. Agga kui Herodes omma ſündimisse páwa piddas, siis tantſis Herodia tüttar nende seas; ja se olli Herodesse mele párraſt.

7. Sepárraſt tootas temma úhhe wandega temmale anda, mis temma ial piddi palluma. Matt. 5, 34.

8. Agga temma, kui ta enne ommaſt emmaſt olli öppetud, útles: Anna mulle waagna peál ristia Joannesse Pea.

9. Ja kuningas ſai kurwaks; agga nende waännette, ja nende párraſt, kes temmaga laudas iſtſid, käskis temma temmale ſedda anda.

10. Ja läkkitas, ja laskis Joannesse Pea otſaſt árraraiuda wangitornis.

Rom. 8, 36. 37.

11. Ja temma Pea todi waagna peál, ja anti ſelle neitſikesſele; ja temma wiis ſedda omma emmale.

1 Kor. 4, 9.

12. Ja temma jüngrid tullid, ja wótſid temma kehha, ja matſid ſedda mahha, ja tullid ja kulutaſid ſedda Jeſusſele. Mark. 6, 29.

13. Kui Jeſus ſedda kulis, läks temma ſealt árra laewaga úhte túhja paika kórwale. Ja kui need rahwas ſedda kuulſid, käiſid nemmad jalla liinadeſt temma járrel.

Mark. 6, 31. 32. Luk. 9, 10.

14. Ja Jeſus läks wálja, ja näggi paljo rahwaſt; ja temmal olli nende párraſt halle meel, ja teggi nende többiſed terweks.

15. Agga kui óhto ſai, tullid temma jüngrid tem-

ma jure, ja útlesid: Se on úks túhhi paik, ja aeg on jo mõda láinud; lasse se rahwas árra, et nemmad woiwad allewiste sisse minna, ja ennestele roga osta. Joan. 6, 5.

16. Agga Jesus útles nende wasto: Neil ep olle mitte tarwis árraminna; andke teie neile sũa. Luk. 9, 13.

17. Agga nemmad útlesid temma wasto: Meil ep olle siin ennam, kui wiis leiba, ja kaks kalla.

18. Agga temma útles: Toge neid mulle tenna.

19. Ja temma käskis rahwast mahhaistuda rohho peále, ja wõttis need wiis leiba, ja need kaks kalla, watas ülles taewa pole ja õnnistas, ja murdis, ja andis need leiwad jüngrittele, agga need jüngrid rahwale. Joan. 6, 11. Mark. 6, 41.

20. Ja nemmad söid keik, ja nende kõhhud said täis, ja korjasid kokko sedda, mis neist pallokessist üllejänud, kaksteistkümmend korwi täit.

21. *Agga neid, kes ollid olli liggi wiis tuhhat meest, issi naesed ja lapsed.*

22. Ja seddamaid sundis Jesus ommad jüngrid laewa peále minnema, ja temma ees teine pole minnema, senni kui temma rahwast piddi árralasknia. Mark. 6, 45. Joan. 6, 17.

23. Ja kui temma rahwast sai árralasknud, läks ta ülles ühhe mäe peále issepäinis luggema; ja kui õhto sai, olli temma üksi seälsammas. Luk. 6, 12.

24. Agga se laew olli jo keskpaikas järwes, ja olli õiete häddas nende laenette párrast, sest tuul olli wasto. Jak. 1, 2.

25. Agga neljandamal õ wahhi korral läks Jesus nende jure, ja kõndis järwe peäl.

26. Ja kui need jüngrid tedda näggid järwe peäl kõnditwad, ehmatasid nemmad ja útlesid: Se on tont, ja kissendasid hirmo párrast. Luk. 24, 37.

27. Agga seddamaid räkis Jesus nendega, ja útles: Olge julged, Minna ollen se, ärge kartke mitte.

28. Agga Peetrus kostis temmale ja útles: Issand,

kui sinna se olled, siis kässi mind ennese jure tulla wee peále.

29. Agga temma útles: Tulle. Ja Peetrus tulli laewa peált árra, ja köndis wee peál, et temma Jesusse jure piddi tullema.

30. Agga kui temma sedda kanget tuult nággi, siis kartis temma ja hakkas wauma, kissendas ja útles: Issand! aita mind.

31. Agga Jesus sirrutas warsi omma kát wálja, hakkas temmast kinni, ja útles temma wasto: Oh sinna nódraussulinne! mispárrast olled sinna kahhewahhel? Jak. 1, 6.

32. Ja nemmad láksid laewa peále, ja tuul heitis árra.

33. Agga kes laewas ollid, tullid ja kummardasid tedda, ja útlesid: Tóest sinna olled Jummala Poeg. p. 16, 16.

34. Ja kui nemmad úlle járwe said, tullid nemmad Kenesareti male, Mark. 6, 53.

35. Ja kui need mehhed seálsammas paikas tedda tundsid, *lákkitasid nemmad wálja keik sedda maad láb*bi senna úmberkaudo, ja tóid keiksuggused haiged temma jure.

36. Ja pallusid tedda, et nemmad agga temma kue pallistusse saaksid putuda, ja ni mitto kui puutsid, need said terweks. p. 9, 21.

15. Peatúk.

Innimeste seádmistest. Kananea naesest ja muist Kristusse immeteggudest.

Siis tullid Jesusse jure kirjatundiad ja Wariserid Jerusalemmast, ja útlesid: Mark. 7, 5.

2. Mispárrast tewad sinno júngrid wannematte seádmisse wasto? Sest nemmad ei pesse enneste kássi mitte, kui nemmad leiba wótwad.

3. Agga temma kostis ja útles nende wasto: Mispárrast tete teiege siis Jummala kássosanna wasto omma seádmisse párrast? Tit. 1, 14. Kol. 2, 22.

4. Sest Jummal on kásknud ja úttelnud: Auusta omma issa ja emma, ja kes issa ehk emma neab, se peab surma surrema. 2 Mos. 20 12.

5. Agga teie útlete: Kes jal issa ehk emma wasto útleb: se on úks ohwri and,

pimmedad nággid; ja nemmad kiitsid Israeli Jummalat.

32. Ja Jesus kutsus ommad jüngrid ennese jure ja ütles: Mul on wägga halle meel se rahwa peále, sest nemmad on jo kolm päwa minno jures olnud, ja neil ep olle middagi süa, ja minna ei tahha neid mitte lasta miñna sõmata, et nemmad tee peál ärra ei nõrgu. Mark. 8, 1. 2.

33. Siis ütlesid temma jüngrid temma wasto: Kust meil ni paljo leibo on siin kõrbes, et meie ni paljo rahwast täidame? Luk. 12, 22. 4 Mos. 11, 21—23.

34. Ja Jesus ütles nende wasto: Mitto leiba teil on? ja nemmad ütlesid: Seitse, ja pissut kallokessi. Laul. 37, 16.

35. Ja temma käskis rahwast mahhaistuda Ma peále. 1 Kor. 14, 40.

36. Ja kui temma need seitse leiba, ja need kallad sai wõtnud, tännas temma, murdis, ja andis omma jüngrittele, agga jüngrid andsid rahwale.

37. Ja nemmad söid keik, ja nende kõhhud said täis, ja korjasid kokko sedda, mis üllejänud neist pallokessist, seitse korwi täit. Laul. 145, 16.

38. Agga neid, kes ollid sönud, olli nelli tuhhat meest, issi naesed ja lapsed.

39. Ja kui temma sedda rahwast sai lasknud ärraminna, läks temma laewa ja tulli Mahdala raiade peále. Mark. 8, 10.

16. Peatük.

Wariserid küsiwad tähte Jesusselt. Jesus maenitseb ommad jüngrid ennast hoida Wariseride happotaigna eest. Peetruse tunnistusest Kristusse kannatamisest, ja ristirahwa ristist.

Siis tullid Wariserid ja Sadduserid temma jure, need kiusasid tedda ja küssisid temmalt, et temma neile immetähte taewast piddi näitma. Mark. 8, 11.

2. Agga temma kostis ja ütles neile: Kui õhto saab, ütlete teie: Meile tulleb hea ilm, sest taewas punnab. Luk. 12, 54.

3. Ja hommiko ütlete teie: Tänna tulleb meile kurri ilm, sest taewas punnab ja on pilwes. Teie sallalikkud, kül teie taewa nägo moistate arwata; aga siis teie ei woi ka nende aegade tähtä arwata!

4. Se kurri ja abbiello ärrarikkuja ſuggu otſib immetähte, ja temmale ei pea tähte antama, kui agga prohweti Jona täht; ja temma jättis neid mahha, ja läks ärra.
p. 12, 39. 40. Joh. 2, 1.

5. Ja kui temma jüngrid ſaid teiſe pole äre ſanud, ollid nemmad unnuſtanud leiba ennestega wötmatta.
Mark. 8, 14.

6. Agga Jeſus ütles nende wasto: Katske ja hoidke ennaſt Wariſeride ja Sadduſeride happotaigna eest.
Luk. 12, 1. Kal. 5, 9. 1 Kor. 5, 6.

7. Siis mötleſid nemmad isſeennes, ja ütleſid: Seeb ſe on, et meie ep olle leiba ennestega wötnud.

8. Agga kui Jeſus ſedda moistis, ütles temma nende wasto: Teie nödrausſulisſed, mis teie mötlete isſeennes, et teie ep olle leiba ennestega wötnud? p. 6, 30.

9. Eks teie weel ei tunne? eks teie ei mälleta neid wiis leiba nende wie tuhhande ſees, ja mitto korwi täit teie ſeäl ſaite? p. 14, 17. Joan. 6, 9.

10. Egga neid ſeitſe leiba nelja tuhhande ſees, ja mitto korwi täit teie *ſiis ſaite?*
p. 15, 34. 37.

11. Kuida ei moista teie ſiis mitte, et minna leiwaſt teile ei räkinud, kui ma käſkſin teid ennaſt hoida Wariſeride ja Sadduſeride happotaigna eest?

12. Siis moiſtſid nemmad, et temma ei olnud üttelnud, et nemmad piddid hoidma leiwa happotaigna eest, waid Wariſeride ja Sadduſeride öppetusſe eest. 1 Tim. 6, 3. 2 Tim. 2, 17.
(Ewanjelium Peetruſe ja Paulusse Päwal.)

13. Agga kui Jeſus tulli Keiſarea Wilippuſse liñna raiale, küſſis temma omma jüngrittelt ja ütles: Kedda mind, innimesse Poega, innimesſed ütlewad ollewad?
Mark. 8, 27. Luk. 9, 18.

14. Agga nemmad ütleſid: Monned ütlewad, et ſa olled Joannes, ſe ristia; agga teiſed, Elias, agga teiſed, Jeremias, ehk üks neiſt prohwetidest.

15. Temma ütles nende wasto: Agga kedda teie mind ütlete ollewad?
Joan. 10, 14.

16. Siis wastas Simon Peetrus, ja ütles: Sinna olled Kristus, ellawa Juumala Poeg. Joan. 6, 69.

17. Ja Jesus wastas ja ütles temmale: Õnnis olled sinna, Simon Jona poeg, sest lihha ja werri ep olle sulle sedda mitte teáda annud, waid minno Jssa, kes taewas on.

18. Ja minna, ütlen sulle ka: Sinna olled Peetrus, ja sesinnatse kaljo peále tahhan minna ehhitada omma koggodust, ja põrgo wárrawad ei pea sedda mitte árrawoitma,

Joan. 1, 43 1 Kor. 3, 11.

19. Já minna tahhan sulle taewarigi wotmed anda, ja, mis sinna Ma peál kinnisetud, se peab taewas kinnisetud ollema, ja mis ial sinna Ma peál peástad, peab ka taewas peástetud ollema. p. 18, 18.

20. Siis kelis temma ommad jüngrid, et nemmad ühhelegi ei piddand ütlema, et temma on Jesus, se Kristus.]

Mark. 8, 30. Luk. 9, 21.

21. Sest aiast hakkas Jesus täctama omma jüngrittele, et temma pidi Jerusalemma minnema, ja paljo kannatama wannemist, ja üllemistpreestridest ja kirjatundjaist, ja et teda pidi tappetama, ja kolmandamal páwal üllesárratadama. p. 17, 22.

22. Ja Peetrus wõttis tedda ennese jure, ja hakkas tedda nomima, ja ütles: Jssand, heida enneše peále armo; árgo sündko sulle sedda.

23. Agga temma põris ennast ümber, ja ütles Peetrusse wasto: Minne mo tahha, sadan! sinna olled mulle pahhandusseks, sest sinya ei mõtle se peále, mis Jummala, waid mis innimeste mele párrast on.

2 Sam. 19, 23.

24. Siis ütles Jesus omma jüngrittele: Kui kegi minno järrele tahhab tulla, se salgago issennast árra, ja wõtko omma risti ennese peále, ja käigo minno järrel. p. 10, 38. Mark. 8, 34.

25. Sest kes ial omma ello tahhab hoida, se kautab sedda árra; agga kes ial omma ello árrakautab minno párrast, se leiab sedda. Luk. 17, 33.

26. Sest mis kasso on innimessel sest, kui temma kogk se mailma kassuks saaks, agga omma hingele kahjo teeks; ehk mis sun-

nastamisse hinda woib innimenne anda omma hinge eest? 1 Joan. 2, 15. Luk. 9, 25.

27. Sest se peab sündima, et innimesse Poeg tulleb omma Issa au sees omma inglidega, ja siis tassub temma iggaühhe kätte temma tö järrele.

28. Töest minna útlen teile: neist kes siin seiswad, on monned, kes ei pea surma maitsma, ennego nemmad innimesse Poia nähwad tullewad ommas kuningrikis. Mark. 9, 1.

17. Peatük.

Kristust mudetakse, kuidöbine parrandatakse, kohto rahha makstakse ärra.

(Ewangelium seitsmel Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

Ja kue päwa pärrast wöttis Jesus ennesega Peetrust ja Jakobust ja Joannest, temma wenda, ja wiis neid ülles ühhe körge mäe peäle issepäinis, Mark. 9, 2. n. t. s.

2. Ja tedda mudeti nende ees, ja temma palle paistis otsego päike, ja temma rided said walgeks otsego walgus. Willi 3, 21.

3. Ja wata, Moses ja Elias näitsid ennast neile, ja kõnnelesid temmaga.

4. Agga Peetrus wastas, ja ütles Jesusele: Issand, se on hea, et meie siin olleme, kui sa tahhad, siis tahhame meie seie kolm maia tehha, ühhe sinnule, ja ühhe Mosesele, ja ühhe Eliale.

5. Kui temma alles räkis, wata, siis warjas nende ülle üks selge pilw, ja wata, üks heäl pilwest ütles: Sesinnane on mo armas Poeg, kes minno meele pärrast on, tedda kuulge. ℣ 3, 17. Luk. 9, 35.

6. Ja kui jüngrid sedda kuulsid, heitsid nemmad omma silmili mahha ja kartsid wägga.

7. Ja Jesus tulli nende jure, putus neisse ja ütles: Touske ülles, ja ärge kartke mitte.

8. Agga kui nemmad ommad silmad üllestöstsid, ei näinud nemmad keddagi, kuid Jesust ükspäinis.

9. Ja kui nemmad mäelt alla läksid, käskis neid Jesus ja ütles: Teie ei pea sedda näitmist ühhelegi ütlema, kunni innimesse Poeg surnust saab üllestousnud.] ℣ 16, 20.

10. Ja temma jüngrid

küssisid temmalt ja ütlesid: Mis siis kirjatundiad ütlewad, et Elias peab enne tullema? Matak. 3, 23. Mark. 9, 11.

11. Agga Jesus kostis ja ütles nende wasto: Elias peab kül enne tullema, ja teik jälle korda saatma. Luk. 1, 17.

12. Agga minna ütlen teile, et Elias on jo tulnud, ja nemmad ep olle tedda mitte tunnud; waid on temmale teinud, mis nemmad ial tahtnud: nenda peab ka innimesse Poeg neist kannatama.

v. 14. 9. n. t. s.

13. Siis moistsid jüngrid, et temma ristiast Joannesest nende wasto olli rääkinud.

14. Ja kui nemmad rahwa jure tulid, astus temma jure üks innimenne, ja heitis pölweli mahha temma ette. Mark. 9, 17. Luk. 9, 38.

15. Ja ütles: Issand, hallasta minno poia peale, sest et temma kutöbbine on, ja kurjaste waewatakse, sest temma langeb saggedaste tullesse, ja saggedaste wette.

16. Ja minna ollen tedda *sinno jüngritte* jure tonud, ja nemmad ei woinud tedda mitte terweks tehha.

17. Agga Jesus kostis ja ütles: Oh sinna uskmatta ja pörane süggu! kui kaua pean minna teiega ollema? kui kaua pean minna teiega kannatama? Toge tedda minnule seie.

18. Ja Jesus söitles tedda, ja kurri waim läks temmast wälja, ja se pois sai terweks sestsammast tunnist.

19. Siis läksid jüngrid Jesusse jure isseärranis, ja ütlesid: Miks meie ei woinud tedda wäljaaiada?

20. Agga Jesus ütles nende wasto: Teie uskmatta süddame pärrast. Sest töest minna ütlen teile: kui teil usk olleks kui sinnäpi iwwike, siis teie woite öölda sesinnatse mäe wasto: Minne siit senna, siis lähhäb temma senna, ja ühtegi ep olle teil woimatta.

Luk. 17, 6. Mark. 11, 23.

21. Agga sesinnane suggu ei lähhä muido mitte wälja, kui agga palwe ja paastmisse läbbi.

22. Agga kui nemmad ommad asjad aiasid Galilea maal, ütles Jesus nen-

de wasto: Innimesse Poeg peab ärraantama innimeste kätte.
p. 20, 17. 18. ja 26, 21.

23. Ja nemmad tappawad tedda ärra, ja kolmandamal päwal ärratakse tedda üllеs. Ja nemmad said wägga kurwaks.
Luk. 18, 33. p. 28, 7.

24. Agga kui nemmad Kapernaumma said, tullid Peetrusse jure need, kes kohtorahha wastowötsid, ja ütlesid: Eks teie öppetaja kohtorahha ärra ei maksa? 2 Mos. 30, 13. Mal. 2, 7.

25. Temma ütles: Jah, maksab. Ja kui temma sai kois sanud, joudis Jesus temma ette, ja ütles: Mis arwad sinna, Simon? Kellelt wötwad kunningad Ma peäl tolli ehk pearahha? omma laste, woi woöraste käest? p. 22, 21. Rom. 13, 7.

26. Siis ütles Peetrus temma wasto: Woöraste käest. Jesus ütles temma wasto: Siis on lapsed lahti sest.

27. Agga et meie neid mitte ei pahhanda, siis minne järwe äre ja heida önge sisse, ja wötta essimesse kalla, mis ülleswulleb, ja kui sinna temma su lahti teed, siis leiad se ühhe rahha, sedda wötta, ja anna neile minno ja sinno eest. [illegible]

18. Peatük.

[illegible]

(Evangelium Mikkli Päwal.)

Sellsammal tunnil tullid jüngrid Jesusse jure, ja ütlesid: Kes on kül se suurem taewariiks?
Mark. 9, 34. 35.

2. Ja Jesus kutsus ühhe lapsokesse ennese jure, ja panni sedda keskele nende keskele,

3. Ja ütles: Töest minna ütlen teile: kui teie ei pöra ümber, ja ei sa kui lapsokessed, siis ei sa teie mitte taewariiki. [illegible] 19, 14.

4. Kes nüüd ennast allandab kui se sinnane lapsoke, se on se suurem taewariikis.

5. Ja, kui kegi ühhe nisuggusse lapsokesse minno nimmel wastowöttab, se wöttab minno wasto.

6. Agga kes pahhandab ühhe neist pissokestest, kes minno sisse uskwad, sel on parrem, et

weskikiwwi temma kaela peaks podama, ja tedda árraupputadama súggawama merre kohta.

Mark. 9, 42. Luk. 17. 1. 2.

7. Hádda mailmale pahhanduste párrast; sest pahhandussed peawad tullema, agga hádda selle innimessele, kelle lábbi pahhandus tulleb. 1 Kor. 11, 19.

8. Agga kui sinno kássi ehk sinno jalg sind pahhandab, siis raiu neid árra, ja heida ennesest árra; parrem on sul, et sinna jallota ehk wiggane ello sisse láhhád, kui et sul kaks kát ehk kaks jalga on, ja sind iggawesse tullesse heidetakse.

p. 5, 30. Kol. 3, 5.

9. Ja kui sinno silm sind pahhandab, kissu tedda wálja, ja wiska ennesest árra; parrem on sul, et sinna úhhe silmaga ello sisse láhhád, kui et sul kaks silma on, ja sind pórgo tullesse heidetakse.

10. Katske, et teie mitte úht neistsinnatsist pissokessist árra ei pólga: sest minna útlen teile, et nende inglid taewas allati náwad minno Issa palge, kes taewas on. Bani 34, 8.

11. Sest innimesse Poeg on tulnud ónsaks teggema, mis on árrakaddunud.]

Luk. 19, 10.

12. Mis teie arwate? Kui úhhel innimessel sadda lammast olleks, ja úks neist peaks árraeksima, eks temma játtaks neid úhheksakúmmend peále úhheksa, ja láhháks mággede peále, ja otsiks sedda, mis árraeksinud. Luk. 15, 4. n. t. s.

13. Ja kui se juhtub, et temma sedda leiab, tóest minna útlen teile, et temma selle párrast róómsam on, kui nende úhheksakúmne peále úhheksa párrast, mis mitte ep olle árraeksinud.

14. Nenda ep olle ka mitte teie issa tahtminne, kes taewas on, et úks neist pissokessist peaks hukka sama.

Esek. 33, 11. 1 Tim. 2, 4.

15. Agga kui sinno wend sinno wasto eksib, siis minne ja nomi tedda ennese ja temma keskis úkspáinis; kui temma sind kuleb, siis olled sinna omma wenna kassuks sanud.

3 Mos. 19, 17. Luk. 17, 3.

16. Agga kui temma sind ei kule, siis wótta weel úks ehk kaks ennesega, et keik

assi kahhe ehk kolme tunnistaja suus seisaks.
5 Mos. 19. 15. Joan. 8, 17.

17. Agga kui temma neid ei kule, siis anna koggodusele teáda. Agga kui temma koggodustki ei kule, siis olgo ta sinno melest kui paggan ja tölner.

18. Tõest minna útlen teile: mis teie ial Ma peál sjute, peab ka taewas seutud ollema, ja mis teie ial Ma peál peástate, peab ka taewas peástetud ollema.
p. 16, 19. Joan. 20, 23.

19. Ta útlen minna teile: Kui kaks teie seast úhhes nous on Ma peál iggaúhhe asja pärrast, mis nemmad ial palluwad, se peab neile sama minno Issa kácst, kes taewas on.

20. Sest kus kaks ehk kolm minno nimmel on úhhes kous, seál ollen minna kest paikas nende seas.
p. 28, 20. Luk. 24, 15. 36.

21. Siis astus Peetrus temma jure ja útles: Issand, mitto korda pean minna siis, kui mo wend minno wasto eksib, temmale andeks andma? ons kül seitse kord? Luk. 17, 4.

22. Jesus útles temma wasto: *Ei minna útle sulle mitte: seitse kord, waid ka seitsekümmend kord seitse kord.* p. 6, 14. Kol. 3, 13.

(Ewangelium teisel Pühhapäwal pärrast kolmamo Jummala Pühha.)

23. Sepärrast on taewariik úhhe kunninga sarnane, kes omma sullastega tahtis arro piddada.

24. Agga kui temma hakkas arwama, kodi úks temma ette, sel olli temmaga kümme tuhhat talenti wölgo. Laul 130, 3.

25. Agga kui temmal ep olnud maksta, käskis temma Issand müa tedda ja temma naest ja lapsed, ja keik, mis temmal olli, ja maksta.

26. Siis heitis se sullane mahha, kummardas tedda, ja útles: Issand kannata minnoga, ja minna tahhan sulle keik maksta. Laul 51, 3.

27. Siis olli Issandal halle meel sesamma sullase peál, laskis tedda lahti, ja se wölla jättis temma temmale mahha.
Mik. 7, 18. Luk. 7, 42.

28. Agga sesamma sullane läks wälja, ja leidis úhhe ommast kasullasist, sel olli temmaga sadda tenarahha wölgo; ja temma

wõttis tedda kinni, kägistas tedda ja ütles: Maksa mulle, mis sul wõlgo on minnoga. Joan. 5, 14. Ewes. 4, 32.

29. Siis heitis se kasullane temma jalge ette mahha, pallus tedda, ja ütles: Kannata minnoga, ja minna tahhan sulle keik maksta.

30. Agga temma ei tahtnud mitte, waid läks ärra, ja heitis tedda wangikorni, kunni temma omma wõlga ärramaksis.

31. Agga kui temma kasullased näggid, mis sündis, said nemmad wägga kurwaks, ja tullid ja õõrdasid omma Jssandale keik, mis olli sündinud.

32. Siis kutsus temma Jssand tedda ennese ette, ja ütles temma wasto: Sinna tigge sullane, keik sedda wõlga ollen minna sulle mahhajätnud, sest et sinna mind palusid,

33. Eks siis sinna ka piddand armo heitma omma kasullase peäle, nenda kui minna ka sinno peäle ollen armo heitnud? Jak. 2, 13.

34. Ja temma Jssand sai wihhaseks, ja andis tedda ärra waewajatte kätte, kunni temma piddi maksma keik, mis temmal temmaga wõlgo olli.

35. Nenda teeb ka minno taewane Jssa teile, kui teie iggaüks ommast südamest andeks ei anna omma wennale temma eksitussed.] 1. 6, 15.

19. Peatük.

Abbiello lahhutamisest, lastest, ja rikkusest.

Ja se sündis kui Jesus need sinnatsed könned sai lõppetanud, läks temma Kalileamaalt ärra, ja tulli Judama raia peäle teise pole Jordani. Mark. 10, 1.

2. Ja paljo rahwast käis temma järrel, ja temma teggi neid seäl terweks.

3. Siis tullid temma jure Wariserid, kiusasid tedda, ja ütlesid temmale: Ons innimesel lubba, olgo mis sü pärrast se tahhab, ennast ommast naeset lahhutada?

4. Agga temma kostis ja ütles nende wasto: Eks teie olle luggenud, et se, kes algmisest iunimest teinud, on neid mehheks; ja naeseks teinud, 1 Mos. 1, 27.

5. Ja üttelnud: Sepärrast jättab innimenne issa ja emma mahha, ja jääb

kindlaste omma naese jure, ja need kaks peawad úks lihha ollema.
1 Mos. 2, 24. Mark. 10, 7.

6. Sepárrast ep olle nemmad ennam kaks, waid úks lihha. Mis núúd Jummal on úhte pannud, sedda árgo lahhutago innimenne mitte.

7. Nemmad útlesid temma wasto: Mispárrast on siis Moses káskinud lahhutamisse ramato anda, ja ennast temmast lahhutada? Mark. 10, 4.

8. Temma útles nende wasto: Moses on teile lubba ainud teie súddame kangusse párrast ommast naesteest ennast lahhutada; agga algmisseest ep olle se mitte nenda olnud. 5 Mos. 24, 1.

9. Agga minna útlen teile: kes ial ennast ommast naeseest lahhutab, muido kui horaello párrast, ja wóttab teise, se rikkub abbiello árra, ja kes sedda lahhutud naest wóttab, se rikkub abbiello árra.

10. Siis útlesid temma júngrid temmale: Kui innimesse luggu naesega nenda on, *siis ep olle hea abbiellusse miñna.*

11. Agga temma útles nende wasto: Ei moista keik sedda sanna, waid need, kellele se antud on.
1 Kor. 7, 17.

12. Seest kohhetsetud on, kes emma ihhust nenda on sündinud, ja kohhetsetud on, kes innimesteest on kohhetsetud, ja kohhetsetud on, kes isseennast kohhetsenud taewarigi párrast; kes jouab moista, se moistko.
1 Kor. 7, 32. 34.

13. Siis todi lapsokessi temma jure, et temma káed nende peále piddi pannema, ja palwet teggema; agga júngrid sóitlesid neid.
Luk. 18, 15.

14. Agga Jesus útles: Játke need lapsokesed, ja árge keelge neid mitte minno jure tullemast, seest nisugguste párralt on taewariik. p. 18, 2. 3.

15. Ja ta panni káed nende peále, ja láks seált árra.

16. Ja wata, úks astus temma jure ja útles temmale: Hea óppetaja, mis head pean minna teggema, et ma iggawest ello woiksin sada. Luk 18, 18.

17. Agga temma útles

temma wasto: Miks sa mind heaks hûad? ükski ep olle hea, kui agga ükś, se on Jummal. Agga tahhad sinna ello sisse miñna, siis pea käsosannad.
Luk. 10, 26. 28.

18. Temma ütles temma wasto: Misśuggused? agga Jesus ütles: sedda: Sinna ei pea mitte tapma; sinna ei pea mitte abbiello ärrarikkuma; sinna ei pea mitte warrastama; sinna ei pea mitte üllekohto tunnistama;
2 Mos. 20, 12. 13. Rom. 13, 9.

19. Auusta omma issa ja emma; ja sinna pead omma liggimest armastama kui isseennast.

20. Se noormees ütles temma wasto: Sedda keik ollen minna piddanud ommast noreśt pólwest, mis mul weel waiak on?

21. Jesus ütles temma wasto: Tahhad sa täieste wagga olla, siis minne, mú omma warranduśt ärra, ja anna waestele, siis on sul üks warrandus taewas, ja tulle, käi minno järrel. p. 6, 20. Luk. 12, 33.

22. *Agga kui se noormees sedda sanna kulis,* läks temma kurb ärra; sest temmal olli paljo warra.

23. Agga Jesus ütles omma jüngrittele: Tõest minna ütlen teile, et üks rikkas waewalt taewariki saab. Mark. 10, 23. Luk. 18, 24. 1 Tim. 6, 9. 10. 19.

24. Ja ta ütlen minna teile: se on hõlpsam, et üks kammeel nõåla silmast läbbi läbbåb, kui et rikkas Jummala rigi sisse läbbåb.

25. Agga kui temma jüngrid sedda kuulsid, ehmatasid nemmad wägga ärra, ja ütlesid: Kes woib siis önsaks sada? Wiliv. 2, 12. 13.

26. Agga Jesus watas nende peäle, ja ütles neile: Inimeste jures on se woimatta; agga Jummal woib keik tehha. Luk. 18, 27.

(Ewangelium Paulusse ümberpöddrmisse Pâwal.)

27. Siis wastäs Peetrus ja ütles temma wasto: Wata, meie olleme keik mahhajätnud, ja sinno järrel käinud, mis meil nüüd sest on?
Mark. 10, 28. Luk. 18, 28.

28. Agga Jesus ütles nende wasto: Tõest minna ütlen teile, et teie, kes teie minno järrel ollete käi-

mud, jálleſündimisſes, kui innimesse Poeg istub omma au järje peál, siis peate teie ka istma kahheteistkümne järje peál, ja kahheteistkümne Israeli sugguarro peále kohhut moistma.

29. Ja iggaüks, kes on mahhajátnud koiad ehk wennad, ehk öed, ehk issa, ehk emma, ehk naest, ehk lapsed, ehk pöllud minno nimme pärrast, peab sedda saawörra sama, ja iggawest ello pärrima.

30. Agga paljo, kes on essimessed, peawad wiimsed ollema, ja need wiimsed essimessed.] 9. 20. 16.

20. Peatük.

Neist töteggiaist wina mäel, Kristusse kannatamisseſt, Jüngritte kaddedusest. Kahhe rinnmeda abbist, mis nemmad Jesusselt sanud.

(Ewangelium ühhekſamal Pühhapäwal enne Kristusse üllestousmi ehk Pühha)

Sest taewariik on ühhe innimesse sarnane, kes maiaisſand, kes warra hommiko wäljaläks töteggiaid palkama omma winamäele.

2. Agga kui temma nende töteggiattega olli leppinud *ühhe tenarirahhaga päwa palgaks, siis läkkitas temma neid omma* winamäele. Ebr. 6, 10.

3. Ja temma läks wälja kolmandamal tunnil ja näggi teisi turro peál töta seiswad, Sam. 50 1.

4. Ja ütles nende wasto: Minge ka teie winamäele, ja mis ial öige on, tahhan minna teile anda. 2 Kor. 3, 8.

5. Ja nemmad läksid ärra. Ja läks temma wälja kuendamal ja ühhekſamal tunnil, ja teggi nendaſammoti. Kpp. Sam. 8, 1—4.

6. Agga ühheteistkümnemal tunnil läks temma wälja, ja leidis teisi töta seismast, ja ütles nende wasto: Mis teie siin keige päwa töta seisate?

7. Nemmad ütlesid temmale: meid ep olle ükski palganud. Temma ütles neile: Minge teiegi winamäele, ja mis ial öige on, peate teie sama.

8. Agga kui öhto sai, ütles se winamäe issand omma üllewaatja wasto: Kutsu need töteggiad, ja anna neile palka, ja hakka wiimsist essimessist sadik.

9. Ja kui need tullid, kel

ühhelteistkümnemal tunnil ollid palgatud, said nemmad iggaüks ühhe tenarirahha.

10. Agga kui need essimessed tullid, mötlesid nemmad, et nemmad piddid ennam sama, ja needsammad said ka iggaüks ühhe tenarirahha.

11. Agga kui nemmad sedda sanud, nurrisesid nemmad-se maiaissanda wasto. Luk. 15, 28.

12. Ja ütlesid: Needsinnatsed wiimsed on agga ühhe tunni töödt teinud, ja sinna olled neid meie arrolisseks teinud, kes meie päwa koorma ja pallawat olleme kannud.

13. Agga temma kostis, ja ütles ühhele nende seast: Sõbber, minna ei te sulle mitte liga, eks sa olle minnoga ühhe tenarirahhaga leppinud?

14. Wötta so omma, ja minne omma teed; agga minna tahhan selle sinnatse wiimsele anda nenda kui sullegi;

15. Ehk eks mul olle lubba minno ommaga tehha, mis minna tahhan? ehk ons sinno meel pahha, et minna hea ollen? Rom. 9, 21.

16. Nenda sawad wiimsed esimesseks, ja esimesed wiimseks; sest paljo on kutsutud, agga pisut ärrawallitsetud.] p. 19, 30. Mark. 10, 31.

17. Ja Jesus läks ülles Jerusalemma, ja wöttis need kaksteistkümmend jüngrit ennese jure issepäinis tee peal, ja ütles neile: p. 17, 22.

18. Wata meie lähhame ülles Jerusalemma, ja inimesse Poeg antakse ärra üllemapreestride ja kirjatundiatte kätte, ja nemmad moistwad tedda surma, Mark. 9, 31. Luk. 18, 32.

19. Ja andwad tedda pagganatte kätte naerda, ja piitsaga peksta ja risti peale pua; ja kolmandamal päwal peab temma jälle ülleskousma.

(Ewangelium Jakobusse päwal.)

20. Siis astus Sebedeusse poegade emma temma jure omma poegadega, kummardas ja pallus temmalt middagi. Mark. 10, 35.

21. Agga temma ütles temma wasto: Mis sa tahhad? temma ütles temmale: Käsi need sinnatsed minno kaks poega istuda, teist parremal sinno, ja teist pah-

hemal käel ommas kunningrikis.

22. Agga Jesus wastas ja útles: Teie ei tea mitte, mis teie pallute; kas teie woite sest karrikast jua, mis minna pean joma, ja se ristmissega ennast lasta ristida, misga mind ristitakse? Nemmad útlesid temma wasto: Jah, woime.

23. Ja temma útles neile: Minno karrikast peate teie kül joma, ja se ristmissega, misga mind ristitakse, peab teid ristitama; agga minno parremal ja minno pahhemal käel istuda, ep olle minno käes teile anda, waid kennele se on walmistud minno Issast.]

24. Ja kui need kümme sedda kuulsid, sai nende meel pahhaks nende kahhe wenna peále.

25. Agga Jesus kutsus neid ennese jure ja útles: Teie teate, et pagganatte üllemad wallitsewad nende ülle, ja sured wötwad woimust nende peále.

Mark. 10, 42. Luk. 22, 25.

26. Agga teie seas ei pea se nenda mitte ollema: *waid kes ial tahhab teie* seast sureks sada, se olgo teie tener. 1 Petr. 5, 3.

27. Ja kes ial teie seast keige üllem tahhab olla, se olgo teie sullane. p. 23, 11.

28. Nenda kui innimesse Poeg ep olle tulnud, et tedda tenitakse, waid et temma tenib ja annab omma hinge lunnastamisse hinnaks mitme eest.

Wil. 2, 7.

29. Ja kui nemmad Jeriko liñnast wäljaläksid, käis paljo rahwast temma järrel. Mark. 10, 46.

30. Ja wata, kaks pimmedat istsid tee äres, ja kui nemmad kuulsid, et Jesus möda läks, kissendasid nemmad, ja útlesid: Issand, Taweti Poeg, heida armo meie peále! Luk. 18, 35.

31. Agga rahwas söitles neid, et nemmad piddid wait ollema; agga nemmad kissendasid weel ennam, ja útlesid: Issand, Taweti Poeg, heida armo meie peále. Luk. 18, 1.

32. Ja Jesus jäi seisma ja hüdis neid, ja útles: Mis teie tahhate, et minna teile pean teggema?

Laul. 50, 15.

33. Nemmad útlesid tem-

ma wasto: Issand, et meie silmad saaksid lahti.

34. Agga Jesussel olli halle meel ja putus nende silmade külge, ja seddamaid näggid nende silmad jälle, ja nemmad käisid temma järrel.

21. Peatük.

Kristus läbbäb Jerusalemma; aiab neid wälja, kes kauplewad, Jummala koiast; pöggeneb ärra; waidleb kirjatundiattega, ja söitleb neid.

(Ewangelium essimessel Kristusse Tullemisse Pühhal.)

Ja kui nemmad Jerusalemma liggi said, ja Petwage pole ölli mäe jure tullid, siis läkkitas Jesus kaks jüngrit, ja ütles nende wasto: Mark. 11, 1. Luk. 19, 29.

2. Minge senna allewisse, mis teie kohhal on, ja seddamaid leiate teie ühhe kinniseutud emmaeesli ja ühhe sällo temma jures, peästke neid lahti ja toge minno jure.

3. Ja kui teile kegi middagi ütleb, siis üttelge: Issandal on neid tarwis, siis läkkitab temma neid seddamaid.

4. Agga se on keik sündinud, et piddi töeks sama, mis ööldud on prohweti läbbi, kes ütleb:

5. Üttelge Sioni tütrele: wata, sinno Kunningas tulleb sulle tassane, ja istub emmaeesli selgas, ja sällo selgas, mis on koormakandia emmaeesli poeg. Sakar. 9, 9.

6. Siis läksid need jüngrid ärra, ja teggid, nenda kui Jesus neid olli käsknud,

7. Ja töid se emmaeesli, ja se sällo, ja pannid ommad rided nende peäle, ja pannid tedda nende selga istma.

8. Agga surem hulk lantasid ommad rided tee peäle, agga teised raiusid okse puist, ja heitsid tee peäle.

9. Agga se rahwas, mis eel ja tagga käis, kissendas ja ütles: Hosianna Taweti Poiale! kidetud olgo, kes tulleb Issanda nimmel, Hosianna körges!] Laul. 118, 25.-26.

10. Ja kui ta Jerusalemma sisse läks, olli keik liñna rahwas likumas, ja ütles: Kes sesinnane on? Joan. 5, 39.

11. Agga rahwas ütles: Se on Jesus, se prohwet, kes Naatsarettist Kalileamaalt on. v. 2, 23.

12. Ja Jesus läks Jum-

mala púhha kotta, ja aias wálja keik, kes músid ja ostsid púhhas koias, ja wiskas nende rahha wahhetajatte lauad úmber, ja nende pingid, kes músid tuikessi. Mark. 11, 15.

13. Ja útles neile: Kirjotud on: Minno kodda peab palwe koiaks hútama, agga teie ollete sedda röövli auguks teinud. Jes. 56, 7. Jer. 7, 11.

14. Ja temma jure tullid pimmedad ja jallotumad púhhas koias, ja temma teggi neid terwcks.

15. Agga kui ülemad-preestrid ja kirjatundiad näggid need immeteud, mis temma teggi, ja need poisid, kes púhhas koias kisendasid ja útlesid: Hosianna Taweti Poiale! siis sai nende meel pahhaks.

16. Ja útlesid temmale: Kas sa kuled, mis need útlewad? Agga Jesus útles nende wasto: Kúl; eks teie ial olle luggenud: wäetimatte ja immewatte laste suust olled sinna emmesele kitust walmistanud. Saul. 8, 3.

17. Ja temma jättis neid mahha, ja läks linnast wälja Petania, ja jäi senna öseks.

18. Agga kui temma warra hommiko jälle linna läks, olli temmal nälg. Mark 11, 12.

19. Ja temma näggi ühhe wigipu tee ärest, ja läks senna jure, ja ei leidnud ühtegi seält peält, kui agga lehtä üksi; ja temma útles selle pu wasto: Ärgo kaswago ennam ilmaski sinno peäle wilja, ja se wigipu kuiwis warsi ärra. Luk. 13, 6. 7.

20. Ja kui jüngrid sedda näggid, pannid nemmad sedda immeks, ja útlesid: Kuida on se wigipu ni kohhe ärrakuinud? Saul 33, 9.

21. Agga Jesus kostis ja útles neide wasto: Töest minna útlen teile, kui teil usk olleks, ja teie ei mötleks kaksipiddi, siis ei tecks teie mitte ükspäinis sedda, mis selle wigipule on sündinud, waid kui teie ka útleksite selle sinnatse mäe wasto: Sago sa üllestöstetud ja merresse heidetud! siis peab se sündima.

p. 17, 20 Mark. 11 23. Luk. 17, 6.

22. Ja keik, mis teie ial palwes pallute, kui teie ussute, peate teie sama. Mark. 11, 24.

23. Ja kui temma púhha kotta tulli, astusid temma jure, kui temma öppetas.

üllemadpreestrid ja rahwa wannemad ja útlesid: Missugguse melewallaga teed sa sedda? ja kes on sulle se melewalla annud?
Mark. 11, 27. Luk. 20, 1. 2.

24. Agga Jesus kostis, ja útles nende wasto: Minna tahhan ka teilt úhhe asja kússida, kui teie mulle sedda útlete, siis tahhan minna teile ka öölda, missugguse melewallaga minna need asjad teen.

25. Kust olli Joannesse ristminne, taewast woi innimestest? Agga nemmad mötlesid isseenneses ja útlesid: Kui meie útleme: taewast, siis útleb temma meile: Mikspärrast ep olle teie siis tedda mitte usknud?

26. Agga kui meie útleme: innimestest, siis tulleb meil rahwast karta, sest nemmad piddawad keik Joannest prohwetiks. p. 14, 5.

27. Ja nemmad kostsid Jesussele ja útlesid: Meie ei tea mitte. Siis útles temma ka neile: Egga minnagi teile útle, missugguse melewallaga minna need asjad teen. Mark. 11, 33.

28. Agga mis teie arwa-
hhel innimessel olli
kaks poega, ja temma läks essimesse jure, ja útles: Mo poeg, minne tänna töle minno winamäele.

29. Agga temma kostis ja útles: Ei ma tahha, agga pärrast kahhetses temma sedda, ja läks.

30. Ja temma läks teise jure ka, ja útles nendasammoti. Agga se kostis ja útles: Minna lähhän, Issand, ja ei läinud polegi mitte.

31. Kumb neist on issa tahtmist teinud? Nemmad útlesid temma wasto: essimenne. Jesus útles nende wasto: Töest minna útlen teile: tölnerid ja horad sawad kül enneminne Jummala riki, kui teie. Luk. 3, 12.

32. Sest Joannes tulli teie jure öigusse tee peäl, ja teie ei usknud tedda mitte; agga tölnerid ja horad uskusid tedda: teie agga, ehk teie sedda kül näggite, ep olle teie pärrastki kahhetsenud, et teie olleksite tedda usknud.

33. Kuulge teist tähhendamisse sanna: Üks innimenne olli maiaissand, kes istutas winamäe, ja teggi aeda selle ümber, ja kaewas

selle sisse asset winamarja surrotõrrele, ja ehhitas torni, ja andis sedda numa peäle wälja mameeste kätte, ja läks wõõra male.

Mark. 12, 1. n. t. s.

34. Agga kui se winamarja noppimisse aeg liggi sai, läkkitas temma ommad sullased nende mameeste jure, omma wilja sama.

35. Siis wõtsid need mamehhed temma sullased kinni, teist peksid nemmad, teist tapsid nemmad, teist wiskasid nemmad kiwwidega.

36. Ta läkkitas temma teisi sullasid ennam kui neid esimessi, ja nemmad teggid neile nisammote.

37. Agga wimaks läkkitas temma omma poia nende jure, ja ütles: Küllab nemmad ehk wõtwad mo poia häbbeneda.

38. Agga kui need mamehhed se poia näggid, ütlesid nemmad isekeskis: sesinnane on se pärria, tulge, tapkem tedda ärra, ja siis same temma pärrandusse ennestele. p. 26, 3. 4. ja. 27, 1.

39. Ja nemmad wõtsid, ja lükkasid tedda winamäest wälja, ja tapsid tedda ärra.

40. Kui nüüd se winamäe issand tulleb, mis wõttab temma neile mameestele tehha?

41. Nemmad ütlesid temma wasto: Need kurjad hukkab temma kurjaste ärra, ja annab winamäe teiste mameeste kätte, kes temmale ommal aial wilja kätte saatwad.

42. Jesus ütles nende wasto: Eks teie polle ellades kirjas luggenud: Se kiwwi, mis hone ehhitajad kui kolbmatta ärraheitnud, se on nurgakiwwiks sanud: Jehandast on se sündinud, ja on üks immeasti meie silma ees.

Laul. 118, 22. Jes. 8, 14.

43. Sepärrast ütlen minna teile: Jummala riik peab teilt ärrawoetama, ja selle rahwale antama, kes temma wilja annab.

44. Ja kes sesinnatse kiwwi peäle langeb, lähhäb rusuks, agga kelle peäle temma langeb, sedda teeb temma pihhuks. Jes. 8, 15.

45. Ja kui üllemad preestrid ja Wariserid temma tähhendamisse sannad kuulsid, tundsid nemmad, et ta neist räkis.

46. Ja nemmad püüdsid

tedda kinniwötta, agga nemmad kartsid rahwast, sest et nemmad tedda Prohwetiks piddasid. Joan. 7, 40.

22. Peatük.

Kunninglikkust pulmast, pea rahhast, üllesrousmissest surnust, keigeüllemast kässust, ja missuggune Kristus on. (Ewangelium kahhekümnemal Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

Ja Jesus wastas ja räkis neile ta tähhendamisse sannade läbbi, ja ütles:

2. Taewariik on ühhe innimesse sarnane kes kunningas, kes omma poiale pulmat teggi.

3. Ja temma läkkitas ommad sullased wälja need kutsutud pulma kutsma, ja nemmad ei tahtnud mitte tulla.

4. Ta läkkitas temma teisi sullasid wälja, ja ütles: Üttelge neile, kes on kutsutud: Wata omma sömaaia ollen ma walmistanud, mo härjad ja nuumweiksed on tappetud, ja keik on walmis, tulge pulma! Jes. 65, 2.

5. Agga nemmad ei holind sest, ja läksid ärra, teine omma pöllule, teine agga omma kauba jure

6. Agga teised wötsid temma sullased kinni, teotasid ja tapsid neid ärra.

7. Agga kui kunningas sedda kulis, sai temma wihhaseks, ja läkkitas omma söawäed wälja, ja hukkas needsammad tapjad ärra, ja sütas nende liñna pöllema. Luk. 19, 43.

8. Siis ütles temma omma sullaste wasto: Pulmad on kül walmis, agga need, kes kutsutud, ep olnud mitte sedda wäärt.

9. Sepärrast minge teelahkmide peäle, ja kutsuge pulma ni mitto, kui teie ial leiate. Luk. 14, 21.

10. Ja needsammad sullased läksid wälja tede peäle, ja koggusid keik kokko, ni mitto kui nemmad leidsid, kurje ja häid, ja pulmakodda sai täis neid, kes laudas istsid.

11. Siis läks kunningas sisse neid waatma, kes laudas istsid, ja näggi seäl ühhe innimesse, kennel pulmariet ep olnud selgas.

12. Ja ta ütles temma wasto: Söbber, kuida sinna seie olled sisse tulnud, ja sinnul ep olle pulmariet? agga temma ei sanud sannagi suust.

13. Siis útles kunningas teenride wasto: Siddage temma käed ja jallad kinni, ja wötke tedda, ja heitke tedda keigesüggawama pimmedusse sisse, seäl on ullu-minne ja hammaste kirris-taminne.

14. Sest paljo on neid kutsutud, agga pissut on neid ärrawallitsetud.]

p. 20, 16.

(Ewangelium kolmandamal Pühhapäwal kolmatkümmend pärrast kolmai-ne Jummala Pühha.)

15. Siis läksid Wariserid ärra, ja piddasid noud ühhes-kous, kuida nemmad tedda temma könnest piddid wörkutama, Mark. 12, 13.

16. Ja läkkitasid temma jure ommad jüngrid Herodesse seltsiga, ja ütlesid: Öppetaja, meie teame, et sa tössine olled, ja öppetad Jummala teed töe secs, ja ei holi ühhestki, sest sinna ei pea innimeste surussest luggu. Luk. 20, 20.

17. Sepärrast ütle meile, mis sinna arwad, kas sünnib kohtorahha Keisrile anda, woi mitte?

18. Agga kui Jesus nende tiggedust moistis, ütles temma: *Teie sallalikkud, mis teie mind kiusate?*

19. Näitke mulle üks kohtorahha tük, ja nemmad töid temma kätte ühhe tenarirahha.

20. Ja temma ütles nende wasto: Kelle kuio ja peälekirri on se?

21. Nemmad ütlesid temma wasto: Keisri. Siis ütles temma nende wasto: Andke siis Keisrile, mis Keisri kohhus, ja Jummalale, mis Jummala kohhus on. Rom. 13, 7.

22. Ja kui nemmad sedda kuulsid, pannid nemmad immeks, ja jätsid tedda mahh, ja läksid ärra.]

23. Selsammal päwal tullid temma jure Sadduserid, kes ei ütle üllestousmist ollewad, ja küssisid temmalt, Mark. 12, 18.

24. Ja ütlesid: Öppetaja, Moses on üttelnud: Kui kegi ärrasurreb, kel ep olle lapsi, siis peab temma wend selle naese jälle wötma, ja omma wennale suggu saatma. 5 Mos. 25, 5.

25. Agga meie jures ollid seitse wenda, ja esimenne wötkis naese, ja surri ärra, ja et temmal suggu ep olnud, jättis temma omma naese omma wennale.

26. Nendasammoti ka teine, ja kolmas, seitsmest sadik.

27. Agga keigewimaks surri ka se naene árra.

28. Agga ülestousmisses; kelle naene peab temma ollema nende seitsme seast? sest temma on neil keikil olnud.

29. Agga Jesus kostis ja ütles nende wasto: Teie ekſite, sest et teie ei moista pühha kirja, egga Jummala wägge.

30. Sest ülestousmisses ei wötta nemmad naest, egga lähhä mehhele, waid nemmad on kui Jummala inglid taewas. Luk. 20, 34—36.

31. Agga eks teie olle surnutte ülestousmissest luggenud, mis teile Jummalast on öldud, kes ütleb:

32. Minna ollen Abraami Jummal, ja Isaki Jummal ja Jakobi Jummal; Jummal ep olle surnutte, waid ellawatte Jummal. 2 Mos. 3, 6.

33. Ja kui rahwas sedda kulis, ehmatasid nemmad árra temma öppetusse pärrast. v. 7, 28.

gelium kahheksateistkümnemal päwal pärrast kolmaino Jum- Pühha.)

34. Agga kui Wariserid said kuulda, et temma Sadduseride suud olli kinnisulgnud, siis tullid nemmad ühhel melel kokko. Mark. 12, 28.

35. Ja üks nende seast, kes kässotundia, küssis ja kiusas tedda, ja ütles: Luk. 10, 25.

36. Öppetaja, missuggune on se suur kässosanna käskus? Laul. 119, 172.

37. Agga Jesus ütles temma wasto: Sinna pead Issandat omma Jummalat armastama keigest ommast süddamest, ja keigest ommast hingest, ja keigest ommast melest. Mark. 12, 30.

38. Sesamma on se essimenne ja suur kässosanna.

39. Agga teine on selle sarnane: Sinna pead omma liggimest armastama kui issiennast. Mark. 12, 31.

40. Neis kahhes kässosannas on keik se käsk ja prohwetid kous. v. 7, 12.

41. Agga kui Wariserid ühhes kous ollid, küssis neilt Jesus, Mark. 12, 35.

42. Ja ütles: Mis teie arwate Kristussest, kelle poeg on temma? nemmad ütlesid temmale: Taweti poeg.

43. Ta útles nende wasto: Kuida siis Tawet tedda waimus Jsſandaks hüab, kui temma útleb:

44. Jsſand on úttelnud mo Jsſandale: istu minno parrema pole, kunni ma ſinno waenlaſed ſaan pannud ſinno jalge alluſeks järjeks. Laul. 110, 1.

45. Kui nüüd Tawet tedda Jsſandaks hüab, kuida ta siis temma poeg on?

46. Ja úkski ei woinud temmale ſanna wastada, ja úkski ei julgnud ſeſt päwaſt temmalt middagi ennam küsſida.] Luk. 14, 6.

23. Peatük.

Jeſus öppetab, miſſuguſed need kirjatundiad ja Wariſerid on.

Siis räkis Jeſus rahwa ja omma jüngritte wasto,

2. Ja útles: Moſesſe järje peäl iſtwad kirjatundiad ja Wariſerid;

3. Sepärraſt keik, mis nemmad ial wõttawad teile öölda, et teie peate piddama, ſedda piddage ja tehke; agga nende teggude järrele ärge tehke mitte; ſeſt nemmad útlewad kül, agga nemmad *ei te mitte.*

4. *Seſt nemmad* ſiddu-wad raſked ja rängad koormad, ja pannewad neid innimeste ollade peäle, agga iſſe ei tahha nemmad neid omma ſõrmega mitte likutada. Luk. 11, 46.

5. Agga keik ommad teud tewad nemmad, et neid innimesteſt peab nähtama: ſeſt nemmad tewad laiaks ommad mällestusſe märgid, ja tewad omma riette pallistusſed ſureks.

6. Nemmad armaſtawad üllemat otſa laudas woõraspiddudel, ja eſſimesſed pingid koggoduste koddade ſees, Mark. 12, 38. u. t. ſ.

7. Ja terretamisſed turrude peäl, ja et neid innimesteſt hütakſe: Rabbi, Rabbi.

8. Agga teie ei pea ennaſt mitte laſkma Rabbiks hüda, ſeſt üks on teie loetaja, Kristus; agga teie keik ollete wennakſed.

Jak. 3, 1. Jeſ. 33, 22.

9. Ja teie ei pea keddagi Ma peäl ommaks iſſaks hüüdma; ſeſt üks on teie iſſa, kes taewas on.

10. Ja teie ei pea ennaſt mitte laſkma loetajaks hüda; ſeſt üks on teie loetaja, Kristus. Joan. 13, 13.

11. Agga kes üllem teie seast, se peab teie tener ollema. p. 20, 26. 27.

12. Agga kes issiennast üllendab, sedda peab allandatama, ja kes ennast isse allandab, sedda peab üllendatama. Õpp. Sanm. 29, 23.

13. Agga hädda teile, teie kirjatundiad ja Wariserid! teie sallalikkud, kes teie taewariki kinnipannete innimeste eest; sest teie ei lähhä isse sisse, egga lasse neid sisse miñna, kes tahhawad sisse miñna. Luk. 11, 52.

14. Hädda teile! teie kirjatundiad ja Wariserid! teie sallalikkud, et teie leskede honed árraföte, ja loete silmakirjaks pitke palwesid, sepärrast peate teie sedda raskemat hukkatust sama.

15. Hädda teile! teie kirjatundiad ja Wariserid! teie sallalikkud, et teie merd ja maad läbbikäite, ja sadate, et üks teie usko heidab, ja kui ta sedda usko on sanud, siis tete teie tedda pörgo lapseks kahhe wörra ennam, kui teie issi ollete.

16. Hädda teile! teie sõggedad juhhatajad, kes teie *ütlete: Kes ial templi jures saab wandunud, sest ep olle* middagi, agga kes ial templi kulla jures saab wandunud, sel on süüd.'

17. Teie jölledad ja sõggedad! sest kumb on üllem, se kuld, woi se tempel, mis sedda kulda pühhitseb? p. 5, 33—35.

18. Ja: Kes ial altari jures saab wandunud, sest ep olle middagi; agga kes ohwriañni jures saab wandunud, mis seäl peäl on, sel on süüd.

19. Teie jölledad ja sõggedad! sest kumb on üllem, se ohwer, woi se altar, mis sedda ohwrit pühhitseb?

20. Sepärrast kes altari jures waññub, se waññub selle jures, ja keik se jures, mis temma peäl on.

21. Ja kes templi jures waññub, se waññub selle jures, ja temma jures, kes seäl sees ellab.

22. Ja kes taewa jures waññub, se waññub Jummala aujärje jures, ja selle jures, kes selle peäl istub.

23. Hädda teile! teie kirjatundiad ja Wariserid! teie sallalikkud, et teie kümnest maksate müntist ja tillist ja köömnist, ja mis raskem on käsusõppetusses, kohto

ja hallastust ja usko jättate teie mahha; sedda peab teggema, ja teist mitte mahhajätma.

24. Teie söggedad juhhatajad, kes teie seäska kurnate, agga kammelid sisse nelate.

25. Hädda teile! teie kirjatundiad ja Wariserid! teie sallalikkud, sest et teie karrikast ja waagna wäljaspiddi puhtaks tete, agga seestpiddi on nemmad täis risumist ja prassimist.

Luk. 11, 39. 40.

26. Oh sinna sögge Wariseer! te esmalt puhtaks seestpiddi karrika ja waagna, et ka nende wäljaspiddine pool puhtaks saaks.

27. Hädda teile! teie kirjatundiad ja Wariserid! teie sallalikkud, sest teie ollete nende lubjatud haudade sarnatsed, mis kül wäljaspiddi näggusad on, agga seestpiddi on nemmad täis surnutte luid ja keik roja.

Ap. Tegg. 23, 3.

28. Nenda ollete ka teie kül wäljaspiddi peält nähha öiged innimeste ees; agga seestpiddi ollete teie täis sallalikko *meelt ja üllekohhut.*

29. Hädda teile! teie kirjatundiad ja Wariserid! teie sallalikkud, sest et teie prohwetide hauad üllesehhitate, ja öigede hauad illusaks tete,

30. Ja ütlete: Olleksime meie omma wannematte aial olnud, ei meie kül olleks mitte nende seltsi heitnud prohwetide werd ärrawallades.

31. Sepärrast annate teie enneste wasto tunnistust, et teie nende lapsed ollete, kes prohwetid on ärratapnud. Ap. Tegg. 7, 52.

32. Täitke teie ka omma wannematte moöto!

33. Teie maud ja wihhasematte maddude suggu, kuida woite teie pörgo hukkatusse eest ärrapöggeneda. p. 3, 7.

(Ewangelium Tehwaunsse päwal ehk teisel joulo Pühhal.)

34. Wata, sepärrast läkkitan minna teie jure prohwetid, ja targaid, ja kirjatundiaid, ja muist neist tappate teie ärra, ja löte risti, ja muist neist peksate teie piitsaga omma koggoduste koddade sees, ja kiusate neid takka ühhest liñnast teise.

Luk. 11, 49.

35. Et teie peäle tulleb

keik se wagga werri, mis ärrawallatud on Ma peäl, wagga Abeli werrest Sakaria, Parakia poia werrest sadik, kedda teie ollete tapnud templi ja altari wahhel. 1 Mos. 4, 8. 2 Kiar. 24, 20—22.

36. Tõest minna útlen teile: Se keik tulleb sesinnatse suggu peäle.

37. Jerusalem, Jerusalem, kes sa tappad prohwetid, ja wiskad kiwwidega neid surnuks, kes sinno jure on läkkitud, kui mittokorda ollen minna sinno lapsed tahtnud kogguda, otsego kanna kokkokoggub ommad poiad tibade alla, ja teie ep olle mitte tahtnud. Luk. 13, 34.

38. Wata, teie kodda peab teile tühjaks jäetama.

39. Sest minna útlen teile: Teie ei sa mind sest aiast mitte nähha, ennego teie útlete: Kidetud olgo se, kes tulleb Issanda nimmel.] Joan. 12, 13.

24. Peatük.

Jerusalemma lihtna ärrarikmisest, ja mailma lõppetusest.

Ja Jesus tulli ärra ja läks pühhast koiast *wälja, ja temma jüngrid astid temma jure,* temmale pühha koia honed näitma. Mark. 13, 1.

2. Agga Jesus útles neile: Eks teie ei nä sedda keik? tõest minna útlen teile: Seie ei jäeta mitte kiwwi kiwwi peäle, mis ei pea mahhakistama. Luk. 19, 44.

3. Ja kui temma öllimäe peäl istus, astsid jüngrid issepäinis temma jure, ja útlesid: Útle meile, mil aial peab se keik sündima, ja mis peab sinno tullemisse ja mailma aia löppetusse täht ollema?

4. Agga Jesus kostis ja útles neile: Katske, et teid ükski ärra ei eksita. Ewes. 5, 6.

5. Sest paljo tullewad minno nimme peäl ja útlewad: Minna ollen Kristus, ja wõtwad paljo ärraeksitada.

6. Agga teie sate kuulda sõddadest, ja juttud sõast; katske, ärge ehmatage, sest se peab keik enne sündima, agga sedda otsa ep olle weel mitte kä.

7. Sest rahwas touseb rahwa wasto, ja kunningriik kunningrigi wasto, ja nälg ja katk ja mawärrisemised on siis monnes paikas.

8. Agga keik se on sure waewa hakkatus.

9. Siis andwad nemmad teid ärra willetsusse sisse ja tapwad teid, ja teid wihkatakse siis keigest rahwast minno nimme pärrast. Joan. 16, 2.

10. Ja siis sawad paljo pahhandud, ja andwad teine teist ärra ja wihkawad teine teist. p. 11, 6.

11. Ja paljo walleprohwetid touswad ülles ja eksitawad paljo ärra. 2 Petr. 2, 1.

12. Ja, et ülleköhhus wägga woimust wöttab, lähhäb mitmede armastus külmaks. 2 Tim. 3, 1—4.

13. Agga kes otsani jääb kannatama, sesinnane peäseb. p. 10, 22. Jlm. 2, 10.

14. Ja sedda kunningrigi armoöppetust peab kulutadama keiges mailmas, tunnistusseks keige rahwale; ja siis wast tulleb ots.

(Ewangelium wiendamal Pühhapäwal kolmakümmend pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

15. Kui teie nüüd näte sedda hirmsat ärrakautamisse töödt, mis öeldud on prohweti Tanieli läbbi, mis seäl pühhas paikas seisab (kes sedda loeb se pango tähhele,) Matt. 13, 14. Luk. 21, 20. Dan. 9, 26. 27.

16. Siis pöggenego need, kes Judamaal on, mägge de peäle. Laul. 121, 1.

17. Kes kattukse peäl on, ärgo tulgo se mitte mahha middagi ärrawötma ommast koiast; Luk. 17, 31.

18. Ja kes wäljal on, ärgo mingo se mitte taggasi ommad rided ärrawötma.

19. Agga hädda neile, kes käima peäl on, ja neile, kes immetawad neil päiwil.

20. Agga palluge, et teie pöggeneminne ei juhtu talwel, egga hingamisse päwal.

21. Sest siis tulleb suur willetsus, missugust ep olle olnud mailma algmissešt siit sadik, egga peage mitte tullema. Dan. 12, 1. Joel. 2, 2.

22. Ja kui need päwad ei saaks lühhentud, siis ei peäseks ial ei ükski lihha; agga nende pärrast, kes ärrawallitsetud, lühhendatakse need päwad.

23. Kui siis kegi teie wasto ütleb: Wata, siin on Kristus ehk seäl, ärge uskuge mitte. Mark. 13, 21.

24. Sest wallekristusseд, ja walleprohwetid sawad üllestousma, ja suri tähtä ja immetegguſid teggema,

et nemmad wõttaksid eksitada ka neid, kes ärrawallitsetud (kui se woiks sündida.)

25. Wata, minna ollen teile sedda enne úttelnud.

26. Sepärrast kui nemmad teile útlewad: Wata, temma on kõrbes, ärge minge mitte wälja: Wata, temma on kambride sees, ärge uskuge mitte.

27. Sest otsego walk touseb hommiko poolt, ja paistab õhto pole, nenda peab ka innimesse Poia tulleminne ollema. Jlm. 3, 11.

28. Sest kus ial raibe on, senna kogguwad kotkad.] Luk. 17, 37. Hab. 1, 8.

29. Agga warsi pärrast sedda willetsusse aega láhháb páike pimmedaks, ja ku ei anna omma walget, ja tähhed langewad taewast mahha, ja taewa wäed peawad kõikutadama. Mark. 13, 24.

30. Ja siis peab innimesse Poia täht taewas nähtama, ja siis peab ulluma keik rahwa suggu Ma peál, ja peawad näggema innimesse Poia tullewad taewa pilwede peál sure wäe ja auga. Mark. 13, 26.

31. Ja temma läkkitab ommad inglid sure passuna heálega, ja nemmad peawad kokkokogguma temma ärrawallitsetud neljast tuulest, úhhest taewa otsast teise. 1 Kor. 15, 51. 52.

32. Agga wigipuust õppige se tähhendamisse sanna: kui temma oksad jo pungas on ja lehtá aiawad, siis tunnete teie, et sui liggi on. Mark. 13, 28.

33. Nenda ka teie, kui teie sedda keik náte, siis tunnke, et se liggi on ukse ees. Jak. 5, 9.

34. Tõest minna útlen teile: Sesinnatse põlwe rahwas ei lõppe mitte ärra, kunni se keik saab sündinud.

35. Se taewas ja se Ma láhhåwad hukka, agga minno sannad ei láhhá mitte hukka. Mark. 13, 31. Luk. 21, 33.

36. Agga sest päwast ja tunnist ei tea úkski, ei inglidke taewas, kui agga minno Jssa úksi.

37. Agga nenda kui Noa päwad ollid, nenda peab ka innimesse Poia tulleminne ollema. 1 Mos. 7, 7.

38. Sest nenda kui nemmad ollid neil päiwil enne weeupputust; nemmad sõid

ja jöid, wötsid naest ja läksid mehhele sest päwast sadik, kui Noa laewa läks.
Luk. 17, 27.

39. Ja nemmad ei pannud sedda tähhele, kunni se wecupputus tulli, ja wöttis neid keik ärra; nenda peab ka innimesse Poia tulleminne ollema.

40. Siis on kaks wäljal; teist woetakse wasto, ja teist jäetakse mahha.
Luk. 17, 34. 35. 36.

41. Kaks naesterahwast on jahwatamas weskil; teist woetakse wasto, ja teist jäetakse mahha.

42. Sepärrast walwage, sest teie ei tea, mil tunnil teie Issand tulleb. p. 25, 13.

43. Agga se olgo teile teäda, kui üks perremees teaks, mil öwahhi aial warras peaks tullema, kül temma siis walwaks, ja ei lasseks omma koiasse mitte auko kiskuda.
1 Tess. 5, 2. Luk. 12, 39.

44. Sepärrast olge ka teie walmis, sest innimesse Poeg tulleb sel tunnil, mil teie ei mötle.

45. Kes on nüüd üks ustaw ja moistlik sullane, kedda temma Issand on pannud *omma perre ülle, neile* ommal aial roga andma? Luk. 12, 42.

46. Önnis on se sullane, kedda temma Issand tulles nenda leiab teggemast.
Joan. 13, 17. Jlm. 16, 15.

47. Töest minna ütlen teile, et temma tedda keige omma warra ülle panneb.
Luk. 22, 29. 30.

48. Agga kui se kurri sullane ommas süddames mötleb: Minno issand wibib tullematta; 2 Petr. 3, 3. 9.

49. Ja hakkab kasullased peksma, ja söma ja joma lakkujattega;

50. Siis selle sullase Issand tulleb sel päwal, mil temma tedda ei ota, ja sel tunnil, mil temma ei tea,

51. Ja löhhub tedda ja annab temmale ossa sallalikkudega: seäl on ulluminne ja hammaste kirristaminne. p. 8, 22.

25. Peatük.

Kümnest neitsist, neist talentist, mis iggaühhele on antud, ja wiimsest kohto päwast
(Ewangelium kuendamal Pühhapäwal pärrast kolme kunninga Päwa.)

Siis on taewariik kümne neitsi sarnane, kes ommad lambid wötsid, ja läksid wälja peigmehhe wasto.

et nemmad wõttaksid eksitada ka neid, kes ärrawallitsetud (kui se woiks sündida.)

25. Wata, minna ollen teile sedda enne üttelnud.

26. Sepärrast kui nemmad teile ütlewad: Wata, temma on kõrbes, ärge minge mitte wälja: Wata, temma on kambride sees, ärge uskuge mitte.

27. Sest otsego walk tousseb hommiko poolt, ja paistab õhto pole, nenda peab ka innimesse Poia tulleminne ollema. Ilm. 3, 11.

28. Sest kus ial raibe on, senna kogguwad kotkad.] Luk. 17, 37. Hab. 1, 8.

29. Agga warsi pärrast sedda willetsusse aega lähhäb päike pimmedaks, ja ku ei anna omma walge ja tähhed langewad taewast mahha, ja taewa wäed peawad kõikutadama. Mark. 13, 24.

30. Ja siis peab innimesse Poia täht taewas nähtama, ja siis peab ulluma keik rahwa suggu Ma peäl, ja peawad näggema innimesse Poia tullewad taewa pilwede peäl sure wäe ja auga. Mark. 13, 26.

31. Ja temma läkkitab ommad inglid sure passuna heälega, ja nemmad peawad kokkokogguma temma ärrawallitsetud neljast tuleft, ühhest taewa otsast teisse. 1 Kor. 15, 51. 52.

32. Agga wigipuust õppige se tähhendamisse sanna: kui temma oksad jo pungas on ja lehtä aiawad, siis tunnete teie, et sui liggi on. Mark. 13, 28.

33. Nenda ka teie, kui teie sedda keik näte, siis tundke, et se liggi on ukse ees. Jak. 5, 9.

34. Töest minna ütlen teile: Sesinnatse põlwe rahwas ei lõppe mitte ärra, kunni se keik saab sündinud.

35. Se taewas ja se Ma lähhäwad hukka, agga minno sannad ei lähhä mitte hukka. Mark. 13, 31. Luk. 21, 33.

36. Agga sest päwast ja tunnist ei tea ükski, ei inglidke taewas, kui agga minno Jssa üksi.

37. Agga nenda kui Noa päwad ollid, nenda peab ka innimesse Poia tulleminne ollema. 1 Mos. 7, 7.

38. Sest nenda kui nemmad ollid neil päiwil enne weeupputust; nemmad söid

ja jöid, wötsid naest ja läksid mehhele sest päwast sadik, kui Noa laewa läks.
Luk. 17, 27.

39. Ja nemmad ei pannud sedda tähhele, kunni se wecupputus tulli, ja wöttis neid keik ärra; nenda peab ka innimesse Poia tulleminne ollema.

40. Siis on kaks wäljal; teist woetakse wasto, ja teist jäetakse mahha.
Luk. 17, 34. 35. 36.

41. Kaks naesterahwast on jahwatamas weskil; teist woetakse wasto, ja teist jäetakse mahha.

42. Sepärrast walwage, sest teie ei tea, mil tunnil teie Issand tulleb. p. 25, 13.

43. Agga se olgo teile teäda, kui üks perremees teaks, mil öwahhi aial warras peaks tullema, kül temma siis walwaks, ja ei lasseks omma koiasse mitte auko kiskuda.
1 Tess. 5, 2. Luk. 12, 39.

44. Sepärrast olge ka teie walmis, sest innimesse Poeg tulleb sel tunnil, mil teie ei mötle.

45. Kes on nüüd üks ustaw ja moistlik sullane, kedda temma Issand on pannud *omma perre ülle, neile ommal aial roga andma?* Luk. 12, 42.

46. Önnis on se sullane, kedda temma Issand tulles nenda leiab teggemast.
Joan. 13, 17. Jlm. 16, 15.

47. Töest minna ütlen teile, et temma tedda keige omma warra ülle panneb.
Luk. 22, 29. 30.

48. Agga kui se kurri sullane ommas süddames mötleb: Minno issand wibib tullematta; 2 Petr. 3, 3. 9.

49. Ja hakkab kasullased peksma, ja söma ja joma lakkujattega;

50. Siis selle sullase Issand tulleb sel päwal, mil temma tedda ei ota, ja sel tunnil, mil temma ei tea,

51. Ja löhhub tedda ja annab temmale ossa sallalikkudega: seäl on ulluminne ja hammaste kirristaminne. p. 8, 22.

25. Peatük.

Kümnest neitsist, neist talentist, mis iggaühhele on antud, ja wiimsest kohto päwast
(Ewangelium kuendamal Pühhapäwal pärrast kolme kunninga Päwa.)

Siis on taewariik kümne neitsi sarnane, kes ommad lambid wötsid, ja läksid wälja peigmehhe wasto.

2. Agga wiis nende seast ollid moistlikkud, ja wiis rummalad.

3. Kes rummalad ollid, need wõtsid ommad lambid, agga nemmad ei wõtnud mitte õlli ennestega.

4. Agga need moistlikkud wõtsid õlli omma astjade sisse ühtlase omma lampidega.

5. Agga kui peigmees wibis, said nemmad keik unniseks ja uinusid maggama.

6. Agga kesk õse kuuldi üks heal: Wata, peigmees tulleb, minge wälja temma wasto;

7. Siis tousid keik needsammad neitsid ülles, ja walmistasid ommad lambid. Luk. 12, 36. 37.

8. Agga need rummalad ütlesid moistlikkude wasto: Andke meile teie õllist, sest meie lambid kustuwad ärra.

9. Agga need moistlikkud kostsid ja ütlesid: Ei mitte, et teil ja meil mitte ei pudu; waid minge enneminne kaupmeeste jure, ja ostke ennestele.

10. Agga kui nemmad ärralähsid ostma, tulli peigmees, ja kes walmis ollid, läksid temmaga pulma, ja uks pandi lukko. Luk. 13, 25

11. Agga wimaks tullid ka need teised neitsid ja ütlesid: Issand, Issand, tee meile lahti.

12. Agga temma kostis ja ütles: Tõest, minna ütlen teile, ma ei tunne teid mitte. p. 7, 23.

13. Sepärrast walwage sest teie ei tea sedda päwe egga tundi, millal innimese Poeg tulleb.]

p. 24, 42. Mark. 13, 33.

14. Sest nenda kui üks innimenne, kes wõõra maale läks, ommad sullased kutsus ja andis omma warandust nende kätte.

Mark. 13, 34. Luk. 19, 12.

15. Ja teisele andis ta wiis talenti, teisele kaks, ja teisele ühhe, igga mehhele temma joudo mõda, ja läks warsi ärra wõõra maale.

16. Siis läks se, kes wiis talenti olli sanud, ja kauples nendega, ja satis teise wiis talenti.

17. Nendasammoti, ka kaks olli sanud, segi sai teise kaks kassuks. 1 Tim. 3,

18. Agga se, kes ühhe ol sanud, läks ärra ja matt

sedda mahha, ja pettis omma Issanda rahha eest ärra. Hpp. Sann. 6, 6. n. t. s.

19. Agga pitka aia pärrast tulli nende sullaste Issand, ja piddas arro nendega. Luk. 19, 15.

20. Siis tulli temma jure se, kes wiis talenti olli sanud, ja panni weel teist wiis talenti körwa, ja ütles: Issand, sinna olled mulle wiis talenti kätte annud; wata, minna ollen nendega teist wiis kassuks sanud. 1 Kor. 15, 10.

21. Siis ütles temma Issand temma wasto: Se on hea, sinna hea ja ustaw sullane, sinna olled ülle pisko ustaw olnud, minna tahhan sind ülle paljo panna: minne omma Issanda römo sisse. p. 24, 47.

22. Siis tulli ka temma jure se, kes kaks talenti olli sanud, ja ütles: Issand, sinna olled mulle kaks talenti kätte annud; wata, ma ollen nendega teist kaks talenti kassuks sanud.

23. Temma Issand ütles temma wasto: Se on hea, sinna hea ja ustaw sullane; sinna olled *ülle pisko ustaw olnud, minna* tahhan sind ülle paljo panna; minne omma Issanda römo sisse.

24. Siis tulli ka temma jure se, kes ühhe talenti olli sanud, ja ütles: Issand, ma tundsin sind, et sa üks kowwa innimenne olled, sinna leikad, kus sa ep olle külwanud, ja koggud kokko seält, kus sa ep olle wäljawiskanud: Luk. 19, 21.

25. Ja minna kartsin, ja läksin ärra ja matsin sinno talenti mahha; wata, siin on sul so omma.

26. Agga temma Issand kostis ja ütles temma wasto: Sinna tigge ja laisk sullane, sa teädsid, et minna leikan, kus ma ep olle külwanud, ja koggun kokko seält, kus minna ep olle wäljawiskanud.

27. Siis olleksid sa piddand mo rahha andma rahhawahhetajatte kätte, ja kui ma olleksin tulnud, olleksin ma kül mo omma kassoga jälle kätte sanud.

28. Sepärrast wötke temma käest ärra se talent, ja andke sellele, kel kümme talenti on.

29. (Sest iggaühhele, kel on, sellele peab antama, ja

temmal peab kül rohkeste ollema, agga kel ep olle, selle käest peab ka ärrawoetama, mis temmal on.)
p. 13, 12. Mark. 4, 25.

30. Ja sedda kolbmatta sullast heitke wälja keigesüggawama pimmedusse sisse; seäl peab ollema ulluminne ja hammaste kirristaminne.

(Ewangelium kuendamal pühhapäwal kolmatkümmend pärrast kolmaino Jummala pühha.)

31. Agga kui innimesse Poeg tulleb omma au sees, ja keik pühhad inglid temmaga, siis istub temma omma aujärje peäl. p. 16, 27.

32. Ja siis peab keik rahwast temma ette kogguma, ja temma lahhutab neid ühhest ärra, nenda kui karjane lambad ärralahhutab sikkudest, Rom. 14, 10.

33. Ja temma panneb lambad omma parrema käele, agga sikkud pahhema käele seisma.

34. Siis wõttab öölda kunningas neile, kes temma parremal käel on: Tulge tenna, minno Issa önnistud, pärrige sedda kunningriki, mis teile on *walmistud* mailma asutamisest.

35. Sest mul on nälg olnud, ja teie ollete mulle süa annud; mul on janno olnud, ja teie ollete mind jootnud; minna ollen wõõras olnud, ja teie ollete mind korristanud; Ebr. 6, 10.

36. Minna ollen allasti olnud, ja teie ollete mind katnud; minna ollen haige olnud, ja teie ollete tulnud mind katsma; minna ollen wangis olnud, ja teie ollete mo jure tulnud. Jak. 1, 27

37. Siis wõtwad need, kes õiged, temmale wastada: Issand, millal olleme meie näinud sul nälja ollewad, ja olleme sind söötnud, ehk sul janno ollewad, ja olleme sind jootnud?
p. 6, 3.

38. Millal olleme meie sind näinud wõõra ollewad, ja olleme sind korristanud? ehk allasti, ja olleme sind katnud?

39. Millal olleme meie sind näinud haige ollewad, ehk wangis, ja olleme so jure tulnud?

40. Siis wastab Kuningas, ja ütleb neile: Tõest minna ütlen teile, mis teie ial ollete teinud ühhele nendesinnaste mo wähhe-

matte wendade seast, sedda ollete teie mulle teinud.
p. 10, 42.

41. Siis wöttab temma ka öölda neile, kes pahhemal käel on: Minge ärra minnust, teie ärranetud, iggawesse tullesse, mis walmistud on kurratile ja temma inglidele;

42. Sest mul on nälg olnud, ja teie ep olle mulle süa annud; mul on janno olnud, ja teie ep olle mind jootnud; 1 Joan. 3, 17.

43. Minna ollen wooras olnud, ja teie ep olle mind mitte korristanud; minna ollen allasti olnud, ja teie ep olle mind katnud; minna ollen haige ja wang olnud, ja teie polle tulnud mind katsma.

44. Siis wötwad ka needsammad temmale öölda: Issand millal olleme meie näinud nälja ehk janno sul ollewad, ehk woora, ehk allasti, ehk haige, ehk sind wangis ollewad, ja ep olle sind mitte teninud?

45. Siis wöttab temma neile wastada ja öölda: Töest minna ütlen teile: mis teie ep olle *ial teinud ühhele nendesinnaste wähhematte* seast, sedda ep olle teie mullegi teinud.

46. Ja needsinnatsed lähhäwad iggawesse wallusse, agga need kes öiged iggawesse ellusse.] Joan. 5, 29.

26. Peatük.

Kristust woitakse. Pärrast öhtosömaaega woitleb temma rohhoadas. Tedda antakse ärra, ja wiakse sure kohto ette.

Ja se sündis, kui Jesus keik need könned sai löppetanud, siis ütles temma omma jüngritte wasto:
Luk. 22, 1. u. t. s.

2. Teie teate, et kahhe päwa pärrast Pasapühha on, ja innimesse Poeg antakse ärra, et tedda peab risti podama. Mark. 14, 1. u. t. s.

3. Siis tullid kokko üllemad preestrid, ja kirjatundiad ja rahwa wannemad selle üllemapreestri kotta, kedda hüti Kaiwaks.

4. Ja piddasid issekeskis nou, et nemmad Jesust kawwalussega piddid kinniwötma ja ärratapma.

5. Agga nemmad ütlesid: Ei mitte Pühhade aial, et mässaminne rahwa seas ei touse.

6. Agga kui Jesus Petanias olli piddalitöbbise Simona koias, Mark. 14, 3.

7. Siis tulli temma jure úks naene, sel olli Alabastririist wägga kalli salwiga, ja wallas sedda temma pähhä, kui temma laudas istus. Joan. 12, 3.

8. Agga kui temma jüngrid sedda näggid, sai nende meel pahhaks, ja útlesid: Mis tarwis on sesinnane hukkaminne?

9. Sest seddasinnast salwi olleks woinud árramüa paljo rahha eest, ja waestele anda.

10. Agga kui Jesus sedda moistis, útles ta nende wasto: Miks teie selle naesele waewa tete, sest temma on head töö mulle teinud?

11. Sest waesed on ikka teie jures, agga mind ei olle teil mitte ikka.

4 Mos. 15, 11. Mark. 14, 7. Joan. 12, 8.

12. Et temma sedda salwi on minno ihho peále wallanud, sedda on temma teinud, et ta mind piddi matmisseks walmistama.

13. Töest minna útlen teile: Kus ial sesinnane armoöppetus kulutakse keiges mailmas, seál peab ka räkitama temma mälestuseks, mis sesinnane on teinud.

14. Siis läks úks neist kahhesteistkümnest, kedde hüti Judaks Iskariotiks, üllematte preestride jure, Mark. 14, 10. Luk. 22, 3. 4.

15. Ja útles: Mis teie tahhate mulle anda, siis tahhan ma tedda teie kätte árraanda? siis pakkusid nemmad temmale kolmkümmend hõbbetükki.

16. Ja sest aiast otsis temma parrast aega, et ta tedda woiks árraanda.

17. Agga esimessel hapnematta leibade päwal tullid jüngrid Jesusse jure, ja útlesid temmale: Kus sa tahhad, et meie sulle peame walmistama Pasatalle süa? Mark. 14, 12.

18. Temma útles: Minge liinna ühhe jure ja úttelge temmale: Öppetaja útleb: mo aeg on liggi, ma tahhan sinno jures Pasatalle walmistada, ja süa omma jüngrittega.

19. Ja jüngrid teggid nenda, kui Jesus neid olli käsknud, ja nemmad walmistasid Pasatalle.

20. Agga kui õhto sai, istus temma mahha laua jure nende kahheteistkümnega. Mark. 14, 17. 18. Luk. 22, 14.

21. Ja kui nemmad ſõid, útles temma: Tõeſt minna útlen teile: Uks teie ſeaſt annab mind árra.

22. Ja nemmad ſaid wágga kurwaks, ja iggaúks nende ſcaſt hakkas útlema temma wasto: Issand, minnaks ſe ollen?

Ebr. 4, 12.

23. Agga temma kostis ja útles: Kes minnoga kát waagnasse pistab, ſeſinnane annab mind árra.

Mark. 14, 20.

24. Kúl innimesse Poeg lähhäb árra, nenda kui temmaſt on kirjotud; agga hádda ſelle innimesſele, kelle lábbi innimesse Poeg árraantakſe; hea olleks temmale, kui ſe innimenne ei olleks ſündinud.

25. Siis kostis Judas, kes tedda árraandis, ja útles: Minnaks ſe ollen, Rabbi? temma útles temma wasto: Olled, jah!

Jeſ. 3, 9.

26. Agga kui nemmad ſõid, wõttis Jeſus leiba, ja önnistas, ja murdis, ja andis omma jüngrittele ja útles: Wõtke, ſõge, ſe on minno ihho.

Mark. 14, 22. Luk. 22, 19.

27. Ja temma wõttis karrikaſt, ja tännas ja andis neile, ja útles: Joge keik ſeált ſeeſt.

28. Seſt ſe on minnu werri, ſe uc ſeádusſe werri, mis mitme eeſt árrawallatakſe pattude andeksandmisſeks.

Ebr. 8, 8. Ewel. 1, 7.

29. Agga minna útlen teile, et minna ei wõtta mitte ſeſt aiaſt ſeſtſinnatſeſt winapu wiljaſt jua ſeſt páwaſt ſadik, kui minna ſedda uut teiega joon omma Issa rikis.

Mark. 14, 25.

30. Ja kui nemmad kitusse laulo ſaid laulnud, läkſid nemmad wálja ölimäele.

Mark. 14, 26.

31. Siis útles Jeſus neile: Selſinnatſel öſel wõttate teie keik ennaſt minnuſt pahhandada; ſeſt kirjotud on: Ma tahhan ſedda karjaſt lúa, ja karja lambaid peab laiale pillutama.

Mark. 14, 27. Joan 16, 32.

32. Agga párraſt, kui ma ſaan üllestousnud, tahhan ma teie ele minna Kalileamale.

33. Agga Peetrus kostis ja útles temmale: Ehk ka keik peakſid ennaſt ſinnuſt pahhandama, ei tahha min-

58. Agga Peetrus käis kaugelt temma (Jesusse) järrel üllemapreestri koiast sadik, ja temma läks sisse, ja istus sullaste jure mahha, et temma sedda otsa piddi nähha sama.

59. Agga üllemad preestrid ja wannemad ja keik se suur kohhus otsisid walletunnistust Jesusse wasto, kuida nemmad tedda piddid surmama,
Laul. 94, 21. Mark. 14, 55.

60. Ja ei leidnud ühtegi, ja et kül paljo walletunnistussemehhi ettetullid, ei leidnud nemmad middagi; agga wimaks tullid kaks walletunnistusmeest ette,

61. Ja ütlesid: Sesinane on üttelnud: Minna woin Jummala templi mahhakiskuda, ja kolme päwaga sedda üllesehhitada. Joan. 2, 19—21.

62. Ja üllempreester tousis ülles, ja ütles temma wasto: Eks sa middagi ei wasta? mis tunnistawad needsinnatsed sinno wasto? Mark. 14, 60.

63. Agga Jesus jäi wait. Ja üllempreester kostis ja ütles temma wasto: Minna waïnutan sind ellawa Jummala jures, et sinna meile ütled, kas sa olled Kristus Jummala Poeg?

64. Jesus ütles temma wasto: Jah, minna ollen; ommeti ütlen minna teile: sest aiast peate teie näggema innimesse Poia istwad Jummala wäe parremal pokel, ja tullewad taewa pilwede peäl. Mark. 14, 62.

65. Siis kärristas üllempreester ommad rided löhki, ja ütles: Temma on Jummalat teotanud, mis meil ennam tunnistussemehhi tarwis on? wata, nüüd ollete teie temma Jummala teotamist kuulnud.

66. Mis teie arwate? agga nemmad wastasid ja ütlesid: Temma on surma wäärt. Jer. 26, 11.

67. Siis süllitasid nemmad temma silmi, ja löid temma körwa äre, agga monningad löid tedda keppidega, Jes. 50, 6.

68. Ja ütlesid: moista meile kui prohwet, Kristus, kes se on, kes sind löi?

69. Agga Peetrus istus wäljas oue peäl, ja üks tüdruk tulli temma jure, ja ütles: Ja sinnagi ollid

se Kalileamehhe Jesussega. Mark. 14, 66. Luk. 22, 56. Joan. 18, 17.

70. Agga temma salgas keikide ees ja útles: Ei ma moista, mis sa rágid.

71. Agga kui temma wárrawa pole árraláks, nággi tedda úks teine, ja útles neile, kes seál ollid: Sesinnanegi olli se Naatsaretti Jesussega.

72. Ja temma salgas ta úhhe wandega: Minna ei tunne sedda innimest.

73. Agga úrrikesse aia párrast tullid temma jure need, kes seál seisid, ja útlesid Peetrussele: Tóest sinnagi olled nende seltsist, sest sinno keelgi tunnistab sind úlles.

74. Siis hakkas temma ennast wágga árraneedma ja wandma: Ei ma tunne sedda innimest; ja seddamaid laulis kuk.

75. Siis tulli Peetrusse mele Jesusse sanna, kes temmale olli úttelnud: Enne kui kuk saab laulnud, salgad sinna mind kolmkord árra; ja temma láks wálja ja nuttis kibbedaste. Mark. 14, 72.

27. Peatúk.

Kristusse kannataminne ilmalikko kohto ees. Temma risti pominne, surm ja mattus.

Agga kui walge sai, piddasid keik úllemad preestrid ja rahwa wannemad nou Jesusse wasto, et nemmad tedda piddid surma saatma. Mark. 15, 1.

2. Ja nemmad siddusid tedda kinni, wisid tedda árra, ja andsid tedda Pontsiusse Pilatusse mawallitseja kátte. Luk. 23, 1.

3. Kui Judas nággi, kes tedda olli árraannud, et ta olli hukka moistetud, siis kahhetses temma sedda, ja tói need kolmkúmmend hóbbetúkki jálle úllema preestride ja wannematte kátte,

4. Ja útles: Minna ollen patto teinud, et ma ollen wagga werd árraannud; agga nemmad útlesid: Mis meil sega teggemist, katsu sinna issi.

5. Ja temma heitis need hóbbetúkkid mahha sinna templisse, ja láks kórwale, ja árraminnes poos ta ennast úlles. Ap. Tegg. 1, 18.

6. Agga úllemad preest-

rid wõtſid need hõbbetükid, ja ütleſid: Neid ei ſünni mitte ohwri kirsto panna, ſeſt ſe on werre hind.

7. Agga nemmad piddaſid nou, ja oſtſid nende eeſt ühhe pottiſeppa põllo matmisse paigaks woõrastele.

8. Sepärraſt hütakſe ſe põld werre põlluks tännapäiwani.

9. (Siis on tõeks ſanud, mis õõldud on prohweti Jeremia läbbi, kes ütleb: Ja nemmad on wõtnud Israeli laste käeſt kolmkümmend hõbbetükki, ſelle hinda, kedda ni kalliks arwati, kedda monned Israeli lasteſt ni kalliks arwaſid.

Jer. 32, 6. 7. 9. Sakar. 11, 12. 13.

10. Ja on neid annud pottiſeppa põllo eeſt, nenda kui Issand mind on käſknud.)

11. Agga Jeſus ſeiſis mawallitſeja ees: ja mawallitſeja küsſis temmalt, ja ütles: Olled ſa Judarahwa Kunningas? agga Jeſus ütles temmale: Jah, *ollen.* Mark. 15, 2. Luk. 23, 3.

12. *Ja kui temma* peäle kaebati neiſt üllemiſt preeſtridest, ja wannemiſt, ſi[illegible] ei koſtnud temma ühtegi.

Jeſ. 53, 7.

13. Siis ütles Pilatus temma wasto: Eks ſa kule, kui paljo nemmad ſinno wasto tunnistawad?

14. Ja temma ei wastand temmale ei ühhe ainſa ſanna peäle, nenda et mawallitſeja ſedda wägga immeks panni. Ap. Teg. 8, 32.

15. Agga Pühhiks olli mawallitſejal ſe wiis, rahwale ühhe wangi lahti lasta, kedda nemmad tahtſid.

16. Agga ſiis olli neil üks kulus wang, kedda hüti Parrabaks. Mark. 15, 7. n. t. ſ.

17. Kui nemmad nüüd ühhes kous ollid, ütles Pilatus nende wasto: Kumba teie tahhate, et ma teile pean lahti laſkma, Parrabaſt woi Jeſuſt, kedda hütakſe Kristusſeks?

18. Seſt temma teädis, et nemmad tedda kaddedusse pärraſt ollid ärraannud.

19. Agga kui temma kohto järje peäl istus, läkkitas temma naene temma jure, ja laskis õõlda: Ärgo olgo ſulle ühtegi teggemiſt ſeſin-

natse õigega, sest minna ollen tänna unnes paljo kannatanud temma pärrast.

20. Agga üllemad preestrid ja wannemad melitasid rahwast, et nemmad Parrabast piddid lahti pallooma, ja Jesust hukka saatma. Mark. 15, 11. Luk. 23, 18.

21. Siis kostis mawallitseja, ja ütles nende wasto: Kumba teie tahhate neist, et ma teile pean lahti laskma? agga nemmad ütlesid: Parrabast.

22. Pilatus ütles nende wasto: Mis minna siis pean teggema Jesussega, kedda hütakse Kristusseks? nemmad ütlesid keik: Sago temma risti lödud.

23. Agga mawallitseja ütles: Mis temma siis kurja teinud? Agga nemmad kissendasid weel ennam ja ütlesid: Sago temma risti lödud.

24. Agga kui Pilatus näggi, et temma ei woind ühtegi parrata, waid et weel ennam kärra sündis, wöttis temma wet, ja pesi käsi rahwa nähhes, ja ütles: Ma ollen ilmasüta selle*sinnatse õige werrest; hül teie sate nähha.*

25. Siis wastas keik rahwas ja ütles: Temma werri olgo meie peäle, ja meie laste peäle.

26. Siis laskis temma neile Parrabast lahti, agga Jesust laskis temma piitsaga peksta, ja andis tedda ärra, et tedda piddi risti lödama. Mark. 15, 15.

27. Siis wötsid mawallitseja sõamehhed Jesust ennesega kohto kotta, ja koguside temma jure keik omma seltsi kokko. Mark. 15, 16.

28. Ja wötsid temma rided seljast ärra, ja pannid temma ümber purpuri mantli,

29. Ja punnusid kroni kibbowitsust, ja pannid sedda temma pähhä, ja andsid pilliroo temma parrema kätte, ja heitsid temma ette pölweli mahha, naersid tedda ja ütlesid: Terre Judarahwa kunningas! Mark. 15, 17. 18.

30. Ja nemmad süllitasid temma peäle ja wötsid sedda pillirogo, ja löid sega temma pähhä. Jes. 50, 6.

31. Ja kui nemmad tedda said naernud, wötsid nemmad se mantli temma seljast ärra, ja pannid tem-

ma ommad rided temma selga, ja wisid tedda árra, et nemmad tedda piddid risti lõma. Mark. 15, 20.

32. Agga kui nemmad wälja läksid, leidsid nemmad ühhe innimesse, kes Kireni linna mees, Simon nimmi, sedda sundsid nemmad, et ta temma risti piddi kandma. Mark. 15, 21.

33. Ja kui nemmad senna paika said, mis hütakse Kolgotaks, se on árraselletud: Pealae asse, Mark. 15, 22.

34. Siisandsid nemmad temmale ädikast jua sappiga seggatud, ja kui ta sai maitsnud, ei tahtnud ta mitte jua. Laul. 69, 22.

35. Agga kui nemmad tedda said risti lõnud, jaggasid nemmad temma rided, ja heitsid liisko nende pärrast, et piddi tõeks sama, mis on öeldud prohwe- i läbbi: Nemmad on mo rided issekeskis jagganud, ja mo kue pärrast liisko heitnud. Laul. 22, 19.

36. Ja nemmad istsid, ja hoidsid tedda seäl.

37. Ja ülle temma Pea pannid nemmad temma surma süüd, kirjotud: Sesinnane ón Jesus se J darahwa Kunningas. Mark. 15, 26.

38. Siis podi temmag kaks röövlit risti, tei parrema, ja teine pahh ma pole. Jes. 53, 12.

39. Agga need, kes mi da läksid, teotasid tedd wangutasid ommad Pea Laul. 22, 8. Mark. 15, 29.

40. Ja ütlesid: Sinn kes sa sedda templi mal hakissud, ja kolme päwc ga üllesehhitad, aita iss ennast, olled sinna Jun mala Poeg, siis astu ris peält mahha. v. 26, 61.

41. Agga nendasammo naersid tedda ka üllema preestrid kirjatundiatte j wannemattega ja ütlesid

42. Muid on temmaai nud, issiennast ei woi tem ma mitte aidata; kui tem ma Israeli Kunningas o siis astko temma nüüd ris peält mahha, siis tahham meie tedda uskuda. Luk. 23, 35.

43. Temma on Jumma la peäle lootnud, se peästk tedda nüüd, kui ta temm mele pärrast on; sest tem ma on üttelnud: Minn ollen Jummala Poeg. Laul. 22, 9.

44. Nendaſammoti teotaſid tedda ka need röövlid, kes temmaga ollid risti podud.

45. Agga kuendamal tunnil ſai pimmedus keik ülle se Ma ühheksamaſt tunniſt ſadik. Mark. 15, 33. Luk. 23, 44.

46. Ja ühheksamal tunnil kisſendas Jeſus ſure heälega, ja ütles: Eli! Eli! lama ſabahtani, ſe on: Mo Jummal! mo Jummal! miks ſa mind olled mahhajätnud? Ebr. 5, 7.

47. Agga kui monningad neiſt, kes ſeäl ſeiſid, ſedda kuulſid, ütleſid nemmad: Seſinnane kutſub Eliaſt. Mark. 15, 35.

48. Ja warſi jooksis üks nende ſeaſt, wõttis käsna, täitis ſedda ädikaga, ja pistis pilliroo otſa, ja jotis tedda. Laul. 69, 22. Joan. 19, 29.

49. Agga teiſed ütleſid: Ota, ſaab nähha, kas Elias tulleb, aitma tedda.

50. Agga Jeſus kisſendas jälle ſure heälega, ja heitis hinge. Mark. 15, 37. Luk. 23, 46.

51. Ja wata, ſe ettepodud tek, mis templis keigepühhama ees, kärriſes lõhki kahheks üllemaſt otſaſt allamaſt ſadik. Ja Ma wärriſes, ja kaljud lõhkſid lõhki. 2 Moſ. 26, 31. Ebr 10, 20.

52. Ja hauad läkſid lahti, ja touſid ülles paljo nende pühhade ihhuſid, kes ollid magganud.

53. Ja pärraſt temma üllestousmiſt tullid nemmad haudadeſt wälja, ja läkſid pühha linna, ja näitſid ennaſt mitmele.

54. Agga ſe pealik, ja need, kes temmaga ollid, ja Jeſuſt hoidſid, kui nemmad näggid ſedda matwärriſemiſt, ja mis ſündis, kartſid nemmad wägga, ja ütleſid: Tõeſt ſeſinnane olli Jummala Poeg. Mark. 15, 39. Luk. 23, 47.

55. Agga ſeäl olli paljo naeſi kaugelt waatmas, kes Jeſusſe järrel ollid käinud Kalileamaalt, ja tedda teninud;

56. Nende ſeas olli Maria Mahdalena, ja Maria Jakobusſe ja Joſesſe emma, ja Sebedeusſe poegade emma. Mark. 15, 40.

57. Agga kui õhto kätte ſai, tulli üks rikkas mees Arimatiaſt, Joſep nimmi, kes ka iſſe Jeſusſe jünger olli. Mark. 15, 42. 43. Luk. 23, 50. Joan. 19, 38.

58. Se läks Pilatusse jure ja pallus enneſele Jeſusse ihho; ſiis käskis Pilatus ſedda ihho temmale anda.

59. Ja Joſep wöttis ihho ja mähkis ſedda puhta kalli linnaſe ride ſisſe. Mark. 15, 46.

60. Ja panni ſedda énneſe ude hauda, mis temma olli laſknud raiuda kaljo ſisſe, ja weretas ſure kiwwi haua ukſe ette ja läks árra. Jeſ. 53, 9.

61. Agga Maria Mahdalena, ja ſe teine Maria ollid ſeäl istumas haua kohhal. Luk. 23, 55.

62. Agga teiſel päwal, mis tulleb walmistamisſe päwa järrele, tullid úlle-mad preeſtrid ja Wariſe-rid kokko Pilatusſe jure,

63. Ja útleſid: Jſſand, meie mele on tulnud, et temma, ſe pettis, útles, kui ta alles ellus olli: Minna touſen kolme päwa pärraſt úlles.

64. Sepärraſt käſſi ſedda hauda hästi hoida kolmandama päwani, et temma jüngrid ösel ei tulle, ja *tedda árra ei warrasta, ja ei útle rahwa wasto*: Temma on ſurnuſt üllestousnud, ſiis on wiimne pettus pahhem kui eſſimenne.

65. Agga Pilatus útles nende wasto: Hoidjaid on teil, minge ja hoidke hästi, nenda kui teie tunnete.

66. Ja nemmad läkſid árra, ja hoidſid hästi ſedda hauda hoidjattega, ja pannid ſe kiwwi pitſeriga kinni.

28. Peatük.

Kristusse üllestousminne, ja mis ta pärraſt käſknud jüngrid tehha.

Agga hingamisſe päwa öhtul, kui eſſimenne näddala pääw hakkas, tulli Maria Mahdalena, ja teine Maria ſedda hauda waatma. Mark. 16, 1.

2. Ja wata, ſuur mawärriſeminne ſündis, ſeſt Jſſanda ingel tulli taewaſt mahha, läks ſenna jure, ja weretas ſe kiwwi ukſe eeſt árra, ja istus ſenna peäle.

3. Ja temma näggo olli otſego walk, ja temma rided walged kui lummi.

4. Agga hirmo pärraſt temma eeſt wärriſeſid need hoidiad, ja ſaid otſego ſurnuks.

5. Agga ſe ingel kostis ja útles nende naeſtele: Árge kartke teie mitte, ſeſt mo

kan, et teie otsite Jesust, kes risti olli lõdud.
Mark. 16, 5. 6.

6. Tedda ep olle siin; sest ta on üllestousnud, nenda kui temma on üttelnud; tulge tenna, wadage se asse, kus Issand on magganud.
p. 12, 40. ja 16, 21.

7. Ja minge ussinaste ärra, ja üttelge temma jüngrittele, et temma on surnust üllestousnud, ja wata, temma lähhäb teie ele Kalileamale, seäl sate teie tedda nähha. Wata, minna ollen teile sedda üttelnud.
Mark. 16, 7.

8. Ja nemmad läksid ruttuste haua jurest ärra, kartusega ja sure römoga, ja jooksid sedda temma jüngrittele kulutama.

9. Agga kui nemmad ärraläksid temma jüngrittele sedda kulutama, wata, siis tulli Jesus nende wasto, ja ütles: Terre! agga nemmad tullid temma jure, ja hakkasid temma jalge ümber, ja kummardasid tedda.

10. Siis ütles Jesus neile: Ärge kartke mitte, minge, kulutage minno wendadele, et nemmad Kalileamale lähhäwad, *ja seäl sawad nemmad minnd nähha*

11. Agga kui nemmad ärraläksid, wata, siis tullid monned sest wahhist linna, ja kulutasid üllemapreestridele keik, mis olli sündinud.

12. Ja nemmad tullid wannemattega kokko, ja pidasid isikeskis nou, ja andsid neile soameestele rahha kül.

13. Ja ütlesid: Üttelge, et temma jüngrid össe tulnud, ja tedda ärrawarrastanud, kui meie maggasime.

14. Ja kui mawallitseja sedda saab kuulda, tahhame meie tedda melitada, ja sata, et teie peate ilma murreta ollema.

15. Agga nemmad wötsid sedda rahha, ja teggid nenda, kui neid öppetati, ja se könne sai kuulsaks Judarahwa jures tännapäwani.

16. Agga need üksteist kümmend jüngrit läksid ärra Kalileamale senna mäe peäle, kuhho Jesus neid olli käsknud. 1 Kor. 15, 6.

17. Ja kui nemmad tedda näggid, kummardasid nemmad tedda. Agga monningad ollid kahhe wahhel.

18. Ja Jesus tulli nende jure, ja rákis neile ja útles: Minnule on antud keik melewald taewas ja Ma peál.
p. 11, 27. Joan. 3, 35.

19. Sepárrast minge ja öppetage keik rahwast, ja ristige neid Issa, ja Poia, ja púhha Waimo nimmel. Mark. 16, 15.

20. Ja öppetage neid piddama keik, mis minna teid ollen kásknud. Ja wata minna ollen iggapáwa teid jures mailma otsani.
Mark. 16, 16. 17. 18. Matt. 18, 20.

Amen.

Ewangelium

Púhhast Markussest

úlleskirjotud.

1. Peatúk.

Kristust ristitakse Joannessest, kiusatakse kurratist. Temma útleb jutlust, kutsub jüngrid, ja teeb haigid terweks.

Jesusse Kristusse, Jummala Poia Ewangeliummi hakkatus. Rom. 1, 16.

2. Nenda kui kirjotud on prohwetide kirjas: Wata, minna lákkitan omma ingli sinno palle ele, kes sinno teed sinno ees peab walmistama. Malak. 3, 1. Matt. 11, 10. Luk. 7, 27.

3. Uhhe húdia heál on körbes: Walmistage Issanda teed, tehke temma teeraad tassaseks:
Matt. 3, 3. Luk. 3, 4. Jes. 40, 3.

4. Joannes olli körbes ristimas ja kulutamas meleparrandamisse ristmi pattude andeksandmisseks

5. Ja temma jure lák wálja keik Judama, ja Jerusalemma liñna rahwa ja keik said temmast ristud Jordani jöes, kui nen mad ommad pattud úlles tunnistasid.
Matt. 3, 5. 6. Luk. 3, 7.

6. Agga Joannesse segas olli kuub kameli kawust, ja nahkwö temm wööl, ja temma söi rohh tirtsa, ja metsamet.
Matt. 3, 4.

7. Ja temma kulutas útles: Se tulleb min järrele, kes on wäggew

mind, kelle kingapaelo kummardades lahti peästa minna wäärt ep olle.
Matt. 3, 11. Luk. 3, 16.

8. Minna kül ollen teid ristinud weega; agga temma peab teid pühha Waimoga ristima.

9. Ja neil päiwil sündis, et Jesus tulli Naatsarettist Kalileamaalt, ja ristiti Joannesses Jordanis.
Matt. 3, 13. Luk. 3, 21.

10. Ja seddamaid, kui temma weest wälja tulli, näggi Joannes taewad lahti minnewad, ja Waimo kui tuikesse temma peäle mahhatulleiwad. Joan. 1, 33.

11. Ja heäl tulli taewast: Sinna olled minno armas Poeg, kelless mul hea meel on.
Matt. 3, 17. p. 17, 5. Luk. 3, 22.

12. Ja seddamaid aias pühha Waim tedda körbe.
Matt. 4, 1. Luk. 4, 1.

13. Ja temma olli seäl körbes nellikümmend päwa, ja tedda kiusati sadanast, ja olli metsaliste jures, ja inglid tenisid tedda.
Matt. 4, 11. Ebr. 2, 9.

14. Agga pärrast kui Joannes olli ärraantud wangi, tulli Jesus Kalileamale, ja kulutas Jummala rigi Ewangeliummi,
Matt. 4, 12.

15. Ja ütles: Aeg on kätte joudnud, ja Jummala riik on liggi tulnud; parrandage meelt, ja uskuge armoöppetust.
Matt. 4, 17.

16. Agga kui temma Kalilea merre ärres kändis, näggi temma Simonat ja Andreast temma wenda wörko merresse laskwad. (Sest nemmad ollid kallamehhed.)
Matt. 4, 18.

17. Ja Jesus ütles neile: Tulge minno järrele, ja minna tahhan tehha, et teie innimeste püüdjaks sate.

18. Ja ni kohhe jätsid nemmad ommad wörgud mahha, ja käisid temma järrel.

19. Ja kui ta seält pissut emale läks, näggi temma Jakobust Sebedeusse poega, ja Joannest temma wenda, ja needsammad laewas wörkusid parrandawad.
Matt. 4, 21.

20. Ja temma kutsus neid warsi, ja nemmad jätsid omma isa Sebedeust laewasse palgalistega, ja läksid ärra temma järrele.
Matt. 4, 22. Luk. 5, 11.

21. Ja nemmad läksid Kapernaumma liina, ja temma läks warsi hinga-

et neil ennam ep olnud maad wäljaski ukse ees, ja temma räkis neile se sanna.

3. Ja temma jure tullid, kes töid üh̃e alwatud, kedda neljast kanti. Luk 5, 18.

4. Ja kui nemmad ei woinud temma liggi sada rahwa pärrast, kiskid nemmad kattust lahti, kus temma olli, ja kui nemmad sedda said läbbikaewanud, laskid nemmad se wodi mahha, kus sees se alwatud maas olli. v. 9, 23.

5. Agga kui Jesus nende usko näggi, ütles temma selle alwatud wasto: Poeg, sinno pattud on sulle andeks antud. Luk. 5, 20.

6. Agga seäl istid monned kirjatundiad, ja mötlesid ommas südames:
Matt. 9, 3.

7. Mis sesinnane nenda Jummala teotussi rägib? kes woib pattud andeks anda muud, kui agga ainus Jummal?

8. Ja warsi tundis Jesus ommas waimus, et nemmad issienneses nenda mötlesid, ja ütles nende wasto: Mis teie sedda mötlete ommas südames?
Joan. 2, 25.

9. Kumb on kergem selle wasto öölda, kes alwatud on: Pattud on sulle andeks antud, ehk öölda: Tousa ülles, ja tösta omma wode ülles ja könni? Matt. 9, 5.

10. Agga et teie peate teäda sama, et innimesse Poial melewald on pattud Ma peäl andeks anda; (ütles temma selle alwatud wasto:) Luk. 5, 24.

11. Ma ütlen sulle: tousa ülles, ja wötta omma wodi ja minne omma kotta.

12. Ja seddamaid tousis temma ülles, ja wöttis se wodi, ja läks wälja keikide nähhes, nenda et keik ärraehmatasid ja Jummala kiitsid, ja ütlesid: Nisugguse ep olle meie ial näinud.

13. Ja temma läks jäll wälja järwe äre, ja kei rahwas tulli temma jure ja temma öppetas neid.

14. Ja kui ta möda läks näggi temma Lewi, Alweusse poega, tolli hone jures istwad, ja ütles temmale: Käi minno järrel, ja temma tousis ülles, ja käis temma järrel. Luk. 5, 27.

15. Ja se sündis, kui temma laudas istus temma koias, istsid ka palio tölo

id ja pattusid laudas Jesusse ja temma jüngritega; sest neid olli paljo, kes temma järrel käisid.
Matt. 9, 10.

16. Ja kui kirjatundiad ja Wariserid näggid, et temma tölneritte ja pattustega söi, ütlesid nemmad temma jüngrittele: Mis se on, et ta tölneritte ja pattustega söob ja joob?
Luk. 19, 7.

17. Ja kui Jesus sedda kulis, ütles temma nende wasto: Neile, kes terwed on, ep olle arsti tarwis, waid haigedele; minna ep olle tulnud öigid kutsma, waid pattusid meleparrandamisse pole. Matt. 9, 12.

18. Ja Joannesse ja Wariseride jüngrid paastsid, ja tullid ja ütlesid temmale: Miks Joannesse ja Wariseride jüngrid paastwad, agga sinno jüngrid ei paastu mitte? Luk. 5, 33.

19. Ja Jesus ütles nende wasto: Kas pulma rahwas woiwad paastuda, kunni peigmees nende jures on? ni kaua kui peigmees nende jures on, ei woi nemmad *mitte paastuda.*

20. Agga need päwad tullewad, kui peigmees neist saab ärrawoetud, ja siis paastwad nemmad neil päiwil. Joan. 16, 20.

21. Ja ükski ei panne wannutamatta ride tükki paigaks ühhe wanna kue peäle; muido rewwistab temma uus paik middagi ärra sest wannast, ja se auk saab pahhemaks.
Matt. 9, 16. Luk. 5, 36. Joan. 3, 3.

22. Ja ükski ei panne wärsket wina wanna nahkastjade sisse; muido aiab se wärske wiin need nahkastjad löhki, ja se wiin jookseb mahha, ja need nahkastjad lähhäwad hukka; waid wärsket wina peab ute nahkastjade sisse pandama. Kol. 6, 15.

23. Ja se sündis, et temma ühhel hingamisse päwal läbbi wilja käis, ja temma jüngrid hakkasid käies wilja päid katkuma.
Matt. 12, 1. Luk. 6, 1.

24. Ja Wariserid ütlesid temmale: Wata, mis tewad nemmad hingamisse päwal, mis ei sünni?

25. Ja temma ütles nende wasto: Eks teie ial olle *luggenud*, mis Dawet teggi, kui temmale tarwis ol

li, ja temmal nälg olli, ja neil, kes temmaga ollid?
1 Sam. 21, 7.

26. Kuida temma Jummala kotta läks üllemapreestri Abjatari aial, ja söi need ettepannemisse leiwad, mis ühhelgi ep olnud lubba süa, kui agga preestridel, ja andis ka neile, kes temmaga ollid.

27. Ja temma ütles neile: Hingamisse pääw on innimesse pärrast tehtud, ei mitte innimenne hingamisse päwa pärrast.
5 Mos. 5, 14.

28. Sepärrast on innimesse Poeg ka selle hingamisse päwa Issand.
Matt. 12, 8. Luk. 6, 5.

3. Peatük.

Ärrakuinud kässi; Kristusse pöggenemine, Apostlide kutsminne; Kirjatundiatte teotaminne; Kristusse ö.ged suggulassed.

Ja temma läks jälle koggodusse kotta, ja seäl olli üks innimenne, sel olli ärrakuinud kässi. Luk. 6, 6.

2. Ja nemmad wahtsid tedda, kas ta tedda hingamisse päwal piddi terweks teggema, et nemmad woiksid temma peäle kaebada.

3. Ja temma ütles selle innimesse wasto, kellel ärrakuinud kässi olli: Touse ülles ja astu seie kesk pai ka.

4. Ja teistele ütles temma: Kas hingamisse päwal sünnib head tehha wo kurja tehha, ello hoida, wo hukkata? agga nemmad jäi wait. Matt. 12, 12.

5. Ja temma watas ümber nende peäle wihhaga ja olli ka kurb nende süddame kangusse pärrast, j ütles selle innimesse was to: Sirruta omma kät, j temma sirrutas, ja temm kässi sai jälle terweks otse go teinegi.

6. Ja Wariserid läksi wälja, ja piddasid sedda maid nou Herodesse seltsi ga temma wasto, et nem mad tedda piddid hukk saatma. Jes. 8, 9. 15.

7. Agga Jesus läks kö wale omma jüngrittega jä we pole, ja suur rahwa hu käis temma järrel Kalilea ja Judamaalt.

8. Ja Jerusalemmast, j Idumeamaalt, ja teise poolt Jordani, ja kes T russe ja Sidoni ümber e lawad, suur rahwa hu tullid temma jure, kui nem mad kuulsid, mis sured a jad temma teggi. Matt. 1

9. Ja temma útles omma jüngrittele, et üht laewakest temmale piddi wälmis petama rahwa pärrast, et nemmad ei piddand temma peále tungima.

10. Sest ta olli paljo terweks teinud, nenda et ni mitto, kes waewatud ollid, temma peále tungisid, et nemmad piddid sama temmasse putuda.

11. Ja kui rojased waimud tedda näggid, heitsid nemmad temma ette mahha, ja kisendasid ja útlesid: Sinna olled Jumala Poeg.

12. Ja temma kelis neid tangeste, et nemmad tedda ei piddand úlleskulutama.

13. Ja temma läks ülles ühhe mäe peále ja kutsus enese jure, kedda temma tahtis, ja nemmad tullid temma jure. Luk. 6, 12. 13.

14. Ja temma seädis kakskeistkümmend, et nemmad piddid temma jures ollema, ja et temma neid woiks wäljalákkitada jutlust piddama.

15. Ja et neil piddi melewald ollema tõbbesid parrandada, ja kurjad waimud wäljaajada.

16. Ja panni Simonale nimme: Peetrus.

17. Ja Jakobusst Sebedeusse poega, ja Joannest Jakobusse wenda (ja panni neile nimmed: Poanerges, se on, pitkse lapsed.)

18. Ja Andreast, ja Wilippust, ja Partolomeust, ja Matteust, ja Tomast, ja Jakobust, Alweusse poega, ja Taddeust, ja Simonat Kanast.

19. Ja Judast Iskarioti, kes ka tedda ärraandis.

Matt. 10, 4.

20. Ja nemmad tullid koio. Ja rahwas tulli jälle kokko, nenda et nemmad ei woinud leibagi wõtta.

Luk. 6, 19.

21. Ja kui need, kes temma jures ollid, sedda kuulsid, läksid nemmad wälja tedda kinnipiddama, sest nemmad útlesid: Temma on melest ärra.

22. Ja kirjatundiad, kes Jerusalemmast ollid alla tulnud, need útlesid: Temmal on Peelsebul, ja kurja waimude üllema läbbi aiab temma kurjad waimud wälja. Matt. 12, 24. Joan. 8, 48.

23. Ja temma kutsus neid enese jure, ja útles neil

tähhendamisse sannade läbbi: Kuida woib sadan sadanat wäljaaiada?

24. Ja kui üks kunningriik issekeskis ridus on, ei woi se kunningriik mitte seista. Luk. 11, 17.

25. Ja kui üks kodda issekeskis ridus on, ei woi se kodda mitte seista.

26. Ja kui sadan issiennese wasto panneb, ja ridus on, ei woi temma mitte seista, waid temmal on ots kä. Matt. 12, 26

27. Ükski ei woi ühhe wäggewa kotta miñnes temma riistad ärrarisuda, kui ta sedda wäggewat enne ei sa kinnisiddunud. Ja siis woib ta temma kodda ärrarisuda.

Kol. 2, 15. 1 Joan. 3, 8.

28. Töest minna ütlen teile, et keik pattud innimeste lastele andeks antakse, ka Jummala teotussed, ni paljo kui nemmad ial sawad teotanud.

Matt. 12, 31. 32.

29. Agga kes ial pühha Waimo wasto on teotand, sel ep olle andeksandmist ei iggawesteki, waid temma on iggawesse kohto wäärt.

Luk. 12, 10.

30. Sest nemmad ütlesid: Temmal on rojane waim. Joan. 7, 20.

31. Siis tullid temma emma ja wennad, ja seisid oues ja läkkitasid temma jure, ja kutsusid tedda.

32. Ja rahwas istus temma ümber, ja ütlesid temmale: Wata so emma ja so wennad on oues ja otsiwad sind.

Matt. 12, 47. Luk. 8, 20.

33. Ja temma wastas neile ja ütles: Kes on mo emma ehk mo wennad?

34. Ja temma watas ümberringi nende peäle, kes temma ümber istsid, ja ütles: Wata, mo emma ja mo wennad on siin.

35. Sest kes ial Jummala tahtmist teeb, se on minno wend, ja minno ödde, ja emma. Ebr. 2, 11.

4. Peatük.

Tähhendamisse sannad Jummala sanna seemnest, seemne kossumissest ja sinnäpi seemnest. Merri ja tuled sawa waikseks.

Ja temma hakkas ta öppetama järwe äres ja paljo rahwast koggus temma jure, nenda et te piddi laewa minnema, ja järwe peäl istma: ja kei rahwas olli mäel järwe äres. Matt. 13, 1. 2.

2. Ja temma öppetas neid paljo tähhendamisse sannade läbbi, ja ommas öpetusses útles temma neile:
Luk. 8, 4.

3. Kuulge: wata, úks külwaja läks wälja külwama.

4. Ja se sündis, kui temma külwas, kukkus muist tee ære, ja linnud, mis taewa al, tullid, ja söid sedda ärra

5. Agga muist kukkus kaljopeälse Ma-peäle, kus temmal ep olnud paljo mulda, ja tousis pea úlles, sepärast et temmal ep olnud süggawat mulda.

6. Agga kui päike tousis, wöttis poud sedda kinni, ja et temmal juurt ep olnud, kuiwis temma ärra.

7. Ja muist kukkus ohhakatte sekka, ja ohhakad kaswasid úlles ja lämmatasid sedda ärra, ja temma ei annud mitte wilja.

8. Ja muist kukkus hea Ma peäle, ja kui temma tousis ja kaswis, andis temma wilja, ja monni kandis kolmekümne wörra, ja monni kuekümne wörra, ja monni saa wörra.

9. *Ja temma útles neile:* Kel körwad on kuulda, se kuulgo.

10. Agga kui temma úksi olli, siis küssisid need, kes nende kahheteistkümnega temma ümber ollid, temmalt sedda tähhendamisse sanna.
Luk. 8, 9.

11. Ja temma útles neile: Teile on Jummala rigi sallaja asja teäda antud; agga neile, kes wäljas on, sünnib se keik tähhendamisse sannade läbbi,
Matt. 13, 11.

12. Et nemmad nähhes nähwad, ja siiski ei tunne; ja kuuldes kuulwad, ja siiski ei moista, et nemmad wahhest ümber ei pöra, ja neile pattud andeks ei anta.
Jes. 6, 9. 10. Joan. 12, 40 Ap. Tegg. 28, 26.

13. Ja temma útles neile: Eks teie ei moista sedda tähhendamisse sanna, ja kuida tahhate teie keik teised tähhendamisse sannad moista?
Joan 3, 12.

14. Se külwaja on, kes se sanna külwab.
Luk. 8, 11. u. t. s.

15. Agga teeäärtsed on, kui se sanna külwatakse; ja kui nemmad sedda sawad kuulnud, tulleb Sadan seddamaid, ja wöttab se saw-

na ärra, mis nende süddamesse olli külwatud.

16. Ja nendasammoti on need, kes kaljopeälse Ma peäle on külwatud, kes warsi römoga se sanna wastowötwad, kui nemmad sedda kuulwad.

17. Ja neil ep olle juurt enneses, waid seiswad agga ürrikesseks, pärrast kui willetsus ehk kiusaminne se sanna pärrast touseb, siis pahhandakse neid warsi.
Matt. 15, 13.

18. Ja need, kes ohhakatte sekka on külwatud, on needsinnatsed, kes se sanna kuulwad. Matt. 13, 22.

19. Ja selle mailma murred, ja se pettis rikkus ja himmud muunde asjade järrele lähhäwad süddame sisse, ja lämmatawad se sanna ärra, ja se jääb ilma wiljata. Matt. 19, 22. Luk. 21, 34.

20. Ja need, kes hea Ma peäle on külwatud, on needsinnatsed, kes se sanna kuulwad, ja wastowötwad, ja wilja kandwad, monni kolmekümne wörra, ja monni kuekümne wörra, ja monni saa wörra.

21. Ja temma ütles neile: Kas künal tulleb, et sedda peab wakka alla pandama ehk wodi alla? eks sepärrast, et tedda peab küünlajalla peäle pandama? Matt. 5, 15. Luk. 8, 16.

22. Sest ühtegi ei olle sallaja, mis ei peaks awwalikkuks sama, ja ühtegi ep olle ärrapettetud, waid et se peab ilmuma.
Matt. 10, 26. Luk. 12, 2.

23. Kui kegil körwad on kuulda, se kuulgo.

24. Ja temma ütles neile: Katske, mis teie kulete; mis moödoga teie moödate, sega peab teile moödetama, teile, kes teie kulete, peab jure pandama.

25. Sest kel ial on, sellele peab antama: ja kel ei olle, selle käest peab ka ärrawoetama, mis temmal on. Luk. 8, 18.

26. Ja temma ütles: Nenda on Jummala riik, otsekui üks innimenne peaks semet wiskama Ma peäle.

27. Ja peaks maggama ja üllestousma ö ja päwa aial, ja seme touseks, ja kaswaks pitkaks, et ta isse ei tea, kuida. Jak. 5, 7.

28. Sest Ma kannab isseennesest wilja, esmalt or

mast, pärrast päid, pärrast täit nisso Pea sees.

29. Agga kui willi näitab walmis ollewad, siis läkkitab temma seddamaid sirpi sema, et leikusse aeg kä on.

30. Ja temma ütles: Kelle sarnatseks peame meie Jummala riki arwama? ehk missugusse tähhendamisse sannaga peame meie sedda tähhendama?

31. Otsego sinnäpi iwwike; kui sedda mahhakülwatakse, siis on se wähhem, kui keik muud seemned, mis Ma peäl on. Matt. 13, 31. Luk. 13, 19.

32. Ja kui se külwatud on, kaswab temma ülles, ja saab suremaks, kui keik aiarohhud, ja aiab suri okse, nenda et need linnud, mis taewa al, woiwad temma warjo alla pessad tehha.

33. Ja mitme nisugusse tähhendamisse sannaga räkis temma neile sedda sanna, nenda kui nemmad suutsid kuulda. Matt. 13, 3. 34.

34. Agga ilma tähhendamisse sannata ei räkind temma neile mitte; agga issepäinis selletas temma omma jüngrittele keik ärra.

35. Ja sel päwal, kui öhto olli sanud, ütles temma neile: Mingem teise pole järwe.

36. Ja kui nemmad rahwast lasknud ärraminna, siis wõtsid nemmad tedda, nenda kui ta laewas olli, ennese jure; agga temmaga ollid ka teised laewokesed. Matt. 8, 23. Luk. 8, 22.

37. Ja suur kange tulispask tousis, ja aias laenid laewa, nenda et se jo täis sai.

38. Ja temma olli laewa pärras maggamas peapadja peäl, ja nemmad ärratasid tedda ülles, ja ütlesid temmale: Õppetaja, eks sinna sest ei holi, et meie hukka lähhame?

39. Ja temma tousis ülles, ja ähwardas tuult, ja ütles järwele: Olle wait, ja wagga, ja tuul heitis, siis sai se koggone waikseks.

40. Ja temma ütles neile: Miks pärrast ollete teie ni arrad, kuis ep olle teil usko? Jes. 43, 1. 2.

41. Ja nemmad kartsid üpres wägga, ja ütlesid teine teise wasto: Kes siis sesinnane on, et ka tuul ja järw temma sanna wõtwad kuulda? Jer. 5, 22.

5. Peatük.

Sest, kes kurjast waimust olli waewatud. Sest naeseft, kel werretõbbi olli. Jairusse tütrekesseft.

Ja nemmad said teise pole järwe Kadararahwa male.

Matt. 8, 28. Luk. 8, 26.

2. Ja kui ta laewast wälja läks, tulli seddamaid temma wasto surnohaudade seest üks rojase waimoga innimenne;

3. Se ellas surnohaudade sees, ja ükski ei woinud tedda ei ahhelattegiga kinnipanna.

4. Sest et temma olli mittokorda jalgraudus ja ahhelattega kinni olnud, ja olli ahhelad katki kisknud, ja jalgrauad katki hõrunud; ja ükski ei suutnud tedda tallitada. Jlm. 12, 12.

5. Ja temma kissendas allati öö ja päwad mäggede peäl ja surnohaudade sees, ja peksis isseennast kiwwidega.

6. Agga kui temma Jesust kaugelt näggi, jooksis temma, ja kummardas tedda,

7. Ja kissendas sure heälega ja ütles: Mis on *mul sinnoga teggemist, Jesus, keigekõrgema* Jummala Poeg? ma wannu tan sind Jummala jures et sa mind ei waewa.

8. (Sest ta ütles temmale: Minne wälja, sinne rojane waim, sest innimesest.) Luk. 11, 14.

9. Ja temma küssis temmalt: Mis so nimmi on? ja temma kostis ja ütles: Legeon on mo nimmi, sest meid on paljo,

10. Ja temma palluk tedda wägga, et ta neid ei piddand seält maalt ärrasaatma.

11. Agga seäl olli möda mäggisid suur sea karri sömas.

12. Ja keik kurjad waimud palluśid tedda ja ütlesid: Aia meid siggade sisse, et meie nende sisse läh-häme. Luk. 8, 32.

13. Ja Jesus andis neile warsi lubba. Ja kuj need rojased waimud said wälja läinud, läksid nemmad siggade sisse; ja se sea karri kukkutas ennast üle kaela kalda peält järwesse, (agga neid olli liggi kaks tuhhat) ja uppusid ärra järwesse.

14. Agga need sea karjased pöggenesid, ja kulutasid

sedda liinnas ja maal, ja nemmad tullid wälja waatma, mis se piddi ollema, mis olli sündinud.

15. Ja tullid Jesusse jure, ja näggid sedda kurjast waimust waewatud istwad ja ridis ja õige melega ollewad, kelle sees se Legeon olli olnud, ja nemmad kartsid. Matt. 8, 34. Luk 8, 35.

16. Ja need, kes sedda ollid nähnud, räkisid neile ülles, kuida se olli sündinud sellele, kes kurjast waimust olli waewatud, ja neist siggadest.

17. Ja nemmad hakkasid tedda palluma, et ta nende raialt piddi ärraminnema. Luk. 8, 37.

18. Ja kui temma laewa peäle läks, pallus temmalt se, kes kurjast waimust olli waewatud, et temma piddi sama temma jure jäma.

19. Agga Jesus ei lasnud tedda mitte, waid ütles temmale: Minne omma koio sinno ommade jure, ja kuluta neile, mis sured asjad Issand sulle on teinud, ja sinno peäle hallastanud.

20. Ja temma läks ärra, *ja hakkas kümme liina maal* ülleskulutama, mis sured asjad Jesus temmale olli teinud. Ja keik pannid sedda immeks.

21. Ja kui Jesus jälle laewaga seie pole ülle järwe tulnud, koggus paljo rahwast temma jure, ja temma olli järwe ärres. Matt. 9, 1. Luk. 8, 40.

22. Ja wata, üks neist koggoduste koddade üllemist, Jairus nimmi, tulleb, ja kui temma tedda näggi, heitis temma temma jalge ette mahha,

Matt. 9, 18. Luk. 8, 41.

23. Ja pallus tedda wägga ja ütles: Minno tütreke wagub hinge, ma pallun, et sa tulled ja panned käed temma peäle, et ta terweks saab ja ellusse jääks.

24. Ja temma läks temmaga ärra, ja paljo rahwast käis temma järrel ja tungis temma peäle.

25. (Ja üks naene, kes olli kaksteistkümmend aastat werretõbbes olnud,

Matt. 9, 20. Luk. 8, 43.

26. Ja paljo kannatanud mitmest arstist, ja olli keik omma warra ärrakulutanud, ja ühtegi abbi sanud, waid weel pahhemaks läinud.

ja andis neile melewalda rojaste waimude üle.
Matt. 10, 1. Luk. 10, 1.

8. Ja käskis neid, et nemmad ei piddand ühtegi ennestega tee peale wõtma, kui agga keppi ükspäinis, ei mitte pauna, egga leiba, egga rahha wõle.

9. Waid kingad piddid jalgas ollema, ja nemmad ei piddand kahte kube selga pannema.

10. Ja temma ütles neile: Kus kotta teie ial sisse lähhäte, senna jäge, senni kui teie seält ärralähhäte.

11. Ja kes ial teid ei wõtta wasto, egga teid ei kule, seält minge wälja, ja puistage sedda põrmo mahha, mis teie jalge al on, neile tunnistusseks. Tõest minna ütlen teile: Sodoma ja Komorra rahwal peab kohto päwal hõlpsam põlli ollema, kui sel linnal.
Matt. 10, 14. Luk. 9, 5. Ap. Tegg. 13, 51.

12. Ja nemmad läksid wälja, ja ütlesid jutlust, et nemmad piddid meelt parrandama,

13. Ja aiasid paljo kurje waimusid wälja, ja woidsid paljo tõbbisid õlliga, ja teggid neid terweks.

14. Ja kunningas Herodes kulis (sest temma nimmi olli jo kulus) ja ütles: Ristia Joannes on surnust üllestousnud, ja sepärrast teeb se suur wäggi, mis temma sees on, sedda.
Matt. 14, 1. Luk. 9, 7.

15. Teised ütlesid: Temma on Elias; agga teised ütlesid: Temma on prohwet, ehk kui üks neist prohwetidest. Matt. 16, 14.

16. Agga kui Herodes sedda kulis, ütles temma: Sesinnane on Joannes, kelle Pea ma ollen otsast ärraraiunud, sesamma on surnust üllestousnud.

17. Sest Herodes isse olli wäljaläkkitanud, ja Joannest kinniwõtnud, ja tedda wangitornis kinni pannud Herodia omma wenna Wilippusse naese pärrast, et ta tedda olli enesele naeseks wõtnud.
Matt. 14, 3. Luk. 3, 19. 20.

18. Sest Joannes ütles Herodesele: Sul ep olle lubba omma wenna naest enesele piddada.

19. Agga Herodias wahtis tedda, ja tahtis tedda ärratappa, ja ei woinud mitte.

20. Sest Herodes kartis Joanneſt, et ta teádis tedda dige ja púhha mehhe ollewad, ja piddas tedda auus, ja kui temma tedda kulis, eggi temma monda, ja kulis tedda hea melega.

21. Ja kui úks pääw tuli, mis temmale parras aeg oli, kui Herodes omma ſündimisse páwal óhtoſõmaaia teggi omma ſure iſandattele ja pealikkuile ja Kalileama úllemattele;
Matt. 14, 6.

22. Ja kui ſelleſamma Herodia tüttar ſisſe tulli ja tantſis, ja ſe Herodesſe ja nende mele pärraſt olli, kes laudas iſtſid, ſiis útles kunningas ſelle neitſikesſele: Pallu mult, mis ſa ial tahhad, ja minna tahhan ſulle anda.

23. Ja temma wandus temmale: Ma tahhan ſulle andá, mis ſa ial minnult pallud, ehk olleks mo pool kunningriki.

24. Agga temma läks wälja, ja útles omma emmale: Mis pean ma pallума? agga temma útles: Ristia Joannesse Pea.
Matt. 14, 8.

25. Ja temma läks warſi ruttoga kunninga jure, pallus ja útles: Minna tahhan, et ſa mulle ſeddamaid waagna peál annad ristia Joannesse Pea.
Rom. 3, 15.

26. Ja kunningas ſai wägga kurwaks, ſiiski ei tahtnud temma nende wannette ja nende pärraſt, kes temmaga laudas iſtſid, temmale mitte keelda.

27. Ja kunningas läkkitas warſi úhhe wahhimehhe ja käskis temma Pead tua.

28. Ja ta läks ärra, ja raius temma Pea otſaſt ärra wangitornis, ja tõi temma Pea waagna peál, ja andis ſedda neitſikesſele, ja ſe neitſike andis ſedda omma emmale.

29. Ja temma jüngrid, kui nemmad ſedda kuulſid, tullid, ja wõtſid temma kehha, ja pannid ſedda hauda.
Matt. 14, 12.

30. Ja Apoſtlid tullid Jeſusſe jure kokko, ja kulutaſid temmale keik, ja mis nemmad ollid teinud, ja mis nemmad olljd õppetanud.
Luk. 9, 10.

31. Ja temma útles neile: Tulge teie kõrwale úhte tühja paika, ja hingage

pissut, sest tulliaid ja minniaid olli paljo, ja nemmad ei sanud õiget aega sůa.

32. Ja nemmad låksid laewaga ůhte tůhja paika kõrwale.

Matt. 14, 13. Luk. 9, 10. Joan. 6, 1.

33. Ja rahwas någgi neid minnewad, ja paljo tundsid tedda, ja jooksid senna kokko jalla keikist liñnadest, ja joudsid nende ette, ja tullid temma jure kokko.

34. Ja kui Jesus laewast wålja astus, någgi temma paljo rahwast, ja temmal olli nende peåle halle meel, et nemmad ollid otsego lambad, kel ep olle karjast. Ja temma hakkas neid paljo õppetama.

35. Ja kui jo mitto tundi ollid mõda låinud, tullid temma jůngrid temma jure, ja ůtlesid: Se on ůks tůhhi paik, ja aeg jääb hiljaks.

36. Lasse neid årra, et nemmad woiwad siñna ůmberkaudo kůllade ja allewitte sisse miñna, ja ennesele leibo osta, sest neil ep olle, mis nemmad peawad sõ-

a.

37. Agga temma wast ja ůtles neile: Andke te neile sůa. Ja nemmad ů lesid temmale: Kas meie pe me minnema ja kahhe sa tenarirahha eest leibo ostm ja neile sůa andma? Joan. 6.

38. Agga temma ůtl neile: Mitto leiba teil on minge ja katske. Ja k nemmad said katsnud, ů lesid nemmad: Wiis leib ja kaks kalla.

39. Ja temma kåskis nei et nemmad piddid saatm keik mahhaistuma, hu hulga kõrwa, halja rohh peåle. Laut. 145, 15.

40. Ja nemmad istusi riddamissi mahha monne reas sadda, monnes rea wiiskůmmend.

41. Ja temma wõtti neid wiis leiba, ja neid kak kalla, watis ůlles taew pole ja õnnistas ja murdi need leiwad, ja andis om ma jůngrittele, et nemma piddid nende ette panneme Ja neid kaks kalla jagga temma keikile.

Matt. 14, 19. Luk. 9, 16. Joan. 6, 1

42. Ja nemmad sõid kei ja nende kõhhud said tåis.

43. Ja nemmad korja sid kokko kaksteistkůmme

korwi täit pallokessi, ja neist kallust.

44. Ja neid, kes need leiwad ollid sönud, olli wiis tuhhat meest. 2anl. 34. 9.

45. Ja seddamaid sundis ta ommad jüngrid laewa peäle minnema, ja temma ele teise pole Petsaida minnema, senni kui temma sedda rahwast piddi ärralaskma. Matt. 14. 22. Joan. 6. 15—17.

46. Ja kui ta neid sai ärralasknud, läks temma mäe peäle luggema. 2uk. 9. 18.

47. Ja kui öhto kätte sai, olli se laew kesk paikas järwes ja temma ükspäinis mäel. Matt. 14. 23.

48. Ja temma näggi neil püsti hädda käes ollewad soudes (sest tuul olli nende wasto) ja neljandamal öwahhi korral tulli temma nende jure järwe peäl kõndides, ja tahtis neist möda minnema. Matt. 14. 24. 25. Joan. 6. 18.

49. Agga kui nemmad tedda näggid järwe peäl kõndiwad, mötlesid nemmad tonti ollewad, ja karjusid.

50. (Sest keik näggid tedda, ja ehmatasid ärra.) Ja seddamaid räkis temma nendega, ja ütles neile: Olge julged, minna olen se, ärge kartke mitte.

Matt. 14. 27. Joan. 6. 20.

51. Ja temma läks nende jure laewa peäle, ja tuul heitis ärra, ja nemmad ehmatasid üpris wägga ärra isseennesses, ja pannid sedda immeks.

52. Sest nemmad ei olnud targaks sanud nende leibade pärrast; sest nende südda olli kowwaks läinud. p. 8. 17.

53. Ja kui nemmad üle järwe said, tullid nemmad Kenesareti male, ja said mäele. Matt. 14. 34.

54. Ja kui nemmad laewast ärratullid, tundsid nemmad tedda seddamaid.

55. Ja jooksid seäl ümberkaudo keik se Ma läbbi, ja hakkasid haigid woididega ümberkandma, kus nemmad kuulsid, et temma seäl olli.

56. Ja kuhho temma ial allewisse, ehk liinadesse, ehk külladesse läks, senna pannid nemmad neid, kes pöddesid, turrude peäle, ja palluside tedda, et nemmad agga temma kue pallistusse saaksid putuda, ja ni

mitto kui temmasse puutsid, need said terweks.
Matt. 14, 35. 36.

7. Peatük.

Wariseride kawwalusest. Kreka naese kätrekesest. Ühhest kurdist ja keletumast.

Ja Wariserid, ja monned neist kirjatundiatest, kes Jerusalemmast ollid tulnud, tullid temma jure kokko. Matt. 15, 1.

2. Ja kui nemmad monningad temma jüngritest rojaste (se on, pesematta) kättega näggid leiba wõtwad, laitsid nemmad seda.

3. (Sest Wariserid ja keik Judarahwas ei sö mitte, kui nemmad kässi mitto korda ei pesnud, sest et nemmad wannematte seädmist piddawad.

4. Ja turrult tulles ei sö nemmad, kui nemmad ep olle ennast pesnud, ja mitto muud asja on, mis nemmad on wõtnud piddada, karrikatte ja puastjade ja waskriistade ja wodide pesmissed.)

5. Pärrast küssisid temmalt need Wariserid ja kirjatundiad: Miks ei ella *Temo jüngrid* wannematte seädmisse järrele, waid sõwad leiba pesmatta kättega?

6. Agga temma kostis, ja ütles nende wasto: Jesaia on hästi teist sallalikkuist ennekulutanud, nenda kui kirjotud on: Sesinnane rahwas auustab mind mokkadega, agga nende südda on kaugel minnust ärra. Jes. 29, 13.

7. Agga nemmad teniwad mind ilmaaego, et nemmad õppetawad need õppetussed, mis innimeste käskmissed on.
Kol. 2, 18. 20. Tit. 1, 14.

8. Sest teie jättate Jummala kässo sanna mahha, ja peate innimeste seädmist, puastjade ja karrikatte pesmissed, ja muid seddasuggu tete teie paljo.

9. Ja temma ütles nende wasto: Hästi kül põlgate teie Jummala kässo sanna, et teie omma seädmist woite piddada. Matt. 15, 3

10. Sest Moses on üttelnud: Auusta omma issa ja omma emma, ja kes issa ehk emma neab, se peab surma surrema. 2Mos 20, 12.

11. Agga teie ütlete: Kui innimenne ütleb issa eh-

emma wasto: Korban, (se on ohwriand) mis sulle minno käest woiks kassuks tulla.

12. Ja sel wisil ei lasse teie tedda ennam ühtegi head tehha omma issale egga omma emmale.

13. Ja tete Jummala sanna tühjaks omma seädmisse läbbi, mis teie ollete seädnud, ja muid seddasuggu tete teie paljo. Matt. 15, 6.

14. Ja temma kutsus keik sedda rahwast ennese jure, ja ütles neile: Kuulge mind keik, ja moistke.

15. Ühtegi ei olle, mis lähhäb wäljaspiddi innimesse sisse, mis tedda woib rojaseks tehha; agga mis temmast wälja tulleb, se on, mis innimest rojaseks teeb. Matt. 15, 11.

16. Kui kellelgi körwad on kuulda, se kuulgo.

17. Ja kui temma rahwa jurest ühte kotta läks, küssisid temma jüngrid tedda se tähhendamisse sanna pärrast. Matt. 15, 15.

18. Ja temma ütles nendle wasto: Nenda teiegi moistmatta ollete? eks teie moista, *et keik, mis wäljaspiddi innimesse sisse lähhäb, ei woi tedda rojaseks tehha?* Matt. 15, 16. 17.

19. Sest se ei lähhä temma süddamesse, waid köhto, ja lähhäb wälja pärrakast solest, ja puhhastab keik road.

20. Agga temma ütles: Se, mis innimesest wälja lähhäb, sesamma teeb innimest rojaseks. Jak. 3, 6.

21. Sest seestpiddi innimeste südda mest lähhäwad wälja kurjad mötlemised, abbiellorikmised, horajahhid, tapmised,

Matt. 15, 19. u. t. s.

22. Wargussed, ahnussed, kurjussed, kawwalus, kimalus, kadde silm, teotaminne, körkus, rummalus.

23. Keik needsinnatsed kurjad asjad lähhäwad seestpiddi wälja, ja tewad innimest rojaseks.

24. Ja temma tousis ülles, ja läks seält ärra Tirusse ja Sidoni raiale, ja läks ühte kotta, ja ei tahtnud, et ükski ei piddand sedda teädma, agga temma ei woinud mitte warjul olla. Matt. 15, 21.

25. Sest üks naene, kelle tütrekessel olli rojane waim,

kui ta olli temmast kuul-
da sanud, tulli ja heitis
temma jalge ette mahha.
Matt. 15, 22.

26. (Agga se olli úks Kre-
ka naene Sirowóniitsia
maal sündind) ja pallus
tedda, et temma se kurja
waimo temma tútrest pid-
di wáljaaiama. Matt. 15, 25.

27. Agga Jesus útles
temma wasto: Lasse es-
malt laste kóhhud táide
sada; sest se ep olle mitte
hea, et laste leib woetakse
ja koerte ette heidetakse.

28. Agga se naene kostis
ja útles temma wasto:
Jah Issand, sest ka koe-
rokessed sówad laua al lap-
sokeste rasokessist.
Matt. 15, 27.

29. Ja temma útles tem-
ma wasto: Selle sanna
párrast minne, se kurri
waim on sinno tútrest
wáljaláinud. Matt. 15, 28.

30. Ja temma láks om-
ma koio, ja leidis kurja
waimo wáljaláinud, ja tút-
tart wodist maggamast.

(Ewangelium kahheteistkümnemal Pühhapáwal párrast kolmaino Jummala Pühha.)

31. Ja kui temma jálle
Tirusse ja Sidoni raiadest
wáljaláks, tulli temma Ka-
lilea járwe áre kesk kümn
liñna raiasse. Matt. 15, 2

32. Ja nemmad tóii
temma jure úhhe kurdi, ke
kidda keel olli, ja pallusi
tedda, et ta piddi kát tem
ma peále pannema.

33. Ja temma wóttis ted
da rahwa seast árra kór
wale, ja pistis ommad sór
med temma kórwo, ja súl
litas, ja putus temma ke
lesse,

34. Ja watis úlles ta
wa, ohkas ja útles temm
le: Ewata! se on: sa lah
ti!

35. Ja seddamaid sa
temma kórwad lahti,
temma keleköidik peás
lahti, ja temma rákis se
geste. Laul. 33, 9.

36. Ja temma kelis ne
sedda úhhelegi rákimas
agga sedda ennam temm
neid kelis, sedda enna
kulutasid nemmad se
da.

37. Ja nemmad ehm
tasid úpris wágga árr
ja útlesid: Temma on k
hásti teinud, kurdidke te
temma kuulma ja kelet
mad rákima.]

1 Mos. 1, 31. Ap. Tegg. 10, 38

8. Peatük.

Seitsmest leiwast. Wariserid pühdwad ühte nähha saba. Rende happotaignast. Tunnistus Kristussest. Temma kunnatamisest.

(Ewangelium seitsmes Pühhapäwal pärast kolmaino Jummala Pühha.)

Neil päiwil, kui wägga paljo rahwast kous olli, ja neil ep olnud ühtegi süa, kutsus Jesus ommad jüngrid ennese jure, ja ütles neile:

2. Mul on wägga halle meel se rahwa peäle, sest nemmad on jo kolm päwa minno jures olnud, ja neil ep olle middagi süa.

Matt. 15. 32.

3. Ja kui minna neid lassen koio miñna sömatta, siis nörgutwad nemmad ärra tee peäl, sest mouned neist ollid kaugelt tulnud.

Kaut. 23, 3.

4. Ja temma jüngrid wastasid temmale: Kust woib kegi siin körbes neid leiwaga täita?

5. Ja temma küssis neilt: Mitto leiba teil on? ja nemmad ütlesid: Seitse.

Matt. 15, 34.

6. Ja temma käskis rahwast mahhaistuda Ma peäle, ja wöttis neid seitse leiba, tännas, murdis ja *andis omma jüngrittele,* et nemmad piddid ettepannema. Ja nemmad pannid rahwa ette.

7. Ja neil olli pisfut kallokesfi, ja temma önnistas ja käskis ka neid ettepanna.

8. Agga nemmad söid ja nende köhhud said täis, ja korjasid kokko üllejänud pallokessi seitse korwi täit.

9. Agga neid, kes ollid sönud, olli liggi nelli tuhhat, ja temma laskis neid miñna.] Matt. 15, 38.

10. Ja seddamaid läks ta omma jüngrittega laewa, ja sai Talmanutama kohta. Matt. 15, 39.

11. Ja Wariserid tullid wälja ja hakkasid temmaga waidlema, ja püüdsid temmalt immetähte taewast ja kiusasid tedda.

Matt. 12. 38.

12. Ja temma ohkas wägga ommas waimus, ja ütles: Miks sesinnane suggu tähte otsib? töest minna ütlen teile: selle suggule ei pea tähte antama.

13. Ja temma jättis neid mahha, ja astus jälle laewa, ja läks ärra teise pole.

14. Ja nemmad ollid ärraunnustanud leiba en-

nestega wõtmatta, ja neil ei olnud ennam kui üks leib enneste jures laewas.
Matt. 16, 5.

15. Ja temma käskis neid ja ütles: Katske, hoidke Wariseride happotaigna eest, ja Herodesse happotaigna eest. Matt. 16, 6.

16. Ja nemmad mõtlesid issekeskes, ja ütlesid: Seeb se on, et meil ei olle leiba.

17. Ja kui Jesus sedda moistis, ütles ta nende wasto: Mis teie mõtlete, et teil ei olle leiba? eks teie weel ei tunne, egga moista? welaks teil se kowwa südda alles on?

18. Silmad teil on, ja teie ei nä, kõrwad teil on, ja teie ei kule, ja ei mälleta.

19. Kui minna wiis leiba murdsin wietuhhandele, mitto korwi täit pallokessi teie siis korjasite? nemmad ütlesid: Kaksteistkümmend.
Matt. 14, 19. 20.

20. Agga kui ma seitse leiba murdsin neljatuhhandele, mitto korwi täit pallokessi teie siis korjasite? Agga nemmad ütlesid: Seitse. Matt. 15, 34—37

21. Ja temma ütles nende wasto: Kuis teie siis ei moista? Ebr. 5, 12.

22. Ja temma sai Betsaida, ja nemmad tõid temma jure ühhe pimmeda, ja palusid tedda, et ta piddi temmasse puutma.

23. Ja kui temma selle pimmeda kätte sai kinni hakkanud, satis temma teda allewist wälja. Ja kui temma sai temma silmi süllitanud, ja käed temma peäle pannud, küsis ta temmalt, kas ta middagi piddi näggema.

24. Ja kui ta ülleswatis, ütles temma: Minna nään innimessi kõnditwad otsego puud.

25. Pärrast panni ta jälle käed temma silmade peäle, ja panni tedda ta ülleswatama, ja temma sai jälle terweks, ja näggi neid keik selgeste ärra.

26. Ja temma käskis tedda temma koio minna, ja ütles: Ärra minne allewisse, ärra ütle ühhelegi sedda allewis.

27. Ja Jesus ja temma jüngrid läksid wälja Keisarea Wilippusse allewitte sisse, ja temma küsis omma jüngrittelt tee peäl, ja

útles neile: Kedda mind innimessed útlewad ollewad? Matt. 16, 13. Luk. 9, 18.

28. Agga nemmad wastasid: Ristia Joannes; ja teised, Elias; agga teised, úks neist prohwetidest.

29. Ja temma útles nende wasto: Agga teie, kedda teie mind útlete ollewad? sis wastas Peetrus ja útles temma wasto: Sinna olled Kristus. Matt. 16, 15. 16.

30. Ja temma kelis neid kowwaste, et nemmad ei piddand ei úhhelegi temmast útlema.

Matt. 16, 20. Luk. 9, 21.

31. Ja temma hakkas neid öppetama: Innimesse Poeg peab paljo kannatama, ja kui kolbmatta ärraheidetama wannemist ja üllemist preestridest ja kirjatundiatst, ja ärratappetama, ja kolme päwa pärrast üllestousma.

Matt. 16, 21. Luk. 9, 22.

32. Ja temma räkis sedda sanna julgeste, ja Peetrus wöttis tedda ennese jure, ja hakkas tedda kowwaste keelma.

33. Agga temma pöris ennast ümber, ja watis omma jüngritte peále, ja söitles Peetrust ja útles: Minne mo tahha, sadan, sest sinna ei mötle se peále, mis Jummala, waid mis innimeste mele pärrast on.

Matt. 16, 23.

34. Ja temma kutsus sedda rahwast ennese jure omma jüngrittega, ja útles neile: Kes minno järrele tahhab tulla, se salgago isscennast ärra ja wötko omma risti ennese peále ja käigo minno järrel.

Matt. 16, 24. Luk. 9, 23.

35. Sest kes ial omma ello tahhab hoida, se kautab sedda ärra; agga kes ial omma ello ärrakautab minno ja armoöppetusse pärrast, se hoiab sedda.

Matt. 10, 39 Luk. 9, 24. Joan. 12, 25.

36. Sest mis kasso on innimessel sest, kui temma keik mailma kassuks saaks, ja omma hingele kahjo sadaks. Matt. 16, 26. Luk. 9, 25.

37. Ehk mis lunnastamisse hinda woib innimenne anda omma hinge eest?

Laul. 49, 9.

38. Sest kes ial minno ja mo sannade pärrast on häbbenenud sesinnatse abbiellorikja ja pattuse suggu sees, selle pärrast tahhab ka innimesse Poeg häbbe-

24. Ja selle poisi issa kis-
sendas warsi ja útles nut-
tes: Jssand, minna ussun,
aita minno uskmatta süd-
dant. Matt 12, 20.

25. Agga kui Jesus nág-
gi, et rahwas kokkojookſis,
söitles ta sedda rojast wai-
mo, ja útles temmale:
Sinna keleto ja kurt waim,
ma käsſin sind: minne tem-
mast wälja, ja ärra tulle
ennam temma sisse.
Luk. 9, 42.

26. Siis kisſendas se waim,
ja rapputas tedda wägga,
ja läks wälja; ja se pois
jäi otsego surnuks, nenda
et mitto útleſid, et ta olli
surnud.

27. Agga Jesus hakkas
temma kätte kinni, ja aitis
tedda üllés, ja temma tou-
ſis üllés.

28. Ja kui temma koio
tulli, küsſiſid temma jüng-
rid temmalt isseärrannis:
Miks meie ei woinud ted-
da wäljaajada? Matt. 17, 19.

29. Ja temma útles nen-
de wasto: Seſinnane sug-
gu ei woi milgi wiſil wäl-
jaminna, kui agga palwe
ja paastmisse läbbi.
Matt. 17, 21.

30. Ja kui nemmad seält
said wäljakäinud, k
nemmad Kalileamaad
bi, ja temma ei taht
et kegi sedda piddi teäd
ma.

31. Sest temma öpp
ommad jüngrid ja útles
le: Innimesse Poeg
takse ärra innimeste k
ja nemmad tappawad
da ärra, ja kui temm
ärratappetud, siis touſ
kolmandamal päwal ü
Matt 17, 22.

32. Agga nemmal
moistnud mitte sedda
na, ja kartsid temmalt
sidcs. Luk. 9, 45.

33. Ja temma tulli
pernaumma, ja kui ten
ühte kotta sai, küsſis
ma neilt: Mis tgie tee
isſekeskes waidlesite?
Luk. 9, 46. 47.

34. Agga nemmad
wait; sest nemmad
tee peäl isſekeskis wa
nud, kes surem piddi
ma.

35. Ja temma istus n
ha, ja hüdis need kakst
kümmend, ja útles n
Kui kegi tahhab esſim
olla, se olgo keikide
wiimne ja keikide tene
p. 10, 43.

36. Ja temma w

lapsokesse ja panni sedda nende keskpaika seisma, ja wõttis sedda süllesse, ja ütles neile: Matt. 18, 2.

37. Kes ial ühhe nisuguſist lapsokesſist minno nimmel wastowõttab, se wõttab mind wasto, ja kes ial mind wastowõttab, se ei wõtta mind, waid tedda wasto, kes mind on lákkitanud. Luk. 9. 48.

38. Agga Joannes wastas temmale ja ütles: Õpetaja, meie nággime ühhe ſinno nimmel kurjad waimud wäljaaiawad, kes meie järrel ei käi, ja meie olleme tedda keelnud, seſt et ta meie järrel ei käi. Luk. 9, 49

39. Agga Jesus ütles: Ärge keelge tedda, seſt ükski ei olle, kes wäggewat teggo minno nimmel teeb, ja woib seddamaid kurja minnuſt rákida. 1 Kor. 12, 3.

40. Seſt kes meie wasto ei olle, se on meie poolt.

41. Seſt kes ial teid jodab ühhe wee karrikaga minno nimmel, seſt et teie Kristusse pärralt ollete, tõeſt minna ütlen teile: Se ei pea ommaſt *palgaſt mitte ilma jáma.* Matt. 10, 42. p. 25, 35. 40.

42. Ja kes ial pahhandab ühhe neiſt pisſokesſiſt, kes minno ſisse uſkwad, sellele olleks parram, kui weskikiwwi temma kaela ümber pannakse ja tedda merresse wisſatakse. Matt. 18, 6. Luk. 17, 2.

43. Ja kui ſinno kässi ſind pahhandab, raiu tedda ärra; parram on ſulle, et ſa wiggane ellusse lähhád, kui et ſul kaks kät on, ja pead põrgo minnema kustutamatta tullesse, Matt. 5, 30.

44. Kus nende us ärra ei surre, ja se tulli ärra ei kustu. Jeſ. 66, 24.

45. Ja kui ſo jalg ſind pahhandab, raiu tedda ärra; parram on ſulle, et ſa jalloto ellusse lähhád, kui el ſul kaks jalga on, ja ſind peab põrgo heidetama kustutamatta tullesse, Matt. 18, 8.

46. Kus nende us ärra ei surre, ja se tulli ärra ei kustu.

47. Ja kui ſinno ſilm ſind pahhandab, kissu tedda wälja; parram on ſulle, et ſa ühhe ſilmaga Jummala riki lähhád, kui et ſul kaks ſilma on, ja ſind peab põrgo tullesse heidetama, Matt. 5, 29.

48. Kus nende us ärra ei surre, ja se tulli ärra ei kustu.

49. Sest iggaüht peab tullega solatama, ja igga ohwer peab solaga solatama. 3 Mos. 2, 13.

50. Sool on hea; agga kui sool tuimaks lähhäb, misga tahhate teie sedda solaseks tehha? Hoidke isseenneste sees sola, ja piddage issekeskes rahho.
Matt. 5, 13. Luk. 14, 34. Kol. 4, 6. Ebr. 12, 14.

10. Peatük.

Abbiello lahhutamissest. Pissokessist lapsokessist. Mailma rikkast rahwast. Kristusse kannatamissest. Jüngritte anahnussest, ja pimmedast Partimeussest.

Ja temma tousis seält ülles, ja tulli Judama raia peäle, mis teine pool Jordani on, ja rahwas tulli jälle temma jure kokko, ja temma öppetas neid ta, nenda kui temma wiis olli. Matt. 19, 1. 2.

2. Ja Wariserid tullid temma jure, ja küssisid temmalt: Ons mehhel lubba ennast ommast naesest lahhutada? ja kiusasid tedda.
Matt. 19, 3.

3. Agga ta kostis ja ütles nende wasto: Mis on Moses teid käsknud?

4. Ja nemmad ütlesid Moses on lubba annu lahhutamisse ramato kirjotada, ja ennast lahhutada. 5 Mos. 24, 1.

5. Ja Jesus kostis ja ütles nende wasto: Teie süddame kangusse pärrast on temma teile sedda käsko kirjotanud.

6. Agga lomisse algmissest on Jummal neid ühheks mehheks ja ühheks naeseks lonud. 1 Mos. 1, 27.

7. Sepärrast jättab innimenne omma issa ja emma mahha, ja jääb kindlaste omma naese jure.
1 Mos. 2, 24.

8. Ja need kaks peawad üks lihha ollema; sepärrast ep olle nemmad ennam kaks, waid üks lihha.

9. Mis nüüd Jummal on ühte pannud, sedda ärgo lahhutago innimenne mitte. Matt. 19, 6.

10. Ja koddo küssisid temma jüngrid jälle temmalt sesamma asja pärrast.

11. Ja temma ütles neile: Kes ial ennast ommast naesest lahhutab, ja wöttab teise, se rikkub abbiello ärra temma wasto. Luk. 16, 18.

12. Ja kui üks naene en-

temma wasto: Miks, sa mind heaks hûad? Ükski ep olle hea, kui agga üks, se on Jummal.

19. Need käsosannad tead sinna: Sinna ei pea mitte abbiello ärrarikkuma: sinna ei pea mitte tapma: sinna ei pea mitte warrastama: sinna ei pea mitte wallet tunnistama: sinna ei pea mitte petma: auusta omma issa ja emma. 2 Mos. 20, 12. 13.

20. Agga ta kostis ja ütles temma wasto: Oppetaja, sedda keik ollen minna piddanud ommast norest pölwest. Jtm. 3, 17.

21. Ja Jesus watis temma peâle, ja armastas tedda, ja ütles temma wasto: Uht asja on sul waiak, minne ja mû ärra keik, mis sul on, ja anna waestele, siis peab sul üks warrandus taewas ollema, ja tulle, käi minno järrel ja wôtta ennese peâle risti.

22. Agga temma sai murresse se sanna, pärrast, ja läks kurb ärra, sest temmal olli paljo warra.

23. Ja kui Jesus sai ümberwaatnud, ütles ta ma jünarittele: Ku

walt ſawad need, kel paljo warranduſt on, Jummala riki!

24. Agga jüngrid ehmataſid temma ſannade pärraſt; agga Jeſus kostis jälle ja ütles neile: Lapſed, kui waewalinne aſſi on ſe, et need, kes paljo warrandusse peäle lootwad, Jummala riki ſawad. Laul. 62, 11.

25. Se on hõlpſam, et üks kameel nõãla ſilmaſt läbbi läbhäb, kui et rikkas Jummala riki ſisſe läbhäb. Matt. 19, 24. Luk. 18, 25.

26. Agga nemmad ehmataſid weel ennam ärra, ja ütleſid iſſekeskes: Kes ſiis woib õnſaks ſada?

27. Agga Jeſus watas nende peäle ja ütles: Innimeste jures on ſe woimatta, agga mitte Jummala jures, ſeſt Jummal woib keik tehha.

28. Ja Peetrus hakkas temmale ütlema: Wata, meie olleme keik mahhajätnud, ja olleme ſinno järrel käinud. Matt. 19, 27. Luk. 18, 28.

29. Agga Jeſus wastas ja ütles: Tõeſt minna ütlen teile, üksi ep olle, kes *kodda, ehk wennad, ehk ed, ehk iſſa, ehk emma,* ehk naeſe, ehk lapſed, e põllud minno ja armoe petusse pärraſt on mah hajätnud,

5 Moſ. 33, 9. Luk. 22, 28—30.

30. Kes ei peaks ſam ſaawõrra nüüd ſelſinnal ſel aial koddaſid, ja wend ja õddeſid, ja emmaſid, ja lapſi, ja põlluſid tagga kiuſamistega, ja tulleva ilmas iggawest ello.

Ebr. 10, 32—37.

31. Agga paljo, kes on eſſimeſſed, peawad wiimſed ollema, ja wiimſed eſſimeſſed. Matt. 19, 30.

32. Agga nemmad ollid tee peäl üllesminnemas Jeruſalemma, ja Jeſus läks nende ees, ja nemmad ehmataſid ärra, ja käiſid temma järrel, ja kartſid. Ja temma wõtis jälle need kaksteiſtkümmend enneſe jure, ja hakkas neile räkima, mis temmale piddi ſündima:

Matt. 20, 17. Luk. 18, 31.

33. Wata, meie lähhame üllesJeruſalemma, ja innimesſe Poeg antakſe ärra üllema preeſtride ja kirjatundiatte kätte, ja nemmad moiſtwad tedda ſurma ja andwad tedda ärra pagganatte kätte.

Ja nemmad wõtwad
naerda, ja piitsaga
peksta, ja temma
illitada, ja tedda ár-
a; ja kolmandamal
peab temma jälle
usma.

Siis läksid temma
ebedeusse poiad Ja-
ja Joannes ja út-
Õppetaja, meie tah-
et sa meile teed, mis
allume.

Agga temma útles
vasto: Mis teie tah-
t ma teile pean teg-

Agga nemmad útle-
mma wasto: Anna
et meie same istu-
ne sinno parrama,
e sinno pahhema pole
au sees.

Agga Jesus útles
wasto: Teie ei tea
mis teie pallute: kas
oite sedda karrikast
is minna joon, ja
misega ennast lasta
, misga mind risti-

Matt. 20, 22.

Agga nemmad útle-
mma wasto: Jah
; agga Jesus útles
Sedda karrikast, mis
joon, peate teie kül
joma, ja se ristimisega,
misga mind ristitakse,
peab teid ristitama;

40. Agga minno parra-
ma ja pahhema pole is-
tuma, ep olle minno kä
teile anda, waid neile, kel-
lele se on walmistud.

Jtm. 3, 21.

41. Ja kui need kümme
sedda kuulsid, hakkas nende
meel pahhaks sama Jako-
busse ja Joannesse peäle.

Matt. 20, 24.

42. Agga Jesus kutsus
neid ennese jure, ja útles
neile: Teie teate, et need,
kedda arwatakse pagganat-
te üllemad ollewad, wallit-
sewad nende ülle, ja need
sured nende seast wõtwad
woimust nende peäle.

43. Agga teie seas ei pea
se nenda mitte ollema;
waid kes ial tahhab teie seast
sureks sada, se peab teie te-
ner ollema.

44. Ja kes ial teie seast
keigeüllem tahhab olla, se
peab keikide sullane ollema.

45. Sest innimesse Poeg
ei ollege tulnud, et tedda
tenitakse, waid et temma
tenib ja annab omma hinge
lunnastamisse hinnaks mit-
me eest.

Matt. 20, 28. Joan. 13, 14. Wil. 2,

46. Ja nemmad tullid Jeriko liñna, ja kui ta Jerikust wäljaläks, ja temma jüngrid, ja paljo rahwast, siis istus Timeusse poeg Partimeus, se pimme, tee äres ja kerjas. Matt. 20, 29.

47. Ja kui temma kulis, et Jesus Naatsarettist seäl olli, hakkas temma kissendama ja ütlema: Jesus, Taweti poeg, heida armo minno peäle.

48. Ja mitto söitlesid tedda, et ta piddi wait ollema; agga temma kissendas paljo ennam: Taweti poeg, heida armo minno peäle.

49. Ja Jesus jäi seisma, ja käskis tedda ennese jure kutsuda, ja nemmad kutsusid sedda pimmedat, ja ütlesid temmale: Olle julge, touse ülles, temma kutsub sind.

50. Agga temma heitis omma kue ennesest ärra, tousis ülles ja tulli Jesusse jure.

51. Ja Jesus wastas, ja ütles temmale: Mis sa tahhad, et ma sulle pean teggema? agga se pimme ütles temma wasto: Rabboni, et minna woiksin jälle nähha.

52. Ja Jesus ütles temmale: Minne, so usk on sinnaitnud, ja seddamaid näggi temma jälle, ja käis Jesusse järrel tee peäl.

11. Peatük.

Kristus lähhäb Jerusalemma; neil wigipund ärra; puhhastab Jummala kodda.

Ja kui nemmad Jerusalemma liggi said Petwage ja Petania pole, ölimäe jure, läkkitas temmakaks omma jüngrittest, Matt 21, 1. Luk. 19, 29.

2. Ja ütles neile: Minge senna allewisse, mis teie kohhal on, ja seddamaid kui teie senna sisse sate siis leiate teie ühhe sällikinniseutud, kelle selga ükski innimenne ep olle istnud; peästke tedda lahti ja toge tenna.

3. Ja kui kegi teile ütleb mis teie tete sedda? siis ütelge, et Issandal sedda tarwis on, siis läkkitab temma sedda seddamaid sei[illegible]

4 Agga nemmad läksid ärra, ja leidsid se sällo uk jurest wäljas teearro peäl ja peästsid sedda lahti.

5. Ja monningad neikes seäl seisid, ütlesid neil Mis teie tete, et teie se sä lahtipeästate?

6. Agga nemmad útlesid nende wasto, nenda kui Jesus olli kásknud, ja nemmad lasksid neid miñna.

7. Ja nemmad wisid se állo Jesusse jure, ja panid ommad rided selle peále, ja temma astus temma elga. Joan. 12, 14.

8. Agga paljo lautasid mmad rided tee peále, ja monningad raiusid okse uist, ja heitsid tee peále.

9. Ja need, kes ees ja tagga káisid, kissendasid ja útlesid: Hosanna! kidetud olgo se, kes tulleb Issanda nimmel. Laul. 118, 25. 26.

10. Kidetud olgo meie Issa Taweti kunningriik, mis tulleb Issanda nimmel, Hosanna körges!
Matt. 21, 9. Luk. 19, 38.

11. Ja Jesus láks Jerusalemma ja púhha kotta, ja kui temma keik sai lábbiwaatnud, ja óhto aeg jo lá olli, láks temma wálja Petania nende kahheteistkümnega. Matt. 21, 12. 17.

12. Ja kui nemmad teisel páwal Petaniast wáljaláksid, olli temmal nálg.
Matt. 21, 18.

13. Ja kui *temma kauelt úhhe wigipu lehtes* nággi, láks temma katsma, kas ta middagi selle peált piddi leidma; ja kui ta senna jure sai, ei leidnud temma muud middagi, kui agga lehte; sest siis ep olnud weel wigimarja aeg.

14. Ja Jesus hakkas rákima, ja útles temmale: Árgo sinnust úkski iggaweste ennam wilja sógo. Ja temma júngrid kuulsid sedda.

15. Ja nemmad said Jerusalemma. Ja Jesus láks púhha kotta, ja hakkas wáljaaiama neid, kes músid ja ostsid púhhas koias, ja rahhawahhetajatte lauad, ja tuimújatte pingid wiskas temma úmber.
Matt. 21, 12. Luk. 19, 45.

16. Ja ei sallinud mitte, et kegi astjat púhha koia lábbi piddi kandma.

17. Ja temma óppetas ja útles neile: Eks kirjotud olle, minno kodda peab palwe koiaks hútama keigest rahwast? agga teie ollete sedda róówli auguks teinud. Jes. 56, 7.

18. Ja need kirjatundiad ja úllemad preestrid kuulsid sedda, ja otsisid, kuida nemmad tedda piddid hukka

saatma, sest nemmad kart-
sid tedda, et keik rahwas
wägga ehmatas temma öp-
petusse pärrast. Luk. 19, 47 48.
19. Ja kui öhto sai, läks
temma liñnast wälja.
20. Ja warra hommiks
näggid nemmad möda
miñnes sedda wigipuud ju-
reni ärrakuinud ollewad.
21. Ja kui se Peetrusse
mele tulli, ütles ta temma-
le: Rabbi, wata, se wi-
gipu, mis sinna ärraneed-
sid, on ärrakuinud.
Matt. 21, 20.
22. Ja Jesus wastas ja
ütles neile: Uskuge Jum-
malat.
23. Sest töest minna üt-
len teile: Kes ial sesinnatse
mäe wasto ütleks: Sago
sa üllestöstetud, ja merres-
se heidetud, ja ei mötleks
kaksipiddi ommas südda-
mes, waid ussuks, et se,
mis temma ütleb, peab
sündima, siis peab temma-
le sama, mis ta ial ütleb.
Matt. 17, 20. Luk. 17, 6.
24. Se pärrast ütlen min-
na teile: Keik, mis teie ial
luggedes pallute, uskuge,
et teie sedda sate, siis saab
se teile. Jer. 29, 12. 13. Matt. 7, 7.
25. Ja kui teie seisate, ja
loete, siis andke andeks, k
teil middagi kellegi was
on, et ka teie Issa, kes ta
was on, teile andeks an
naks teie eksitussed.
26. Agga kui teie ei ann
andeks, siis ei anna ka tei
Issa, kes taewas on, tei
eksitussi mitte andeks.
Matt. 6, 15.
27. Ja nemmad said jäl
le Jerusalemma, ja ku
temma pühhas koias kön
dis, tullid temma jure ül
lemad preestrid ja kirja
tundiad, ja wannemad,
Matt. 21, 23. Luk. 20, 1.
28. Ja ütlesid temm
wasto: Missugguse mele
wallaga teed sa need asjad
ja kes on sulle se melewall
annud, et sa need asja
teed?
29. Agga Jesus kosti
ja ütles neile: Minna tah
han ka teilt ühhe asja küs
sida, et wastage mulle, sii
tahhan ma teile ka öölda
missugguse melewallag
minna sedda teen.
30. Kas Joannesse rist
minne olli taewast, woi in
nimestest? et kostke mulle
31. Ja nemmad mötlesi
issekeskes ja ütlesid: Ku
meie ütleme: Taewast, s

útleb temma: Mikspárrast ep olle teie siis tedda mitte usknud?

32. Agga kui meie útleme: Innimestest, siis kartsid nemmad rahwast, sest kik arwasid, et Joannes tõeste úks prohwet olli olnud.

33. Ja nemmad kostsid ja útlesid Jesussele: Meie ei tea mitte. Ja Jesus wastas ja útles neile: Egga minnage teile útle, missugguse melewallaga ma need asjad teen.

Matt. 21, 27. Luk. 20, 7. 8.

12. Peatúk.

Winamáest; pearahhast; úllestonsmissest; úllemast kássust; Kristussest; kirjatundiattest; waesest lessest.

Ja temma hakkas neile tähhendamisse sannade läbbi útlema: Uks innimenne istutas winamágge, ja teggi aeda úmber, ja kaewas asset winamarja surrotörrele, ja ehhitas torni, ja andis sedda numa peále wälja mameeste kätte, ja läks woóra male. Matt. 21, 33. Luk. 20, 9.

2. Ja kui aeg olli, läkkitas temma úhhe sullase nende mameeste jure, et temma mameeste käest piddi winamáe wiljast sama.

3. Agga nemmad wötsid ja peksid tedda, ja saatsid tedda tühjalt ärra.

4. Ja temma läkkitas jälle teist sullast nende jure, seddagi wiskasid nemmad kiwwidega, ja löid temma Pea löhki, ja saatsid tedda teotud ärra minnema.

5. Ja temma läkkitas ta úhhe teise; seddagi tapsid nemmad ärra, ja paljo teisi, muist peksid, agga muist tapsid nemmad.

6. Kui temmal nüüd úks ainus poeg alles olli, kes temma mekest armas, siis läkkitas temma ka sedda wiimseks nende jure, ja útles: küllab nemmad wötwad minno poega häbbeneda.

7. Agga need mamehhed útlesid teine teise wasto: Sesinnane on se pärria, tulge, tapkem tedda ärra, siis jääb se pärrandus meie pärralt. Laut. 2, 8.

8. Ja nemmad wötsid ja tapsid tedda ärra, ja wiskasid tedda winamáest wälja. Ebr. 13, 12.

9. Mis wöttab nüüd se winamáe Issand tehha? Kül temma tulleb, ja hukkab need mamehhed ärra,

ja annab winamáe teiste kátte. Matt. 21, 40.

10. Eks teie sedda kirja ei olle luggenud? Se kiwwi, mis honeehhitajad kui kolbmatta árraheitnud, se on nurgakiwwiks sanud. Laul. 118, 22.

11. Issandast on se sündinud, ja on úks immeassi meie silma ees. Rom. 9, 33.

12. Ja nemmad púúdsid tedda kinniwótta, agga nemmad kartsid rahwast; sest nemmad tundsid, et temma nende kohta se táhhendamisse sanna olli úttelnud, ja nemmad játsid tedda mahha, ja lákšid árra. Matt. 21, 46. Luk. 20, 19.

13. Ja nemmad lákkitasid temma jure monningad Wariseridest, ja Herodesse seltsist, et nemmad tedda piddid sannast kinnisama. Matt. 22, 15. 16. Luk. 20, 20.

14. Ja nemmad tullid ja útlesid temmale: Óppetaja, meie teame, et sa tóssine olled, ja ei holi úhhestki; sest sinna ei pea mitte luggu innimeste surussest, waid sinna óppetad Jummala teed tóe sees; *kas sünnib Keisrile pearahha anda, woi mitte?*

kas peame andma, ehk ei pea mitte andma?

15. Agga et temma nende sallalikkut meelt teádis, útles ta nende wasto: Mis teie mind kiusate? toge mulle tenarirahha náhha. Jer. 23, 24.

16. Ja nemmad tóid. Ja temma útles neile: Kelle kuio ja peálekirri se on? agga nemmad útlesid temma wasto: Keisri.

17. Ja Jesus wastas ja útles neile: Andke Keisrile, mis Keisri kohhus, ja Jummalale, mis Jummala kohhus on. Ja nemmad panid tedda immeks. Matt. 22, 21. 22. Luk. 20, 25. 26.

18. Ja Sadduserid tullid temma jure, kes ei útle úllestousmist ollewad, ja kúsisid temmalt, ja útlesid: Matt. 22, 23. Luk. 20, 27.

19. Óppetaja, Moses on meile kirjotanud, et, kui kellegi wend árrasurreb, ja naest járrele játtab, ja lapsi ei játta, temma wend siis peab temma naese wótma ja omma wennale suggu saatma. 5 Mos. 25, 5.

20. Núúd ollid seitse wenda, ja esimenne wóttis naese, ja kui ta árrasurri, ei játnud temma suggu jálle.

21. Ja teine wõttis tedda, ja surki árra, ja temmagi ei jätnud suggu, ja nendasammoti kolmas.

22. Ja need seitse wõtsid tedda, ja ei jätnud suggu jälle: keigewimaks surri ka se naene.

23. Agga üllestousmisses, kui nemmad üllestousewad, kelle naene peab temma ollema nende seast? sest ta on neil seitsmel naesseks olnud.

24. Ja Jesus kostis ja ütles neile: Eks teie sepärrast ei eksi, et teie ei moista kirja egga Jummala wägge?

25. Sest kui nemmad surnust sawad üllestousnud, siis ei wõtta nemmad naest, egga lähhä mehhele, waid nemmad on kui inglid, kes taewas on.

26. Agga neist surnuist, et neid üllesärratakse, eks teie olle luggenud Moses se ramatust, kuida Jummal temmaga on rääkinud kibbowitsa poõsas, ja üttelnud: Minna ollen Abraami Jummal, ja Isaki Jummal, ja Jakobi Jummal. 2 Mos. 3, 2—6.

27. *Temma ep olle surnutte Jummal, waid ellawatte Jummal, sepärrast eksite teie wägga.*

28. Ja üks neist kirjatundiaist tulli temma jure, kes neid olli kuulnud teine teist küsitellewad, ja teädis, et temma neile hästi olli kostnud, ja küsis temmalt: Missuggune on keigeüllem käsosanna keikide seast? Matt. 22, 35.

29. Agga Jesus wastas temmale: Se keige üllem keige käsosannade seast on: Kule Israel, Issand, meie Jummal on üksainus Issand. 5 Mos 6, 4. 5.

30. Ja sinna pead Issandat omma Jummalat armastama keigest ommast südda mest, ja keigest ommast hingest, ja keigest ommast melest, ja keigest ommast wäest, se on keigeüllem käsosanna.

31. Ja teine temma sarnane on se: Sinna pead omma liggimest armastama kui isseennast. Ei teist suremat käsosanna ep olle. 3 Mos. 19, 18.

32. Ja se kirjatundja ütles temma wasto: Oppetaja, sinna olled tõest hästi üttelnud: sest üksainus

ja annab winamáe teiste kátte. Matt. 21, 40.

10. Eks teie ſedda kirja ei olle luggenud? Se kiwwi, mis honeehhitajad kui kolbmatta árraheitnud, ſe on nurgakiwwiks ſanud. Laul. 118, 22.

11. Issandast on ſe ſündinud, ja on úks immeassi meie ſilma ees. Rom. 9, 33.

12. Ja nemmad púúdſid tedda kinniwótta, agga nemmad kartſid rahwast; ſeſt nemmad tundſid, et temma nende kohta ſe táhhendamisse ſanna olli úttelnud, ja nemmad játſid tedda mahha, ja läksid árra. Matt. 21, 46. Luk. 20, 19.

13. Ja nemmad läkkitaſid temma jure monningad Wariſeridest, ja Herodesse ſeltſiſt, et nemmad tedda piddid ſannaſt kinniſama. Matt. 22, 15. 16. Luk. 20, 20.

14. Ja nemmad tullid ja útleſid temmale: Óppetaja, meie teame, et ſa tóssine olled, ja ei holi úhheſtki; ſeſt ſinna ei pea mitte luggu innimeste ſurusſeſt, waid ſinna óppetad Jummala teed tóe ſees; *kas ſünnib Keisrile pearahha anda, woi mitte?*

kas peame andma, ehk ei pea mitte andma?

15. Agga et temma nende ſallalikkut meelt teádis, útles ta nende wasto: Mis teie mind kiuſate? toge mulle tenarirahha nähha. Jer. 23, 24.

16. Ja nemmad tóid. Ja temma útles neile: Kelle kuio ja peálekirri ſe on? agga nemmad útleſid temma wasto: Keisri.

17. Ja Jeſus wastas ja útles neile: Andke Keisrile, mis Keisri kohhus, ja Jummalale, mis Jummala kohhus on. Ja nemmad pannid tedda immeks. Matt. 22, 21. 22. Luk. 20, 25. 26.

18. Ja Sadduſerid tullid temma jure, kes ei útle úllestousmiſt ollewad, ja kúsſiſid temmalt, ja útleſid: Matt. 22, 23. Luk. 20, 27.

19. Óppetaja, Moſes on meile kirjotanud, et, kui kellegi wend árraſurreb, ja naeſt járrele játtab, ja lapſi ei játta, temma wend ſiis peab temma naeſe wótma ja omma wennale ſuggu ſaatma. 5 Moſ. 25, 5.

20. Núúd ollid ſeitſe wenda, ja eſſimenne wóttis naeſe, ja kui ta árraſurri, ei játnud temma ſuggu jálle.

21. Ja teine wõttis tedda, ja surki árra, ja temmagi ei jätnud suggu, ja nendasammoti kolmas.

22. Ja need seitse wõtsid tedda, ja ei jätnud suggu jälle: keigewimaks surri ka se naene.

23. Agga üllestousmisses, kui nemmad üllestousswad, kelle naene peab temma ollema nende seast? sest ta on neil seitsmel naeseks olnud.

24. Ja Jesus kostis ja ütles neile: Eks teie sepärrast ei eksi, et teie ei moista kirja egga Jummala wägge?

25. Sest kui nemmad surnust sawad üllestousnud, siis ei wõtta nemmad naest, egga láhhá mehhele, waid nemmad on kui inglid, kes taewas on.

26. Agga neist surnuist, et neid üllesárratakse, eks teie olle luggenud Mosese ramatust, kuida Jummal temmaga on rákinud kibbowitsa poósas, ja úttelnud: Minna ollen Abraami Jummal, ja Isaki Jummal, ja Jakobi Jummal. 2 Mos. 3, 2—6.

27. Temma ep olle surnutte Jummal, waid ellawatte Jummal, sepárrast eksite teie wägga.

28. Ja úks neist kirjatundiaist tulli temma jure, kes neid olli kuulnud teine teist küsitellewad, ja teádis, et temma neile hästi olli kostnud, ja küsis temmalt: Missuggune on keigeüllem käsosanna keikide seast? Matt. 22, 35.

29. Agga Jesus wastas temmale: Se keige üllem keige käsosannade seast on: Kule Israel, Issand, meie Jummal on úksainus Issand. 5 Mos 6, 4. 5.

30. Ja sinna pead Issandat omma Jummalat armastama keigest ommast südda:st, ja keigest ommast hingest, ja keigest ommast melest, ja keigest ommast wáest, se on keigeüllem käsosanna.

31. Ja teine temma sarnane on se: Sinna pead omma liggimest armastama kui isscennast. Ei teist suremat käsosanna ep olle. 3 Mos. 19, 18.

32. Ja se kirjatundja ütles temma wasto: Oppetaja, sinna olled tõest hästi úttelnud: sest úksainu

Jummal on, ja ei olle muud, kui temma.

33. Ja tedda armastama keigest süddamest, ja keigest melest, ja keigest hingest, ja keigest wäest, ja liggimest armastama, kui isseennast, on ennam kui keik pölletamisse ohwrid, ja muud ohwrid. 1 Sam. 15, 22.

34. Ja kui Jesus näggi, et temma targaste olli kostnud, ütles ta temma wasto: Sinna ei olle mitte kaugel Jummala rigist ärra. Ja ükski ei julgend temmalt ennam küssida.

35. Ja Jesus kostis ja ütles, pühhas koias öppetades: Kuida kirjatundiad ütlewad, et Kristus on Taweti poeg?

Matt. 22, 41. 42. Luk. 20, 41.

36. Sest Tawet ütleb isse pühha Waimo läbbi: Issand on minno Issandale üttelnud: istu minno parrama pole, kunni minna sinno waenlased saan pannud sinno jalge alluseks järjeks. Laul. 110, 1.

37. Nüüd hüab Tawet isse tedda Issandaks, kuida ta siis on temma Poeg? *ja paljo rahwast kulis tedbeal melel.* Ap. Tegg. 2, 34.

38. Ja temma ütles neile ommas öppetusses: Hoidke ennast kirjatundiatte eest, kes pikkis ridis tahtwad käia, ja armastawad terretamissed turrude peäl,

Matt. 23, 2—7. Luk. 20, 46.

39. Ja esimessed pingid koggodusse koddade sees, ja üllemat otsa laudas öhtosömaaegus.

40. Nemmad sömad leskede honed ärra, ja toewad silmakirjaks pikkad pakwed. Needsinnatsed sawad sedda raskemat hukkatust.

41. Ja kui Jesus ohwrirahha kirsto kohhal istus, watis temma, kuida rahwas ohwrirahha kirsto panni, ja paljo rikkaid pannid paljo sisse. Luk. 21, 1.

42. Ja üks waene leskuene tulli, ja panni kaks weringit sisse, se on üks runstik. 2 Kor. 8, 12.

43. Ja temma kutsus ommad jüngrid ennese jure, ja ütles neile: Töest ma ütlen teile, et sesinnane waene leskuene ennam on ohwrirahha kirsto pannud, kui keik muud, kes on sisse pannud.

44. Sest keik teised on ommast liast warrandusest

sisse pannud; agga sesinnane on ommast waesussest teik, mis temmal olli, teik omma toidust, sisse pannud. 2 Kor. 9, 7. Laul. 138, 6.

13. Peatük.

Jerusalemma ilma ärrarikmisest, ja maailma otsast.

Ja kui temma pühhast koiast wäljaläks, ütles üks temma jüngritest temmale: Öppetaja, enná! missugused kiwwid, ja missugused honed need on. Matt. 24, 1. Luk. 21, 5.

2. Agga Jesus wastas ja ütles temmale: Kas sinna näed needsinnatsed sured honed? ei jäeta mitte kiwwi kiwwi peäle, mis ei pea ärrakistama. Luk. 19, 44

3. Ja kui temma öllimäe peäl istus pühha koia kohhal, küsisid tennmalt issipäinis Peetrus, ja Jakobus, ja Joannes, ja Andreas: Matt. 24, 3. Luk. 21, 7.

4. Ütle meile, millal peab se sündima, ja mis peab se täht ollema, millal se teik peab töeks sama.

5. Agga Jesus wastas neile, ja hakkas ütlema: Katske, et teid ükski ärra ei eksita. Jer. 29, 8.

6. Sest paljo tullewad minno nimme peäl, ja ütlewad, et minna se ollen, ja wötwad paljo ärraeksitada. Matt. 24, 5. 24.

7. Agga kui teie söddadest kulete, ja söa juttud, siis ärge ehmatage; sest se peab enne sündima, agga sedda otsa ei olle weel kä.

8. Sest rahwas touseb rahwa wasto ülles, ja kuningriik kuningrigi wasto, ja mawärrisemissed peawad ollema monnes paikas, ja nälg ja seggased asjad peawad ollema. Matt. 24, 7. Luk. 21, 10.

9. Need on sure waewa hakkatussed; agga katske teie enneste ette; sest nemmad andwad teid ärra suurte kohhutte alla ja koggodusse koddadesse: ja teid peksetakse, ja wiakse mawallitsejatte ja kuningatte ette minno pärrast neile tunnistusseks. Matt. 24, 9.

10. Ja keige rahwale peab enne armoöppetust kulutadama.

11. Agga kui nemmad teid wiwad ja ärraandwad, ärge murretsege enne mitte, mis teie peate räkima, ja ärge möttelge mitte se peäle; waid mis teile se

tunnil antakse, sedda rákige; sest teie ei olle mitte need, kes rágiwad, waid púhha Waim.

12. Agga siis annab wend wenda árra surma, ja issa omma last, ja lapsed pannewad wannematte wasto, ja saatwad neid surma.

Mik. 7, 6.

13. Ja teid peab sama wihkatud keikist minno nimme párrast; agga kes otsani jääb kannatama, sesinnane peásceb. Ebr. 10, 38 39. Jlm. 2, 10.

14. Agga kui teie náte kautamisse hirmo, mis öölöud on prohweti Tanielist, et ta seisab, kus temma ei pea seisma (kes sedda loeb, se pango tähhele) siis póggenego need, kes Judamaal on, mäggede peále.

Dan. 9, 27. Matt. 24, 15.

15. Ja kes kattukse peál on, árgo tulgo se mitte mahha kotta, ja árgo mingo mitte senna sisse, middagi árrawótma ommast koiast.

16. Ja kes wáljal on, árgo mingo se mitte taggasi ommad rided árrawótma. Luk. 17, 31.

17. Agga hádda neile, kes *täima peál on*, ja neile, kes *immetawad* neil páiwil.

18. Agga palluge, et teie póggeneminne ei juhtu talwel.

19. Sest neil páiwil peab selge willetsus ollema, missugust ei olle olnud loma algmissest, mis Jummal on lonud siit sadik, ja ei peage mitte tullema.

Matt. 24, 21. Dan. 12, 1. Joel. 2, 2.

20. Ja kui Issand ei olleks neid páiwi lühhendanud, siis ei peäseks ükski lihha; agga árrawallitsetude párrast, mis temma on árrawallitsenud, on ta need páwad lühhendanud.

21. Ja kui siis kegi teile útleb: Wata, siin on Kristus, ehk wata, seál on temma, árge uskuge mitte.

22. Sest wallekristusse, ja walleprohwetid sawad üllestousma ja immetähtä, ja teggusid teggema, et nemmad saaksid árraeksitada ka need árrawallitsetud, kui se woiks sündida.

23. Agga teie hoidke ennast; wata, ma ollen teile keik enne úttelnud.

1 Tess. 3, 4. 2 Petr. 3, 17.

24. Agga neil páiwil párrast sedda willetsust lähhäb päike pimmedaks, ja ku ei anna omma walget.

25. Ja taewa tähhed langewad mahha, ja need wäed, mis taewas on, peawad köikutadama.

26. Ja siis peawad nemmad näggema innimesse Poia tullewad pilwede sees sure wäe ja auga.

27. Ja siis läkkitab ta ommad inglid, ja koggub kokko ommad ärrawallitsetud nelja tule nurgast, Ma otsast taewa otsani.
Matt. 24, 31.

28. Agga wigipuust öppige se tähhendamisse sanna: kui temma oksad jo pungas on, ja lehtä aiawad, siis tunnete teie, et sui liggi on.

29. Nenda ka teie, kui teie näte sedda sündiwad, siis tundke, et se liggi on ukse ees.

30. Töest minna ütlen teile: Sesinnatse pölwe rahwas ei löppe mitte ärra, kunni se keik saab sündinud.

31. Taewas ja Ma lähhäwad hukka; agga minno sannad ei lähhä mitte hukka

32. Agga sest päwast ja tunnist ei tea *ükski, ei inglidke, kes taewas on, egga* Poeg, kui agga Issa üksi.
Matt. 24, 36. Ap. Tegg. 1, 7.

33. Katske, walwage, ja palluge Jummalat, sest teie ei tea mitte, millal se aeg on.
Matt. 25, 13. 14.

34. Otsego üks innimenne, kes wõora male läks, ja jättis omma koia mahha, ja andis omma sullastele melewalda, ja iggaühhele omma tööd, ja käskis uksehoidiat, et ta piddi walwama.

35. Sepärrast walwage, (sest teie ei tea, millal koia issand tulleb, õhto, ehk kest ö aeges, ehk kukkes, woi warra hommiko.)
1 Tess. 5, 6. Luk. 12, 35. 36.

36. Et temma ei tulle äkkitselt, ja teid ei leia maggamast.
2 Peetr. 3, 10. Jim. 3, 3. p. 16, 15.

37. Agga mis ma teile ütlen, sedda ma ütlen keikile: Walwage!
Rom. 13, 11.

14. Peatük.

Kristust woitakse. Temma sõbb õhtosömaata. Woitleb Ketsemane aedas. Wiakse wangi. Temma tunnistus Kaiwa ees. Peetrusse ärrasalgamine.

Agga kahhe päwa pärast olli Pasa ja hapnematta leibade päwad, ja üllemad preestrid ja kirjatundiad otsisid, kuida nemmad tedda kawwalu

piddid kinniwõtma ja ärratapma. Matt. 26, 2. Luk. 22, 1.

2. Agga nemmad ütlesid: Ei mitte Pühhade aial, et mässaminne rahwa seas ei touse.

3. Ja kui temma Petanias olli piddalitõbbise Simona koias, kui ta laudas istus, tulli üks naene, sel olli Alabastririist selge ja kalli nardi salwiga, ja ta murdis se Alabastririista katki, ja wallas sedda temma pähhä. Matt 26, 6. 7.

4. Agga monningatte meel sai pahhaks issiennese, ja nemmad ütlesid: Mis tarwis on sesinnane salw hukkatud?

5. Sest sedda olleks woinud ärramüa ennam kui kölme saa tenarirahha eest, ja waestele anda; ja nemmad said kurjaks temma peäle.

6. Agga Jesus ütles: Jätke tedda rahhule; mis teie temmale waewa tete? temma on head tõõd minule teinud.

7. Sest waesed on ikka teie jures, ja kui teie tahhate, woite teie neile head tehha; agga mind ei olle teil mitte ikka. 5 Mos. 15, 11.

8. Temma on teinud, mis ta woinud. Temma on enne joudnud mo ihho woida matmisseks.

9. Tõest minna ütlen teile: Kus ial sesinnane armoõppetus kulutakse keiges mailmas, seäl peab ka räkitama temma mällestusseks, mis sesinnane on teinud.

10. Ja Judas Iskariot üks neist kahheksteistkümnest läks üllematte preestride jure, et ta tedda nende kätte piddi ärraandma. Matt. 26, 14. Luk. 22, 4.

11. Agga kui nemmad sedda kuulsid, said nemmad rõõmsaks, ja tootasid temmale rahha anda, ja temma katsus, kuida ta tedda woiks parrajaste nende kätte ärraanda.

12. Ja esimesse päwal hapnematta leibade päwal, kui nemmad Pasatalle tapsid, ütlesid temma jüngrid temmale: Kus sa tahhad, et meie peame minnema ja walmistama, et sa Pasatalle woid süa? Matt. 26, 17.

13. Ja temma läkkitas kaks omma jüngritest, ja ütles neile: Minge linna, ja üks inimenne tulleb teie wasto, se kannab ühhe kruss

wet; kåige temma järrel.
Luk. 22, 8—10.

14. Ja seäl, kuhho temma sisse lähhäb, üttelge selle koia issandale, öppeta-ja ütleb: Kus on se wooraste tubba, kus ma se Pasatalle omma jüngrittega woin süa?

15. Ja sesamma näitab teile ühhe sure ehhitud toa üllewel, mis walmis on; seäl walmistage meile.

16. Ja temma jüngrid läksid ärra, ja said linna, ja leidsid nenda, kui temma neile olli üttelnud: ja nemmad walmistasid Pasatalle.

17. Agga kui öhto sai, tulli temma nende kahheteistkümnega.
Matt. 26, 20. Luk. 22, 14.

18. Ja kui nemmad laudas istsid, ja söid, ütles Jesus: Töest minna ütlen teile, üks teie seast, kes minnoga söob, annab mind ärra.
Ps. 41, 10.

19. Agga nemmad hakkasid kurwaks sama, ja järrestikko temma wasto üttema: Minnaks se ollen? ja teine jälle: Minnaks se ollen?
Matt. 26, 22.

20. Agga temma, wastas ja ütles neile: Üks neist kahheteistkümnest, kes minnoga kät waagnasse pistab, annab mind ärra.
Matt. 26, 23. Joan. 13, 26.

21. Kül innimesse Poeg lähhäb ärra, nenda kui temmast on kirjotud; agga hädda selle innimessele, kelle läbbi innimesse Poeg ärraantakse; hea olleks temmale, kui se innimenne ei olleks sündinud.

22. Ja kui nemmad söid, wöttis Jesus leiba, ja önnistas, murdis ja andis neile ja ütles: Wötke, söge, se on minno ihho.
Matt. 26, 26. Luk. 22, 19.

23. Ja temma wöttis karrika, tännas ja andis neile; ja nemmad jöid keik seält seest.

24. Ja temma ütles neile: Se on minno werri, se ue seädusse werri, mis mitme eest ärrawallatakse.
Ebr. 9, 14.

25. Töest minna ütlen teile, et ma ei wötta ennam winapu wiljast jua sest päwast sadik, kui minna sedda uut joon Jummala rikis.
Matt. 26, 29.

26. Ja kui nemmad kitusse laulo said laulnud läksid nemmad wälja Ölimäele.
Matt. 26, 30. Luk. 22, 39

27. Ja Jesus útles neile: Selsinnatsel ósel wóttate teie keik ennast minnust pahhandada, sest kirjotud on: Ma tahhan karjast lúa, ja lambo peab laiale pillotama. Sakar 13, 7.

28. Agga pärrast, kui ma saan úllestousnud, tahhan ma teie ele minna Kalileamale. Matt. 26, 32.

29. Agga Peetrus útles temmale: Ehk ka keik peaksid ennast sinnust pahhandama, siiski ei minna mitte. Matt. 26, 33.

30. Ja Jesus útles temmale: Tóest minna útlen sulle tánna selsinnatsel ósel, enne kui kuk saab kakskord laulnud, salgad sa mind kolmkord árra.

31. Agga temma útles weel ennam peálegi: Ehk ma sinnoga peaksin surrema, ei tahha ma sind mitte árrasalgada. Ja nendasammoti útlesid ka keik.

32. Ja nemmad tullid úhte moisa, Ketsemane nimmi, ja temma útles omma júngrittele: Istke seie mahha, kunni minna saan luggenud. Matt. 26, 36.

33. Ja temma wóttis enneſega Peetrust, ja Jakobust, ja Joanneſt, ja hakkas wágga wárrisema ja ahhastust tundma.

34. Ja útles neile: Minno hing on wágga kurb surmani: jáge seie ja walwage. Matt. 26, 38.

35. Ja temma läks pissut emale, ja heitis Ma peále mahha, ja lugges, et, kui se woiks olla, se tund temmast piddi móda minnema, Luk. 22, 41.

36. Ja útles: Abba Issa! sinna woid keik tehha, wótta se karrikas minnust árra: agga ei mitte, mis minna tahhan, waid mis sinna tahhad. Matt. 26, 39. Luk. 22, 42.

37. Ja temma tulli ja leidis neid maggamast, ja útles Peetrusele: Simon, maggad sa? eks sa ei suda úhte tundi walwada?

38. Walwage ja luggege, et teie kiusatusse sisse ei sa: waim on kül walmis, agga lihha on nódder. Kat. 5, 17.

39. Ja temma läks jälle árra, ja lugges ja útles seddasamma asja.

40. Ja temma tulli taggasi, ja leidis neid ta maggamast, sest nende silmad

ollid raſked unneſt ja nemmad ei teädnud mitte, mis nemmad temmale piddid wastama.

41. Ja temma tulli kolmat puhko ja ütles neile: Maggage pärraſt ja hingage; aeg on mõda, ſe tund on tulnud; wata, innimesſe Poeg antakſe ärra patkuste kätte. Matt. 26 45.

42. Touske üllés, mingem ärra; wata, ſe, kes mind ärraannab, on liggi tulnud.

43. Ja ſeddamaid, kui ta alles räkis, tulli Judas, kes üks neiſt kahheſtteiſtkümneſt olli, ja temmaga paljo rahwaſt mõkadega ja nuiadega, üllematte preeſtride, ja kirjatundiatte ja wannematte jureſt läkkitud.

Matt. 26, 47. Luk. 22, 47. Joan. 18, 3.

44. Agga ſe, kes tedda ärraandis, olli neile tähte annud, ja üttelnud: Kelle le ma ſuud annan, ſe on ſeſamma, tedda wõtke kinni ja wige julgeste ärra.

Matt. 26, 48.

45. Ja kui ta ſenna ſai, tulli ta warſi temma jure, ja ütles: Rabbi, Rabbi, *ja andis temmale ſuud.*

46. Ja nemmad piſtſid ommad käed temma külge, ja wõtſid tedda kinni.

Luk. 22, 17.

47. Agga üks neiſt, kes ſeäl jures ſeiſid, tombas mõõga wälja, ja löi üllema preeſtri ſullaſt, ja raius temma kõrwa ärra.

Matt. 26, 51. Luk. 22, 50. Joan. 18, 10.

48. Ja Jeſus wastas ja ütles neile: Teie ollete wäljaläinud otſego röõwli peäle, mõkadega ja nuiadega mind kinniwõtma.

49. Ma ollen iggapääw teie jures olnud pühhas koias õppetamas, ja teie ei olle mind mitte kinniwõtnud; agga ſe ſünnib, et kirjad piddid töeks ſama.

Matt. 26, 55. 56. Luk. 22, 52. 53.

50. Ja keik jätſid tedda mahha, ja põggeneſid ärra.

51. Ja üks poismees käis temma järrel, ſel olli kallis linnane rie ſelgas palja iho peäl, ja poismehhed wõtſid tedda kinni.

52. Agga temma jättis ſedda kalliſt linnaſt riet mahha, ja põggenes allasti nende käeſt ärra.

53. Ja nemmad wiſid Jeſuſt ärra üllema preeſtri jure; ja temma jure tul-

lid keik üllemad preestrid ja wannemad, ja kirjatundiad kokko. Matt 26, 57. Luk. 22, 54. Joan 18, 13. 14.

54. Ja Peetrus käis kaugelt temma järrel, senni kui ta üllemapreestri koia sissesai, ja temma istus sullaste jurres, ja sojendas ennast tulle äres. Matt. 26, 58.

55. Agga üllemad preestrid, ja keik suur kohhus otsisid tunnistust Jesusse wasto, et nemmad tedda piddid surma saatma, ja ei leidnud ühtegi.

56. Sest paljo tunnistasid wallet temma peäle ja neude tunnistussed ei olnud ühhesugused.

57. Ja monningad wõtsid kätte ja tunnistasid wallet temma peäle, ja ütlesid:

58. Meie olleme kuulnud tedda ütlewad: Ma tahhan se templi, mis kättega on tehtud, mahhakiskuda ja kolme päwaga teist üllesehhitada, mis ep olle mitte kättega tehtud.

59. Ja nendagi ei olnud nende tunnistus ühhesugune.

60. Ja üllempreester tousis ja astus keskele, ja küsis Jesuselt, ja ütles: Eks sa middagi ei wasta? mis tunnistawad needsinnatsed so wasto? Matt. 26, 62.

61. Agga temma jäi wait ja ei wastand middagi. Ta küsis temmalt üllempreester, ja ütles temmale: Sinnaks olled Kristus, selle kidetud Jummala Poeg? Jes. 53, 7.

62. Ja Jesus ütles: Ma ollen se, ja teie peate näggema innimesse Poia istwad Jummala wäe parremal polel, ja tullewad taewa pilwedega. Matt. 26, 64.

63. Agga üllempreester kärristas ommad kued löhki, ja ütles: Mis meil ennam tunnistusse mehhi tarwis on?

64. Teie ollete sedda Jummala teotamist kuulnud, mis teie arwate? Agga nemmad keik moistsid kohhut, et ta piddi surma wäärt ollema.

65. Ja monningad hakkasid temma peäle süllitama, ja temma silmad kinnikatma, ja temma körwa äre lömа, ja temmale ütlema: Moista kui prohwet; ja sullased löid tedda keppidega.

66. Ja kui Peetrus seál al oue peál olli, tulli úks üllemapreestri tüdrukuist.
Matt. 26, 69. Luk. 22, 56.

67. Ja kui ta nággi Peetrust ennast sojendawad, watis ta temma peále, ja ütles: Ja sinnagi ollid Naatsaretti Jesusega?

68. Agga temma salgas, ja ütles: Ei ma moista egga tea, mis sa rágid. Ja temma läks wälja etteoue, ja kuk laulis.

69. Ja se tüdruk nággi tedda jälle, ja hakkas ütlema neile, kes seál jures seisid: Sesinnane on üks neude seast.
Matt. 26, 71. Joan. 18, 25.

70. Agga temma salgas ta. Ja ürrikesse aia pärast ütlesid need jälle, kes seál jures seisid, Peetrusele: Tõest sinna olled nende seast; sest sinna olled Kalileama mees, ja sinno kekemurre on sedda wisi.

71. Agga temma hakkas needma ja wandma: Ei ma tunne sedda inuimest, kellest teie rágite.

72. Ja kuk laulis teistkorda, siis tulli Peetrusse mele se sanna, mis Jesus *temmale olli üttelnud*: Ennego kuk kakskord saab laulnud, salgad sinna mind kolmkord árra. Ja temma kattis ommad silmad kinni ja nuttis.
Matt. 26, 75. Luk. 22, 61. Joan. 18, 27.

15. Peatük.

Kristusse kannatamisest Pilatusse ees. Temma risti pominne, surm ja matus.

Ja warsi warra hommiko piddasid üllemad preestrid wannematega ja kirjatundiattega, ja keik se suur kohhus nou, ja siddusid Jesust kinni, ja wisid tedda árra ja andsid tedda Pilatusse kätte.
Matt. 27, 2. Luk. 23, 1. Joan. 18, 28.

2. Ja Pilatus küssis temmalt: Olled sa Judarahwa kuningas? agga temma wastas, ja ütles temmale: Jah ollen.
Luk. 23, 3. Joan. 18, 33.

3. Ja üllemad preestrid kaebasid paljo temma peále.

4. Agga Pilatus küssis temmalt jälle, ja ütles: Eks sa middagi ei wasta? wata, kui paljo nemmad sinno wasto tunnistawad.

5. Agga Jesus ei wastand ennam ühtegi, nenda et Pilatus sedda imeks panni.
Jes. 53, 7

lamma sabahtani, se on ärrasselletud: Minno Jummal! minno Jummal! miks sa mind olled mahhajätnud?
Matt. 27, 46. Laul. 22, 2.

35. Ja monningad neist, kes seäl jures seisid, kui nemmad sedda kuulsid, ütlesid: Wata, temma kutsub Eliast. Laul. 69, 21.

36. Siis jooksis üks, ja täitis ühhe käsna ädikaga, ja pistis sedda pilliroo otsa, ja jotis tedda, ja ütles: Ootke, same nähha, kas Elias tulleb tedda mahhawõtma. Laul. 69, 22. Matt. 27, 48. Joan. 19, 29.

37. Agga Jesus kissendas sure heälega, ja heitis hinge. Matt. 27, 50. Luk. 23, 46. Joan. 19, 30.

38. Ja templi wahhetet keigepühhama ees kärrises lõhki kahheks tükkiks üllemast otsast allamast sadik.
Matt. 27, 51. Luk. 23, 45.

39. Agga kui se pealik, kes temma kohhal seisis, näggi, et ta nenda kissendades hinge heitis, ütles temma: Tõest sesinnane innimenne olli Jummala Poeg. Matt. 27, 54. Luk. 23, 47.

40. Agga seäl olli ka naesi kaugelt waatmas, kelle seas *ka olli Maria Mahdalena,* ja Maria weike Jakobusse ja Josesse emma ja Salome. Matt. 27, 55. 56. Luk. 23, 49.

41. Kes ka ollid temma järrel käinud, ja tedda teninud kui ta Kalilcamaal olli, ja paljo muid naesi, kes temmaga ühtlase ollid üllesläinud Jerusalemma.

42. Agga kui jo õhto kätte tulnud (et se walmistamisse pääw olli, se on Pühhade laupääw.)

43. Siis tulli Josep Arimatiast, üks aus raeissand, kes issegi otsis Jummala riki, se julges ja läks Pilatusse jure, ja pallus ennesele Jesusse ihho. Matt 27, 57. Luk. 23, 50. Joan. 19, 38.

44. Agga Pilatus panni immeks, et ta jo olli ärrasurnud, ja kutsus se pealikko ennese jure, ja küssis temmalt, kas ta jo ammo ärrasurnud.

45. Ja kui temma sedda pealikkult teäda sai, andis temma se ihho Josepile. Matt. 27, 58.

46. Ja temma ostis kallist linnast riet, ja wõttis tedda mahha, ja mähkis tedda kalli linnase ride sisse, ja panni tedda senna hauda, mis kaljo sisse olli

raiutud, ja weretas kiwwi haua ukse ette. Matt. 27, 60 Luk. 23, 53. Joan. 19, 41.

47. Agga Maria Mahdalena, ja Maria Joſesse emma waatsid, kuhho tedda pandi. Matt. 27, 61. Luk. 23, 55.

16. Peatük.

Kristusse ülestousminne ja Taewaminnemine.
(Ewangelium Kristusse ülestousmisse pühha essimesel päwal.)

Ja kui hingamisse pääw sai möödaläinud, ostis Maria Mahdalena, ja Maria Jakobusse emma, ja Salome kallid rohhud, et nemmad piddid tullema ja tedda woidma. Matt. 28, 1. Luk. 24, 1. Joan. 20, 1.

2. Ja essimesel näddala päwal tullid nemmad wägga warra päwa tousles haua jure,

3. Ja ütlesid issekeskes: Kes weretab meile se kiwwi haua ukse pealt ärra?

4. Ja kui nemmad senna waatsid, näggid nemmad, et kiwwi olli ärraweretud; sest temma olli wägga suur. Luk. 24, 2.

5. Ja nemmad läksid haua sisse ja näggid ühhe nore mehhe parramal polel istwad, sel olli pitk walge rie *selgas, ja nemmad ehmatasid wägga.*

6. Agga temma ütles nende wasto: Ärge ehmatage, teie otsite Jesust Naatsarettist, kes olli risti pödud; temma on üllestousnud, temma ep olle siin, wata sedda asset, kuhho nemmad tedda ollid pannud. Matt. 28, 5. 6.

7. Agga minge, üttelge temma jüngrittele, ka Peetrusele, et temma teie ele lähhäb Kalileamale, seäl sate teie tedda nähha, nenda kui temma teile on üttelnud. p. 14, 28.

8. Ja nemmad läksid ruttuste wälja, ja jooksid haua jurest ärra; sest nende peäle olli wärristus ja ehmatus tulnud, ja ei üttelnud ühhelegi ühtegi, sest nemmad kartsid.] Matt. 28, 8. Luk. 24, 9.

9. Agga kui temma warra olli üllestousnud essimesel näddala päwal, näitis ta ennast essite Maria Mahdalenale, kellest temma seitse kurja waimo olli wäljaajanud. Joan. 20, 14 16. 18. Luk. 8, 2.

10. Se läks ja kulutas neile, kes temmaga ollid olnud, kes leinasid ja nutsid. Joan. 20, 18.

11. Ja need, kui nemmad

kuulsid, et ta ellas, ja temmast olli nähtud, ei usknud nemmad mitte. Luk. 24, 11.

12. Agga pärrast, kui kaks neist kõndisid, näitis ta ennast teisel näul, kui nemmad male läksid.
Luk. 24, 13. n. t. s.

13. Ja needsammad läksid, ja kulutasid sedda teistele; ei neidki nemmad usknud. Luk. 24, 35.
(Ewangelium Kristusse Taewaminnemisse pühal.)

14. Wimaks, kui need üksteistkümmend laudas istsid, näitis ta ennast, ja sõitles nende usktmatta ja kowwa südda nt, et nemmad neid ep olnud usknud, kes tedda ollid näinud ülestousnud ollewad.
Luk. 24, 36. Joan. 20, 19.

15. Ja temma ütles neile: Minge keige mailma, ja kulutage armoõppetust keige lomale. Matt. 28, 19.

16. Kes usub, ja kedda ristitakse, se peab õnsaks sama; agga kes ei ussu mitte, tedda peab hukka moistetama. Joan. 3, 18. 36.

17. Agga neile, kes usk wad, peawad nisugused tähhed jures ollema: Minno nimmel peawad nemmad kurje waimusid wäljaajama, usi kelesid räkima,

18. Ussa ülleswõtma, ja kui nemmad ühhe surma jomaaia peaksid joma, ei pea neile sest ühtegi wigga sama; haigede peäle peawad nemmad käsi pannema, siis sawad nemmad parremaks.
Matt. 10, 8. Ap. Tegg. 28, 5. 8.

19. Ja Issand, kui ta nendega sai räkinud, woeti ülles taewa, ja istub Jummala parramal polel.
Luk. 24, 50. 51. Ap. Tegg. 1, 9. Laul. 110, 1.

20. Agga nemmad läksid wälja, ja ütlesid jutlust keikis paikus, ja Issand aitas neid, ja kinnitas se sanna nende immetähtede läbbi, mis seäl jures sündsid.] Ap. Tegg. 3, 16. p. 14, 3. Ebr. 2, 4.

A m e n.

Markusse Ewangeliummi Otz.

Ewangelium
Pühhast Lukast
ülleskirjotud.

1. Peatük.

Joannesse sündiminne ja lapse pölli

Et mitto on kätte wötnud ühte järgi - üllespanna nende asjade juttustamist, mis peäle meie isseenneses julged olleme,

2. Nenda kui meie kätte on annud need, kes issi algmissest näggiad ja selle sanna sullased olnud;

1 Joan. 1, 1. 2. 3.

3. Ollen minnagi heaks arwanud, et ma algmissest keik ollen öiete hästi ärrakulanud, ühte järgi sulle kirjotada, kallis Teowilus;

4. Et sa piddid ärratundma nende asjade kindlat töt, mis sees sa olled susannaga öppetud.

2 Tim. 3, 16.

5. Herodesse Judama kunninga aial olli üks preester Sakarias nimmi, Abia korrast, ja temma naene olli Aaroni tütredest, Elisabet nimmi. Matt 2, 1

1 Aiar. 24, 1. 10. 19. Neem. 12, 4. 17.

6. Agga nemmad ollid mollemad öiged Jummala ees, ja ellasid keige käskude ja Issanda öigusse seädmiste sees laitmatta.

7. Ja neil ei olnud last; sepärrast et Elisabet olli siggimatta, ja nemmad mollemad ollid wägga ellatand.

8. Agga se sündis, kui ta preestri ammetis olli omma korra aial Jummala ees,

9. Ja temma kord tulli selle preestri ammeti kombe pärrast suitsetada, siis läks ta Issanda templisse.

10. Ja keik rahwahulk olli oues Jummalat pallumas suitsetamisse tunnil.

3 Mos. 16, 17.

11. Agga Issanda ingel näitis ennast temmale, ja seisis suitsetamisse altari parramal polel.

12. Ja kui Sakarias tedda näggi, ehmatas temma ärra, ja hirm tulli temma peäle.

13. Agga ingel ütles temma wasto: Ärra karda Sakarias; sest sinno palwe on kuuldud; ja sinno naene Elisabet peab sulle ühhe poia ilmale toma, ja sinna pead temmale nimme pannema Joannes.

14. Ja sul peab röom ja wägga hea meel ollema, ja paljo peawad temma sündimisse pärrast röomsad ollema.

15. Sest temma peab Issanda ees suur ollema, ja wina ja kanget jomaaega ei pea temma mitte joma, ja tedda peab jo emma ihhus pühha Waimoga täidetama. Matt. 11, 9. 11.

16. Ja temma peab paljo Israeli lapsi Issanda nende Jummala pole pöörma.

17. Ja temma peab temma eel käima Elia waimus ja wäes, et ta pörab issade süddamed laste pole, ja neid, kes sannakuulmatta öigede tarkusse pole, et ta walmistab Issandale walmistud rahwast.

Malak. 3, 1. 23. 24.

18. Ja Sakarias ütles *ingli wasto:* Kust ma sedda *pean tundma,* sest ma ollen wanna ja mo naene on wägga ellatand?

1 Mos. 17, 17.

19. Ja ingel wastas ja ütles temmale: Ma ollen Kaebriel, kes Jummala ees seisab, ja mind on läkkitud sulle räkima, ja sulle need head sannumed kulutama.

Kaul. 103, 20. Ebr. 1, 14.

20. Ja wata, sa peab keletumaks jäma, ja ei pea woima räkida selle päwani, kui se sünnib; sepärrast et sa ei olle mo sanno usknud, mis ommal aial peawad töeks sama.

21. Ja rahwas ootsid Sakariast, ja pannid immeks, et ta ni kaua templisse wibis.

22. Agga kui ta wälja tulli, ei woinud temma mitte nendega räkida, ja nemmad moistsid, et ta näggemist olli templis näinud. Ja temma isse näitis nende pole käega, ja jäi keletumaks.

23. Ja se sündis, kui temma teenistusse korra päwad täis said, läks ta omma koio.

24. Ja pärrast neid päiwi sai temma naene Elisabet käima peäle, ja hoidis

ennast warjul wiis kuud, ja útles:

25. Nenda on Issand mulle teinud neil páiwil, millal temma minno peále on waatnud, et ta piddi mo teotust innimeste seast árrawótma. 1 Mos. 30, 23.

(Ewangelium Maria Kulutamisse ehk Paast-Maria Páwal.)

26. Agga kuendamal kuul lákkitati ingel Kaabriel Jummalast Kalileamale úhte liñna, Naatsaret nimmi,

27. Úhhe neitsi jure, kes olli kihlatud úhhe mehhele, Josep nimmi, Taweti soust, ja selle neitsi nimmi olli Maria. Jes. 7, 14.

28. Ja se ingel tulli temma jure, ja útles: Terre, kes sa olled armo sanud, Issand olgo sinnoga, sinna ónnistud naeste seas! s. 30, 42.

29. Agga kui ta tedda náhha sai, ehmatas ta temma sanna párrast wágga árra, ja mótles, máhhárdune terretaminne se piddi ollema?

30. Ja ingel útles temma wasto: Árra karda Maria, sest sinna olled armo leidnud Jummala jurest.

31. Ja wata, sa pead káima peále sama ja Poia ilmale toma, ja sinna pead temmale nimme pannema Jesus. Matt. 1, 21.

32. Sesinnane peab suur ollema, ja Keigekórgema Poiaks hútama; ja Issand Jummal tahhab temmale anda temma issa Taweti aujárge.

33. Ja temma peab kui kunningas wallitsema Jakobi suggu úlle iggaweste, ja temma kunningrigil ei pea otsa ollema.

Laul. 45, 7. Mik. 4, 7.

34. Agga Maria útles ingli wasto: Kuida se peab sündima? sest et ma mehhest ei tea.

35. Ja ingel wastas ja útles temmale: Púhha Waim peab so peále tullema, ja Keigekórgema wággi so úlle warjama, sepárrast peab ka se púhha, mis sinnust sünnib, Jummala Poiaks hútama.

Matt. 1, 18. 20.

36. Ja wata, Elisabet, sinno suggulane, sesamma on ka úhhe poiaga káima peál omma wanna ea sees, ja se on temmale kues ku, kedda óóldi siggimatta ollewad,

37. Seſt Jummala jures ei olle úhtegi asja woimatta. 1 Moſ. 18, 14. Job. 42, 2. Jer. 32, 17. 27.

38. Agga Maria útles: Wata, ſiin on Jſsanda úmmardaja; mulle ſündko ſo ſanna järrele. Ja ingel láks temmalt árra.]

(Ewangelium Maria Katsmaminnemisſe ehk heina Maria päwal.)

39. Agga neil päiwil wõttis Maria kátte, ja láks ruttoga mäggiſe male Juda liinna. Joſ. 21, 11.

40. Ja temma tulli Sakaria kotta, ja terretas Eliſabeti.

41. Ja ſe ſündis, kui Eliſabet Maria terretamiſt kulis, et laps temma ihhus hüppas. Ja Eliſabet ſai täis púhha Waimo,

42. Ja hüdis ſure heálega, ja útles: Õnnistud olled ſinna naeste ſeas, ja õnnistud on ſinno ihho ſuggu!

43. Ja kuſt ſe mulle ſünnib, et minno Jſsanda emma minno jure tulleb?

44. Seſt wata, kui ſinno terretamiſſe heál minno kõrwo ſai, ſiis hüppas lapſoke ſure rõmo pärraſt minno ihhus. ſ. 15.

45. Ja õnnis on ſe, kes on uſknud; ſeſt ſe peab tõeks ſama, mis temmale Jſsanda käeſt on õõldud. Joan. 20, 29.

46. Ja Maria útles: Minno hing auuſtab wägga Jſsandat,

1 Sam. 2, 1. Lauſ. 145, 1—6.

47. Ja mo waim on wägga rõmus Jummala minno Onnisteggia pärraſt:

48. Seſt temma on waatnud omma úmmardaja allandusſe peále; ſeſt wata, ſeſt aiaſt kiitwad mind õnſaks keige põlwe rahwas.

49. Seſt mulle on ſuri asjo teinud ſe Wäggew, ja kelle nimmi púhha on.

Lauſ. 126, 2. 3.

50. Ja temma hallaſtus kestab põlweſt põlweni nende úlle, kes tedda kartwad.

Lauſ. 103, 13. 17.

51. Temma on omma käewarrega ſuurt wägge úllesnäitnud, temma on laiale pillanud neid, kes ſurelisſed on omma ſüddame melest. Jeſ. 52, 9. 1 Petr. 5, 5.

52. Temma on mahhatoukanud wäggewaid aujärgede pealt, ja allandikkuid úllendanud.

1 Sam. 2, 7. 8. Lauſ. 147, 6.

53. Näljatſid on temma täitnud hea andidega, ja rikkaid tühjalt árraſaatnud.

Lauſ. 34, 11. ja 107, 9.

54. Temma ón wastowõtnud omma sullase Israeli, et ta piddi omma hallastust mele tulletama iggaweste, Jes. 30, 18. p. 41, 8—18.

55. Nenda kui temma on rääkinud meie wannematte wasto, Abraamile ja temma suggule. 1 Mos. 18, 18.

56. Agga Maria jäi temma jure liggi kolm kuud, ja läks pärrast taggasi omma kotta.]

(Ewangelium Kristia Joannesse ed Jani päwal.)

57. Agga Elisabeti aeg sai täis, et ta piddi mahhasama, ja temma tõi poia ilmale.

58. Ja temma naabred ja suggulased kuulsid, et Issand omma hallastust olli sureks teinud temma wasto, ja ollid röömsad temmaga.

59. Ja se sündis, et nemmad tullid kahhekssamal päwal sedda lapsokest ümberleikama; ja nemmad nimmetasid tedda temma issa nimme peäle Sakariaks. 3 Mos. 12, 3.

60. Agga temma emma wastas ja ütles: Ei mitte, waid temma nimmi peab Joannes ollema.

61. Ja nemmad ütlesid temma wasto: So sugulõssas polle ükski, kel sesinnane nimmi on.

62. Agga nemmad näitsid käega temma issa pole, kuida temma tahtis, et tedda piddi nimmetama?

63. Ja ta küssis ühhe lauakesse, ja kirjotas, ja ütles: Joannes on temma nimmi; ja nemmad keik pannid sedda immeks.

64. Agga seddamaid peäsis temma su ja temma keel lahti, ja temma räkis ja kitis Jummalat.

65. Ja kartus tulli keikide peäle, kes nende ümberkaudo ellasid, ja keik need asjad rägiti ärra keige Juda mäggise Ma sees.

66. Ja keik, kes sedda kuulsid, pannid sedda omma süddamesse, ja ütlesid: Mis peab sest lapsest sama? Ja Issanda käsi olli temmaga. 5 Mos. 11, 18.

67. Ja Sakarias temma issa sai täis pühha Waimo, räkis prohweti wisil, ja ütles:

68. Kidetud olgo Issand, Israeli Jummal, et ta on tulnud katsma, ja ärralunnastamist saatnud omma rahwale;

69. Ja on meile ärratanud önnistusse sarwe, omma sullase Taweti suggust, Laul. 132, 17.

70. (Nenda kui temma on räkinud omma pühha prohwetide su läbbi, kes mailma algmissest on olnud.) Jes. 35, 4. Jer. 23, 6. Os. 1, 7.

71. Et ta meid piddi ärrapeästma meie waenlaste käest, ja keikide käest, kes meid wihkawad, Laul. 106, 10.

72. Ja meie wannematte peäle hallastama, ja omma pühha seädust mele tulletama;

73. Se wande järrele, mis ta on wandunud meie issa Abraamile; meile anda, 1 Mos. 22, 16. 17.

74. Et meie, omma waenlaste käest ärrapeästetud, ilmakartmatta tedda piddime tenima, Kalat. 1, 4. Tit. 2, 14. Ebr. 9. 14.

75. Pühhitsusses ja öigusses temma ees keige omma ello aia. Kol. 1, 22.

76. Ja, sinna lapsoke, sind peab Keigekörgema prohwetiks hütama; sest sa pead Issanda palle eel käima temma teed walmistama, e Malak. 3, 1.

77. Önnistusse tundmist andma temma rahwale nende pattude andeksandmisses; Jer. 31, 34.

78. Meie Jummala süddamelikko hallastusse läbbi, misga meid on tulnud katsma Se, kes touseb körgest, Joan. 3, 16. 4 Mos. 24, 17.

79. Ja paistma neile, kes istwad pimmedusses ja surma warjus, ja meie jallad öiete rahho tee peäle saatma. Jes. 9, 1. Matt. 4, 16.

80. Agga se lapsoke kaswis, ja sai kangeks Waimus, ja olli körbes selle päwani, kui temma ennast Israeli rahwale piddi näitma.]

2. Peatük.

Kristusse sündiminne ja ümberleikaminne. Maria puhhastaminne. Simeon ja Hanna. Kristusse targad küssimissed, ja kostmissed Jummala koias.

(Ewangelium essimessel Joulo Pühhal)

Agga se sündis neil päiwil, et sanna Keisrist Augustussest wäljaläks, et keik mailm piddi ülleskirjotud sama.

2. (Sesinnane kirjotus sündis enne, kui Kirenius Siriama ülle wallitseja olli.)

3. Ja keik läksid ennast laskma ülleskirjotada, iggaüks omma linna.

4. Siis läks ka Josep Kalileamaalt Maatsaretti liinast ülles Judamale Taweti liinna, mis hütakse Petlemmaks, sepärrast et ta olli Taweti suggust ja pärrismaalt.

5. Et ta ennast piddi laskma ülleskirjotada Maria omma kihlatud naesega, kes olli käima peal. Matt. 1, 18.

6. Agga se sündis, kui nemmad seäl ollid, sai aeg täide, et ta piddi mahhasama. Galat. 4, 4.

7. Ja temma tõi omma essimesse Poia ilmale, ja mähkis tedda, ja panni tedda mahha sõime, sest neil ep olnud muud asset maias. Matt. 1, 25.

8. Ja seälsammus wäljal ollid karjatsed öidses, ja hoidsid öse omma karja.

9. Ja wata, Jssanda ingel seisis nende jures, ja Jssanda au paistis nende ümber, ja nemmad kartsid üpris wägga.

10. Ja ingel ütles neile: Ärge kartke, sest wata, ma kulutan teile suurt römo, mis keige rahwale peab sama,

11. *Sest teile on tänna Taweti liinas sündinud se* Önnisteggia, kes on Kristus se Jssand. Jes. 9, 5. 6. Joan. 3, 16.

12. Ja se olgo teile tähheks: teie leiate se lapse mähhitud ja sõimes maggamast.

13. Ja äkkitselt olli ingliga taewa sõawäe hulk, need kiitsid Jummalat ja ütlesid: Ebr 12, 22.

14. Au olgo Jummalale kõrges, ja Ma peäl rahho, innimestest hea meel.] Jes. 57, 19. Rom. 5, 1.

(Ewangelium teisel Jouło pühhal.)

15. Ja se sündis, kui inglid neist said ärraläinud taewa, siis ütlesid need innimessed kes karjatsed teine teise wasto: Et mingem nüüd Petlemma, ja wadagem sedda asja, mis on sündinud, mis Jssand meile on teäda annud.

16. Ja nemmad tullid ruttuste ja leidsid Mariat ja Josepit, ja sedda lapsokest sõimes maggamast.

17. Agga kui nemmad sedda said näinud, lautasid nemmad sedda asja laiale, mis neile sest lapsokessest olli rägitud, 1 Joan. 1, 3.

18. Ja keik, kes sedda kuulsid, pannid sedda im-

meks, mis karjasteſt neile olli rägitud.

19. Agga Maria piddas keik need ſannad meles, ja mötles nende peäle ommas ſüddames. ſ. 51.

20. Ja karjatſed läksid taggaſi, auustaſid ja kiitſid Jummalat keige ſe eest, mis nemmad ollid kuulnud ja näinud, nenda kui neile olli öeldud.]

(Ewangelium Neäri Päwal.)

21. Ja kui kahheksa päwa täis said, et sedda last piddi ümberleikatama, siis pandi temmale nimmi Jeſus, mis inglist olli pandud, ennego temma emma ihhusse ſai.] p. 1, 31.

(Ewangelium Maria Puhhastamisse ehk Küünla Päwal.)

22. Ja kui nende puhhastamisse päwad Moſesse käsſoöppetusse järrele täis said, siis wiſid nemmad tedda Jeruſalemma, et nemmad tedda piddid Jſanda ette seädma,

3 Moſ. 12, 2. u. f. ſ.

23. (Nenda kui Jſanda käsſoöppetusſesse on kirjotud: Igga poeglaps, kes emma esſimenne laps on, peab Jſandale pühhaks *pütama.)* 2 Moſ. 13, 2.

24. *Ja et nemmad* piddid ohwri andma sedda möda, kui Jſanda käsſoöppetusſes on öeldud: Üks paar turteltuikessi, ehk kaks tuide poega. 3 Moſ. 12, 8.

25. Ja wata, üks innimenne olli Jeruſalemmas, Simeon nimmi, ja se innimenne olli öige ja jummalakartlik, ja otis Jsraeli römo, ja pühha Waim olli temma peäl.

26. Ja temma olli ſanna ſanud pühhaſt Waimuſt, et temma ei piddand mitte ſurma näggema, enne kui ta piddi Jſanda Kristuſt nähhta ſama.

27. Ja temma tulli Waimo läbbi pühha kotta. Ja kui wannemad sedda lapſokeſt Jeſuſt senna töid, et nemmad temma pärraſt piddid käsſoöppetusſe kombe järrele teggema:

28. Siis wöttis temma isse tedda omma süllesse, ja kitis Jummalat, ja ütles:

29. Jſand, nüüd lasſed sinna omma sullaſt rahhus ärraminna omma ſanna järrel. 1 Moſ. 46, 30.

30. Seſt mo silmad on sinno önnistust näinud,

31. Mis sinna olled wal-

mistanud keige rahwa nähhes. Jes. 49, 6.

32. Walgusseks, paggana walgustama, ja omma Israeli rahwa auuks.] Jes. 42, 6.

(Ewangelium Pühhapäwal pärrast Jouło Pühha.)

33. Ja Josep ja temma (Kristusse) emma pannid immeks, mis temmast rägiti.

34. Ja Simeon önnistas neid, ja ütles Maria temma emma wasto: Wata, sesinnane seisab seäl langmisseks ja üllestousmisseks mitmele Israelis, ja märgiks, kelle wasto rägitakse; Jes. 8, 14.

35. (Agga sinnoge omma hinge läbbi peab moök tungima) et mitme süddame mötlemissed peawad awwalikkuks sama.

36. Ja seäl olli Anna, üks naesterahwas, kes prohwet, Wanueli tüttar, Asseri sugguarrust, se olli wägga ellatand, ja olli omma mehhega seitse aastat ellanud pärrast omma neitsipölwe,

37. Ja temma olli liggi nelli aastat peäle kahhekskümmend lesk; *se ei tulnud ial ärra pühhast koiast, te-*

nis Jummalat paastmisse ja palwettega öod ja päwad. 1 Tim. 5, 5.

38. Ja sesinnane tulli senna selsammal tunnil, ja tunnistas Jssanda au ülles, ja räkis temmast keikile, kes ärralunnastamist Jerusalemmas ootsid.

39. Ja kui nemmad keik said löppetanud, mis Jssanda käsoöppetusse järrele piddi sündima, läksid nemmad taggasi Kalilea male omma Naatsaretti linna.

40. Agga lapsoke kaswis ja sai kangeks waimus, täis tarkust, ja Jummala arm olli temma peäl.]

(Ewangelium esimesel Pühhapäwal pärrast kolme Kuninga Pühha.)

41 Ja temma wannemad käisid igga aasta Jerusalemmas Pasapühhiks. 2 Mos. 23, 14. 15.

42. Ja kui temma kahheteistkümne aastaseks sai, ja nemmad üllesläksid Jerusalemma, Pasapühha kombe pärrast,

43. Ja need päwad täis said, et nemmad jälle koio pole läksid, siis jäi se poeglaps Jesus Jerusalemma, ja Josep, ja temma (Kris-

tusse) emma ei teádnud sedda mitte.

44. Agga kui nemmad mötlesid tedda tekáiatte seltsis ollewad, tullid nemmad ühhe páwa teed, ja otsisid tedda suggulaste ja tutwade jures,

45. Ja kui nemmad tedda ei leidnud, láksid nemmad taggasi Jerusalemma ja otsisid tedda.

46. Ja se sündis kolme páwa párrast, et nemmad tedda leidsid púhhast koiast istmast kesk öppetajatte seast, ja neid kuulmast ja neilt küssimast.

47. Agga keik, kes tedda kuulsid, ehmatasid árra temma moistusse ja kostmiste párrast.

48. Ja kui nemmad tedda nággid, ehmatasid nemmad wágga árra, ja temma emma útles temma wasto: Poeg, miks sa meile nenda olled teinud? Wata, sinno issa ja minna olleme sind öiete waewaga otsinud.

49. Ja temma útles nende wasto: Mis se on, et teie mind ollete otsinud? Eks teie ei teádnud, et ma ses *an ollema, mis mo Issa alt on?*

50. Ja nemmad ei moistnud sedda sanna, mis ta neile rákis.

51. Ja temma láks nendega alla, ja tulli Naatsaretti, ja kulis nende sanna. Ja temma emma piddas keik needsinnatsed sannad ommas süddames. f. 19.

52. Ja Jesus kaswis tarkusses ja pitkusses, ja armus Jummala ja innimeste jures.]

3. Peatük.

Joannesse pattustpöörmisse jutlus ja tunnistus Kristusest. Kristusse ristminne, ja sugguwössa.

Agga wieteistkümnemal Keisri Tiberiusse wallitsusse aastal, kui Pontsius Pilatus Judama wallitseja, ja Herodes Kalileama Nelliwürst, agga Wilippus, temma wend, Iturea ja Trakoniti Ma Nelliwürst, ja Lisanias Abilene Ma Nelliwürst olli,

2. Kui Annas ja Kaiwas üllemad preestrid ollid, sai Jummala sanna Sakaria poia Joannesse kätte körbes.

3. Ja temma tulli keige Jordani ümberkaudse male, ja kulutas meleparrandamisse ristmist pattude andeksandmisseks;

Matt. 3, 1. 2. Mark. 1, 4.

4. Nenda kui Jesaia prohweti sannade ramatusse on kirjotud, kes útleb: Húdia heál kõrbes on; Walmistage Issanda teed; tehke temma teeraad tassaseks.
Matt. 3, 3. Jes. 40, 3.

5. Keik orrud peawad täidetud sama, ja keik mäed ja mäekingud peawad allamaks sama, ja mis kõwwer peab õigeks, ja mis mätlik peab tassaseks teeks sama;

6. Ja keik lihha peab Jummala õnnistust näggema. Laul. 98, 2.

7. Siis útles temma rahwa wasto, mis wälja tulli, et neid temmast piddi ristitama: Teie wihbasematte maddude suggu! Kes on teile näitnud, et sate ärrapõggeneda tullewa wihha eest? Matt. 3, 7.

8. Sepärrast kandke õiget meleparrandamisse wilja, ja ärge wõtke isseennestes öölda: Meil on Abraam isaks! Sest minna útlen teile, et Jummal woib neist sinnatsist kiwwast Abraamile lapsi sata. Matt. 3, 9. Joan. 8, 39. Rom. 9, 6. 7. 8.

9. Agga kirwes on ka jo pude *jure* külge pandud; *sepärrast igga pu, mis head* wilja ei kanna, raiutakse mahha, ja wissatakse tullesse. Matt. 3, 10. p. 7, 19 ja 15, 13. Joan. 15, 2. 6.

10. Ja rahwas küssis temmalt ja útles: Mis peame meie siis teggema?
Ap. Tegg. 2, 37.

11. Agga temma wastas ja útles neile: Kel kaks kube on, se andko sellele, kel ei olle, ja kel roga on, se tehko nendasammoti.
1 Joan. 3, 17.

12. Agga tõlnerid tullid ka ennast laskma ristida, ja útlesid temma wasto: Õpetaja, mis peame meie teggema?

13. Agga temma útles nende wasto: Ärge püüdke ennam, kui teile on seätud.
v. 19, 8.

14. Siis küssisid temmalt ka sõamehhed ja útlesid: Ja meie, mis siis meie peame teggema? Ja temma útles nende wasto: Ärge tehke ühhelegi liga egga pettust, ja olge omma palgaga rahhul.

15. Agga kui rahwas otis, ja keik ommas süddames mõtlesid Joannesest, ehk temma wahhest peaks Kristus ollema;

16. Siis wastas

nes ja útles keikile: Minna ristin teid kúl weega; agga se tulleb, kes wäggewam on mind, ja minna ei olle wäärt, et ma temma kinga paela lahti peästan: se peab teid ristima púhha Waimo ja tullega. Matt. 3, 11. Mark. 1, 7.

17. Temma wisklabbidas on temma kä, ja temma wõttab omma rehheallust púhkida, ja nissud omma aita kokkopanna; agga agganad wõttab temma kustutamatta tullega ärrapõletada. Matt. 3, 12.

18. Ka mitto muud asja maenitsedes, kulutas temma rahwale armoõppetust.

19. Agga Herodes, se Nelliwürst, kui tedda temmast nomiti, Herodia temma wenna Wilippus senaese pärrast, ja keige kurja pärrast, mis Herodes olli teinud; Mark. 6, 17.

20. Siis teggi temma peále se keik ka sedda, et ta panni Joannest wangitorni kinni.

21. Agga se sündis, kui keik rahwas ristiti, ja Jesus ka olli ristitud, ja Jummalat pallus, et taewas lahti lehti, Matt. 3, 16. Mark. 1, 10. Joan. 1, 32.

22. Ja púhha Waim mahha tulli ihholikko näoga kui tui temma peále, ja heäl tulli taewast, se útles: Sa olled mo armas Poeg, sinnust on minnul hea meel. Matt. 3, 17. Mark. 1, 11.

23. Ja Jesus isse hakkas liggi kolmekümne aastaseks sama, ja olli (nenda kui arwati) Josepi poeg, kes olli Eli poeg.

24. Se olli Mattati, se olli Lewi, se olli Melki, se olli Janna, se olli Josepi poeg.

25. Se olli Mattatia, se olli Amosi, se olli Nahumi, se olli Esli, se olli Nangi poeg.

26. Se olli Maati, se olli Mattatia, se olli Simei, se olli Josepi, se olli Juda poeg.

27. Se olli Joanna, se olli Räsa, se olli Sorobabeli, se olli Sealtieli, se olli Näri poeg.

28. Se olli Melki, se olli Addi, se olli Kosami, se olli Elmodami, se olli Ari poeg.

29. Se olli Josesse, se olli Elietseri, se olli Joreimi, se olli Mattati, se olli Lewi poeg.

30. Se olli Simeoni, se olli Juda, se olli Josepi, se olli Jonani, se olli Eliakimi poeg.

31. Se olli Melea, se olli Mainani, se olli Mattata, se olli Natani, se olli Taweti poeg, 2 Sam 5, 14.

32. Se olli Jesse, se olli Obedi, se olli Poa, se olli Salma, se olli Nahsoni poeg, Rutt. 4, 17.

33. Se olli Aminadawi, se olli Arami, se olli Esromi, se olli Peretsi, se olli Juda poeg, 1 Aiar. 2, 10.

34. Se olli Jakobi, se olli Isaki, se olli Abraami, se olli Tara, se olli Naori poeg, 1 Mos. 21, 2. 3.

35. Se olli Saruki, se olli Ragawi, se olli Waleki, se olli Eberi, se olli Sala poeg, 1 Aiar. 1, 24. 25.

36. Se olli Kainani, se olli Arwaksadi, se olli Semi, se olli Noa, se olli Lemeki poeg, 1 Mos. 11, 10.

37. Se olli Metusala, se olli Enoki, se olli Jeredi, se olli Maalaleli, se olli Kenani poeg,

38. Se olli Enosi, se olli Seti, se olli Adama, se olli Jummala poeg.

4. Peatük.

Kristust kiusatakse, ütleb jutlust; temma peále kipputakse; teeb immeteggusid.

Agga Jesus, táis púhha Waimo, tulli taggasi Jordanist, ja tedda aeti Waimo lábbi kórbe, Matt. 4, 1. Mark. 1, 12.

2. Ja kiusati nellikümmend páwa kurratist, ja temma ei sónud middagi neil páiwil; ja kui need móda said, siis tulli temmale párrast nálg kátte.

3. Ja kurrat útles temmale: Kui sa Jummala Poeg olled, siis útle selle kiwwile, et ta leiwaks saab.

4. Ja Jesus wastas temmale ja útles: Kirjotud on, et innimenne úkspáinis ei ella leiwast, waid iggaúhhest Jummala sannast.

5. Ja kurrat wiis tedda úhhe kórge máe peále, ja náitis temmale keik mailma kunningrigid silmapilkmisse aial. Matt. 4, 8.

6. Ja kurrat útles temmale: Keik melewaldanende úlle tahhan ma sulle anda, ja nende au; sest se on mulle antud, ja minna annan sedda, kellele ma tahhan.

7. Kui sa núúd minno ette tahhad kummardada, siis peab keik sinno párralt ollema.

8. Ja Jesus wastas temmale ja útles: Taggane

minnust, sadan, sest kirjotud on: Sinna pead Jssandat omma Jummalat kummardama, ja tedda ükspäinis tenima.

9. Ja temma wiis tedda Jerusalemma, ja panni tedda púhha koia harja peále, ja útles temmale: Kui sa Jummala Poeg olled, siis kukkuta ennast siit mahha.
Matt. 4, 5.

10. Sest kirjotud on: Temma kahhab ommad inglid sinno pärrast käskida, et nemmad sind peawad hoidma;

11. Ja et nemmad sind kátte peále peawad wótma, et sinna omma jalgá wasto kiwwi ei pea toukama.

12. Ja Jesus wastas ja útles temmale: Öldud on: Sinna ei pea Jssandat omma Jummalat mitte kiusama.

13. Ja kui kurrat keik kiusatussed sai lóppetanud, tagganes ta temmast túkkiks aiaks. Matt. 4, 11.

14. Ja Jesus läks taggasi Waimo, wáes Kalileamale; ja temmast widi kónne keik sedda maad lábbi seál úmberkaudo.

15. Ja temma óppetas nende koggodusse koddades, ja sai keikist austud.

16. Ja temma tulli Naatsaretti, kus ta olli ülleskasnud, ja läks omma wisi járrele hingamisse páwal koggodusse kotta, ja tousis ülles kirja luggema.

17. Ja temma kátte anti prohweti Jesaia ramat; ja kui ta ramato lahti teggi, leidis temma sedda kohta, kussa kirjotud olli:
Jes. 61, 1. 2. 3.

18. Jssanda Waim on minno peál; sepärrast on ta mind woidnud; ta on mind läkkitanud waestele armoóppetust kulutama, need südda me polest röhhutud parrandama, wangidele lahtilaskmist kulutama, ja pimmedattele näggemist, ja need waewatud andeksandmisse läbbi lahti laskma, Matt. 11, 5.

19. Ja kulutama Jssanda melepärralisse aasta.

20. Ja kui temma ramato kinnipanni, andis ta sedda sullase kátte, ja istus mahha, ja keikide silmad koggodusse koias waatsid ükssi silmi temma peále.

21. Ja temma hakkas útlema nende wasto: Tán-

na on ſeſinnane kirri tõcks ſanud, teie kuuldes.

22. Ja nemmad tunnistaſid keik temmaſt head, ja pannid immeks temma armſad ſannad, mis temma ſuuſt wälja tullid, ja ütleſid: Eks ſeſinnane olle Joſepi poeg? Matt. 13, 55. Mark. 6, 3. Joan. 6, 42.

23. Ja temma ütles nende wasto: Kül teie õiete mulle ſedda wanna ſanna ütlete: Arſt aita iſſiennaſt! Mis meie olleme kuulnud Kapernaummas ſündinud ollewad, ſedda te ka ſiin omma pärrismaal. Matt. 27, 42.

24. Agga temma ütles: Tõeſt minna ütlen teile: Ükski prohwet ei olle mitte armas omma pärrismaal. Joan. 4, 44.

25. Agga tõe poleſt ütlen minna teile: Mitto leskenaeſt olli Elia aial Israelis, kui taewas olli kolm aastat ja kuus kuud kinnipandud, kui ſuur nälg olli keik üllе ſe Ma;

26. Ja ei ühhegi jure nende ſeaſt ei läkkitud Eliaſt, kui agga Sarepta liinna Sidonia male ühhe lesſenaeſe jure. 1 Kunn. 17, 9.

27. Ja palio piddalitõbiſid olli Israelis prohweti Eliſa aial, ja ükski neiſt ei ſanud puhtaks, kui agga Naaman Siriamees. 2 Kunn. 5, 14.

28. Ja keik ſaid täis wihha, kes koggodusſe koias ollid, kui nemmad ſedda kuulſid,

29. Ja touſid ülles ja toukaſid tedda liinnaſt wälja, ja wiſid tedda ülles ſe mäe otſa peäle, mis peäle nende lin olli ehhitud, et nemmad tedda piddid üllе kaela mahhakukkutama.

30. Agga temma läks keskelt nende wahhelt ärra, ja läks omma teed. Joan. 8, 59.

31. Ja tulli alla Kapernaumma Kalileama liinna, ja õppetas neid hingamisſe päiwil. Mark. 1, 21.

32. Ja nemmad ehmataſid temma õppetusſe pärraſt, ſeſt temma ſannal olli melewald. Matt. 7, 28, 29.

33. Ja koggodusſe koias olli üks innimenne, ſel olli rojaſe kurrati waim, ja ſe kiſſendas ſure heälega, Mark. 1, 23.

34. Ja ütles: Et ſeiſa! Mis meil ſinnoga teggemiſt, Jeſus Naatſarettiſt? Olled ſa tulnud meid ärra

rikkuma? Ma tunnen sind, kes sa olled, se Jummala pühha Poeg.

35. Ja Jesus söitles tedda, ja ütles: Olle wait, ja minne temmast wälja. Ja kurri waim wiskas tedda kesk paika nende sekka, ja läks temmast wälja, ja ei teinud temmale ühtegi kahjo.

36. Ja suur ehmatus tulli keikide peäle, ja räkisid teine teisega ja ütlesid: Mis luggu se on, et ta rojasid waimusid kässlb melewalla ja wäega, ja nemmad lähhäwad wälja?

Mark. 1, 26. 27.

37. Ja kõnne läks temmast wälja keik se Ma läbbi seäl ümberkaudo.

38. Agga temma tousis ülles koggodusse koiast, ja läks Simona kotta; agga Simona äm olli haige kanges sojas töwwes, ja nemmad palluſid tedda temma pärrast. Mark. 1, 29. 30.

39. Ja ta seisis temma jures püsti, ja ähwardas sedda soja tõbbe, ja se lahkus temmast; agga seddamaid tousis ta ülles, ja teenis neid.

40. Agga kui päike loja läks, siis wisid keik need, kel haiged ollid mitmessugguses töwwes, neid temma jure; ja temma panni iggaühhe peäle käed ja teggi neid terweks. Mark. 1, 32.

41. Agga kurjad waimud läksid ka mitmest wälja kisendades, ja ütlesid: Sinna olled Kristus, se Jummala Poeg. Ja temma söitles neid, ja ei laskнud neid mitte räkida, sest nemmad tundsid tedda Kristusse ollewad.

42. Agga kui walge sai, läks temma wälja, ja läks ühte tühja paika, ja rahwas otsisid tedda, ja said temma jure, ja piddasid tedda, et ta neist ei piddand ärraminnema.

Mark. 1, 35. 36. 37.

43. Agga temma ütles nende wasto: Minna pean ka muile linnadele armoõppetust kulutama Jummala rigist; sest seks ollen ma läkkitud.

44. Ja temma ütles jutlust Kalileama koggodusse koddade sees.

5. Peatük.

Peetrusse rohke loom; piddalikkbine, ja alwatud sawad terweks; Matteust kutsutakse jüngriks. Kristus kostab omma jüngritte eest paastmisse pärast.

(Ewangelium wiendamal Pühdapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

Agga se sündis, kui rahwas temma jure tungis Jummala sanna kuulma, ja temma isse seisis Kenetsareti järwe äres,

2. Ja näggi kaks laewa järwe äres seiswad, agga kallamehhed ollid neist wäljalainud, ja lopputasid note ärra:

3. Siis läks temma ühhe laewa peäle, mis Simona pärralt olli, ja pallus tedda, et ta mäelt nattukest piddi ärrasoudma; ja temma istus mahha, ja öppetas rahwast laewa seest.

4. Agga kui ta löppes räkimast, ütles temma Simona wasto: Soua süggawa kohta, ja laske ommad nodad sisse ühhe loma katseks.

5. Ja Simon wastas ja ütles temmale: Öppetaja, meie olleme keige se ö töödteinud, ja ep olle ühtegi sanud, agga sinno sanna peäle tahhan ma nota sisse lasta.

6. Ja kui nemmad sedda teggid, said nemmad sure hulga kallo; *agga nende noot kärrises löhki.*

7. Ja nemmad tombasid käega omma seltsimeeste wasto, kes teises laewas ollid, et nemmad piddid tullema, ja neid aitma. Ja nemmad tullid ja täitsid mollemad laewad täide, nenda et nemmad wausid.

8. Agga kui Simon Peetrus sedda näggi, heitis temma Jesusse pölwede ette mahha, ja ütles: Issand, minne minnust ärra, sest ma ollen pattune innimene!

9. Sest suur ehmatus olli temma peäle tulnud ja keikide peäle, kes temmaga ollid, se kallasagi pärrast, mis nemmad ühhes ollid sanud.

10. Nendasammoti ka Jakobusse ja Joannesse, Sebedeusse poegade, peäle, kes Simona seltsimehhed ollid. Ja Jesus ütles Simona wasto: Ärra karda, sest aiast pead sa innimessi püüdma.

11. Ja nemmad aiasid laewadega mäele, ja jätsid keik mahha, ja käisid temma järrel.]

12. Ja se sündis, kui ta ühhes liinas olli, wata, seäl olli üks mees täis pid

dalitõbbe; ja kui ta Jesust näggi, heitis temma silmili mahha, pallus tedda ja ütles: Issand, kui sa tahhad, woid sa mind puhtaks tehha. Mark. 1, 40.

13. Ja temma sirrutas kät, ja putus temmasse, ja ütles: Ma tahhan, sa puhtaks; ja seddamaid lahkus piddalitõbbi temmast ärra.

14. Ja temma kelis tedda sedda ei kellelegi ütlemast, waid ütles: Minne ärra ja näita ennast preestrile, ja ohwerda omma puhhastamisse eest, nenda kui Moses on käsknud, neile tunnistuseks. 3 Mos. 14, 2. Mark. 1, 44.

15. Agga se kõnne temmast laggus laiemale, ja paljo rahwast tulli kokko tedda kuulma, ja temmalt parrandamist sama omma tõbbedest.

16. Agga temma läks kõrwale tühja paikadesse, ja pallus Jummalat.

17. Ja se sündis ühhel päwal, et ta õppetas, ja seäl ollid Wariserid ja käsõpetundiad istmas, kes ollid tulnud keikist Kalilea-ja Judama allewist ja Jerusalemmast; ja Issanda wäggi olli neid terweks teggemas.

18. Ja wata, ühhed mehhed tõid wodi peäl ühhe innimesse, kes olli alwatud; ja nemmad püüdsid tedda sisse wia, ja temma ette panna. Mark. 2, 3.

19. Ja kui nemmad rahwa pärrast maad ei leidnud, kust nemmad piddid tedda sisse wima, läksid nemmad ülles kattukse peäle, ja lasksid tedda kiwwi laest läbbi mahha wodiga kest paika Jesusse ette.

20. Ja kui ta nende usko näggi, ütles ta temma wasto: Innimenne, sinno pattud on sulle andeks antud. Matt. 9, 2.

21. Ja kirjatundiad ja Wariserid hakkasid mõtlema, ja ütlesid: Kes on se, kes Jummala teotussi rägib? Kes woib pattud andeks anda, muud kui Jummal üksi?

22. Agga kui Jesus nende mõtlemissed tundis, kostis temma ja ütles nende wasto: Mis teie mõtlete ommas süddames?

23. Kumb on kergem öelda: Sinno pattud on sul-

le andeks antud, ehk öölda: Touſe ülles ja könni?

24. Agga et teie peate teáda ſama, et innimesſe Poial melewald on Ma peál pattud andeks anda, (ütles ta ſelle wasto, kes olli alwatud:) Ma útlen ſulle, touſe ülles, ja tösta omma wodi ülles, ja minne árra omma kotta.

Mark. 2, 10. 11.

25. Ja ſeddamaid touſis ta ülles nende náhhes, tösstis omma wodi ülles, mis peál temma olli magganud, ja láks omma koio Jummalat kites.

26. Ja ſuur ehmatus tulli keikide peále, ja auustaſid Jummalat, ja ſaid täis kartuſt ja útleſid: Meie olleme tánna immelikkuid asjo náinud.

27. Ja párraſt ſedda láks temma wálja, ja nággi úhhe tölneri, Lewi nimmi, tollihones istuwad, ja útles temmale: Käi minno járrel.

Mark. 2, 13. 14.

28. Ja temma játtis keik mahha, touſis ülles ja käis temma járrel.

29. Ja Lewi teggi temmale *ſuurt woóraspiddo ommas koias, ja ſuur hulk* tölnerid ja teiſi ollid temmaga laudas iſtmas.

Matt. 9, 10. 12.

30. Ja kirjatundiad ja Wariſerid nurriſeſid temma jüngritte wasto ja útleſid: Mikspárraſt ſöte ja jote teie tölneritte ja pattustega?

31. Ja Jeſus wastas ja útles nende wasto: Terwedel ei olle arsti tarwis, waid haigedel.

Mark. 2, 17.

32. Minna ei olle tulnud öigid kutsma, waid pattuſid meleparrandamisſe pole.

1 Tim. 1, 15.

33. Agga nemmad útleſid temma wasto: Miks Joannesſe jüngrid paaſtwad ni ſaggedaste ja tewad palweſid, nendaſammoti ka Wariſeride jüngrid; agga ſinno jüngrid ſöwad ja jowad?

Mark. 2, 18.

34. Agga temma útles nende wasto: Kas teie woite pulma rahwaſt paaſtma panna, ni kaua kui peigmees nende jures on?

35. Agga páwad tulewad, et peigmees neiſt saab árrawoctud, ſiis paaſtwad nemmad neil páiwil.

Joan. 16, 5. 6. 20. 22.

36. Agga temma útles k

neile úhhe, tähhendamisse sanna: Ukski ei panne ue kue paika úhhe wanna kue peále, muido uus kárristab sedda wanna, ja ue ride paik ei sünni mitte se wanna peále. Mark. 2, 21.

37. Ja úkski ei panne wársket wina wanna nahkastjade sisse, muido aiab wárske wiin nahkastjad löhki, ja temma joseb mahha, ja nahkastjad láhháwad hukka.

38. Waid wársket wina peab ute nahkastjade sisse pandama, siis seiswad mollemad terwed.

39. Ja úkski, kes wanna jonud, ei tahha warsi wársket, sest ta útleb: Wanna on parrem.

6. Peatük.

Jüngrid katkuwad päid pühhapäwal. Kristus teeb ärrakuinud kät terweks; wallitseb kaksteistkümmend Apostlit ommast jüngrittest; teeb jutlust wäljal.

Ja se sündis Pasapühha teisel päwal, et temma lábbi wilja käis; ja temma jüngrid katkusid päid, örusid kättega ja söid. Mark. 2, 23.

2. Agga monningad Wariseridest útlesid neile: Misserast tete teie sedda mis ei sünni hingamisse päiwil tehha?

3. Ja Jesus wastas, ja útles nende wasto: Eks teie sedda olle luggenud, mis Tawet teggi, kui temmal nälg olli, ja neil, kes temmaga ollid? 1 Sam. 21, 6.

4. Kuida temma Jummala kotta läks, ja wöttis ettepannemisse leiwad, ja söi, ja andis ka neile, kes temmaga ollid, mis úhhelgi ep olnud lubba süa, muud kui preestridel. Mark. 2, 26.

5. Ja temma útles neile: Innimesse Poeg on ka hingamisse päwa Issand.

6. Agga se sündis úhhel teisel hingamisse päwal, et ta koggodusse kotta läks, ja öppetas: ja seál olli üks innimenne, kelle parram kässi olli ärrakuinud. Mark. 3, 1.

7. Agga kirjatundjad ja Wariserid wahtsid tedda, kas ta hingamisse päwal piddi terweks teggema, et nemmad piddid kaebdust temma peále leidma.

8. Agga temma teädis nende mötlemissed ärra, ja útles selle innimesse wasto, kel kuinud kässi olli: Touse ülles, ja astu kest

seie paika, ja temma tousis ülles ja seisis seäl.

9. Siis ütles Jesus nende wasto: Minna tahhan teilt middagi küssida: Kas hingamisse päiwil sünnib head tehha, woi kurja tehha? ello hoida, woi hukka sata?

10. Ja temma watas ümber nende keikide peäle, ja ütles selle innimesse wasto: Sirruta omma kät, ja temma teggi nenda; ja temma käsi sai jälle terweks otsego teine.

11. Agga nemmad jäid koggoni meletumaks, ja räkisid teine teisega, mis nemmad kül Jesussele piddid teggema.

12. Agga neil päiwil sündis, et ta wäljaläks ühhe mäe peäle Jummalat palluma, ja temma jäi palwesse Jummala pole keige se ö. Mark. 3, 13. u. t. s.

13. Ja kui walge sai, kutsus temma ommad jüngrid ennese jure, ja wallitses nende seast kaksteistkümmend, neid nimmetas temma ka Apostliks.

14. Need ollid: Simon, kedda temma ka Peetruseks nimmetas, ja temma wend Andreas, Jakobus ja Joannes, Wilippus ja Partolomeus,

15. Matteus ja Tomas, Jakobus, Alweusse poeg, ja Simon, kedda Selotets hütakse,

16. Judas Jakobusse poeg, ja Judas Iskariotes, kes ka sai ärraandiaks.

17. Ja kui ta sai alla läinud nendega, seisis temma laggeda peäl, ja temma jüngritte hulk, ja suur hulk rahwast keige Judamaalt ja Jerusalemmast ja merreäärtsest Tirussest ja Sidonist,

18. Kes ollid tulnud tedda kuulma, ja terweks sama omma haigussist ja kedda rojasist waimudest waewatiz ja nemmad said terweks.

19. Ja keik se rahwas püdis temmasse putuda, sest wäggi läks temmast wälja, ja teggi keik terweks.

20. Ja temma tõstis ommad silmad omma jüngritte peäle, ja ütles: Önsad ollete teie waesed; sest teie pärralt on Jummala riik. Matth. 5, 2. 3.

21. Önsad ollete teie, k

nůůd nälg on; ſeſt teie peate täis ſama. Onſad ollete teie, kes teie nůůd nuttate; ſeſt teie peate naerma.

f Matt. 5, 4 6.

22. Onſad ollete teie, kui innimesſed teid wihkawad, ja kui nemmad teid ärralahhutawad koggodusſeſt, ja laimawad, ja pölgwad teie nimme kui ühhe pahha nimme innimesſe Poia pärraſt. Matt. 5, 11.

23. Römustage ſel päwal, ja hüppage; ſeſt wata, teie palk on ſuur taewas; ſeſt nende wannemad teggid nendaſammoti prohwetidele.

24. Agga hädda teile, kes teie rikkad ollete: ſeſt teie tröstiminne on jo teie kä.

Amos 6, 1. Luk. 16, 25.

25. Hädda teile, kes teie täis ollete: ſeſt teie peate nälgas ollema. Hädda teile, kes teie nůůd naerate: ſeſt teie peate leinama ja nutma. Jeſ. 65, 13. 14.

26. Hädda teile, kui keik innimesſed head teiſt rägiwad: ſeſt nende wannemad teggid nendaſammoti walleprohwetidele.

27. Agga teile, kes teie kulete, ütlen minna: Armage ommad wihhamehhed, tehke head neile, kes teid wihkawad.

f Matt. 5, 44. Rom. 12, 14. 20.

28. Onnistage neid, kes teid ärraneedwad, palluge nende eeſt, kes teile liga teggewad.

29. Kes ſind ühhe körwa äre löök, ſellele pakku ka teiſt; ja ſellele, kes ſo kue ärrawöttab, ärra kela ka mitte wammuſt.

Matt. 5, 39 Rom. 12, 17.

30. Agga anna iggaühhele, kes ſind pallub: ja kes ſinnult ſinno omma wöttab, ſelt ärra küſſi taggaſi.

§ Moſ. 15, 7.

31. Ja nenda kui teie tahhate, et innimesſed teile peawad teggema, nendaſammoti tehke teie ka neile.

Matt. 7, 12.

32. Ja kui teie neid armaſtate, kes teid armaſtawad, mis tänno teil ſeſt on? Seſt pattuſed armaſtawad ka neid, kes neid armaſtawad. Matt. 5, 46.

33. Ja kui teie omma heateggiattele head tete, mis tänno teil ſeſt on? Seſt pattuſed tewad ſeddaſamma ka.

34. Ja kui teie neile laenate, kellelt teie lodate ſälle kätte ſawad, mis tänno teil

seſt on? Seſt pattuſed laenaiwad ka pattustele, et nemmad ſedda wõrra jälle ſaakſid.

35. Agga armastage ommad wihhamehhed, ja tehke head ja laenage, ei úhtegi ſelle wasto lotes: ſiis peab teie palk ſuur ollema, ja teie peate ſelle Keigekõrgema lapſed ollema: ſeſt temma on helde tännamatta ja kurjade wasto.

Lauk. 37, 26.

(Ewangelium neljandamal Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.)

36. Sepärraſt olge armolisſed, nenda kui teie Jsſagi armolinne on.

37. Ja ärge moiſtke kohhut, ſiis ei moisteta ka mitte teie peále kohhut; ärge moiſtke hukka, ſiis ei moisteta ka teid mitte hukha. Matt. 7, 1. Rom. 2, 1.

38. Andke andeks, ſiis antakſe teile andeks; andke, ſiis peab teile antama; úks hea kinniwautud ja kuhja peaga ja puistatud moõt peab teie rúppe antama; ſeſt ſelleſamma moõdoga, misga teie moõdate, peab teile jälle moõdetama.

Mark. 4, 24.

39. *Agga temma útles* neile tähhendamisſe ſanna: Kas pimme woib pimmedale teed juhhatada? Eks nemmad mollemad auko ei lange? Matt. 15, 14.

40. Ei jünger olle mitte úllem kui temma õppetaja; agga iggaúks täieſte õppetud peab ollema kui temma õppetaja.

41. Agga mis ſa ſedda pinda nääd, mis ſo wenna ſilmas on, agga ſedda palki, mis ſo ommas ſilmas on, ei panne ſa mitte tähhele? Matt. 7, 3.

42. Ehk kuida woid ſa omma wennale õõlda: Wend, laſſe ma kisſun ſedda pinda wälja, mis ſo ſilmas on, ja iſſe ei nä ſa ſedda palki, mis ſo ſilmas on? Oh ſinna ſallalik! kisſu eſſite palki ommaſt ſilmaſt wälja, ja ſiis ſelletad ſinna wäljakiskuda ſedda pinda, mis ſo wenna ſilmas on.]

43. Seſt ſe ei olle hea pu, mis pahha wilja kannab, egga pahha pu, mis hea wilja kannab. Matt. 12, 33.

44. Seſt igga pu tunnukſe ommaſt wiljaſt; ſeſt kibbowitſuſt ei noppita wigimarjo, egga ohhakiſt kog

guta winamarja kobbaraid. Matt. 7, 16.

45. Hea innimenne toob head wälja omma süddame heast warrandusest; ja kurri innimenne toob kurja wälja omma südame kurjast warrandusest: sest mis südda täis on, sedda rägib temma su.
Matt. 12, 34. 35. Mark. 7, 21.

46. Agga miks teie mind hüate: Issand, Issand! ja ei te mitte, mis ma ütlen? Matt 7, 21.

47. Iggaüks, kes minno jure tulleb ja kuleb mo sannad ja teeb nende järrele, sedda tahhan ma teile näidata, kelle sarnane ta on. Matt. 7, 24. Jak. 1, 22 n. t. s

48. Temma on ühhe innimesse sarnane, kes koia ehhitas, ja kaewas ja süggawaste kaewas, ja panni temma allust kaljo peäle; agga kui suur wessi tulli, käis wolas wessi selle koia peäle, ja ei woinud sedda mitte ligutada, sest temma allus olli kaljo peäle raiatud.

49. Agga kes kuleb, ja ei te mitte, se on ühhe innimesse sarnane, kes honet ehhitas Ma peäle ilma alusseta, ja wolas wessi käis temma peäle, ja seddamaid langes ta mahha, ja selle koia lagguminne olli suur.

7. Peatük.

Ühhe pealikko sullasest. Poismehhest Naini linnast. Joannesest ja temma jüngritest. Pattusest. naesest.

Agga pärrast, kui ta keik ommad kõnned rahwa kuuldes sai lõppetanud, läks temma Kapernaumma.

2. Ja ühhe pealikko sullane, kes temma melest kallis olli, olli haige ja surremisse peäl. Matt. 8, 5.

3. Agga kui ta Jesussest kulis, läkkitas temma Judarahwa wannemad temma jure, ja pallus tedda, et ta piddi tullema ja temma sullast terweks teggema.

4. Agga kui nemmad Jesusse jure said, palluſid nemmad tedda üpris wägga ja ütleſid: Temma on sedda wäärt, et sa temmale sedda teed.

5. Sest ta armastab meie rahwast, ja koggodusse-koia on ta isse meile üllesehhitanud.

6. Ja Jesus läks nendega; agga kui temma ei ol-

nud ennam kaugel koiaſt ärra, lákkitas pealik ommad ſõbrad temma jure, ja käskis temmale öölda: Issand, ärra wõtta ſedda waewa nähha; ſeſt minna ei olle mitte wäärt, et ſa mo kattukſe alla tulled.

7. Sepärraſt ei olle ka minnagi ennaſt wäärt arwanud ſinno jure tulla; waid ütle agga ühhe ſannaga, ſiis ſaab mo ſullane terweks.

8. Seſt minnagi ollen inimenne teiſe wallitſusſe alla ſeätud, ja minno al on ſõamehhi, ja ma ütlen ſellele: Minne, ja temma lähhäb; ja teiſele: Tulle, ja temma tulleb; ja omma ſullaſele: Te ſedda, ſiis ta teeb. Matt. 8, 9.

9. Agga kui Jeſus ſedda kulis, panni temma tedda immeks, ja pöris ümber ja ütles rahwa wasto, mis järret käis: Ma ütlen teile, ſähhärduſt usko ei olle ma Israeliſtke leidnud. Matt. 8, 10.

10. Ja kui need wäljalákkitud jälle koio ſaid, leidſid nemmad ſe haige ſullaſe terwe ollemaſt.

(Ewangelium kuuteiſtkümnemal Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.)

11. Ja ſe ſündis teiſel päwal, et temma ühte liñna läks, mis hütakſe Nainiks, ja temmaga läkſid paljo temma jüngrid ja paljo rahwaſt;

12. Agga kui ta liggi liñna wärrawat ſai, wata, ſiis kanti ſurnud wälja, kes olli omma emma ainus poeg, ja temma iſſe olli leſk, ja paljo liñna rahwaſt olli temmaga.

13. Ja kui Issand tedda näggi, ſiis olli temmal wägga halle meel temma pärraſt ja ütles temmale: Ärra nutta mitte.

14. Ja kui ta liggi ſai, hakkas temma puſärkiſt kinni, (agga kandjad ſeiſid) ja temma ütles: Noormees, ma ütlen ſulle, touſe üllés!

15. Ja ſurnud touſis iſtma ja hakkas räkima, ja ta andis tedda temma emmale.

16. Agga nende keikide peäle tulli hirm, ja annuſtaſid Jummalat ja ütleſid: Suur prohwet on meie ſeas tousnud, ja Jummal on omma rahwaſt tulnud katſma.

17. Ja ſeſinnane kõnn

widi temmaſt laiale keige Judama lábbi, ja keiki paiko ſeál úmberkaudo.]

18. Ja ſedda keik kulutaſid Joannesſele temma jüngrid; ja Joannes kutſus enneſe jure kaks omma jüngritteſt, Matt. 11, 2. m. t. r.

19. Ja lákkitas neid Jeſusſe jure, ja káskis temmale öölda: Kas ſinna ſe olled, kes peab tullema, woi peame meie teiſt ootma?

20. Agga kui need mehhed temma jure ſaid, útleſid némmad: Ristia Joannes on meid ſo jure lákkitanud, ja káſſib öölda: Kas ſinna ſe olled, kes peab tullema, woi peame meie teiſt ootma?

21. Agga ſelſammal tunnil teggi ta mitto terweks tóbbedeſt ja mitmeſt waewaſt ja kurjeſt waimudeſt, ja mitme pimmedale kinkis temma nággemiſt.

22. Ja Jeſus wastas, ja útles neile: Minge ja kulutage Joannesſele, mis teie ollete náinud ja kuulnud, et pimmedad náwad, jallotumad káiwad, piddalitóbbiſed ſawad puhtaks, kurdid kuulwad, surnud tousiwad úlles, waestele kulutakſe Ewangelíummit; Jeſ. 35, 5.

23. Ja önnis on ſe, kes minnuſt ial ei pahhanda. Matt. 11, 6.

24. Agga kui Joannesſe Kásſud ſa d árralainud, hakkas temma Joannesſeſt rahwa wastorákima: Mis teie ollete wáljalainud kórbe waatma? Pillirogo, miſ tuleſt kógutakſe? Matt. 11, 7.

25. Ehk mis teie ollete wáljalainud waatma? Ühhe innimeſſe pehme riettega ehhitud? Wata, kes kallis ridis ja lihha ellitamiſſes ellawad, need on kunninglikko koddade ſees.

26. Ehk mis teie ollete wáljalainud waatma? Ühhe prohweti? Tóeſt minna útlen teile: Kes weel ennam on, kui prohwet!

27. Seſinnane on ſe, kenneſt on kirjotud: Wata, ma lákkitan omma ingli ſinno palle ele, kes ſo teed ſinno eel peab walmistama. Malak. 3, 1.

28. Seſt minna útlen teile: Nende ſeaſt, kes naesteſt on ſündinud, ei olle mitte ſuremat prohwetit, kui ristia Joannes; agga kes

wähhem Jummala rikis, on surem tedda. Matt. 11, 11.

29. Ja keik rahwas, mis tedda kulis, ja need tölnerid, kes Joannesse ristmisega ollid ristitud, kiitsid Jummalat öigeks.

30. Agga Wariserid ja Käsſotundiad pölgsid ärra Jummala nou issienneste wasto, ja ei lasnud ennast mitte temmast ristida. Ap. Teqq. 13, 46.

31. Agga Issand ütles: Kelle sarnatseks pean minna sesinnatse innimeste suggu pannema, ja kelle sarnatsed on nemmad? Matt. 11, 16.

32. Nemmad on laste sarnatsed, kes turro peäl istwad, ja hüüdwad teine teise wasto ja ütlewad: Meie olleme teile willet mänud, ja teie ei olle tantsinud; meie olleme teile nuttolaulo laulnud, ja teie ei olle mitte nutnud.

33. Sest Joannes se ristia on tulnud; ei ta sönud leiba, egga jonud wina; ja teie ütlete: Temmal on kurri waim. Matt. 3, 4.

34. Innimesse Poeg on tulnud, söob *ja joob, ja teie ütlete: Wata, se innimene on södik ja winajodik, tölneride ja pattuste söber.* p. 15, 2.

35. Ommeti moistetakse tarkust öigeks keikist temma lapsist.

36. Agga üks neist Wariseridest pallus tedda, et ta temmaga piddi leiba wötma; ja temma läks se Wariseri kotta, ja istus lauale mahha.

37. Ja wata, üks naene olli linnas, se olli pattune; kui ta teäda sai, et temma Wariseri koias laudas istus, töi temma ühhe Alabastririista salwiga.

38. Ja temma seisis tagga temma jalge jures, nuttis ja hakkas temma jallad kastma silmaweega, ja kuiwatas neid omma juustega, ja andis temma jalgele suud, ja woidis neid se salwiga.

39. Agga kui se Wariseer, kes tedda olli kutsnud, sedda näggi, mötles ta issenneses ja ütles: Kui sesinnane olleks prohwet, kül ta siis moistaks, mis ja misſuggune naene se on, kes temmasse putub; sest ta on pattune.

40. Ja Jesus wastas

ja útles temma wasto: Simon, mul on middagi sulle rákimist; agga temma útles: Öppetaja, rági.

41. Úhhel kassowótjal olli kaks wólglast, teine olli wólgo wiis sadda tenarahha, agga teine wiiskümmend.

42. Agga kui nemmad ei joudnud maksta, kinkis temma mollemille sedda; útle núúd, kumb neist wóttab tedda ennam armastada?

43. Agga Simon wastas ja útles: Ma arwan se, kellele ta ennam on kinkinud; agga temma útles temmale: Sa olled óiete moistnud.

44. Ja temma pöris ennast naese pole ja útles Simonale: Kas sa sedda naest nääd? Minna ollen sinno maiasse tulnud, sinna ei olle minno jalgade tarwis wet annud; agga sesinnane on silmaweega minno jallad kastnud, ja on ennese juustega kuiwatanud.

45. Sinna ei olle minnule suud annud; agga sesinnane, ni pea kui ta sise tulli, ei jätnud järrele, minno jalgele mitto korda suud andmast.

46. Sinna ei olle mo Pead ölliga woidnud, ja sesinnane on mo jallad salwiga woidnud.

47. Sepärrast, útlen minna sulle, temma paljo patto on andeks antud, sest ta on paljo armastanud; agga kellele pissut andeks antakse, se armastab pissut.

48. Ja ta útles temmale: Sinno pattud on sulle andeks antud. Matt. 9, 2.

49. Ja need, kes temmaga laudas istsid, hakkasid isseennestes mötlema: Kes sesinnane on, kes ka pattud andeks annab?

50. Agga temma útles naese wasto: Sinno usk on sind aitnud; minne rahhoga. Mark. 5, 34.

8. Peatük.

Jummala sanna seemnest; Kangest tulest merre peäl; Kurjast waimust waewatud inimesest. Haigest naesest. Jairusse tütrest.

Ja pärrast sündis, et temma läks úhhest liinast ja allewist teise, ja útles jutlust ja kulutas Ewangeliummit Jummala rigist, ja need kakssteistkümmend temmaga,

2. Ja monned naesed, kedda temma olli terweks teinud kurjest wainudest ja tóbbedest, Maria, kedda hútakse Mahdalenaks, kellest seitse kurja waimo olli wáljaláinud, Mark. 16, 9.

3. Ja Joanna, Kusa, Herodesse warrahoidia, naene, ja Susanna, ja paljo muid, kes tedda aitsid omma warraga.

(Ewangelium kahdeksamal Púhhapáwal enne Kristusse úllestousmisse Púhha.)

4. Agga kui paljo rahwast úbhes kous olli, ja keikist liñnadest temma jure tótsid, rákis ta táhhendamisse sanna lábbi:

5. Úks kúlwaja láks wálja omma semet kúlwama, ja kui ta kúlwas, kukkus muist tee áre ja sótkuti árra, ja linnud, mis taewa al, sóid sedda árra;
Matt. 13, 3. Mark. 4, 3.

6. Ja muist kukkus kaljo peále, ja kui temma tousis, kuiwis temma árra, sepárrast et temmal ep olnud márga;

7. Ja muist kukkus kesk ohhakatte sekka, ja ohhakad tousid úhtlase úlles ja lámmatasid sedda árra.

8. Ja muist kukkus hea Ma peále, ja kui temma tousis, kandis temma saakordse wilja. Kui ta sedda útles, húdis temma: Kel kórwad on kuulda, se kuulgo.

9. Agga temma júngrid kússisid temmalt ja útlesid, mis táhhendamisse sanna se piddi ollema.

10. Agga temma útles: Teile on Jummala rigi sallajad asjad moista antud; agga teistele táhhendamisse sannade lábbi, et nemmad náhhes ei ná, ja kuuldes ei moista.
Matt. 13, 11. Mark. 4, 11.

11. Agga se on se táhhendamisse sanna: Seme on Jummala sanna.

12. Agga teeáártsed on need, kes sedda kuulwad; párrast tulleb kurrat ja wóttab selle sanna nende súddamest árra, et nemmad ei pea uskma egga ónsaks sama.

13. Agga kaljopeálsed on need, kes, kui nemmad kuulwad, sedda sanna rómoga wastowótwad; agga neil ei olle mitte juurt, úrrikesseks aiaks uskwad nemmad, ja kiusatusse aial tagganewad nemmad árra.
Matt. 13, 20. Mark. 4, 16.

14. Agga mis ohhakatte ſekka kukkus, needſinnatſed on need, kes kuulwad ja láhháwad omma tóle, ja neid lámmatakſe árra mailma murreſt, ja rikkusſeſt ja ſeſinnatſe ello himmudeſt, ja ei kañna walmiſt wilja.

15. Agga mis hea Ma ſees on, need on needſinnatſed, kes ſedda ſanna kuulwad, ja kauni ja hea ſüddame ſees piddawad, ja kandwad wilja kannatadeſ.]

16. Agga úkſki ei ſüta kúnalt, ja ei katta ſedda aſtjaga kinni, egga panne laua alla; waid panneb kúúnlajalla peále, et need, kes ſiſſe tullewad, walget náwad.

Mark. 4. 21.

17. Seſt úhtegi ei olle ſallaja, mis ei peaks ilmuma; ei olle ka úhtegi warjul, mis ei peaks teáda ſama, ja ilmuma.

Matt 10, 26. Mark. 4, 22.

18. Sepárraſt katske, kuida teie kulete; ſeſt kel ial on, ſellele peab antama, ja kel ei olle, ſelle káeſt peab ka árrawoetama, mis ta mótleb enneſel ollewad.

Matt. 13, 12. Mark. 4, 25.

19. Agga temma jure tulid temma emma ja wennad, ja ei womud mitte temma liggi ſada rahwa párraſt.

Matt. 12, 46. Mark. 3, 31.

20. Ja temmale kulutati ja ööldi: Sinno emma ja ſo wennad ſeiſwad oues, ja tahtwad ſind náhha ſada.

21. Agga temma wastas ja útles neile: Minno emma, ja mo wennad on need, kes Jummala ſanna kuulwad ja ſelle járrele teggewad.

22. Ja úhhel páwal ſündis, et ta laewa láks ja temma jüngrid, ja útles nende wasto: Láhme teine pole járwe; ja nemmad lákſid árra.

Matt. 8, 23. Mark. 4, 36.

23. Ja kui nemmad laewaga lákſid, uinus temma maggama; ja tulispá touſis járwe peál; ja nemmad ſaid úlleúltſe márjaks, ja neil olli hádda ká;

24. Agga nemmad tullid temma jure, ja árratoſid tedda úlles ja útleſid: Õppetaja, õppetaja, meie láhháme hukka; agga temma touſis úlles ja áhwardas tuult ja laened, ja nemmad jáid wait, ſiis jái ilm waikſeks.

25. Agga temma útles

nende wasto: Kus on teie uſk? Agga nemmad kartſid ja immetelleſid, teine teiſe wasto útteldes: Kes ſiis ſeſinnane on, et temma ka tuled ja wet käſſib, ja need wõtwad temma ſanna kuulda?

26. Ja nemmad läkſid laewaga Kadara rahwa male, ſe on Kalilea kohhal. Mark. 5, 1.

27. Agga kui temma mäele läks, tulli temma wasto liinaſt úks mees, ſel ollid kurjad waimud ammuſt aiast, ja temmal ei olnud kube ſelgas, ja ei ſeisnud koddo, waid ſurnohaudade ees. Matt. 8, 28.

28. Agga kui ta Jeſuſt näggi, ſiis karjus temma wägga, ja heitis temma ette mahha, ja útles ſure hcälega: Mis on mul ſinnoga teggemiſt, Jeſus, keigekõrgema Jummala Poeg! Ma pallun ſind, et ſa mind ei waewa. Mark. 5, 6. 7.

29. Seſt temma käskis rojaſt waimo innimesſeſt wäljamiinna; ſeſt ta olli tedda kaua aega waewanud, *ja temma olli ahhelattega kinni ja hoiti jalg-* raudus, ja temma kiskus rauad katki, ja aeti kurjaſt waimuſt kõrbedesſe.

30. Ja Jeſus küſſis temmalt, ja útles: Mis ſo nimmi on? Agga temma útles: Legeon; ſeſt paljo kurje waimuſid ollid temma ſisſe läinud.

31. Ja temma pallus tedda, et ta neid ei piddand käſkma ſüggawasſe miinna.

32. Agga ſeäl olli ſuur ſeakarri mäe peäl ſõmas; ja nemmad palluſid tedda, et ta neile piddi lubba andma nende ſisſe miinna; ja temma andis neile lubba. Matt. 8, 30. 31. Mark. 5, 11.

33. Agga kui kurjad waimud innimesſeſt ſaid wäljatulnud läkſid nemmad ſiggade ſisſe, ja ſeakarri kukkutas ennaſt ülle kaela kalda peält järwe, ja läkkastas ärra.

34. Agga kui ſeakarjatſed näggid, mis ſündis, põggeneſid nemmad ärra, ja läkſid ja kulutaſid ſedda liinas ja maal. Matt. 8, 33. Mark. 5, 14.

35. Siis läkſid nemmad wälja ſedda waatma, mis olli ſündinud, ja tullid Je-

ſusse jure ja leidſid ſedda innimeſt, kelleſt kurjad waimud ollid wäljaläinud, Jeſusse jalgade jures iſtmaſt ridis ja öige melega; ja nemmad kartſid.

Matt. 8, 34. Mark. 5, 14. 15.

36. Ja need, kes ſedda ka ollid näinud, kulutaſid neile, kuida ſe kurjaſt waimuſt waewatud olli terweks ſanud.

37. Ja keik rahwahulk, mis Kadara rahwa maal ümberkaudo ollid, pallus tedda, et ta piddi nende jureſt ärraminnema; ſeſt et ſuur hirm olli nende peäle tulnud. Ja temma läks laewa, ja läks taggaſi.

Matt. 9, 1.

38. Agga ſe mees, kelleſt kurjad waimud ollid wäljaläinud, pallus tedda, et ta piddi ſama temma jure jäda; agga Jeſus laskis tedda enneſeſt ärra, ja ütles: Mark. 5, 18. 19.

39. Minne koio, ja rägi üllesmis ſuredasjad Jummal ſulle on teinud. Ja temma läks ärra, ja kulutas keige ſe liiina läbbi, mis Jeſus temmale olli *teinud.* Mark. 5, 20.

40. Agga ſe ſündis, kui Jeſus taggaſi tulli, wõttis rahwas tedda wasto; ſeſt nemmad ootſid tedda keik.

41. Ja wata, üks mees, Jairus nimmi, tulli, ja temma olli koggodusse koia üllem, ja temma heitis Jeſusse jalge ette mahha, ja pallus tedda enneſe kotta tulla; Matt. 9, 18. Mark. 5, 22.

42. Seſt temmal olli üks ainus tüttar, liggi kahheteiſtkümne aastane, ja ſe olli ſurremas. Agga, kui temma ſenna läks, lämmatas rahwas tedda pea ärra.

43. Ja üks naene, kes kaksteiſtkümmend aastat werretõwwes olnud, kes keik omma peatoiduſt arstide kätte olli ärrakullutanud, egga wõinud ühhegi käeſt terwiſt ſada,

Matt. 9, 20. Mark. 5, 25. 26.

44. Se tulli temma ſelja tahha, ja putus temma kue pallistusſesse, ja ſeddamaid lõppes temma werretõbbi ärra.

45. Ja Jeſus ütles: Kes on minnuſſe putunud? Agga kui keik ſalgaſid, ütles Peetrus ja need, kes temma jures ollid: Õppetaja, rahwas tungib ſinna

peäle ja röhhutwad ſind, ja ſinna útled: Kes ſe on, kes minnuſſe putunud?

46. Agga Jeſus útles: Üks on minnuſſe putunud; ſeſt ma ollen tunnud, et wäggi minnuſt on wäljaläinud.

47. Agga kui naene näggi, et ta ei woinud warjule jáda, ſiis tulli ta wärristes ja heitis temma ette mahha, tunnistas temmale keige rahwa ees ülles, mis asja pärraſt temma temmaſſe olli putunud, ja kuida temma ni kohhe olli terweks ſanud.

48. Agga ta útles temmale: Olle julge, tüttar, ſinno uſk on ſind aitnud; minne rahhoga.

49. Kui temma alles räkis, tulli üks ſelle koggodusſe koia üllema perreſt, ja útles temmale: Sinno tüttar on ſurnud, ärra te öppetajale waewa.

Mark. 5, 35.

50. Agga kui Jeſus ſedda kulis, wastas ta temmale ja útles: Ärra karda, usſu agga, ſiis peab temma abbi ſama. Mark. 5, 36.

51. Agga kui ta kotta ſai, ei laſknud temma keddagi ſisſe miñna, muud kui Peetruſt ja Jakobuſt ja Joanneſt, ja lapſe iſſa ja emma.

52. Agga keik nutſid ja kaebaſid tedda; agga temma útles: Ärge nutke mitte, ta ep olle mitte ſurnud, waid ta maggab.

53. Ja nemmad naerſid tedda, ſeſt nemmad teädſid, et ta olli ſurnud.

54. Agga temma aias keik wälja, ja hakkas ta kätte kinni, ja hüdis ja útles: Tüttarlaps, touſe üles! Matt. 9, 25.

55. Ja temma hing tulli jälle, ja temma touſis ſeddamaid üles, ja ta käskis temmale ſüa anda.

Mark. 5, 42.

56. Ja temma wannemad ehmataſid ärra; agga temma kelis neid ei ühhelegi ſedda räkimaſt, mis olli ſündinud.

9. Peatük.

Kahheteiſtkümneſt Apoſtlist; wieſt teiwaſt. Kristuſt muidetakſe; Temma kannatamisſeſt. Jüngritte auahnus, ja wihha. Kuida diete peab Kristuſe järrel käima.

Agga temma kutſus omma kakſteiſtkümmend jüngrit kokko, ja andis neile wägge ja melewalda kei-

kide kurja waimude üle, ja tõbbesid parandada,
Matt. 10, 1. Mark. 6, 7.

2. Ja läkkitas neid wälja kulutama Jummala riki, ja haigid terweks teggema, Matt. 10, 5—8.

3. Ja ütles nende wasto: Ärge wõtke ühtegi tee peäle, ei keppisid, egga pauna, ei leiba, egga rahha; ei pea ühhelgi kaks kube ollema.
Matt. 10, 9. 10. Mark. 6, 8.

4. Ja kus kotta teie ial lähhäte, senna jäge, ja seält minge wälia. Matt. 10, 11

5. Ja kes ial teid wasto ei wõtta, sest linnast minge wälja, puistage tolmogi omma jalgade peält ärra tunnistusseks nende wasto.
Matt. 10, 14. Mark. 6, 11.

6. Ja nemmad läksid wälja, käisid mõda allewid, ja kulutasid armoõppetust, ja teggid haigid terweks keikis paikus. Mark. 6, 12. 13.

7. Agga Nelliwürst Herodes kulis keik, mis temmast tehti, ja olli kahhe wahhel, sepärrast et monningad ütlesid: Joannes on surnust üllestousnud;
Matt. 14, 1. Mark. 6, 14.

8. Agga monningad, et *Elias on ennast näitnud; agga monned, et üks neist* wannust prohwetidest on üllestousnud.

9. Ja Herodes ütles: Joannesse Pea ollen minna käsknud otsast ärraraiuda: agga kes se on, kellest ma sähhardust kulen? Ja temma püdis tedda nähha sada.

10. Ja kui Apostlid taggasi tullid, räkisid nemmad temmale, mis nemmad ollid teinud. Ja temma wõttis neid ennese jure, ja läks ärra ühte tühja paika kõrwale, senna linna pole, mis hütakse Petsaidaks.
Matt. 14, 12. 13. Mark. 6, 30. 31. 32.

11. Agga kui rahwas sedda teäda sai, käisid nemmad temma järrel; ja temma wõttis neid wasto, ja räkis neile Jummala rigist; ja kellel parrandamist tarwis olli, neid teggi ta terweks. Matt. 14, 14.

12. Agga pääw hakkas werima, ja need kaksteistkümmend tullid ta jure ja ütlesid temmale: Lasse rahwas ärra, et nemmad allewitte ja küllade sisse ümberkaudo woiwad minna ömaiale ja roga leida; sest meie olleme siin tühjas paikas. Matt. 14, 15. Mark. 6, 35. 36.

13. Agga temma útles nende wasto: Andke teie neile sũa. Agga nemmad útlesid: Meil polle ennam kui wiis leiba ja kaks kalla; olgo siis, et meie lähhame, ja roga ostame keige selle rahwale;

14. Sest neid olli liggi wiis tuhhat meest. Agga temma útles omma jũngritte wasto: Saatke neid mahhaistuma riddamissi, wiiskümmend iggas riddas. Matt. 14, 19. Mark. 6, 39.

15. Ja nemmad teggid nenda, ja saatsid keik mahhaistuma.

16. Agga temma wõttis need wiis leiba ja need kaks kalla, watas ülles taewa pole, ja õnnistas neid ja murdis, ja andis jũngrittele rahwa ette panna.

17. Ja nemmad sõid, ja keikide kõhhud said täis, ja pallokessi, mis neile olli üllejänud, korjati kokko kaksteistkümmend korwi täit. Matt. 14, 20. Mark. 6, 42. 43.

18. Ja se sündis, kui ta üksi olli palwet teggemas, ollid jũngrid temmaga; ja temma küssis neilt ja útles: Kedda minn *rahwas útleb ollewad?* Matt. 16, 13. Mark. 8, 27.

19. Agga nemmad wastasid ja útlesid: Ristia Joanneſt; agga monningad: Eliast; agga teised, et üks neist wannust prohwetidest on üllestousnud.

20. Agga temma útles nende wasto: Agga teie, kedda teie mind útlete ollewad? siis wastas Pectrus ja útles: Jummala Kristust. Matt. 16, 16. Mark. 8, 29.

21. Ja temma ähwardas neid kowwaste, ja kelis ühhelegi sedda rãkimast, Matt. 16, 20. Mark. 8, 30.

22. Ja útles: Inimesse Poeg peab paljo kannatama, ja kui kõlbmatta ärraheidetama wannemist ja üllemist preestridest ja kirjatundjaist, ja ärratappetama, ja kolmandamal päwal jälle üllesärratadama. Matt. 16, 21. Mark. 8, 31.

23. Ja temma útles keikile: Kui kegi minno järrele tahhab tulla, se salgago issennast ärra, ja wõtko omma risti iggapääw enneſe peäle, ja käigo minno järrel; Matt. 16, 24. Mark. 8, 34.

24. Sest kes ial omma ello tahhab hoida, se kautab sedda ärra; agga, kes ial omma ello ärrakautab

minno pärraſt, ſe hoiab ſedda.

25. Seſt mis kaſſo on inimesſel ſeſt, kui ta olleks keik mailma kaſſuks ſanud, ja kautaks iſeennaſt, ehk teeks enneſele kahjo?
Matt. 16, 26. Mark. 8, 36. 37.

26. Seſt kes ial minnuſt ja minno ſannuſt on häbbenenud, ſelleſt tahhab inimesſe Poeg häbbeneda, kui ta ſaab tulnud omma ja Jſa ja pühha inglide au ſees. Mark. 8, 38.

27. Agga minna ütlen teile töeste: Monned neiſt on, kes ſiin ſeiſwad, kes ei pea ſurma maitſma, kunni nemmad ſawad Jummala riki nähha.
Matt. 16, 28. Mark. 9, 1.

28. Agga pärraſt neid kõnneſid ſündis liggi kahheksa päiwa, et ta enneſe jure wõttis Peetruſt ja Joanneſt ja Jakobuſt, ja läks mäe peäle palwet teggema. Matt. 17, 1. Mark. 9, 2.

29. Ja palwet tehhes läks temma teggomood teiſe näule, ja temma rided läkſid walgeks ja hiilgaſid.

30. Ja wata, kaks meeſt *räkiſid temmaga, need ollid Moſes ja Elias;*

31. Neid nähti au ſees ollewad, ja räkiſid temma kannatamisſe otſaſt, mis temma Jeruſalemmas pidi löppetama;

32. Agga Peetrus ja need, kes temmaga ollid, ollid raskes unnes; agga kui nemmad üllesärkaſid, näggid nemmad temma au, ja need kaks meeſt temma jures ſeiſwad.

33. Ja ſe ſündis, kui need temmaſt ärralahkuſid, ütles Peetrus Jeſusſe wasto: Õppetaja, ſe on hea, et meie ſiin olleme; tehkem kolm-maia, ühhe ſulle, ja ühhe Moſesſele, ja ühhe Eliale; ja temma ei teädnud, mis ta ütles.
Matt. 17, 4. Mark. 9, 5. 6

34. Agga kui temma ſedda räkis, tulli üks pilw ja warjas nende ülle; agga nemmad kartſid, kui nemmad pilwe ſiſſe läkſid.
Matt. 17, 5. Mark. 9, 7.

35. Ja heäl tulli pilweſt ja ütles: Seſinnane on minno armas Poeg, tedda kuulge. Matt. 3, 17.

36. Ja kui ſe heäl ſündis, ſiis leiti Jeſuſt ükſi. Ja nemmad jäid wait, ja ei kulutanud ei ühhelegi

middagi neil päiwil neist asjust, mis nemmad ollid näinud.

37. Agga teisel päwal sündis, kui nemmad mäelt alla läksid, et paljo rahwast temma wasto tulli.

38. Ja wata, üks mees rahwa seast kissendas ja ütles: Öppetaja, ma pallun sind, wata minno poia peale; sest ta on minno ainus poeg: Matt. 17, 14. Mark. 9, 17.

39. Ja wata, üks waim hakkab temmasse kinni, ja temma kissendab äkkitselt ja waim rapputab tedda, et ta wahto aiab; ja ta lahkub temmast waewalt ärra, kui ta tedda saab röhhunud.

40. Ja minna ollen so jüngrid pallunud, et nemmad tedda piddid wäljaajama, ja nemmad ei woinud mitte.

41. Agga Jesus wastas ja ütles: Oh sinna uskmatta ja pörane suggu! Kui kaua pean ma teie jures ollema, ja teiega kannatama? To omma poeg seie.

42. Agga kui ta weel tullemas olli, kiskus tedda kurri *waim, ja rapputas tedda; agga Jesus söitles* sedda rojast waimo, ja teggi poisi terweks, ja andis tedda temma issale.

Mark. 9, 20—27.

43. Agga keik ehmatasid sure Jummala au tö pärrast; agga kui nemmad keik immeks pannid, mis Jesus teggi, ütles temma omma jüngritte wasto:

44. Pange teie need könued omma körwadesse: Sest innimesse Poeg peab innimeste kätte ärraantama.

45. Agga nemmad ei moistnud mitte sedda sanna, ja se olli nende eest warjule pandud, et nemmad sedda ei tunnud; ja nemmad kartsid se sanna pärrast temmalt küssides.

46. Agga nende seas tousis se mötleminne, kes kül nende seast üllem piddi ollema;

47. Agga kui Jesus nende südame mötlemist nägi, siis wöttis ta ühhe lapsokesse, ja panni sedda enese körwa seisma.

Mark. 9, 33—36.

48. Ja ütles neile: Kes ial se lapsokesse minno nimmel wastowöttab, se wöttab mind wasto; ja

kes ial mind wastowõttab, se wõttab sedda wasto, kes mind on lákkitanud: sest, kes teist keikist se wähhem on, se peab suur ollema.

Mark. 9, 37.

49. Agga Joannes wastas ja útles: Õppetaja, meie nággime úhhe kurjad waimud so nimmel wäljaaiawad; ja meie olleme tedda keelnud, sest et ta meiega sinno járrel ei käi.

Mark. 9, 38.

50. Ja Jesus útles temma wasto: Ärge keelge mitte; sest kes meie wasto ei olle, se on meie poolt.

51. Agga se sündis, kui need päwad kätte said, et tedda piddi ülleswoetama, siis põris temma julgeste omma palle Jerusalemma pole minnema.

52. Ja temma lákkitas ennese ele Käskusid, ja need käisid ja láksid úhhe Samaria rahwa allewisse, temmale õmaia walmistama.

53. Ja nemmad ei wõtnud tedda mitte wasto, sest et temma meel olli Jerusalemma pole minna.

54. Agga kui temma jüngrid Jakobus ja Joannes sedda näggid, útlesid nemmad: Issand, tahhad sa, siis tahhame meie käskida tuld taewast mahhatulla ja neid árrarikkuda, nenda kui Eliaski tegi.

2 Kunn. 1, 10—12.

55. Agga temma põris ennast úmber, sõitles neid ja útles: Teie ei tea mitte, missugguse waimo párralt teie ollete: Kol. 3, 12. Ewes. 5, 9.

56. Sest innimesse Poeg ei olle mitte tulnud innimeste hingesid hukka saatma, waid árrapeástma. Ja nemmad lákside teise allewisse. Joan. 3, 17. 1 Joan 4, 14.

57. Agga se sündis, kui nemmad senna lákside, et úks tee peál temma wasto útles: Issand, ma tahhan so járrel käia, kuhho sa ial lähhäd: Matt. 8, 19. 20.

58. Ja Jesus útles temmale: Rebbastel on augud, ja linnudel taewa al on pessad; agga innimesse Poial ei olle mitte asset, kuhhota Pead woiks panna.

2 Kor. 8, 9.

59. Agga temma útles úhhe teise wasto: Käi mo járrel; agga ta útles: Issand, anna mulle lubba minna omma isa enne mahhamatma.

60. Agga Jesus útles temma wasto: Lasse surnud ommad surnud matta; agga, sinna, minne ja kuluta Jummala riki.
Matt. 8, 22.

61. Ja úks teine útles ka: Issand, ma tahhan so járrel káia; agga anna mulle lubba, enne Jummalaga játta neid, kes minno maias on;

62. Agga Jesus útles temma wasto: Ei úkski, kes omma kát adra külge panneb, ja watab taggasi, ei kölba Jummala rigile.
Ebr. 10, 38. 39.

10. Peatük.

Seitsmestkümnest jüngrist; Armoöppetust kulutakse; Te ello pole. Marta liigmurre ilmalikko asjade pärrast ja Maria tarkus.

Agga párrast sedda seádis Issand ka teist seitsekümmend, ja lákkitas neid, kaks úhhes, ennese ele igga liñna ja paika, kuhho ta piddi minnema.

2. Siis útles temma nende wasto sedda: Leikust on paljo, agga pissut töteggiaid; sepárrast palluge leikusse Issandat, et temma töteggiaid omma leikusse kallale wöttaks wáljaaiada. Matt. 9, 37. 38.

3. Minge! Wata, ma lákkitan teid kui talled kesket huntide sekka. Matt. 10, 16.

4. Árge kandke kukrut, ei pauna, egga kingi, ja árge terretage keddagi tee peál.
p. 9, 3.

5. Kuhho kotta teie ial sisse láhháte, seál úttelge essite: Rahho olgo sellesinnatsele koiale! Matt. 10, 12.

6. Ja kui ial seál on úks rahholaps, siis hingab teie rahho temma peál; agga kui ei olle, siis tulleb se teie peále taggasi.

7. Agga senna kotta jáge, söge ja joge, mis neil on; sest töteggia on omma palga wáárt; árge köndige mitte úhhest koiast teise.
1 Kor. 9, 14.

8. Ja kuhho liñna teie ial láhháte, ja nemmad teid wastowötwad, seál söge, mis teie ette pannakse.

9. Ja tehke selle kohha haiged terweks, ja úttelge neile: Jummala riik on teie jure liggi tulnud.

10. Agga kuhho liñna teie ial láhháte, ja nemmad ei wötta teid mitte wasto, seált minge wálja temma ulitsatte peále, ja úttelge: Matt. 10, 14. Mark. 6, 11

11. Sedda tolmogi, mis teie linnast on meie külge hakkanud, pühhime meie árra teile; ommeti peate teie sedda teádma, et Jummala riik teie jures liggi on olnud.

12. Agga minna útlen teile, et sel páwal Sodoma rahwal peab hölpsam pölli ollema, kui sel linnal.

13. Hádda sulle Koratsin, hádda sulle Petsaida! Sest kui Tirusses ja Sidonis need wäggewad teud ollekssid sündinud, mis teie jures sündinud, kül nemmad ollekssid ennemuiste kottiridis ja tuhkas istudes meelt parrandanud.

Matt. 11, 21.

14. Sepärrast peab Tirusse ja Sidonil hölpsam pölli ollema kohtus, kui teil.

15. Ja sinna Kapernaum, kes sa taewast sadik olled üllendatud, sind peab põrgoni mahhalükkatama.

16. Kes teid kuleb, se kuleb mind, ja kes teid árrapölgab, se pölgab mind árra; agga kes mind árrapölgab, se pölgab sedda árra, kes mind on lákkitanud.

Matt. 10, 40. Joan. 13, 20.

17. Agga need seitsekümmend tullid römoga taggasi, ja útlesid: Issand, kurjad waimudki on meie melewalla al simmo nimmel;

18. Agga temma útles neile: Ma näggin sadanat kui wälko taewast mahhalangewad. Jlm. 12, 8. 9.

19. Wata, ma annan teile melewalda maddude ja korpionide peále tallada, ja keige selle waenlase wäe peále; ja ei úhtegi ei pea teile kahjo teggema.

Laul. 91, 13.

20. Ommeti árge olge sepärrast römsad, et waimud teie melewalla al on; agga olge ennam römsad, et teie nimmed taewas on üllespandud. Wilip. 4, 3.

21. Selsammal tunnil olli Jesus waimus wägga römus ja útles: Ma kidan sind, Issa, taewa ja Ma Issand, et sa sedda targade ja moistlikkude eest olled warjule pannud, ja olled sedda ilmutanud wäetimille. Jah! Issa, sest se on nenda so mele pärrast olnud! Ja temma pöris ennast jüngritte pole ja útles: Matt. 11, 25.

7. Agga need seitsekümmend

22. Keik on mulle minno

Issast antud, ja úkski ei tunne, kes se Poeg on, kui agga Issa, ja kes se Issa on, kui agga Poeg, ja kellele Poeg sedda tahhab ilmutada. Matt. 11, 27. Joan. 1, 18.

(Ewangelium kolmeteistkümnemal Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

23. Ja temma pöris ennast jüngritte pole ja ütles neile isseärranis: Onnsad on need silmad, kes nähwad, mis teie näte; Matt. 13, 16.

24. Sest minna ütlen teile, et paljo prohwetid ja kuningaid on tahtnud nähha, mis teie näte, ja ei olle mitte näinud, ja kuulda, mis teie kulete, ja ei olle mitte kuulnud. 1 Petr. 1, 10.

25. Ja wata, üks käsotundia wõttis kätte, kiusas tedda ja ütles: Öppetaja, mis pean ma teggema, et ma iggawesse ello pärrin?

26. Agga temma ütles temmale: Mis on kässo ramatusse kirjotud? Kuida sa loed?

27. Agga temma wastas ja ütles: Sinna pead Issandat omma Jummalat armastama keigest ommast südda mest, ja keigest ommast hingest, ja keigest ommast wäest, ja keigest ommast meleſt; ja omma liggimest kui isseennast.

28. Agga ta ütles temmale: Sinna olled öiete wastanud, te sedda, siis pead sa ellama.

29. Agga temma tahtis isseennast öigeks panna ja ütles Jesusse wasto: Kes siis on mo liggimenne?

30. Agga Jesus wastas, ja ütles: Üks innimenne läks Jerusalemmast alla Jeriko pole, ja sattus röwlitte kätte; kui need temma rided said ärrarisunud ja peälegi hopa annud, läksid nemmad ärra, ja jätsid tedda pool surnud mahha.

31. Agga üks preester läks koggematta sedda teed alla, ja kui ta tedda näggi, läks temma möda;

32. Ja nendasammoti ka üks Lewiit, kui ta senna paika sai, tulli temma ja watis, ja läks möda.

33. Agga üks Samariamees käis sedda teed, ja tulli temma jure; ja kui ta sedda näggi, sai temma südda halledaks.

34. Ja ta tulli temma jure, ja siddus temma hawad kinni, ja wallas öli ja wina sisse, tõstis ted

da ka omma ennese weikse selgà, ja wiis tedda kórtso, ja kandis hoolt temma eest.

35. Ja kui temma teisel páwal árraláks, wóttis ta kaks tenarirahha wálja ja andis kórtsmikkule, ja útles temmale: Kañna hoolt temma eest, ja mis sa ial weel peaksid kullutama, tahhan ma taggasi tulles sulle maksta.

36. Kedda sa núúd neist kolmest arwad selle láhhema ollewad olnud, kes róówlitte kátte olli sattund?

37. Agga temma útles: Sedda, kes temma peále hallastas. Siis útles Jesus temma wasto: Minne, ja te sinna nendasammoti.]
Joan. 13, 17.

38. Agga se súndis, kui nemmad káisid, siis láks temma úhhe allewisse; agga úks naene, Marta nimmi, wóttis tedda wasto omma maiasse. Joan. 11. 1.

39. Ja temmal olli ódde, kedda Mariaks húti, se istus ka Jesusse jalgade ees, ja kulis temma kónne.

40 Agga Mártal olli paljo teggemist mitmesugguse tóga, ja temma tulli senna ja útles: Issand, eks sa sest ei holi, et minno ódde mind lasseb úksi waewa náhha? Et útle núúd temmale, et temma mind ka peab aitma.

41. Agga Jesus wastas ja útles temmale: Marta, Marta, sa murretsed ja teed ennesele túlli mitme asja párrast.

42. Agga úht asja on tarwis: Maria on sedda head ossa wallitsenud, se ei pea mitte temmalt árrawoetama.

11. Peatúk.

Palwe wisist ja wáest; Kurratit aetakse wálja; Monned kússiwad innuetáhte taewast. Kristusse nomiminne.

Ja se súndis, et ta úhhes paikas olli luggemas, ja kui ta olli lóppetanud, útles úks temma júngrittest temma wasto: Issand, óppeta meid luggema, nenda kui Joanneske ommad júngrid on óppetanud.

2. Agga temma útles neile: Kui teie loete, siis úttelge: Meie Issa, kes taewas! Púhhitsetud sago sinno nimmi; sinno riik tulgo; sinno tahtminne súndko, kui taewas, nenda ka Ma peál;
Matt. 6, 9. n. t. s.

3. Meie iggapáwast leiba anna meile iggapááw;

4. Ja am... meile andeks meie pattud, sest meiege anname andeks keikile, kel meiega wölgo on; ja ärra sada meid mitte kiusatusse sisse; waid peästa meid ärra kurjast.

5. Ja temma útles nende wasto: Kennel teie seast on söbber, kui ta tulleks kesk öse temma jure, ja útleks temma wasto: Söbber, laena mulle kolm leiba;

6. Sest minno söbber on te peält mo jure tulnud, ja mul ei olle mitte, mis ma temma ette woin panna;

7. Ja temma peaks seest wastama ja útlema: Ärra te mulle waewa; jubba uks on lukko pandud, ja minno lapsokessed on minnoga wodis; minna ei woi úllestousta ja sulle anda.

8. Ma útlen teile: Ehk ta úlles ei touseks, ja temmale ei annaks sepärrast, et ta temma söbber on; siis touseb ta ommeti temma häbbematta küssimisse pärrast úlles, ja annab temmale ni paljo, kui temmal tarwis on. p. 18. 5.

9. Ja minna útlen teile ka: Palluge, siis peab teile antama; otsige, siis peate teie leidma; kopputage, siis peab teile lahti tehtama.

10. Sest iggaúks, kes pallub, se saab, ja kes otsib, se leiab, ja kes kopputab, sellele tehhakse lahti.

Matt. 7, 7. 8. Joan. 14, 13

11. Agga missuggune issa on teie seast, kennelt poeg leiba pallub, kas peaks ta temmale kiwwi andma? Kui temma ka kalla pallub, kas ta peaks temmale maddo andma kalla eest?

Matt. 7, 9. 10.

12. Ehk ka, kui temma munna pallub, kas ta peaks temmale korpioni andma?

13. Kui núúd teie, kes teie kurjad ollete, märkate häid andid anda omma lastele; kui paljo ennam annab taewane Issa púhha Waimo neile, kes tedda palluwad?

Matt. 7, 11.

(Ewangelium kolmandamal Púhhapäwal Paastus.)

14. Ja temma aias úhhe kurja waimo wälja, ja sesamma olli keleto; agga, kui kurri waim sai wäljaläinud, siis sündis, et keleto räkis, ja rahwas panni sedda immeks.

Matt. 12, 22.

15. Agga monningad nende seast útlesid: Temma aiab kurjad waimud

wälja Peeltsebuli, kurja waimude üllema lábbi.
Matt. 12, 24.

16. Agga teised kiusasid tedda, ja küssisid temmalt immetähte taewast.
Matt. 16, 1.

17. Agga temma moistis nende mötted árra, ja ütles nende wasto: Igga kunningriik, mis issekeskes ridus on, lähhäb hukka, ja se kodda, mis teisega ridus on, langeb.

18. Agga kui sadan ka isseennesega ridus on, kuis woib temma kunningriik jäda seisma? et teie ütlete, mind Peeltsebuli lábbi kurjad waimud wälja aiawad.

19. Agga kui minna Peeltsebuli lábbi kurjad waimud wäljaajan, kelle lábbi aiawad teie poiad neid wälja? Sepärrast peawad nemmad teie kohtomoistiad ollema.

20. Agga kui minna Jummala sörme lábbi kurjad waimud wäljaajan, siis on Jummala riik teie jure tulnud.
Matt. 12, 28.

21. Kui üks wäggew söariistadega ehhitud sõdamees omma kodda hoiab, siis on temma warra rahhul.

22. Agga kui üks wäggewam tedda temma peále tulleb, ja tedda árrawoidab, siis wöttab ta árra keik temma söariistad, mis peále ta lotis, ja jaggab temma saki wälja.
Kol. 2, 15.

23. Kes minno poolt ei olle, se on minno wasto; ja kes minnoga ei koggu, se pillab árra.
Matt. 12, 30.

24. Kui rojane waim inimessest on wäljaläinud, siis käib temma kuiwad paigad lábbi ja otsib hingamist; ja kui temma ei leia, siis ütleb temma: Ma tahhan úmberpöörda omma kotta, kust ma ollen wäljatulnud.
Matt. 12, 43.

25. Ja kui temma tulleb, siis leiab ta sedda luaga pühhitud ja ehhitud ollemast.

26. Siis lähhäb temma ja wöttab ennesega seitse teist waimo, kes kurjemad tedda ennast, ja kui nemmad senna sisse tullewad, siis ellawad nemmad seäl, ja lähhäb selle inimesse wiimne luggu pahhemaks kui essimenne.
Joan. 5, 14.

27. Agga se sündis, kui

ta ſedda räkis, tõstis üks naene rahwa ſeas omma häle ja ütles temmale: Onnis on ſe ihho, mis ſind on kannud, ja need rinnad, mis ſinna olled immenud!

28. Agga temma ütles: Jah! õnſad on need, kes Jummala ſanna kuulwad ja ſedda tallele pannewad.] Joan. 15, 7. Jak. 1, 21.

29. Agga kui rahwas ollid kokko tulnud, hakkas temma ütlema: Seſinnane ſuggu on tigge, otſib immetähte, ja temmale ei pea tähte antama muud, kui agga prohweti Jona täht. Matt. 16, 4.

30. Seſt nenda kui Jonas Ninewe rahwale on tähheks ſanud, nenda peab ka innimesſe Poeg ſelle ſuggule ollema. Jon. 3, 1. 2. n. t. ſ.

31. Kunninga emmand louna poolt touſeb ülles kohtus ſelleſinnatſe ſuggu rahwaga, ja moistab neid hukka; ſeſt temma tulli Ma otſaſt Salomoni tarkuſt kuulma; ja wata, ſiin on ennam kui Salomon. * Kunning. 10, 1. n. t. ſ. Matt. 12, 42.

32. *Ninewe liinna mehhed touſewad ülles kohtus* ſelleſinnatſe ſuggu ga, ja moiſtwad ſedda hukka; ſeſt nemmad parrandaſid meelt Jona jutluſſe peäle; ja wata, ſiin on ennam kui Jona. Jon. 3, 5. Matt. 12, 41.

33. Agga ükski ei ſüta künalt, ja ei panne ſedda warjule, egga wakka alla; waid küünlajalla peäle, et need, kes ſisſe tullewad, walget näwad. p. 8, 16.

34. Silm on ihho künal; kui nüüd ſinno ſilm ſelge on, ſiis on ka keik ſinno ihho ſelge; agga kui temma pahha on, ſiis on ka ſinno ihho pimme. Matt. 6, 22. 23.

35. Sepärraſt katſu, et ſe walgus, mis ſinno ſees on, pimmedus ei olle.

36. Kui nüüd keik ſinno ihho ſelge on, et temmal ſuggugi pimmeduſt ei olle, ſiis on temma keik ſelge nenda, otſego künal omma walgega ſind walgustab.

37. Agga kui temma alles räkis, pallus tedda üks Wariſeer, et ta temma jures piddi lounat ſõma; ja temma läks ſisſe, ja istus lauale mahha.

38. Agga Wariſeer panni immeks, kui ta näggi, et temma enne louna ſõ-

maaega esſite ennaſt ei pesnud; Matt. 15, 2.

39. Agga Jsſand útles temmale: Teie Wariſerid tete tůl wáljaspiddi karrikat ja waagnat puhtaks; agga ſeeſtpiddi ollete teie täis riſumiſt ja tiggeduſt. Matt. 23, 25. n. t. ſ.

40. Teie meletumad, eks ſe, kes wáljaspiddiſt teinud, ka ſeeſtpiddiſt ei olle teinud?

41. Ommeti andke waeſtele ſedda, mis ſeál ſees on, ja wata, ſiis on teile keik puhhas.

42. Agga hádda teile Wariſeridele, et teie kúmneſt makſate múndiſt ja rudiſt, ja keigeſt aiarohhuſt, ja láhhátе kohtuſt ja Jummala armastusſeſt móda! Teiſt peab teggema, ja teiſt mitte mahhajátma.

43. Hádda teile Wariſeridele! Seſt teie armaſtate esſimeſt pinki koggodusſe koddade ſees ja terretamisſi turrude peál. Matt. 23, 6.

44. Hádda teile, oh! kirjatundiad ja Wariſerid, teie ſallalikkud, kes teie ollete kui teádmatta hauad, kus úlle rahwas káib, ja ei tea ſedda. Matt. 23, 27.

45. Agga úks neiſt kásſotundiaiſt wastas ja úkles temmale: Óppetaja, et ſa ſedda útled, ſiis teotad ſinna meid ka.

46. Agga temma útles: Hádda ka teile kásſotundiattele; ſeſt teie pannete innimeste peále rángad koormad, ja iſſe ei putu teie neiſſe koormadesſe ei úhhegi ſórmega. Matt. 23, 4.

47. Hádda teile! Seſt teie ehhitate prohwetide hauad; agga teie wannemad on neid árratapnud. Matt. 23, 29.

48. Sepárraſt tunniſtate teie, et teil hea meel on omma wannematte teggudeſt; ſeſt nemmad on neid kúl tapnud, agga teie ehhitate nende hauad.

49. Sepárraſt on ka Jummala tarkus úttelnud: Minna láhkitan nende jure prohwetid ja Apoſtlid, ja nemmad tapwad muiſt neiſt árra ja kiuſawad neid tagga;

50. Et keige prohwetide werri, mis maailma aſſutamisſeſt on árrawallatud, ſelt ſuggult peab kúſſitama, Matt. 23, 35.

51. Abeli werreſt Sakaria werreſt ſadik, kes hukka ſai altari ja Jummala koia wahhel. Tõeſt minna útlen teile: ſedda peab küſſitama ſelt ſuggult.

52. Hádda teile kásſotundiattele! Seſt teie ollete tundnisſe wõtme árrawõtnud; isſe ei olle teie ſisſe láinud, ja kelate neid árra, kes ſisſe láhháſid.
Matt. 23, 13.

53. Agga kui ta ſedda neile útles, hakkaſid kirjatundiad ja Wariſerid kowwaste temma peále káima, ja temma ſuuſt ſanno kiuſama mitmeſt asjaſt.

54. Ja nemmad warritſeſid tedda ja púúdſid middagi temma ſuuſt kátte ſada, et nemmad ſaakſid temma peále kaebada.

12. Peatük.

Õppetus happotaignaſt; digeſt Jummala kartuſeſt; ahnuſeſt; waimolikuſt walwamiſeſt; riid Jummala ſanna pärraſt; leppimiſeſt.

Sedda aega, kui mitto tuhhat rahwa ſeaſt ollid kokkotulnud, nenda et nemmad teine teiſt árratallaſid, hakkas temma rákima omma jüngritte wasto: Keigeennamiſte hoidke Wariſeride happotaigna eeſt, mis ſallalik meel on.
Matt. 16, 6.

2. Seſt úhtegi ei olle kinnikactud, mis ei peaks ilmuma, egga olle ſallaja, mis ei peaks teáda ſama.
Matt. 10, 26. Mark. 4, 22.

3. Sepärraſt, mis teie pimmedusſes rágite, ſedda peab walges kuuldama; ja mis teie kambrides teine teiſe kõrwa ollete ráginud, ſedda peab kattuste peál kulutadama.

4. Agga minna útlen teile, omma ſõbradele: Árge kartke neid mitte, kes ihho árratapwad, agga ei woi pärraſt ennam úhtegi tehha.
Matt. 10, 28.

5. Agga minna tahhan teile náidata, kedda teie peate kartma: kartke Tedda, kellel pärraſt árratapmiſt melewald ká on, põrgo heita: Tõeſt minna útlen teile, Sedda kartke.

6. Eks wiis warblaſt kahhe weringe eeſt ei müda, ja úhteainuſt ei olle Jummala ees árraunnuſtud.

7. Agga teie juukſe karwadke on keik árraloetud.

Sepärrast ärge kartke mitte; teie ollete üllemad, kui mitto warblast.

8. Agga minna ütlen teile: Kes ial mind tunnistab innimeste ees, sedda tahhab ka innimesse Poeg tunnistada Jummala inglide ees. Matt. 10, 32.

9. Agga, kes mind innimeste ees ärrasalgab, sedda peab ärrasallatama Jummala inglide ees. 2 Tim. 2, 12.

10. Ja iggaüks, kes innimesse Poia wasto rägib ühhe sanna, sellele peab sedda andeks antama; agga sellele, kes pühha Waimo teotab, ei pea sedda mitte andeks antama. Matt. 12, 31. Mark. 3, 28. 29.

11. Agga kui nemmad teid wiwad koggodusse koddadesse, ja üllematte ja wallitsejatte ette, siis ärge murretsege mitte, kuida ehk mis teie enneste eest peate wastama, ehk mis teie peate ütlema: Mark. 13, 11.

12. Sest pühha Waim peab teid selsammal tunnil öppetama, mis teie peate räkima.

13. Agga üks rahwa seast ütles temmale: Öppetaja, ütle minno wennale, et temma minnoga peab pärrandust jaggama.

14. Agga temma ütles temmale: Innimenne, kes mind on kohtomoistiaks ehk jaggajaks teie üle seädnud?

15. Agga temma ütles neile: Katske, ja hoidke ahnusse eest; sest ükski ei ella ommast warrandusest se läbbi, et temmal wägga paljo on. 1 Tim. 6, 10.

16. Agga temma räkis neile ühhe tähhendamisse sanna ja ütles: Ühhe rikka mehhe põld olli hästi wilja kaswatanud,

17. Ja temma mötles isseenneses ja ütles: Mis pean ma teggema? Sest mul ei olle maad, kuhho ma omma wilja woin kokkopanna.

18. Siis ütles ta: Sedda tahhan minna tehha: Ma tahhan ommad aidad mahhakiskuda ja süremad ehhitada, ja tahhan senna kogguda keik omma wilja ja omma warra,

19. Ja tahhan omma hingele öölda: Hing, sul on kokkopandud suur warra mitmeks aastaks; olle nüüd rahhul, sö, jo, ja olle römus.

20. Agga Jummal útles temmale: Sinna meleto, selsinnatsel ösel noutakse sinno hing sinnult árra; agga kellele saab, mis sa olled walmistanud?

21. Nenda on selle luggu, kes ennesele warra koggub, ja ei olle rikkas Jummalas. Matt. 6, 20.

22. Agga temma útles omma jüngritte wasto: Sepárrastútlen minna teile: Árge murretsege mitte omma ello eest, mis teie peate söma, egga ihho eest, mis teie peate selga pannema. Matt. 6, 25.

23. Ello on ennam kui toidus, ja ihho ennam kui rided.

24. Pange tähhele kaarnad; sest nemmad ei külwa, egga leika; neil ei olle roa kambrit, egga aita, ja Jummal toidab neid ommeti; kui paljo üllemad ollete teie, kui linnud? Laul. 147, 9.

25. Agga, kes on teie seast, kes omma murrega ennese pitkusse peále woib ühhe küünra játkata?

26. Kui teie nüüd keigewähhemat ei woi; mis teie siis murretsete mu eest?

27. Pange lillikessed tähhele, kuida nemmad kaswawad; nemmad ei te tööd, egga kedra; agga minna útlen teile: et Salomongi keige omma au sees ep olle mitte nenda ehhitud olnud, kui üks neistsinnatsist.

28. Kui nüüd Jummal rohto, mis tänna wäljal on, ja homme ahjo wissatakse, nenda ehhitab; kui paljo ennam teid, teie nödrausklikkud.

29. Sepárrast teiegi, árge küssige mitte, mis teie peate söma, ehk mis teie peate joma, ja árge möttelge kaksipiddi.

30. Sest sedda keik noudwad mailma pagganad tagga; agga teie Issa teab, et teile sedda tarwis lähhäb. Matt. 6, 32.

31. Waid noudke Jummala riki, ja sedda keik peab teile peálegi antama. Matt. 6, 33.

32. Árra karda mitte, sinna pissokenne karjoke, sest teie Issa hea meel on, teile kunningriki anda. Matt 11, 25—27.

33. Müge árra, mis teil on, ja andke waestele andid; tehke ennestele kukrud

mis ei lähhä wannaks; saatke ennestele warranduſt taewas, mis ei wähhene, kuhho warras liggi ei ſa, egga mis koi ei rikku.
Matt. 6, 20.

34. Seſt kus teie warrandus on, ſeäl on ka teie ſüdda.

35. Teie niudet olgo wõga ümberpandud, ja teie küünlad põllego, 1 Petr. 1, 13.

36. Ja olge teie innimeste ſarnatſed, kes omma issandat ootwad, millal temma pulmaſt lahkub, et, kui ta tulleb ja kopputab, nemmad warſi temmale woiwad uſt lahti tehha.

37. Õnſad on need ſullaſad, kedda issand tulles leiab walwamaſt; tõeſt minna ütlen teile, et temma ommad rided wõga kinniſeub, ja neid panneb lauа jure iſtma, ja tulleb ja tenib neid.

38. Ja kui temma tulleb teiſel õwahhi korral ja tulleb kolmandamal õwahhi korral, ja nenda leiab, õnſad on need ſullaſed.

39. Agga ſedda teädke, et kui perremees teaks, mil *tunnil warras* tulleb, kül *temma* ſiis walwaks ja ei laſſeks omma koiaſſe mitte auko kiskuda. 1 Thеſſ. 5, 2.

40. Sepärraſt olge teiege walmis, ſeſt innimesse Poeg tulleb ſel tunnil, millal teie ei mõtle. Matt. 24, 44.

41. Agga Peetrus ütles temma wasto: Issand, ütled ſa ſedda tähhendamisſe ſanna meie, woi keikide wasto?

42. Agga Issand ütles: Kes on nüüd üks ustaw ja moiſtlik maiapiddaja, kedda issand omma perre ülle panneb, neile õigel aial ſeätud roga andma?
Matt. 24, 45.

43. Õnnis on ſe ſullane, kedda issand tulles nenda leiab teggemaſt!

44. Tõeſt minna ütlen teile, et ta tedda keige omma warra ülle panneb.

45. Agga kui ſe ſullane ommas ſüddames mõtleb: Minno issand wibib tullematta; ja hakkab peksma ſullaſed ja tüdrukkud, ja ſõma ja joma, ja joobnuks ſama: Matt. 24, 48. 49.

46. Selle ſullaſe issand tulleb ſel päwal, millal ta tedda ei ota, ja ſel tunnil, millal temma ei tea, ja lõhhub tedda, ja annab

kummale palka nendega, kes uskmatta.

47. Agga se sullane, kes semma issanda tahtmist teadnud, ja ei olle ennast mitte walmistanud, egga temma mele pärrast teinud, se peab paljo hawo sama. Jak. 4, 17.

48. Agga se, kes ei olle mitte teadnud, ja hawade päärt teinud, peab pissut hawo sama. Sest paljo küsitakse iggaühhe käest, kelle kätte paljo on antud; ja kelle holeks paljo on antud, selle käest peab weel ennam noutama. Rom. 2, 6.

49. Minna ollen tulnud tuld wiskama Ma peále; ja mis ma ennam tahhaksin, kui et se jo olleks sütud põllema? Matt. 10, 34.

50. Agga mind peab ühhe ristmisega ristitama; ja mis kitsas on mul kä, kumni sedda löppetakse?

51. Mõtlete teie, et ma ollen tulnud rahho andma Ma peále? Minna ütlen teile: Ei mitte; waid enneminne rido.

52. Sest sest aiast peawad *wiis ühhes maias ollema ridus, kolm kahhe* wasto, ja kaks kolme wasto. Matt. 10, 35.

53. Issa peab ollema ridus poiaga, ja poeg issaga; emma tütrega, ja tüttar emmaga; ämm omma minniaga, ja minni omma ämmaga. Mik. 7, 6.

54. Agga temma ütles karahwa wasto: Kui teie näte pilwe touswad ühto poolt, siis ütlete teie warsi: Raske saddo tulleb; ja se sünnib nenda. Matt. 16, 2.

55. Ja kui teie näte louna tuult puhhuwad, siis ütlete teie: Pallaw tulleb; ja se sünnib nenda.

56. Teie sallalikkud, Ma ja taewa näggo märkate teie ärra arwata; kuis siis teie seddasinnast aega ärra ei arwa?

57. Ja kuis teie ka isseennesteste ei moista, mis öige on?

58. Sepärrast, kui sa omma wihhamehhega üllema ette lähhäd, siis pea nou tee peäl, et sa temmast peäsetsid, et ta sind ei wea kohtomoistia ette, ja kohtomoistia sind ärra ei anna kohtosullase kätte, ja kohtosullane sind ei heida wangitorni. Matt. 5 25

59. Minna útlen sulle: Sa ei peáse seált wálja, ennego sinna wiimse weringige árramakſad.

13. Peatük.

Mele parrandamisse-jutlus Kalilea rahwa hukkasamisseſt; wägipuust; haigeſt naeseſt; Ewangeliummist, kitsast wärrawast. Jerusalemma ärrarikmisseſt.

Agga selsammal aial olid monningad seál jures, ja kulutasid temale seſt Kalileama rahwast, kelle werd Pilatus nende ohwridega olli segganud.

2. Ja Jesus wastas ja útles neile: Mötlete teie, et needsinnatsed Kalilea rahwas suremad pattused olnud, kui keik nu Kalilea rahwas, et nemmad sedda on kannatanud?

3. Minna útlen teile, ei mitte; waid kui teie meelt ei parranda, siis láhháte teie nendasammoti keik hukka. Luul. 7, 13.

4. Ehk mötlete teie, et need kahhekſateistkümmend, kelle peále Siloa torn langes ja tappis neid árra, suremad süallused olnud, kui keik innimesſed, kes Jerusalemmas ellasid?

5. Minna útlen teile, ei mitte; waid kui teie meelt ei parranda, siis láhháte teie nendasammoti keik hukka.

6. Ja temma útles se táhhendamisse sanna: Ühhel olli wigipu, mis temma winamäkke istutud, ja temma tulli ja otsis wilja temma peált, ja ei leidnud mitte.

7. Siis útles temma winamäe aedniko wasto: Wata, ma tullen kolm aastat, ja otsin wilja seſt wigipuust, ja ei leia mitte; raiu sedda mahha; miks temma ka maad rikkub?

8. Agga ta wastas ja útles temmale: Issand, jätta sedda weel sekski aastaks, senni kui ma temma úmber saan kaewanud ja sönniko pannud.

9. Ehk temma wahheſt wilja kannaks; agga kui mitte, siis raiu tedda pärast mahha.

10. Ja temma öppetas úhhes koggodusse koias hingamisse päwal.

11. Ja wata, úks naene olli seál, sel olli haigusse waim kahhekſateistkümmend aastat olnud, ja temma käis kummarkülle, ja ei woinud paigaſtke ennast sirgeks aiada.

12. Agga kui Jesus tedda nähggi, kutsus ta tedda enneſe jure, ja ütles temmale: Naene, ſa olled lahti ſanud ommaſt haigusſeſt.

13. Ja ta panni käed temma peále, ja ſeddamaid ſai temma ſirgeks, ja auuſtas Jummalat.

14. Agga koggodusse koia üllem, kelle meel pahha oli, et Jesus hingamisse päwal olli terweks teinud, se wastas ja ütles rahwale: Kuus päwa on, millal tööd peab teggema; ſiis tulge neil päiwil ja laske ennaſt terweks tehha, ja ei mitte hingamisse päwal.

15. Agga Issand wastas temmale ja ütles: Sinna ſallalik, eks iggaüks teie ſeaſt omma härga ehk ſesli ſõime küljeſt ei peäſta hingamisse päwal, ja ei wi tedda joma?

16. Eks ſiis ſedda, kes Abraami tüttar on, kedda ſadan, wata, kahhekſateiſtkümmend aastat olli kinniſiddunud, ei piddand lahti peästetama ſeſt köieſt hingamisse päwal?

17. Ja kui temma ſedda ütles, ſiis ſai *keikile häbbi, kes temma wasto pannid*; ja keik rahwas olli römus keige auliste asjade pärraſt, mis temmaſt tehti.

18. Ja temma ütles: Kelle ſarnane on Jummala riik? ja kelle ſarnatſeks pean ma ſedda pannema?

19. Temma on ſinnäpi iwwikesse ſarnane, mis inimenne wõttis ja wiskas omma aeda, ja temma kaswis ja ſai ſuureks puuks, ja linnud, taewa al, teiwad pesſad temma okste peále.

Matt. 13, 31. Mark. 4, 31.

20. Ja temma ütles ta: Kelle ſarnatſeks pean ma Jummala riki pannema?

21. Temma on happotaigna ſarnane, mis üks naene wõttis, ja panni kolme wakka jahho ſekka, kunni keik läks hapnema.

Matt. 13, 33.

22. Ja temma käis liñnad ja allewid läbbi, õpetas ja läks Jeruſalemma pole teed.

23. Agga üks ütles temmale: Issand, kas pisſut neid on, kes önſaks ſawad? Agga temma ütles nende wasto:

24. Woitelge, et teie wõiſite kitſaſt wärrawaſt ſiſſe

miñna; ſeſt paljo, útlen minna teile, púúdwad ſiſſe miñna, ja ei woi mitte.
Matt. 7, 13. Wil. 3, 12.

25. Seſt aiaſt, kui perremees ſaab úllestousnud ja ukſe lukko pannud, ſiis hakkate teie oues ſeisma ja ukſe peále koputama, útteldes: Issand, Issand, te meile lahti! Siis wastab temma ja útleb teile: Minna ei tunne teid, kuſt teie ollete.

26. Siis wõttate teie õõlda: Meie olleme ſinno ees ſõnud ja jonud, ja meie ulitſatte peál olled ſa õppetanud. Matt. 7, 22.

27. Siis wõttab temma õõlda: Minna útlen teile, ei ma tunne teid, kuſt teie ollete; tagganege minnuſt árra, keik teie úllekohtoteggiad.
Matt. 25, 41.

28. Seál peab ollema ulluminne ja hammaste kirristaminne, kui teie näte Abraamit ja Isaakit ja Jakobit ja keik prohwetid Jummala rikis, agga ennaſt wáljalúkkatud ollewad. Matt. 8, 12.

29. Ja teiſed peawad tulema hommiko ja õhto *poolt, pohja ja louna* poolt, ja peawad istuma Jummala rikis laudas.
Matt. 8, 11. Jeſ. 2, 2. 3.

30. Ja wata, wiimſid on, kes peawad esſimesſed ollema, ja esſimesſi on, kes peawad wiimſed ollema.
Matt. 19, 30. Mark. 10, 31.

31. Selſammal páwal tullid monningad Wariſerid ja útleſid temmale: Minne wálja ja joua ſiit árra; ſeſt Herodes tahhab ſind tappa.

32. Ja temma útles neile: Minge ja úttelge ſelle rebbaſele: Wata, minna aian kurjad waimud wálja, ja teen terweks tánna ja homme, ja kolmandamal páwal tulleb mulle ots peále.

33. Omneti pean minna weel káima tánna ja homme, ja tunnahomme; ſeſt ſe ei ſúnni mitte, et prohwet maial hukka ſaab kui Jeruſalemmas.

34. Jeruſalem, Jeruſalem, kes ſa tappad prohwetid ja kiwwidega ſurnuks wiskad neid, kes ſinno jure on lákkitud; kui mitto korda ollen minna ſinno lapſed tahtnud kokkokogguda, otſego kanna ommad poiad

tihade alla, ja teie ei olle mitte tahtnud. Matt. 23, 37.

35. Wata, teie kodda peab teile tühjaks jäetama; agga töest minna ütlen teile, et teie mind ei pea näggema, ennego se aeg tulleb, millal teie ütlete: Kidetud olgo se, kes tulleb Issanda nimmel. Matt. 23, 38. Laul. 118, 26.

14. Peatük.

Weetöbbisest; Kristusse maenitsus wöörastele; sureft öhtosömaaiast; kuida Kristusse järrel peab käima.

(Ewangelium seitsmeteistkümnemal Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

Ja se sündis, kui temma ühhel hingamisse päwal ühhe Wariseride ullema kotta tulli leiba wötma, siis wahtsid nemmad tedda.

2. Ja wata, üks weetöbbine innimenne olli temma ees,

3. Ja Jesus wastas ja räkis käsfotundjatte ja Wariseride wasto, ja ütles: Kas hingamisse päwal sünnib terweks tehha?

4. Agga nemmad jäid wait. Ja temma hakkas temmast kinni, ja teggi tedda terweks, ja laskis tedda minna.

5. Ja temma wastas neile ja ütles: Kes on teie seast, kelle esel ehk härg kaewo langeb, et ta tedda warsi wälja ei tomba hingamisse päwal?

6. Ja nemmad ei woinud temmale se peäle mitte wastada.

7. Agga temma ütles neile, kes ollid kutsutud, ühhe tähhendamisse sanna, et temma moistis, kuida nemmad wallitsesid üllema paika istuda, ja ütles neile:

8. Kui sind kellestki pulma on kutsutud, siis ärra istu mitte üllema paika mahha, et ei olle wahhest kegi ausam sind temmast kutsutud,

9. Ja se, kes sind ja tedda on kutsnud, tulleks ja ütleks sulle: Anna sellesinnatsele maad, ja sinna siis peaksid häbbiga allama paika istma.

10. Agga kui sind on kutsutud, siis minne ja istu allama paika mahha, ja kui se tulleb, kes sind on kutsnud, ja ütleks sulle: Söbber, minne senna üllemale, siis on sul au nende ees, kes sinnoga laudas istwad. Opp. Sann. 25, 6. 7.

11. Sest iggaüks, kes en-

nast isse ülendab, tedda peab allandatama; ja kes ennast isse allandab, tedda peab ülendatama.]

Matt. 23 12.

12. Agga temma ütles ka selle wastо, kes tedda olli kutsnud: Kui sa kunna ehk õhto sõmaaia teed, siis ärra kutsu ennese sõbro, egga ennese wende, ei ennese suggulasi, egga rikkaid naabrid, et nemmad siis sind enneste jure jälle ei kutsu, ja sedda sulle ei tassu;

p. 6, 33.

13. Waid kui sa woõraspidda teed, siis kutsu waesed, wiggased, jallotumad, pimmedad.

14. Siis olled sa õnnis, sest et neil ei olle middagi sulle tassuda; sest sedda peab sulle tassutama õigede ülestousmisses.

p. 16, 9.

15. Agga kui üks neist, kes temmaga laudas istsid, sedda kulis, ütles ta temmale: Õnnis on se, kes leiba söób Jummala rikis.

(Ewangelium teisel Pühdapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

16. Agga ta ütles temmale: Üks inimenne teggi sure õhtosõmaaia, ja kutsus paljo,

17. Ja lähkitas omma sullast õhto sõmaaia tunnil, neile, kes ollid kutsutud, ütlema: Tulge, sest kõik on jo walmis.

18. Ja nemmad hakkasid ennast kõik ühhest suust wabbandama. Esimenne ütles temmale: Minna ollen põllo ostnud, ja peam wäljaminnema ja sedda waatma; ma palun sind, wabbanda mind.

19. Ja teine ütles: Ma ollen wiis pari härgi ostnud, ja lähhän neid katsma; ma palun sind, wabbanda mind.

20. Ja teine jälle ütles: Ma ollen nacse wõtnud, ja sepärrast ei woi minna tulla.

21. Ja sullane tulli taggasi ja kulutas sedda omma issandale; siis wihhastas koia issand ja ütles omma sullasele: Minne warsi wälja linna laia ulitsatte ja poikulitsatte peale, ja too seie sisse waesed ja wiggased, ja jallotumad ja pimmedad.

22. Ja sullane ütles: Issand, se on sündinud, nenda kui sa käskisid; agga weel on maad.

23. Ja Issand ütles sul-

lase wasto: Minne wälja tede peále ja aedade áre, ja sada neid sisse tullema, et minno kodda táis saaks.
Jes. 26, 15.

24. Sest minna útlen teile, et úkski neist mehhist, kes on kutsutud, ei pea minno öhtosömaaega maitsma.]
Jes. 65, 11—14.

25. Agga temmaga läks paljo rahwast, ja temma pöris ennast úmber ja útles neile:

26. Kui kegi minno jure tulleb, ja ei wihka omma issa ja emma, ja naest ja lapsi, ja wende ja öddesid, ja weel peálegi omma ello, se ei woi mitte mo jünger olla.
Matt. 10, 37. v. 19, 29. 5 Mos 33, 9.

27. Ja, kes omma risti ei kañna, ja minno järrele ei tulle, se ei woi mo jünger olla. Mark. 8, 34.

28. Sest kes on teie seast, kes torni tahhab ehhitada, eks ta ei istu enne mahha ja ei arwa sedda kullo, kas temmal keik on, mis selle ehhitamisseks tarwis lähhäb?

29. Et, kui temma allust saab pannud, ja ei joua löppetada, keik näggiad tedda ei hakka naerma,

30. Ja útlema: Se mees hakkas ehhitama, ja ei joua walmis sata.

31. Ehk mis kunningas lähhäb sötta teise kunninga wasto taplema, eks ta enne mahha ei istu, ja ei pea nou, kas temma kümnetuhhandega selle wasto woib miñna, kes kahhekümnetuhhandega temma peále tulleb.

32. Agga kui mitte, siis läkkitab temma Käskusid, kui teine alles kaugel on, ja pallub rahho.

33. Nenda ka iggaúks teie seast, kes ei jätta mahha keik, mis temmal on, se ei woi mo jünger olla.

34 Sool on hea; agga kui sool tuimaks saab, misga peab sedda solaseks tehtama? Matt. 5, 13. Mark. 9, 50.

35. Et se kölba, ei Ma egga sönniko tarwis; sedda heidetakse ärra. Kel körwad on kuulda, se kuulgo.

15. Peatük.

Jummala hallastus kidetakse tähhendamisse tanna läbbi, ärrakaddunud lambast; trahmarahhast ja poiast.
(Ewangelium kolmandamal Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

Agga keik tölnerid ja pattused tullid temma jure, tedda kuulma.
Matt. 9, 10. Mark. 2, 15.

2. Ja Wariſerid ja kirjatundiad nurriſeſid ja ütleſid: Seſinnane wõttab pattuſid wasto, ja ſõõb nendega. Matt. 11, 19.

3. Agga temma räkis neile ſe tähhendamisſe ſanna ja ütles:

4. Misſuggune innimenne teie ſeaſt on, kennel ſadda lammaſt on, ja, kui ta ühhe neiſt ärrakautab, eks ta jätta ühhekſakümmend peäle ühhekſa kõrbe, ja eks ta lähhä ſelle järrele, mis on ärrakaddunud, kunni ta ſedda leiab?

p. 19, 10. Matt. 18, 12. Eſek. 34, 11. 16.

5. Ja kui ta ſaab leidnud, ſiis panneb temma ſedda omma õlgade peäle römoga.

6. Ja kui temma koio ſaab, ſiis kutſub ta kokko sõbrad ja naabred, ja ütleb neile: Olge minnoga röömſad, ſeſt ma ollen leidnud omma lamba, mis olli ärrakaddunud. 1 Petr 2, 25.

7. Minna ütlen teile, et nenda on röörn taewas ühhe pattuſe pärraſt, kes meelt parrandab, ennam kui ühhekſakümne peäle ühhekſa õige pärraſt, kellel melepparrandamiſt ei olle tarwis.

p. 5, 32.

8. Ehk misſuggune naene on, kel kümme trahmarahha on, kui ta ühhe trahmarahha ärrakautab, eks ta künalt ei ſüta, ja kodda ei pühhi, ja holega ei otſi, ſenni kui ta ſedda leiab?

9. Ja kui ta ſaab leidnud, ſiis kutſub ta kokko sõbrad ja naabred, ja ütleb: Olge minnoga röömſad, ſeſt ma ollen ſe trahmarahha leidnud, mis ma ollin ärrakautanud.

10. Nenda, ütlen minna teile, on röörn Jummala inglide ees ühhe pattuſe pärraſt, kes meelt parrandab.] Ebr. 1, 14.

11. Agga temma ütles: Ühhel innimesſel olli kaks poega.

12. Ja norem neiſt ütles iſſa wasto: Iſſa, anna mulle ſe warra, mis minno oſſaks tulleb; ja temma jaggas neile ſe warra.

13. Ja ei mitte kaua pärraſt ſedda aega koggus norem poeg keik kokko, ja läks ärra kaugele male; ja ſeäl pillas ta omma warra ärra, ja ellas önnetumas ellus.

14. Agga kui ta keik ſai ärrahukkanud, tulli ſenna

male kange nälg; ja tühhi hakkas temma kätte tullema.

15. Ja temma läks ja seisis ühhe koddanikko jures seal maal, ja se lákkitas tedda omma wäljale siggo hoidma.

16. Ja temma püdis omma köhto täita tühjest lestidest, mis sead söid, ja ükski ei annud temmale.

17. Agga kui ta parramad mötted sai, ütles temma: Mitto palgalist on mo isal, kel leiba kül on, agga minna lähhän hukka nälja pärrast!

18. Ma tahhan kätte wötta ja omma issa jure minna, ja tahhan temmale öölda: Issa, ma ollen patto teinud taewa wasto ja sinno ees,

19. Ja minna ei olle ennam wäärt, et mind so poiaks hütakse; pea mind kui ühte omma palgalistest.

20. Ja temma wöttis kätte ja läks omma issa jure; agga kui ta weel kaugel ärra olli, näggi tedda temma issa, ja temmale sai halle meel; ja ta jooksis ja hakkas temma ümber kacla, ja andis temmale suud.

21. Agga poeg ütles temmale: Issa, ma ollen patto teinud taewa wasto ja sinno ees, ja ei olle ennam wäärt, et mind so poiaks hütakse.

22. Agga issa ütles omma sullaste wasto: Toge keigekallimat kube ja pange temma selga, ja andke sörmust temma sörme, ja kingi temma jalga.

23. Ja toge nuumwassikas ja tapke sedda, ja sögem ja olgem röömsad;

24. Sest sesinane mo poeg olli surnud, ja on jälle ellawaks sanud; ja temma olli ärrakaddunud, ja on leitud. Ja nemmad hakkasid röömsad ollema.

25. Agga temma wannem poeg olli wäljal; ning kui temma tulli ja koia ligi sai, kulis ta laulmist ja tantsimist.

26. Ja temma kutsus ühhe neist sullasist ennese jure ja kulas, mis se peaks ollema.

27. Agga se ütles temmale: So wend on tulnud, ja so issa on se nuumwassika tapnud, et ta tedda on terwelt jälle sanud.

28. Ja temma sai wihhaseks, ja ei tahtnud mitte sisse minna; siis läks issa wälja ja pallus tedda.

29. Agga ta wastas ja ütles issale: Wata, ni mitto aastat teenin minna sind, ja ei olle ial ülle sinno sanna käinud, ja sinna ei olle mulle ellades ühte sikkoge annud, et ma olleksin woinud omma söbradega rõmus olla.

30. Agga, kui sesinnane sinno poeg on tulnud, kes sinno warra horadega nahka pannud, olled sinna se nuumwassika temma pärrast tapnud;

31. Agga ta ütles temma wasto: Poeg, sinna olled ikka mo jures, ja keik, mis minno on, on sinno pärralt.

32. Nüüd peaks sinno meel hea ja rõmus ollema, et sesinnane sinno wend olli surnud, ja on jälle ellawaks sanud: ja et ta olli ärrakaddunud, ja on leitud.

16. Peatük.

Kawwal maiapiddaja; mönned öppetussed selle pärrast. Abbiello lahhutaminne. Rikkas mees ja waene Laatsarus.

(Ewangelium üheksamal Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

Agga ta ütles ka omma jüngritte wasto: Üks innimenne olli rikkas, sel olli maiapiddaja, ja selle peäle olli temma ette kömne töstetud, kui peaks ta temma warra ärrahukkama.

2. Ja temma kutsus tedda ja ütles temmale: Kuida ma sedda sinnust kulen? te arro ommast maiapiddamissest, sest sinna ei woi ennam mitte maia piddada.

3. Agga se maiapiddaja mötles issienneses: Mis pean ma teggema? minno issand wöttab maiapiddamist minnust ärra: kaewada ei suda minna mitte; häbbi on mul kerjades.

4. Ma tean, mis ma tahhan tehha, et, kui minna maiapiddamissest lahti saan, nemmad mind wastowöttwad omma koddadesse.

5. Ja temma kutsus ennese jure iggaühhe omma issanda wölglasist, ja ütles essimesse wasto: Paljuks sul mo issandaga wölgo on?

6. Ja se ütles: Sadda

wati ölli. Ja temma útles temmale: Wötta omma ramato, ja istu mahha, ja kirjota warsi wiiskúmmend.

7. Párrast útles ta teisele: Agga paljuks sul wólgo on? Temma útles: Sadda wakka nisso; ja temma útles temmale: Wötta omma ramato ja kirjota kahheksakúmmend.

8. Ja issand kitis sedda úllekohtust máiapiddajat, et ta targaste olli teinud; sest sesinnatse mailma lapsed on ennam moistlikkud, kui walgusse lapsed omma suggu rahwa seas.

9. Ja minnage útlen teile: Tehke ennestele sobro úllekohtusest Mammonast, et, kui teie keigist lahti sate, nemmad teid wastowötwad iggawestemaiadesse.]

Matt. 19, 21. 1 Tim. 6, 19.

10. Kes keigewáhhema sees ustaw on, se on ka sures ustaw; ja kes keigewáhhema sees úllekohtune on, se on ka sure sees úllekohtune. p. 19, 17.

11. Kui teie núúd úllekohtuse Mammona sees ustawad ei olnud, kes woib sedda tössist teie kátte uskuda?

12. Ja kui teie wóóra asja sees ustawad ei olnud, kes woib teile teie omma kátte anda?

13. Ukski koiasullane ei woi kahte issandat tenida; sest ehk ta wihkab úhhe, ja armastab teise; ehk hoiab úhhe pole, ja pólgab teist árra; teie ei woi mitte Jummalat tenida ja Mammonat. Matt. 6, 24

14. Agga sedda keik kuulsid ka Wariserid, kes rahha peále ahned ollid; ja nemmad hirwitasid tedda.

15. Ja temma útles neile: Teie ollete need, kes ennast óigeks pannewad rahwa ees; agga Jummal tunneb teie súddamed; sest, mis innimeste seas kórge on, se on Jummala ees úks hirmus assi.

p. 18, 9. Laul. 7, 10.

16. Kássoóppetus ja prohwetid ullatawad Joannessest sadik; sest aiast kulutakse armoóppetust Jummala rigist, ja iggaúks káib wággise selle Jummala rigi peále. Matt 11, 12. 13.

17. Agga kergem on, et taewas ja Ma hukka láhháwad, kui et úks táhheke

käsſoõppetusſeſt peaks kaduma. p. 21, 33. Matt. 5, 18.

18. Iggaũks, kes ommaſt naeſeſt lahkub ja wõttab teiſe, ſe rikkub abbiello; ja iggaũks, kes ſedda mehheſt ärralahhutud naeſt wõttab, ſe rikkub abbiello ärra. Matt. 19, 9. 1 Kor. 7, 10.

(Ewangelium eſſimeſſel Pühhapäiwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.)

19. Agga ũks rikkas ninimenne olli, ja ſe ehhitas ennaſt purpuri ja kalli linnaſe ridega, ja ellas iggapääw rõõmſaſte ja ſureſte.

20. Agga ũks waene olli, Laatſarus nimmi, ſe olli maas temma wärrawa ees täis paiſiſid,

21. Ja pũdis omma kõhto täis ſada neiſt leiwa raſokesſiſt, mis rikka laua pealt mahhalangſid; agga koeradke tullid ja lakkuſid temma paiſed.

22. Agga ſe ſũndis, et waene ſurri, ja et tedda inglideſt kanti Abraami ſũllesſe; agga rikkas ſurri ka ja maeti mahha.

23. Ja, kui ta põrgus ſureſ wallus olli, ja ommad ſilmad ũllestõstis, siis nägi Abraami kaugelt, ja Laatſarust temma ſũlles.

24. Ja temma hũdis ja ũtles: Iſſa Abraam, heida armo ma peale, ja lakkita Laatſaruſt, et ta omma sõrme otſa wette kastaks, ja minno keelt jahhutaks, ſeſt mind waewatakſe wägga ſeſinnatſes tullelekes; Jeſ. 66, 24.

25. Agga Abraam ũtles: Poeg, mõtle, et ſa omma head põlwe ommas ellus olled kätte ſanud, ja nendaſammoti Laatſarus kurja; agga nũũd rõmuſtakſe tedda ſiin, ja ſind waewatakſe.

26. Ja peale keik on meie ja teie wahhel ſuur wahhe kinnitud, et need, kes ſiit tahtwad ſenna teie jure minna, ei woi mitte, egga need, kes ſeal on, ei ſa ſealt tenna meie jure tulla.

Jeſ. 30, 33.

27. Agga temma ũtles: Ma palun ſiis ſind, iſſa, et ſa tedda läkkitad minno iſſa kotta,

28. Seſt mul on wiis wenda, et ta neile kinnitaks, et nemmadke ei ſa ſeie wallo paika.

29. Abraam ũtles temmale: Neil on Moſes ja prohwetid, kuulgo nemmad neid. Jeſ. 8, 20. Joan. 5, 39.

30. Agga temma útles: Ei mitte, issa Abraam, waid, kui kegi surnust nende jure lähhäks, siis parandaksid nemmad meelt.

31. Agga ta útles temmale: Kui nemmad Mosest ja prohwetid ei kule, egga nemmad ialge wöltaks nou, kui kegi surnust üllestouseks.] Jer. 25, 3. 4

17. Peatük.

Pahhandusest; leppimisest; usust ja teggudest; kümnest piddalitöbisest; Jummala rigi tullemisest.

Ja temma útles jüngritte wasto: Sedda ei woi olla, et pahhandused ei peaks tullema; agga hädda sellele, kelle läbbi need tullewad. Matt. 18, 7.

2. Se on temmale tullusam, et weskikiwwi temma kaela peaks pandama, ja tedda merresse wissatama, kui et ta ühhe neist pissokessist peaks pahhandama.

3. Hoidke ennast! Agga kui sinno wend so wasto eksib, siis nomi tedda; ja kui ta sedda kahhetseb, siis anna temmale andeks.

Matt. 18, 15.

4. Ja kui ta seitse korda päwas sinno wasto eksib, ja seitse korda päwas jälle sinno jure tulleb ja ütleb: Ma kahhetsen sedda: siis pead sa temmale andeks andma. Matt. 18, 22.

5. Ja Apostlid ütlesid Issanda wasto: Kaswata meie usko! Mark. 9, 24.

6. Agga Issand ütles: Kui teil usk olleks kui sinnäpi iwwike, ja teie ütleksite sessinnatse metswigipu wasto: Kissu ennast jureni wälja, ja istuta ennast merresse; siis kuleks se teie sanna. Matt. 17, 20.

7. Agga kes teie seast on, kellel sullane kündmas on, ehk karja hoidmas, kui ta wäljalt tulleb, et ta warsi peaks temmale ütlema: Tulle seie, ja istu mahha lauale.

8. Eks ta enne ütle temmale: Walmista, mis ma öhtuks pean sööma, ja panne wö wöle, ja passi mind ülles, kunni ma saan sönud, ja jonud; ja pärrast sedda sö ja jo sinna.

9. Kas ta sedda sullast tännab, et ta sedda on teinud, mis tedda olli käskud? Ei ma arwa mitte.

10. Nenda ka teie, kui teie ollete keik teinud, mis teid on käskud, siis ütelge:

Meie olleme kölwatumad sullased, sest meie olleme agga teinud, mis meie kohhus olli tehha. Rom. 11, 35.

(Ewangelium neljateistkümnemal Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

11. Ja se sündis, kui ta Jerusalemma läks, siis käis temma kesk Samaria ja Kalilea maalt läbbi.

12. Ja, kui ta ühhe allewisse sai, siis tullid temma wasto kümme piddalitöbbist meest, kes emalt seisid; Jes. 59, 2.

13. Ja nemmad töstsid omma heält ja ütlesid: Jesus öppetaja, heida armo meie peäle!

14. Ja kui ta neid näggi, ütles temma neile: Minge, ja näitke ennast preestridele. Ja se sündis, kui nemmad ärraläksid, said nemmad puhtaks.

3 Mos. 13, 2. Matt. 8, 4.

15. Agga üks nende seast, kui ta näggi, et ta olli terweks sanud, se läks taggasi, ja auustas Jummalat sure heälega;

2 Kunn. 5, 15. Laul. 50, 14.

16. Ja heitis temma jalge ette silmili mahha, ja tännas tedda, ning sesamma olli Samariamees.

Laul. 50, 23.

17. Agga Jesus wastas ja ütles: Eks kümme polle puhtaks sanud? agga kus need ühheksa on?

18. Eks muid polle leitud, kes olleksid taggasi tulnud, Jummalale au andma, kui agga sesinnane woöra Ma mees?

5 Mos. 32, 6.

19. Ja ta ütles temmale: Touse ülles ja minne, so usk on sind aitnud.]

20. Agga kui Wariserid temmalt küssisid: Millal tulleb Jummala riik? siis wastas ta neile ja ütles: Jummala riik ei tulle mitte ilmsi; 1 Kor. 4, 20.

21. Ei öölda ka: Wata, siin, ehk wata, seäl se on; sest wata, Jummala riik on seestpiddi teie sees.

22. Ja temma ütles jüngritte wasto: Kül päwad tullewad, et teie himmustate ühhe neist innimesse Poia päiwist nähha, ja teie ei sa sedda mitte nähha.

23. Siis wötwad teised teile öölda: Wata siin, ehk wata seäl! Ärge minge mitte, ja ärge noudke sedda tagga. Matt. 24, 23.

24. Sest otsego walk, mis

ühhelt polelt taewa al walla lööb, teise pole taewa al paistab: nenda peab ka innimesse Poeg ollema ommal päwal.

25. Agga enne peab temma paljo kannatama, ja sestsinnatsest suggust kui kölbmatta ärrapölgtama. Matt. 16, 21.

26. Ja nenda kui Noa päiwil olli, nenda peab ka innimesse Poia päiwil ollema. Matt. 24, 37.

27. Nemmad söid, jöid, wötsid naest, ja läksid mehhele sest päwast sadik, millal Noa laewa läks, ja wee upputus tulli ja kautas neid keik ärra.

28. Nendasammoti ka, kui Lotti päiwil olli: nemmad söid, jöid, ostsid, ja müsid, istutasid ja ehhitasid honesid.

29. Agga sel päwal, kui Lot Sodomast wäljaläks, siis saddas tuld ja weewlit taewast, ja kautas neid keik ärra. 1 Mos. 19, 15. 16. 24.

30. Sedda wisi peab se ollema sel päwal, millal innimesse Poeg ilmub.

31. Kes sel päwal kattukse peäl on, ja temma riistad koias, ärgo tulgo se mitte mahha neid ärra wötma; ja nendasammoti, kes wäljal on, ärgo mingo se mitte jälle taggasi. Matt. 24, 17.

32. Möttelge Lotti naese peäle. 1 Mos. 19, 26.

33. Kes ial omma ello püab hoida, se kautab sedda ärra, ja kes ial sedda ärrakautab, se hoiab sedda iggawesse ellusse. Matt. 16, 25. Joan. 12, 15.

34. Minna ütlen teile: Sel ösel on kaks ühhes wodis: teist peab wastowoctama, ja teist mahhajäctama.

35. Kaks naesterahwast jahwatawad ühtlase: teist peab wastowoctama, ja teist mahhajäctama. Matt. 24, 41.

36. Kaks on wäljal: teist peab wastowoctama, ja teist mahhajäctama. Matt. 24, 40.

37. Ja nemmad wastasid ja ütlesid temmale: Issand, kussa? Agga temma ütles neile: Kus surnud kehha on, senna kogguwad kotkad. Matt. 24, 28.

18. Pea ük.

Palwest; wariseer ja tölner; kapsokessist; ühhest rikkast; Kristusse kannatamissest; üks pimme saab terweks.

Agga temma ütles neile ka se tähhendamisse

ſanna, et ikka peab Jummalat palluma, ja ei mitte ärratüddima, Rom. 12, 12. Ewef. 6, 18. Kol. 4, 2. 1 Teſſ. 5, 17.

2. Ja ütles: Üks kohtomoistia olli ühhes linnas, kes Jummalat ei kartnud, egga innimeſt ei häbbenend;

3. Agga üks leſknaene olli ſeäl linnas, ja tulli temma jure, ja ütles: Sada mulle öiguſt minno wihhamehhe wasto.

4. Ja temma ei tahtnud kaua mitte; agga pärraſt nöudes temma isſeenneſes: Et ma kül Jummalat ei karda, ja innimeſt ei häbbene,

5. Ommetige, et ſeſinnane leſk mulle waewa teeb, tahhan ma temmale öiguſt ſata, et ta allati ei tulle, ja mind ärra ei tüddita.

p. 12, 7. 8.

6. Siis ütles Issand: Kuulge, mis ſe üllekohtune kohtomoistia ütleb.

7. Eks ſiis Jummal ei peaks öiguſt ſaatma neile, kes temma ärrawallitſetud on, ja temma pole kisſendawad öösd ja päwad, et ta kül pitka melega nende pärraſt kannatab.

Luk. 145, 19.

8. Minna ütlen teile: Kül ta neile pea ſadab öiguſt. Siiski kui innimesſe Poeg tulleb, kas temma uska leiab Ma peält?

5 Moſ. 32, 43.

(Ewangelium ühheteiſtkümnemal pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala pühha.)

9. Agga ka monnedewasto, kes isſienneste peäle lootſid, et nemmad piddid öiged ollema, ja muid pölgſid, ütles temma ſe tähhendamisſe ſanna:

10. Kaks innimeſt läkſid ülles pühha kotta palwet piddama, teine olli Wariſeer, ja teine tölner.

11. Wariſeer ſeiſis ja lugges isſienneſes ſedda: Oh Jummal! minna tännan ſind, et minna ep olle nenda kui muud innimesſed, riſujad, üllekohtuſed, abbiellorikjad, egga nenda kui ſeſinnane tölner.

Jim. 3, 17.

12. Minna paastun kaks kord näddalas, ma annan kümneſt keigiſt, mis mul on.

13. Ja tölner ſeiſis emalt, ja ei tahtnud omma ſilmige taewa pole üllestösta, waid löi omma wasto rindo ja ütles: Oh Jum-

mal, olle mulle pattuſele armolinne! Sam. 51, 3.

14. Minna útlen teile: Geſinnane láks alla omma kotta parreminne ôigeks moistetud kui teine. Seſt, iggaúks, kes ennaſt iſſe úllendab, tedda allandakſe; agga, kes ennaſt iſſe allandab, tedda úllendakſe.] Matt. 23, 12.

15. Agga nemmad tôid ta lapſokesſi temma jure, et ta neisſe piddi puutma; agga kui júngrid ſedda nággid, ſôitleſid nemmad neid. Matt. 19, 13. Mark. 10, 13.

16. Agga Jeſus kutſus neid enneſe jure, ja útles: Laske lapſokesſed minno jure tulla, ja árge keelge neid mitte, ſeſt niſugguste párralt on Jummala riik.

17. Tôeſt minna útlen teile: Kes ial Jummala riki wasto ei wôtta kui lapſoke, ſe ei ſa mitte ſiinna ſisſe. 1 Peetr. 2, 2.

18. Ja úks úllem kúſſis temmalt, ja útles: Hea Ôpetaja, mis pean ma teggema, et ma iggaweſt ello woikſin párrida? Matt. 19, 16. Mark. 10, 17.

19. Agga Jeſus útles temmale: Mis ſa mind heaks hûad, úkski ep olle hea, kui agga úks, ſe on Jummal.

20. Kásſud tead ſinna: Sinna ei pea mitte abbiello árrarikkuma. Sinna ei pea mitte tapma. Sinna ei pea mitte warrastama. Sinna ei pea mitte wallet tunnistama. Auusta omma iſſa ja omma emma.

21. Agga temma útles: Sedda keik ollen ma piddanud ommaſt noreſt pôlweſt. Jeſ. 58, 2.

22. Agga kui Jeſus ſedda kulis, útles ta temmale: Uht on ſul weel waiak: Mú keik árra, mis ſul on, ja jagga waeſtele, ſiis on ſul warrandus taewas, ja tulle, kái minno járrel. Matt. 19, 21. Mark. 10, 21.

23. Agga kui temma ſedda kulis, ſai temma koggone kurwaks, ſeſt ta olli wágga rikkas.

24. Agga kui Jeſus nággi, et ta koggoniſte kurwaks ſánud, útles temma: Kui waewalt ſawad need Jummala riki, kennel paljo warranduſt on. Matt. 19, 23. Mark. 10, 23.

25. Seſt hôlpſam on, et kammeel nôála ſilmaſt láb-

10. Sest innimesse Poeg on tulnud otsima, ja önsaks teggema, mis árrakadnud on. Matt. 18, 11. 1 Tim. 1, 15.

11. Agga kui nemmad sedda kuulsid, útles temma weel siñna jure úhhe táhhendamisse sanna, sepárrast, et ta Jerusalemma liggi olli, ja et nemmad mõtlesid, et Jummala riik warsi piddi ilmuma.

12. Sepárrast útles temma: Üks suurt suggu innimenne läks árra kaugele male, et ta piddi ennesele kunningrigi sama, ja taggasi tullema. Matt. 25, 14. Mark. 13, 34.

13. Agga temma kutsus omma kümme sullast, ja andis neile kümme naela rahha, ja útles nende wasto: Kauplege, senni kui ma taggasi tullen. p. 12, 48.

14. Agga temma koddanikkud wihkasid tedda, ja läkkitasid Käskusid temma järrele, ja útlesid: Meie ei tahha, et sesinnane meie ülle peab kui kunningas wallitsema. Joan. 19, 15.

15. Ja se sündis, kui temma taggasi tulli, ja olli sedda riki sanud, siis käskis *ta need sullased* ennese jure kutsuda, kellele temma olli se rahha annud, et ta piddi teáda sama, mis kasso iggaüks kaupeldes olli sanud. Matt. 25, 19.

16. Agga esimenne tulli ja útles: Issand, sinno nael rahha on kümme naela kasso saatnud.

17. Ja ta útles temma wasto: Se on hea, sinna hea sullane, et sa keigewähhema sees olled ustaw olnud, sepárrast peab sulle küme liñna ülle melewald ollema. Matt. 25, 21.

18. Ja teine tulli ja útles: Issand, sinno nael on wiis naela saatnud;

19. Agga temma útles sellegi wasto: Ja sinna peab wie liñna ülle ollema. Matt. 25, 23.

20. Ja üks teine tulli ja útles: Issand, wata, siin on sinno nael, mis ma higgirättikus ollen hoidnud.

21. Sest ma kartsin sind, et sa walli innimenne olled; sinna wõttad sedda árra, mis sa ei olle árrapannud, ja leikad sedda, mis sa ei olle külwanud. Matt. 25, 24. 25.

22. Agga ta útles temmale: Sinno suust moistan ma kohhut sinno peále,

[illegible]na tigge sullane! Kui sa [illegible]dsid, et ma walli mees [illegible]n, ja wóttan, mis ma [illegible] olle árrapannud, ja lei[illegible], mis ma ep olle kúlwa[illegible]nud, Matt. 12, 37.

23. Mispárrast ep olle [illegible]na siis minno rahha [illegible]sso peále wáljaannud? [illegible] minna siis taggasi [illegible]les olleksin sedda kasso[illegible] taggasi noudnud. Matt. 25, 27.

24. Ja temma útles nen[illegible]de wasto, kes seál jures [illegible]sid: Wótke temma káest [illegible] nael árra, ja andke [illegible]ellele, kel kúmme naela [illegible]n.

25. (Ja nemmad útlesid temmale: Issand, temmal on kúmme naela.)

26. Sest minna útlen teile: Kennel on, sellele peab antama; agga kennel ep olle, selle káest peab árrawoetama ka sedda, mis temmal on. Matt. 13, 12.

27. Agga need minno waenlased, kes ei tahtnud, et ma nende úlle piddin kui kunningas wallitsema, toge tenna, ja tapke neid árra minno ees.

28. Ja kui ta sedda sai rákinud, láks temma eddasi, úllesminnes Jerusalemma.

29. Ja se súndis, kui ta Petwage ja Petania liggi sai se máe jure, mis óllimáeks hútakse, lákkitas temma kaks omma júngrittest, Matt. 21, 1. Mark. 11, 1.

30. Ja útles: Minge sinna allewisse, mis teie kohhal on, ja kui teie senna sisse sate, siis leiate teie úhhe sállo kinniseutud, kelle selgas úkski innimenne ial ei olle istnud, peástke tedda lahti ja toge.

31. Ja kui kegi teilt kússib: Miks teie tedda lahti peástate? siis úttelge temmale nenda, et Issandal sedda tarwis on.

32. Agga kui need, kes ollid lákkitud, árraláksid, leidsid nemmad nenda, kui temma neile olli úttelnud. Matt. 21, 6. Mark. 11, 4.

33. Agga kui nemmad sállo lahti peástsid, siis útlesid temma issandad nende wasto: Miks teie sállo lahti peástate?

34. Agga nemmad útlesid: Issandal on sedda tarwis.

35. Ja nemmad tóid sedda Jesusse jure, ja heitsid

ommad rided sállo selga, ja pannid Jesust temma peále istuma. Matt. 21, 7. Mark. 11, 7. Joan. 12, 14.

36. Agga kui temma olli minnemas, lautasid nemmad ommad rided tee peále.

37. Agga kui temma jo senna liggi sai, kust ölli-máelt mahhakáidi, siis hakkas keik jüngritte hulk römustes sure heálega Jummalat kiitma keikide wággewatte teggude párrast, mis nemmad ollid náinud,

38. Ja útlesid: Kidetud olgo se kunningas, kes tulleb Issanda nimmel; rahho taewas, ja au kõrges! Matt. 21, 9. Mark. 11, 9.

39. Ja monningad Wariserid rahwa seast útlesid temma wasto: Öppetaja, sõitle ommad jüngrid.

40. Ja ta wastas ja útles neile: Minna útlen teile, et, kui needsinnatsed wait jääksid, peaksid kül kiwwid kisendama. Habak. 2, 11. Matt. 3, 9.

(Ewangelium kümnemal Pühdarâwal pârrast kolmaino Jummala Pühha.)

41. Ja kui temma liggi sai ja liinna nággi, nuttis *ta temma pârrast*, Jer. 9, 1.

42. Ja útles: Kui sinnagc teaksid sedda, ja weelgi selsinnatsel ommal pâwal, mis sinno rahhule tarwis lähhäb! Agga nüüd on se sinno silma eest warjule pandud. 5 Mos. 32, 29. Jer. 4, 22.

43. Sest aeg tulleb sinno peále, et so waenlased sinno úmber walli tewad, ja sinno úmber piirwad, ja sind keikipiddi waewawad; Esek. 21, 22.

44. Ja nemmad lõwad sind mahha, ja sinno lapsed sinno sees, ja ei jätta kiwwi kiwwi peále, sepärast et sa ei olle tunnud omma armo katsmisse aega. v. 21, 6. Matt. 24, 1. Mik. 3, 12.

45. Ja temma läks púhha kotta, ja hakkas wäljaajama neid, kes seäl sees müsid ja ostsid, Matt. 21, 12.

46. Ja útles neile: Kirjotud on: Minno kodda on palwe kodda; agga teie ollete sedda röwli auguks teinud. Jes. 56, 7. Jer 7, 11.

47. Ja temma olli iggapäew púhhas koias öppetamas; agga üllemad preestrid ja kirjatundiad ja rahwa üllemad püüdsid tedda hukka sata,

48. Ja ei leidnud mitte, mis nemmad piddid teggema; sest keik rahwas, mis tedda kulis, hoidsid temma pole.]

20. Peatük.

Kristusse öppetus ennesest ja ommast ametist; winamäest; keisrorahhast; surnutte üllestousmisest.

Ja se sündis ühhel neist päiwist, kui ta rahwast öppetas pühhas koias ja armoöppetust kulutas, siis tullid üllemad preestrid ja kirjatundiad wannemattega se peäle,

Matt. 21. 23. Mark. 11, 27.

2. Ja räkisid temma wasto, ja ütlesid: Ütle meile, missugguse melewallaga teed sa sedda, ehk kes se on, kes sulle se melewalla annud?

3. Agga temma kostis ja ütles nende wasto: Minna tahhan ka teilt ühhe sanna küssida, ja ütlege mulle:

4. Kas Joannesse ristminne olli taewast, woi innimestest?

Matt. 21, 25. Mark. 11. 30.

5. Agga nemmad arwasid issikeskes, ja ütlesid: Kui meie ütleme: taewast, siis ütleb temma: Mikspärrast ep olle teie siis tedda mitte uskunud?

6. Agga kui meie ütleme: innimestest, siis wiskab meid keik rahwas kiwwidega; sest se olli julge se peäle, et Joannes piddi prohwet ollema.

7 Ja nemmad ei ütlelnud ennast teädwad, kust.

8. Ja Jesus ütles nende wasto: Egga minnagi teile ütle, missugguse melewallaga ma sedda teen.

Matt. 21, 27. Mark. 11, 33.

9. Agga temma hakkas rahwale sedda tähhendamisse sanna ütlema: Üks innimenne istutas winamäe, ja andis sedda numa peäle wälja mameeste kätte, ja läks woörale male tükkiks aiaks.

Matt. 21, 33. Mark. 12, 1.

10. Ja kui aeg olli, läkkitas temma ühhe sullase nende mameeste jure, et nemmad temmale winamäe wiljast piddid andma; agga mamehhed peksid tedda, ja saatsid tedda tühjalt árra.

11. Ja temma läkkitas weel teise sullase; agga nemmad peksid ka sedda, ja teotasid ja saatsid tedda tühjalt árra.

12. Ja temma lähkitäs weel kolmandama; agga nemmad hawasid seddage, ja lükkasid tedda wälja.

13. Agga winamäe issand ütles: Mis pean minna teggema? Ma tahhan omma armsa poia lähkitada, ehk nemmad häbbenewad, kui nemmad tedda nähwad; Joan. 3, 16.

14. Agga kui mamehhed tedda näggid, mötlesid nemmad issikeskes ja ütlesid: Sesinnane on se pärria; tulge, tapkem tedda ärra, et pärrandus meile saab. Matt. 21, 38. Mark. 12, 7.

15. Ja nemmad lükkasid tedda winamäest wälja, ja tapsid tedda ärra. Mis wöttab nüüd se winamäe issand nendega tehha?

16. Kül temma tulleb ja hukkab needsinnatsed mamehhed ärra, ja annab winamäe teiste kätte; agga, kui nemmad sedda kuulsid, ütlesid nemmad: Ärgo sedda sündko!

17. Agga temma watis nende peäle ja ütles: Mis se siis on, mis on kirjotud: Se kiwwi, mis hone ehhitajad kui kõlwatuma ärraheitnud, Se on nurgakiwwiks sanud. Matt. 21, 42. Mark. 12, 10.

18. Iggaüks, kes selle kiwwi peäle langeb, se lähhäb russuks; agga kelle peäle se langeb, sedda teeb temma pihhuks. Jes. 8, 15.

19. Agga üllemad preestrid ja kirjatundiad püüdsid selsammal tunnil kässi temma külge pista; agga nemmad kartsid rahwast, sest nemmad tundsid, et temma nende kohta selle tähhendamisse sanna olli ütelnud. Matt. 21, 46. Mark. 12, 12.

20. Ja nemmad wahtsid tedda, ja läkkitasid kawwalad kulajad wälja, kes ennast waggaks teggid, et nemmad tedda könnest pidid kinni sama, ja tedda ärraandma mawallitseja woimusse ja melewalla alla. Matt. 22, 15. 16. Mark. 12, 13.

21. Ja nemmad küsisid temmalt ja ütlesid: Öppetaja, meie teame, et sinna ööiete rägid ja öppetad, ja ei pea ei ühhegi surusseest luggu, waid öppetad Jummala teed öiete:

22. Kas meile sünnib Keisrile kohtorahha anda, ehk mitte?

23. Agga kui ta nende tiggeda kawwalusse ärramoistis, útles temma nende wasto: Mis teie mind kiusate?

24. Näitke mulle tenarahha? Kelle kuio ja peälkirri on temmal? agga nemmad wastasid ja útlesid: Keisri.

25. Siis útles temma neile: Sepärrast andke Keisrile, mis Keisri kohhus on, ja Jummalale, mis Jummala kohhus on.

Matt. 22, 21. Mark. 12, 17

26. Ja nemmad ei woind tedda mitte rahwa ees kõnnest kinni sada, ja pannid immeks temma kostmist, ja jäid wait.

27. Agga temma jure tullid monningad Sadduserid, (kes ei útle úllestousmist polegi ollewad) ja küsisid temmalt,

Matt. 22, 23. Mark. 12, 18.

28. Ja útlesid: Öppetaja, Moses on meile kirjotanud: Kui kellegi wend, kellel naene on, ärrasurreb, ja sesinnane surreb ärra lapseta, et temma wend se naese peab wõtma, ja omma wennale suggu saatma.

5 Mos 25, 5.

29. Nüüd ollid seitse wenda, ja esimenne wõttis naese, ja surri lapseta.

30. Ja teine wõttis se naese, ja sesinnane surri ka ärra lapseta.

31. Ja kolmas wõttis tedda; ja nendasammoti ka keik seitse, ja ei jätnud mitte lapsi, ja surrid ärra.

32. Agga keigewimaks surri ka naene ärra.

33. Agga úllestousmisses, kelle naene peab temma ollema nende seast? sest ta on neil seitsmel naeseks olnud.

34. Ja Jesus kostis ja útles neile: Sesinnatse mailma lapsed wõtwad naest, ja lähhäwad mehhele.

35. Agga, kes wäärt on atwatud teist mailma sada, ja surmust úllestousta, ei need wõtta naest, egga lähhä mehhele.

36. Sest nemmad ei woi mitte ennam ärrasurra; sest nemmad on inglide sarnatsed, ja nemmad on Jummala lapsed, et nemmad úllestousmisse lapsed on.

1 Joan. 3, 2.

37. Agga et surnud úllestousiwad, näitab ka Moses kibbowitsa põsas, kui temma Issandat nimme-

tab Abraami Jummalaks, ja Isaaki Jummalaks, ja Jakobi Jummalaks;
2 Mos. 3, 2. 6.

38. Agga Jummal ei olle mitte surnutte, waid ellawatte Jummal; sest keik ellawad temmale.
Matt. 22, 32. Mark. 12, 27.

39. Agga monningad kirjatundiaist wastasid ja útlesid: Öppetaja, sinna olled hásti rákinud.

40. Agga nemmad ei julgend temmalt úhtegi ennam kússida;

41. Agga temma útles nende wasto: Kuida nemmad útlewad, Kristust Taweti Poia ollewad?

42. Ja Tawet isse útleb lauloramatus: Issand on minno Issandale úttelnud: Istu minno parrama pole,
Laul. 110, 1.

43. Kunni minna sinno waenlased saan pannud sinno jalgealluseks járjeks.

44. Núúd húab Tawet tedda Issandaks, kuida ta siis on temma Poeg?
Mark. 12, 37.

45. Agga temma útles keige rahwa kuuldes omma jüngrittele:
Matt. 23, 1. Mark. 12, 38.

46. Hoidke kirjatundiatte eest, kes pitkis ridis tahtwad káia, ja armastawad terretamissed turrude peál, ja essimessed pingid koggodusse koddade sees, ja úllemat otsa laudas öhtosömaaegus.
Matt. 23, 5—7. Mark. 12, 38. 39.

47. Nemmad söwad leskede honed árra, ja luggewad silmakirjaks pitkad palwed: needsinnatsed peawad raskemat hukkatust sama. Matt. 23, 14. Mark. 12, 40.

21. Peatúk.

Lessenaese añnist; Jerusalemma liñna árrarikmissest; mailma löppetussest.

Agga temma watis ja nággi rikkaid ommad andid ohwrirahha kirsto pannewad. Mark. 12, 41.

2. Agga temma nággi ka úhhe waese lessenaese kaks weringit senna pannewad.

3. Ja temma útles: Töest minna útlen teile, et sesinnane waene lesknaene on ennam, kui keik muud, sisse pannud. 2 Kor. 8, 2. 3. 12.

4. Sest needsinnatsed keik on ommast liast warrandussest sisse pannud Jummalale añniks; agga sesinnane on ommast waesussest keik toidust, mis temmal olli, sisse pannud.

5. Ja kui monningad rákisid púhhast koiast, et temma illusa kiwwide ja andidega olli ehhitud, siis útles temma:
Matt. 24, 1. Mark. 13, 1.

6. Kúl-need páwad tullewad, et sest keigest, mis teie náte, ei járta kiwwi kiwwi peále, mis ei pea árrakistama.

7. Agga nemmad kússisid temmalt, ja útlesid: Oppetaja, millal peab se siis ollema? ja mis peab táhheks ollema, millal se peab sündima?
Matt. 24, 3. Mark. 13, 3. 4.

8. Agga temma útles: Katske, et teid árra ei eksita; sest paljo tullewad minno nimme peále, ja útlewad, et minna se ollen; ja se aeg on liggi sanud, sepárrast árge minge mitte nende járrele. Matt. 24, 4. 5. Mark. 13, 5. 6.

9. Agga kui teie söddadest ja seggasist asjust kulete, árge kohkuge; sest se peab enne sündima; agga otsa ep olle weel ni pea ká.

10. Siis útles temma neile: Rahwas touseb rahwa wasto úlles, ja kunningriik kunningrigi wasto.

11. Sured Ma wárrisemissed peawad ka ollema monnes paikas, ja nálg ja katk, ja hirmsad asjad, ja sured immetáhhed taewast peawad sündima.

12. Agga enne sedda keik pistwad nemmad ommad káed teie kúlge, ja kiusawad teid tagga, ja andwad teid árra koggodusse koddadesse ja wangi, ja wiwad teid kunningatte ja mawallitsejatte ette minno nimme párrast. Matt. 24, 9. Mark. 13, 9.

13. Agga se peab teile tunnistusseks sündima.

14. Sepárrast pange omma süddamesse, et teie enne ei mötle se peále, mis teie enneste eest peate wastma: Mark. 13, 11.

15. Sest minna tahhan teile suud ja tarkust anda, mis wasto ei pea woima rákida egga panna ei úkski, kes teie wastased on.

16. Agga teid peab árraantama ka teie wannemist, ja wendadest, ja suggulasist, ja sóbradest, ja nemmad wötwad monningad teie seast árratappa.

17. Ja teid peab wihkatama keikist minno nimme párrast. Mark. 13, 13. Joan. 15, 18.

18. Agga ei ühte juukse-karwa ei pea teie peast hukka sama.

19. Hoidke ommad hinged omma kannatusse läbi.

20. Agga kui teie näte söawäest Jerusalemma ümberpiirtud ollewad, siis tundke, et temma ärrakautaminne on liggi tulnud.
Matt. 24, 15. Mark. 13, 14.

21. Siis pöggenego need, kes Judamaal on, mäggede peäle, ja need, kes keskpaikas seäl sees on, need mingo ärra; ja kes wäljas on, ärgo mingo nemmad mitte siinna sisse.

22. Sest needsinnatsed on kättemaksmisse päwad, et keik peab töeks sama, mis on kirjotud.
Dan. 9, 26. 27.

23. Agga hädda neile, kes käima peäl on, ja neile, kes immetawad neil päiwil; sest seäl maal peab suur hädda ollema, ja wihha sesinnatse rahwa peäle.
Matt. 24, 19. Mark. 13, 17.

24. Ja nemmad peawad langema mõõga terra läbbi, ja neid peab wangi widama keige paggamatte a, ja Jerusalem peab anist ärratallatud ollema, kunni pagganatte aeg täis saab.
Rom. 11, 25.
(Ewangelium teisel Kristusse Tullemisse Pühhal.)

25. Ja päwas, kuus ja tähtedes peawad immetähhed ollema, ja Ma peäl peab rahwal ähhastus ollema ilmandusta, et merri ja wee woud ühhisewad.
Matt. 24, 29. Mark. 13, 24.

26. Ja innimessed lähhäwad rammotumaks kartusse ja nende asjade ootmisse pärrast, mis mailma peäle peawad tullema; sest taewa wäed peawad kõikukadama.

27. Ja siis nähwad nemmad innimesse Poega tullewad pilwes sure wäe ja auga.
Matt. 24, 30. Mark. 13, 26.

28. Agga kui se keik hakkab sündima, siis waatke ülles, ja tõstke ommad Pead ülles, sepärrast et teie ärralunnastaminne liggi tulleb.

29. Ja temma ütles neile ühhe tähhendamisse sanna: Wadage wigipuud ja keik puud;
Matt. 24, 32. Mark. 13, 28.

30. Kui nemmad jo pakkatawad, ja teie sedda näte, siis tunnete teie iksiennesteſt, et sui jo liggi on:

31. Nenda ka teie, kui

teie näte ſedda ſündiwad, ſiis tundke, et Jummala riik liggi on. Luk. 17, 20.

32. Töeſt minna útlen teile, et ſeſinnatſe pólwe rahwas ei löppe mitte ärra, kumni ſe keik ſaab ſündinud. Matt. 24, 34. Mark. 13, 30.

33. Taewas ja Ma láhhäwad hukka; agga minno ſannad ei láhhä mitte hukka. Matt. 24, 35.

34. Agga hoidke, et teie ſüddamed ei ſa koormatud liaſömisſe, ei liajomisſe, egga peatoidusſe murretugä, ja et ſeſamma pääw áktitſelt teie peále ei tulle.

35. Seſt kui liinopael tulleb temma keikide peále, kes keige ſe Ma peál aſſet on. 1 Teſſ. 5, 2.

36. Sepärraſt walwage ja palluge iggal aial, et teid wäärt arwatakſe ärrapögeneda keige ſe eeſt, mis peab ſündima, ja ſeista innimesſe Poia ees.]

Matt. 24, 42. Mark. 13, 33.

37. Agga temma öppetas päwa aial pühhas koias, agga öſeks láks ta wälja, ja olli ömaial ſe mäe peál, mis hútakſe öllimäeks.

38. Ja keik rahwas tulli warra hommiko temma jure, tedda pühhas koias kuulma.

22. Peatük.

Judas ärraandia; Paſatal ja ühtoſömaaeg. Jüngritte auahnus; Kristusſe kannataminne aedas ja Kaiwa ees; Peetrusſe ärraſalgaminne.

Agga hapnematta leibade Pühha tulli liggi, mis hútakſe Paſapühhaks. Matt 26, 2. Mark. 14, 1.

2. Ja üllemad preeſtrid ja kirjatundiad otſiſid, kuida nemmad tedda piddid ärratapma; ſeſt nemmad kartſid rahwaſt.

3. Agga ſadanas olli läinud Juda ſiſſe, kedda lianimmega hútakſe Iſkariotiks, kes nende kahheteiſtkümne arruſt olli.

Matt. 26, 14. Mark. 14, 10.

4. Ja temma läks ärra, ja räkis üllematte preeſtride ja ſõapealikkudega ſeda, kuida temma tedda pidi nende kätte ärraandma.

5. Ja nemmad ſaid röömſaks, ja leppiſid teine teiſega temmale rahha anda.

Matt. 26, 15.

6. Ja temma tootas, ja otſis parraſt aega tedda neile ärraanda ilma túlita.

7. Agga hapnematta leibade pääw tulli, millal

Pasatal piddi tappetama.
Matt. 26, 17. Mark. 14, 12.

8. Ja temma lákkitas Peetrust ja Joannest, ja útles: Minge ja walmistage meile Pasatalle, et meie sedda woime súa.

9. Agga nemmad útlesid temmale: Kus sa tahhad, et meie sedda peame walmistama?

10. Agga temma útles neile: Wata, kui teie liñna sisse tullete, siis tulleb teie wasto úks innimenne, se kannab úhhe weekrusi, káige temma járrel seál koias, kuhho temma sisse láhháb. Matt. 26, 18. Mark. 14, 13.

11. Ja úttelge selle koia issandale: Oppetaja útleb sulle: Kus on se woóraste tubba, kus ma Pasatalle omma júngrittega woin súa?

12. Siis náitab temma teile úhhe sure ehhitud toa úllewel, seál walmistage.

13. Agga kui nemmad árraláksid, leidsid nemmad nenda, kui temma neile olli úttelnud, ja nemmad walmistasid Pasatalle.
Mark. 14, 16.

14. Ja kui tund tulli, *us temma* mahha, ja need kaksteistkümmend Apostlit temmaga.
Matt. 26, 20. Mark. 14, 17.

15. Ja temma útles nende wasto: Minna ollen súddamest iggatsenud Pasatalle teiega súa, enne kui ma kannatan.

16. Sest minna útlen teile, et ma sest mitte ennam ei sö, kunni keik saab sündinud Jummala rikis.

17. Ja kui ta karrikast sai wötnud, tánnas temma ja útles: Wötke se, ja jaggage ennestele.

18. Sest ma útlen teile, et minna ei jo mitte sest winapu wiljast, kunni Jummala riik saab tulnud.

19. Ja temma wöttis leiba, tánnas ja murdis, ja andis neile ja útles: Se on minno ihho, mis teie eest antakse, sedda tehke minno mállestusseks.
Matt. 26, 26. Mark. 14, 22.

20. Selsammal kombel ka se karrika párrast sedda, kui nemmad said öhtust sönud, ja útles: Sesinnane karrikas on se uus seádus minno werre sees, mis teie eest árrawallatakse.

21. Siiski wata, minno

ärraandia käsi on minnoga laudas. Laul. 41, 10.

22. Ja innimesse Poeg lähhäb kül, nenda kui on seätud; siiski hädda selle innimessele, kelle läbbi tedda ärraantakse.

23. Ja nemmad hakkasid teine teise käest küsitellema, kes se kül nende seast piddi ollema, kes sedda piddi teggema.

(Ewangelium Pertli päwal.)

24. Agga nende seas tousis ka riid, kes neist piddi suremaks arwatama? Matt. 18, 1.

25. Agga temma ütles neile: Pagganatte kunningad wallitsewad nende üle, ja kes nende peäle woimust wötwad, neid hütakse armolikkuks issandaks. Matt. 20, 25.

26. Agga teie mitte nenda, waid surem teie seast olgo kui norem, ja üllem kui se, kes tenib.

27. Sest kes on surem, se, kes laudas istub, woi se, kes tenib? Eks se, kes laudas istub? Agga minna ollen kesk teie seas nenda kui se, kes tenib. Matt. 20, 28.

28. Agga teie ollete need, kes minno jure jänud minno kiusatuste sees.

29. Ja minna sean teile se kunningrigi, nenda kui minno Issa sedda mulle on seädnud,

30. Et teie peate sömа ja joma minno laudas minno kunningrikis, ja istma ausärgede peäl, ja kahheteistkümne Israëli sugguarro peäle kohhut moistma.]

31. Agga Jssand ütles: Simon, Simon, wata, sadanas on teid wägga püüdnud söäluda kui nisso; 1 Petr. 5, 8.

32. Agga minna ollen sinno eest pallunud, et sinno usk ei pea ärralöpma, ja kui sa pärrast saad ümberpöörnud, siis kinnita ommad wennad. Joan 17, 20.

33. Agga ta ütles temmale: Jssand, ma ollen walmis, sinnoga ni hästi wangi kui surma minnema.

34. Agga temma ütles: Minna ütlen sulle, Peetrus: Kuk ei laula mitte tänna enne, kui sinna kolmkord saad ärrasalganud, et sa mind ei tunne. Joan. 13, 38.

35. Ja temma ütles nende wasto: Kui ma teid ollen läkkitanud kukrota, ja

paunata ja kingata, ons teil middagi waia olnud? agga nemmad útlesid: Ei úhtegi.

36. Siis útles temma neile: Agga núúd, kel kukkur on, se wótko sedda, nendasammoti ka pauna, ja kennel ep olle, se múgo árra omma kube, ja ostko moóka.

37. Sest minna útlen teile, et se weel minnule peab sündima, mis kirjotud on: Temma on ka úllekohtuste sekka arwatud; sest ka sel, mis minnust on kirjotud, on ots. Jes. 53, 12.

38. Agga nemmad útlesid: Issaud, ennä! siin on kaks moóka; agga temma útles neile: Kúl on.

39. Ja temma läks wälja, ja läks omma wisi järrel öllimäele; agga temma jüngrid käisid ka temma järrel. Matt. 26, 30. Mark. 14, 26. Joan 18, 1.

40. Ja kui temma senna paika sai, útles temma nende wasto: Palluge Jummalat, et teie kiusatusse sisse ei sa.

41. Ja temma isse lahkus neist ärra ni kaugele, kui *iiwwiga woib süsta, ja heitis pölwili mahha, ja pallus Jummalat, Matt. 26, 39. Mark. 14, 35.

42. Ja útles: Issa, kui sinna tahhaksid sedda karrikast minnust ärrawótta! ommeti ärgo sündko minno waid sinno tahtminne. Mark. 14, 36.

43. Agga úks ingel näitis ennast temmale taewast, ja kinnitas tedda.

44. Ja kui ta surmaga olli woitlemas, pallus temma Jummalat kaugeminne; agga temma higgi olli kui werrepissarad, need langsid Ma peäle.

45. Ja temma tousis úlles Jummalat pallumast, ja tulli omma jüngritte jure, ja leidis neid maggamast kurbdusse pärrast. Matt. 26, 45. Mark. 14, 41.

46. Ja temma útles neile: Mis teie maggate? Touske úlles ja palluge Jummalat, et teie kiusatusse sisse ei sa.

47. Agga kui temma alles räkis, wata hulk rahwast, ja se, kedda hüti Judaks, úks kahhestteistkümnest käis nende ees, ja tulli Jesusse liggi temmale suud andma. Matt. 26, 47. Mark. 14, 43.

48. Agga Jesus útles

temmale: Judas, annad ſinna ſuandmisſega innimesſe Poia árra?

49. Agga kui need, kes temma úmber ollid, nággid, mis piddi ſúndima, útleſid nemmad temmale: Issand, kas meie peame mooga ſekka lóma?

50. Ja úks neiſt lói úllema preeſtri ſullaſt, ja raius temma parrama kórwa árra. Matt. 26, 51. Mark. 14, 47. Joan. 18, 10.

51. Agga Jeſus wastas ja útles: Jätke ſiit ſadik. Ja temma putus temma kórwaſſe, ja teggi tedda terweks.

52. Agga Jeſus útles úllematte preeſtride, ja púhha koia pealikkude ja wannematte wasto, kes temma peále tullid: Teie ollete wáljaláinud otſego rööwli peále mookade ja nuiadega, Matt. 26, 55. Mark. 14, 48.

53. Et ma kúl iggapääw teie jures olnud púhhas koias, ei olle teie minno kúlge käſſi piſtnud; agga ſe on teie tund, ja pimmedusſe woimus.

54. Agga nemmad wótſid tedda kinni, ja wiſid ja ſaatſid tedda úllema preeſtri kotta; agga Peetrus käis kaugelt járrel. Matt. 26, 57. Mark. 14, 53.

55. Agga kui nemmad keſk oue tuld úllesteggid, ja nemmad úhhes mahhaiſtſid, ſiis istus Peetrus keskele nende ſekka. Matt. 26, 58. Mark. 14, 54.

56. Agga úks úmmardaja nággi tedda tulle áres iſtwad, ja watas úkſi ſilmi temma peále, ja útles: Ka ſeſinnane olli temmaga. Matt. 26, 69. Mark. 14, 66.

57. Agga temma ſalgas tedda árra ja útles: Naene, minna ei tunne tedda.

58. Ja úrrikesſe aia párraſt nággi tedda úks teine mees ja útles: Sinnage olled nende ſeaſt; agga Peetrus útles: Innimenne, minna ei olle mitte.

59. Ja liggi úhhe tunni aega wahhet kinnitas ſedda úks teine, ja útles: Töe poleſt, ſeſinnanege olli temmaga; ſeſt temma on ka Kalileama mees. Matt. 26, 73. Mark. 14, 70.

60. Agga Peetrus útles: Innimenne, ei ma moiſta, mis ſa rágid; ja ſeddamaid, kui temma alles ráákis, laulis kuk.

61. Ja Issand pöris ennaſt úmber, ja watis Pee-

russe peäle, ja Peetrusse mele tulli Jssanda sanna, kui ta temma wasto olli üttelnud: Enne kui kuk saab laulnud, salgad sinna mind kolmkord ärra.

Matt. 26, 75. Mark. 14, 72.

62. Ja Peetrus läks wälja, ja nuttis kibbedaste.

63. Agga need mehhed, kes Jesust kinnipiddasid, naersid ja peksid tedda.

64. Ja nemmad katsid temma silmad kinni, ja löid temma wasto silmi, ja küssisid temmalt ja ütlesid: Moista kui prohwet, kes se on, kes sind löi.

65. Ja paljo muid asjo räkisid nemmad temma wasto ja teotasid.

66. Ja kui walge sai, tullid rahwa wannemad, üllemad preestrid ja kirjatundiad kokko, ja wisid tedda ülles omma sure kohto ette, Matt. 27, 1. Mark. 15, 1.

67. Ja ütlesid: Olled sinna se Kristus? ütle meile; agga temma ütles neile: Kui ma teile peaksin ütlema, ei teie usuks polegi.

68. Agga kui minna ka peaksin küssima, siis teie ei *wastaks mulle* polegi, ja ei lasseks mind mitte lahti.

69. Sest aiast peab innimesse Poeg istuma Jummala wäe parramal polel.

70. Agga nemmad ütlesid keik: Olled sinna siis Jummala Poeg? Agga temma ütles nende wasto: Teie ütlete, sest minna ollen se.

71. Agga nemmad ütlesid: Mis meil ennam tunnistust tarwis on? sest meie olleme issi temma suust kuulnud.

23. Peatük.

Kristust wiakse Pilatusse ja Herodesse ette ja lüakse risti; temma surm ja mahhamatminne.

Ja keik se rahwa hulk wötsid kätte, ja wisid tedda Pilatusse jure,

Matt. 27, 2. Mark. 15, 1. Joan. 18, 28.

2. Agga nemmad hakkasid temma peäle kaebama, ja ütlesid: Tedda olleme meie leidnud, et ta rahwast ärrapörab, ja kelab Keisrile kohtorahha andmast, ja ütleb ennast Kristusse ühhe kunninga ollewad.

3. Agga Pilatus küssis temmalt ja ütles: Olled sinna Juda rahwa kunnin-

gas? Agga temma wastas temmale ja ütles: Jah ollen. Matt. 27, 11. Mark. 15, 2. Joan. 18, 33. 34.

4. Agga Pilatus ütles üllematte preestride ja rahwa wasto: Minna ei leia ühtegi süüd sest innimesest. Joan. 18, 38.

5. Agga nemmad aiasid peále, ja ütlesid: Temma annab rahwale pahha nou, ja öppetab keik mööda Judamaad, ja on algand Kalileamaalt siit sadik.

6. Agga kui Pilatus Kalileamaad kulis, küssis temma, kas se innimenne Kalileama mees piddi ollema?

7. Ja kui temma teáda sai, et ta Herodesse wallitsusse alt olli, lákkitas temma tedda Herodesse jure, kes neilge páiwil Jerusalemmas olli.

8. Agga Herodes sai wágga röömsaks, kui ta Jesust náhha sai; sest ta olleks tedda hea melega jo ammogi náinud, sepárrast et ta olli paljo temmast kuulnud, ja temma lotis ühhe immetáhhe náhha sada, mis temmast piddi tehtama.

9. Kúl ta küssis temmalt mitme sannaga; agga temma ei wastand temmale úhtegi.

10. Agga üllemad preestrid ja kirjatundiad seisid, ja kaebasid wágga waljuste temma peále.

11. Agga kui Herodes omma sõameestega tedda ep olnud mikski pannud, ja naernud, siis panni temma úhhe walge ride temma ümber, ja lákkitas tedda jálle Pilatusse jure.

12. Ja sel páwal said Pilatus ja Herodes teine teisega sõbraks; sest enne ollid nemmad teine teise peále wihhased olnud.

13. Agga Pilatus kutsus üllemad preestrid, ja üllemad, ja rahwast kokko.

14. Ja ütles nende wasto: Teie ollete sedda innimest minno jure tonud, otsego rahwa árrapöörjat; ja wata, ma ollen tedda teie ees kulanud, ja minna ep olle sest innimesest úhtegi süüd leidnud, mis teie temma peále kaebate,

15. Egga Herodeske: sest ma ollen teid temma jure lákkitanud, ja wata, polle úhtegi temma tehtud, mis surma wäärt on.

16. Sepärrast tahhan ma tedda karristada ja lahti lasta.

17. Agga temma piddi neile Pühhiks úhhe lahti laskma. Matt. 27, 15. Mark. 15, 6 Joan. 18, 39.

18. Agga keik se hulk kisſendas wägga ja útles: Hukka tedda ärra, ja lasse meile Parrabast lahti.

19. Kes olli úhhe mássamisse, mis liinnas olli sündinud, ja tapmisse pärrast wangitorni heidetud.

20. Siis hüdis Pilatus ta nende wasto, ja tahtis Jeſust lahti lasta;

21. Agga nemmad karjuſid wasto ja útleſid: Lö risti! lö tedda risti!

22. Agga temma útles kolmat puhko nende wasto: Mis ſeſinnane siis kurja teinud? Ma polle temmast úhtegi ſurma ſüüd leidnud, ſepärrast tahhan ma tedda karristada ja lahti lasta. Matt. 27, 23. Mark. 15, 13.

23. Agga nemmad aiaſid peále ſure kisſendamisſega ja palluſid, et tedda piddi risti lödama, ja nende ja üllematte preeſtride kisſendamine wöttis woimuſt

Matt. 27, 23. Mark. 15, 14.

t. Agga Pilatus moistis kohhut, et nende palwe järrele piddi ſündima.

25. Siis laskis temma neile ſedda lahti, kes úhhe mássamisse ja tapmisse pärrast olli wangitorni heidetud, kedda nemmad lahti palluſid; agga Jeſust andis ta ärra, nenda kui nemmad tahtſid. Matt. 27, 26. Mark. 15, 15.

26. Ja kui nemmad tedda wäljawiſid, ſaid nemmad kätte úhhe Kireni linna mehhe, Simon nimmi, kes wäljalt tulli, ja temma peále pannid nemmad risti, et ta ſedda Jeſusſe järrele piddi kandma. Matt. 27, 32. Mark. 15, 21.

27. Agga temma järrel käis ſuur hulk rahwast ja naeſi, kes ka kaebaſid ja tedda nutſid.

28. Agga Jeſus pöris ennaſt ümber nende pole, ja útles: Jeruſalemma tütred, ärge nutke mind, waid nutke isſiennaſt ja ommad lapſed.

29. Seſt wata, need päwad tullewad, millal öölda: Önſad on need, kes ſiggimatta, ja need ihhud, mis ilmale ei kannud, ja need nisſad, mis ep olle imetanud.

30. Siis hakkawad nemmad útlema mäggedele: Langege meie peále; ja mäekinkude wasto: Katke meid. Ilm. 6, 16.

31. Sest kui sedda torele pule tehhakse, mis siis kuiwale peab sündima? 1 Petr. 4, 17.

32. Agga temmaga widi laks teist kurjateggiat wälja ärrahukkata. Jes. 53, 12.

33. Ja kui nemmad senna paika said, mis hütakse pealae assemeks, löid nemmad tedda ja need kurjateggiad senna risti, teist parrema, teist pahhema pole. Joan. 19, 17. 18.

34. Agga Jesus útles: Issa, anna neile andeks, sest nemmad ei tea mitte, mis nemmad tewad; agga nemmad jaggasid temma rided, ja heitsid liisko nende pärrast. Luk. 22, 19.

35. Ja rahwas seisis seäl waatmas, ja üllemadke irwitasid tedda nendega, ja útlesid: Muid on ta aitnud, aitko temma issiennast, kui ta on se Kristus, Jummala ärrawallitsetud.

36. Agga ka sõamehhedke naersid tedda, ja läksid temma jure ja wisid temmale ädikast,

37. Ja útlesid: Kui sinna olled Juda rahwa kunningas, siis aita issiennast.

38. Agga üks peäle-kirri olli ka ülle temma Pea kirjotud, Kreka, Laddina ja Ebrea kele tähtedega: Sesinnane on Juda rahwa Kunningas. Matt. 27, 37. Mark. 15, 26.

39. Agga üks neist kurjateggiaist, kes ollid üllespodud, teotas tedda ja útles: Kui sa olled Kristus, siis aita issiennast ja meid. Matt. 24, 44. Mark. 15, 32.

40. Agga se teine kostis ja sõitles tedda, ja útles: Eks sinnagi ei karda Jummalat, sest et sinna sessammas hukkatusses olled.

41. Ja meie kül õigusse polest: sest meie same kätte, mis meie tö wäärt on; agga sesinnane ep olle ühtegi pahha teinud.

42. Ja temma útles Jesusse wasto: Issand, mõtle minno peäle, kui sa omma kunningriki tulled.

43. Ja Jesus útles temmale: Tõest, minna útlen sulle, tänna pead sa min-

wisse, mis Jerusalemmast liggi kuuskümmend waggo maad olli, selle nimmi olli Emmaus, Mark. 16, 12.

14. Ja nemmad räkisid issikeskes keikist neist asjust, mis ollid sündinud.

15. Ja se sündis, kui nemmad teine teisega jutto aiasid ja teine teiselt küssisid, siis tulli ka Jesus issi nende jure ja käis nendega.

16. Agga nende silmad peti, et nemmad tedda mitte ei tunnud.

17. Ja temma ütles nende wasto: Mis könned need on, mis teie issikeskes könnelete käies, ja ollete kurwanäolissed.

18. Agga üks, Kleopas nimmi, wastas ja ütles temmale: Sinnaks üksi kui woóras ellad Jerusalemmas, ja ei olle teäda sanud, mis neil päiwil seälsammas on sündinud?

19. Ja temma ütles neile: Mis siis? agga nemmad ütlesid temmale: Sedda, Jesusest Naatsarettist, kes olli Prohwet wäggew teggudest ja sannast Jummala ja keige rahwa ees,

20. Kuida meie üllemad *preestrid ja* wannemad tedda on surma kohto alla ärraannud, ja tedda risti lönud.

21. Agga meie lootsime, et ta piddi sesamma ollema, kes Israeli rahwast piddi ärralunnastama, ja peäle se keik on tänna kolmas pääw, kui se on sündinud.

22. Agga ka monningad naesed meie seast on meid ärraehmatanud, kes warra hommiko haua jure ollid tulnud,

23. Ja kui nemmad temma ihho ei leidnud, tullid nemmad ja ütlesid, ennast ka inglide näo näinud, kes ütlewad tedda ellawad.

24. Ja monningad meie seast läksid haua jure, ja leidsid nenda, kui need naesed ka üttelnud; agga tedda ennast ei näinud nemmad mitte.

25. Ja temma ütles nende wasto: Oh! teie rummalad ja süddamest pitkaldased sedda keik uskuma, mis prohwetid on räkinud.

26. Eks Kristus sedda piddand kannatama, ja omma au sisse minnema?

27. Ja temma hakkas Mosessest ja keikist prohwetidest, ja selletas neile ärra

teige kirjade sees sedda, mis temmast olli kirjotud.

28. Ja nemmad said se allewi liggi, kuhho nemmad läksid, ja temma teggi ennast emale minnema.

29. Ja nemmad pallusid tedda wäggise ja ütlesid: Jä meie jure, sest öhto jouab, ja pääw werib; ja temma läks sisse nende jure jäma.

30. Ja se sündis, kui ta nendega laudas istus, wöttis temma leiba, önnistas ja murdis ja andis neile.

31. Siis peäsid nende silmad lahti, ja nemmad tundsid tedda, ja temma kaddus nende eest ärra.

32. Ja nemmad ütlesid teine teise wasto: Eks meie südda meie sees ei pöllend, kui ta meiega räkis tee peäl, ja kui ta meile kirjad ärrasselletas?

33. Ja nemmad tousid selsammal tunnil ülles, ja läksid taggasi Jerusalemma, ja leidsid need üksteistkümmend, ja neid, kes nende jures ollid, kous ollemast,

34. Kes ütlesid: Issand on töeste üllestousnud, ja ennast Simonale näitnud. 1. Kor. 15. 4. 5.

35. Ja nemmad räkisid sedda ülles, mis tee peäl olli sündinud, ja kuida nemmad tedda leiwa murdmissest ollid tunnud.]

(Ewangelium Kristusse üllestousmisse Pühha kolmandamal päwal.)

36. Agga, kui nemmad sedda räkisid, seisis Jesus isse kesk nende wahhel, ja ütles neile: Rahho olgo teile! Mark. 16, 14. Joan. 20, 19.

37. Agga nemmad kohkusid ja kartsid, ja mötlesid ennast waimo näggewad.

38 Ja temma ütles neile: Miks teie ollete ni wägga ärrachmatand? Ja mikspärrast touswad nisuggused mötlemissed teie süddamette seest?

39. Et wadage mo jallad, sest et minna sesamma ollen: katske mind kättega ja wadage, sest waimul ep olle mitte lihha ja luid, nenda kui teie näte mul ollewad.

40. Ja kui ta sedda sai üttelnud, näitis temma neile ommad käed ja jallad. Joan. 20, 20.

41. Agga kui nemmad

mehhe tahtmisseſt, waid Jummalaſt ſündinud.
Jak. 1, 18.

14. Ja ſe Sanna ſai lihhaks, ja wõttis kui ühhes maias meie ſeas ellada (ja meie näggime temma au, kui Issaſt ainoſündinud Poia au,) täis armo ja tõt.] p. 3, 16.

15. Joannes tunnistas temmaſt, hüdis ja ütles: Seſinnane olli, kelleſt minna ollen üttelnud: kes mo järrele tulleb, ſe on enne mind olnud, ſeſt temma olli enne kui minna.
Matt. 3, 11. Mark. 1, 7.

16. Ja temma täiusſeſt olleme meie keik wõtnud kül armo armo pärraſt.
Kol. 1, 19. p. 2, 9.

17. Seſt käsſoõppetus on Moſesse läbbi antud: ſe arm ja ſe tõdde on Jeſusſe Kristusſe läbbi ſanud.

18. Ükski ei olle ial Jummalat näinud, ſe ainusſündinud Poeg, kes Issa ſülles on, ſe on meile ärraſeletanud. p. 6, 46. 1 Joan. 4, 12.

(Ewangelium neljandamal Kristusse tullemisse pühhal.)

19. Ja ſe on Joannesse tunnistus, kui Juda rahwas läkkitaſid Jeruſalemmaſt preeſtrid ja Lewitid, et nemmad temmalt piddid küſſima, kes ſa olled?

20. Ja ta tunnistas, ja ei ſalgand mitte, ja tunnistas: Minna ep olle mitte ſe Kristus. Luk. 3, 15. 16.

21. Ja nemmad küſſiſid temmalt: Mis ſiis, olled ſinna Elias? Temma ütles: Polle mitte. Olled ſinna ſe Prohwet? Ja temma kostis: Ei mitte.

22. Siis ütleſid nemmad temma wasto: Kes ſa ſiis olled? et meie wastuſt woime wia neile, kes meid on läkkitanud, mis ſa ütled issſienneſeſt?

23. Temma ütles: Ma ollen hüdia heäl kõrbes: Tehke tasſaſeks Issanda teed, nenda kui prohwet Jeſaia on üttelnud.
Jeſ. 40, 3.

24. Ja need, kes ollid läkkitud, ollid Wariſeride ſeast.

25. Ja nemmad küſſiſid temmalt ja ütleſid temma wasto: Miks ſinna ſiis ristid, kui ſa ep olle ſe Kristus, egga Elias, egga ſe Prohwet?

26. Joannes kostis neile ja ütles: Minna ristin

weega; agga se seisab kest teie seas, kedda teie mitte ei tunne. Matt. 3, 11.

27. Se on sesamma, kes pärrast mind tulleb, kes enne mind on olnud, kelle wäärt minna ep olle, et ma temma kinga paela lahti peästan.

28. Se sündis Petabaras teisel polel Jordani, kus Joannes ristis.]

29. Teisel päwal nääb Joannes Jesust ennese jure tullewad, ja ütleb: Wata, se on Jummala Tal, kes mailma patto ärrakannab. Jes. 53, 7.

30. Sesinnane on, kellest ma ollen üttelnud: Mo järrele tulleb üks mees, kes enne mind on olnud, sest ta olli enne kui minna.

31. Ja minna ei tunnud tedda mitte: waid et ta piddi Israelis awwalikkuks sama, sepärrast ollen ma tulnud ristima weega. v. 3, 28.

32. Ja Joannes tunnistas ja ütles: Minna näggin Waimo otse kui tui taewast mahha tullewad, ja temma jäi temma peale. Matt. 3, 16.

33. Ja minna ei tunnud tedda mitte; agga, kes mind lähkitas weega ristima, se ütles mulle: Kelle peale sa nääd Waimo mahha tullewad, ja temma peale jäwad, sesinnane on, kes pühha Waimoga ristib. Ap. Teg. 1, 5.

34. Ja ma ollen näinud ja tunnistanud, et sesinnane on se Jummala Poeg. 1 Joan 4, 14. 15.

35. Teisel päwal seisis Joannes ta, ja kaks temma jüngritest.

36. Ja kui temma näggi Jesust kõndiwad, ütles temma: Ennä, se on Jummala Tal. 29. f.

37. Ja need kaks jüngrit kuulsid tedda räkiwad, ja käisid Jesusse järrel.

38. Agga Jesus pöris ennast ümber, ja näggi neid ennese järrel käiwad, ja ütles neile:

39. Mis teie otsite? Agga nemmad ütlesid temmale: Rabbi! (se on, kui sedda ärraselletakse, Öppetaja) kus sinna asset olled?

40. Temma ütles neile: Tulge ja wadage. Nemmad tullid ja waatsid, kus ta piddi asset ollema, ja jäid sel päwal temma jure: agga se olli liggi kümnes tund.

41. Üks neist kahhest, kes Joannesselt kuulsid, ja Jesusse järrel käisid, olli Andreas, Simona Peetrusse wend:

42. Sesinnane leiab essite omma wenna Simona, ja ütleb temmale: Meie olleme Messiast leidnud, se on ärraselletud, se Kristus.

43. Ja temma wiis tedda Jesusse jure. Agga, kui Jesus tedda näggi, ütles temma: Sinna olled Simon Jona poeg, sind peab hütama Kefwaks, se on ärraselletud: Peetrus. Matt. 16, 18.

44. Teisel päwal tahtis Jesus Kalileamale minna, ja leiab Wilippust ja ütleb temmale: Käi minno järrel.

45. Agga Wilippus olli pärrit Petsaidast, Andrea ja Peetrusse linnast.

46. Wilippus leiab Natanaeli, ja ütleb temmale: Kellest Moses on kirjotanud kässeramatusse, ja prohwetid, sedda olleme meie leidnud, Jesust Josepi poega Naatsarettist. 5 Mos. 18, 18. Jes. 53, 2.

47. Ja Natanael ütles *temmale:* Kas Naatsarettist woib middagi head tulla? Wilippus ütles temmale: Tulle ja wata.

48. Jesus näggi Natanaeli ennese jure tullewad ja ütles temmast: Enná! üks tössine Israeli mees, kenne sees ei olle kawwalust. Laul. 32, 2.

49. Natanael ütleb temmale: Kust sa mind tunned? Jesus kostis ja ütles temma wasto: Ennego Wilippus sind kutsus, näggin minna sind, kui sa wigipu al ollid.

50. Natanael kostab ja ütleb temma wasto: Öpetaja, sinna olled se Jummala Poeg, sinna olled se Israeli Kuningas. p. 6, 69. Matt. 16, 16.

51. Jesus wastas ja ütles temmale: Et minna sulle ollen üttelnud: Ma näggin sind wigipu al, siis usud sinna: sa pead suremad asjad näggema kui needsinnatsed. p. 20, 29.

52. Ja ütles temmale: Töest, töest minna ütlen teile: Sest aiast peate teie taewast lahti näggema, ja Jummala inglid ülles ja mahha astwad innimesse Poia peäle. 1 Mos. 28, 12.

2. Peatük.

Pulmad Kana liñnas: Templi puhhastaminne.

(Ewangelium teisel Pühhapäwal pärrast kolme Kunninga Pühha.)

Ja kolmandamal päwal said pulmad Kanas Kalileamaal, ja Jesusse emma olli seäl;

2. Agga Jesus ja temma jüngrid ollid ka pulma kutsutud.

3. Ja kui wina pudus, ütles Jesusse emma temma wasto: Neil ep olle wina.

4. Jesus ütles temmale: Naene, mis mul on sinnoga teggemist? minno tund ep olle weel tulnud.

5. Temma emma ütles teenridele: Mis temma teile ial ütleb, sedda tehke.

6. Agga senna ollid pandud kuus kiwwist weeriista Juda rahwa puhhastamisse pärrast, ja iggaühhe sisse läks kaks ehk kolm moöto.

7. Jesus ütles neile: Täitke need weeriistad weega, ja nemmad täitsid neid äre tassa.

8. Ja temma ütles neile: Wötke nüüd nende seest, ja wige pulmarahwa tallitajale, ja nemmad wisid.

9. Agga kui pulmarahwa tallitaja sedda wet maitsis, mis winaks olli sanud, (ja ei teädnud mitte, kust se olli; agga need teenrid teädsid, kes sedda wet ollid tonud) siis kutsus se pulmarahwa tallitaja peigmeest,

10. Ja ütles temmale: Igga mees annab essite head wina, ja kui nemmad jo kül sanud, siis lahjemat; sinna olled sedda head wina tännini hoidnud.

11. Se olli nende immeteggude hakkatus, mis Jesus teggi Kanas Kalileamaal, ja näitis omma au ülles, ja temma jüngrid uskusid temma sisse.]

12. Pärrast läks temma alla Kapernaumma, temma ja temma emma ja temma wennad ja temma jüngrid, ja ei jänud senna mitte kaua aega.

13. Ja Juda rahwa Pasa pühha olli liggi; ja Jesus läks Jerusalemma,

14. Ja leidis pühhast koiast neid, kes härgi, ja lambo ja tuikessi müsid, ja need rahha wahhetajad istmast. Matt. 21, 12. Mark. 11, 1.

15. Ja temma teggi úhhe piitsa pacluſt, ja aias keik púhhaſt koiaſt wálja lammaste ja hárgega hopis, ja nende rahha wahhetajatte rahha pillas temma laiale, ja lúkkas nende lauad úmber.

16. Ja útles neile, kes tuikessi müsid: Wige need siit árra; árge tehke minno Issa kodda kaubakoiaks. Luk. 19, 46.

17. Agga temma jüngrid málletasid, et kirjotud olli: Púhha wihha sinno koia párraſt on mind árraſönud. Laul. 69, 10.

18. Siis kostsid need Judamehhed, ja útlesid temmale: Mis tähte näitad sinna meile, et sa sedda teed? Matt. 12, 38.

19. Jesus wastas ja útles neile: Kiskuge sesinnane tempel mahha, ja minna tahhan sedda kolmel päwal úllesehhitada. Matt. 27, 40.

20. Siis útlesid Judamehhed: Sesinnane tempel on kuel aastal wietkümmend úllesehhitud, ja sinna tahhad sedda úllesehhitada kolmel päwal?

21. Agga temma räkis omma ihho templist

22. Agga, kui ta sai surnuſt úllestousnud, siis tulli temma jüngritte mele, et ta sedda neile olli úttelnud, ja uskſid kirja, ja sedda sanna, mis Jesus olli úttelnud. Luk. 24, 8.

23. Agga, kui ta Jerusalemmas olli Pasapühhal, siis uskſid paljo temma nimme sisse, kui nemmad näggid temma immetähhed, mis ta teggi. v. 4. 45.

24. Agga Jesus issi ei usknud ennast mitte nende kätte, et ta keik árra tundis; v. 6. 64.

25. Ja et temmal ei olnud tarwis, et kegi úhhest inimesseſt piddi tunnistama; seſt temma moistis, mis innimesse sees olli. Ebr. 4, 12. 13.

3. Peatük.

Kristusse kõnne Nikodemusega: Joannesse kõnne omma jüngrittega. (Ewangelium kolmaino Jummala Pühhal.)

Agga úks inninrenne olli Wariseride seast, Nikodemus nimmi, Juda rahwa úllem;

2. Sesinnane tulli Jesusse jure ösel, ja útles temmale: Öppetaja, meie teame, et sa olled Jummalast

tulnud öppetajaks; sest ükski ei woi neid immetähtesid lehha, mis sinna teed, kui Jummal ei olle temmaga.

3. Jesus wastas ja ütles temmale: Töest, töest minna ütlen sulle, kui kegi ei sünni üllewelt, ei woi temma mitte Jummala riki nähha. 5, 5.

4. Nikodemus ütles temma wasto: Kuis woib innimenne sündida, kui ta wanna on? Kas ta woib teistkorda omma emma ihho sisse minna, ja sündida?

5. Jesus wastas: Töest, töest minna ütlen sulle, kui kegi ei sünni weest ja Waimust, siis ei woi temma mitte Jummala rigi sisse sada. Esek. 36, 25—27.

6. Mis lihhast sündinud, se on lihha, ja mis Waimust sündinud, se on waim.

7. Ärra panne immeks, et ma sulle ollen üttelnud: Teie peate üllewelt sündima.

8. Tuul puhhub, kuhho ta tahhab, ja sinna kuled temma heäle, agga sinna ei tea mitte, kust ta tulleb, ja kuhho ta lähhäb; nenda on iggaüks, kes Waimust on sündinud

9. Nikodemus wastas ja ütles temmale: Kuida se woib sündida? Esek. 36, 26.

10. Jesus wastas ja ütles temmale: Olled sinna Israeli öppetaja, ja ei moista sedda mitte? Ebr. 5, 12.

11. Töest, töest minna ütlen sulle: Meie rägime, mis meie teame, ja tunnistame, mis meie olleme näinud, ja teie ei wötta meie tunnistust mitte wasto.

12. Kui minna teile rägin neist asjust, mis Ma peäl on, ja teie ei ussu mitte: kuida wöttaksite teie uskuda, kui ma teile rägiksin neist asjust, mis üllewel taewas on? Ebr. 5, 13.

13. Sest ükski ei olle taewa läinud, kui agga se, kes taewast mahhatulnud, se innimesse Poeg, kes taewas on. p. 6, 62.

14. Ja nenda kui Moses ühhe ussi on körbes üllendanud, nenda peab se innimesse Poeg üllendatama, 4 Mos. 21, 8. 9.

15. Et ükski, kes temma sisse ussub, ei pea hukka sama, waid, et temmal iggawenne ello peab ollema.] Mark. 16, 16.

(Ewangelium Nellipühhi teisel päwal.)

16. Sest nenda on Jummal mailma armastanud, et temma omma ainosündinud Poia on annud, et ükski, kes temma sisse ussub, ei pea hukka sama, waid, et iggawenne ello temmal peab ollema. Rom. 8, 32.

17. Sest Jummal ep olle omma Poega mitte lákkitanud mailma, et temma mailma piddi hukkamoistma, waid, et mailm temma lábbi piddi önsaks sama. p. 12, 47. 1 Joan. 4, 14.

18. Kes temma sisse ussub, tedda ei moisteta mitte hukka; agga, kes ei ussu mitte, jubba se on hukkamoistetud, sest temma ep olle usknud Jummala ainosündinud Poia nimme sisse. p. 5, 24. ja 6, 40. 47.

19. Agga se on se hukkamoistminne, et Walgus on tulnud mailma sisse, ja inimessed armastasid pimmedust ennam kui sedda Walgust; sest nende teud ollid kurjad. p. 1, 5. 9.

20. Sest iggaüks, kes kurja teeb, wihkab sedda Walgust, ja ei tulle Walgusse jure, et temma teggusid ei *a laidetama*. Ewel. 5, 13.

21. Agga, kes tót teeb, se tulleb Walgusse jure, et temma teud woiksid awwalikkuks sada, sest nemmad on Jummala sees tehtud.]

22. Párrast sedda tulli Jesus ja temma júngrid Judamale: ja senna wibis temma nendega ja ristis.

23. Agga Joannes ristis ka Ainonis liggi Salimi, et seál paljo wet olli, ja senna tullid rahwas, ja neid ristiti;

24. Sest Joannes ei olnud weel mitte wangitorni heidetud. Matt. 14, 3.

25. Siis hakkasid Joannesse júngrid Judameestega kúsisitellema puhhastamisse párrast.

26. Ja tullid Joannesse jure, ja útlesid temmale: Oppetaja, kes sinnoga olli teine pool Jordani, kellele sinna tunnistust andsid, wata, sesinnane ristib, ja keik tullewad temma jure.

Matt. 3, 11. 13.

27. Joannes wastas ja útles: Innimenne ei woi ei middagi wótta, kui se ep olle temmale antud taewast. p. 19, 11. Ebr. 5, 4.

28. Teie issi ollete min-

no tunnistajad, et ma ollen úttelnud: Minna ei olle mitte Kristus, waid et ma ollen temma ele lákkitud. p. 1, 20. 30.

29. Kellel pruut on, se on peigmees; agga peigmehhe sõbber seisab, ja kulleb tedda, ja on wägga rõmus peigmehhe heále pärast; sesinnane mo rõõm on nüüd täis sanud.

30. Temma peab kaswama, agga minna pean wähhenema.

31. Kes üllewelt tulleb, se on ülle keikide: kes maast on, se on maast, ja rägib sest maast; kes taewast tulleb, se on ülle keikide, p. 8, 23. 1 Kor. 15, 47.

32. Ja tunnistab sedda, mis temma on nähnud ja kuulnud, ja ükski ei wõtta temma tunnistust wasto. p. 5, 20. p. 8, 26. 28 ja 12, 49.

33. Kes temma tunnistust waktowõttab, se kinnitab, et Jummal tõsine on. 1 Joan. 5, 10.

34. Sest, kedda Jummal on lákkitanud, se rägib Jummala sanna: sest Jummal ei anna Waimo mõõdo järrele. Lauk. 45, 8.

35. Isa armastab Poega, ja on keik temma kätte annud. Matt. 11, 27.

36. Kes usub Poia sisse, sel on iggawenne ello; agga, kes ei usu Poia sanna, se ei pea sedda ello näggema, waid Jummala wihha jääb temma peále. p. 3, 18. Mark. 16, 16. 1 Joan. 5, 10.

4. Peatük.

Samaria rahwa pattustyõdrminne: Kunningamehhe porg tehhakse terweks.

Kui nüüd Issand teáda sai, et Wariserid ollid kuulnud, et Jesus ennam jüngrid teggi ja ristis, kui Joannes; p. 3, 22. 26.

2. (Et kül Jesus issi ei ristinud, waid temma jüngrid;)

3. Siis jättis temma Judama mahha, ja läks jälle Kalileamale.

4. Agga temma piddi Samariast läbbi minnema.

5. Siis tulli temma úhte Samaria liinna, mis hútakse Sigariks, se põllo liggi, mis Jakob omma poia Josepile olli annud. 1 Mos. 48, 22. Jos. 24, 32.

6. Agga seálsammas olli Jakobi kaew. Kui nüüd Jesus tekäimisest olli wäs-

ſinud, istus temma kaewo jure mahha; ja ſe olli pea kues tund.

7. Siis tulli úks naene Samariaſt wet toma. Jeſus útleb temmale: Anna mulle jua. 1 Moſ. 24, 17.

8. (Seſt temma jüngrid ollid árraläinud liinna, et nemmad piddid roga oſtma.)

9. Siis útles Samaria naene temma wasto: Sinna olled Juda mees, kuida küſſid ſa ſiis minnult jua, ja minna ollen Samaria liinna naene? (Seſt Juda rahwas ei leppi mitte kokko Samaria Ma rahwaga.)

10. Jeſus wastas ja útles temmale: Kui ſa teakſid ſedda Jummala andi, ja kes ſe on, kes ſinnule útleb: Anna mulle jua; ſa olleksid tedda pallunud, ja temma olleks ſinnule ellawat wet annud. p. 7, 38. 39.

11. Se naene útles temmale: Issand, ömbrit ep olle ſinnul, ja ſe kaew on süggaw: kuſt on ſinnul siis ſe ellaw wessi?

12. Sinnaks ſurem olled, kui meie Issa Jakob, kes meile ſe kaewo on annud, ja temma isse on seält seest jonud, ja temma poiad ja temma lojukſed?

13. Jeſus wastas ja útles temmale: Iggaüks, kes ſeſinnatſeſt weest jooh, jannutub jälle.

14. Agga, kes ial ſaab jonud ſeſt weest, mis minna temmale annan, temma ei jannuta mitte ei iggawesse; waid ſe wessi, mis minna temmale annan, ſaab temma ſees wee kaewuks, mis owab iggawesse elusse.

15. Naene útles temma wasto: Issand, anna mulle ſedda wet, et minna ei jannuta, egga mul tarwis olle ſeie tulla wet toma.

16. Jeſus útles temmale: Minne, kutſu omma mees ja tulle ſeie.

17. Naene wastas ja útles: Minnul ep olle meest. Jeſus útles temmale: Sinna útled öiete, minnul ep olle meest:

18. Seſt wiis meest on ſinnul olnud, ja, kes nüüd ſinnul on, ſe ep olle mitte ſinno mees: ſedda olled ſa öiete úttelnud.

19. Naene útles temmale: Issand, minna näen,

et ſa Prohwet olled. p. 6, 14.

20. Meie wannemad on ſeſinnatſe mãe peál Jummalat kummardanud, ja teie útlete, et Jeruſalemmas ſe paik on, kus peab Jummalat kummardama.

21. Jeſus útles temmale: Naene, uſſu mind, et tund tulleb, et teie ei pea ei ſeſinnatſe mãe peál, egga Jeruſalemmas Jſſa kummardama.

22. Teie kummardate, mis teie ei tea; agga meie kummardame, mis meie teame, ſeſt õnnistus tulleb Juda rahwa ſeaſt.

23. Agga tund tulleb ja on nüüd, et tõſſiſed kummardajad peawad Jſſa kummardama Waimus ja tões, ſeſt Jſſa otſib ka ſáhhárdusſed, kes tedda nenda kummardawad.

24. Jummal on úks Waim, ja, kes tedda kummardawad, need peawad Waimus ja tões kummardama. 2 Kor. 3, 17.

25. Naene útleb temmale: Ma tean, et Meſſias tulleb, kedda nimmetakſe Kristusſeks: kui ſe ſaab tulnud, ſiis kulutab temma meile keik. p. 1, 42.

26. Jeſus útles temmale: Minna ollen ſe, kes ſinnoga rágib. p. 8, 25. 10, 9, 37.

27. Ja ſe peále tullid temma jüngrid, ja immetelleſid, et temma ſe naeſega kõneles; ſiiski ei úttelnud úkski: Mis ſinna küſſid, ehk, mis ſa rágid temmaga?

28. Naene jättis nüüd omma wee kruſi ſenna, ja láks árra linna, ja útles neile inimestele:

29. Tulge, wadage innimeſt, kes minnule keik on úttelnud, mis ma ollen teinud, eks ſeſinnane ei olle ſe Kristus.

30. Siis lákſid nemmad linnaſt wálja, ja tullid temma jure.

31. Agga ſe wahhel palluſid jüngrid tedda ja útleſid: Õppetaja, ſö.

32. Agga temma útles neile: Minnul on ſedda roga ſüa, mis teie mitte ei tea.

33. Siis útleſid jüngrid iſſikeſkes: Ons kegi temmale ſüa tonud?

34. Jeſus útles neile: Minno roog on ſe, et ma teen ſelle tahtmisſe járrele, kes mind on lákkitanud,

neljatkümmend haige olnud.

6. Kui Jesus tedda näggi maas maggawad, ja teäda sai, et ta jo kaua aega olli maas olnud, útles ta temmale: Kas sa tahhad terweks sada?

7. Se haige wastas temmale: Issand, polle mul sedda innimest, kes mind aitaks tiki, kui wessi seggatakse; agga senni, kui minna tullen, astub teine minno ele sisse. Laul. 72, 12. 13.

8. Jesus útles temmale: Touse úlles, wötta omma wodi úlles, ja könni. Matt. 9, 6.

9. Ja se innimenne sai warsi terweks, ja wöttis omma wodi úlles, ja köndis; agga se pääw olli hingamisse pääw.

10. Sepärrast útlesid Juda rahwas sellele, kes olli terweks sanud: Hingamisse pääw on, sul ei sünni mitte wodi kanda. Luk. 6, 2.

11. Temma wastas neile: Kes mind terweks teggi, se útles minnule: Wötta omma wodi úlles, ja könni.

12. Siis küssisid nemmad temmalt: Kes on se innimenne, kes sinnule útles: Wötta omma wodi úlles, ja könni?

13. Agga se, kes olli terweks sanud, ei teädnud mitte, kes se olli olnud: sest Jesus olli peäsnud sest hulgast, mis seäl paikas olli.

14. Pärrast leiab Jesus tedda púhhast koiast, ja útles temmale: Katsu, sinna olled terweks sanud, ärra te mitte ennam patto, et sulle middagi kurjemat ei sünni. p. 8, 11. 2 Petr. 2, 20.

15. Se innimenne läks ärra, ja kulutas Juda rahwale, et Jesus se olnud, kes tedda olli terweks teinud.

16. Ja sepärrast kiusasid Juda rahwas Jesust tagga, ja otsisid tedda ärratappa, et ta sedda olli teinud hingamisse päwal.

17. Agga Jesus wastas neile: Minno Issa teeb tööd tännini, ja minna teen tööd. p. 9, 4. ja 14, 10.

18. Sepärrast nüüd otsisid Judamehhed weel ennam tedda ärratappa, et temma mitte úkspäinis hingamisse päwa olli teo-

tanud, waid et ta olli ka
úttelnud, Jummalat en-
nese Issa ollewad, ja en-
nast Jummala sarnatseks
teinud.

19. Agga Jesus wastas
ja útles neile: Tóest, tóest,
minna útlen teile, se Poeg
ei woi úhtegi isseennesest
tehha, kui agga sedda, mis
ta nääb Issa teggewad;
sest mis temma ial teeb,
sedda teeb Poeg ka nenda-
sammoti. p. 3, 11. 32.

20. Sest Issa armastab
Poega, ja näitab temma-
le keik, mis ta teeb: ja tah-
hab temmale suremad teud
näita, kui needsinnatsed on,
et teie peate sedda immeks
pannema. p. 3, 35.

21. Sest otsekui Issa sur-
nud úllesärratab, ja teeb
ellawaks, nenda teeb Poeg
ka ellawaks, kedda temma
tahhab. 25. 28. s.

22. Sest Issa ei mois-
tage kohhut ei úhhegi peä-
le, waid keik kohto on tem-
ma Poia kätte annud,
Ap. Tegg. 17, 31.

23. Et keik peawad sedda
Poega auustama, nenda
kui nemmad sedda Issa
auustawad; kes ei auus-
ta Poega, se ei auusta
mitte Issa, kes tedda on
läkkitanud. 1 Joan. 2, 23.

24. Tóest, tóest minna
útlen teile: kes minno san-
na kuleb, ja ussub sedda,
kes mind on läkkitanud, sel
on iggawenne ello, ja ei
tulle mitte kohto alla, waid
on surmast ello sisse läinud.
p. 3, 18. p. 8, 51.

25. Tóest, tóest minna
útlen teile, et tund tulleb,
ja nüüd jo on, et surnud
peawad Jummala Poia
heäle kuulma, ja, kes sed-
da sawad kuulnud, need
peawad ellama. p. 11, 43. 44.

26. Sest, otsego Issal
on ello issienneses, nenda
on temma ka Poiale an-
nud, et ello peab temma
ennese sees ollema. p. 10, 30.

27. Ja on temmale ka
melewalla annud kohhut
moista, et ta innimesse
Poeg on. 22. s.

28. Ärge pange sedda
immeks: sest tund tulleb,
millal keik, kes haudade
sees on, peawad temma
heäle kuulma,
25. s. 1 Kor. 15, 52. 1 Tess. 4, 16.

29. Ja wälja tullema,
kes on head teinud, ello úl-
lestousmisseks; agga kes
on pahha teinud, hukka-

moistmisse üllestousmisseks. Dan. 12, 2.

30. Minna ei woi issiennesest ühtegi tehha; minna moistan kohhut nenda kui ma kulen, ja minno kohhus on öige, sest minna ei otsi mitte omma tahtmist, waid Jssa tahtmist, kes mind on läkkitanud. 19. s. p. 6, 38.

31. Kui mä tunnistan issiennesest, siis ei olle mo tunnistus mitte tössine. c. p. 8, 14. 18.

32. Üks teine on, kes minnust tunnistab, ja ma tean, et se tunnistus tössine on, mis temma minnust tunnistab. Matt. 3, 17. Jes. 42, 1.

33. Teie ollete läkkitanud Joannesse jure, ja temma on tõele tõt tunnistanud. p. 1, 19.

34. Agga minna ei wõtta tunnistust innimesest; waid sedda ütlen minna, et teie önsaks saaksite.

35. Temma olli üks künal, mis põlles ja paistis; agga teie tahtsite ürrikesseks aiaks temma walgusse sees wägga röömsad olla. Matt. 3, 5. p. 21, 26.

36. Agga minnul on surem tunnistus, kui Joannse *tunnistus*: sest need teud, mis Jssa minnule on annud, et ma neid pean löppetama, needsammad teud, mis minna teen, tunnistawad minnust, et Jssa mind on läkkitanud.

37. Ja Jssa, kes mind on läkkitanud, sesamma on minnust tunnistanud; teie ei olle ial temma heält kuulnud, egga temma nägo näinud. 32. s.

38. Ja teil ei olle mitte temma sanna teie sees ollemas: sest teie ei ussu seddasinnast, kedda temma on läkkitanud. Kol. 3, 16. Jak. 1, 21.

39. Katsuge kirjad läbbi, sest teie arwate, et teil nende sees on iggawenne ello, ja need on, mis minnust tunnistawad. Dan. 40, 8.

40. Agga teie ei tahha mitte minno jure tulla, et teie ello saaksite. p. 6, 36.

41. Minna ei noua mitte au innimestest. Ebr. 5, 5. 6.

42. Agga minna tunnen teid, et Jummala armastus teie sees ei olle. p. 2, 25.

43. Minna ollen omma Jssa nimmel tulnud, ja teie ei wõtta mind mitte wasto: kui teine tulleb omma enese nimmel, ted-

da wõttate teie wasto.

44. Kuida woite teie uskuda, kui teie au teine teise käest nouate, ja ei otsi mitte sedda au, mis ükspäinis Jummalast tulleb?

y. 12 42. 43. Rom 2, 29.

45. Ärge mõttelge, et minna teie peäle tahhan kaebada Issa jures; üks on, kes teie peäle kaebab, Moses, kelle peäle teie lodate.

46. Sest kui teie Mosest ussuksite, siis ussuksite teie ka mind: sest temma on minnust kirjotanud.

5 Mos 18, 15.

47. Agga kui teie temma kirjad ei ussu, kuida woite teie siis minno sannad uskuda?

6. Peatük.

Kristusse immetik sõdtminne, ja kõnduminne merre peäl: Õppetus waimolikkust Jesusse ihho ja werre sõmisest ja jomisest

(Ewangelium neljandamal Pühhapäwal Paastus.)

Pärrast sedda läks Jesus ärra ülle Kalilea merre Tiberia linna kaudo,

Matt. 14, 13. Mark. 6, 32.

2. Ja paljo rahwast käis temma järrel, et nemmad temma immetähhed näggid, mis temma haigedele teggi.

3. Agga Jesus läks ülles mäe peäle, ja istus senna omma jüngrittega.

4. Agga Juda rahwa Pasa pühha olli liggi.

5. Kui nüüd Jesus ommad silmad üllestõstis, ja näggi paljo rahwast ennese jure tullewad, siis ütles temma Wilippusse wasto: Kust peame meie leibo ostma, et needsinnatsed sawad süa?

6. (Agga sedda ütles temma tedda kiusades, sest ta teädis kül, mis ta piddi teggema.)

7. Wilippus wastas temmale: Leibo kahhe saa tenari rahha eest ei lõ mitte neile ette, et iggaüks neist agga pisut wõttaks.

Mark. 6, 37.

8. Üks temma jüngritest Andreas Simona Peetrusse wend ütleb temmale:

Matt. 14, 17. Mark. 6, 38. Luk. 9, 13.

9. Siin on üks poisike, sel on wiis odra leiba ja kaks kallokest, agga mis se on ni mitmele?

10. Agga Jesus ütles: Saatke need innimesed mahhaistma. Agga seäl paikas olli paljo rohto; siis istusid mahha arra

järrele liggi wiis tuhhat meest.

11. Agga Jesus wõttis need leiwad, ja tännas ja andis jüngrittele, agga need jüngrid neile, kes maas istsid; selsammal kombel ka neist kallokessist, ni paljo kui nemmad tahtsid.

12. Agga, kui nende kõhhud täis sanud, ütles temma omma jüngrittele: Korristage need üllejänud pallokessed kokko, et ühtegi ei sa hukka.

13. Siis korristasid nemmad kokko, ja täitsid kaksteistkümmend korwi täit pallokessi neist wiest odra leiwast, mis ollid üllejänud neist, kes ollid sönud. Matt. 14, 20. Mark. 6, 43. 44. Luk. 9, 17.

14. Kui nüüd need innimessed se immetähhe nägid, mis Jesus teggi, ütlesid nemmad: Sessinane on töest se Prohwet, kes mailma sisse peab tullema.

15. Kui nüüd Jesus moistis, et nemmad tahtsid tulla, ja tedda wäggise wõtta, et nemmad tedda [illegible]id kuningaks tõstma, jälle kõrwale mäe *inoúksi.*]

16. Agga, kui õhto sai, läksid temma jüngrid merre peale,

17. Ja astsid laewa, ja tullid ülle merre Kapernaumma liina; agga pimme olli jo, ja Jesus ei olnud nende jure tulnud. Matt. 14, 22. Mark. 6, 45.

18. Ja merri hakkas tousma, et suur tuul puhhus. Laul. 107, 25. Laul. 46, 4.

19. Kui nemmad nüüd ollid soudnud liggi wiis kolmatkümmend ehk kolmkümmend waggo maad, näggid nemmad Jesust merre peal kõndiwad, ja laewa liggi tullewad, ja kartsid. Matt. 14, 25. 26. Mark. 6, 48. 49.

20. Agga temma ütles neile: Minna ollen se, ärge kartke mitte.

21. Siis tahtsid nemmad tedda laewa wõtta, ja warsi sai laew senna mäele, kuhho nemmad läksid.

22. Kui nüüd rahwas, mis teine pool merre seisis, teisel päwal näggi, et teist laewokest seal ep olnud, kui agga se üksainus, mis sisse temma jüngrid läksid, ja, et Jesus mitte ei läinud ühtlase omma jüng-

rittega laewakesse sisse, waid et temma jüngrid ükspäinis ollid ärralainud.

23. Agga teised laewakessed tullid Tiberiast senna paiga liggi, kus nemmad ollid leiba sönud, kui Issand olli Jummalat tännanud.

24. Kui nüüd rahwas näggi, et Jesus seäl ei olnud, egga temma jüngrid, läksid nemmad ka laewade sisse, ja tullid Kapernaumma ja otsisid Jesust.

25. Ja kui nemmad tedda teine poolt merre said leidnud, ütlesid nemmad temmale: Öppetaja, millal olled sa seie sanud?

26. Jesus wastas neile, ja ütles: Töest, töest minna ütlen teile, teie otsite mind, ei mitte sepärrast, et teie ollete imnetähtesid näinud, waid, et teie neist leibust ollete sönud, ja teie köht täis sanud.

27. Ärge noudke sedda roga, mis kaub, waid sedda roga, mis jääb iggawesse ellusse, mis innimesse Poeg teile tahhab anda; sest seddasinnast on Jummal se Issa kinnitanud.

28. Siis ütlesid nemmad temma wasto: Mis peame meie teggema, et meie woiksime Jummala teggusid tehha?

29. Jesus wastas ja ütles neile: Se on Jummala teggo, et teie usute selle sisse, kedda temma on läkkitanud. 1 Joan. 3, 23.

30. Siis ütlesid nemmad temmale: Mis tähhe teed sinna siis, et meie näme ja sind usume? Mis teed sinna?

31. Meie wannemad söid Manna körbes, kui kirjotud on: Temma andis neile leiba taewast süa.

32. Siis ütles Jesus neile: Töest, töest, minna ütlen teile: Moses ei olle teile mitte leiba taewast annud, waid minno Issa annab teile sedda tössist leiba taewast. 2 Mos. 16, 15.

33. Sest Jummala leib on se, kes taewast mahhatulleb, ja annab mailmale ello.

34. Siis ütlesid nemmad temma wasto: Issand, anna meile ikka seddasinnast leiba.

35. Agga Jesus ütles neile: Minna ollen se ello

leib: kes minno jure tulleb, se ei pea nálga nággema, ja kes minno sisse ussub, se ei pea ial jannutama. Jes. 55, 1.

36. Agga minna ollen teile úttelnud, et teie mind ollete ka náinud, ja ei ussu mitte.

37. Keik, mis Jssa minnule annab, se tulleb minno jure, ja kes minno jure tulleb, tedda ei tahha ma mitte wáljalúkkada. v. 17, 9.

38. Sest minna ollen taewast mahhatulnud, ei mitte, et ma teen omma tahtmisse, waid selle tahtmisse járrele, kes mind on lákkitanud.

v. 4. 34. v. 5, 30.

39. Agga se on Jssa tahtminne, kes mind on lákkitanud, et minna úhtege ei kauta sest, mis temma minnule on annud, waid, et ma sedda wiimsel páwal úllesárratan.

v. 10. 28. 29. v. 17, 12.

40. Agga se on selle tahtminne, kes mind on lákkitanud, et iggawenne ello peab ollema iggaúhhel, kes Poega nääb ja temma sisse ussub, ja minna tahhan tedda úllesárratada *imsel páwal.*

41. Siis nurrisesid Juda rahwas temma peále, et temma útles: Minna ollen se leib, mis taewast on mahhatulnud.

42. Ja nemmad útlesid: Eks sesinnane polle Jesus Josepi poeg, kelle issa ja emma meie tunneme? Kuida siis sesinnane útleb: Minna ollen taewast mahhatulnud? Luk. 4, 22.

43. Agga Jesus wastas ja útles neile: Arge nurrisege isikeskes.

44. Ükski ei woi minno jure tulla, kui ei tomma tedda se Jssa, kes mind on lákkitanud, ja minna árratan tedda úlles wiimsel páwal.

45. Prohwetide ramatude sisse on kirjotud: Nemmad peawad keik ollema Jummalast öppetud: sepárrast keik, kes kuulwad Jssast ja öppiwad, need tullewad minno jure.

Jes. 54, 13.

46. Ei mitte, et kegi olleks sedda Jssa náinud, kui agga se, kes Jummalast on: sesinnane on sedda Jssa náinud.

47. Tõest, tõest minna útlen teile: Kes minno sisse

ussub, sel on iggawenne ello. p. 3, 16. 18.

48. Minna ollen se ello leib.

49. Teie wannemad söid kõrbes Manna ja surrid ärra. 2 Mos. 16, 15. Laul. 78, 24 1 Kor. 10, 3. 5.

50. Sesinnane on se leib, mis taewast mahhatulleb; et se, kes sest sööb, mitte ärra ei surre.

51. Minna ollen se ellaw leib, mis taewast on mahhatulnud. Kui kegi sestsinnatsest leiwast sööb, se peab ellama iggaweste: ja se leib, mis minna annan, se on minno lihha, mis ma annan mailma ello eest. Ebr. 10, 5. 10.

52. Siis riidlesid Juda rahwas issikeskes, üttelldes: Kuida woib sesinnane meile anda omma lihha süa? v. 3, 9.

53. Siis ütles Jesus neile: Tõest, tõest minna ütlen teile: Kui teie ei sö mitte innimesse Poia lihha, egga jo temma werd, siis ei olle ello teie sees.

54. Kes minno lihha sööb, ja minno werd joob, sel on iggawenne ello: ja minna ärratan tedda ülles wiimsel päwal.

55. Sest minno lihha on tõest üks roog, ja minno werri on tõest üks jomaaeg.

56. Kes minno lihha sööb, ja minno werd joob, se jääb minno sisse, ja minna temma sisse.

57. Kui se ellaw Issa mind on lähkitanud, ja minna ellan selle Issa läbbi, nenda peab ka se, kes mind sööb, ellama minno läbbi.

58. Se on se leib, mis taewast on mahhatulnud, ei mitte, kui teie wannemad on Manna sönud, ja ärrasurnud: kes seddasinnast leiba sööb, se peab ellama iggaweste.

59. Sedda ütles temma koggodusse koias, kui ta öppetas Kapernaummas.

60. Agga paljo temma jüngrid, kui nemmad sedda kuulsid, ütlesid: Sesinnane könne on kowwa, kes woib sedda kuulda?

61. Agga Jesus teädis issienneses, et temma jüngrid selle pärrast nurrisesid, ja ütles neile: Kas se teid pahhandab? Matt. 11, 6.

62. Agga mis siis, kui teie näte innimesse Poega

sellua üllesminnewad, kus ta enne olli? p. 3, 13.

63. Waim on, kes ellawaks teeb: lihha ei kölba kuhhogi: need sannad, mis ma teile rägin, need on Waim ja on ello. 2 Kor. 3, 6.

64. Agga monningad on teie seast, kes ei ussu mitte; sest Jesus teädis algmissest, kes need ollid, kes ei usknud, ja kes se olli, kes tedda piddi ärraandma.

65. Ja ta ütles: Sepärrast ollen ma teile ütlenud, et ükski ei woi mo jure tulla, kui temmale sedda ei olle antud minno Issast. 37. 44. f.

66. Sest aiast läksid paljo temma jüngrid taggasi, ja ei köndinud mitte ennam temmaga.

67. Siis ütles Jesus nende kahheteistkümne wasto: Kas teiege tahhate ärraminna?

68. Siis kostis temmale Simon Peetrus: Issand, kelle jure peame meie minnema? sul on iggawesse ello sannad. 63. f.

69. Ja meie olleme usknud ja tunnud, et sinna olled se Kristus, se ellawa Jummala Poeg.

70. Jesus kostis neile: Eks minna teid kaksteistkümmend ei olle ärrawallitsenud, ja üks teie seast on ommeti kurrat? p. 17, 12.

71. Agga temma räkis Judast, Simona poiast Iskariotist; sest sesinnane piddi tedda ärraandma, ja olli üks neist kahheteistkümnest. p. 12, 4. Matt 26, 47.

7. Peatük.

Kristusse öppetussed Jummala koias. Sest toused riid Juda rahwa seas; teised pannewad wasto, teised uskwad.

Ja pärrast käis Jesus Kalilea maad läbbi, sest temma ei tahtnud Juda maad läbbi käia, sest et Judamehhed tedda püüdsid ärratappa.

2. Agga Juda rahwa lehtemaia Pühha olli liggi. 3 Mos. 23, 34.

3. Siis ütlesid temma wennad temma wasto: Minne siit ärra, ja minne Juda male, et ka sinno jüngrid näwad sinno teud, mis sinna teed.

4. Sest ükski ei te middagi sallajas, ja püab isse aiwwalik olla; kui sa needsinnatsed asjad teed, siis ilmuta ennast mailmale.

5. Sest temma wennadki ei uskuud temma sisse.

6. Siis ütles Jesus neile: Minno aeg ei olle weel kä, agga teie aeg on ikka walmis.

7. Mailm ei woi teid mitte wihkada, agga mind wihkab temma; sest minna tunnistan temmast, et temma teud kurjad on.

8. Minge teie ülles neiks Pühhiks: minna ei tahha weel neiks Pühhiks üllesminna: sest minno aeg ei olle weel täis sanud.

9. Agga kui ta neile sedda sai räkinud, jäi temma Kalilea male.

10. Agga kui temma wennad said ülles läinud, läks temma ka ülles Pühhiks, mitte awwalikkult, waid otsego sallaja.

11. Siis otsisid Juda rahwas tedda sel Pühhal ja ütlesid: Kus temma on?

12. Ja suur nurrisemine olli temma pärrast rahwa seas; monned ütlesid: Temma on hea; teised ütlesid jälle: Ei mitte, waid temma eksitab rahwast.

13. Agga ükski ei räkinud julgeste temmast, et nemmad Juda rahwast kartsid.

14. Agga jo kest Pühhade aegus läks Jesus ülles pühha kotta ja öppetas.

15. Ja Juda rahwas pannid sedda immeks, ja ütlesid: Kuidas sesinnane kirja tunneb ilma öppimatta?

16. Jesus wastas ja ütles neile: Minno öppetus ei olle mitte minno, waid selle, kes mind on läkkitanud. p. 8, 28.

17. Kui kegi temma tahtmisse järrele tahhab tehha, se tunneb, kas se öppetus Jummalast on, ehk kas minna isseennesest rägin.

18. Kes isseennesest rägib, se otsib ennese au; agga kes selle au otsib, kes tedda on läkkitanud, se on tössine, ja ühtegi üllekohhut ei olle temma sees.

19. Eks Moses olle teile kässo öppetust annud, ja üks ki teie seast ei te kässo öppetusse järrele? Mispärrast otsite teie mind tappa?

20. Rahwas kostis ja ütles: Sinnul on kurri waim; kes otsib sind tappa? p. 8, 48. 52. p. 10, 20.

21. Jesus wastas ja üt-

lades nenda rääkinud, kui sesinnane innimenne.

47. Siis wastasid need Wariserid neile: Ollete teie ka ärraeksitud?

48. Kas ükski neist üllemist, ehk Wariseridest on temma sisse usknud?

49. Waid sesinnane rahwas, kes ei moista käsuõppetust, on ärranetud.

50. Nikodemus, kes ösel temma jure tulli, ja üks nende seltsist olli, ütles nende wasto: v. 3, 1. 2.

51. Kas meie käsk ühhe innimesse hukka moistab, ennego temmast kulatakse ja teäda saab, mis ta on teinud?

52. Nemmad wastasid ja ütlesid temmale: Olled sinna ka Kalilea maalt? Otsi läbbi ja wata; et Kalilea maalt ei olle ükski prohwet üllestousnud.

53. Ja iggamees läks omma koio.

8. Peatük.

Ühhest abbiellodrrarikjast naesest. Kristusest ennesest, ja temma ammetist. Juda rahwas kippuwad Kristusse peäle.

Agga Jesus läks öllimäele.

2. Ja koido aial tulli temma jälle pühha kotta, ja keik se rahwas tulli temma jure, ja temma istus mahha, ja öppetas neid.

3. Agga kirjatundiad ja Wariserid töid ühhe naese temma jure, se olli abbiellorikmisses leitud; ja kui nemmad tedda senna keskpaika said pannud,

4. Ütlesid nemmad temmale: Öppetaja, sesinnane naene on leitud abbiellorikmisse tö peäl ollemast.

5. Agga Moses on käsuõppetusses meid käsknud, nisugused kiwwidega surnuks wisata; agga mis sinna ütled? 3 Mos. 20, 10.

6. Agga sedda ütlesid nemmad tedda kiusata, et neil piddi kaebamist ollema temma peäle. Agga Jesus kummardas mahha, ja kirjotas sörmega Ma peäle. Rom. 2, 1. 5 Mos. 17, 7. Matt. 7, 3.

7. Agga kui nemmad küsides temma peäle aiasid, sirutas temma ennast, ja ütles neile: Kes teie seast pattota on, se olgo esimenne, kes temma peäle kiwwi wiskab;

8. Ja kummardas jälle mahha, ja kirjotas Ma peäle.

9. Agga kui nemmad sedda kuulsid, ja süddame tunnistusseſt märko said, läksid nemmad wäljak úks teine teise järrele, ja hakkasid árraminnema wannemist wiimsist sadik; ja Jesust jäeti úkspáinis, ja naene keſk paika seisma.

10. Agga Jesus sirrutas ennast, ja kui ta keddagi ei näind, kui sedda naest, útles ta temma wasto: Näene, kus on need sinno peálekaebajad? Eks úkski sind olle hukkamoistnud?

11. Agga temma kostis: Ei úkski, Issand. Agga Jesus útles temmale: Egga minnagi ei moista sind hukka: minne ja árra te mitte ennam patto. v. 5, 14.

2. Siis rákis Jesus ta neile, ja útles: Minna ollen mailma walgus: kes minno járrel käib, se ei käi pimmedusses, waid temmal peab ello walgus ollema. v. 1, 3 9. p. 12, 46.

13. Siis útlesid Wariserid temma wasto: Sinna tunnistad isseennesest, sinno tunnistus ep olle mitte tóssi.

14. Jesus kostis ja útles neile: Ehk minna kül isseennesest tunnistan, siis on minno tunnistus tóssi; sest minna tean, kust ma ollen tulnud, ja kuhho ma lähhän; agga teie ei tea mitte, kust ma tullen, ja kuhho ma lähhän.

15. Teie moistate kohhut lihha meelt móda; minna ei moista kohhut kellegi peále.

16. Agga kui minna ka kohhut moistan, siis on minno moistminne tóssi; sest minna ep olle úkspáinis, waid minna ja se Issa, kes mind on läkkitanud. p. 16, 32.

17. Ja teie käsusse on ka kirjotud, et kahhe inimesse tunnistus tóssi on. 5 Mos. 17, 6. p. 19, 15.

18. Minna ollen, kes ma isseennesest tunnistan, ja Issa, kes mind on läkkitanud, tunnistab minnust ka.

19. Siis útlesid nemmad temma wasto: Kus on sinno Issa? Jesus wastas: Teie ei tunne mind, egga minno Issa; kui teie mind tunneksite, siis tunneksite teie ka minno Issa. p. 16, 3. p 14, 9.

20. Needsinnatsed sannad rákis Jesus ohwrirahha

kirsto jures, kui ta pühhas koias õppetas; ja ükski ei wõtnud tedda kinni, sest et temma tund ei olnud weel mitte tulnud. p. 7, 30.

21. Siis ütles Jesus jälle neile: Minna lähhän ärra, ja teie otsite mind, ja teie surrete omma patto sisse; kuhho minna lähhän, senna ei woi teie mitte tulla. p. 7, 34. p. 13, 33.

22. Siis ütlesid Juda rahwas: Tahhab temma isseennast ärratappa, et temma ütleb: Kuhho minna lähhän, senna ei woi teie mitte tulla?

23. Ja temma ütles neile: Teie ollete alt, minna ollen üllewelt; teie ollete sestsinnatsest mailmast, minna ei olle mitte sestsinnatsest mailmast.

24. Sepärrast ollen minna teile üttelnud, et teie surrete omma pattude sisse: sest kui teie ei ussu, et Minna ollen, siis surrete teie omma pattude sisse.

25. Siis ütlesid nemmad temma wasto: Kes sa siis olled? Ja Jesus kostis neile: Minna ollen se, mis *minna* teile algmisest ol*len üttelnud* ennast ollewad.

26 Mul on teitest weel paljo räkimist ja moistmist; agga kes mind on läkkitanud, se on tõssine, ja mis ma temmast ollen kuulnud, sedda rägin minna mailmale.

27. Nemmad ei moistnud mitte, et temma Jssast neile räkis.

28. Siis ütles Jesus nende wasto: Kui teie inimesse Poia sate üllendanud, siis moistate teie, et minna se ollen, ja et minna ei te ühtegi isseenneseest, waid ma rägin sedda, nenda kui minno Jssa mind on õppetanud. p. 3, 14. p. 12, 32.

29. Ja kes mind on läkkitanud, se on minnoga: se Jssa ei jätta mind mitte üksi, sest et ma ikka teen, mis temma mele pärrast on.

30. Kui ta sedda räkis, usksid paljo temma sisse.

31. Siis ütles Jesus Juda rahwa wasto, kes tedda usksid: Kui teie minno sanna sisse jäte, siis ollete teie tõeste minno jüngrid; p. 15, 10. 14.

32. Ja sate sedda tõt tunda, ja se tõdde peab teid wabbaks teggema.

33. Nemmad kostsid temmale: Meie olleme Abraami suggu, ja meie ep olle weel ial ei ühhegi sullased olnud, kuida sinna siis ütled: Teie peate wabbaks sama?

34. Jesus kostis neile: Töest, töest minna ütlen teile, et iggaüks, kes patto teeb, se on patto sullane.
Rom. 6, 16. 20. 2 Petr. 2, 19. 1 Joan. 3, 8.

35. Agga sullane ei jä mitte iggaweste maiasse; poeg jääb iggaweste.

36. Kui nüüd Poeg teid wabbaks teeb, siis ollete teie öiete wabbad.
Rom. 6, 18. 22. Kal. 5, 1.

37. Minna tean, et teie Abraami suggu ollete, agga teie otsite mind ärratappa, et minno sanna teie sisse ei mahhu.

38. Minna rägin, mis ma ommast Issast ollen näinud; ja teie tete, mis teie ommast issast ollete näinud.

39. Nemmad kostsid ja ütlesid temmale: Abraam on meie issa; Jesus ütles neile: Kui teie Abraami lapsed olleksite, siis teekksite teie ka Abraami teud.
Matt. 3, 9. Luk. 3, 8.

40. Agga nüüd otsite teie mind ärratappa, üht innimest, kes minna ollen teile töt räkinud, mis ma Jummalast ollen kuulnud; seda ei olle Abraam mitte teinud.

41. Teie tete omma issa teud; siis ütlesid nemmad temma wasto: Meie ei olle mitte pordoellust sündinud, meil on üks Issa, Jummal.

42. Siis ütles Jesus neile: Olleks Jummal teie Issa, siis armastaksite teie ka mind; sest ma ollen Jummalast wäljaläinud, ja tullen temmast: sest minna ep olle mitte isseenesest tulnud, waid temma on mind läkkitanud. p. 16, 27.

43. Mikspärrast ei tunne teie mitte minno kõnnesid? Sest et teie ei woi minno sanna mitte kuulda.

44. Teie ollete issast, sest kurratist, ja omma issa himmude järrele tahhate teie tehha; temma on innimesse tapja olnud algmisest, ja ep olle mitte seisma jänud töe sisse, sest töt ei olle mitte temma sees; kui ta wallet rägib, siis rägib temma ommast, sest ta on wallelik, ja wal-

lelikko issa. 1. Joan. 3, 8. 1 Mos. 3, 4. 2 Peetr. 2, 4. 1 Kunn. 22, 22.

45. Agga et minna tõt rägin, siis ei ussu teie mind mitte.

(Ewangelium wiendamal Pühhapäwal Paastus.)

46. Kes teie seast woib patto minno peäle tõeks tunnistada? Agga kui minna tõt rägin, mikspärrast ei ussu teie mind mitte?

1 Peetr. 2, 22. Ebr 7, 26.

47. Kes Jummalast on, se kuleb Jummala sannad, sepärrast ei kule teie mitte, sest et teie Jummalast ei olle. p. 10, 26. 1 Joan. 4, 6.

48. Siis kostsid Juda rahwas, ja ütlesid temmale: Eks meie õicte ei ütle, et sinna Samariamees olled, ja et sul kurri waim on?

49. Jesus kostis: Mul ei olle kurja waimo, waid minna auustan omma Issa, ja teie teotate mind.

50. Agga minna ei otsi mitte omma au, üks on, kes sedda otsib ja kättemaksab.

51. Tõest, tõest minna ütlen teile, kui kegi minno sanna saab piddanud, se ei pea mitte surma näggema iggaweste. p. 5, 24.

52. Siis ütlesid Juda rahwas temma wasto: Nüüd olleme meie tunnud, et sinnul kurri waim on. Abraam on surnud ja need prohwetid, ja sinna ütled: Kui kegi minno sanna saab piddanud, se ei pea mitte surma maitsma iggaweste.

53. Sinnaks surem olled kui meie issa Abraam, kes on surnud, ja prohwetid on surnud, kelleks sinna isscennast panned?

54. Jesus kostis: Kui minna isseennast auustan, siis ei olle minno au middagi; minno Issa on, kes mind auustab, kedda teie ütlete, et temma teie Jummal on. p. 5, 31. 41.

55. Ja teie ei olle tedda mitte tunnud; agga minna tunnen tedda, ja kui ma peaksin ütlema: et minna tedda ei tunne, siis olleksin minna teie sarnane, üks wallelik; agga minna tunnen tedda, ja pean temma sanna.

56. Abraam teie issa sai wägga rõõmsaks, et temma minno päiwa piddi näggema, ja temma nägi sedda, ja olli rõmus.

Luk. 10, 24.

57. Sepärrast ütlesid Juda rahwas temma wasto: Sinna ei olle weel wiiskümmend aastat wanna, ja olled Abraami näinud?

58. Jesus ütles nende wasto: Töest, töest minna ütlen teile, enne kui Abraam sai, ollen minna.

59. Siis wötsid nemmad kiwwa ülles, et nemmad tedda piddid wiskama; agga Jesus pettis ennast ärra, ja läks keskelt nende wahhelt minnes pühhast koiast wälja; ja nenda peäsis temma ärra.]

9. Peatük.

Kristus sadab sedda näggema, kes pimme olli sündinud, ja mis tõnne sest tousnud.

Ja kui Jesus möda läks, näggi temma ühhe innimesse, kes pimme olli sündinud.

2. Ja temma jüngrid küsisid temmalt, ja ütlesid: Öppetaja, kes on patto teinud, sesinnane, woi temma wannemad, et ta pimme on sündinud?

3. Jesus kõnes: Ei sesinnane polle patto teinud, egga temma wannemad, waid et Jummala tewd temmas piddid awwalikuks sama. p. 11, 4.

4. Minna pean teggema selle teud, kes mind on lähkitanud senni, kui pääw on; ö tulleb, millal ükski ei woi middagi tehha. p. 5, 17. 19. p. 11, 9.

5. Kunni minna mailmas ollen, ollen minna mailma walgus. p. 8, 12.

6. Kui ta sedda sai üttelnud, süllitas temma Ma peäle, ja teggi mudda süljest, ja woidis sedda mudda selle pimmeda silmade peäle.

7. Ja ütles temma wasto: Minne, pesse silmad Siloa tikis: (sedda selletakse: läkkitud) siis läks temma senna, ja pesi silmi, ja tulli näggew taggasi.

8. Need naabred nüüd, ja kes tedda enne ollid näinud pimme ollewad, ütlesid: Eks sesinnane se olle, kes istus ja kerjas?

9. Teised ütlesid: Se on sesinnane; agga teised: Temmal on sesamma näggo; temma isse ütles: Minna ollen se.

10. Siis ütlesid nemmad temmale: Kuida on sinno silmad lahti tehtud?

11. Temma kostis ja útles: Se innimenne, kedda Jesussels hútakse, teggi úhhe mudda, ja woidis sega minno silmad, ja útles minnule: Minne Siloa tigi jure, ja pesse silmad; agga kui ma senna lähsin ja silmi pessin, sain ma näggiaks.

12. Siis útlesid nemmad temmale: Kus on temma? Temma útles: Ei minna tea.

13. Siis wisid nemmad tedda, kes enne pimme olli, Wariseride jure.

14. Agga se olli hingamisse pääw, kui Jesus sedda mudda teggi, ja temma silmad lahti teggi.

15. Siis küssisid nemmad jälle temmalt, ja need Wariserid ka: kuida temma olli näggiaks sanud? agga temma útles neile: Temma panni mudda minno silmade peäle, ja minna pessin neid, ja nään.

16. Siis útlesid monningad neist Wariseridest: Se sinnane ei olle Jummalast, et ta hingamisse päwa ei pea; teised útlesid: Kuida woib üks pattune inimenne nisugused tähhed tehha? Ja nende seas olli riid.

17. Nemmad útlesid jälle selle pimmedale: Sinna, mis sa útled temmast, et ta sinno silmad on lahti teinud? Agga temma útles: Temma on prohwet.

18. Agga Juda rahwas ei usknud mitte, et temma olli pimme olnud ja näggiaks sanud, kumni nemmad kutsusid selle wannemad, kes näggiaks olli sanud.

19. Ja nemmad küssisid neilt, ja útlesid: Kas se on teie poeg, kedda teie útlete, et ta on pimme sündinud? Kuida temma siis nüüd nääb?

20. Temma wannemad kostsid neile, ja útlesid: Meie teame, et se meie poeg on, ja et ta pimme ilmale tulnud.

21. Agga kuida temma nüüd nääb, ei tea meie mitte, ehk, kes temma silmad on lahti teinud, ei tea meie mitte; temma on wanna kül, küsige temmalt; kül ta ise ennese eest kostab.

22. Sedda útlesid temma wannemad, et nemmad Juda rahwast kartsid; sest Juda rahwas ollid jo

issekeskes sedda nou wõtnud, et, kui kegi tedda Kristussels piddi tunnistama, sedda piddi koggodussest wäljalükkatama. p. 7. 13.

23. Sepärrast ütlesid temma wannemad: Temma on wanna-kül; küsige temmalt.

24. Siis kutsusid nemmad teist korda sedda inimest, kes pimme olnud, ja ütlesid temmale: Anna Jummalale au; meie teame, et sesinnane inimenne pattune on.

25. Siis wastas temma ja ütles: Kas temma pattune on, ei tea minna mitte; ühhe asja tean ma kül, et ma pimme ollin, ja nään nüüd.

26. Agga nemmad ütlesid jälle temma wasto: Mis teggi temma sinnule? Kuida teggi temma sinno silmad lahti?

27. Temma kostis neile: Jubba ma ollen teile üttelnud, ja teie ei olle sedda kuulnud? Miks teie jälle tahhate sedda kuulda? Kas teie tahhate ka temma jüngriks heita?

28. Siis sõimasid nemmad tedda, ja ütlesid: Sinna olled temma jünger, agga meie olleme Mosesse jüngrid. p. 8. 39.

29. Meie teame, et Jummal Mosesega on räkinud, agga seddasinnast ei tea meie mitte, kust ta on.

30. Se innimenne kostis ja ütles neile: Se on ommeti öiete imme, et teie ei tea, kust ta on, ja temma on minno silmad lahti teinud. p. 10, 37. 38.

31. Agga meie teame, et Jummal pattusid ei kule, waid kui kegi Jummalakartlik on, ja teeb temma tahtmisse järrele, sedda kuleb temma.

32. Mailma algmisest ei olle mitte kuuldud, et kegi on lahti teinud kellegi silmad, kes pimme on sündinud.

33. Kui sesinnane ei olleks Jummalast, siis temma ei woiks ühtegi tehha. p. 3, 2.

34. Nemmad kostsid ja ütlesid temmale: Sinna olled koggoniste pattude sees sündinud, ja sinna õppetad meid? Ja toukasid tedda wälja. Luk. 6, 22.

35. Jesus kulis sedda, et nemmad tedda ollid wäljatoukanud; ja kui ta tedda

leidis, útles Jesus temma wasto: Kas sa ussud Jummala Poia sisse? Matt. 14, 33.

36. Temma kostis ja útles: Issand, kes se on, et minna temma sisse woin uskuda?

37. Agga Jesus útles temma wasto: Kúl sa olled tedda náinud, ja kes sinnoga rágib, se on sesamma. p. 4, 26.

38. Agga temma útles: Issand, minna ussun; ja kummardas tedda. p. 6, 69.

39. Ja Jesus útles: Minna ollen kohtomoistmisseks sesinnatse mailma sisse tulnud, et need, kes ei ná, sawad náhha, ja kes náwad, pimmedaks sawad.

40. Ja monningad neist Wariseridest, kes temma jures ollid, kuulsid sedda, ja útlesid temma wasto: Kas meie ka pimmedad olleme?

41. Jesus útles nende wasto: Olleksite teie pimmedad, siis ei olleks teil mitte patto, agga et teie núúd útlete: Meie náme; siis iááb teie pat. p. 15, 22.

10. Peatúk.

Heast karjatsest ja temma lambust. Lammaste lauda uksest. Kas Kristus se dige ónnisteggia piddi ollema?

(Ewangelium Nellipúhhi kolmandamal páwal.)

Töest, töest minna útlen teile: Kes ei láhhá uksest sisse lammaste lauta, waid astub maialt sisse, se on warras ja röwel.

2. Agga kes uksest sisselähhäb, se on lammaste karjane.

3. Sellele teeb uksehoidia lahti, ja lambad kuulwad temma heále, ja temma kutsub ommad lambad nimme párrast, ja wiib neid wálja. Jes. 43, 1.

4. Ja kui ta ommad lambad saab wáljaaianud, siis káib temma nende eel, ja lambad káiwad temma járrel, sest nemmad tundwad temma heált. p. 8, 43.

5. Agga woora járrel ei kái nemmad mitte, waid pöggenewad temma eest, sest nemmad ei tunne wooraste heált mitte.

6. Se táhhendamisse sanna útles Jesus neile; agga nemmad ei moistnud mitte, mis se piddi ollema, mis temma neile rákis.

7. Sepärraſt útles Jeſus jälle nende wasto: Töeſt, töeſt minna útlen teile: Minna ollen lammaste uks.

8. Keik, kes enne mind on tulnud, need on wargad ja röövlid; agga lambad ei olle neid mitte kuulnud.

Jer. 23, 2. Esek. 34, 2—6.

9. Minna ollen se uks, kui kegi minno läbbi sisseläbbäb, se peab önsaks sama, ja peab sisse ja wäljaminnema ja sömist leidma.

10. Warras ei tulle mu pärraſt, kui warrastama, ja tapma, ja hukkama; minna ollen tulnud, et neil peab ello ja keik rohkeste ollema.]

(Ewangelium teisel Pühhapäwal pärraſt Kristusse üllestousmisse Pühha.

11. Minna ollen hea karjane, hea karjane jättab omma ello lammaste eest.

Laul. 23, 1.

12. Agga palgalinne, kes ei olle karjane, kelle ommad need lambad ei olle, nääb hunti tullewad, ja jättab lambad mahha ja pöggeneb; ja hunt wöttab neid kinni, ja pillab need lambad laiale.

13. Agga palgalinne pöggeneb, ſest et temma on palgalinne, ja temma ei holi lammasteſt mitte.

14. Minna ollen hea karjane, ja tunnen ommad, ja minno ommad tundwad mind,

15. Nenda kui mind Jſſa tunneb, ja minna tunnen ſedda Jſſa, ja jättan omma ello lammaste eest.

p. 6, 46. p. 7, 29.

16. Ja minnul on weel teiſed lambad, need ei olle mitte ſeſtſinnatſeſt laudaſt, ja neid pean minna ka ſeie toma, ja nemmad kuulwad minno heäle, ja peab üks karri ja üks karjane ollema.] Jeſ. 49, 6.

17. Sepärraſt armastab mind Jſſa, et minna jättan omma ello, et ma ſedda jälle wöttan.

18. Ükski ei wötta ſedda minnuſt, waid ma jättan ſedda iſſeenneſeſt; minnul on melewald ſedda anda, ja melewald ſedda jälle wötta; ſedda käſſoſanna ollen minna omma Jſſalt ſanud. p. 14, 31.

19. Siis touſis ta riid Juda rahwa ſeas nende ſannade pärraſt.

p. 7, 43. p. 9, 16.

20. Agga paljo nende ſeaſt útleſid: Temmal on

kurri waim, ja temma jamsib; mis teie tedda kulete?

21. Teised útlesid: Need ei olle mitte nisugguséd sannad, kui selle, kes kurjast waimust on waewatud; kas kurri waim woib pimmedatte silmad lahti teha?

22. Agga siis peti kirrikopáwa Jerusalemmas, ja talwe olli.

23. Ja Jesus kondis púhhas koias Salomoni wólwitud hones.

24. Siis tullid Juda rahwas temma úmber, ja útlesid temma wasto: Kauaks játtad sa meie hinge kahhe wahhele? Olled sa Kristus, siis útle meile sedda julgeste.

25. Jesus kostis neile: Minna ollen teile jo úttelnud, ja teie ei ussu mitte; need teud, mis minna teen omma Jssa nimmel, need sinnatsed tunnistawad minnust. p. 5, 36. p. 15, 24.

26. Agga teie ei ussu mitte; sest teie ei olle mitte minno lammastest, nenda kui ma teile ollen úttelnud. p. 8, 45.

27. Minno lambad kuulwad minno heále, ja minna tunnen neid, ja nemmad káiwad minno járrel. p. 8, 19. 47.

28. Ja minna annan neile iggawest ello, ja nemmad ei sa ellades hukka, ja úkski ei kissu neid minno káest. p. 6, 39. p. 17, 12.

29. Minno Jssa, kes neid mulle on annud, on surem kui keik; ja úkski ei woi neid minno Jssa káest kiskuda. p. 14, 28.

30. Minna ja se Jssa olleme úks. p. 17, 21.

31. Siis tóstsid Juda rahwas jálle kiwiwa úlles, et nemmad tedda piddid nendega wiskama.

32. Jesus kostis neile: Paljo háid tegguséd ollen ma teile náitnud minno Jssast; missugguse teo párrast nende seast wiskate teie mind kiwiwidega?

33. Juda rahwas kostsid temmale ja útlesid: Hea teo párrast ei wiska meie sind mitte kiwiwidega, waid Jummala teotamisse párrast, ja et sinna, kes sa inimenne olled, isseennast Jummalaks teed.

34. Jesus kostis neile: Eks teie kässusse ei olle kir-

jotud: Minna ollen úttelnud, teie ollete jummalad? Laul. 82, 6.

35. Kui temma neid jummalaiks hûab kellele Jummala ſanna ôôldi, ja kirri ei woi walleks jâda;

36. Kas teieſiis útlete ſellele, kedda Jſſa on pûhhitſenud, ja mailma ſisſe lâkkitanud: Sinna teotad Jummalat, ſeſt et ma ollen úttelnud: Minna ollen Jummala Poeg?

37. Kui minna omma Jſſa tegguſid ei te, ſiis ârge uskuge mind;

38. Agga kui minna neid teen, ſiis uskuge need teud, kui teie mind ei uſſu, et teie moistate ja uſſute, et Jſſa minno ſees, ja minna temma ſees ollen. v. 14, 11.

39. Siis otſiſid nemmad ta tedda kinniwôtta; ja temma lâks nende kâeſt ârra.

40. Ja temma lâks jâlle teiſe pole Jordani ſenna paika, kus Joannes eſmalt olli ristimas, ja jâi ſenna.

41. Ja paljo tullid temma jure, ja útleſid: Joannes ei teinud kûl ûhtegi immetâhte; agga keik, mis Joannes ſeſtſinnatſeſt on úttelnud, ſe on tôſſi.

42. Ja ſeâl uſkſid paljo temma ſisſe.

11. Peatük.

Laatſarusſe ûllesârratamisſeſt. Wariſeride non Kristusſe wasto.

Agga ûks haige olli, Laatſarus Petaniaſt, Maria ja temma ôe Marta allewiſt. Luk. 10, 38. 39.

2. (Agga Maria olli ſe, kes Jſſandat kalli ſalwiga woidis, ja temma jallad omma juuſtega kuiwatas; kelle wend Laatſarus haige olli.) v. 12, 3.

3. Siis lâkkitaſid temma ôed temma jure, ja útleſid: Jſſand, wata, kedda ſinna armaſtad, ſe on haige. Jer. 31, 3.

4. Agga kui Jeſus ſedda kulis, útles temma: Seſinnane haigus ei olle ſurmaks, waid Jummala auuks, et Jummala Poega ſe lâbbi peab auuſtadama.

5. Agga Jeſus armaſtas Martâ ja temma ôde, ja Laatſaruſt. v. 14, 21.

6. Kui ta nûûd kulis, tedda haige ollewad, ſiis jâi temma weel kaks pâiwa ſeſſa paika, kus ta olli.

7. Pärrast sedda ütles temma jüngrittele: Lähki jälle ärra Judamale.

8. Need jüngrid ütlesid temmale: Öppetaja, hilja otsisid sind Juda rahwas kiwidega wissata, ja sinna lähhäd jälle senna?

p. 8, 59. p. 10, 31.

9. Jesus kostis: Eks kaksteistkümmend tundi ei olle päwal? Kui kegi päwa ajal könnib, ei touka temma ennast mitte, sest et ta nääb selle mailma walget.

10. Agga kui kegi ösel könnib, se toukab ennast, sest temma sees ei olle walgust. p. 12, 35. p. 8, 12.

11. Sedda räkis temma, ja pärrast sedda ütles temma neile: Laatsarus meie sõbber maggab, agga ma lähhän tedda unnest üllesärratama. Matt. 9, 24.

12. Siis ütlesid temma jüngrid: Issand, maggab temma, siis saab ta terweks.

13. Agga Jesus räkis temma surmast; agga nemmad mõtlesid, et temma unne maggamisest piddi räkima.

14. Siis ütles Jesus neile julgeste: Laatsarus on ärrasurnud,

15. Ja minna ollen römus teie pärrast, et ma seäl ei olle olnud, (et teie wõttaksite uskuda;) agga lähki ärra temma jure.

16. Siis ütles Tomas, kedda hütakse kaksikkuks, nende wasto kes ka jüngrid: Lähki meie ka ärra, et meie temmaga surreme.

17. Ja kui Jesus tulli, leidis temma, et ta jo nelli päwa olli haudas olnud.

18. Agga Jerusalemma liggi olli Petania, liggi wiisteistkümmend waggo maad.

19. Ja palso Juda rahwast ollid tulnud nende rahwa jure, kes Marta ja Maria ümber ollid, neid tröstima nende wenna pärrast.

20. Kui nüüd Marta olli kuulnud, et Jesus tulli, läks ta temma wasto; agga Maria jäi koio.

21. Siis ütles Marta Jesusse wasto: Issand, ollekssid sinna siin olnud, minno wend ei olleks mitte surnud.

22. Agga nüüdki tean minna, et Jummal sulle

annab, mis sinna ial Jummala käest pallud.

23. Jesus útles temma wasto: Sinno wend peab úllestousma.

24. Marta útles temmale: Ma tean, et ta peab úllestousma úllestousmisses wiimsel päwal.

25. Jesus útles temmale: Minna ollen úllestousmine ja ello; kes minno sisse ussúb, se peab ellama, ehk temma kúl surreb!

26. Ja iggaúks, kes ellab ja ussub minno sisse, se ei pea mitte iggaweste árrasurrema; kas sinna sedda ussud? v. 6, 35. 51.

27. Temma útles temma wasto: Jah, Jssand, ma ollen usknud, et sinna olled Kristus Jummala Poeg, kes mailma sisse piddi tullema.

28. Ja kui ta sedda sai úttelnud, läks temma árra, ja kutsus omma ódde Maria sallaja, ja útles: Oppetaja on siin ja kutsub sind.

29. Kui temma sedda kulis, tousis ta seddamaid úlles, ja tulli temma jure.

30. (Sest Jesus ep olnud weel mitte allewisse tulnud, waid olli weel seál paikas, kus Marta temma wasto olli tulnud.)

31. Kui núúd need Juda rahwas, kes temma jures seál koias ollid ja tedda tróóstisid, nággid, et Maria ákkitselt úllestousis ja wálja läks; käisid nemmad temma járrel, ja útlesid: Temma lähhäb haua jure, seál nutma.

32. Kui núúd Maria senna tulli, kus Jesus olli, ja tedda nággi, heitis ta temma jalgade otte mahha, ja útles temma wasto: Jssand, ollekssid sinna siin olnud, minno wend ei olleks mitte árrasurnud.

33. Kui núúd Jesus tedda nággi nutwad, ja neid Juda rahwast ka nutwad, kes temmaga ollid tulnud, siis kihwatas temma súdda waimus, ja temma meel sai seggaseks.

34. Ja útles: Kuhho ollete teie tedda pannud? Nemmad útlesid temmale: Jssand, tulle ja wata.

35. Jesus nuttis.

36. Siis útlesid need Juda rahwas: Wata, kuida temma tedda on armastanud.

37. Agga monningad nende seast ütlesid: Eks sesinnane, kes selle pimmeda silmad on lahti teinud, ei woinud tehha, et ka sesinnane ep olleks surnud?

38. Siis kihwatas Jesusse südda ta temma sees, ja temma tulli haua jure; agga seäl olli auk, ja kiwwi senna peäle pandud.

39. Jesus ütles: Tõstke kiwwi ärra; siis ütles Marta selle surno õdde temma wasto: Issand, temma haiseb jo, sest temma on jo nelli päwa haudas olnud.

40. Jesus ütles temmale: Eks minna olle sulle üttelnud: kui sa ussuksid, saaksid sinna Jummala au nähha?

41. Siis tõstsid nemmad se kiwwi ärra, kus al surnud olli; agga Jesus tõstis ommad silmad ülles, ja ütles: Minna tännan sind, Issa, et sa mind olled kuulnud;

42. Agga minna teädsin, et sa mind ikka kuled; agga rahwa pärrast, mis siin ümber seisab, ragin minna, et nemmad uskwad, et sinna mind olled läkkitad.

p. 12, 30.

43. Ja kui ta sedda sai üttelnud, kissendas temma sure heälega: Laatsarus, tulle wälja. p. 5, 28. 29.

44. Ja se surnud tulli wälja jalgust ja kässist surno mähkmettega mähhitud, ja temma silmad ollid higgirättikoga ümbermässitud. Jesus ütleb neile: Peästke tedda lahti, ja laske tedda minna.

45. Siis usksid temma sisse paljo Juda rahwast, kes Maria jure ollid tulnud ja nähnud, mis Jesus olli teinud. p. 10, 42.

46. Agga monningad neist läksid ärra Wariseride jure, ja ütlesid neile, mis Jesus olli teinud.

47. Siis kogguside ülle-mad preestrid ja Wariserid suurt kohhut kokko, ja ütlesid: Mis peame meie teggema? Sest sesinnane innimenne teeb paljo immetähtä.

48. Kui meie tedda nenda jättame, siis uskwad keik temma sisse; siis tullewad Roma rahwas, ja wõtwad meie paika ja rahwast ärra.

49. Agga üks nende seast Kaiwas, kes sel aastal ül-

lempreester olli, útles neñde wasto: Teie ei tea úhtegi,

50. Egga mõtle mitte járrele, et meile parrem on, et úks innimenne surreb rahwa eest, ja et keik rahwas hukka ei sa. v. 18. 14.

51. Agga sedda ei rákinud temma mitte isseenesest, waid et temma sel aastal úllempreester olli, siis kulutas temma prohweti wisil, et Jesus piddi surrema rahwa eest.

52. Ja mitte sesinnatse rahwa eest úkspáines, waid et temma ka need laiale pillatud Jummala lapsed piddi úhtekokko kogguma.

53. Sepárrast piddasid nemmad sest páwast keik hopis nou, et nemmad tedda piddid árratapma.

54. Siis ei käinud Jesus ennam awwalikkult Juda rahwa seas, waid läks sealt árra úhte makohta kõrwe liggi, úhte linna, mis hütakse Ewraimiks; ja wibis senna omma jüngrittega.

55. Agga Juda rahwa Pasapúhha olli liggi ja paljo läksid sealt maalt Jerusalemma enne Pasapúhha, et nemmad ennast piddid puhhastama.

56. Siis otsisid nemmad Jesust, ja räkisid teine teisega púhhas koias seistes: Mis arwate teie, et temma ei tulle Púhhiks?

57. Sest üllemad preestrid ja Wariserid ollid ka käsko annud, et se, kes peaks teádma, kus ta piddi ollema, piddi teáda andma, et nemmad tedda woiksid kinniwõtta.

12. Peatük.

Kristust woitakse. Lähhäb Jerusalemma. Öpetab omma surma kaesust. Juda rahwa sõgedus. Kristusse õpetus isseenesest.

Agga kuus päwa enne Pasapúhha tulli Jesus Petania, kus Laatsarus olli, kes surnud olli olnud, kedda temma surnust olli üllesárratanud.

2. Siis teggid nemmad seal temmale õhtosõmaaia, ja Martal olli seal jures teggemist; agga Laatsarus olli üks neist, kes temmaga laudas istsid.

3. Siis wõttis Maria úhhe naela selget ja wägga kallist nardi salwi, ja woidis Jesusse jallad, ja kuiwatas temma jallad om-

ma juustega: agga kodda sai täis salwi haiso.

4. Siis ütles üks temma jüngritest, Judas Simona poeg Iskariot, kes teda pärrast ärraandis:

Matt. 26, 8.

5. Mispärrast ei olle se salw mitte ärramüdud kolme saa tenari rahha eest, ja waestele antud?

6. Agga sedda ütles temma, ei mitte et ta waeste eest murret kandis, waid et ta warras olli, ja temma käes kukkur olli, ja kandis, mis sisse pandi.

7. Siis ütles Jesus: Jätta tedda rahhule, seda on temma hoidnud minno mattukse päwaks;

8. Sest waesed on ikka teie jures, agga mind ep olle teil mitte ikka.

9. Siis said paljo Juda rahwa seast teada, et temma seäl olli, ja ei tulnud mitte ükspäinis Jesusse pärrast senna, waid et nemmad ka Laatsarust woiksid nähha sada, kedda temma olli surnust üllesärratanud. y. 11, 43. 44.

10. Agga üllemad preestrid piddasid nou, et nemmad Laatsarust ka woiksid ärratappa;

11. Sest temma pärrast läks paljo Juda rahwast senna, ja usksid Jesusse sisse. y. 11, 45.

12. Teisel päwal, kui paljo rahwast, mis olli Pühhiks tulnud, kulis, et Jesus Jerusalemma piddi tullema;

13. Wötsid nemmad palmipude okse, ja läksid wälja temma wasto, ja kissendasid: Hosianna, kidetud olgo se, kes tulleb Issanda nimmel, se Israeli Kunningas. Laul. 118, 25. 26.

14. Agga Jesus leidis ühhe eesli, ja istus temma selga, nenda kui kirjotud on:

Matt. 21, 7. Mark. 11, 7. Luk. 19, 35.

15. Ärra karda mitte Sioni tüttar, wata, sinno Kunningas tulleb, ja istub emmaesli sällo selgas.

Sakar. 9, 9.

16. Agga sedda ei moistnud temma jüngrid mitte esmalt, waid kui Jesus olli au sisse tõstetud, siis tulli nende mele, et se temmast olli kirjotud, ja et nemmad temmale sedda ollid teinud.

17. Agga rahwas, mis temma jures olli, tunnistas, et temma Laatsaruſt olli hauaſt wälja hüüdnud, ja tedda ſurnuſt üllesärratanud.

18. Sepärraſt läks ka rahwas temma wasto, kui nemmad kuulſid, et temma ſedda immetähte olli teinud.

19. Agga Wariſerid räkiſid iſſekeskes: Eks teie nä, et teie ei woi middagi tehha; wata, keik mailm jookſeb temma järrele.

20. Agga monningad Krekamehhed ollid nende ſeaſt, kes ollid tulnud Pühhiks Jummalat kummardama:

21. Needſinnatſed tullid nüüd Wilippuſſe jure, kes olli Petſaidaſt Kalileama linnaſt, ja palluſid tedda ja ütleſid: Iſſand, meie tahhame Jeſuſt nähha.

22. Wilippus tulleb ja ütleb ſedda Andreale, ja Andreas ja Wilippus ütleſid jälle Jeſusſele.

23. Agga Jeſus kostis neile ja ütles: Se tund on tulnud, et innimesſe Poega peab au ſiſſe tõſtetama. p. 13, 32. p. 17, 1.

(Ewangelium Lauritſa Päwal.)

24. Tõeſt, tõeſt minna ütlen teile: Kui nisſoiwwa Ma ſiſſe ei lange, ja ärra ei ſurre, ſiis jääb temma üksi; agga kui ta ſurreb, ſiis kannab temma paljo wilja: 1 Kor. 15, 37.

25. Kes omma ello armastab, ſe kautab ſedda, ja kes omma ello wihkab ſiin mailmas, ſe hoiab ſedda iggawesſeks elluks. Luk. 17, 33.

26. Kui kegi mind tenib, ſe käigo minno järrel, ja kuſſa minna ollen, ſeäl peab minno tener ka ollema; ja kes mind tenib, ſedda tahhab minno Iſſa auustada.] p. 14, 3. p. 17, 24.

27. Nüüd on minno hing seggane: ja mis pean ma ütlema? Iſſa, peästa mind ſeſt tunniſt! agga ſepärraſt ollen minna ſe tunni ſiſſe tulnud.

28. Iſſa, auusta omma nimmi. Siis tulli heäl taewaſt: Jubba minna ollen ſedda auustanud, ja tahhan jälle auustada;

29. Agga rahwas, mis ſeäl ſeiſis ja ſedda kulis, ütles: Pitkne on mürristanud; agga teiſed ütle-

sid: Üks ingel on temmaga rääkinud.

30. Jesus kostis ja ütles: Se heäl ep olle mitte minno pärrast sündinud, waid teie pärrast.

31. Nüüd käib kohhus üle sesinnatse mailma, nüüd lükkatakse sesinnatse mailma würst wälja. p. 16, 11.

32. Ja minna tahhan, kui mind maast üllestõstetakse, keik enese pole tommata.

33. (Agga sedda ütles temma, tähhendades, mis surma temma piddi surrema.)

34. Siis wastas rahwas temmale: Meie olleme kuulnud kässõppetussest, et Kristus jääb iggaweste; kuida ütled siis sinna, et innimesse Poega peab üllendatama? kes on se innimesse Poeg? Laul. 110. 4.

35. Siis ütles Jesus neile: Walgus on weel ürrikesse aia teie jures, kõndige senni, kui teil se walgus on, et pimmedus teid kinni ei wõtta, ja kes pimmedusses kõnnib, se ei tea, kuhho temma lähhäb. p. 8, 12.

36. Uskuge walgusse sisse, senni kui teil walgus on, *teie walgusse* lapsiks saate. Sedda räkis Jesus, ja läks ja pettis ennast nende eest ärra. Ewes. 5, 9.

37. Ja et temma kül nisugguséd immetähhed olli teinud nende nähhes, ei uskнud nemmad siiski temma sisse;

38. Et prohweti Jesaia sanna piddi tõeks sama, mis temma ütleb: Issand, kes on meie kulutamist usknud, ja kennele on Issanda käsiwars ilmutud? Jes. 53, 1.

39. Sepärrast ei woinud nemmad uskuda, sest Jesaia ütleb ta:

40. Temma on nende silmad sõggedaks teinud ja nende südda med kowwaks, et nemmad silmadega ei nä, ja südda mega ei moista, ja ümber ei pöra, et minna neid ei sa parrandada. Jes. 6, 9. 10.

41. Sedda ütles Jesaia, kui temma selle Jesusse au näggi, ja temmast räkis. Jes. 6, 1—3.

42. Siiski usksid ka paljo neist üllemist temma sisse; agga Wariseride pärrast ei tunnistanud nemmad sedda mitte ülles, et neid ei piddand koggodussest wäljalükkatama.

43. Sest nemmad armastasid innimeste au ennam, kui Jummala au.
p. 5, 44.

44. Agga Jesus hüdis ja ütles: Kes minno sisse ussub, se ei ussu mitte minno sisse, waid selle sisse, kes mind on lähkitanud.

45. Ja kes mind nääb, se nääb sedda, kes mind on lähkitanud.
p. 14, 9. p. 10, 30.

46. Minna, se walgus, ollen mailma tulnud, et ükski, kes minno sisse ussub, pimmedusse sisse ei pea jäma:
p. 1, 9. p. 8, 12. p. 9, 5. Jes. 49, 6.

47. Ja kui kegi minno sannad kuleb, ja ei ussu, selle peäle ei moista minna mitte kohhut; sest minna ei olle tulnud, et ma mailma peäle kohhut moistan, waid et minna mailma woikšin önsaks tehha.
p. 3, 17.

48. Kes mind pölgab ja ei wötta minno sanno wasto, sel on jo se, kes temma peäle kohhut moistab, se sanna, mis ma ollen räkinud, sesamma peab temma peäle kohhut moistma wiimsel päwal.
p. 3, 18. 5 Mos. 18, 18. 19.

49. Sest ma polle isseenesest räkinud, waid Issa, kes mind on lähkitanud, se on mulle ühhe käsosanna annud, mis ma pean ütlema, ja mis ma pean räkima.
p. 14, 31.

50. Ja minna tean, et temma käsosanna on iggawenne ello; mis minna nüüd rägin, sedda rägin ma nenda, kui Issa mulle on üttelnud.

13. Peatük.

Jalgade pesemisest. Käsosanna armastusest. Jesus tunnistab ülles omma ärraandja, ja Peetrusse langmist patto sisse.

(Ewangelium sured Neljapäwal.)

Agga enne Pasapühha, kui Jesus teädis, et temma tund olli tulnud, et ta siit mailmast piddi ärraminnema Issa jure, otsego temma olli armastanud ommaksed, kes mailmas ollid, nenda on ta neid armastanud otsani.

2. Ja kui öhtosömaaeg ká olli, (kui kurrat jo olli Juda Simona poia Iskarioti süddamesse annud, et ta tedda piddi ärraandma.) Luk. 22, 3.

3. Ja Jesus teädis, et Issa keik temma kätte olli annud, ja et temma Jum-

malast olli tulnud, ja Jummala jure läks; Matt. 11, 27.

4. Siis tousis temma õhtosõmaiast ülles, ja panni ommad rided mahha, ja wõttis ühhe rättiko, ja sidus ennese ümber:

5. Pärast wallas temma wet ühhe pekki sisse, ja hakkas jüngritte jallad pessema, ja rättiköga kuiwatama, mis temma ümber olli seutud:

6. Siis tulleb temma Simona Peetrusse jure, ja temma ütleb temma wasto: Jsand, sinnaks minno jallad pessed?

7. Jesus wastas ja ütles temma wasto: Mis minna teen, sedda ei tea sinna nüüd mitte, agga pärast sedda pead sa teada sama;

8. Peetrus ütleb temma wasto: Ellades ei pea sa minno jalgo pessema. Jesus wastas temmale: Kui minna sind ei pesse, siis ep olle sul ossa minnoga.

9. Simon Peetrus ütleb temma wasto: Jsand, ei mitte ükspäinis minno jalgo, waid ka käsi ja Pead.

10. Jesus ütleb temmale: Kes pestud on, sellel ep olle *tarwis muud* kui jalgo pesta, sest ta on üllekültse puhhas, ja teie ollete puhtad, agga mitte keik;

11. Sest temma teädis, kes tedda piddi ärraandma; sepärast ütles temma: Teie ep olle keik puhtad.

v. 6, 64.

12. Kui temma nüüd nende jallad sai pesnud, ja ommad rided wõtnud, siis istus temma jälle mahha, ja ütles nende wasto: Kas teie teate, mis minna teile ollen teinud?

13. Teie hüate mind: Õppetaja ja Jsand! ja ütlete õiete, sest minna ollen se.

14. Kui nüüd minna se Jsand ja õppetaja teie jallad ollen pesnud, siis peate teie ka teine teise jallad pessema; Luk. 22, 27.

15. Sest ühhe õppetusse märki ollen ma teile annud, et ka teie nenda tete, kui minna teile ollen teinud.]

1 Petr. 2, 21. 1 Joan. 2, 6.

16. Tõest, tõest minna ütlen teile: Sullane ep olle mitte surem kui temma issand, egga Käsk surem kui se, kes tedda on läkkitanud.

v. 15, 20.

17. Kui teie sedda teate,

önsad ollete teie, kui teie sedda tete. Matt. 7, 24. Jak. 4, 17.

18. Minna ep útle teist keikist; ma tean, kedda ma ollen árrawallitsenud, waid sepárrast, et kirri piddi tóeks sama: Kes minnoga leiba söób, se tóstab omma kanda minno wasto úlles. Kaul. 41, 10.

19. Sest aiast útlen minna teile, enne kui se sünnib, et, kui se saab sündinud, teie usute, et minna se ollen.

20. Tóest, tóest minna útlen teile: Kes wastowóttab, kui minna keddagi lákkitan, se wóttab mind wasto, agga kes mind wastowóttab, se wóttab tedda wasto, kes mind on lákkitanud. Matt. 10, 40.

21. Kui Jesus sedda sai úttelnud, sai temma koggoni kurwaks, ja tunnistas ja útles: Tóest, tóest minna útlen teile, et úks teie seast mind árraannab. Matt. 26, 21.

22. Siis waatsid jüngrid teine teise silmi, ja ollid kahhe wahhel, kenest ta piddi rákima;

23. Agga Jesusse sülles olli maas laudas úks temma jüngritest, kedda Jesus armastas,

24. Selle pole nüüd löi Simon Peetrus peaga, et temma piddi kulama, kes se kül piddi ollema, kellest temma rákis;

25. Agga sesinnane laskis ennast Jesusse rinna peále, ja útles temma wasto: Issand, kes se on?

26. Jesus wastas: Se on sesamma, kennele minna sedda pallokest sissekastan ja annan; ja temma kastis sedda pallokest sisse, ja andis sedda Judale Simona poiale Iskariotile.

27. Ja se pallokesse járrele láks sadan temma sisse. Siis útles Jesus temmale: Mis sa teed, sedda te ussinaste.

28. Agga sedda ei moistnud úkski neist, kes laudas maas istusid, mikspárrast temma sedda temmale útles;

29. Sest monned mótlesid, et Juda käes kukkur olli, et Jesus temmale piddi útlema: Osta, mis meil tarwis on Pühhiks, ehk et temma waestele middagi piddi andma. p. 12, 6.

30. Kui temma nüüd sed-

et temma teie jure iggawes-
te jääb:

17. Se töe Waim, ked-
da mailm ei woi wasto-
wötta, sest ta ei nä tedda
mitte, egga tunne tedda
mitte; agga teie tunnete
tedda, sest temma jääb teie
jure, ja peab teie sees olle-
ma.

18. Minna ei tahha teid
mitte waesiks lapsiks jätta;
minna tullen teie jure.

19. Weel on pissut aega,
siis mailm ei nä mind mit-
te ennam, agga teie peate
mind näggema; sest minna
ellan, ja teie peate ellama.
p. 16, 16.

20. Sel päwal peate teie
tundma, et ma ollen om-
ma Issa sees, ja teie min-
no sees, ja minna teie sees.

21. Kellel minno kässo-
sannad on, ja peab neid, se
on se, kes mind armastab;
agga kes mind armastab,
tedda armastakse minno
Issast, ja minna tahhan
tedda armastada, ja isse-
ennast temmale ilmutada.

22. Temma wasto ütleb
Judas (mitte Iskariot):
Issand, mis se on, et sa
ennast meile tahhad ilmu-
da, ja ei mitte mailmale?

(Ewangelium Nellipühhi essimessel Pä-
wal.)

23. Jesus wastas ja üt-
les temmale: Kui kegi mind
armastab, kül se peab min-
no sanna, ja minno Issa
armastab tedda, ja meie
tahhame temma jure tul-
la, ja elloasset temma jure
tehha.

24. Kes mind ei armasta,
se ei pea minno sanno, ja
se sanna, mis teie kulete,
ep olle mitte minno, waid
selle Issa, kes mind on läk-
kitanud.

25. Sedda ollen minna
teile räkinud teie jures ol-
les;

26. Agga se trööstia, se
pühha Waim, kedda min-
no Issa tahhab läkkitada
minno nimmel, sesamma
peab teid öppetama keik,
ja teie mele tulletama keik,
mis minna teile ollen üt-
telnud.

27. Rahho jättan minna
teile, omma rahho annan
ma teile, minna ei anna
teile mitte nenda, kui mailm
annab; teie südda ärgo eh-
matago, egga sago arraks
mitte. Wil. 4, 7.

28. Teie ollete kuulnud,
et ma teile ollen üttelnud:

Minna lähhán ärra, ja tulen jälle teie jure; kui teie mind armastaksite, kül teie ollekſite siis röömsad, et ma ollen üttelnud: Minna lähhán Jssa jure, seſt minno Jssa on surem mind.

29. Ja nüüd ollen minna teile üttelnud enne kui se sünnib, et teie ussute, kui se sünnib. p. 13, 19.

30. Minna ei sa ennam paljo teiega räkida, seſt sesinnatse mailma würst tulleb, ja ei sa minnuſt ühtegi.

31. Agga et mailm moistaks, et minna sedda Jssa armastan, ja nenda teen, kui Jssa mind on käsknud; touske ülles, lähki siit ärra.]

15. Peatük.

Kristus on se öige winapu. Temma öppetus armastusseſt, ja mailma wihkamisseſt. Tootab pühha Waimo.

Minna ollen se tösine winapu, ja minno Jssa on se mamees.

2. Igga winapu oks minno sees, mis wilja ei kañna, sedda kisub temma ärra, ja iggaüht, kes wilja kannab, sedda harrib temma, et ta ennam wilja kannab. Matt. 15, 13.

3. Jubba teie ollete puhtad se sanna pärraſt, mis minna teile ollen räkinud.

4. Jäge minno sisse, ja minna teie sisse; otsekui winapu oks ei woi wilja kanda isseenneseſt, kui temma ei jä winapu külge, nenda ka teie, kui teie ei jä minno sisse.

5. Minna ollen winapu, teie winapu oksad; kes minno sisse jääb, ja minna temma sisse, se kannab paljo wilja; seſt minnota ei woi teie ühtegi tehha.

6. Kui kegi minno sisse ei jä, sedda heidetakse wälja kui winapu oks, ja kuiwab ärra, ja neid koggutakse kokko, ja heidetakse tulesse ja pölletakse ärra.

7. Kui teie minno sisse jäte, ja minno sannad teie sisse jäwad, siis pallute teie, mis teie ial tahhate, ja se peab teile sündima.

8. Ses on minno Jssa aumstud, et teie paljo wilja kannate, ja peate minno jüngrid ollema.

9. Otsekui minno Jssa mind on armastanud, nenda ollen minna ka teid armastanud; jäge minno armastusse sisse.

10. Kui teie minno käsſoſannad peate, ſiis jäte teie minno armastusſe ſisſe, nenda kui minna omma Jssa käsſoſannad ollen piddanud, ja jään temma armastusſe ſisſe.

11. Sedda ollen minna teile räkjnud, et minno röom teie ſisſe jääks, ja teie röom täis ſaaks.

12. Se on minno käsſoſanna: et teie teine teiſt peate armastama, nenda kui minna teid ollen armastanud.

13. Suremat armastuſt ep olle ühhelgi, kui ſe, et temma omma ello jättab omma ſöbrade eest.

14. Teie ollete minno ſöbrad, kui teie tete, mis minna teid käſſin.

15. Minna ei ütle, teid ennam ſullaſed ollewad; ſeſt ſullane ei tea, mis temma isſand teeb; agga teid ollen minna ſöbruks hüüdnud, et ma keik, mis minna omma Jssalt ollen kuulnud, teile ollen teäda annud.

16. Teie ep olle mitte mind ärrawallitſenud, waid minna ollen teid ärrawallitſenud, ja ollen teid ſeädnud, et teie peate minnema, ja wilja kandma, ja et teie willi jääks, et, mis teie ial minno Jssalt pallute minno nimmel, temma teile annaks.

(Ewangelium Simona Juda Päwal.)

17. Sedda käſſin minna teid, et teie teine teiſt armastate.

18. Kui mailm teid wihkab, ſiis teädke, et temma mind enne teid on wihkanud.

19. Olleſite teie mailmaſt, ſiis armastaks mailm omma; agga et teie mailmaſt ep olle, waid minna ollen teid mailmaſt ärrawallitſenud, ſepärraſt wihkab teid mailm.

1 Joan. 3, 13. p. 4, 5.

20. Möttelge ſe ſanna peäle, mis minna teile ollen üttelnud: Sullane ep olle ſürem, kui temma isſand. On nemmad mind taggakiuſanud, ſiis kiuſawad nemmad teidki tagga; on nemmad minno ſanna piddanud, ſiis peawad nemmad teiegi ſanna.

21. Agga ſedda keik tewad nemmad teile minno nimme pärraſt, ſeſt et nemmad tedda ei tunne, kes mind on läkkitanud.]

22. Kui minna mitte ei olleks tulnud, ja ei olleks sedda neile úttelnud, siis ep olleks neil mitte patto; agga nüüd ei woi nemmad mitte omma patto wabbandada.

23. Kes mind wihkab, se wihkab ka minno Issa.

24. Kui minna neid teggusid ep olleks teinud nende seas, mis úkski teine ei teinud, siis ep olleks neil mitte patto; agga nüüd on nemmad sedda ka näinud, ja on wihkanud ni hästi mind, kui minno Issa.

p. 10, 37.

25. Waid et se sanna tóeks saaks, mis nende käsoõppetusses on kirjotud: Nemmad on mind ilmaasjata wihkanud.

Laul. 35, 19. ja 59, 5.

(Ewangelium kuendamal Pühhapäwal pärrast Kristusse üllestousmisse Pühha.)

26. Agga kui se tróóstia saab tulnud, kedda minna teile tahhan läkkitada Issast, (se tóe Waim, kes Issast wäljalähhäb) sesamma peab minnust tunnistama; p. 14, 26.

27. Ja teie peate ka tunnistama, sest teie ollete algmisest minnoga olnud.

16. Peatük.

Kristus kulutab tullewat kiusatust. Kristusse ärraminnemine Issa jure. Pühha Waimo ammet. Willetsusse ünnis lóppetus. Palwest.

Sedda ollen minna teile räkinud, et teie ennast ei pahhanda.

2. Ja nemmad lükkawad teid koggodussest wälja; ka tulleb se tund, et iggaüks, kes teid tappab, mótleb ennast Jummalale melehead kui úhhe ohwriga teggewad.

3. Ja sedda wótwad nemmad teile tehha sepärrast, et nemmad ei olle tunnud sedda Issa egga mind.

p. 15, 21.

4. Agga sedda ollen ma teile räkinud, et, kui se tund saab tulnud, teie se peäle mótlete, et ma teile sedda ollen úttelnud; agga sedda ep olle minna algmisseste teile mitte úttelnud, sest et ma teiega ollin.]

(Ewangelium neljandamal Pühhapäwal pärrast Kristusse üllestousmisse Pühha.)

5. Agga nüüd lähhän minna selle jure, kes mind on läkkitanud, ja úkski teie seast ei küssi mult: Kuhho sa lähhäd? p. 7. 33.

6. Waid et minna teile sedda ollen úttelnud, on teie

sûdda täis kurwastust sanud.

7. Agga minna ûtlen teile tôt: se tulleb teile heaks, et minna ärralähhän, sest kui minna ärra ei lähhä, siis ei tulle tröstia mitte teie jure; agga kui minna saan ärralainud, tahhan minna tedda teie jure läkkitada. p. 14, 16. 26.

8. Ja kui sesamma saab tulnud, annab temma mailmale märko patto pärrast, ja ôigusse pärrast, ja kohto pärrast.

9. Patto pärrast, et nemmad ei ussu minno sisse;

10. Agga ôigusse pärrast, et minna Jssa jure lähhän, ja teie mind ennam ei nä;

11. Ja kohto pärrast, et sesinnatse mailma würsti peäle kohhus on moistetud. p. 12, 31. p. 14, 30.

12 Minnul on teile weel paljo ütlemist, agga teie ei woi sedda nûûd mitte kanda;

13. Agga kui temma, se tõe Waim tulleb, se juhhatab teid keige tõe sisse, sest temma ei rägi mitte isseennese, waid mis temma kulleb, sedda rägib temma, ja tullewad asjad kulutab temma teile.

14. Sesamma aunstab mind, sest minno ommast wõttab temma, ja kulutab teile.

15. Keik se, mis Jssal on, se on minno, sepärrast ollen minna üttelnud, et temma peab minno ommast wõtma ja teile kulutama.] p. 17, 10.

(Ewangelium kolmandamal Pühhapäwal pärrast Kristusse üllestousmisse Pühha.).

16. Urrikesse aia pärrast, siis ei nä teie mind mitte, ja ta urrikesse aia pärrast, siis näte teie mind, sest minna lähhän Jssa jure. p. 7, 33. p. 13, 33.

17. Siis ütlesid monningad temma jüngritest issekeskes: Mis se on, mis temma meile ütleb: urrikesse aia pärrast, siis ei nä teie mind mitte, ja ta urrikesse aia pärrast, siis näte teie mind, ja et minna Jssa jure lähhän?

18. Sepärrast ütlesid nemmad: Mis se on, mis temma ütleb: urrikesse aia pärrast? Meie ei tea mitte, mis temma rägib.

19. Siis moistis Jesus, et nemmad temmalt tahh-

sid küssida, ja ütles nende wasto: Sedda küssite teie isekeskes, et minna ollen üttelnud: ürrikesse aia pärrast, siis ei nä teie mind mitte, ja ta ürrikesse aia pärrast, siis näte teie mind.

20. Tõest, tõest minna ütlen teile: Teie peate nutma ja ulluma, agga mailm on römus. Teid peab kurwastatama; agga teie kurwastus peab römuks minnema. Jes. 65, 13. 14.

21. Ühhel naesel, kui temma lapse ilmale toob, on kurwastus, sest temma tund on tulnud, agga kui temma saab lapse sanud, ei mõtle temma ennam ahhastusse peäle se römo pärrast, et inimenne ilmale on sündinud. Jes. 26, 17.

22. Ja teil on kül nüüd ka murre, agga minna tahhan teid jälle nähha, ja teie südda peab römus ollema, ja ükski ei pea teie römo teilt ärrawõtma; Jes. 35, 10.

23. Ja selsammal päwal ei küssi teie mult midagi.]

(Ewangelium wiendamal Pühhapäwal pärrast Kristusse üllestousmisse Pühha.)

Tõest, tõest minna ütlen teile: Mis teie ial Jsalt pallute minno nimmel, seda annab temma teile. Mark. 11, 24.

24. Tännini ep olle teie middagi pallunud minno nimmel: palluge, siis peate teie wõtma, et teie röõm woiks täis olla.

25. Sedda ollen minna teile tähhendamisse sannadega räkinud, agga se tund tulleb, et minna tähhendamisse sannadega ennam teile ei rägi, waid kulutan teile julgeste ommast Jsast.

26. Selsammal päwal peate teie palluma minno nimmel, ja minna ei ütle teile mitte, et minna tahhan Jsa teie eest palluda;

27. Sest Jsa isse armastab teid, sest et teie mind ollete armastanud, ja usknud, et minna Jummalast ollen wäljaläinud. p. 14, 21. p. 17, 8. 25.

28. Minna ollen Jsast wäljaläinud, ja tulnud mailma sisse, ta jättan minna mailma mahha, ja lähhän Jsa jure. p. 13, 3.

29. Siis ütlesid temma jüngrid temma wasto: Wata, nüüd rägid sinna julgeste, ja ei ütle ühtegi tähhendamisse sanna.

30. Nüüd teame meie, et

ſinna keik asjad tead, ja sul ep olle tarwis, et ſinnult kegi küsſib. Seſt ussume meie, et ſinna Jummalaſt olled wäljaläinud.]

31. Jeſus wastas neile: Ussute teie nüüd?

32. Wata, tund tulleb, ja on nüüd tulnud, et teid ärrapillatakſe iggaüks omma ſisſe, ja jättate mind üksi; ja minna ep olle mitte üksi, ſeſt Jssa on minnoga. Mark. 14, 27. Joan. 8, 16.

33. Sedda ollen minna teile räkinud, et teil minno ſees rahho olleks; mailmas on teil ahhastus; agga olge julged, minna ollen mailma ärrawoitnud. p. 14, 27. Rom. 5, 1. Eweſ. 2, 14. Kol. 1, 20.

17. Peatük.

Kristusse palwe enneſe, omma jüngrite, ja omma pühha ristikoggodusse eest.

Sedda räkis Jeſus, ja tõstis ommad silmad taewa pole, ja ütles: Jssa, tund on tulnud, auusta omma Poia, et ka Poeg ſind auustaks;

2. Nenda kui ſinna temmale olled melewalda annud keik ülle lihha, et temma neile keikile, kedda ſinna temmale olled annud, *iggawest* ello annaks. p. 3, 35. Matt. 11, 27.

3. Agga ſe on iggawenne ello, et nemmad tundwad ſind, ſedda ainuſt tõsſiſt Jummalat, ja Jeſuſt Kristuſt, kedda ſinna olled läkkitanud. Luk. 9, 20. Ap. Tegg. 9, 22. p. 18, 5. 28.

4. Minna ollen ſind auustanud Ma peäl; ma ollen ſedda tööd lõppetanud, mis ſa mulle olled annud, et ma piddin teggema. p. 4, 34.

5. Ja nüüd auusta mind, ſinna Jssa, ſinno enneſe jures ſelle auga, mis mul olli ſinno jures, ennego mailm olli.

6. Minna ollen ſinno nimme teäda annud innimestele, kedda ſa mulle mailmaſt olled annud; ſinno pärralt ollid nemmad, ja ſa olled neid mulle annud, ja nemmad on ſinno ſanna piddanud. p. 6, 37.

7. Nüüd on nemmad tunnud, et keik, mis ſinna mulle olled annud, ſinnuſt on.

8. Seſt need ſannad, mis ſinna mulle olled annud, ollen ma neile annud, ja nemmad on ſedda wastowõtnud, ja tõeſt tunnud, et ma ſinnuſt ollen wäljaläinud, ja nemmad on uſk-

nud, et ſinna mind olled lâkkitanud. p. 16, 27. 36.

9. Minna pallun nende eeſt; mailma eeſt ei pallu minna mitte, waid nende eeſt, kedda ſinna mulle olled annud, ſeſt nemmad on ſinno pärralt.

10. Ja keik, mis minno on, on ſinno, ja mis ſinno on, on minno, ja nende ſees ollen minna auustud. p. 16, 15.

11. Ja minna ep olle eddespiddi ennam mailmas, ja needſinnatſed on mailma ſees, ja ma tullen ſinno jure. Pühha Jſſa, hoia neid omma nimme ſees, kedda ſa mulle olled annud, et nemmad üks on, nenda kui meie. p. 10, 30.

12. Kui ma nendega ollin mailmas, hoidſin minna neid ſinno nimme ſees; kedda ſa mulle olled annud, neid ollen minna hoidnud, ja ükski ep olle neiſt kaddunud, kui agga ſe kaddumisse laps, et kirri piddi tõeks ſama. Laul. 109, 8.

13. Agga nüüd tullen minna ſinno jure, ja rägin ſedda mailmas, et minno röom neil woiks olla täieste nende ſees.

14. Minna ollen neile ſinno ſanna annud, ja mailm on neid wihkanud; ſeſt nemmad ep olle mitte mailmaſt, nenda kui minna mailmaſt ei olle. p. 15, 18. 19.

15. Minna ei pallu mitte, et ſa neid mailmaſt ärrawõttakſid, waid et ſa neid ſe tiggeda eeſt hoiakſid. 2 Teſſ. 3, 3.

16. Nemmad ep olle mitte mailmaſt, nenda kui minna mailmaſt ei olle.

17. Pühhitſe neid omma tõe ſees; ſinno ſanna on tõdde.

18. Otſekui ſinna mind olled lâkkitanud mailma ſisſe, nenda lâkkitan minna neid ka mailma ſisſe.

19. Ja nende eeſt pühhitſen minna iſſeennaſt, et ka nemmad peawad tões ollema pühhitſetud. Ebr. 2, 11.

20. Agga minna ei pallu mitte ükspâines nendeſinnaste eeſt, waid ka nende eeſt, kes nende ſanna lâbbi minno ſisſe uſſuwad.

21. Et nemmad keik üks ollekſid, nenda kui ſinna, Jſſa, minno ſees, ja minna ſinno ſees, et nemmad ka meie ſees üks ollekſid, et

mailm ussuks, et sa mind olled lákkitanud.
Kal. 3, 28. Joan. 10, 38.

22. Ja minna ollen sedda au, mis sa mulle olled annud, neile annud, et nemmad úks olleksid, nenda kui meie úks olleme.

23. Minna nende sees, ja sinna minno sees, et nemmad täieste olleksid úhhes, ja et mailm tunneks, et sinna mind olled lákkitanud, ja armastanud neid, nenda kui sa mind olled armastanud.

24. Issa, ma tahhan, et kus minna ollen, ka nemmad minno jures on, kedda sa mulle olled annud, et nemmad náwad minno au, mis sa mulle olled annud; sest sa olled mind armastanud enne mailma assutamist. p. 12, 26.

25. Óige Issa, ja mailm ep olle sind mitte tunnud; agga minna tunnen sind, ja needsinnatsed on tunnud, et sinna mind olled lákkitanud. p. 15, 21.

26. Ja minna ollen sinno nimme neile teáda annud, ja tahhan sedda teáda anda, et se armastus, *misga* sinna mind olled armastanud, nende sees olleks, ja minna nende sees.
p. 15, 9.

18. Peatük.

Kristusse kaunatamine aedas, Kaiwa ja Pilatusse ees. Peetrusse ärrasalgaminne.

Kui Jesus sedda sai rákinud, läks temma wälja omma jüngrittega ülle Kidroni jõe, kus úks aed olli, sinna sisse läks temma ja temma jüngrid.
Matt. 26, 30. Mark. 14, 26. Luk. 22, 39.

2. Agga Judas, kes teda ärraandis, teádis ka sedda paika, sest et Jesus saggedaste senna omma jüngrittega olli kokkotulnud.

3. Kui nüüd Judas ennese jure olli wõtnud wäehulga, ja monningad üllematte preestride ja Wariseride sullasist, tulleb ta senna lühtide, lampide ja sõariistadega.
Matt. 26, 47. Mark. 14, 43. Luk. 22, 47.

4. Kui nüüd Jesus teádis keik, mis temma peále pidi tullema, läks temma wälja, ja ütles nende wasto: Kedda teie otsite?

5. Nemmad wastasid temmale: Jesust Naatsarettist; Jesus ütles neile: Minna ollen se; agga Ju-

das, kes tedda ärraandis, seisis ka nende jures.

6. Kui temma nüüd neile ütles: Minna ollen se, siis läksid nemmad taggasi, ja langsid mahha.

7. Siis küssis temma neilt ta: Kedda teie otsite? agga nemmad ütlesid: Jesust Naatsarettist.

8. Jesus wastas: Ma ollen teile üttelnud, et minna se ollen; kui teie nüüd mind otsite, siis laske needsinnatsed ärraminna.

9. Et se sanna piddi töeks sama, mis ta olli üttelnud: Minna ep olle keddagi ärrakautanud neist, mis sa mulle olled annud.

10. Siis olli Simonal Peetrusel mook, ja temma tombas sedda wälja, ja löi üllemapreestri sullast, ja raius temma parrema körwa ärra; agga selle sullase nimmi olli Malkus.

Matt. 26, 51. Mark. 14, 47. Luk. 22, 50.

11. Siis ütles Jesus Peetrusse wasto: Pista omma mook tuppe; eks minna sedda karrikast pea joma, mis mulle Issa on annud?

12. Agga wäehulk ja üllempealik ja Juda rahwa sullased wötsid Jesust kinni, ja sidduſid tedda,

13. Ja wisid tedda essite Anna jure; sest se olli Kaiwa äi, kes sel aastal üllempreester olli.

Matt. 26, 57. Mark. 14, 53. Luk. 22, 54.

14. Agga Kaiwas olli se, kes Juda rahwale nou annud, et se piddi heaks tullema, et üht innimest rahwa eest piddi hukkatama.

p. 11, 50.

15. Agga Simon Peetrus käis Jesusse järrel, ja üks teine jünger temmaga; agga se jünger olli üllemapreestriga tuttaw, ja läks Jesusega üllemapreestri kotta.

16. Agga Peetrus seisis wäljas ukse ees; siis läks teine jünger, kes üllemapreestriga tuttaw olli, wälja, ja räkis uksehoidiaga, ja wiis Peetrust sisse.

17. Siis ütles uksehoidja tüdruk Peetrusse wasto: Eks sinnagi olle selleſinnatse innimesse jüngritest? Temma ütles: Ei olle mitte.

18. Agga need sullased ja teenrid seisid, ja ollid süttetuld teinud, et külm olli, ja sojendasid ennast; agga

19. Peatük.

Kristust pekstakse piitsaga, ehhitakse kibbowitsa kroniga, lüakse risti, surred ja maetakse mahha.

Siis wõttis nüüd Pilatus Jesust, ja pekſis tedda piitsaga.
Matt. 27,26. 27. Mark.15,15. Luk.23,25.

2. Ja need sõamehhed punnuſid kibbowitsust kroni, ja pannid sedda temma pähhä, ja pannid purpuri mantli temma ümber,
Matt. 27, 29. Mark. 15, 17.

3. Ja ütleſid: Terre Juda rahwa Kuuningas! ja löid tedda keppidega.

4. Siis läks Pilatus jälle wälja, ja ütles nende wasto: Wata, ma toon tedda teile wälja, et teie tunnete, et minna temmast ühtegi süüd ei leia.

5. Siis läks Jesus wälja, ja kandis se kibbowitsa kroni ja purpuri mantli; ja Pilatus ütles nende wasto: Ennä innimest!

6. Kui nüüd üllemad preestrid ja teenrid tedda näggid, kisſendaſid nemmad ja ütleſid: Po risti! Po risti! Pilatus ütles nende wasto: Wõtke teie tedda, ja poge tedda risti, sest minna ei leia süüd temmast.

7. Juda rahwas kostſid temmale: Meil on käsk, ja meie kässo järrele peab temma surrema, sest ta on isseennast Jummala Poiaks teinud.

8. Kui nüüd Pilatus sedda sanna kulis, kartis temma weel ennam,

9. Ja läks jälle kohtokotta, ja ütleb Jesusse wasto: Kust sinna olled? Agga Jesus ei annud temmale wastust.

10. Siis ütleb Pilatus Jesusse wasto: Eks sa rägi minnoga? Eks sa ei tea, et mul melewald on sind risti pua, ja melewald sind lahti lasta?

11. Jesus kostis: Sinnul ep olleks ühtegi melewalda minno üle, kui se sinnule ei olleks antud üllewelt; sepärrast on sellel, kes mind sulle on ärraannud, surem pat.

12. Sest aiast otsis Pilatus tedda lahti lasta; agga Juda rahwas kisſendaſid ja ütleſid: Kui sa seddasinnast lahti lasſed, siis ep olle sinna Keisri sõbber mitte, sest iggaüks, kes isseennast kuningaks teeb, se on Keisri wastane.

13. Kui nůůd Pilatus sedda sanna kulis, wiis temma Jesust wálja, ja istus mahha kohtojárje peále senna paika, mis hůtakse kiwwi pórmandaks, agga Ebrea kele Kabbataks.

14. Agga se olli Pasapühha walmistamisse pääw liggi kuendamal tunnil; ja temma útles Juda rahwa wasto: Enná teie kunningast!

15. Agga nemmad kissendasid: Wi árra, wi árra, po tedda risti! Pilatus útles neile: Kas minna pean teie kunningast risti poma? Ullemad preestrid wastsid: Meil ep olle kunningast, kui Keiser.

16. Siis andis temma nůůd tedda nende kátte, et tedda piddi risti podama.
Matt. 27, 31. Mark. 15, 20.

17. Agga nemmad wótsid Jesust ja wisid tedda árra: ja temma kandis omma risti, ja láks wálja senna paika, mis hůtakse pealae asemeks, sedda hůtakse Ebrea kele Kolgataks.
Matt. 27, 33. Mark. 15, 22.

18. Seál posid nemmad tedda risti ja kaks teist temmaga kummagi pole, agga Jesust keskele. Luk. 23, 33.

19. Agga Pilatus kirjotas ka úhhe peálekirja, ja panni sedda risti külge; agga se olli kirjotud: Jesus Naatsarettist, Juda rahwa Kunningas.

20. Sedda peálekirja nůůd luggesid paljo Juda rahwast; sest se paik olli liggi linna, kus Jesust risti podi; ja se olli kirjotud Ebrea, Kreka ja Laddina kele.

21. Siis útlesid Juda rahwa úllemad preestrid Pilatusse wasto: Árra kirjota mitte: Juda rahwa Kunningas; waid et temma úttelnud: Minna ollen Juda rahwa Kunningas.

22. Pilatus kostis: Mis ma kirjotanud, ollen ma kirjotanud.

23. Kui nůůd need sõamehhed Jesust ollid risti ponud, wótsid nemmad temma rided, ja teggid nelli ossa, igga sõamehhele úhhe ossa, ja sedda kube; agga se kuub olli ómblematta úllewelt úlleúltse kootud.
Matt. 27, 35. Mark. 15, 24. Luk. 23, 34.

24. Siis útlesid nemmad teine teise wasto: Árge kiskugem sedda mitte lóhki, waid heitkem kiskko selle

pärrast, kelle pärralt se peab ollema; et se kirri piddi tõeks sama, mis ütleb: Nemmad on minno ridet isesekeskes jagganud, ja minno kue pärrast liisko heitnud; sedda teggid nüüd need sõamehhed. Sant. 22, 19.

25. Agga Jesusse risti jures seisis temma emma, ja temma emma õdde Maria Kleopa naene, ja Maria Mahdalena.

26. Kui nüüd Jesus omma emma näggi, ja jüngri seäl jures seiswad, kedda temma armastas, ütleb ta omma emma wasto: Naene, wata, se on sinno poeg.

27. Pärrast ütleb temma selle jüngri wasto: Wata, se on sinno emma; ja sestsammast tunnist wõttis se jünger tedda omma kotta.

28. Pärrast, kui Jesus teädis, et jo keik olli lõppetud, et kirri piddi tõeks sama, ütleb temma: Mul on janno.

29. Agga seäl seisis üks asti täis ädikast; ja nemmad täitsid ühhe käsna ädikaga, ja pistsid Isopi otsa, ja pannid sedda temma su ette.

Matt. 27, 48. Mark. 15, 36.

30. Kui nüüd Jesus sedda ädikast sai wõtnud, ütleb temma: Se on lõppetud; ja nõrgutas Pead, ja heitis hinge.

31. Agga Juda rahwas, et need kehhad hingamisse päwal risti peäle ei piddand jäma, sest et walmistamisse pääw olli, (sest se hingamisse pääw olli suur) palluśid nemmad Pilatust, et nende säreluud piddid murtama ja neid mahhawoetama.

32. Siis tullid need sõamehhed, ja murdsid selle essimesse säreluud, ja selle teise, kes temmaga olli risti podud.

33. Agga kui nemmad Jesusse jure tullid, ja näggid tedda jo surnud ollewad, ei murdnud nemmad temma säreluud mitte;

34. Waid üks neist sõamehhist pistis oddaga temma külge, ja seddamaid tulli werri ja wessi wälja.

35. Ja kes sedda on näinud, se on sedda tunnistanud, ja temma tunnistus on tõssine, ja se teab, et ta rägib, mis tõssi on, et teie peate uskma.

36. Sest se on sündinud,

et kirri-piddi töcks sama: Temmale ei pea lundki katki murtama. 2 Mos. 12, 46.

37. Ja ta útleb teine kirri: Nemmad peawad nággema, kelle sisse nemmad on pistnud. Sakar. 12, 10.

38. Agga pärrast sedda pallus Pilatust Josep Arimatiast, (kes Jesusse jünger olli, agga sallaja, kartusse pärrast Juda rahwa eest) et ta piddi sama Jesusse ihho mahhawötta; ja Pilatus andis temmale lubba; siis tulli temma ja wöttis Jesusse ihho mahha.

Matt. 27, 57. Mark. 15, 43. Luk. 23, 50.

39. Siis tulli ka Nikodemus (kes enne ösel Jesusse jure olli tulnud) ja töi seggatud mirri ja aloe liggi sadda naela. v. 3, 2.

40. Siis wötsid nemmad Jesusse ihho, ja mähksid sedda linnaste riette sisse kallistе rohtudega, nenda kui Juda rahwal se wiis on mahhamatta.

41. Agga seäl paikas, kus ta olli risti lödud, olli üks aed, ja aedas üks uus haud, kuhho ep olnud ükski ial pandud.

Matt. 27, 60. Mark. 15, 46. Luk. 23, 53.

42. Senna pannid nemmad siis Jesust Juda rahwa walmistamisse päwa pärrast, sest et se haud liggi olli.

20. Peatük.

Kristusse ülestousminne ilmub; ja saab teäda mitmel wisil. Tomas on uskmatta.

Agga essimesse nädala päwal tulli Maria Mahdalena warra, kui alles pimme olli, haua jure, ja nääb, et kiwwi haua eest olli ärrawoetud.

Mark. 16, 1. 2. Luk. 24, 1.

2. Siis jookseb temma ja tulleb Simona Peetrusse ja teise jüngri jure, kedda Jesus armastas, ja útleb neile: Nemmad on Issandat haua seest ärrawötnud, ja meie ei tea, kuhho nemmad tedda on pannud.

3. Siis läks Peetrus wälja ja teine jünger, ja tulid haua jure.

4. Agga need mollemad jooksid ühtlaste, ja teine jünger jooksis ele ussinaminne kui Peetrus, ja tulli enne haua jure.

5. Ja temma nääb kummarkülle need surnolinnad seäl ollewad, agga temma ei läinud mitte sisse.

6. Siis tulleb Simon Peetrus, kes temma järrel käis, ja läks haua sisse, ja nääb need surnolinnad maas ollewad,

7. Ja et higgirättik, mis temma Pea peäl olli, mitte ep olnud surnolinnadega maas, waid issepäines mässitud ühte paika.

8. Siis läks nüüd ka teine jünger sisse, kes enne olli tulnud haua sisse, ja näggi, ja uskus.

9. Sest nemmad ei moistnud weel mitte sedda kirja, et temma piddi surnust üllestousma.

10. Siis läksid need jüngrid jälle ommade jure.

11. Agga Maria seisis haua jures wäljas ja nuttis; agga kui ta nuttis, watis temma kummarkülle haua sisse,

12. Ja nääb kaks inglit walge riettega istwad, teist Pea ja teist jalge otsas, kus Jesusse ihho olli maganud.

13. Ja nemmad ütlewad temmale: Naene, mis sa nuttad? Temma ütleb neile: Nemmad on minno Issandat ärrawinud, ja *minna ei tea*, kuhho nemmad tedda on pannud.

14. Ja kui ta sedda sai üttelnud, pöris temma ennast ümber, ja nääb Jesust seiswad, ja ei teädnud, et se Jesus olli. Mark. 16, 9.

15. Jesus ütleb temmale: Naene, mis sa nuttad? Kedda sa otsid? Temma mötles, et se piddi kärner ollema, ja ütles temmale: Issand, kui sinna olled tedda ärrakaunud, siis ütle mulle, kuhho sa tedda olled pannud, ja ma tahhan tedda ärrawötta.

16. Jesus ütles temmale: Maria! Temma pöris ennast ümber, ja ütleb temmale: Rabbuni, se on: Öpetaja.

17. Jesus ütles temmale: Ärra putu minnusse, sest ma polle weel üllesläinud omma Issa jure; agga minne mo wendade jure ja ütle neile: Minna lähhän ülles omma Issa ja teie Issa jure, ja omma Jumala ja teie Jumala jure.

18. Maria Mahdalena tulleb ja kulutab jüngrittele, et ta olli Issandat näinud, ja et ta temmale sedda olli üttelnud.

Mark. 16, 10.

(Ewangelium essimesse Pühhapäwal pärrast Kristusse ülestousmisse Pühha.)

19. Kui nüüd öhto aeg olli selsammal essimesse näddala päwal, ja ukse d lukkus ollid seäl, kus jüngrid ühhes kous ollid kartusse pärrast Juda rahwa eest, siis tulli Jesus ja seisis kesk nende wahhel, ja ütles neile: Rahho olgo teile!

Mark. 16, 14. Luk. 24, 36.

20. Ja kui ta sedda sai üttelnud, näitis temma neile ommad käed ja külje, siis said need jüngrid röömsaks, kui nemmad Issandat näggid; Luk. 24, 40.

21. Siis ütles Jesus neile jälle: Rahho olgo teile! nenda kui Issa mind on läkkitanud, nenda läkkitan minna teid ka. y. 17, 18.

22. Ja kui ta sedda sai üttelnud, puhhus temma nende peäle, ja ütles neile: Wötke pühha Waimo.

23. Kellele teie ial pattud andeks annate, neile on need andeks antud: kellele teie ial pattud kinnitate, neile on need kinnitud.

Matt. 16, 19.

24. Agga Tomas, üks neist kahhesteistkümnest, kedda nimmetakse kaksikkuks, ei olnud mitte nendega, kui Jesus tulnud.

25. Siis ütlesid need teised jüngrid temmale: Meie olleme Issandat näinud; agga temma ütles neile: Ei ma ussu mitte, kui minna ei nä temma kätte sees naelte asset, ja ei panne omma sörme naelte asseme sisse, ja ei panne omma kät temma külje sisse.

26. Ja kahheksa päwa pärrast ollid need jüngrid jälle seälsammas, ja Tomas nendega; siis tulleb Jesus, kui uksed lukkus ollid, ja seisis kesk nende wahhel, ja ütles: Rahho olgo teile!

27. Pärrast ütleb temma Tomale: Pista omma sörme seie, ja wata minno käed, ja anna omma kät seie, ja panne minno külje sisse, ja ärra olle uskmatta, waid usklik.

28. Ja Tomas wastas ja ütles temmale: Minno Issand, ja minno Jummal!

29. Jesus ütles temmale: Tomas, sa olled usknud, sest et sa mind olled näinud; önsad on need, kes ei nä ja siski uskwad.

1 Petr. 1, 8.

30. Agga Jesus on tal

muid paljo immetähtä teinud omma jüngritte ees, mis ep olle ülleskirjotud sesinnatse ramato sisse;

p. 21, 25.

31. Agga needsinnatsed on kirjotud, et teie peate uskma, et Jesus on Kristus Jummala Poeg, ja et teie peate uskma ja ello sama temma nimme sees.]

1 Joan. 5, 13.

21. Peatük.

Kristus ilmutab ennast pärrast omma ülestousmist Kalileamaal; rännelep Peetrusega.

Pärrast sedda näitis Jesus ennast jälle jüngrittele Tiberia merre äres; agga temma näitis ennast nenda:

2. Simon Peetrus ja Tomas, kedda hütakse kaksikkuks, ja Natanael, kes olli Kanalinnast Kalileamaalt, ja Sebedeusse poiad, ja weel kaks teist temma jüngritest ollid seäl kous.

p. 1, 48. ja 20, 24.

3. Siis ütles Simon Peetrus neile: Ma lähhän kallo püüdma; nemmad ütlesid temmale: Meie tulleme ka sinnoga; nemmad läksid wälja, ja läksid warsi laewa peäle, ja selsammal ösel ei sanud nem*mad ühtegi.*

4. Agga kui jo walge sanud, seisis Jesus merre äres, ja jüngrid ei teädnud, et se piddi Jesus ollema.

5. Siis ütleb Jesus neile: Lapsokessed, eks teil polle ühtegi leiwa körwast? Nemmad kösside temmale: polle mitte.

6. Agga temma ütles neile: Heitke nota wälja parrama pole laewa, siis peate teie leidma. Nemmad heitsid siis, ja ei sudand ennam sedda weddada kallade hulga pärrast.

Luk. 5, 4—6.

7. Siis ütleb sesamma jünger, kedda Jesus armastas, Peetrusele: Se on Issand; kui nüüd Simon Peetrus kulis, tedda Issanda ollewad, siis panni temma särki ennese ümber (sest ta olli allasti) ja heitis ennast merresse.

8. Agga need teised jüngrid tullid laewokessega (sest nemmad ei olnud kaugel märlt ärra, waid liggi kaks sadda künart maad) ja weddasid sedda nota kalladega.

9. Kui nemmad nüüd seält ärra tullid mäele, näggid nemmad sütte tuld seäl

maas, ja kallokest peäle pandud ollewad ja leiba.

10. Jesus útleb neile: Toge neist kallokessist, mis teie praego ollete püüdnud.

11. Simon Peetrus läks, ja weddas sedda nota mäele täis suri kallo sadda ja kolm kuetkümmend, ja noat ei lainud mitte katki, et neid kül ni paljo olli.

12. Jesus útles neile: Tulge, wötke lounat; agga úkski neist jüngritlest ei julgend temmalt küssida: Kes sinna olled? Sest nemmad teädsid, tedda Jssanda ollewad.

13. Siis tulli Jesus ja wöttis leiba, ja andis neile, ja sedda kallokest selsammal kombel.

14. Jubba se olli kolmas kord, et Jesus ennast näitis omma jüngrittele, kui temma olli surnust üllestousnud.

15. Agga kui nemmad said lounat sönud, útleb Jesus Simona Peetrusse wasto: Simon Jona poeg! armastad sinna mind ennam kui needsinnatsed? Temma útleb temmale: Jah, Jssand, sinna tead, et minna sind armastan; Temma útleb temmale: Olle mo talleketse karjane.

16. Temma útleb temmale jälle teistkorda: Simon Jona poeg! armastad sinna mind? Temma útleb temmale: Jah, Jssand, sinna tead, et minna sind armastan; Temma útleb temmale: Hoia mo lambad kui karjane.

Ap: Tegg. 20, 28. 1 Petr. 5, 2. 3.

17. Kolmatkorda útleb Temma temmale: Simon Jona poeg! armastad sinna mind? Peetrus sai kurwaks, et ta temmale kolmatkorda olli üttelnud: Armastad sinna mind? ja útles temmale: Jssand, sa tead keik, sinna tunned, et ma sind armastan. Jesus útleb temmale: Olle mo lammaste karjane.

18. Töest, töest minna útlen sinnule: Kui sinna norem ollid, siis pannid sa isse omma wö wöle, ja kändisid, kuhho sa tahtsid; agga kui sinna saad wannaks sanud, siis pead sa ommad käed wäljasirutama, ja üks teine panneb wö so ümber, ja wiib sind, kuhho sa ei tahha.

19. Agga sedda útles tem-

ma tähhendades, missuguse surmaga temma piddi Jummalat auustama. (Ewangelium Joannesse Öppetaja päwal.) Ja kui ta sedda sai räkinud, ütleb Temma temmale: Käi minno järrel. 2 Peetr. 1, 14.

20. Agga Peetrus pöris ennast ümber, ja näggi sedda jüngrit, kedda Jesus armastas, järrel käiwad, (kes ka olli öhtosömaaial ennast Jesusse rinna peäle lasknud ja üttelnud: Issand, kes se on, kes sind ärraannab?) p. 13, 23.

21. Kui Peetrus tedda näggi, ütles temma Jesusse wasto: Issand, agga mis sesinnane peab kannatama?

22. Jesus ütleb temmale: Kui minna tahhan, et ta peab jäma, kunni ma tullen, mis sinna sest holid? Käi sinna minno järrel.

23. Siis ousis könne wendade seas, et sesinnane jünger ei piddand surrema; agga Jesus ei olnud mitte temmale üttelnud, et ta ei piddand surrema, waid, kui minna tahhan, et ta peab jäma, kunni ma tullen: mis sinna sest holid?

24. Sesinnane on se jünger, kes neistsinnatsist asjust tunnistab, ja sedda on üllesskirjotanud, ja meie teame, et temma tunnistus on tössi.]

25. Agga weel palju muid asjo on, mis Jesus on teinud, kui need keik isseärranis saaksid üllesskirjotud, siis arwan minna, et ka mailm isse ei jouaks need kirjotud ramatud kätte sada. p. 20, 30.

Amen.

Joannesse Ewangeliummi Otsa.

Pühha Luka Teine Ramat

Pühha Apostlide Teggudest.

1. Peatük.

Kristusse taewaminnemisest. Mattiast ühetakse Apostliks.

(Epistel Kristusse Taewaminnemisse pühhal.)

Essimesse ramato ollen minna kül teinud, Teowilus, keigest sest, mis Jesus hakkatusest teggi ja öppetas, Luk. 1, 3.

2. Se päwani, mil tedda ülleswoeti, kui ta Apostlidele (kedda ta olli ärrawallitsenud) pühha Waimo läbbi sai kässo annud. Luk. 24, 50. 51.

3. Kennele temma ka pärrast omma kannatamist isseennast ellawalt olli näitnud mitme tössise märgiga, sa olli neist nähtud nellikümmend päwa, ja räkis Jummala rigi asjad:

4. Ja kui ta nendega kokko sai, käskis temma neid, et nemmad ei piddand Jerusalemmast ärraminnema, waid Jssa tootust ootma, mis teie, ütles temma, minnust ollete kuulnud: Luk. 24, 49.

5. Sest Joannes on kül weega ristinud, agga teid peab pühha Waimoga ristitama, ei mitte kaua pärrast neidsinnatsid päiwi. Matt. 3, 11.

6. Kes nüüd ollid kokkotulnud, küssisid temmalt ja ütlesid: Jssand, kas sinna selsinnatsel aial jälle Israelile üllesehhitad kunningriki?

7. Agga temma ütles neile: Teile ei sünni aego egga tundisid teada, mis Jssa omma enese meelewalda pannud, Matt. 24, 36. Mark. 13, 32.

8. Waid teie peate pühha Waimo wägge sama, kui ta teie peäle saab tulnud, ja peate minno tunnistajad ollema, ni hästi Jerusalemmas kui ka keigel Juda ja Samaria maal, ja mailma otsani.

9. Ja kui ta sedda sai üt-

heál ſündis, ſiis tulli rahwa hulk kokko, ja ſaid ommas mõttes ſeggaſeks, ſeſt iggaúks kulis neid omma kele murde rákiwad.

7. Ja nemmad ehmataſid keik árra, ja pannid immeks, ja útleſid teine teiſe wasto: Wata, eks needſinnatſed keik, kes rákiwad, Kalileama mehhed ei olle?

8. Kuida ſiis meie iggaúks kuleme omma kele murde, mis ſees meie olleme ſündinud.

9. Olgo meie Parti rahwas ja Meda ja Elami rahwas, ja kes meie ellame Meſopotamia, ja Juda ja Kappadokia, Pontusſe ja Aſia maal,

10. Wrigia ja Pamfilia, Egiptusſe ja Libia rikide ſees Kirene kaudo, ja Roma rahwa woórad, Juda rahwas ni hásti, kui need, kes Juda rahwa usko heitnud,

11. Kreta ja Arabia rahwas, ſiis kuleme meie neid rákiwad meie omma keli Jummala ſured asjad.

12. Ja nemmad ehmataſid keik árra, ja ollid otſega kahhe peál, ja útleſid teine teiſe wasto: Mis ſe kúl peaks ollema?

13. Agga teiſed pannid ſedda naeruks, ja útleſid: Nemmad on táis maguſat wina.] 1 Peetr. 4, 14.

14. Agga Peetrus ſeiſis nende úhheteiſtkúmnega, tõstis omma heále, ja rákis neile ſelgeste: Juda mehhed ja keik, kes teie Jeruſalemmas ellate, ſe olgo teile teáda, ja pange minno ſannad tähhele.

15. Seſt needſinnatſed ep olle mitte joobnud, nenda kui teie arwate, ſeſt ſe on ſe kolmas páiwa tund;

16. Waid ſe on, mis prohweti Joeli lábbi on õõldud: Joel. 3, 1. 2.

17. Ja wiimſil páiwil peab ſündima (útleb Jummal:) Minna tahhan ommaſt Waimuſt wáljawallada keige lihha peále, ja teie poiad ja teie tütred peawad prohweti wiſil rákima, ja teie nored mehhed peawad nággemiſſi nággema, ja teie wannemad peawad unnenágguſid unnes nággema. Jeſ. 44, 3. Eſek. 39, 29.

18. Ja omma ſullaste, ja omma ümmardajatte peále tahhan minna neil

päitwil enneſe Waimuſt wäljatwallada, ja nemmad peawad prohweti wiſil räkima,

19. Ja minna tahhan immeteggusid anda üllewel taewas, ja tähtä al Ma peäl, werd, ja tuld, ja pakſo ſuitſo.

20. Päike peab pimmedaks ja kuu werreks minnema, ennego Jſſanda ſuur ja kallis aupääw tulleb.

21. Ja peab ſündima, et iggaüks, kes ial Jſſanda nimme appi hüüab, peab önſaks ſama.

22. Israeli rahwa mehhed, kuulge needſinnatſed ſannad: Jeſuſt Naatſarettiſt, Jummalaſt teile awwalikkuks tehtud meeſt wäe ja immeteggude ja tähtedega, mis Jummal temma läbbi teie ſeas teggi, nenda kui teie iſſegi teate,

23. Seddaſinnaſt, kui temma Jummala ſeätud nou ja enneteädmisſe läbbi olli ärraantud, ollete teie wõtnud üllekohtuste kätte läbbi, ja naeltega kinni lönud ja ärratapnud,

24. Kedda Jummal on üllesärratanud, kui ta tedda ſai peäſtnud mitmeſt ſurma walluſt, ſeſt et ſe ei woinud mitte olla, et tedda piddi temmaſt kinnipetama.

25. Seſt Tawet ütleb temmaſt: Minna ollen Jſſandat ikka enneſe ette ſeädnud, ſeſt temma on mo parramal polel, et ma ei peakõikuma. Laul. 16, 8. n. t. ſ.

26. Sepärraſt on minno ſüdda römus, ja mo keel on wägga römus, ja ka minno lihha peab hingama lotusſes.

27. Seſt ſinna ei jätta mo hinge mitte hauda, egga ſalli, et ſinno pühha mees peab ärramäddanemiſt näggema.

28. Sa olled mulle teäda annud elloteed, ſa täidad mind römoga omma palle ees.

29. Mehhed, wennad, ons lubba julgeste teile räkida ſeſt peawannemaſt Tawetiſt, et ka temma on ſurnud ja mahhamaetud, ja temma haud on meie jures tännapäwani.

p. 13, 36. 1 Kunn. 2, 10.

30. Et ta nüüd prohwet olli, ja teädis, et Jummal temmale wandega olli tootanud, temma wiule

sugguſt Kristuſt úllesárratada lihha poleſt, et ſe piddi istuma temma aujárje peál;
Laul. 89, 4. 5. Luk. 1, 32.

31. Siis nággi temma enne árra, ja rákis Kristusse úllestousmisſeſt, et temma hing ei olle mitte hauda jáetud, ja temma lihha ei olle mitte máddanemiſt náinud: p. 13, 35.

32. Seddaſinnaſt Jeſuſt on Jummal ſurmaſt úllesárratanud, ſelle asja tunnistajad olleme meie keik. p. 3, 15.

33. Et temma núúd Jummala parrama káe lábbi on úllendatud, ja púhha Waimo tootuſt Jssalt on ſanud, ſiis on temma ſedda wáljawallanud, mis teie núúd náte ja kulete; p. 5, 31. Wilip. 2, 9.

34. Seſt Tawet ei olle mitte taewa láinud, agga temma útleb: Jssand on úttelnud minno Jssandale: Jstu minno parrama pole, Laul. 110, 1.

35. Kunni minna ſo waenlaſed pannen ſinno jalgealluſeks járjeks.

36. Sepárraſt olgo núúd Jsraeli ſuggule öiete teáda, et Jummal tedda Jssandaks ja Kristusſeks on teinud, ſeddaſinnaſt Jeſuſt, kedda teie ollete risti lönud.

37. Agga kui nemmad ſedda kuulſid, ſiis láks ſe nende lábbi ſúddame, ja útleſid Peetrusſe ja teiste Apoſtlide wasto: Mehhed, wennad, mis peame meie teggema? p. 9, 6.

38. Agga Peetrus útles nende wasto: Parrandage meelt, ja iggaúks teie ſeaſt lasko ennaſt ristida Jeſusſe Kristusſe nimme peále pattude andeksandmisſeks, ja ſiis peate teie púhha Waimo añni ſama:

39. Seſt teie ja teie laste párralt on ſe tootus, ja keikide párralt, kes kaugel on, kedda ial Jummal meie Jssand tahhab enneſe jure kutſuda. Joan. 10, 16.

40. Ka mitme mu ſannaga tunnistas temma, ja maenitſes ja útles: Laske ennaſt aidata ſeſtſinnatſeſt tiggedaſt ſugguſt.

41. Kes núúd heal melel temma ſanna wastowötſid, neid ristiti, ja ſel páwal kogguti nende jure liggi kolm tuhhat hinge.

42. Agga nemmad jäid allati Apostlide öppetusse ja ossasamisse, ja leiwamurdmisse, ja palwette sisse.

43. Agga iggaühhe hingele tulli kartus peäle, ja paljo immetegguſid ja tähtá ſündiſid Apostlide läbbi.

44. Agga keik need, kes uſkſid, ollid ühhes kous, ja keik, mis neil olli, olli neil ühhes. p. 4, 32.

45. Omma pärranduſt ja warra müſid nemmad ärra, ja jaggaſid neid iggaühhele ſedda möda, kui kellelegi tarwis läks.

46. Ja ollid iggapääw allati ühhel melel pühhas koias, ja murdſid leiba koddaſid möda, ja wötſid roga wägga röömſa ja täieste wagga ſüddamega, p. 20, 7.

47. Ja kiitſid Jummalat, ja neil olli arm keige se rahwa jures; agga Issand panni iggapääw ſelle koggodusse jure neid, kedda ärrapeästeti.

p. 4, 4. p. 5, 14. p. 11, 21.

3. Peatük.

Peetrus teeb immetikkul kombel ühhe jallokuma terweks, ja kulutab Kristust meleparrandamisseks.

Agga Peetrus ja Joannes läksid ühtlase üles pühha kotta palwe tunnil, mis ühhekſas olli.

2. Ja üks mees, kes emma ihhust jalloto olli, kanti ja pandi iggapäwa ſinna pühha koia ukſe ette, mis Illuſaks hütakſe, andid palluma neilt, kes pühha kotta läksid: p. 14, 8.

3. Kui temma näggi Peetrust ja Joanneſt, et nemmad piddid pühha kotta minnema ſisse, pallus temma, et ta piddi andi ſama.

4. Agga Peetrus watis ükſiſilmi temma peäle Joannesſega, ja ütles: Wata meie peäle.

5. Agga temma wahhis nende peäle, ja otis, et ta neilt middagi piddi ſama;

6. Agga Peetrus ütles: Hõbbedat ja kulda ei olle mul mitte, agga mis mul on, ſedda annan minna ſulle; Jeſusse Kristusse nimmel Naatſarettiſt, touſe ülles ja könni;

7. Ja ta hakkas temma parrama kätte kinni, ja aitas tedda üllés; ja ſeddamaid jäid temma jallapeiad ja lupekſed tuggewaks;

8. Ja temma kargas ül-

les, seisis ja kõndis, ja läks sisse nendega pühha kotta, kõndides ja karrates, ja Jummalat kites.

9. Ja keik rahwas näggi tedda kõnditwad, ja Jummalat kiitwad.

10. Nemmad tundsid tedda ka, et temma sesinnane olli, kes olli istunud kerjamisse-pärrast pühha koia Illusa wärrawa ees, ja nemmad pannid sedda wägga immeks ja ehmatasid selle pärrast, mis temmale olli sündinud.

11. Agga kui se jalloto, kes terweks olli sanud, Peetrust ja Joannest tagga hoidis, jookssis ka keik rahwas nende jure senna paika, mis Salomoni wõlwitud koneks hůtakse, ja ehmatas ärra.

12. Agga kui Peetrus sedda näggi, ütles temma rahwale: Israeli mehhed, mis teie sedda immeks pannete, ehk mis teie meie peäle ůksisilmi watate, otsego ollekssime meie omma wäe ehk jummalakartusse läbbi seddasinnast teinud käima?

13. Abraami ja Isaaki *ja Jakobi* Jummal, meie wannematte Jummal on omma last Jesust auustanud, kedda teie ollete ärraannud, ja tedda ärrasalganud Pilatusse ees, kui temma kohto moistis, et tedda piddi lahti lastama;

14. Agga teie salgasite sedda Pühha ja Õiget ärra, ja pallusite, et se mees, kes tappia olli, teile saaks kinkitud; Matt. 27, 20. 21.

15. Agga sedda ello ůllemat satajat ollete teie ärratapnud, kedda Jummal on surnust ůllesärratanud; selle asja tunnistajad olleme meie. p. 2, 24. 32.

16. Ja usso läbbi temma nimme sisse, on temma nimmi selleſinnatse kinnitanud, kedda teie näte ja tunnete; ja se usk, mis temma läbbi on, on temmale sedda õiget terwist annud teie keikide silma nähhes.

17. Ja nůůd, wennad, tean minna, et teie sedda ollete teinud rummalusse läbbi, nenda kui teie ůllemadki; p. 13, 27. 1 Kor. 2, 8.

18. Agga Jummal on nenda tõeks teinud sedda, mis temma keikide omma prohwetide su läbbi on en-

nekulutanud, et Kristus piddi kannatama. Luk. 24, 44.

19. Sepárrast parrandage meelt, ja pöörge úmber, et teie pattud woiksid sada árrakustutud, kui jahhutamisse aiad sawad tulnud Issanda pallest. 2 Kor 6, 2.

20. Ja kui ta saab lákkitanud Jesust Kristust, kes teile enne on kulutud.

21. Kes taewasse peab minnema se aiani, millal keik peab korda sadetama, mis Jummal on rákinud keikide omma púhha prohwetide su lábbi mailma algmissest.

22. Sest Moses on wannemille úttelnud: Úhhe Prohweti tahhab teile Issand teie Jummal árratada teie wendade seast, nenda kui minna; tedda peate teie kuulma keikis, mis ta ial teile útleb: 5 Mos. 18, 15.

23. Ja peab sündima, et igga hing, kes seddasinnast Prohweti ei kule, sedda peab árrakautadama rahwa seast. 5 Mos. 18, 19.

24. Ja keik prohwetid Samueli aiast, ja párrast, ni mitto neid on rákinud, need on needsinnatsed páwad ennekulutanud.

25. Teie ollete nende prohwetide ja selle seádusse lapsed, mis Jummal on seádnud teie wannemattele, kui temma Abraamile útles: Ja sinno Seemnes peab keik rahwa suggu Ma peál sama önnistud. 1 Mos. 22, 18.

26. Teile on Jummal essite omma Poega Jesust úllesárratanud, ja on tedda teie jure lákkitanud, teid önnistama, kui iggaúks pörab ommast tiggedussest. p. 13, 46.

4. Peatúk.

Apostlid kinsatakse takka: Usklikkude palwe issekeskes, ja ello wisid.

Agga kui nemmad rahwa wasto rákisid, tullid preestrid ja púhha koia pealik ja Sadduserid nende liggi,

2. Ja nende meel olli pahha, et nemmad rahwast öppetasid, ja kulutasid Jesusse sees úllestousmist surnust.

3. Ja nemmad pistsid káed nende külge, ja pannid neid wangi homseks, sest se olli jo öhto. p. 5, 18.

4. Agga paljo neist, kes sedda sanna kuulsid, uskusid; ja nende meeste arro olli liggi wiis tuhhat.

5. Agga teisel päwal sündis, et nende üllemad ja wannemad, ja kirjatundiad Jerusalemma kokko tulid;

6. Ja üllempreester Annas ja Kaiwas ja Joannes ja Aleksander, ja ni mitto neid olli üllemapreestri sugust,

7. Ja nemmad pannid neid kest paika seisma, ja küsisid neilt: Missuguse wäest, ehk kelle nimmel ollete teie sedda teinud?

8. Siis ütles Peetrus täis pühha Waimo nende wasto: Rahwa üllemad ja Israeli wannemad,

9. Kui meilt tänna kohtus küsitakse se heateggemisse pärrast, mis selle wiggase innimesele on sündinud, kelle läbbi sesinnane on terweks sanud;

10. Siis olgo teile keikile ja keige Israeli rahwale teäda, et Jesusse Kristusse nimmel Naatsarettist, kedda teie ollete risti lönud, kedda Jummal surnust on üllesärratanud, selle sinnatse läbbi seisab sesinnane *siin teie ees terwe.* p. 3, 16.

11. Sesinnane on se kiwwi, mis teiest koiaehhitajist on ärrapöltud, kes nurgakiwwiks on sanud:
Matt. 21, 42.

12. Ja ühhegi mu sees ep olle önnistust; sest ühtegi muud nimmet ei olle taewa al innimestele antud, kenne läbbi meie peame önsaks sama. p. 10, 43.

13. Agga kui nemmad Peetrusse ja Joannesse julgust näggid, ja teäda said, et nemmad kirjatundmatta ja öppimatta mehhed ollid, pannid nemmad sedda immeks ja tundsid neid, et nemmad ollid Jesussega olnud.

14. Agga kui nemmad sedda innimest, kes terweks olli sanud, nende jures näggid seiswad, siis ep olnud neil se wasto middagi räkimist.

15. Agga nemmad käskid neid wäljaminna suest kohtust, ja piddasid issekeskes nou, ja ütlesid:

16. Mis peame meie nende innimestega teggema, sest se teädaw immetäht on nende läbbi sündinud, ja on kulus keikile, kes Jerusalemmas ellawad, ja

meie ei woi ſedda mitte ſallata;

17. Agga et ſedda mitte laiemale ei lauta rahwa ſekka, ſiis ähwardagem neid kowwaste, et nemmad ei pea mitte ennam räkima ei ühhelegi innimesſele ſel nimmel.

18. Ja nemmad kutſuſid neid, ja andſid neile teáda, et nemmad ei paigaſtki piddand räkima egga öppetama Jeſusſe nimmel;

19. Agga Peetrus ja Joannes koſtſid neile ja ütleſid: Kas on öige Jummala ees, teid ennam kuulda kui Jummalat, moiſtke ise; p. 5, 29.

20. Seſt meie ei woi ſedda mitte räkimatta jätta, mis meie olleme näinud ja kuulnud.

21. Agga nemmad ähwardaſid neid, ja laſtſid neid lahti, ja ei leidnud rahwa pärraſt middagi, mispärraſt nemmad neid piddid nuhtlema; ſeſt nemmad keik kiitſid Jummalat ſe eeſt, mis olli ſündinud:

22. Seſt ſe innimenne olli jo ennam kui nellikümmend aastat wanna, kelle le ſe immeläht ſündinud, et ta olli terweks tehtud.

23. Agga kui nemmad lahti ſaid, tullid nemmad ommade jure, ja kulutaſid, mis üllemad preeſtrid ja wannemad neile ollid ütelnud.

24. Agga kui nemmad ſedda kuulſid, tõſtſid nemmad ühhel melel omma heále Jummala pole, ja ütleſid: Iſsand, ſinna olled ſe Jummal, kes on teinud taewaſt ja maad, ja merd, ja keik, mis nende ſees on.

25. Sinna olled omma ſullaſe Taweti ſu lábbi ütelnud: Mikspärraſt tewad pagganad tülli, ja rahwas mõtlewad tühja? Pſalm. 2, 1.

26. Mailma kunningad tullewad kokko, ja üllemad koguwad ühte Iſsanda wasto ja temma Kriſtusſe wasto. Pſalm. 2, 2.

27. Seſt Herodes ja Pontſius Pilatus ka, need on tõe poleſt kokko tulnud pagganattega ja Israeli rahwaga ſinno pühha Poia Jeſusſe wasto, kedda ſa olled woidnud,

28. Et nemmad piddid teggema ſedda, mis ſinna

käſſi ja nou olli enne ſeädnud, et ſe piddi ſündima.

29. Sepärraſt wata nüüd, Iſſand, nende ähwardamiste peäle, ja anna omma ſullastele keige julgusſega ſo omma ſanna räkida,

30. Ja ſirruta omma kät, et ſa terweks teed, ja et immetähhed ja teud woikſid ſündida ſinno pühha Poia Jeſusſe nimme läbbi.

31. Ja kui nemmad ſaid Jummalat pallunud, köikus ſe paik, kus nemmad kous ollid, ja nemmad ſaid keik täis pühha Waimo, ja räkiſid Jummala ſanna julgeste.

32. Ja ſel hulgal, kes uſkſid, olli üks ſüdda ja meel; ja ei ükski üttelnud ommaſt warrandusſeſt, et ſe piddi temma omma ollema, waid keik olli neil ühhes. p. 2, 44.

33. Ja Apoſtlid tunniſtaſid ſure wäega Iſſanda Jeſusſe üllestousmiſt, ja ſuur arm olli nende keikide jures:

34. Seſt ükski ſant ep olnud nende ſeas; ſeſt ni mitto, kellel pöllud ehk koiad ollid, need müſid neid, ja töid nende ärramüdud asjade hinna,

35. Ja pannid ſedda Apoſtlide jalgade ette; agga iggaühhe kätte jaeti ſedda möda, kui iggaühhel tarwis olli.

36. Ja Joſes, kedda Apoſtlideſt liignimmelt hüti Parnabaks, (ſe on ärraſelletud: trööſtimisſe poeg) olli Lewit, ja Kiiprusſe ſareſt pärrit:

37 Temmal olli pöld, ja temma müüs ſedda ärra, ja töi hinna, ja panni ſedda Apoſtlide jalgade ette.

5. Peatük.

Anania ja Sawira ärkilinne ſurm; Apoſtlid wiakſe wangi, ja peäſewad tahri.

Agga üks mees, Ananias nimmi, olli omma naeſe Sawiraga omma pärranduſt münud,

2. Ja muiſt hinda körwale ſaatnud omma naeſe teädes, ja muiſt töi temma, ja panni Apoſtlide jalgade ette.

3. Agga Peetrus ütles: Ananias, miks pärraſt on ſadan ſinno ſüddame täitnud, et ſa olled pühha Waimule wallet räkinud,

ja muiſt põllo hinda kõrwale ſaatnud?

4. Eks ſa woinud ſedda enneſele piddada, kui ſe ſul alles olli, ja kui ſe ſai mûdud, ſiis olli ſe ſinno kâ? Mikspärraſt olled ſa ſedda asja ette wõtnud ommas ſüddames? Sinna ei olle walletanud inimeste, waid Jummala ette.

5. Kui nûûd Ananias needſinnatſed ſannad kulis, langes temma mahha, ja heitis hinge. Ja ſuur kartus ſai keikide peâle, kes ſedda kuulſid.

6. Agga nored mehhed wõtſid kâtte, chhitaſid tedda walmis, ja kandſid tedda wâlja, ja matſid tedda mahha.

7. Ja ſe ſündis liggi kolme tunni pärraſt, et temma naene tulli, ja ei teâdnud mitte, mis olli ſündinud.

8. Agga Peetrus hakkas temmale râkima: Ütle mulle, kas teie ollete ſe põllo ſelle hinna eeſt arramûnud? Agga temma ütles: Selle hinna eeſt, jah.

9. Siis ütles Peetrus temma wasto: Mikspärraſt on teil ûks nou olnud Jſſanda Waimo kiuſata? Wata, nende jallad, kes ſinno meeſt on matnud, on ukſe ees, ja peawad ſind ka wâlja kandma.

10. Siis langes ta warſi temma jalge ette mahha, ja heitis hinge; agga need nored mehhed lâkſid ſisſe, ja leidſid tedda ſurnud, ja kandſid tedda wâlja, ja matſid tedda temma mehhe kõrwa.

11. Ja ſuur kartus ſai keige koggodusſe peâle, ja keikide peâle, kes ſedda kuulſid.

12. Agga paljo immetâhtâ ja tegguſid ſündſid rahwa ſeas Apoſtlide kâtte läbbi; (ja nemmad ollid keik kous ühhel melel Salomoni wõlwitud hones.

p. 2, 43.

13. Agga ükski teiſiſt ei julgend nende ſeltſi heita; ſeſt rahwas piddas neiſt paljo,

14. Agga ſe hulk mehhi ja naeſi, kes Jſſanda ſisſe uſkſid, ſai ikka ſuremaks.)

p. 2, 47.

15. Nenda et nemmad neid, kes haiged, mõda ulitſaid kandſid, ja pannid neid wodide ja ramide peâle, et, kui Peetrus piddi-

innimesteſt, ſiis lähhäb ſe tühja,

39. Agga kui ſe Jummalaſt on, ſiis teie ei woi ſedda mitte tühjaks tehha, et teid ei leita kui need, kes Jummala wasto pannewad.

40. Ja nemmad wõtſid temma nou; ja kui nemmad need Apostlid ſaid kutſunud, pekſid nemmad neid, ja keelſid neid Jeſusſe nimmel räkimaſt, ja laſkſid neid lahti.

41. Agga nemmad läksid römoga ſeſt ſureſt kohtuſt ärra, ſeſt et nemmad ollid wäärt olnud Jeſusſe nimme pärraſt teotuſt kannatada. Matt. 5, 10. 11. 12.

42. Ja nemmad ei jätnud mitte mahha iggapääw pühhas koias ja koddaſid mõda õppetamatta ja Jeſuſt Kristuſt kulutamatta. Laul. 119, 46.

6. Peatük.

Seitſe meeſt rõstetakſe, et neumad waeste toidusſe eeſt piddid murret kandma. Tehwanusſe peäle kaebatakſe.

Agga neil päiwil, kui neid jüngrid paljo ſai, tousis Krecka rahwa nurri- minne Ebrea rahwa wasto, et nende leskede eeſt ei petud õiget murret iggapäwaſes jaggamisſes.

2. Siis kutſuſid need kaksteiſtkümmend enneſe jure jüngritte hulka, ja ütleſid: Se ei ſünni mitte, et meie Jummala ſonna mahhajättame, ja toidusſe eeſt murret kanname.

3. Sepärraſt, wennad, katſke ennestele ſeitſe meeſt enneste ſeaſt, kel hea tunnistus on, kes täis pühha Waimo ja tarkuſt on, kedda meie woime ſeſinnatſe ihho toidusſe ammeti peäle panna.

4. Agga meie tahhame alkati Jummalat palkida, ja temma ſanna õppetada.

5. Ja ſeſinnane kõnne olli keige ſe rahwahulga meele pärraſt. Ja nemmad walkitſeſid Tehwanuſt, kes olli mees täis usko ja pühha Waimo, ja Wilippuſt, ja Prokoruſt ja Nikanorit, ja Timonat ja Pärmenat ja Nikolauſt Antiohkia liina meeſt, kes olli Juda rahwa usko heitnud:

6. Neid pannid nemmad Apostlide ette ſeisma, ja kui nemmad ſaid palwet

teinud, pannid nemmad käed nende peäle.

7. Ja Jummala ſanna kaswis; ja jüngritte arro ſai wägga ſureks Jeruſalemmas; ja ſuur hulk preeſtrid wõtſid õige uſſo ſanna kuulda.

(Epiſtel Tehwanuſſe Päwal ehk teiſel Joulo Pühhal.)

8. Agga Tehwanus täis usko ja wägge teggi immetegguſid ja ſuri immetähtä rahwa ſeas.

9. Siis touſid monned neiſt, kes ollid ſeſt koggodusſeſt, mis hütakſe Lipertinide, Kirenide, ja Aleksandride koggodusſeks, ja neiſt, kes ollid Kilikia ja Aſia maalt, kes waidleſid Tehwanusſega,

10. Ja ei woinud mitte ſeista ſelle tarkusſe ja Waimo wasto, kelle läbbi temma räkis.

11. Siis ſeädſid nemmad kawwalaste mehhed, kes ütleſid: Meie olleme tedda kuulnud teotamisſe ſanno räkiwad Moſesſe ja Jummala wasto.

12. Ja nemmad kihhutaſid ni hästi rahwaſt kui wannemad ja kirjatundiad, ja kippuſid temma peäle, kiskuſid ja wiſid tedda ſure kohto ette.

13. Nemmad ſeädſid ka ſenna walletunnistusſe mehhi, need ütleſid: Seſinnane innimenne ei jätta järrele teotamisſe ſanno räkimatta ſeſinnatſe pühha paiga ja käſſoõppetusſe wasto:

14. Seſt meie olleme kuulnud tedda ütlewad, et ſeſamma Jeſus Naatſarettiſt peab ſeddaſinnaſt paika ärrarikkuma, ja teiſiti ſeädma need kombed, mis Moſes meie kätte on annud.

15. Ja kui keik, kes ſures kohtus iſtſid, üksi ſilmi temma peäle waatſid, ſiis näggid nemmad temma palle otſego ingli palle ollewad.

7. Peatük.

Tehwanus kulutab Jummala ſanna ja wiſſatakſe kiwwidega ſurmaks.

Agga üllempreeſter ütles: On ſe luggu ſiis nenda?

2. Agga temma ütles: Mehhed, wennad ja wannemad, kuulge: Se au Jummal näitis ennaſt meie iſſa Abraamile, kui ta Meſopotamias olli, en-

nego temma Haranis ellas, 1 Mos. 11, 31.

3. Ja ütles temma wasto: Minne wälja ommalt maalt, ja omma suggu wõssa jurest, ja tulle senna male, mis ma sulle tahhan näidata. 1 Mos. 12, 1.

4. Siis läks temma Kaldea rahwa maalt wälja, ja ellas Haranis; ja kui temma issa sai surnud, satis Jummal tedda seält seie male, kus teie nüüd ellate. 1 Mos. 12, 5.

5. Ja ei annud temmale seäl sees pärrandust, ei jallagi täit maad, ja tootas sedda temmale ja temma suggule pärrast tedda anda pärrandusseks, kui temmal ep olnud last. 1 Mos. 12, 7.

6. Agga Jummal räkis nenda, et temma suggu piddi ollema wõõras wõõra Ma sees, ja seäl piddid nemmad neid orjaks teggema, ja kurjaste waewama nelli sadda aastat. 1 Mos. 15, 13.

7. Ja sedda rahwast, kedda nemmad teniwad, tahhan Minna nuhhelda, ütles Jummal: ja pärrast peawad nemmad wäljaminnema ja mind tenima sesinnatses paikas. 2 Mos. 3, 12. 20.

8. Ja ta andis temmale ümberleikamisse seädust, ja nenda sünnitas temma Isaki, ja ümberleikas tedda kahhekssamal päwal; ja Isak sünnitas Jakobi, ja Jakob kaksteistkümmend Peawannemat, 1 Mos. 17, 9. p. 21, 2. 3. p. 25, 26. p. 46, 8—27.

9. Ja need Peawannemad kaetsesid Josepit ja müsid tedda ärra Egiptusse male; ja Jummal olli temmaga, 1 Mos. 37, 4. 28.

10. Ja peästis tedda keigest temma willetsussest, ja andis temmale armo ja tarkust Egiptusse kunninga Warao ees, ja temma tõstis tedda üllemaks Egiptusse Ma, ja keige omma koia üle.

11. Agga nälg tulli üle keige Egiptusse ja Kanaani Ma, ja suur willetsus; ja meie wannemad ei leidnud, mitte toidust;

12. Agga kui Jakob kulis, et Egiptusse maal wilja olli, läkkitas temma meie wannemad esimest korda. 1 Mos. 42, 1. 2.

13. Ja teist korda tunti

Josepit temma wendadest, ja Warao sai teáda Josepi suggu. 1 Mos. 45, 4.

14. Siis lákkitas Josep ja laskis kutsuda omma issa Jakobi, ja keik omma sugguwóssa, wiis kahhekssatkúmmend waimo.

15. Ja Jakob láks alla Egiptusse male ja surri árra, temma ja meie wannemad, 1 Mos. 46, 1. p. 49, 33.

16. Ja nemmad on úlleswidud Sekemi, ja pandud selle haua sisse, mis Abraam olli ostnud rahha párrast Emori, Sekemi issa laste káest. 1 Mos. 23, 16. 17. Jos. 24, 23.

17. Kui núúd tootusse aeg liggi joudis, mis Jummal Abraamile olli wandega tootanud, kaswis rahwas, ja siggis paljuks Egiptusse maal, 2 Mos. 1, 7.

18. Senni kui úks teine kunningas tousis, kes Josepist úhtegi ei teádnud. 2 Mos. 1, 8. 9.

19. Sesinnane piddas kawwalaste nou meie suggu wasto, ja teggi kurja meie wannemille, et nemmad piddid ommad nored lapsed kórwale saatma, seks et nemmad ei piddand siggima. 2 Mos. 1, 16. 22.

20. Sel aial sündis Moses, ja olli úks illus laps Jummala armo lábbi, ja tedda koideti kolm kuud omma issa koias; 2 Mos. 2, 2.

21. Agga kui ta olli kórwale sadetud, wóttis tedda Warao túttar úlles, ja kaswatas tedda ennesele poiaks. 2 Mos. 2, 5. 6. 10.

22. Ja Mosest óppetati keige Egiptusse Ma rahwa tarkusse sees, ja temma olli wäggew sannade ja teggude sees.

23. Agga kui ta nellikúmmend aastat wannaks sai, tulli temma südda messe se mótte, et ta piddi minnema ommad wennad, Israeli lapsed, katsma, 2 Mos. 2, 11.

24. Ja kui ta úhhe nággi, kennele úllekohhut tehti, tulli temma appi, ja peástis sedda árra, kellele liga tehti, ja lói sedda Egiptusse meest mahha.

25. Agga ta mótles, et temma wennad sedda piddid moistma, et Jummal temma káe lábbi neid tahtis árrapeásta; agga nemmad ei moistnud sedda mitte. Jes 26, 10.

26. Agga teisel páwal

juhtus temma nende jure, kes tapleſid, ja ta ſundis neid rahhul ſeisma, ja ütles: Mehhed, teie ollete wennad, miks teie teine teiſele liga tete? 2 Mos. 2, 13.

27. Agga ſe, kes omma liggimesſele liga teggi, toukas tedda enneſeſt ärra, ja ütles: Kes on ſind meile üllemaks ja kohtomoistiaks tõſtnud? 2 Mos. 2, 14.

28. Kas ſa mind tahhad ärratappa, nenda kui ſa eile Egiptusſe meeſt tapſid?

29. Agga Moſes pöggenes ärra ſe könne pärraſt, ja ellas kui maialinne Midiani maal, ſeälſammas ſünnitas temma kaks poega. Ebr. 11, 27. 2 Mos. 18, 2. 3. 4. p. 2, 15.

30. Ja kui nellikümmend aastat möda said, näitis ennaſt temmale Sina mäekörbes Jſſanda Ingel tullelekes kibbowitſa poõſas. 2 Mos. 3, 2. u. t. ſ.

31. Agga kui Moſes ſedda näggi, panni temma ſedda näggemiſt immeks; agga kui ta liggi astus waatma, ſai Jſſanda heäl temmale:

32. Minna ollen ſinno wannematte Jummal, Abrami Jummal, ja Iſaki Jummal, ja Jakobi Jummal; agga Moſes jäi wärriſema ja ei julgend peäle wadata. 2 Mos. 3, 6. 15. 16.

33. Agga Jſſand ütles temma wasto: Peästa kingad enneſe jalluſt, ſeſt ſe paik, kus peäl ſa ſeiſad, on üks pühha Ma.

34. Minna ollen kül näinud omma rahwa hädda, mis Egiptusſe maal on, ja ollen nende ohkamiſt kuulnud, ja mahhatulnud neid ärrapeästma; siis tulle nüüd, ma tahhan ſind Egiptusſe male läkkitada. 2 Mos. 3, 9. 10.

35. Sedda Moſeſt, kedda nemmad ärraſalgamud, ja üttelnud: Kes on ſind üllemaks ja kohtomoistiaks tõſtnud, ſedda läkkitas Jummal ühheks üllemaks ja ärrapeästiaks ſe Ingli käe läbbi, kes ennaſt temmale näitis kibbowitſa poõſas: 2 Mos. 2, 14.

36. Seſinnane wiis neid wälja ja teggi immeteguſid ja tähtä Egiptusſe maal, ja punnaſes merres, ja körbes nellikümmend aastat. 2 Mos. 7, 20. u. t. ſ. 2 Mos. 14, 21.

37. Se on ſe Moſes, kes

Israeli laste wasto on ütelnud: Ühhe Prohweti tahhab teile Jssand teie Jummal ärratada teie wendade seast, nenda kui minna, tedda peate teie kuulma.

p. 3, 22.

38. Sesinnane on, kes olli koggodusse sees kõrbes se Ingliga, kes temmaga rääkis Sina mäe peäl, ja meie wannemattega; se sai ellawad sannad, mis ta meile piddi andma,

2 Mos. 19, 3. u. t. s.

39. Kelle sanna meie wannemad ei tahtnud mitte kuulda, waid lükkasid tedda ennesest ärra, ja pöörsid omma südda mega Egiptusse Ma pole,

40. Ja ütlesid Aaroni wasto: Te meile jummalad, kes meie eel woiksid käia, sest meie ei tea mitte, mis selle Mosesse on sündinud, kes meid on Egiptusse Ma seest wäljawinud. 2 Mos. 32, 1.

41. Ja nemmad teggid ühhe wassika neil päiwil, ja wisid selle ebbajummalale ohwrid, ja ollid röömsad omma kätte teggude pärrast.

42. Agga Jummal pöris ennast, ja andis neid ülle, et nemmad teniſid taewa wägge, nenda kui kirjotud on prohwetide ramatusse: Kas ollete teie Israeli suggu need nellikümmend aastat kõrbes mulle ial tappa ja muud ohwrid tonud?

Jer. 19, 13. Amos. 5, 25.

43. Waid teie wõtsite enneste peäle Moleki telki ja omma jummala Remwani taewa tähhed, need kuiud, mis teie ollite teinud, et teie neid piddite kummardama; ja minna tahhan teid ärrawia teise pole Babiloni.

44. Meie wannematte seas olli tunnistusse telk kõrbes, nenda kui seädnud olli se, kes Mosesega rääkis, et ta sedda piddi teggema selle kuio järrele, mis tä olli näinud,

2 Mos. 25, 40. Ebr. 8, 5.

45. Mis meie wannemad ka wõtsid ja wisid sedda Josuaga-senna male, kus pagganad pärrit ollid, kedda Jummal wäljaaias meie wannematte palle eest Taweti päiwini.

Jos. 3, 14. u. t. s.

46. Temma leidis armo Jummala eest, ja palus,

et temma asset leiaks Jakobi Jummalale.
2 Sam. 7, 2. Laul. 132, 5.

47. Agga Salomon ehhitas temmale ühhe koia.

48. Agga Keigekörgem ei ella mitte templide sees, mis kättega on tehtud, nenda kui se prohwet ütleb:

49. Taewas on minno aujärg, ja Ma minno jalge allune järg: mis kodda tahhate teie mulle ehhitada, ütleb Issand, ehk mis on minno hingamisse asse?
Jes. 66, 1. 2 Aiar. 6, 18.

50. Eks minno käsi sedda keik ei olle teinud?

51. Teie kangekaelsed ja ümberleikamatta süddamest ja körwust! Teie pannete ikka pühha Waimo wasto, kui teie wannemad, nenda teiegc. 2 Mos. 32, 9.

52. Kedda prohwetide seast ei olle teie wannemad takkakiusanud, ja tapnud neid, kes ennekulutasid selle Oige tullemist, kelle ärraandiaks ja tapjaks teie nüüd ollete sanud?
Matt. 23, 34.

53. Kes teie ollete käsoöppetust sanud inglide teenistusse läbbi, ja teie ei olle sedda mitte piddanud.
2 Mos. 20, 1. Kal. 3, 19.

54. Agga kui nemmad sedda kuulsid, leikas se läbbi nende süddamette, ja kirristasid hambad temma peäle. p. 5, 33.

55. Agga kui ta pühha Waimo täis olli, ja üks silmi taewa pole watis, siis näggi temma Jummala au, ja Jesust seiswad Jummala parramal polel,

56. Ja ütles: Enna! ma nään taewad lahti ollewad, ja innimesse Poega Jummala parramal polel seiswad.

57. Siis kisendasid nemmad sure healega, piddasid ommad körwad kinni, ja keik ühhel melel kargasid temma peäle,

58. Ja lükkasid tedda linnast wälja, ja wiskasid tedda kiwwidega; ja tunnistusmehhed pannid ommad rided mahha ühhe noremehhe jalge ette, kedda hüti Saulusseks: p. 22, 20.

59. Ja nemmad wiskasid Tehwanust kiwwidega, kes appi hüdis, ja ütles: Issand Jesus, wötta minno waimo wasto:

60. Agga temma heitis

pölwili mahha, ja hüdis sure heälega: Jssand, ärra arwa sedda patto neile mitte süüks! Ja kui ta sedda sai üttelnud, uinus temma maggama.]

Luk. 23, 34.

8. Peatük.

Saulus kiusab risti koggodust kurjaste: Simona ühhe noia kawwatlus. Samaria rahwas, ja üks suur jssand ühhrwad Jesusse pole.

Agga Saulussel olli hea meel temma surmast: ja sel päwal tousis suur takkakiusaminne koggodusse wasto, mis Jerusalemmas olli, ja neid pillati keik ärra Juda ja Samaria male; agga ei mitte Apostlid.

2. Ja monned jummalakartlikkud mehhed korristasid Tehwanust ärra, ja teggid suurt kaebdust temma pärrast.

3. Agga Saulus pillutas sedda koggodust, läks móda koddasid, tõi wälja mehhi ja naesi, ja andis neid ärra wangi.

4. Siis käisid need ärrapillatud móda maad, ja kulutasid armoõppetusse sanna. v. 11, 19.

5. Agga Wilippus tulli ühte Samaria liinna, ja kulutas neile Kristust:

6. Ja rahwas pannid ühhel melel sedda tähhele, mis Wilippus ütles, kui nemmad kuulsid ja näggid need immetähhed, mis temma teggi;

7. Sest mitme seest, kellel rojased waimud ollid, läksid nemmad sure heälega kissendades wälja, ja mitto, kes ollid alwatud ja jallotumad, said terweks.

8. Ja suur rõõm sai seälsammas liinnas.

9. Agga üks mees, Simon nimmi, olli enne seäl liinnas noidust prukimas, ja ekssitas Samaria rahwast ärra, ja ütles ennast middagi sure ollewad:

10. Sedda pannid keik tähhele, ni hästi pissokessed kui sured, ja ütlesid: Sessinnane on Jummala suur wäggi.

11. Agga nemmad hoidsid temma pole, sepärrast, et temma kaua aega neid noidussega olli ärrackssitanud.

12. Agga kui nemmad Wilippust uskssid, kes neile armoõppetust kulutas Jum-

mala rigiſt, ja Jeſusſe Kristusſe nimmeſt, ſiis ristiti ni hästi mehhi kui naeſi.

13. Ja Simon isse uskus ka, ja kui ta ſai ristitud, jäi temma alati Wilippusſe jure, ja kui ta näggi need immetähhed ja ſured wäggewad teud, mis ſündſid, panni temma ſedda wägga immeks.

(Epistel Nellipühhi kolmandamal Päwal.)

14. Ja kui need Apoſtlid, kes Jeruſalemmas ollid, ſaid kuulda, et Samaria lin Jummala ſanna olli wastowõtnud, läkkitaſid nemmad nende jure Peetruſt ja Joanneſt:

15. Kui need ſenna said, palluſid nemmad Jummalat nende eest, et nemmad pühha Waimo piddid ſama.

16. (Seſt temma ei olnud weel ühhegi peäle nende ſeaſt langenud, waid nemmad ollid agga Jsſanda Jeſusſe nimmel ristitud.) p. 19, 2.

17. Siis pannid nemmad käed nende peäle, ja nemmad ſaid pühha Waimo.]

18. Agga kui Simon näggi, et Apoſtlide kätte peälepannemisſe läbbi pühha Waim anti, pakkus temma neile rahha,

19. Ja ütles: Andke mulle ka ſedda melewalda, et ſe, kelle peäle minna ial käed pannen, pühha Waimo ſaaks.

20. Agga Peetrus ütles temma wasto: Kaddugo ſo rahha ſinnoga, et ſa mõtled Jummala annid rahha läbbi kätte ſaada, Matt. 10, 8.

21. Sul ei olle oſſa egga jaggo ſeſtſinnatſeſt ſannaſt, ſeſt et ſinno ſüdda ei olle õige Jummala ees;

22. Sepärraſt lasſe meelt parrandada ſeſtſinnatſeſt ommaſt kurjusſeſt, ja pallu Jummalat, ehk ſinno ſüddame mõtleminne wahheſt ſulle andeks antakſe.

23. Seſt minna näen ſind wihhawas ſappis, ja üllekohto sõlmes kinni ollewad.

24. Agga Simon wastas ja ütles: Palluge teie Jsſandat minno eeſt, et ſeſt ühtegi minno peäle ei tulle, mis teie ollete üttelnud. 4 Moſ. 21, 7.

25. Kui nemmad nüüd said tunnistanud, ja rääkinud Issanda sanna, pöörsid nemmad jälle ümber Jerusalemma pole, ja kulutasid armoõppetust mitme Samaria Ma allewi sees.

26. Ja Issanda ingel rääkis Wilippusse wasto, ja ütles: Wõtta kätte ja minne louna pole sedda teed, mis Jerusalemmast alla lähhäb Kaatsa pole, se on üks tühhi paik.

27. Ja temma wõttis kätte ja läks ärra; ja wata, üks kohhitsetud Morama mees, Mora rahwa kunninga emmanda Kandake suur issand, kes olli ülle keige temma warrandusse, se olli tulnud Jerusalemma, Jummalat kummardama.

28. Ja temma olli taggasi tullemas, ja istus omma tõlla sees, ja lugges prohweti Jesaia ramato.

29. Ja Waim ütles Wilippusele: Tulle, ja astu seie tõlla liggi.

30. Agga kui Wilippus senna liggi jooksis, kulis temma tedda prohweti Jesaia ramato luggewad, ja ütles: Kas sa ka moistad, mis sa loed?

31. Agga temma ütles: Kuida ma woin moista, kui ükski mind ei juhhata? ja pallus Wilippust üllesastuda, ja enese kõrwa istuda.

32. Ja se kirja tük, mis ta lugges, olli se: Temma on kui lammas widud tappa, ja kui tal wait on omma niitja ees, nenda ei olle temma omma suud mitte lahti teinud:

Jes. 53, 7. 8.

33. Temma allandusse sees on temma kohhus ärrawoetud; agga kes woib temma ello ea üllesräkida, sest et temma ello Ma pealt ärrawoetakse.

34. Agga kohhitsetud issand rääkis Wilippusega ja ütles: Ma pallun sind, kellest ütleb prohwet sedda, ennesest, ehk ühhest teisest?

35. Agga Wilippus teggi omma su lahti, ja hakkas sestsinnatsest kirjast, ja kulutas temmale armoõppetust Jesusest.

36. Agga kui nemmad teed mõda läksid, said nemmad ühhe wee jure, ja kohhitsetud issand ütles: Enne

otsego somuksed, ja temma sai warsi omma náo jálle, ja tousis úlles, ja tedda ristiti.

19. Ja kui ta sai leiba wótnud, sai temma tuggewamaks; ja Saulus olli monda páwa júngritte jures Tamaskusses,

20. Ja warsi kulutas temma koggodusse koddade sees Kristust, et sesinnane on Jummala Poeg.

21. Agga keik, kes tedda kuulsid, ehmatasid árra, ja útlesid: Eks se olle sesinnane, kes Jerusalemmas neid pillutas, kes sedda nimmet appi húúdsid, ja on sepárrast seie tulnud, et ta neid piddi kinnisidduma, ja árrawima úllematte preestride jure?

22. Agga Saulus sai ikka wággewamaks ja woitis Jummala sannaga árra neid Juda rahwast, kes Tamaskusses ellasid, ja teggi tóeks, et sesinnane on Kristus.]

23. Agga monne páwa párrast piddasid Juda rahwas nou, tedda árratappa.

24. Agga Saulussele sai *nende nou teáda*; ja nemmad wahtsid úhhe páwa ja ó wárrawis, et nemmad piddid tedda árratapma;

25. Agga júngrid wótsid tedda óse, ja saatsid tedda múrist lábbi ja lasksid tedda korwiga mahha.

26. Agga kui Saulus Jerusalemma sai, púdis temma júngritte seltsi heita, ja nemmad kartsid tedda keik, ja ei usknud mitte, et ta piddi júnger ollema;

Kal. 1, 18.

27. Agga Parnabas wóttis tedda wasto, ja wiis tedda Apostlide jure, ja rákis neile, kuida temma tee peál olli Issandat náinud, ja temmaga kónnelenud, ja kuida temma Tamaskusses Jesusse nimmel julgeste olli kulutanud armoóppetust:

28. Ja ta olli nende jures sisse ja wáljakáimas Jerusalemmas, ja kulutas julgeste armoóppetust Issanda Jesusse nimmel.

29. Temma rákis ka ja kónneles Kreka rahwaga; agga nemmad púúdsid tedda árratappa.

30. Agga kui wennad sedda teáda said, saatsid nemmad tedda Keisarea, ja

seält läkkitasid nemmad tedda Tarsusse liñna.

31. Siis olli nüüd koggodustel rahho keige Juda ja Kalilea ja Samaria Ma sees, ja nemmad siggisid ja käisid Issanda kartusses, ja said täis pühha Waimo trööstimist.

32. Agga se sündis, kui Peetrus keik paigad läbbikäis, et temma ka tulli nende pühhade jure, kes Lüdda liñnas ellasid.

33. Ja seält leidis temma ühhe innimesse, Eneas nimmi, kes olli kahheksa aastat wodis maas olnud, se olli alwatud.

34. Ja Peetrus ütles temmale: Eneas! Jesus Kristus teeb sind terweks, touse ülles, ja te isse ennesele asset; ja seddamaid tousis temma ülles.

35. Ja keik näggid tedda, kes Lüddas ja Saronis ellasid, kes Issanda pole pöörsid.

36. Agga Joppe liñnas olli üks usklik naesterahwas, Tabita nimmi, se on meie keli, emmane hirw; sesinnane olli täis häid teggusid, mis ta teggi, ja andis rohkeste waestele;

37. Agga neil päiwil sündis, et ta haigeks sai ja ärrasurri; siis pessid nemmad tedda, ja pannid tedda üllema tuppa.

38. Agga Lüdda olli Joppe liggi; kui jüngrid kuulsid, et Peetrus seäl olli, läkkitasid nemmad kaks meest temma jure, ja pallusid tedda, et temma ei piddand wibima nende jure tullematta.

39. Agga Peetrus wöttis kätte ja tulli nendega, ja kui ta sai senna sanud, wisid nemmad tedda ülles üllema tuppa, ja keik lessed naesed seisid temma ümber, nutsid, ja näitsid need kued ja rided, mis Tabita, nende jures olles, olli teinud.

40. Agga kui Peetrus keik sai wälja aianud, heitis ta pölwili mahha, pallus Jummalat, ja pöris surno pole, ja ütles: Tabita, touse ülles; siis teggi temma ommad silmad lahti, ja kui ta Peetrust näggi, tousis ta istma.

41. Ja temma andis temmale kät, ja töstis tedda püsti; ja temma kutsus pühhad ja lessed, ja

panni tedda ellawalt nende ette seisma.

42. Agga se sai teáda keik se Joppe liñna lábbi, ja paljo uskfid Issanda sisse.

43. Ja se sündis, et ta monda páwa jái Joppe úhhe Simona jure, kes olli nahkur.

10. Peatük.

Kornelius wöttad Jesusse sisse uskuda Peetrusse jutlusse lábbi, ja temma söbrad ja suggulased ka.

Agga Keisarea liñnas olli üks mees, Kornelius nimmi, selle wáe pealik, mis hütakse Italisseks,

2. Wagga, ja kartis Jummalat keige omma perrega, ja jaggas rahwale paljo andid, ja pallus allati Jummalat.

3. Se nággi nággemisses awwalikkult, liggi úhheksamal páwa tunnil úhhe Jummala ingli ennese jure sissetullewad, ja temmale útlewad: Kornelius.

4. Agga ta watis úksi silmi temma peále, ehmatas árra, ja útles: Issand, mis on? Agga ta útles temmale: Sinno palwed ja so añnid on tousnud ülles Jummala ette úhheks mállestusseks.

5. Ja nuüd lákkita mehhi Joppe, ja lasse kutsuda Simonat, kelle liignimmi on Peetrus:

6. Sesinnane on asset Simona, úhhe nahkro jures, kelle kodda on merre áres, se peab sulle útlema, mis sa pead teggema. v. 9, 43.

7. Agga kui ingel árraláks, kes Korneliussega rákis, siis kutsus temma kaks ommast perrest, ja úhhe wagga söamehhe neist, kes temma jures wahtis ollid,

8. Ja kui ta neile sedda keik sai könnelenud, lákkitas ta neid Joppe.

9. Agga teisel páwal, kui nemmad tee peál ollid, ja liñna liggi said, láks Peetrus ülles kattukse peále luggema kuendamal tunnil.

10. Ja temmale tulli nálg kátte, ja tahtis súa; agga kui nemmad temmale roga walmistasid, tulli temma peále, otsego olleks temma ennesest árra olnud,

11. Ja temma nággi taewast lahti ollewad, ja ennese jure mahhatullewad úhhe astja otsego suur linnane rie neljast nurgast kinniseutud, ja sedda lasti mahha Ma peále:

12. Seäl ſees ollid keikſugguſed neljajalgſed Maellajad, ja metſalisſed, ja romajad, ja liinnud, mis taewa al.

13. Ja temmale tulli üks heäl: Touſe ülles Peetrus kappa ja ſö.

14. Agga Peetrus ütles: Ei mitte, Iſſand, ſeſt ma polle weel ellades ſedda ſönud, mis keeldud ehk rojanc on. Eſek. 4, 14.

15. Ja ſe heäl ütles ta teiſt puhko temma wasto: Mis Jummal puhhastanud, ſedda ärra arwa ſa mitte keeldud ollewad. Matt. 15, 11. Rom. 14, 14. 17.

16. Ja ſe ſüudis kolmat puhko, ja ſe asti woeti jälle ülles taewa.

17. Agga kui Peetrus isſeenneſes kahhe wahhel olli, mis näggeminne ſe kül pidi ollema, mis ta olli näinud, wata, ſiis küſſiſid need mehhed, kes Korneliusſeſt ollid läkkitud, Simona koia järrele, ja ſeiſid wärrawa tagga,

18. Ja nemmad hüüdſid ja küſſiſid, kas Simon, kelle liignimmi on Peetrus, ſeäl piddi ſees ollema.

19. Agga kui Peetrus weel alles enneſe meles mötles ſe näggemisſe peäle, ütles Waim temmale: Wata, kolm meeſt otſiwad ſind.

20. Agga touſe ülles, ja astu alla, ja minne nendega, ja ärra mötle mitte kakſipiddi, ſeſt minna ollen neid läkkitanud.

21. Siis tulli Peetrus mahha nende meeste jure, kes Korneliusſeſt ollid läkkitud temma jure, ja ütles: Wata, ma ollen ſe, kedda teie otſite; mis aſſi ſe on, mispärraſt teie ſiin ollete?

22. Agga nemmad ütleſid: Pealik Kornelius, üks mees, kes öige on ja Jummalat kardab, kel hea tunnistus on keigeſt Juda rahwaſt, ſe on pühhaſt ingliſt ſanna ſanud, et ta ſind piddi kutsma enneſe kotta, ja ſinnult önnistusſe ſannad kuulma.

23. Siis kutſus ta neid ſisſe, ja wöttis neid wasto ömaiale: agga teiſel päwal läks Peetrus nendega ärra, ja monned wennad, kes Joppeſt ollid, käiſid temmaga.

24. Ja teiſel päwal ſaid

nemmad Keisarea: agga Kornelius otis neid, ja kutsus kokko ommad suggulased ja keigeparrajad sõbrad.

25. Agga kui Peetrus sisse tulli, läks Kornelius temma wasto, ja heitis temma jalge ette mahha ja kummardas.

26. Agga Peetrus aitas tedda ülles ja ütles: Touse ülles, minna ollen isse ka innimenne.

27. Ja kui ta temmaga olli kõnnelenud, läks temma sisse, ja leidis paljo neid, kes ollid kokkotulnud,

28. Ja ta ütles neile: Teie teate, et Judamehhele ei sünni ühhegi woõra Ma mehhe seltsi heita, ehk temma jure tulla; agga Jummal on mulle näitnud, et minna ühtegi innimest ei pea alwaks egga rojaseks piddama. Joan. 4, 9.

29. Sepärrast ollen minna ka tõrkumatta tulnud, kui mind kutsuti; siis küssin ma nüüd, mis asja pärrast ollete teie mind kutsnud?

30. Ja Kornelius ütles: Ma ollen nelli päwa paastnud sestsinnatsest tunnist sadik, ja ühheksamal tunnil pallusin minna Jummalat ommas koias, ja wata, üks mees seisis minno ees hiilgawas rides,

31. Ja ütles: Kornelius, sinno palwe on kuuldud, ja so anuid on Jummal ennese mele tulletanud.

32. Siis läkkita nüüd Joppe, ja kutsu Simonat, kedda lianimmega hütakse Peetrusseks; sesinnane on asset nahkro Simona koias merre äres, se peab sulle ütlema, kui ta tulleb.

33. Siis läkkitasin minna seddamaid sinno jure, ja sa olled hästi teinud, et sa olled tulnud; nüüd olleme meie keik siin ühheskous Jummala ees, keik kuulmas, mis sind Jummalast on kästud.

(Epistel Kristusse üllestousmisse Pühha teisel Päwal.)

34. Agga Peetrus teggi omma su lahti ja ütles: Nüüd moistan minna tõeste, et Jummal ei pea luggu, missuggusest suggust innimenne on, Rom. 2, 11.

35. Waid keige rahwa seast on se, kes tedda kardab, ja õigust teeb, armas temma melest. Jes. 56, 6. 7.

36. Se on se sanna, mis

ta Israeli lastele on lákkitanud, ja on laſknud rahho kulutada Jeſusse Kristusse lábbi; ſeſamma on keikide Jssand.

37. Teie teate ſedda asja, mis on ſündinud keik ſe Judama lábbi, ja on hakkanud Kalilea maalt párraſt ſedda ristmiſt, mis Joannes kulutas,

38. Jeſusſeſt, kes on Naatſarettiſt, kuida Jummal tedda on woidnud púhha Waimo ja wáega, kes on móda maad káinud, ja head teinud ja terwiſt ſaatnud keikile, kelle peále kurrat olli woimuſt ſanud, ſeſt Jummal olli temmaga.

39. Ja meie olleme keige nende asjade tunnistajad, mis ta on teinud Juda rahwa maal ja Jeruſalemmas; kedda nemmad on tapnud, kui nemmad tedda pu külge ſaid ponud.

40. Tedda on Jummal úllesárratanud kolmandamal páwal, ja on tedda laſknud ilmſiks ſada,

41. Ei mitte keige rahwale, waid neile tunnistajatele, kedda Jummal enne olli árrawallitſenud. meile, kes meie temmaga olleme ſönud ja jonud párraſt ſedda, kui ta ſurnuſt ſai úllestousnud.]

(Epistel Nellipáhhi teiſel páwal.)

42. Ja temma on meid káſknud rahwale kulutada, ja tunnistada, et ſeſamma on ſe Jummalaſt ſeátud ellawatte ja ſurnutte kohtomoistia. Joan. 5, 27.

43. Seſtſinnatſeſt tunnistawad keik prohwetid, et temma nimme lábbi keik, kes temma ſisſe uſſuwad, peawad pattude andeksandmiſt ſama.

Jeſ. 53, 5. 6. Jer. 31, 34. Eſek. 34, 16. Dan. 9, 24. Oſ. 1, 7 Mik. 7, 18. Hab. 2, 4. Sew. 3, 9. Sakar. 9, 9.

44. Kui Peetrus need ſannad alles ráakis, langes púhha Waim keikide peále, kes ſedda ſanna kuulſid.

v. 4, 31. ja 8, 17.

45. Ja need uſklikkud úmberleikamisſeſt, ni mitto kui Peetrusſega ollid tulnud, ehmataſid árra, et ka pagganatte peále púhha Waimo and olli wallatud.

46. Seſt nemmad kuulſid neid woóraid keleſid rákiwad, ja Jummalat wágga auuſtawad. Siis kóstis Peetrus:

47. Kas kegi woib wet keelda, et neid ei peaks ris-

titama, kes púhha Waimo on sanud nenda kui meiege?

48. Ja temma káskis neid ristida Issanda nimmel.] Siis pallusid nemmad tedda, et ta monneks páwaks nende jure piddi jáma.

11. Peatük.

Peetrus kostab ennese eest. Paljo rahwast pagganatte seast sawad usklikkuks. Antiohkias kinnitakse ristikoggodust Jummala sannaga.

Agga need Apostlid ja wennad, kes Judamaal ollid, kuulsid, et ka pagganad ollid Jummala sanna wastowötnud.

2. Ja kui Peetrus úllestulli Jerusalemma, waidlesid temmaga need, kes úmberleikatud ollid,

3. Ja útlesid: Sinna olled sisse láinud nende meeste jure, kes úmberleikamatta on, ja olled nendega sönud.

4. Agga Peetrus hakkas ja selletas neile párrastikko keik árra, ja útles:

5. Minna ollin Joppe liñnas Jummalat pallumas, ja nággin, kui ma otsego ennesest árra ollin, úht nággemist, seál olli úks asti, mis mahha tulli otse kui suur rattik, mis neljast nurgast peti, ja taewast mahha lasti, ja se sai senni kui minno jure.

p. 10, 9. n. t. s.

6. Kui ma úksi silmi se peále waatsin, tundsin minna ja nággin neljajalgsid Ma ellajaid, ja metsalissi, ja romajaid ja lindo, mis taewa al.

7. Agga ma kuulsin úhhe heále útlewad: Touse úlles Peetrus, tappa ja sö.

8. Agga ma útlesin: Ei mitte, Issand; sest minno suhho ei olle ellades úhtegi árrakeeldud egga rojast sanud.

9. Agga mulle wastas teist korda úks heál taewast: Mis Jummal on puhhastanud, sedda árra arwa sa mitte keeldud ollewad.

10. Ja se sündis kolmkord: ja keik tombati jálle úlles taewa.

11. Ja wata, seddamaid seisid kolm meest se koia ees, kus ma sees ollin, kes ollid Keisareast minno jure lákkitud. p. 10, 17.

12. Agga Waim útles mulle, et ma piddin nendega minnema, ja ei mitte

kakſipiddi mõtlema; ſiis tullid ka needſinnatſed kuus wenda minnoga ja meie läkſime ſelle mehhe kotta.

13. Ja temma kulutas meile, kuida ta olli näinud ühhe ingli ommas koias ſeiſwad ja temmale ütlewad: Läkkita Joppe mehhi, ja kutſu Simonat. kedda lianimmega Peetrusſeks hůtakſe,

14. Se peab ſulle rääkima ſannad, mis läbbi ſinna ja keik ſinno perre peab önſaks ſama.

15. Agga kui ma hakkaſin rääkima, langes pühha Waim nende peäle, nenda kui meiege peäle algmisſes. p. 10, 44.

16. Siis mõtleſin minna Jſſanda ſanna peäle, kui ta ütles: Joannes on kůl weega ristinud, agga teid peab pühha Waimoga ristitama. p. 1, 5.

17. Et nůůd Jummal neile niſammoſugguſe aũni on annud kui meilegi, kes meie uſſume Jſſanda Jeſusſe Kristusſe ſisſe, kes ſiis minna ollin, et ma Jummalat woikſin keelda?

18. Agga kui nemmad ſedda kuulſid, jäid nemmad wait, ja auuſtaſid Jummalat, ja ütleſid: Siis on Jummal ka pagganille meleparrandamiſt annud ello pole!

19. Agga need, kes ollid laiale pillatud ſewilletſuſſe läbbi, mis Tehwanuſſe pärraſt ſündis, läkſid maad läbbi, Wõnikiaſt ja Küprusſe ſareſt ja Antiohkiaſt ſadik, ja nemmad ei räkind ühhelegi ſedda ſanna, kui agga Juda rahwale ükſi. p. 8, 1.

20. Agga monningad mehhed nende hulgaſt ollid Küprusſeſt ja Küreniſt, need läkſid Antiohkia ja räkiſid Kreka rahwale, ja kulutaſid Jſſandat Jeſuſt.

21. Ja Jſſanda käss olli nendega, ja ſuur hulk uskus, ja pöris Jſſanda pole.

22. Agga koggodus, mis Jeruſalemmas olli, ſai ſe kõnne neiſt kuulda; ja nemmad läkkitaſid Parnabaſt wälja, et ta Antiohkiaſt ſadik piddi minnema.

23. Kui ta ſenna ſai, ja näggi ſedda Jummala armo, ſai temma röõmſaks ja maenitſes keik, et nem-

mad piddid kindla súddamega Issanda jure jáma.

24. Sest ta olli úks hea mees, ja táis púhha Waimo ja usko, ja paljo rahwast kogguti Issandale.

25. Agga Parnabas láks wálja Tarsusse pole, Saulust otsima, ja kui ta tedda leidis, tói temma tedda Antiohkia.

26. Agga se súndis, et nemmad terwe aasta koggodussesse kokkotullid, ja paljo rahwast óppetasid, ja Antiohkias húti júngrid keigeessite risti innimessiks.

27. Agga neilsinnatsil páiwil tullid Jerusalemmast prohwetid Antiohkia.

28. Agga úks neist, Agabus nimmi, tousis, ja andis Waimo lábbi suurt nálga teáda, mis piddi keik úlle mailma tullema; ja se súndis ka Keisri Klaudiusse aial. p. 21, 10.

29. Agga iggaúhhel júngritte seast olli nou sedda móda, kui kellelgi joudo olli, andid lákkitada nende wendade tarwidusseks, kes Juda maal ellasid. 2 Kor. 9, 7. 8.

30. Sedda teggid nemmad ka, ja lákkitasid andi wannematte kátte Parnaba ja Saulusse káe lábbi.

12. Peatúk.

Jakobusse surm. Úks ingel peástab Peetrust wangitornist. Herodes surreb ákkiste omma uhkusse párrast.

(Epistel Peetrusse ja Paulusse Páwal.)

Agga sel aial pistis kunningas Herodes kát nende kúlge, et ta monnele sest koggodussest piddi kurja teggema,

2. Ja temma tappis árra Jakobust Joannesse wenda moógaga.

3. Ja kui ta nággi, et se Juda rahwa mele párrast olli, siis hakkas temma ka Peetrust kinniwótma; (agga siis ollid hapnematta leibade páwad.)

4. Ja kui ta tedda sai kinniwótnud, heitis temma tedda wangitorni, ja andis tedda nelja neljandikko sóameeste kátte hoida, ja tahtis párrast Pasapúhha tedda rahwa ette tua.

5. Ja Peetrust peti kúl wangis; agga koggodussest tehti lópmatta palwet Jummala pole temma eest. Laul. 12, 6.

6. Ja kui Herodes tedda tahtis wáljatua, siis maggas Peetrus sel ósel kahhe sóamehhe wahhel, kahhes raud ahhelas kinni, ja

hoidiad ukse ees hoidsid wangitorni.

7. Ja wata, Issanda ingel seisis seäl, ja walgus paistis seäl toas; agga temma löi Peetrusse külge ja ärratas tedda ülles, ja ütles: Touse ussinaste ülles; ja temma ahhelad langsid temma kätte peält mahha. p. 5, 19.

8. Ja ingel ütles temma wasto: Panne wõ wõle, ja panne ommad kingad jalga; ja ta teggi nenda; weel ta ütles temmale: Panne kuub selga, ja käi minno järrel.

9. Ja ta tulli wälja, ja käis temma järrel, ja ei teädnud mitte, et se piddi tõssi ollema, mis ingli läbbi sündis, waid temma mõtles ennast näggemist näggewad. Laul. 126, 1. 2. 3.

10. Agga kui nemmad essimesseſt ja teiseſt wahhist said läbbiläinud, said nemmad raudwärrawa ette, mis liina lähhäb, se läks isseenneseſt neile lahti; ja nemmad läksid wälja, ja käisid üht ulitsat mõda eddasi, ja ingel lahkus seddamaid temmast ärra.

11. Ja kui Peetrus enese hakkas jälle õiete moistma, ütles temma: Nüüd tean ma tõeste, et Issand omma ingli on läkkitanud, ja mind on ärrapeästnud Herodesse käest, ja keigest Juda rahwa ootmisseſt] Ebr. 1, 14.

12. Ja kui ta keik sai järrele mõttelnud, siis tulli temma Maria Joannesse emma koia jure, kelle liignimmi olli Markus, kuhho mitto ollid kokko tulnud, ja luggesid.

13. Agga kui Peetrus jalgwärrawa peäle koputas, tulli üks tüdruk, Rode nimmi, wälja kulama,

14. Ja kui ta Peetrusse heält tundis, ei teinud temma wärrawat mitte lahti rõmo pärraſt, waid jooksis sisse ja kulutas, et Peetrus wärrawa tagga seisis.

15. Agga nemmad ütlesid temma wasto: Sa jamsid; agga ta tunnistas kowwaste, et se nenda olli; ja nemmad ütlesid: Se on temma ingel.

16. Agga Peetrus jäi weel kopputama; ja kui nemmad lahti teggid, siis näggid nemmad tedda, ja ehmataſid ärra.

sest ärraläksid, said nemmad Perge, Pamwilia Ma liñna; agga Joannes lahkus neist ärra, ja läks taggasi Jerusalemma.

14. Agga nemmad läksid Pergest läbbi, ja said Pisidia Ma liñna Antiohkia, ja läksid koggodusse kotta ühhel näddala pühhal, ja istusid mahha.

15. Agga pärrast, kui käsk ja prohwetid said loetud, läkkitasid koggodusse koia üllemad nende jure, ja ütlesid: Mehhed, wennad, kui teil on maenitsusse sanna rahwale räkida, siis üttelge.

16. Siis tousis Paulus ülles, ja löi käega nende pole, ja ütles: Israeli mehhed, ja kes teie Jummalat kardate, kuulge.

17. Sesinnatse Israeli rahwa Jummal on ärrawallitsenud meie wannemad, ja sedda rahwast üllendanud seäl, kus nemmad woörad ollid Egiptusse maal, ja körge käewarrega töi temma neid seält wälja.

2 Mos. 12, 37. 41.

18. Ja liggi nellikümmend aastat sallis temma [illegible]de kombed körbes,

[illegible] Mos. 14, 34. Laul. 95, 10.

19. Ja kautas ärra seitse suggu rahwast Kanaani maal, ja jaggas nende Ma neile liisko läbbi. Jos. 14, 12.

20. Ja pärrast andis ta neile kohtomoistiaid liggi kolm sadda ja wiiskümmend aastat Samueli prohweti aiani. Kohtom. 2, 16.

21. Ja sest aiast pallusid nemmad ennestele kunningast, ja Jummal andis neile Sauli, Kissi poega, Penjamini suggust mehhe, nellikümmend aastat.

1 Sam. 8, 5. 6. ja 10, 21.

22. Ja kui ta tedda sai ärralükkanud, töstis temma Tawetit neile kunningaks, kellest temma ka tunnistades ütles: Ma ollen leidnud Taweti Jesse poia, kes on mees minno süddame pärrast, kes keik mo tahtmissed peab teggema.

Laul. 89, 21.

23. Selle suggust on Jummal omma tootusse järrele üllesärratanud Jesust Israelile önnisteggiaks,

2 Sam. 7, 12. Jes. 11, 1. Matt. 1, 1.

24. Kui Joannes olli ennekulutanud enne temma tullemist meleparrandamisse ristmist keige Israeli rahwale. Malak. 3, 1.

25. Agga kui Joannes omma ellokorda ſai löppetanud, útles temma: Kedda teiemind arwate ollewad, ei olle minna ſe mitte, agga wata, temma tulleb pärraſt mind, kelle kinga jallaſt peáſtma minna wáárt ep olle. Joan. 1, 27.

(Epistel Kristusse úllestousmisse kolmandamal Páwal.)

26. Mehhed, wennad, Abraami ſuggu lapſed, ja kes teie ſeaſt Jummalat kartwad, teile on ſeſinnatſe önnistusse ſanna läkkitud. v. 3, 26.

27. Seſt kes Jeruſalemmas ellawad ja nende úllemad, et nemmad ſeddaſinnaſt Jeſuſt ei tunnud, ſiis on nemmad nende prohwetide ſannad, mis igga hingamisse páwal loetakſe, Tedda hukkamoistes töeks teinud. Joan. 16, 3.

28. Ja kui nemmad úhtegi ſurma ſúúd ei leidnud, palluſid nemmad Pilatuſt, et tedda piddi árrahukkatama. Matt. 27, 22. 23.

29. Agga kui nemmad keik ſaid löppetanud, mis temmaſt olli kirjotud, wótſid nemmad tedda pu peált mahha, ja pannid tedda hauda. Matt. 27, 59 60.

30. Agga Jummal on tedda úllesárratanud ſurnuſt, Mark. 16, 6.

31. Kes on náhtud mitto páwa neiſt, kes temmaga ollid láinud Kalilea maalt Jeruſalemma, kes on temma tunnistajad rahwa ees. Joan. 20, 19. 26.

32. Ja meie kulutame teile ſedda tootuſt, mis meie wannemille on ſanud, et Jummal ſedda meile, nende laſtele, on täieſte töeks teinud, kui temma Jeſuſt ſai úllesárratanud.]

33. Nenda kui ka teiſe laulusſe on kirjotud: Sinna olled minno Poeg, tänna ollen ma ſind ſünnitanud. Laul. 2, 7.

34. Agga et ta tedda on ſurnuſt úllesárratanud, et temma ial ei pea árramáddanema, on ta nenda úttelnud: Ma tahhan teile anda need headteggemisſed, mis Tawetile uſtawalt on tootud. Jeſ. 55, 3.

35. Sepárraſt útleb temma ka teiſes paikas: Sinna ei anna mitte omma púhhale máddanemiſt náhha. Laul. 16, 10.

36. Seſt Tawet, kui ta ommas pólwes Jummala

mele pärrast olli teinud, on uinunud maggama, ja on pandud omma wannematte jure, ja on mäddanemist näinud.

37. Agga se, kedda Jummal on üllesärratanud, ei olle mitte mäddanemist tunnud.

38. Sepärrast olgo teile nüüd teäda, mehhed, wennad, et teile sefinnatse Kristusse läbbi pattude andeksandminne kulutakse.

Luk. 24, 47.

39. Ja iggaüks, kes ussub, moistetakse selle sinnatse sees õigeks keigest sest, kust teie Mosesse käsoõppetusse läbbi ei woind õigeks sada.

Kalat. 2, 16. Jes. 53, 6. 11.

40. Katske nüüd, et teie peäle ei tulle, mis prohwetide kirja sees on öeldud:

41. Wadage teie pölgiad, ja pange immeks, ja minge tühja; sest ma teen üht teggo teie aial, üht teggo, mis teie mitte ei ussu, kui kegi teile sedda rägib.

Hab. 1, 5.

42. Agga kui Juda rahwas koggodusse koiast wälialäksid, palluſid paggaad, et neile neid sanno hingamisse päwa wahhel piddi räkitama.

43. Agga kui se koggodus ühhest ärralahkus, käisid paljo Juda rahwast, ja kes Juda rahwa usko ollid heitnud, ja Jummalat temisid, Paulusse ja Parnaba järrel, kes nendega räkisid ja neid melitasid, et nemmad piddid jänma Jummala armo sisse.

v. 11, 22. 23. v. 14, 22.

44. Agga teisel hingamisse päwal, mis tulli, koggus pea keik linn Jummala sanna kuulma.

45. Agga kui Juda rahwas sedda rahwast nägid, said nemmad täis wihha, ja räkisid se wasto, mis Paulus ütles, nemmad räkisid wasto ja teotasid.

46. Agga Paulus ja Parnabas räkisid julgeste ja ütlesid: Se olli tarwis, et Jummala sanna teile piddi essite räkitama; agga nüüd, et teie sedda ennesteſt ärralükkate, ja ei arwa issendid mitte iggawesse ello wäärt, wata, siis pörame meie ennast pagganate pole. Matt. 10, 6. Luk. 7, 30.

47. Sest nenda on meid Issand käsknud: Minna

ollen sind paganatte walgusseks pannud, et sa peed ollema õnnistusseks Matsani. Jes. 49, 6.

48. Agga kui need pagganad sedda kuulsid, said nemmad röömsaks, ja auustasid Issanda sanna ja said usklikkuks ni mitto, kui iggawesseks elluks ollid walmistud.

49. Agga Issanda sanna kautati laiale keik se Malábbi.

50. Agga Juda rahwas kihhutasid need naesed, kes Jummalat tenisid, ja ausees ollid, ja linna üllemaid, ja tõstsid kiusamist Paulusse ja Parnaba wasto ja aiasid neid ourma raiade pealt árra.

51. Agga nemmad puistasid omma jalge pörmo nende peále, ja tullid Ikonia linna. Matt. 10, 14.

52. Agga jüngrid täideti römoga ja pühha Waimoga.

14. Peatük.

Paulus ja Parnabas õpetawad Ikonias ja teisis paikus. Juda rahwas kippuwad nende peále. Paggana rahwas mõtlewad neid jummalad ollewad. Paulust wisfatakse kiwwidega, pärrast lähhäwad nemmad Antiochia.

Agga Ikonias sündis, et nemmad ühtlase tullid Juda rahwa koggodusse kotta, ja nenda räkisid, et suur hulk ni hästi Juda kui Kreka rahwast usklikkuks sai.

2. Agga need sannakuulmatta Juda rahwas kihhutasid ja teggid wihhaseks pagganatte meled wendade wasto.

3. Siis wibisid nemmad senna kaua aega, ja õppetasid julgeste Issanda peále lotes, kes andis tunnistust omma armo sannale, ja laskis tähtä ja immetegusid sündida nende kätte läbbi.

4. Agga se linna rahwas läks kahte hulka, ja teised ollid Juda rahwa poolt, agga teised Apostlide poolt.

5. Agga kui pagganad ja Juda rahwas omma üllemattega nende peále kippusid, et nemmad neid piddid teotama ja kiwwidega wiskama,

6. Siis said nemmad sedda teáda, ja pöggenesid Lükaonia male, Lüstra ja Derbeni linnade sisse, ja senna ümberkaudo.

Matt. 10, 23.

7. Ja seál ollid nemmad armoõppetust kulutamas.

8. Ja úks mees olli Lústras, se olli wiggane jalgust ja istus: se olli jalloto emma ihhust, kes ellades ei kőndinud:

9. Sesinnane kulis Paulust rákiwad, ja kui ta úksi silmi temma peále watis, ja nággi, et temmal usk olli, et ta woiks terweks sada;

10. Útles temma sure heálega: Touse omma jalge peále pústi; ja temma kargas úlles, ja kőndis.

11. Agga kui rahwas nággi, mis Paulus olli teinud, tőstsid nemmad omma heále, ja útlesid Lúkaonia kele: Jummalad on innimeste sarnatseks sanud, ja meie jure mahhatulnud.

12. Ja húúdsid Parnabast Jupitriks, ja Paulust Merkuriusseks, sest et temma se kőnnemees olli.

13. Agga Jupitri pap, kes nende liñna allewis olli, tői hárgi ja őiekessist párgi koia wárrawa ette, ja tahtis rahwaga ohwrida.

14. Agga kui Apostlid, Parnabas ja Paulus sedda kuulsid, kárristasid nemmad ommad kued lőhki, ja kargasid kissendades rahwa sekka,

15. Ja útlesid: Mehhed, mikspárrast teie sedda tete? Meie olleme ka nisammosuggused nődrad innimessed kui teie, ja kulutame teile armoőppetust, et teie neist tűhjaist asjust peate pőőrma ellawa Jummala pole, kes on teinud taewast ja maad, ja merd, ja keik, mis nende sees on;

16. Kes endisel pőlwel on lasknud keik pagganad káia ommad teed,

17. Ja siiski ei olle temma isseennast mitte tunnistamatta játnud, et ta meile on head teinud, ja on taewast meile wihma ja head wiljalist aega annud, ja roa ja rőmoga meie súddamed táitnud.

18. Ja kui nemmad sedda útlesid, siis waigistasid nemmad waewalt sedda rahwast, et nemmad neile mitte ei piddand ohwrima.

19. Agga Antiohkiast ja Ikoniast tullid Juda rahwas senna, ja melitasid rahwast, ja wiskasid Paulust kiwwidega, ja weddasid tedda liñnast wálja, ja mőtlesid, tedda surnud ollewad.

20. Agga kui jüngrid

temma ümber tullid, tousis temma ülles, ja läks linna; ja teisel päwal läks ta ärra Parnabaga Terbeni.

21. Ja kui nemmad selle linnale armoõppetust said kulutanud, ja mitto jüngriks teinud, läksid nemmad taggasi Lüstra, ja Ikonia, ja Antiohkia,

22. Kinnitasid jüngritte hinged, ja maenitsesid neid usso sisse jäda, ja et meie mitme willetsusse läbbi peame Jummala riki minnema. 2 Tim. 3, 12.

23. Agga kui nemmad igga koggodusele siin ja seäl said wannemid seädnud, ja paastmissega Jummalat pallunud, jätsid nemmad neid Issanda holeks, kenne sisse nemmad ollid hakkanud usknia.

24. Ja kui nemmad Pisidia maad ollid läbbikäinud, said nemmad Pamwilia male.

25. Ja kui nemmad Perges said se sanna räkinud, läksid nemmad alla Attalia linna.

26. Ja seält läksid nemmad laewaga Antiohkia, kust nemmad ollid Jummala armo holeks antud seks töoks, mis nemmad ollid lõppetanud. p. 13, 1. 2.

27. Agga kui nemmad senna said ja koggodust kokkokogguside, siis kulutasid nemmad, mis sured asjad Jummal nendega olli teinud, ja et temma paggannattele usso ukse olli lahti teinud.

28. Agga nemmad wibisid senna kaua aega jüngrittega.

15. Peatük.

Apostlide õppetussed ümberleikamisest ja digeksamisest.

Ja monningad tullid alla Juda maalt, ja õppetasid neid, kes wennad: Kui teie ei lasse ennast Mosesse kombe järrele ümberleikada, siis ei woi teie mitte önsaks sada.

2. Kui nüüd kärra tousis, ja Paulusse ja Parnabal nendega mitte pissut waidlemist ei olnud, seädsid nemmad, et Paulus ja Parnabas ja monni mu neist piddid üllesminnema Jerusalemma Apostlide ja wannematte jure sesinnatse küssimisse pärrast.

3. Ja koggodus satis neid tele, ja nemmad läksid Wõnikiast ja Samariast läbbi, ja kulutasid pagganatte ümberpöörmist, ja teggid suurt römo keikile wendadele.

4. Agga kui nemmad Jerusalemma said, woeti neid koggodusseſt, ja Apostlideſt ja wannemiſt wasto; ja nemmad kulutasid, mis sured asjad Jummal nendega olli teinud.

5. Agga monningad Wariseride seltsist, kes usklikkuks ollid sanud, wõtsid kätte ja ütlesid: Neid peab ümberleikama, ja käskma Mosesse käsko pidada.

6. Siis tullid Apostlid ja wannemad kokko, selle asja järrele kulama.

7. Agga kui se assi paljo waidlemiſt teggi, wõttis Peetrus kätte, ja ütles nende wasto: Mehhed, wennad, teie teate, et Jummal jo ammuſt aiast meie seas on ärrawallitsenud, et minno su läbbi pagganad armoõppetusse sanna piddid kuulma ja uskma. p. 11, 18.

8. Ja Jummal, se südame tundia, on neile tunnistanud, ja neile pühha Waimo annud, nenda kui meilegi.

9. Ja ep olle ühtegi wahhet teinud meie ja nende wahhel, ja on nende südamed usso läbbi puhtaks teinud.

10. Mis siis teie nüüd Jummalat kiusate, et teie jüngritte kaela peäle sedda ikket pannete, mis ei olle meie wannemad egga meie suutnud kanda?

11. Waid meie ussume Issanda Jesusse Kristusse armo läbbi önsaks sada, otse nenda kui nemmadke. Rom. 3, 24. Ewes. 2, 4. 8.

12. Agga keik rahwahulk jäi wait, ja kuulsid Parnabast ja Pauluſt ütlesträkiwad, mis sured tähhed ja immeteud Jummal pagganatte seas nende läbbi olli teinud.

13. Agga pärraſt kui nemmad said wait jänud, kostis Jakobus ja ütles: Mehhed, wennad, kuulge mind.

14. Simon on ärraſelletanud, kuida Jummal essite on tulnud katsma, ja pagganatte seaſt ühhe rahwa wõtma omma nimme peäle. p. 10, 44.

15. Ja sega sünniwad ühte prohwetide sannad, nenda kui kirjotud on:

16. Pärrast sedda tahhan ma jälle tulla ja ülesehhitada Taweti maia, mis on ärralaggunud, ja tahhan temma praud ärraparrandada, ja sedda ülesehhitada, Amos. 9, 11.

17. Et need üllejänud innimesed ja keik pagganad, kenne peäle minno nimmi on appi hütud, Jssandat peawad otsima, ütleb Jssand, kes sedda keik teeb.

18. Jummalal on keik temma teud iggawesest teäda.

19. Sepärrast arwan minna, et neile, kes pagganatte seast Jummala pole pöörwad, mitte ei pea tülli tehtama,

20. Waid et neile peab kirjotama, et nemmad ennast hoidwad woóraste jummalatte rojastamisse, ja pordo ello, ja ärralákkatud lojuste, ja werre eest. 3 Mos. 3 17.

21. Sest Mosessel on wannust aegust keige linnade sees neid kül, kes tedda kulutawad, ja tedda loetakse igga hingamisse päwal koggodusse koddade sees.

22. Siis arwasid Apostlid ja wannemad keige se koggodusega heaks, ende seast mehhi wallitseda ja läkkitada Antiohkia Paulusse ja Parnabaga Judast, kelle liignimmi Parsabas, ja Silast, kes üllemad mehhed ollid wendade seast,

23. Ja kirjotasid nende käe läbbi nenda: Meie, Apostlid ja wannemad ja wennad läkkitame terwist neile wendadele, kes pagganatte seast on Antiohkias, ja Siria ja Kilikia maal.

24. Et meie olleme kuulnud, et monningad meie seast on wäljaläinud, ja on teid öppetamisega seggaseks teinud, ja teie hinged kahsipiddi mötlema teinud, ütteldes, et teid peab ümberleikama, ja käsko pidama, kedda meie sedda mitte ep olle käsknud:

25. Siis olleme meie, kes meie ühhel melel kous ollime, heaks arwanud, mehhi ärrawallitseda ja teie jure läkkitada meie armsa Parnaba ja Paulussega,

26. Nisugguste inimes-

tega, kes ommad hinged on ärraannud meie Jssanda Jesusse Kristusse nimme eest.

27. Siis olleme meie nüüd läkkitanud Judast ja Silast, kes susannaga seddasamma peawad kulutama.

28. Sest pühha Waim, ja meie olleme heaks arwanud, ei ühtegi koormat ennam teie peäle panna, kui agga sedda, mis wägga tarwis on,

29. Et teie peate ennast hoidma woóra jummala ohwride ja werre, ja ärralákkatud lojukse ja pordo ello eest; kui teie ennast nende eest hoiate, siis tete teie hästi. Jäge Jummalaga.

30. Kui nemmad nüüd ollid tele sadetud, said nemmad Antiohkia, ja kogguśid rahwa hulka kokko, ja andśid neile se ramato kätte.

31. Agga kui nemmad sedda said luggenud, said nemmad röömsaks se maenitsusse pärrast.

32. Agga Judas ja Silas, kes ka isse prohwetid *maenitsesid* need wennad mitme sannaga, ja kinnitasid neid.

33. Agga kui nemmad senna tükki aega wibisid, sadeti neid rahhoga neist wendadest Apostlide jure.

34. Agga Silas arwas hea ollewad senna jäda.

35. Agga Paulus ja Parnabas wibisid Antiohkia, ja öppetasid ja kulutasid Jssanda armoöppetusse sanna ka mitme teisega.

36. Agga monne päwa pärrast ütles Paulus Parnaba wasto: Et lähki taggasi ommad wennad katsma keik linnad lähbi, kus meie Jssanda sanna olleme kulutanud, kuida nende käśsi käib.

37. Agga Parnabas andis nou, et nemmad ennestega piddid wötma Joanneśt, kedda hütakse Markusseks. p. 12, 12. 25.

38. Agga Paulus ei arwand heaks, seddasinnast ennesega wötta, kes neist Pamwiliast olli ärralahkunud, ja mitte nendega töle läinud. p. 13, 13

39. Sepärrast tulli neil se nukker meel, et nemmad teine teisest ärralahkusid,

ja et Parnabas enneſe jure wõttis Markuſt, ja läks laewaga Kũprusse sare.

40. Agga Paulus wallitſes Silast, ja läks árra, ja tedda jáeti wendadeſt Jummala armo holeks.

41. Agga temma läks Siria ja Kilikia maadlábbi, ja kinnitas koggodussi.

16. Peatük.

Paulus wõttab Timoteust ümberleikata. Õpetab monnes liñnas. Aiab Wilippi liñnas ühhe kurja Waimo wálja. Sepárrast pekstakse tedda ja Silast witstega. Jummal peástab neid wangitornist. n. t. s.

Ja temma sai Terbeni ja Lũstra liñna, ja wata, seál olli úks jünger, Timoteus nimmi, ühhe usklikko Judanaese poeg, agga Kreka issast.

2. Sel olli hea tunnistus wendadest, kes Lũstras ja Ikonias ollid.

3. Sedda tahtis Paulus, et ta temmaga piddi wáljaminnema, ja wõttis kátte ja ümberleikas tedda nende Juda rahwa párrast, kes neissammus paikus ollid; sest nemmad tundsid keik temma issa, et ta Krekamees olli. 1 Kor. 9, 20.

4. Agga kui nemmad liñnad läbbikáisid, kástsid nemmad neid piddada need seádmissed, mis Apostlidest ja wannemist Jerusalemmas ollid seátud. p. 15, 20. 29.

5. Siis kinnitati need koggodusséd uskus, ja neid sai iggapááw ennam loo polest.

6. Agga kui nemmad Wrigia ja Kálatia maad läbbikáisid, keeldi neid pũhhast Waimust, sedda sanna rákimast Asia maal.

7. Kui nemmad Misia male said, pũũdsid nemmad Pitinia maast läbbi miñna, ja pũhha Waim ei lasknud neid mitte.

8. Agga kui nemmad Misia maalt mõda läksid, tullid nemmad alla Troa pole.

9. Ja Paulus nággi ühhe nággemist ósel: úks Makedonia Ma mees seisis, ja pallus tedda ja útles: Tulle alla Makedonia male, ja aita meid.

10. Agga kui temma sedda nággemist olli náinud, siis pũũdsime meie seddamaid wáljaminna Makedonia male, ja ollime se peále julged, et Jssand meid olli kutsnud, neile armoõppetust kulutama.

35. Agga kui walge kätte sai, siis lákkitasid pealikkud linnasullased útlema: Lasse need innimesed lahti.

36. Siis rákis se wangihoidia needsinnatsed sannad Paulusele: Need pealikkud on seie lákkitanud, et teid peab lahti lastama; sepárrast tulge nüüd wálja, ja minge rahhoga.

37. Agga Paulus útles neile: Nemmad on meid awwalikkult peksnud ilmakohtomoistmatta, ja meie olleme Romamehhed, nemmad on meid wangitorni heitnud, ja nüüd tahtwad nemmad meid sallaja waljalükkata? ei mitte nenda; waid tulgo nemmad isse, ja saatko meid wálja.

38. Agga need linnasullased kulutasid need sannad neile pealikkuile, ja nemmad kartsid, kui nemmad kuulsid, neid Romamehhed ollewad,

39. Ja nemmad tullid ja palluſid neid, ja kui nemmad neid wáljatóid, palluſid nemmad neid, et nemmad linnast piddid árraminnema.

40. Siis tullid nemmad wangitorniſt wálja, ja lákſid Lidia jure; ja kui nemmad ſaid wennad náinud, tróóſtiſid nemmad neid, ja lákſid árra.

17. Peatük.

Mis Paulus teinud, ja mis waewa ta náinud Teſſalonika, Peroe ja Ateną linnas.

Agga kui nemmad Amwipoliſt ja Apollonaſt lábbilákſid, ſiis ſaid nemmad Teſſalonika linna, kuſſa úks Juda rahwa koggoduſſe kodda olli.

2. Agga Paulus láks omma kombe párrast ſisſe nende jure, ja rákis neile kolmel hingamisſe páwal kirjaſt,

3. Selletas, ja náitis selgeste, et Kristus piddi kannatama ja úllestousma ſurnuſt, ja et ſeſinnane on Kristus Jeſus, kedda minna, útles temma, teile kulutan. Luk. 24, 26. 46.

4. Ja monningad neiſt uskuſid, ja heitſid ennaſt Paulusſe ja Sila pole, ja ſuur hulk Kreka rahwaſt, kes Jummalat teniſid, ja neid ſuurtſuggu naeſi ei mitte pisſut.

5. Agga sannakuulmatta Juda rahwas said wihhaseks, ja wõtsid ennese jure monningad wallatumad tiggedad mehhed, ja saatsid rahwast kokko jooksma, ja tõstsid tülli linnas, ja tormasid Jasoni koia peale, ja püüdsid neid rahwa sekka wia.

6. Agga kui nemmad neid ei leidnud, weddasid nemmad Jasonit, ja monningad wennad linna üllematte ette, ja kissendasid: Need, kes keiges mailmas tülli tõstwad, on ka siin,

7. Neid on Jason wastowõtnud, ja needsinnatsed keik tewad Keisri käskude wasto, ja ütlewad, teist kuningast ollewad, Jesust.

Luk. 23, 2.

8. Ja nemmad ukkutasid takka rahwast ja linna üllemad, kes sedda kuulsid.

9. Ja kui nemmad Jasonit, ja teisi ollid käemehhiks wastowõtnud, laskid nemmad neid lahti.

10. Agga wennad saatsid seddamaid lähhi öid Paulust ja Silast Peroe linna; kui nemmad senna said, läksid nemmad Juda rahwa koggodusse kotta.

11. Agga need ollid ausamad kui need, kes Tessalonikas ollid, sest nemmad wõtsid se sanna keige hea melega wasto, ja otsisid iggapäwa kirja seest, kas se nenda piddi ollema.

Jes. 34, 16. Joan. 5, 39.

12. Siis uskid nüüd paljo neid, ja ei mitte pissut neid Kreka rahwa ausaid naesi ja mehhi.

13. Agga kui Juda rahwas Tessalonikas teäda said, et ka Peroes Jummala sanna Paulusset kulutati, tullid nemmad ka senna, ja ukkutasid sedda rahwast takka.

14. Agga siis saatsid wennad Paulust seddamaid merrest sadik minnema; agga Silas ja Timoteus jäid senna. v. 16, 1.

15. Agga need, kes Paulust saatsid, wisid tedda Atena linnast sadik, ja kui nemmad käsko said Sila ja Timoteusse kätte, et nemmad otse ruttuste temma jure piddid tullema, läksid nemmad ärra.

16. Agga kui Paulus Atenas neid otis, siis läks temma waim temma sees nukraks, kui ta näggi, sed-

da liinna woõra jummala tenistust täis ollewad.

17. Sepärrast räkis temma koggodusse koias Juda rahwaga ja nendega, kes Jummalat tenisid, ja kes turro peäl iggapääw temma jure juhtusid.

18. Agga monningad targad Epikurusse ja Toikusse seltsist waidlesid temmaga, ja monningad ütlesid: Mis siis se lobba tahhab õõlda? agga teised ütlesid: Tedda näikse woõraid waimusid kulutawad; sest ta olli Jesust ja ülleskousmist neile kulutanud.

19. Ja nemmad wõtsid tedda kinni, ja wisid kohto paika, mis hütakse Areopagusseks, ja ütlesid: Kas meie woime teäda sada, mis uus õppetus se on, mis sinna õppetad? 1 Kor. 2, 14.

20. Sest sa tood monda woõra asja meie kõrwade ette, sepärrast tahhame meie nüüd teäda sada, mis se peab ollema.

21. (Agga keik Atena rahwas, ja need woõrad, kes nende jure ollid tulnud ellama, ei teinud muud, kui et nemmad usi sannid könnelesid ja kuulsid.)

22. Agga Paulus seisis kesk kohtopaika, mis Areopagusseks hüti, ja ütles: Atenamehhed, minna nään, et teie keikipiddi ommad jummalad surema holega kui mu rahwas tenite.

23. Sest ma ollen läbbiminnes, ja teie jummala tenistusse wisid wadates, ka ühhe altari leidnud, mis peäle olli kirjotud: Selle tundmatta Jummalale. Kedda teie nüüd teädmatta tenite, sedda kulutan minna teile.

24. Jummal, kes mailma on teinud ja keik, mis seäl sees, sesuunane, et temma taewa ja Ma Jssand on, ei ella mitte nende templide sees, mis kättega on tehtud;

25. Tedda ei tenita ka mitte innimeste käsist, otsego olleks temmal middagi waia; ta annab isse keikile ello ja õhko, ja keik.

26. Ja temma on teinud ühhest werrest keik innimeste suggu keige Ma peäl ellama, ja on määranud sedda aega, mis ta enne ön seädnud, ja raiad, kus nemmad peawad ellama:

27. Et nemmad sedda

Issandat piddid otsima, kas nemmad tedda kúl woiksid otsego kättega katsuda ja leida, ehk temma kúl iggaúhheste meie seast kaugel ep olle:

Jes. 55, 6. Jer. 23, 23. 24.

28. Sest temma sees ellame, ja ligume, ja olleme meie; nenda kui monningad laukoteggiad, kes teie jures on, ka úttelnud: Sest meie olleme ka temma suggu. Joh. 10, 12.

29. Kui meie núúd Jummala suggu olleme, siis ei pea meie mitte mõtlema, et se jummalik olleminne kulla ehk hõbbeda ellik kiwwi kuio sarnane on, mis inimeste kunsi ja mõtte läbbi on tehtud.

30. Sepärast on Jummal kúl mitto rummalusse aega sallinud; agga núúd kulutab temma keikile inimestele keikis paikus, et nemmad peawad meelt parrandama,

p. 14, 16. Luk. 24, 47.

31. Sepärast et temma úhhe päiwa on seädnud, millal ta mailma peäle tahhab kohhut moista õigusses úhhe mehhe läbbi, kedda ta seks on seädnud, ja pakkub usko keikile pärrast sedda, kui ta tedda on surnust úllesärratanud.

32. Agga kui nemmad surnutte úllestousmist kuulsid, pannid teised sedda naeruks, agga teised útlesid: Meie tahhame sind se asja pärrast teist puhko kuulda.

33. Ja nenda läks Paulus nende keskelt ärra.

34. Agga monningad mehhed hoidsid temma pole, ja usksid, kelle seast ka olli Tionisius, úks kohto issand, ja úks naene, Tamaris nimmi, ja muud nendega.

18. Peatük.

Mis Paulusel Korintusse linnas ja mu paikas on teggemist. Apollo kulutab Kristust.

Agga pärrast sedda läks Paulus Atenast ärra, ja tulli Korintusse linna,

2. Ja leidis úhhe Judamehhe, Akilas nimmi, se olli Pontussest pärrit, kes olli hilja Italiamaalt tulnud omma naese Priskillaga, sepärrast et Keiser Klaudius olli käsknud keik Juda rahwast Roma linnast ärramiñna; nende jure läks temma.

3. Ja et temmal nendega úks ammet olli, jäi temma nende jure, ja teggi tööd, ſeſt nemmad ollid omma ammeti poleſt telki teggiad. p. 20, 34. 2 Kor. 11, 9.

4. Agga temma öppetas koggodusſe koias iggal hingamisſe päwal, ja melitas Juda ja Kreka rahwaſt uſkma.

5. Agga kui Silas ja Timoteus Makedonia maalt tullid, ſiis tundis Paulus kitſaſt ommas waimus, et ta Juda rahwale piddi tunnistama, et Jeſus on ſe Kristus.

6. Agga kui nemmad wastopannid ja teotaſid, puistas temma ommad rided, ja útles nende wasto: Teie werri olgo teie Pea peále; minna ollen puhhas, ja tahhan ſeſt aiaſt pagganatte jure minna.

7. Ja kui ta ſeált árraláks, ſai temma úhhe mehhe kotta, Justus nimmi, kes Jummalat tenis, ja temma kodda olli otſe koggodusſe koia kórwas.

8. Agga Krispus koggodusſe koia úllem uskus Issanda ſisſe keige omma perega; ja paljo Korintusſe rahwaſt, kes ſedda kuulſid, uſkſid, ja neid ristiti.

9. Agga Issand útles nággemisſe lábbi öſe Paulusſele: Árra karda, waid rági, ja árra olle mitte wait:

10. Seſt minna ollen ſinnoga, ja úkski ei pea ſinno peále tullema, et ta ſaaks ſulle kurja tehha: ſeſt mul on paljo rahwaſt ſiin linnas.

11. Siis ſeiſis temma ſeál úhhe aasta ja kuus kuud, ja öppetas nende ſeas Jummala ſanna.

12. Agga kui Kallion Ahkajama wallitſeja olli, ſeiſid Juda rahwas úhhes meles Paulusſe wasto, ja wiſid tedda kohtojárje ette,

13. Ja útleſid: Seſinnane melitab rahwaſt, käſſo wasto Jummalat tenima.

14. Agga kui Paulus tahtis ſuud lahti tehha, ſiis útles Kallion Juda rahwa wasto: Kui ſe ial úks úllekohtune aſſi ehk kurri tö olleks, oh Juda rahwas! ſiis wöttaksin minna kúl teid kuulda, nenda kui kohhus olleks. p. 25, 11.

15. Agga et ſe úks waidleminne on ſanna, ja nimmede, ja käsſoõppetusſe párraſt teie ſeas, ſiis katske isſe; ſeſt minna ei tahha nende asjade úlle kohtomoistia olla.

16. Ja temma aias neid kohtojárje eeſt árra.

17. Agga keik Kreka rahwas wõtſid Sosteneſt úhhe koggodusſe koia úllemat kátte, ja pekſid tedda kohtojárje ees; ja Kallion ei holind ſeſt middagi.

18. Agga Paulus jái ſenna weel mitto páwa, ja kui ta ſai wennad Jummalaga jätnud, láks temma laewaga Siria male, ja temmaga Priskilla ja Akilas, kui ta olli omma Pea paljaks aianud Kenkreas, ſeſt ta olli ſedda tootanud.

19. Ja temma tulli Eweſusſe linna, ja jättis neid ſenna; agga temma isſe láks koggodusſe kotta, ja kõnneles Juda rahwaga.

20. Ja kui nemmad tedda palluſid, et ta ennam aega nende jure piddi jáma, ei tahtnud temma mitte;

21. Waid jättis neid Jummalaga, ja útles: Minna pean tõeste tullewa Pühha Jeruſalemmas piddama, agga ma tahhan jálle teie jure taggaſi tulla, kui Jummal tahhab; ja temma láks Eweſusſeſt árra.

22. Ja kui ta Keiſarea ſai, láks temma úlles, ja terretas koggoduſt, ja láks alla Antiohkia.

23. Ja kui ta ſeál olli olnud tükki aega, láks ta árra, ja käis úkſi járri Kalatia ja Wrigia maad läbbi, ja kinnitas keik jüngrid.

24. Agga úks Judamees, Apollos nimmi, Alekſandria liñnaſt párrit, úks wahwa kõnnemees, tulli Eweſusſe, ſe olli wäggew kirjas. 1 Kor. 3, 5. 6.

25. Seſinnane olli õppetud Jſſanda tee peále, ja olli tulline Waimus, rákis ja õppetas õiete hästi Jſſanda õppetuſſed, ja moistis úkspáinis Joannesſe riſtmiſt.

26. Ja ſeſinnane hakkas julgeste õppetama koggodusſe koias; agga kui Akilas ja Priskilla tedda kuulſid, wõtſid nemmad tedda

enneste jure, ja selletasid temmale selgeminne ärra Jummala teed.

27. Agga kui ta tahtis Ahkaja male minna, siis maenitsesid wennad tedda, ja kirjotasid jüngrittele, et nemmad piddid tedda wasto wõtma; kui ta senna sai, satis temma paljo kasso neile, kes ollid usklikkuks sanud armo läbbi.

28. Sest ta andis wahwaste Juda rahwale märko awwalikkult, ja näitis kirjast, et Jesus on Kristus.

19. Peatük.

Mis Paulus Ewesusses teinud.

Agga se sündis, kui Apollos Korintusses olli, et Paulus üllemad makohhad läbbikäis ja Ewesusse tulli, ja kui ta monningad jüngrid leidis,

2. Ütles temma neile: Kas teie ollete pühha Waimo sanud, kui teie usklikkuks saite? agga nemmad ütlesid temmale: Meie ep ollege kuulnud, kas üks pühha Waim on. Joan. 7, 38. 39.

3. Ja temma ütles neile: Mis peäle teie siis olle *ristitud*? agga nemmad ütlesid: Joannesse ristmisse peäle.

4. Agga Paulus ütles: Joannes on kül ristinud meleparrandamisse ristmisega, ja on rahwale üttelnud, et nemmad selle sisse piddid uskma, kes pärrast tedda piddi tullema, se on, Kristusse Jesusse sisse. Matt. 3, 11.

5. Agga need, kes Joannest kuulsid, on temmast ristitud Issanda Jesusse nimme sisse.

6. Ja kui Paulus käed nende peäle panni, tulli pühha Waim nende peäle, ja nemmad räkisid wõõraid keelesid, ja räkisid prohweti wisil.

7. Agga neid keik olli liggi kaksteistkümmend meest.

8. Agga temma läks koggodusse kotta, ja räkis julgeste kolm kuud, õppetas ja melitas neid Jummala rigi asjo noudma.

9. Agga kui monningad kowwaks said, ja ei uskund, ja kurjaste räkisid sest teest ehk armoõppetussest rahwahulga ees, läks temma nende juurest ärra, ja lahhutas ärra need jüngrid, ja räkis iggapäwa üh-

he mehhe kolis, kedda hûti Tirannusseks.

10. Agga se sündis kaks aastat, nenda et keik, kes Asia maal ellasid, Issanda Jesusse sanna said kuulda, ni hästi Juda kui Kreka rahwas. p. 18, 19.

11. Ja Jummal teggi wäggewaid ja immelikkuid teggusid Paulusse kätte läbbi, p. 14, 3.

12. Nenda et nemmad ka temma ihho peält higgirättikud ja pölled haigede peäle wisid, ja et need tõwwed neist ärralahkusid, ja kurjad waimud neist wäljalähsid.

13. Agga monningad hulkujad Judamehhed, kes kurja waimude waññutajad ollid, wõtsid kätte Issanda Jesusse nimme nende peäle nimmetada, kel kurjad waimud ollid, ja ütlesid: Meie waññutame teid ärra Jesusse polest, kedda Paulus kulutab.

14. Agga need, kes sedda teggid, ollid üllemapreestri Skewa, ühhe Judamehhe, seitse poega.

15. Agga kurri waim wastas, ja ütles: Jesust tunnen minna, ja Paulust tean minna; agga teie, kes teie ollete?

16. Ja se innimenne, kelle sees se kurri waim olli, kargas nende peäle, ja kui ta sai woimust nende üle sanud, woitis temma neid ärra, nenda et nemmad allasti ja hawatud sest koiast ärrapõggenesid.

17. Agga se sai teäda keikile Juda ja Kreka rahwale, kes Ewesusses ellasid; ja hirm tulli nende keikide peäle, ja Issanda Jesusse nimmi auustati wägga.

18. Ja neid tullid ka paljo, kes usklikkuks ollid sanud, ja tunnistasid ja kulutasid ülles ommad teud.

19. Agga paljo neist, kes ligakunsi ollid prukinud, tõid kokko need ramatud, ja põletasid neid keikide nähhes ärra, ja arwasid nende hinda ülles, ja leidsid sedda wiiskümmend tuhhat hõbbetükki ollemast.

20. Ni wäggewaste kaswis Issanda sanna, ja sai woimust.

p. 12, 24. Jes. 55, 11.

21. Agga kui se olli sündinud, wõttis Paulus waimus ette Makedonia ja Ah-

kaſa maalt lähhi käies Jeruſalemma miñna, ja ütles: Kui ma ſaan ſeäl käinud, ſiis pean minna ka Roma liñna näggema.

p. 18, 21.

22. Siis läkkitas temma kaks neist, kes tedda teniſid, Timoteust ja Erastust Makedonia male, ja jäi iſſe puhhuks aiaks Asia male.

23. Agga ſel aial ei tousnud mitte piſſut tülli ſelle tee ehk öppetusſe pärraſt.

24. Seſt üks, Demetrius nimmi, üks kullaſep teggi Diana kirriko kuiuſid höbbedaſt, ja ei ſaatnud ammetimeestele ei piſſut kaſſo.

25. Neid koggus temma kokko ja neid, kes niſuguſe tö kallal töteggiad ollid, ja ütles: Mehhed, teie teate, et meil ſeltſinnatſeſt tööſt kaſſo on;

26. Ja teie näte ja kulete, et ſeſinnane Paulus mitte ükspäinis Eweſusſes, waid ka pea keige Asia maal paljo rahwaſt melitab ja ärraekſitab, ütteldes, et need polle mitte jummalad, mis kättega on tehtud.

Laul. 115, 4.

27. Agga ſe ei ſada meile mitte ükspäinis ſedda kahjo, et meie ammet ennam middagi ei maksa, waid et ka ſe ſure jummala Diana pühha kodda mikski ei panda, ja et ka temma ſuur au ärrakautakſe, kedda keik Asia ja mailm kui jummalat tenib.

28. Agga kui nemmad ſedda kuulſid, ſiis ſaid nemmad täis wihha, kisſendaſid ja ütleſid: Suur on Eweſusſe rahwa Diana!

29. Ja keik ſe liñna ſees olli wägga ſeggane aſſi, ja nemmad tormaſid ühhel melel mängiturro peäle, ja wötſid kinni Kajuſt ja Aristarkuſt, Makedonia mehhed, Paulusſe ſeltſimehhed.

30. Agga kui Paulus rahwa ſekka tahtis miñna, ei laſknud jüngrid tedda mitte.

31. Agga monningad Asiama üllemad ollid ka temmaga ſöbrad, need läkkitaſid temma jure, ja palluſid, et ta mitte ei piddand minnema ſenna mängiturro peäle.

32. Ja teiſed kisſendaſid

sedda, teised teist; sest se koggodus olli seggane, ja surem hulk ei teädnud mitte, mikspärrast nemmad ollid kokkotulnud.

33. Agga nemmad wisid Aleksandrust rahwa seast wälja, kui Juda rahwas tedda sai ette lükkanud; agga Aleksandrus löi käega nende pole, ja tahtis rahwa kuuldes ennese eest kosta.

34. Agga kui nemmad moistsid, et ta Judamees olli, siis teggid keik ühhe heäle, ja kissendasid liggi kaks tundi: Suur on Ewesusse rahwa Diana!

35. Agga kui se kohtokirjotaja rahwast sai waigistanud, ütles temma: Ewesusse mehhed, missuggune innimenne on, kes ei peaks teädma, et Ewesusse rahwa lin se sure jummala Diana ja se taewast mahhalangenud kuio hoidia on?

36. Et nüüd ükski ei woi senna wasto räkida, siis on teie kohhus wait olla, ja ei ühtegi äkkitse melega tehha.

37. Sest teie ollete need mehhed seie tonud, kes ei olle teie templi risujad, egga teie jummala teotajad.

38. Kui nüüd Demetriusse ja neil ammetimeestel, kes temmaga on, kellegi peäle middagi on kaebamist, siis petakse kohhut, ja siin on mawallitsejad, kaebago nemmad teine teise peäle.

39. Agga kui teil muid asjo on otsimist, siis sünnib sedda öige koggodusse sees selletada.

40. Sest meile tulleb karta, et se tännapäwase kärra pärrast meie peäle weel kaebatakse, ja meil ep olle ühtegi asja, misga meie woime wastada sellesinnatse kokkojooksmisse pärrast. Ja kui ta sedda sai üttelnud, laskis temma sedda rahwast ärraminna.

20. Peatük.

Paulus läbbäb Troa ja Miletusse poole, ja mis ta seäl on teinud.

Kui nüüd se kärrin olli waigistud, kutsus Paulus jüngrid ennese jure, ja kui ta neid sai Jummalaga jätnud, läks temma ärra Makedonia male minnema.

2. Agga kui ta need Ma-

kohhad sai läbbikäinud, ja neid mitme sannaga maenitsenud, tulli temma Kreka male.

3. Ja kui ta senna kolm kuud olli wibinud, ja Juda rahwas tedda sallaja takkakiusasid, kui temma piddi Siria male laewaga minnema, siis olli temmal se nou, Makedonia maalt läbbi taggasi tulla.

4. Agga Sopatrus, kes Peroest, satis tedda Asia maast sadik, ja Tessalonika rahwa hulgast saatsid tedda Aristarkus ja Sekundus, ja Kajus, kes Terbenist, ja Timoteus; agga Asiama mehhed ollid temmaga, Tigikus ja Trowimus:

5. Need läksid ele ärra, ja ootsid meid Troas.

p. 16, 8.

6. Agga meie läksime laewaga pärrast neid hapnematta leibade päiwi Wilippist ärra, ja saime nende jure Troa wiendamal päwal, ja ollime seäl seitse päwa. Luk. 22, 1. ja 23, 56.

7. Agga essimessel näddala päwal, kui jüngrid ollid kokkotulnud leiba murdma, räkis Paulus nendega, ja tahtis teisel päwal ärraminna, ja jätkas omma könne kesk öni.

8. Agga seäl olli mitto lampi üllemas toas, kussa nemmad kous ollid.

9. Agga üks noormees, Eitikus nimmi, istus akna peäl, ja raske unni tulli temma peäle, kui Paulus kaueminne räkis; kui nüüd unni tedda woitis, langes temma kolmandamast toast, mis üllestikko olli, mahha, ja tedda tösteti surnud ülles.

10. Agga Paulus läks alla, ja heitis ennast temma peäle, ja hakkas temma ümber kinni, ja ütles: Ärge tehke tülli, sest temma hing on temma sees.

11. Ja temma läks ülles ja murdis leiba ja söi, ja könneles paljo koidoni, ja läks nenda ärra.

12. Agga nemmad töid se poismehhe ellawalt, ja ei saand mitte pissut römustud.

13. Agga meie läksime ele laewa peäle, ja saime Assoni liñna, ja tahtsime Paulust seält ennese jure wötta, sest nenda olli ta

kåsknud, ja temma isse tahtis jalla tulla.

14. Kui ta nûûd meiega kokko sai Assonis, wôtsime meie tedda enneste jure, ja tullime Mitilene liñna.

15. Ja seält lâksime meie ârra laewaga, ja saime teisel pâwal Kioni sare kohta, ja teisel pâwal lâksime meie Samusse sare, ja jâime Trogillioni liñna, ja teisel pâwal saime meie Miletusse liñna.

16. Sest Paulusse nou olli Ewesussest môdaminna laewaga, et temmal ei piddand tarwis ollema Asia male aega wita; sest temma tôttis Nellipûhhi pâwaks Jerusalemma sada, kui ta jouaks.

17. Agga Miletussest lâkkitas temma Ewesusse liñna, ja kutsus koggodusse wannemad ennese jure.

18. Agga kui nemmad temma jure tullid, ûtles temma neile: Teie teate sest esimessest pâwast, kui minna Assia male tullin, kuida ma iggal aial teie jures ollen olnud, p. 19, 10.

19. Issandat tenides keige allandusega ja paljo silmaweega, ja kiusatustega, mis mulle juhtusid Juda rahwa sallaja takkakiusamiste lâbbi.

20. Kuida ma polle middagi teie eest sallaja piddanud, mis teile tarwis piddi ollema, mis minna ei olleks teile kulutanud, ja teid ôppetanud awwalikkult ja koddasid môda,

21. Ja ollen tunnistanud ni hâsti Juda kui Kreka rahwale melepparrandamist Jummala pole, ja usko meie Issanda Jesusse Kristusse sisse.

Luk. 24, 47.

22. Ja nûûd wata, minna waimus seutud lâhhân Jerusalemma, ja ei tea mitte, mis mulle seâl woib juhtuda,

23. Kui agga sedda, et pûhha Waim iggas liñnas tunnistab ja ûtleb, et kôidikkud ja willetsussed mind ootwad. p. 21, 4 11.

24. Agga minna ei holi sest middagi, ei pea ka omma ello isse mitte kalliks, et minna agga omma ello korra rômoga lôppetan, ja se ammeti, mis ma ollen sanud Issanda Jesusse kâest, et ma peam tunnis-

tama Jummala armo Ewangeliummit.

25. Ja nüüd wata, ma tean, et teie keik ei sa ial ennam minno silmi nähha, kelle juresi ma ollen läbbikäinud, Jummala riki kulutades.

26. Sepärast tunnistan minna teile tännasel päwal, et ma puhhas ollen keikide werest.

27. Sest ma polle ühtegi Jummala noud teie eest sallaja piddanud, mis ma teile ei olleks kulutanud.

28. Sepärast pange isseennast ja keik karja tähhele, kelle peäle teid pühha Waim on üllewatajaks pannud, et teie peate kui karjatsed hoidma Jummala koggodust, mis ta omma enese werre läbbi enesele on saatnud.

29. Sest ma tean sedda, et pärast minno ärraminnemist teie sekka tullewad hirmsad hundid, kes karjale armo ei anna.

Matt. 7, 15. 2 Petr. 2, 1.

30. Ka teie enneste seast sawad tousma mehhed, kes pöratsed könned räkitwad, et nemmad woiksid jüngrid enese järrele haukutada.

31. Sepärast walwage ja möttelge, et minna kolm aastat, öösd ja päwad ei olle jätnud iggaühl silmaweega maenitsematta.

32. Ja nüüd annan minna teid, wennad, Jummala ja temma armo sanna holeks, kes wäggew on üllesehhitama, ja teile andma pärrandust keikide seas, kes on pühhitsetud.

33. Minna ep olle ühhegi höbbedat, egga kulda, egga ridid ihhaldanud.

1 Sam. 12, 3.

34. Agga teie teate isse, et needsinnatsed käed on abbiks olnud minno ja nende tarwidusseks, kes minnoga ollid.

p. 18, 3. 1 Tess. 2, 9.

35. Ma ollen teile keik näitnud, et nenda töödtehhes, neid nödro peab wastowoetama, ja Issanda Jesusse sanno meles petama, mis ta on isse öölnud: Onsam onanda, kui wötta.

36. Ja kui ta sedda sai üttelnud, laskis temma ennast omma pölwede peäle mahha, ja pallus Jummalat nende keikidega.

p. 21, 5.

37. Agga ſuur nut tulli keikile, ja nemmad hakkaſid Paulusſe ümber kaela, ja andſid temmale ſuud.

38. Keigeennamiste teggi neile ſe ſanna haiget, mis ta úttelnud, et nemmad temma silmi ei piddand ennam nähha ſama; ja nemmad ſaatſid tedda laewa peále.

21. Peatük.

Paulus lähhäb Miletusſeſt Jeruſalemma, ja mis ta teäl teinud ja kannatanud.

Agga kui ſe ſündis, et meie neiſt árralákſime ja lahkuſime, ſiis lákſime meie otſekohhe, ja tullime Kosſi ſare, agga teiſel páwal Rodusſe, ja ſeält Patara ſare.

2. Ja kui meie úhhe laewa leidſime, mis Wõnikia male läks, lákſime meie ſenna peále, ja lákſime árra.

3. Agga kui meie Kúprusſe nähha ſaime, ja ſedda pahhemat kät jätſime, ſiis lákſime laewaga Siria male, ja ſaime Tirusſe liñna, ſeſt ſeäl piddi ſedda laewa ommaſt koormaſt túhjendatama.

4. Ja kui meie ſeält jüngrid leidſime, jäime meie ſenna ſeitſe páwa; need útleſid Paulusſele Waimo läbbi, et ta ei piddand úlles Jeruſalemma minnema. p. 20, 23.

5. Agga kui meie need páwad ſeäl ollime olnud, tullime meie wälja, ja lákſime árra, ja nemmad keik ſaatſid meid naeste ja lastega liñnaſt wälja, ja meie laſkſime ennaſt põlwili mahha ranna áres, ja luggeſime. p. 20, 36.

6. Ja kui meie teine teiſt ſaime Jummalaga jätnud, lákſime meie laewa peále; agga nemmad pöörſid taggaſi omma koio.

7. Agga meie lákſime laewaga Tirusſeſt árra, ja ſaime Tolemai liñna, ja terretaſime wennad, ja jäime úhheks páwaks nende jure.

8. Agga teiſel páwal lákſime meie wälja, kes Paulusſega ollime, ja tullime Keiſarea; ja meie lákſime Ewangelisti Wilippusſe kotta, (ſe olli úks neiſt ſeitsmeſt) ja jäime temma jure. p. 6, 5.

9. Agga temmal olli nelli tüttart, need ollid neit-

ſid, ja räkiſid prohweti wiſil.

10. Agga kui meie mitto päiwa ſenna jäime, ſiis tulli alla üks prohwet, Agabus nimmi, Juda maalt. p. 11, 28.

11. Ja kui ta meie jure tulli, ſiis wõttis temma Paulusse wõ, ſiddus ommad käed ja jallad kinni, ja ütles: Sedda ütleb pühha Waim: ſedda meeſt, kenne pärralt ſe wõ on, ſidduwad Juda rahwas Jeruſalemmas nenda kinni, ja andwad tedda pagganatte kätte. p 20, 23.

12. Agga kui meie ſedda kuulſime, palluſime meie tedda, ja ſe rahwas, mis ſeäl ellas, et temma mitte ei piddand ülles Jeruſalemma minnema.

13. Agga Paulus wastas: Mis teie tete, et teie nuttate, ja mo ſüddame kurwastate? ſeſt ma polle mitte ükspäinis walmis ennaſt laſkma ſidduda, waid ka ſurrema Jeruſalemma Jſſanda Jeſusſe nimme pärraſt. p. 20, 24.

14. Agga kui temma meie nou ei wõtnud ette, jäime meie wait, ja ütleſime: Jſſanda tahtmine ſündko.

15. Agga pärraſt neid päiwi pannime meie riiſtad mahha, ja läkſime ülles Jeruſalemma.

16. Siis tullid ka meiega monningad jüngrid Keiſareaſt, need tõid ennestega ühhe wanna jüngri Mnaſoni, ühhe Küprusſe ſare mehhe, kelle jures meie piddime ſees käima.

17. Agga kui meie Jeruſalemma ſaime, ſiis wõtſid meid wennad heal melel wasto.

18. Agga teiſel päiwal läks Paulus meiega Jakobusſe jure; ja keik wannemad tullid ſenna.

19. Ja kui ta neid ſai terretanud, räkis temma keik korra pärraſt ülles, mis Jummal pagganatte ſeas olli teinud temma ammeti läbbi.

20. Agga kui nemmad ſedda kuulſid, auuſtaſid nemmad Jſſandat, ja ütleſid temma wasto: Sinna nääd, wend, kui mitto tuhhat Juda rahwaſt on, kes uſklikkuks ſanud, ja need keik piddawad kangeste käſſo kombed.

21. Agga nemmad on sinnust kuulda sanud, et sa pead öppetama Mosessest ärratagganema keik Juda rahwast, kes pagganatte seas ellawad, ja ütlema, et nemmad ei pea poeglapsi ümberleikama, egga nende kombede järrele ellama.

22. Mis nou on nüüd? Otse töeste peab keik koggodus kokkotullema, sest nemmad sawad kuulda, et sa olled tulnud.

23. Siis te nüüd sedda, mis meie sulle ütleme: meil on nelli meest, kennel on tootus enneste peäl.

24. Needsinnatsed wötta ennese jure, ja puhhasta ennast nendega, ja te se kullo nende pärrast, et nemmad omma Pea paljaks aiawad; siis saab keikile teäda, et se ühtegi ep olle, mis nemmad sinnust on kuulnud, waid et sinna ka isse nenda ellad, ja sedda käsko pead.

25. Agga neile pagganille, kes usklikkuks on sanud, olleme meie kirja läkkitanud ja seädnud, et nemmad ei pea neist ühtegi piddama, kui agga ennast hoidma woöra jummala obwri, ja werre, ja ärraläkkatud lojuste, ja hora ello eest. p. 15, 20. 29.

26. Siis wöttis Paulus need mehhed ennese jure, ja laskis ennast teisel päwal nendega puhhastada, ja läks pühha kotta ja kulutas, et need puhhastamisse päwad ollid löpnud, ja jäi senna, kunni iggaühhe eest nende seast ohwrit todi.

27. Agga kui need seitse päwa hakkasid otsa sama, näggid tedda Juda rahwas, kes Asia maalt ollid, pühhas koias, ja seggasid keik rahwast ärra, ja pistsid käed temma külge,

28. Ja kissendasid: Israeli mehhed, tulge appi, se on se innimenne, kes sesinnatse rahwa, ja kässo ja sesinnatse paiga wasto keiges paikas keik rahwast öppetab; ja peäle sedda on temma neid Kreka rahwast pühha kotta winud, ja sesinnatse pühha paiga ärrateotanud.

29. (Sest nemmad ollid enne näinud temmaga liñnas ollewad Trowimust, Ewesusse meest, temmast mötlesid nemmad, et Pau-

lus tedda olli pühha kotta winud.)

30. Ja keik se lin likus, ja rahwas jookſid kokko; ja nemmad wõtſid Paulust kinni, ja tombaſid tedda pühhast koiast wälja, ja ſeddamaid pandi uksed lukko.

31. Agga kui nemmad püüdſid tedda ärratappa, ſai üllem wäepealik teáda, et keik Jeruſalem olli ſeggane,

32. Se wõttis ſeddamaid ſõamehhi, ja pealikkuid enneſe jure, ja tulli joostes nende sekka; agga kui nemmad üllema pealikko ja need ſõamehhed näggid, jätſid nemmad järrele Paulust peksmatta.

33. Siis tulli se üllem pealik liggi, wõttis tedda kinni, ja käskis tedda kahhe ahhelaga kinni panna, ja küſſis, kes ta piddi'ollema, ja mis ta olli teinud.

34. Agga rahwa ſeast kisſendaſid teiſed ſedda, teiſed teiſt; ja kui temma ei woind õiete se asja teáda ſada se kärrina pärraſt, käskis ta tedda kantſi wia.

35. Agga kui ta treppide peále ſai, ſiis piddid need ſõamehhed tedda kandma, se rahwa peáletungimisse pärraſt.

36. Seſt ſe rahwahulk käis järrel, ja kisſendas: Hukka tedda ärra.

37. Ja kui Pauluſt jo kantſi piddi widama, ütles temma üllema pealikko wasto: Ons mul lubba middagi ſulle räkida? agga temma ütles: Kas ſa moistad Kreka keelt?

38. Eks ſinna olle ſe Egiptusſe Ma mees, kes enne neid päiwi tülli tõstis, ja wiis wälja kõrbe nelli tuhhat mõrtſukaſt?

39. Agga Paulus ütles: Minna ollen Judamees Tarſusſeſt ja ühhe kuulſa Kilikia Ma linna mees; agga ma pallun ſind, anna mulle lubba rahwa wasto räkida.

40. Agga kui ta lubba andis, astus Paulus treppide peále, ja lõi käega rahwa pole, ja kui keik wait jäid, räkis temma neile Ebrea kele, ja ütles:

22. Peatük.

Paulus kostab enneſe eeſt, ja peáſeb nuhtlusſeſt et temma ka Romamees olli.

Mehhed, wennad ja wanemad, kuulge, mis

ma nüüd enneſe eeſt koſtan teie wasto.

2. Agga kui nemmad kuulſid, et temma Ebrea kele nende wasto räkis, jäid nemmad waikſemaks, ja temma ütles:

3. Minna ollen Juda ma mees, ſündinud Tarſusſes Kilikia maal, ja üleskaswatud ſelleſinnatſe liñna ſees Kamalieli jalge ees, õppetud keigekangemas wannematte käskus, ja ollin kowwa Jummala noudia, nenda kui teie keik tännapääw ollete,

4. Ja ma ollen ſedda teed ehk õppetuſt kangeste kaetſenud, ſurmani köites ja wangitorni ſates ni hästi mehhi kui naeſi.

p. 8, 3. p. 9, 2.

5. Nenda kui mulle ka üllempreester ja keik wannemad tunnistuſt andwad, kellelt minna ka ollen kirja wõtnud wendade kätte wia, ja läksin wälja Tamaskusſe liñna, ka neid, kes ſeäl piddid ollema, kinni köitma ja Jeruſalemma wima, et neid piddi nuhheldama. p. 9, 2.

6. Agga ſe ſündis, kui ma tee peäl ollin, ja liggi Tamaskusſe liñna ſain louna aial, paistis äkkitſelt mo ümber üks ſuur walgus taewaſt. p. 9, 3.

7. Ja ma langſin Ma peäle mahha, ja kuulſin ühhe heäle mulle ütlewad: Saul, Saul, mis ſa mind takkakiuſad? p. 9, 4.

8. Agga minna wastaſin: Jſſand, kes ſa olled? ja temma ütles mulle: Minna ollen Jeſus Naatſarettiſt, kedda ſa takkakiuſad.

9. Agga need, kes minnoga ollid, näggid kül ſedda walguſt ja kartſid, agga ſelle heält, kes mulle räkis, ei kuulnud nemmad mitte.

10. Siis ütleſin minna: Jſſand, mis pean ma teggema? agga Jſſand ütles mulle: Touſe üllés, minne Tamaskusſe liñna, ja ſeäl peab ſulle öölda ma keik, mis ſulle on ſeätud tehha.

11. Agga kui ma ſelle walgusſe ſelgusſe pärraſt ei woind nähha, tallotati mind kätpiddi neiſt, kes minno ſeltſiſt ollid, ja minna ſain Tamaskusſe liñna.

24. Käskis se ûllempealik tedda kantsi wia, ja ûtles, et tedda piddi piitsaga kiusatama; et ta woiks teâda sada, mis sû pârrast nemmad nenda temma peâle kissendasid.

25. Agga kui nemmad tedda rihmadega said wännitanud, ûtles Paulus selle pealikko wasto, kes seâl jures seisis: Kas teil on lubba ûhhe Romamehhe piitsaga peksta, enne kui kohhus temma ûlle käinud? p. 16, 37.

26. Agga kui se pealik sedda kulis, läks temma ja kulutas sedda ûllema pealikkule, ja ûtles: Katsu, mis sa wõttad tehha; sest sesinnane innimenne on ûks Romamees.

27. Siis tulli se ûllempealik temma jure, ja ûtles: Ütle mulle, olled sa ûks Romamees? ja temma ütles: Ollen jah!

28. Ja ûllempealik wastas: Ma ollen sure rahhaga sedda Roma linna õigust ennesele saatnud; agga Paulus ütles: Minna ollen ka Romamees sündinud.

29. Siis läksid seddamaid need temma jurest ärra, kes tedda piddid piitsaga kiusama, ja se ûllempealik kartis, kui ta teâda sai, et ta Romamees olli, ja et temma tedda olli kinnisiddunud.

30. Agga teisel pâwal tahtis temma õiete teâda sada, mispârrast neist Juda rahwast temma peâle kaebati, ja peâstis tedda rihmust lahti, ja käskis ûllemad preestrid ja keik nende sure kohto kokkotulla; ja temma tõi Paulust wälja, ja panni tedda nende ette seisma.

23. Peatük.

Paulus kostab ennese eest, tedda rääkse sure kohto ees. Ässand trööstib tedda, ja temma peâsep pâddast.

Agga Paulus watis ûksisilmi sure kohto peâle ja ütles: Mehhed, wennad, ma ollen keige hea südame tunnistusega Jummala ees ellanud sestnatse pâwani. p. 24, 16. 2 Tim. 1, 3.

2. Agga ûllempreester Ananias käskis neid, kes temma liggi seisid, temma suu peâle lüa. Jer. 20, 2.

3. Siis ütles Paulus temma wasto: Küll Ju

mal ſind löob, ſinna wikkitud ſein! istud ſinna, ja moistad käſſo järrel mo peäle kohhut, ja käſſid mind lúa wasto käſko tehjes? 3 Moſ. 19, 15. 5 Moſ. 25, 1. 2.

4. Agga need, kes temma liggi ſeiſid, útleſid: Söimad ſa Jummala úllemapreeſtri?

5. Ja Paulus útles: Wennad, ei ma teädnud mitte, et ta úllemprecster on, ſeſt ſe on kirjotud: Sinna ei pea omma rahwa úllemat mitte ſõimama. 2 Moſ. 22, 28.

6. Agga kui Paulus teädis, et teine oſſa olli Sadduſeridest, ja teine Wariſeridest, kiſſendas temma ſure kohto ees: Mehhed, wennad, ma ollen Wariſeer, ja Wariſeri poeg, minno peäle moistetakſe kohhut lotuſſe ja ſurnutte úllestousmiſſe pärraſt. p. 24, 15. 21. p. 26, 5. 6.

7. Agga kui ta ſedda ſai räkinud, touſis kärra Wariſeride ja Sadduſeride wahhele, ja ſe hulk lahkus úhheſt árra. Laul. 55, 10.

8. Seſt Sadduſerid ei útle ollewad úllestousmiſt, *egga inglid*, egga waimo, agga Wariſerid tunnistawad mollemad ollewad. Matt. 22, 23.

9. Agga ſuur karjumine touſis, ja kirjatundiad Wariſeride hulgaſt wõtſid kätte, riidleſid ja útleſid: Meie ei leia úhtegi kurja ſeſt innimesſeſt; ons agga úks waim ellik ingel temmaga räkinud, ſiis árge pangem mitte Jummala wasto. p. 23, 25.

10. Agga kui ſe túlli ſureks läks, kartis ſe úllempealik, et Pauluſt neiſt piddi löhki kiſtama, ja käskis ſõddawägge allaminna, ja tedda nende ſeaſt árrakiskuda ja kantſi wia.

11. Agga teiſel õſel ſeiſis Jſſand temma jures ja útles: Olle julge Paulus; ſeſt otſe kui ſa need asjad minnuſt Jeruſalemmas olled tunnistanud, nenda pead ſinna ka Roma liinas tunnistama. v. 18, 9.

12. Kui núúd walge ſai, wõtſid monningad Judamehhed úht nou piddada, wanduſid iſſeennaſt árra, ja útleſid, et nemmad ei tahtnud ſũa egga jua, ennego nemmad piddid Pauluſt ſama árratapnud.

13. Agga neid olli ennam kui nellikümmend, kes nenda ollid úhhes wandunud.

14. Need lákſid úllematte preeſtride ja wannematte jure, ja útleſid: Meie olleme ennaſt kowwaste árrawandunud ei úhtegi ſuhho wótta, ennego meie Pauluſt olleme árratapnud.

15. Sepárraſt andke teie nüüd ſure kohtoga teáda úllema pealikkule, et ta tedda homme teie ette toob, otſekui tahhakſite teie temma asja parreminne kuulda; agga meie olleme walmis tedda árratapma, ennego temma teie ette ſaab.

16. Agga kui Paulusſe de poeg ſe warritſemisſe nou kulis, láks temma ja tulli kantſi, ja kulutas ſedda Paulusſele. Ser. 11, 18. 19.

17. Siis kutſus Paulus enneſe jure úhhe neiſt pealikkuiſt, ja útles: Wi ſe pois úllemapealikko jure, ſeſt temmal on middagi temmale kulutamiſt.

18. Se wóttis ſiis tedda, ja ſatis úllemapealikko jure, ja útles: Paulus ſe wang kutſus mind enneſe jure, ja pallus ſe poiſi ſinno jure wia, ſeſt temmal on middagi ſulle rákimiſt.

19. Agga ſe úllempealik wóttis tedda kátpiddi, ja wiis tedda kórwale, ja küſſis temmalt: Mis ſe on, mis ſul on mulle kuluta miſt?

20. Agga temma útles: Judamehhed on úhte nousſe heitnud ſind palluda, et ſa Pauluſt homme ſure kohto ette pead laſkma wia, otſekui piddid nemmad temma párraſt parreminne kulama.

21. Agga árra wóttaſinna mitte neid uskuda, ſeſt ennam kui nellikümmend meeſt nende ſeaſt wahhiwad tedda, nced on ennaſt árrawandnud, et nemmad ei tahha ſúa egga jua, ennego nemmad tedda ſawad árratapnud, ja nüüd on nemmad walmis, ja ootwad ſinno tootuſt.

22. Siis laskis ſe úllempealik ſe poiſi árra, ja käskis tedda: Sa ei pea úhhelegi úllesrákima, et ſa ſedda mulle olled teáda annud.

23. Ja temma kutſus enneſe jure kaks pealikko, ja útles: Pange walmis kaks

sadda sõameest, et nemmad Keisarea lähhäwad, ja seitsekümmend rüütlit ja kakssadda pikimeest kolmandamal õ tunnil,

24. Ja käskis lojuksed walmis piddada, et nemmad Paulust ühhe selga woiksid panna, ja terwelt sata mawallitseja Welikse jure,

25. Ja kirjotas ramato nende sannadega:

26. Klaudius Lüsias läkkitab kalli mawallitseja Weliksile paljo terwit.

27. Sellesinnatse mehhe ollid Juda rahwas kinniwõtnud, ja püüdsid tedda ärratappa, siis tullin ma sõawäega peäle, ja wõtsin tedda nende käest, ja sain teäda, et ta Romamees olli. p. 21, 33. p. 22, 25.

28. Agga kui ma tahtsin teäda sada, mis sü pärrast nemmad temma peäle kaebasid, wisin ma tedda nende sure kohto ette.

29. Siis moistsin minna, et temma peäle kaebati nende käsõpetusse waidlemiste pärrast, agga ühtegi kaebmist ep olnud surma egga kinnipannemisse

wäärt.

30. Agga kui mulle teäda anti, et Juda rahwas selle mehhele katwwalust tahtsid tehha, läkkitasin minna tedda seddamaid sinno jure, ja käskisin ka need kaebajad õõlda sinno ees, mis neil temma wasto piddi ollema. Jä Jummalaga.

31. Siis wõtsid sõamehhed Paulust, nenda kui neid olli kästud, ja wisid tedda ärra lähhi õid Antipatri liñna.

32. Agga teisel päwal lasksid nemmad need rüütlid temmaga miñna, ja tullid taggasi kantsi.

33. Kui need Keisarea said, andsid nemmad ramato mawallitseja kätte, ja jätsid Paulust temma jure.

34. Kui nüüd mawallitseja se ramato lugges, küsis temma, kust rigist ta piddi ollema? ja kui ta teäda sai, et temma Kilikia maalt olli, p. 22, 3.

35. Ütles temma: Ma tahhan sind kuulda, kui sinno kaebajad ka seie sawad; ja käskis tedda hoida Herodesse kohtokoias.

24. Peatük.

Juda rahwas kaebawad Paulusse peäle mawallitseja ette. Paulus kostab enneſe eest.

Agga wie päwa pärraſt tulli üllempreester Ananias alla wannemattega, ja Tertullusse ühhe könnemehhega; need tullid mawallitseja ette Paulusse pärraſt.

2. Ja kui tedda ettekutſuti, hakkas Tertullus kaebama temma peäle, ja ütles:

3. Et meie ſinno läbbi ſure rahho olleme ſanud, ja mitto auſa asja ſelleſinnatſe rahwale ſinno holekandmisse läbbi on ſündinud, ſedda wöttame meie ikka ja keikis paikus, kallis Weliks, ſure tännoga wasto.

4. Agga et ma ſind kauaks ei wiwita, ſiis pallun minna ſind, et ſa meid lühhidelt kuled omma tasſandusse pärraſt.

5. Seſt meie olleme leidnud, et ſe mees üks kahjoteggia on, ja et ta tülli tõstab keige Juda rahwa ſeas keiges mailmas, ja et ta Naatſarejide woora uſſo peamees on,

6. Kes ka püüdnud pühha kodda ärrateotada, kedda meie ka kinniwötſime ja tahtſime temma peäle kohhut moista omma käſſo järrele. p. 21, 28.

7. Agga üllempealik Lüſias tulli peäle, ja wöttis tedda wäggiſe meie käeſt ärra, p. 21, 31. 32.

8. Ja käskis temma kaebajad ſinno jure tulla, kennelt ſa iſſe woid küſſida, ja keikiſt neiſt asjuſt teäda ſada, mis meie temma peäle kaebame. p. 23, 30.

9. Agga Juda rahwas tunnistaſid ſedda ka, ja ütleſid ſedda nenda ollewad.

10. Agga Paulus, kui mawallitseja temmale käega näitis, et ta piddi räkima, wastas: Et minna teän, et ſa mitto aastat ſelle rahwa mawallitseja olled olnud, ſiis tahhan ma ſedda julgeminne enneſe eest kosta. 1 Petr. 3, 15. 16.

11. Seſt ſa woid moista, et ennam ep olle kui kaksteiſtkümmend päwa, kui ma ollen üllesläinud, Jeruſalemmas Jummalat kummardama,

12. Ja et nemmad minu

ep olle leidnud pühhas koias ühhegi innimesega könnelemast, ehk túlli rahwa seas tõstmast, ei koggodusse koddades egga linnas. p. 25, 8.

13. Egga nemmad woi sedda tõeks tehha, mis nemmad nüüd mo peäle kaebawad. s. 5.

14. Agga sedda tunnistan minna sulle, et ma sedda teed ehk öppetust möda, mis nemmad wodraks ussuks hüüdwad, nenda omma wannematte Jummalat tenin, et minna ussun keik, mis kässo ja prohwetide kirjasse on kirjotud.

15. Ja mul on se lotus Jummala peäle, mis ka needsinnatsed isse ootwad, et õigede ja üllekohtuste surnutte üllestousminne peab tullema. Dan. 12, 2.

16. Ja selle sees püan minna allati ühhe puhta südame tunnistusse hoida Jummala ja innimeste wasto. p. 23, 1.

17. Agga nüüd ollen ma tulnud mitme aasta pärast, ja andid ja ohwrid tonud omma rahwale. p. 21, 26.

18. Se peält leidsid mind monned Judamehhed Asia maalt, et ma laksin ennast puhhastada pühhas koias, ei mitte hulga rahwa egga kärraga.

19. Need peaksid siin so ees ollema, ja kaebama, kui neil middagi mo wasto olleks.

20. Ehk üttelgo needsinnatsed isse, kas nemmad mingisugust üllekohhut minnust leidnud, kui ma sure kohto ees seisin,

21. Kui agga se ainsa sanna pärast, et ma nende seas seistes kissendasin: Surnutte üllestousmisse pärast moistetakse teiteste tänna kohhut minno peäle. p. 23, 6.

22. Agga kui Weliks sedda kulis, wiwitas temma neid; sest ta teädis sest teest ehk öppetusest parremine, ja ütles: Kui se üllempealik Lüsias seie allatulleb, siis tahhan ma teie asja järrele kulata,

23. Ja ta käskis sedda pealikko Paulust hoida, et ta saaks hingata, ja ei keddagi temma ommaksist keelda temmale abbiks ollemast, ehk temma jure tullemast.

24. Agga monne päwa

irrast tulli Weliks Tru-
la, omma naesega, kes
li Juda rahwa suggu, ja
tsus Paulust ennese et-
, ja kulis tedda rákiwad
sust Kristusse sisse.
25. Agga kui temma rá-
s öigussest ja kassinast el-
st, ja tullewast kohtust,
matas Weliks ja kostis:
Linne seks puhhuks árra,
i mul ennam aega on,
l ma siis sind kutsun.
26. Agga temma lotis
Paulusselt rahha sada,
ta tedda piddi lahti lask-
a; sepárrast kutsus ta ted-
ka saggedaste ennese
re, ja könneles temma-
.
27. Kui nüüd kaks aastat
is sai, tulli Porkius
Westus Weliksi asseme-
; ja Weliks tahtis Ju-
rahwale melehead teh-
, ja játtis Paulust wan-

25. Peatük.

a rahwa üllemad kaebawad Pau-
sse peále. Paulus otsib kohhut Keis-
jurest.

Kui nüüd Westus sai
siñna rigi peále sa-
d, láks temma kolme
wa párrast Keisareast
rusalemma.

2. Siis tullid temma et-
te üllemad preestrid ja Ju-
da rahwa üllemad Pau-
lusse párrast, ja pallusid
tedda,
3. Ja püüdsid temmalt
armo temma wasto, et ta
tedda piddi Jerusalemma
kutsuma; agga nemmad
warritsesid tee peál, et
nemmad tedda piddid ár-
ratapma.
4. Siis wastas Westus,
et Paulust Keisareas pid-
di kinnipetama, agga tem-
ma isse tahtis pea senna
miñna.
5. Kes nüüd teie seast
woiwad, útles temma, need
tulgo úhtlase minnoga al-
la, ja kui selsinnatsel meh-
hel süüd on, kaebago nem-
mad temma peále.
6. Ja kui ta ennam kui
kümme páwa nende jure
sai wibinud, láks temma
alla Keisarea, ja teisel pá-
wal istus ta kohtojárje
peále, ja káskis Paulust
ettetua.
7. Agga kui ta senna sai,
siis seisid need Judameh-
hed, kes Jerusalemmast
ollid senna allatulnud, tem-
ma ümber, ja töid mitto ja
rasket kaebdust Paulusse

wasto, mis nemmad ei woinud tõeks tehha,

8. Sest et temma enneſe eest wastas: Minna ep olle egga Juda rahwa käſſo wasto, egga pühha koia wasto, egga Keisri wasto ühtegi eksinud.

9. Agga Westus tahtis Juda rahwale melehead tehha, ja wastas Paulusſele, ja ütles: Tahhad ſa ülles Jeruſalemma minna, ja ſeäl minnuſt lasta kohhut enneſe peäle moista nende asjade pärraſt?

10. Agga Paulus ütles: Ma ſeiſan Keisri kohtojärre ees, ſeäl peab mo peäle kohhut moistetama; Juda rahwale polle ma middagi liga teinud, nenda kui ſinna ka parreminne tead.

11. Sest kui ma middagi ollen liga teinud, ja mis ſurma wäärt on, ſiis ei törkuminna mitte ſurres; agga kui ſest middagi ei olle, mis needſinnatſed mo peäle kaebawad, ſiis ei woi mind ükski nende kätte ärraanda; Keisri jureſt otſin ma kohhut.

12. Siis könneles Westus *ſure* kohtoga, ja wastas: Keisri kohhut olled ſa noudnud, Keisri jure pead ſa minnema.

13. Agga kui monned päwad ſaid möda läinud, tulli kunningas Agrippas ja Pernike Keiſarea, Westuſt terretama.

14. Ja kui nemmad ſenna jo mitto päwa ſaid wibinud, ſiis räkis Westus kunningale Paulusſe asja, ja ütles: Üks mees on ſeie Welikſiſt kinni jäetud,

15. Kelle pärraſt üllemad preeſtrid ja Juda rahwa wannemad minno ette tullid, kui minna Jeruſalemmas ollin, ja palluſid kohhut temma peäle.

16. Neile koſtſin minna, et Roma rahwal ſedda wiſi ei olle, üht innimeſt ärraanda hukkata, ennego ſe, kelle peäle kaebatakſe, ſaab ſuud ſuud wasto kaebajattega, ja aega ſaab enneſe eest koſta ſe ſü pärraſt, mis temma peäle kaebatakſe.

17. Kui nemmad nüüd ſeie kohta tullid, ſiis ei wibind minna mitte, waid läkſin teiſel päwal kohtojärre peäle iſtma, ja käſk

sin sedda meest ettetua.

18. Kui need kaebajad kohto ees seisid, ei woinud nemmad ühtegi sedda süüd temma peále tösta, mis minna mötlesin.

19. Agga neil ollid monningad waidlemissed temma wasto nende ommast ebbaussust, ja ühhest ärrasurnud Jesussest, kedda Paulus ütles ellawad.

20. Kui ma nüüd sesinnatse asja küssimisse peále ei moistnud, ütlesin minna: Kas ta piddi tahtma Jerusalemma miñna, ja seál nende asjade peále lasta kohhut moista?

21. Agga kui Paulus pallus, et tedda ni kaua piddi kinnipetama, kunni Keiser piddi kohhut moistma, siis käsksin minna tedda kinnipiddada senniks, kui ma tedda Keisri jure woiksin läkkitada.

22. Siis ütles Agrippas Westusse wasto: Minna issegi tahhaksin sedda innimest kuulda; ja temma ütles: Homme pead sa tedda sama kuulda.

23. Kui nüüd Agrippas ja Pernike teisel päwal sure körkussega tullid, ja kohtokotta läksid üllematte pealikkudega ja nende meestega, mis liñnas keigeüllemad ollid, siis todi Paulust Westusse sanna peále. 1 Kor. 4, 9.

24. Ja Westus ütles: Kunningas Agrippas, ja keik mehhed, kes siin on meiega, teie näte seddasinnast, kelle pärrast keik Juda rahwa hulk mind on pallunud Jerusalemmas ja siin, kissendades, et ta ei pea ennam ellusse jäma.

25. Agga kui ma teäda sain, et ta polle ühtegi surma wäärt teinud, ja temma isse ka Keisrist öigust noudis, siis on mo mötte olnud tedda senna läkkitada: p. 23, 9.

26. Kellest mul ep olle ühtegi öiete Issandale kirjotada; sepärrast ollen ma tedda wäljatonud teie ette, ja keigeennamiste sinno ette, kunningas Agrippas, et, kui se assi saab järrele kulatud, mul woiks olla middagi kirjotada.

27. Sest minno arwates on se üks rummal assi, ühhe wangi läkkitada, ja mitteneed süüd, mis temma peále töstetakse, teäda anda.

26. Peatük.

Kui Paulus enneſe eeſt ſaab koſtnud, ſiis tunnistab Kuningas Agrippas, et temma on ilmaſüta.

Agga Agrippas ütles Paulusſe wasto: Sul on lubba enneſe eeſt räkida; ſiis ſirrutas Paulus kät ja wastas enneſe eeſt:

2. Ma arwan enneſe önneks, kuningas Agrippas, et ma tännapääw ſinnu ees ſaan enneſe eeſt kosta keige nende asjade pärraſt, mis Juda rahwas mulle ſüüks andwad; Rom. 1, 16.

3. Keigeennamiste, et ſa tead keik Juda rahwa kombed ja küſſimisſed: ſepärraſt pallun minna ſind, et ſa mind kannatlikkult kuled.

4. Minno ello wiſid noreſt eaſt ſadik, mis mul algmisſeſt omma rahwa ſeas Jeruſalemmas olnud, teädwad keik Juda rahwas,

5. Kes mind jo enne tunnud (kui nemmad ſedda agga tahtwad tunnistada) et minna meie Jummala tenistusſe keigekangema wiſi järrel ollen kui Wariſeer ellanud. p. 23, 6.

6. Ja nüüd ſeiſan minna, ja mo peäle moistetakſe kohhut ſe lotusſe pärraſt, mis Jummalaſt meie wannemille on tootud. p. 24, 15. 21.

7. Senna lotusſe jure lootwad tulla meie kakſteiſtkümmend ſugguarro, öösd ja päiwad allati Jummalat tenides; ſe lotusſe pärraſt, kuningas Agrippas, tõstetakſe mo peäle süüd neiſt Juda rahwaſt.

8. Mis? kas teie jures ſedda uſkmatta asjaks petakſe, et Jummal ſurnud üllesärratab?

9. Kül ma mõtleſin isſeenneſes, et ma Naatſareti Jeſusſe nimme wasto paljo kurja piddin teggema,

p. 22, 4. 1 Kor. 15, 9. Kal. 1, 13.

10. Mis minna ka Jeruſalemmas ollen teinud, ja mitto pühha innimeſt wangitorni kinnipannud, kui ma üllemilt preeſtridelt ollin lubba ſanud; ja kui neid ärratappeti, ſiis andſin minna omma ſanna ſenna kõrwa. 1 Tim. 1, 13.

11. Ja ma nuhtleſin neid ſaggedaſte keige koggoduſte koddades, ja ſundſin neid Jummalat teotada, ja ollin wägga hul

nende peále, ja kiusasin neid takka ka woóraste liñnadest sadik.

p. 8, 3. p. 9, 1. 2. n. t. s.

12. Ja kui minna ka sepárrast Tamaskusse liñna láksin úllematte preestride melewalla ja loaga,

13. Siis nággin minna, oh kunningas! kesk páwa aial tee peál úhhe walgusse, mis selgem kui paike, mis taewast minno ja nende úmber paistis, kes minnoga tee peál káisid.

14. Agga kui meie keik Ma peále mahhalangsime, kuulsin minna heált ennese wasto rákiwad ja Ebrea kele útlewad: Saul! Saul! mis sa mind kiusad takka? se tulleb sulle raskeks, astla wasto takka úlleslúa.

15. Agga ma útlesin: Issand, kes sa olled? ja temma útles: Minna ollen Jesus, kedda sinna takkakiusad.

16. Siis touse núúd úlles, ja seisa omma jalge peále, sest sepárrast ollen ma sulle ennast náitnud, et ma sind tahhan seáda ommaks teenriks ja tunnistajaks ni hásti sest, mis sa olled náinud, kui ka sest, mis ma sulle weel tahhan náidata,

17. Ja tahhan sind peásta selle rahwa ja pagganatte káest, kelle jure ma sind núúd lákkitan,

18. Nende silmad lahti teggema, et nemmad pimmedussest woiksid póórda walgusse pole, ja sadana woimussest Jummala pole, et nemmad woiksid pattude andeksandmist sada, ja ossa nende seas, kes on púhhaks tehtud usso lábbi Minno sisse. Ewes. 1, 18.

19. Sepárrast, kunningas Agrippas, ei [illegible]ud ma mitte se taewase nággemisse wasto uskmatta;

20. Waid ma kulutasin essite neile kes Tamaskusses, ja Jerusalemma ja keige Juda rahwale ja pagganille, et nemmad piddid meelt parrandama, ja Jummala pole póórma, ja óiged meleparrandamisse teud teggema. p. 9, 20.

21. Se asja párrast on need Judamehhed mind púhhas koias kinniwótnud, ja púúdsid mind árratappa.

22. Agga et ma Jum-

12. Agga et senna saddamasse ei olnud head ülle talwe jäda, siis olli suema hülga nou, seält ärramiñna, ehk nemmad woiksid Wõnikiamale sada, ja ülle talwe senna jäda, se on üks saddam Kretas wasto eddel-ja loepohja tuult.

13. Agga kui louna tuul tassa puhhus, ja nemmad mõtlesid, nüüd ennese nou järrele eddasi minnewad, tombasid nemmad ankrut ülles, ja läksid liggi Kretast móda.

14. Agga ei mitte kaua pärrast sedda tousis suur torm nende wasto, mis hütakse Eiroklidoniks. (Se on iddapohja tuul.)

15. Ja kui se torm laewasse kinni hakkas, et ta ei woinud wasto tuult miñna, laksime meie sedda tulest aiada.

16. Agga meie saime ühhe weikese sare liggi, mis Klaudaks hüti, seäl ei woinud meie naljalt omma pati kätte sada;

17. Sedda wõtsid nemmad ülles, ja prukisid keik abbi, ja köitsid se laewa kinni köitega, ja kui nemd kartsid ennast liwa peäle juhtuwad, lasksid nemmad purjed mahha, ja weersid nenda.

18. Agga kui meid kurjast ilmast wägga aeti, siis heitsid nemmad teisel päwal muist koormat wälja.

19. Ja kolmandamal päwal heitsime meie omma kättega laewa riistad wälja.

20. Agga kui mitmel päwal ei päike egga tähhed ei paistnud, ja ei mitte pissut kurja ilma meie wasto olnud, siis löppes wimaks keik lotus ärra hingesse jäda.

21. Agga kui nemmad kaua aega ollid sõmatta olnud, siis seisis Paulus nende keskel, ja ütles: Oh mehhed! teie olleksite piddand minno sanna kuulma, ja mitte Kretast ärratullema, ja sest kahjust ja häddast ilma jäma.

22. Ja nüüd macnitsen minna, olgo teile hea meel, sest ükski hing ei sa meie seast hukka, kui agga se laew.

23. Sest sel õsel seisis Jummala ingel minno jures, kenne pärralt ma

ollen, kedda minna ka tenin,

24. Ja útles: Árra karda Paulus, sa pead Keisri ette sama, ja wata, Jummal on sulle need keik kinkinud, kes sinnoga laewa peál on. p. 23, 11.

25. Sepárrast, mehhed, olgo teil hea meel, sest ma ussun Jummalat, et se nenda peab sündima, kui mulle on öölдud.

26. Agga meie peame úhhe sare peále aiama.

27. Agga kui jo neljasteistkümnes ö kátte tulli, ja meid Adria merre peál senna ja tenna aeti, siis arwasid laewamehhed kesk ö aial, et nemmad úhhe Ma liggi piddid sama.

28. Ja kui nemmad lodi wette heitsid, leidsid nemmad kakskümmend sülda wet; agga kui nemmad pissut eddasi läksid, ja jälle lodi heitsid, leidsid nemmad wiisteistkümmend sülda.

29. Siis kartsid nemmad, et nemmad piddid kowwa paikade peále juhtuma, ja heitsid nelli ankrut wälja laewa taggumisest otsast, ja sowisid, et walge piddi tullema.

30. Agga kui laewa mehhed laewast püüdsid árrapöggeneda, ja pati merresse lasksid, otsekui piddid nemmad esimesest laewa otsast ankrut mahhalaskma,

31. Útles Paulus pealikko ja sõameeste wasto: Kui need ei jä laewa, siis ei woi teie hingesse jäda.

32. Siis raiusid need sõamehhed padi köied katki ja laksid sedda merresse langeda.

33. Agga senni kui walge piddi tullema, maenitses Paulus neid keik leiba wõtta, ja útles: Täna on neljasteistkümnes pääw, et teie otate, ja sõmatta ollete, ja et teie ep olle middagi wõtnud sua.

34. Sepárrast maenitsen minna teid leiba wõtta, sest se tulleb teie süddame kinnitusseks; sest ei úhhegi peast teie seast ei pea juukse karwagi weerma.

35. Agga kui ta sedda sai úttelnud, ja leiba kátte wõtnud, tännas ta Jummalat nende keikide nähhes, murdis sedda, ja hakas sõma.

36. Siis sai neile keikile

16. Agga kui meie Roma saime, andis pealik need wangid üllema pealikko kätte; agga Pauluſt lubbati jäda iſsepäinis ühhe ſõamehhega, kes tedda hoidis.

17. Agga kolme päwa pärraſt ſündis, et Paulus kokkokutſus neid, kes Juda rahwa üllemad ollid; ja kui nemmad kokkotullid, ütles temma nende wasto: Mehhed, wennad, ma polle middagi teinud meie rahwa egga wannematte kombede wasto, ja ſiiski ollen ma kui wang Jeruſalemmaſt ärraantud Roma rahwa kätte:

18. Kui need mind ollid kulanud, tahtſid nemmad mind lahtilaſta, ſeſt et minnul ei olnud ühtegi ſurma ſüüd.

19. Agga kui Juda rahwas ſe wasto räkiſid, ſiis piddin ma hädda pärraſt Keiſri kohhut noudma, ei mitte kui olleks mul middagi omma rahwa peäle kaebamiſt. p. 25, 11.

20. Seſinnatſe asja pärraſt ollen minna teid nüüd enneſe jure kutſnud, et ma teid ſaaksin nähha, ja teiega räkida; ſeſt Israeli lotusſe pärraſt ollen ma ſeſsinnatſes ahhelas kinni. p. 26, 6. 7.

21. Agga nemmad ütleſid temma wasto: Meie ei olle ühtegi kirja ſinno pärraſt ſanud Judamaalt, ep ollege ükski wend ſeie tulnud, kes ſinnuſt middagi kurja olleks kulutanud ehk räkinud.

22. Agga meie ahwame tarwis ollewad ſinnuſt kuulda, mis ſa mõtled; ſeſt ſeſtſinnatſeſt wõõraſt usſuſt on meil teäda, et ſelle wasto iggas paikas rägitakſe.

23. Agga kui nemmad temmale ühhe päwa ollid nimmetanüd, tullid paljo temma jure ſenna, kus ta ſees olli, kennele ta ärraſelletas, ja tunnistas Jummala rigi, ja hommikuſt õhtoni melitas temma neid uſkma Moſesſe käſſo ja prohwetide ſeeſt need asjad, mis Jeſusſeſt ollid kirjotud, p. 26, 22.

24. Ja muiſt wõtſid ſedda uskuda, mis õõldi, agga muiſt ei uſknud mitte.

25. Agga kui nemmad iſsekeskes ei olnud ühhemeleliſſed, läkſid nemmad

ärra, kui Paulus ühhe sanna olli üttelnud, et pühha Waim hästi räkinud prohweti Jesaia läbbi meie wannematte wasto,

26. Ja üttelnud: Minne selle sinnatse rahwa jure, ja ütle: Kuuldes peate teie kuulma, ja ei mitte moistma, ja nähhes peate teie näggema, ja ei mitte tundma. Jes. 6, 9. 10.

27. Sest selle sinnatse rahwa südda on tuimaks läinud, ja nemmad kuulwad raskeste körwadega, ja panewad ommad silmad kinni, et nemmad wahhest silmaga ei nä, ja körwadega ei kule, ja süddamega ei moista, ja ümber ei pöra, et ma neid ei parranda.

28. Siis olgo teile teäda, et pagganattele on läkkitud Jummala önnistus, ja needsammad wötwad sedda kuulda. p. 13, 46—48. p. 18, 6.

29. Ja kui ta sedda sai räkinud, läksid Juda rahwas ärra, ja neil olli isseeskes paljo waidlemist.

30. Agga Paulus jäi kaks terwet aastat omma palgatud honesse, ja wötis wasto keik, kes temma jure tullid,

31. Kulutas Jummala rigi, ja öppetas Issandast Jesusset Kristusset keige julgusega ilmakeelmatta.

Pühha Apostlide Teggude Ramato Ots.

Apostli Paulusse Ramat

Roma Rahwale kirjotud.

1. Peatük.

Õigus ei tulle mitte innimeste wäest egga teggudest, sest keik pagganad on pattused ja üllekohtused.

Paulus Jesusse Kristusse sullane, kutsutud Apostliks, ärraeahhutud Jummala armsöppetust kulutama, Ap. Tegg. 9, 15.

2. (Mis temma on enne tootanud omma prohweti de läbbi pühha kirjade sees.)

3. Temma Poiast, (kes

on sündinud Taweti sugust lihha polest, v. 9. 5.

4. Kes wäggewaste on ülllesnäidetud Jummala Poia ollewad Waimo polest, kes pühhitseb, ülllestousmisse läbbi surnust) Jesussest Kristussest meie Jssandast.

5. Kelle läbbi meie olleme sanud armo ja Apostli ammeti keikide pagganatte seas, et nemmad wõttaksid usso sanna kuulda, mis temma nimmel kulutakse.

6. Kelle seast ka teie ollete, Jesusse Kristusse pole kutsutud.

7. Keikile, kes Roma linnas on, neile, kedda Jummal armastab, neile kutsutud pühhadele: Arm olgo teile ja rahho Jummalast meie Jssast, ja Jssandast Jesussest Kristussest.

8. Essite tännan minna omma Jummalat Jesusse Kristusse läbbi teie keikide pärrast, et teie usk kulus on keiges mailmas.

9. Sest Jummal on minno tunnistaja, kedda ma tenin ommas waimus temma Poia armoõppetusses, kuida ma lõpmatta teie *alle mõtlen,*

10. Ja iggal aial omma palwette sees pallun, kas ma saaksin wahhest Jummala tahtmisse järrele teie jure tulla. p. 15, 32.

11. Sest minna iggatsen teid nähha, et ma teile ka middagi waimolikkust annist woiksin jaggada teie kinnitusseks. p. 15, 23. 29.

12. Agga se on, et meie teine teisega saaksime römustud teie jures, ni hästi teie kui minno usso läbbi, mis meil issekeskes on. 2 Petr. 1, 1.

13. Agga, wennad, minna ei tahha, et teile peab teädmatta ollema, et mul saggedaste se meel on olnud teie jure tulla, (ja ma polle tännini sanud) et ma ka teie seas woiksin mingi sugguse kasso sada, nenda kui ka mude pagganatte seas.

14. Minna ollen ni hästi Kreka kui umkele rahwa, ni hästi tarkade kui rummalatte wõlglane.

15. Nenda ollen ma ennese polest walmis ka teile Romas armoõppetust kulutama. Ap. Tegg. 28, 31.

16. Sest minna ei häbbene mitte Kristusse armo-

öppetusseſt, seſt se on Jummala wäggi önnistusseks iggaühhele, kes usſub, ni hästi Judamehhele esſite, kui ka Krekamehhele.
1 Kor. 1, 18.

17. Seſt Jummala öigus ilmutakse selleſamma sees usſuſt usko, nenda kui kirjotud on: Agga se, kes usſuſt öige on, peab ellama; Hab. 2, 4.

18. Seſt Jummala wihha ilmutakse taewast keige se innimeste jummalakartmatta ello ja üllekohto peäle, kes tõt üllekohto sees kinnipiddawad.

19. Seſt et se, mis Jummalaſt on teäda, on awwalik nende sees; seſt Jummal on neile sedda teäda annud. Ap. Tegg. 14, 15—17.

20. Seſt temma näggematta asjad, ni hästi temma iggawenne wäggi, kui jummalik olleminne näikse mailma lomisseſt, kui neid tähhele pannakse neiſt teggudeſt, nenda et nemmad ei woi endid wabbandada.
Job. 12, 7. 8. 9.

21. Sepärraſt et nemmad Jummalat, kui nemmad tedda tundsid, mitte ep olle kui Jummalat auustanud egga tännanud; waid on omma mõtlemiste sees tühhiseks, ja nende moiſtmatta südda on pimmedaks läinud. Ewef 4, 17. 18.

22. Kui nemmad endid targaks arwasid, on nemmad jölledaks sanud.
1 Kor. 1, 20.

23. Ja on selle hukkaminnematta Jummala au kadduwa innimesse, ja lindude, ja neljajalgste ja romajatte kuio sarnatseks muutnud.

24. Sepärraſt on Jummal neid ka üllean[illegible]nende südame himmude sees rojusseks, et nemmad ommad ihhud isſekeskes teotasid. Saul. 81, 13.

25. Kes Jummala tõt on teisiti pöörnud walle sees, ja on auustanud ja teninud loma ennam kui Lojat, kes on kidetud iggaweste, amen.

26. Sepärraſt on Jummal neid üllеannud häbematta himmude sisse; seſt nende naesed on sedda lodud ühtepiddamiſt teisiti pöörnud, kui lodud on.

27. Selsammal kombel on ka meesterahwas mahajätnud sedda lodud üh-

tepiddamist naesterahwaga, ja nende südda on läinud pöllema teine teise wasto omma himmo sees, ja meesterahwas teggi meesterahwaga häbbematta tööd, ja said omma eksitusse palka, nenda kui kohhus olli, isseenneste kätte.
1 Kor. 6, 9. 10. 18.

28. Ja otsego nemmad ep olle mitte holind Jummalat öiete tundmast, nenda on Jummal neid ka ülleannud ühhe kolwatuma mele sisse, sedda tehha, mis ei sünni,

29. Et nemmad ollid keik üllekohhut täis, täis horust, kurjust, ahnust, tiggedust; täis kaddedust, tapmist, rido, kawwalust, pahha wisi, Matt. 15, 19.

30. Ja ollid kelekandjad, kelepeksiad, Jummala wihkajad, laitiad, surelissed, hoopliad, targad kurja peäl, kes wannematte sanna ei kuulnud,

31. Ja ollid moistmatta, leppitusse rikjad, kes ommaksid ei armasta, leppimatta, ilma hallastusseta,

32. Kes, kui nemmad Jummala kohto teädsid, need, kes nisuggust tewad, surma wäärt on) ei te seddasamma ükspäinis isse, waid neil on ka hea meel neist, kes sedda teggewad. Laul. 50, 18.

2. Peatük.

Juda rahwas on omma sündimisse polest ni hästi pattused, kui pagganad, et nemmad kül Mosesse kässust ja ümberleikamissest kütlewad.

Sepärrast, oh innimenne! ei woi sa ennast mitte wabbandada, kes sa ial kohhut moistad; sest mis asja sees sinna teise peäle kohhut moistad, moistad sa isseennast hukka; sest sinna teed seddasamma, kes sa teiste peäle kohhut moistad.

2. Ja meie teame, et Jummala kohhus on tössine nende peäle, kes nisuggust tewad. p 3, 4.

3. Agga, oh innimenne! kes sinna kohhut moistad nende peäle, kes nisuggust tewad, ja teed ka seddasamma, mötled sa sedda, et sa Jummala kohtust peäsed?
Laul. 139, 7—12.

4. Woi pölgad sa temma heldusse, ja kannatusse, ja pitka mele rikkust? eks sa ei tea, et Jummala heldus sind meleparrandamisse pole sadab?

5. Agga sinna koggud

isseennesele omma kangusse ja pattustpöörmatta süddamega wihha otsekui warrandust, sel wihha ja Jummala öige kohto ilmutamisse päwal, v. 9, 22.

6. Kes iggaühhele maksab temma teggude järrele. Matt. 16, 27.

7. Kül neile iggawest ello, kes head tehhes kannatusega au, ja kitust, ja hukkaminnematta önne otsiwad; Mark. 13, 13.

8. Agga kanget hirmo ja wihha neile, kes riakad on, ja tõe sanna ei kule, agga wõtwad üllekohto sanna kuulda; 2 Tess. 1, 8.

9. Willetsus ja ahhastus tulleb iggaühhe inimesse hinge peäle, kes kurja teeb, ni hästi Judamehhe peäle esite, kui ka Krekamehhe peäle.

10. Agga au, ja kitus, ja rahho saab iggaühhele, kes head teeb, ni hästi Judamehhele esite, kui ka Krekamehhele, Jes. 3, 10.

11. Sest Jummal ei pea ennam luggu ühhest inimesest kui teisest. Ap. Tegg. 10, 34.

12. Sest kes ial ilma käsota on patto teinud, need peawad ka ilma käsota hukkaminnema: ja kes ial käsu al on patto teinud, nende peäle peab ka käsu läbbi kohhut moistetama. Matt. 11, 22. 24.

13. (Sest Jummala ees ep olle öiged need käsu kuuljad, waid neid käsu teggiaid peab öigeks moistetama.

14. Sest kui pagganad, kennel ep olle käsku, isseennesest käsu teud tewad, needsinnatsed, kennel ep olle käsku, on isseennestele käsuks,

15. Sest nemmad näitwad ülles, et se käsu teggo on kirjotud nende südddame sisse, sest et nende südddame tunnistus sedda ka tunnistab, ja nende mõtted issekeskes enneste peäle kaebawad, ehk enneste eest kostwad.) Jes. 59, 12. Laul. 32, 9.

16. Sel päwal, kui Jummal innimeste sallaja tõ peäle Jesusse Kristusse läbbi kohhut moistab minno armoõppetusse järrele. Ap. Tegg. 17, 31.

17. Wata, sind nimmetakse Judamehheks, ja sa lodad käsu peäle, ja kiitled Jummalast,

18. Ja tunned temma

tahtmist, ja et sa kästus olled öppetud, kätsud sinna, mis ei sünni ühte käsfoga.
Luk. 12, 47.

19. Ja arwad isseennast ollewad söggedatte juhhataja, nende walgusse, kes on pimmedusses,

20. Rummalatte juhhataja, wäetimatte öppetaja, kellel on tundmisse ja tõe öppetusse näggo käsfoöppetusses. 2 Tim. 3, 5.

21. Kes sinna nüüd teist öppetad, eks sa isseennast ei öppeta? kes sa kulutad, et ei pea warrastama, eks sa isse ei warrasta?
Matt. 23, 4.

22. Kes sa ütled, et ei pea abbiello ärrarikkuma, eks sa abbiello ärra ei rikku? sul on hirm wooraste jummalatte eest, eks sa isse ei risu pühha asjo?

23. Kes sa käsfust kiitled, eks sa isse ei teota Jummalat käsfo üllealtmisse läbbi?

24. Sest Jummala nimmi laidetakse teie pärrast pagganatte seas, nenda kui kirjotud on. Jes. 52, 5.

25. Sest se ümberleikaminne sadab kül kasfo, kui sa käsfo järrele teed; agga kui sa olled käsfo üllealtja, siis on sinno ümberleikaminne eestnahhaks sanud.

26. Kui nüüd se ümberleikamatta käsfo öigusseb peab, eks sis temma eestnahk ei pea ümberleikamisseks arwatama?

27. Ja eks siis se, kes sündimisse polest ümberleikamatta on, ja käsko täieste peab, sinno peäle kohhut ei moista, kes sinna kirjatähhe ja ümberleikamisse jures käsfo üllealtja olled?

28. Sest se ep olle Judamees, kes wäljaspiddi Judamees on; egga se ep olle ümberleikaminne, mis wäljaspiddi lihhas sünnib.
v. 9. 7. Joan. 8, 39.

29. Waid se on Judamees, kes seestpiddi on, ja südame ümberleikaminne waimus, ei mitte kirjatähtes, se on öige ümberleikaminne: selle Judamehhe kitus ep olle mitte innimesteſt, waid Jummalast.
5 Mos. 30, 6.

3. Peatük.

Mis kasfo Juda rahwal on, mis ep olle pagganattel; siiski on mollemad sündimisse polest ühheluggused patused; Keik sawad armust ögeks usso läbbi.

Mis on siis Judamehhel ennam? ehk mis kas-

ſo on ümberleikamisſeſt? Kol. 3, 6.

2. Jah on paljo keikipiddi; ſeſt ſe on kül ſe üllem asſi, et Jummala ſanna nende kätte on ustud. v. 9, 4.

3. Agga mis ſeſt on, et monningad ep olle uſknud? kas nende uſkmatta südda peaks Jummala usko tühjaks teggema? Rom. 4, 2.

4. Ei paigaſt mitte; waid Jummal olgo tõsſine, agga keik innimesſed wallelikkud, nenda kui kirjotud on, et ſind peab õigeks moistetama ſinno ſannade pärs, ja et ſa woidad, kui ſinno peäle kohhut moistetakſe. Laul. 51, 6.

5. Agga kui meie üllekohhus Jummala õiguſt wälja näitab, mis peame meie útlema? ons Jummal üllekohtune, kui ta meie peäle wihha ſadab? (ma rägin innimesſe wiſil.) v. 9, 22.

6. Ei mitte; kuida Jummal muido mailma peäle woib kohhut moista? 1 Moſ. 18, 25. Laul. 7, 9. 12.

7. Seſt kui Jummala tõdde minno walle lábbi on üllemaks läinud temma auuks, mis ſiis weel minno kui ühhe pattuſe peäle kohhut moistetakſe?

8. Ja eks meie ei peaks mitte enneminne nenda teggema (kui meid teotakſe, ja kui monned räkiwad, et meie peame útlema:) tehkem kurja, et hea ſeſt woiks tulla, kelle nuhtlus õigusſe järrel on.

9. Mis ſiis? kas meie olleme parremad? ei paigaſtki; ſeſt meie olleme enne ſelgeste tõeks teinud, et ni hästi keik Juda kui Kreka rahwas patto al on. v. 11, 32. Kol. 3, 22.

10. Nenda kui kirjotud on: Ei olle, kes õige on, ei ühteainuſtki. Laul. 14, 3.

11. Ep olle ſedda, kes moistab; polle ſedda, kes Jummalat õiete otſib. 1 Moſ. 6, 5.

12. Nemmad on keik kõrwale läinud, nemmad on ühtlaſe kolwatumaks ſanud, ei olle ſedda, kes head teeb, ei olle ühteainuſtki. Tit. 1, 16.

13. Nende kurk on üks lahti haud, omma keeltega rägiwad nemmad kawwaluſt; wihhaſematte maddude kihwt on nende mokkade al. Laul. 5, 10. ja 140, 4.

14. Nende ſu on täis ſajatamiſt, ja kibbedaid ſannо. Lauł. 10, 7.

15. Nende jallad on nobbedad werd ärrawallama.

16. Ahhastaminne ja waewaminne on nende tede peäl, 1 Mos. 6, 11. 12.

17. Ja rahho teed ep olle nemmad tunnud. 2 Peetr. 1, 19.

18. Ei olle Jummala kartuſt nende ſilmade ees. Lauł. 36, 2.

19. Agga meie teame, et, mis ial käſk ütleb, ſedda rägib ſe neile, kes käſſo al on, et igga ſu peab ſama kinni ſulgetud, ja keik mailm piddi Jummala ees ſüallune ollema. Kal. 3, 10.

20. Sepärraſt et käſſo teggudeſt ükſki lihha ei moisteta temma ees öigeks; ſeſt käſſo läbbi tulleb patto tundminne.

21. Agga nüüd on ilma käſſota Jummala öigus awwalikkuks ſanud, mis käſk ja prohwetid tunnistawad. Ap. Tegg. 15, 11.

22. Agga Jummala öigus ſaab awwalikkuks Jeſusse-Kristusse ſſo läbbi keikile, ja keikide peäle, kes uſkwad: ſeſt ſiin ep olle *öhtegi* wahhet. p. 5, 1.

23. Seſt keik on patto teinud, ja on Jummala auuſt ilma. p. 10, 12.

24. Ja neid moiſtetakſe temma armuſt öigeks ilma, ſe ärralunnastamisse läbbi, mis Kristusse Jeſusse ſees on. Ewef. 2, 8.

25. Kedda Jummal on enne ſeädnud leppitamisse kaneks uſſo läbbi temma werres, omma öigusſe ülesnäitmisſeks, et temma need pattud, mis enne ollid ſündinud, ja mis Jummal ſallis, ei arwand ſüüks, Ebr. 4, 16.

26. Omma öigusſe ülesnäitmisſeks nüüd ſel aial, et temma iſſe öige on, ja öigeks teeb ſedda, kes Jeſusſe uſſuſt on. p. 1, 17. 18.

27. Kus nüüd on kiitleminne? ſe on otſas; Misſugguſe käſſo läbbi? kas teggude käſſo läbbi? ei mitte, waid uſſo käſſo läbbi.

28. Sepärraſt arwame meie, et innimenne öigeks ſaab uſſo läbbi, ilma käſſo tegguſita. Kal. 2, 16.

29. Woi on Jummal ükſpäinis Juda rahwa Jummal? eks ta ei olle ka paggamatte Jummal? töeſt

temma on ka pagganatte Jummal. Jes. 49, 6.

30. Seſt et úksainus Jummal on, kes óigeks teeb usso seest sedda, kes on úmberleikatud, ja usso lábbi sedda, kes on úmberleikamatta.

31. Kas meie siis káskotúhjaks teme usso lábbi? Ei mitte, waid meie kinnitame kásko. 1 Tim. 1, 8.

4. Peatük.

Abraami usso lábbi selletakse árra, mis usso óigus on.

Mis meie siis peame útlema, et meie issa Abraam on sanud libha poleſt? Joan. 8, 39. 40.

2. Seſt kui Abraam teggudeſt on óigeks moistetud, siis on temmal kituſt, agga mitte Jummala jures.

3. Seſt mis útleb kirri: Abraam on Jummalat usknud, ja se on temmale óigusseks arwatud. 1 Mos. 15, 6. Kal. 3, 6.

4. Agga sellele, kes teggusid teeb, ei arwata palka armo pärraſt, waid wõlla pärraſt. p. 11, 6.

5. Agga kes teggusid ei te, waid usſub selle sisse, kes sedda jummalakartmatta óigeks moistab, selle arwatakse temma usk óigusseks. p. 3, 28.

6. Nenda kui ka Dawet sedda innimeſt útleb õnsa ollewad, kellele Jummal omma óiguſt temma ommaks arwab ilma teggusita: Laul. 32, 1. 2. 6.

7. Õnsad on need, kelle úllekohhus keik on andeks antud, ja kelle pattud on kinnikaetud.

8. Õnnis on se mees, kennele Jummal patto ei arwa súúks. Mark. 2, 7. 10.

9. Kas núúd seſinnane õnnistus on selle pärralt, kes on úmberleikatud, ehk ka selle pärralt, kes on úmberleikamatta? seſt meie útleme, et Abraamile usk on óigusseks arwatud. Ap. Tegg. 10, 15. 35.

10. Kuidas on se siis arwatud? kui temma úmberleikatud, ehk úmberleikamatta olli? ei mitte, kui ta úmberleikatud, waid kui ta úmberleikamatta olli.

11. Ja úmberleikamisse tähhe sai temma usso õigusse kinnitusseks, mis temmal olli úmberleikamatta põlwes, et ta piddi ollema keikide issa, kes úmberleikamatta põlwes usknod,

temma ello lábbi peästetama, et meie jo olleme leppitud. 2 Kor. 5, 18.

11. Agga mitte úkspáinis sepárrast, waid meie kiitleme ka Jummalas meie Jssanda Jesusse Kristusse lábbi, kelle lábbi meie nüüd leppitust olleme sanud. 1 Kor. 1, 30. 31.

12. Sepárrast otsekui úhhe innimesse lábbi pat on mailma sisse tulnud, ja patto lábbi surm; nenda on ka surm keikide innimeste sisse lábbiläinud, kelle úhhe sees nemmad keik on patto: teinud. p. 6, 23.

13. Sest pat olli mailmas kásjust sadik; agga patto ei arwata süüks, kussa ep olle käsko. p. 4, 15.

14. Agga surm on kui kunningas wallitsenud Adama aiast, Mosesse aiani ka nende ülle, kes ep olle patto teinud úhhesarnatse ülleastmisega, kui Adam, kes on üks ettetähhendus sest, kes piddi tulema. 1 Kor. 15, 45.

15. Agga nenda ep olle luggu armoanniga, kui pattolangmisega; sest kui se úhhe innimesse patto*langmisse* lábbi paljo on surnud, paljo ennam on Jummala arm ja and mitmele rohkeste sanud se armo lábbi, mis úhhe innimesse Jesusse Kristusse párralt on. 1 Kor. 15, 22.

16. Ja annniga ep olle sedda luggu, kui surmaga, mis on tulnud selle úhhe lábbi, kes patto on teinud; sest kohhus on úhhest pattolangmisest tulnud hukkasamiseks; agga armoand aitab mitmest pattolangmisest öigusseks. s. 20. 21.

17. Sest kui selle úhhe innimesse pattolangmisse lábbi surm kui kunningas on wallitsenud selle úhhe lábbi, paljo ennam peawad need, kes sawad sedda wägga rohket armo ja öigusse andi, kui kunningad wallitsema ellus selle úhhe Jesusse Kristusse lábbi. Joan 1, 16.

18. Sepárrast nüüd, nenda kui úhhe pattolangmisse lábbi sü on tulnud keikide innimeste peále hukkasamiseks; nenda on ka selle úhhe Kristusse öigusse lábbi Jummala arm tulnud keikide innimeste peále ello öigeksamiseks. s. 15.

19. Sest otsego selle ühhe inimesse sannapölgmisse lábbi paljo on sanud pattuseks; nenda sawad ka selle ühhe Kristusse sannakuulmisse lábbi paljo õigeks. Jes. 53, 11.

20. Agga kásk on senna körwa tulnud sisse, et pattolangminne piddi suremaks sama; agga kussa pat on suremaks sanud, seál on arm paljo rohkem olnud:

21. Et, otsego pat on kui kunningas wallitsenud surmas, nenda ka arm peaks kui kunningas wallitsema õigusse lábbi iggawesseks elluks Jesusse Kristusse meie Jssanda lábbi. p. 6, 23.

6. Peatük.

Patto sees ei sánni ellada. Usso õigusseſt tulleb õige ello parrandaminne.

Mis meil siis tulleb öölda? kas meie peame patto sisse jáma, et arm peaks suremaks minnema?

2. Ei milgi kombel: kes meie olleme pattule árrasurnud, kuidas peame meie weel selle sees ellama?

1 Peetr. 2, 24.

(Epistel kuendamal Pühhapáwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.)

3. Ehk eks teie ei tea, et, mitto meid Kristusse Jesusse sisse on ristitud, et meie temma surma sisse olleme ristitud?

Kal. 3, 27. Kol. 2, 12.

4. Siis olleme meie temmaga mahhamaetud ristmisse lábbi surma sisse, ja otsego Kristus on úllesárratud surnust Jssa au lábbi, et meie ka nenda peame udes ellus káima.

Ewes. 4, 23.

5. Sest kui meie Temmaga olleme istutud temma surma sarnadusseks, siis peame meie ka Temma úllestousmisse sarnatsed ollema. p. 8, 11. Wil. 3, 10. 11.

6. Et meie sedda teame, et meie wanna inimenne Temmaga on risti lödud, et patto ihho peab tühjaks minnema, et meie mitte ennam patto ei teni;

Kal. 5, 24.

7. Sest kes surnud on, se on õigeks moistetud pattust. 1 Peetr. 4, 1.

8. Agga kui meie Kristusega olleme surnud, siis ussume meie, et meie ka temmaga peame ellama,

9. Sest et meie teame, et Kristus surnust úllesárratud mitte ennam ei surre, surm ei wallitse teps temma úlle. Jlm. 1, 18.

9. Agga ma ellasin ennemuiste ilmakâsſota; agga kui kâsſoſanna tulli, ſai pat jälle ellawaks.

10. Agga ma ſurrin ärra, ja ſeſinnane kâsſoſanna, mis mulle olli antud elluks, ſedda leiti mulle ſurmaks.

11. Agga pat, kui ta ſûûd leidis kâsſoſanna läbbi, petis mind ärra, ja tappis mind temma läbbi.

12. Sepärraſt on käſk kûl pühha, ja kâsſoſanna pühha, ja öige, ja hea.

1 Tim. 1, 8.

13. Ons ſiis ſe hea mulle ſurmaks ſanud? ei milgi kombel, waid pat on mulle ſurmaks ſanud, et ſe piddi ilmuma patto ollewad, mis ſe hea läbbi mulle ſurma ſadab, et pat piddi ſama kâsſoſanna läbbi üpris wägga pattuſeks.

p. 5, 20.

14. Seſt meie teame, et käſk on waimolik; agga minna ollen lihhalik, ja patto alla müdud.

15. Seſt minna ei kida heaks, mis ma teen; ſeſt ma ei te mitte, mis ma tahhan, waid minna teen ſedda, mis ma wihkan.

16. Kui ma nûûd ſedda teen, mis ma ei tahha, ſiis tunnistan minna, et käſk hea on.

17. Agga nûûd ei te minna mitte ennam ſedda, waid pat, mis minno ſees ellab.

18. Seſt ma tean, et minno ſees (ſe on mo lihha ſees) ei ella mitte head: ſeſt tahtminne on kûl minno jures, agga ſedda head teggemiſt ei leia ma mitte.

19. Seſt minna ei te mitte ſedda head, mis ma tahhan; agga ma teen ſedda kurja, mis ma ei tahha.

20. Kui ma nûûd ſedda teen, mis ma ei tahha, ſiis ei te minna ennam ſedda, waid pat, mis minno ſees ellab.

21. Nûûd leian ma eneſeſt patto käsko, kui ma tahhan head tehha, et ſe kurri himmo minno jures on.

22. Seſt mul on melehead Jummala käsſuſt ſeeſtpiddiſe innimeſſe poleſt. 2 Kor. 4, 16. Eweſ. 3, 16.

23. Agga ma tunnen teiſt käsko omma liikmete ſees,

se panneb mo mele kässo wasto, ja wõttab mind wangi patto kässo alla, mis mo liikmete sees on. Kal. 5, 17.

24. Oh minna willets innimenne! kes peästab mind selle sinnatse surma ihhust?

25. Ma tännan Jummalat Jesusse Kristusse meie Issanda läbbi; sepärrast tenin minna ise nüüd omma melega Jummala käsko; agga lihhaga patto käsko.

8. Peatük.

Jummala lapsed on tahti hukkamoistmisest. Nende kohhus on patto wasto panna. Nemmad on siin ilmas risti ja kiusatuste al. Mis suur rõõm neil on kiusatuste wasto.

Sepärrast ei moisteta nüüd mitte neid hukka, kes Jesusse Kristusse sees on, kes ei käi lihha järrel, waid waimo järrel. p. 10, 4. Kal. 5, 16.

2. Sest ello waimo käsk Kristusse Jesusse sees on mind patto ja surma käsust lahti teinud.

3. Sest et käsk ei woind pattust lahti tehha, sepärrast et se rammoto olli lihha läbbi, siis läkkitas Jummal omma Poega pattuse lihha sarnadusses, ja patto pärrast, ja moistis sedda patto hukka, mis lihha sees:

4. Et kässo õigus piddi täieste sündima meie sees, kes meie ei käi lihha järrel, waid waimo järrel. Ewes. 2, 5. 10.

5. Sest kes lihha järrele on ellamas, neil on lihha meel; agga kes waimo järrele ellawad, neil on waimo meel.

6. Sest lihha meel on surm; agga waimo meel on ello ja rahho. Kal. 6, 8.

7. Sepärrast et lihha meel on waen Jummala wasto, sest temma ei heida ennast Jummala kässo alla, sest ei temma woigi heita.

8. Ja kes lihha sees on, ei woi Jummala mele pärrast olla. 1 Kor. 15, 50.

9. Agga teie ep olle mitte lihha sees, waid waimo sees, kui agga Jummala Waim teie sees ellab; agga kennel ep olle Kristusse Waimo, sesinnane ep olle mitte temma pärralt. 1 Kor. 3, 16.

10. Agga kui Kristus teie sees on, siis on küll

ihho ſurnud patto pärraſt; agga waim on ello ôigusſe pärraſt.

11. Agga kui ſelle Waim, kes Jeſuſt on ſurnuſt üllesärratanud, teie ſees ellab, ſiis wõttab ſe, kes Kristuſt on ſurnuſt üllesärratanud, ka teie ſurrelikkud ihhud ellawaks tehha temma Waimo läbbi, kes teie ſees ellab. p. 6, 4. 5.

(Epistel kahheksamal Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.)

12. Sepärraſt nüüd, wennad, ep olle meil wõlgo lihhaga, et meie peakſime lihha järrele ellama. p. 6, 7. 18.

13. Seſt kui teie lihha järrele wõttate ellada, ſiis peate teie ſurrema; agga kui teie Waimo läbbi ihho teud wõttate ſurretada, ſiis peate teie ellama. Eweſ. 4, 22. Koloſſ. 3, 5. 6.

14. Seſt ni mitto kui Jummala Waimo läbbi juhhatakſe, needſinnatſed on Jummala lapſed. Kal. 5, 18.

15. Seſt teie ep olle ſanud ſullaſe põlwe waimo, et teie jälle peakſite kartma, waid teie ollete lapſe põlwe Waimo ſanud, kelle läbbi meie kisſendame: Abba, Iſſa! 2 Tim. 1, 7. Kal. 3, 26. v. 4, 6.

16. Seſamma Waim tunnistab meie waimoga, et meie olleme Jummala lapſed. 2 Kor. 1, 22.

17. Olleme meie nüüd lapſed, ſiis olleme meie ka pärriad, ni hästi Jummala pärriad kui Kristusſega pärriad, kui meie Temmaga kannatame, et meie ka Temmaga au ſisſe ſame.] Kal. 4, 7.

(Epistel neljandamal Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.)

18. Seſt minna arwan, et ſelleſinnatſe aia kannatamisſed ep olle ühtegi wäärt ſelle au wasto, mis meile peab ilmutadama. 2 Kor. 4, 17. 18. 1 Joan. 3, 1. 2.

19. Seſt loom otab pitki ſilmi Jummala laste au ilmumiſt. Kol. 3, 3. 4.

20. Seſt loom on tühja põlwe alla heidetud, ei mitte hea melega, waid ſelle pärraſt, kes tedda on ſenna alla heitnud, 1 Moſ. 3, 17.

21. Se lotusſe peäle, et ka ſeſamma loom peab peästetud ſama ſeſt kaduwa asja teniſtusſeſt Jummala laste au wabbadusſeks. 2 Petr. 3, 13.

22. Seſt meie teame, et keik loom úhtlaſe ággab, ja úhtlaſe ſures waewas on tánnini.

23. Agga mitte úkspáinis ſe, waid ka need isſe, kellel Waimo esſimesſed annid on, ja meie isſe ággame isſeennestes, ja otame laste óiguſt, ſe on: meie ihho árrapeáſtmiſt.]

24. Seſt meie olleme árrapeástetud lotusſe lábbi; agga lotus, mis náikſe, ep olle lotus; ſeſt mis kegi nááb, mikspárraſt peab temma ka lootma?

Ebr. 11, 1.

25. Agga kui meie ſedda lodame, mis meie ei ná, ſiis otame meie kannatusſe lábbi. 2 Kor. 4, 18.

26. Agga ſelſammal kombel tulleb ka Waim meie nódrustele appi; ſeſt meie ei tea mitte, mis meie peame palluma, nenda kui kohhus on; agga ſeſamma Waim teeb palwed meie eeſt óhkamistega, mis úkski ei woi úllesrákida.

27. Agga kes ſúddamed lábbikatſub, ſe teab, mis Waimo meel on, ſeſt et temma Jummala tahtmisſe járrele púhhade eeſt palwed teeb.

(Epistel Jakobuſe Páwal.)

28. Agga meie teame, et keik heaks tulleb neile, kes Jummalat armastawad, kes temma ennepetud nou lábbi on kutſutud.

Ewel. 1, 11 ja 3, 11.

29. Seſt kedda ta enne on árratúnnud, neid on temma ka enne ſeádnud, et nemmad peawad ollema temma Poia náo ſarnatſed, et ta piddi ollema ſe esſimenne ſúndinud mitme wenna ſeas. Ebr. 2, 10. 11.

30. Agga, kedda temma on enneſeádnud, neid on temma ka kutsnud, ja kedda ta on kutsnud, neid on temma ka óigeks teinud, ja kedda ta on óigeks teinud, neid on ta ka auustanud. Joan. 17, 22. 24.

31. Mis peame meie núúd ſenna jure útlema? ons Jummal meie eeſt, kes woib meie wasto panna?

32. Kes omma enneſe Poialege polle armo annud, waid on tedda meie keikide eeſt árraannud, kuis ei peaks temma mitte ka ſelleſammaga meile keik armuſt andma?

33. Kes woib nende peále ſüüd tösta, kes Jummala árrawallitſetud on? Jummal on ſe, kes ôigeks teeb. Jtm. 12, 10.

34. Kes ſe, kes woib hukkamoista: Kristus on ſe, kes ſurnud, ja mis weel ennam, kes ka üllesárratud, kes ka on Jummala parramal kâel, kes ka meie eest pallub.

35. Kes woib meid lahhutada Kristusse armastusſeſt? willetſus, ehk ahhastus, ehk takkakiuſaminne, ehk nálg, ehk allastus, ehk hádda, ehk moôk? 1üll. Saul. 8, 6.

36. (Nenda kui kirjotud on: Sinno párraſt tappetakſe meid keige ſe páiwa, meid arwatakſe tappalambuks.) Saul. 44, 23. 1 Kor. 4, 9. 2 Kor. 4, 11.

37. Agga ſelle keige ſees ſame meie woimuſt kûl ſelle lábbi, kes meid on armastanud. 2 Kor. 2, 14.

38. Seſt minna ollen ſe peále julge, et ei ſurm, egga ello, ei inglid, ei wûrskid, egga wággewad, ei ſe mis praego, egga mis tulleiw on; Wil. 1, 6. 2 Tim. 1, 12.

39. Ei kôrgus, egga ſügawus, egga ûkski mu loom ei woi meid lahhutada Jummala armastusſeſt, mis on Jeſusſe Kristusſe meie Jſſanda ſees.]

9. Peatük.

Jummal ei pea ühheſt ennam luggu kui teiſeſt ſündimiſſe poleſt: Wallitſeb ſelgeſt armuſt iggawesſeks ellukſ, kes temma kutſumiſſe ſanna ei pölga, egga iſſennaſt ei arwa ôige ollewad.

Ma rágin tôt Kristuſſes, minna ei walleta mitte, (nenda et ka minno ſüddametunnistus ſedda mulle tunnistab pühha Waimo lábbi.)

2. Et mul ſuur kurbdus ja lôpmatta wallo on minno ſüddames.

3. Seſt minna iſſe ſowikſin árrakautadawaks ſada Kristusſe kâeſt omma wendade párraſt, kes mo ſugulaſed on lihha poleſt. 2 Moſ. 32, 32.

4. Need on Jſraeli rahwas, kelle párralt on lapſe ôigus, ja au, ja ſeâdusſed, ja kâſſoandminne, ja Jummala tenistus, ja tootusſed;

5. Kelle párralt wannemad on, ja kelleſt Kristus tulleb lihha poleſt, kes on ülle keikide Jummal, kidetud iggaweste, amen.

6. Agga ſe ei woi olla,

et Jummala ſanna olleks tühjaks ſanud; ſeſt keik need ep olle mitte Israeli ſuggu, kes Israeliſt on ſündinud. 4 Moſ. 23, 19. Joan. 8, 39.

7. Egga keik olle Abraami lapſed, ſepärraſt et nemmad Abraami ſuggu on: waid Iſaaki ſees peab ſulle pärrisſuggu nimmetadama. 1 Moſ. 21, 12.

8. Se on, lihha lapſed, needſinnatſed ep olle mitte Jummala lapſed; waid tootusſe lapſed arwatakſe ſugguks. Kal. 4, 28. p. 3, 29.

9. Seſt ſe on tootusſe ſanna: ſelſinnatſel aial aasta pärraſt tahhan minna jälle tulla, ja Saral peab poeg ollema. 1 Moſ. 18, 10.

10. Agga ei mitte ükspäinis ſellega, waid ka Rebekkaga on ſeſamma luggu olnud, kui temma ühheſt, ſe on, meie isſaſt Iſaakiſt käima peäle ſai. 1 Moſ. 25, 21.

11. Seſt kui need lapſed weel ei olnud ſündinud, ja ei middagi head egga kurja teinud, et ſe ennepetud nou Jummala ärrawallitſemisſe järrele piddi kindlaks jäma, ei mitte teggude pärraſt, waid ſelle kutſuja pärraſt,

12. Siis öeldi temmale: Surem peab wähhemat tenima. 1 Moſ. 25, 23.

13. Nenda kui kirjotud on: Jakobit ollen minna armastanud, agga Eſawit ollen ma wihkanud. Malak. 1, 2. 3.

14. Mis peame meie nüüd ütlema? ons Jummala jures üllekohhus? ei milgi kombel. 5 Moſ. 32, 4.

15. Seſt ta ütleb Moſesſele: Ma tahhan armo heita ſelle peäle, kelle peäle ma armo heidan, ja tahhan hallastada ſelle peäle, kelle peäle ma hallastan. 2 Moſ 33, 19.

16. Sepärraſt nüüd ei maksa ſelle nou, kes tahhab, egga ſelle, kes jookſeb, waid Jummala nou, kes armo heidab. Joan. 6, 44. 65.

17. Seſt kirri ütleb Waraonile: Otſe ſeks ollen minna ſind üllespiddanud, et ma omma wägge ſinnus piddin üllesnäitma, ja et mo nimmi keige Ma peäl peab kulutadama. 2 Moſ 9, 16.

18. Sepärraſt heidab ta nüüd armo, kelle peäle ta tahhab, ja teeb kowwaks, kedda temma tahhab.

19. Ütled ſinna nüüd

minnule: Mis ta siis weel kaebab? kes woib temma tahtmisse wasto seista?

20. Agga, oh innimenne! kes olled sinna, kes sa wasto Jummalat kostad? kas se, mis tehtud on, útleb teggiale: Miks olled sa mind nenda teinud?

21. Ehk kas pottiseppal ep olle melewalda soue úlle, et temma sestsammast úhest souetúkkist woib tehha teist riista auuks, agga teist autumaks riistaks.

2 Tim. 2, 20. 21.

22. Kui núúd Jummal tahtis omma wihha näidata, ja omma wägge teáda anda, siis on temma sure pitka melega kannatanud nende wihhariistadega, mis walmistud on hukkatusseks;

23. Ja on kannatanud usklikkudega, et ta piddi teáda andma omma au rikkust nende armoriistade wasto, mis ta on enne walmistanud auuks,

Kol. 1, 27.

24. Kedda temma ka on kutsnud, se on: meid, ei mitte úkspáinis Juda, waid ka paggana rahwa seltsist,

Luk. 2, 31. 32.

25. Nenda kui temma ka Osea ramato sees útleb: Minna tahhan ommaks rahwaks húda, mis ei olnud mitte minno rahwas: ja armokesseks, mis ei olnud mitte armokenne.

Os. 2, 25. 1 Petr. 2, 10.

26. Ja peab sündima seál paikas, kus neile on öeldud: Teie ep olle mitte minno rahwas, seál peab neid hútama ellawa Jummala lapsiks.

Os. 2, 1.

27. Agga Jesaia kissendab Israelist: Kui Israeli laste arro, mis hukka láhhab, olleks kui liiw, mis merre áres on, siiski peab suggu árrapeásma.

Jes. 10, 22. Rom. 11, 5.

28. Sest temma teeb sesamma asja peále otsa, ja lóppetab neid óigusses, sest Issand wóttab úht lóppetud asja Ma peále tehha.

Kaul. 80, 12—17.

29. Ja nenda kui Jesaia on enne úttelnud: Kui wäggede Issand meile ei olleks suggu jätnud, siis olleksime meie kui Sodoma rahwas olnud, ja Komorra rahwa sarnatseks sanud.

Jes. 1, 9. 1 Mos. 19, 24.

30. Mis útleme meie núúd? sedda, et pagga-

nad, kes ep olle õiguſt noudnud, on õiguſt kätte ſanud, agga ſedda õiguſt, mis ussuſt tulleb.

31. Agga Israeli rahwas, kes õigusse käsko noudis, ep olle mitte õigusse kässo jure ſanud.

32. Mikspärrast? ſeſt et nemmad õiguſt ep olle mitte noudnud ussuſt, waid nenda kui kässo teggudeſt; ſeſt nemmad on ennaſt toukand wastotoukamisse kiwwi wasto. Luk. 2, 34.

33. Nenda kui kirjotud on: Wata, ma pannen Sionis wastotoukamisse kiwwi, ja pahhandusse kaljo, ja ükski, kes temma sisse ussub, ei pea mitte häbbi sisse ſama.

Jeſ. 8, 14. p. 28, 16.

10. Peatük.

Meie digus Jummala ees ei tulle käsſuſt, waid Ewangeliummiſt. Jummal ei te wahhet innimeste wahhel nende ſuggu ehk ſündimisse poleſt.

Wennad, minno südame hea meel ja palwe, mis ma teen Jummala pole Israeli rahwa eeſt, on ſe, et nemmad önsaks ſaaksid. p. 9, 3.

2. Seſt ma annan neile tunnistuſt, et nemmad peält nähha wägga hoolſad on Jummala pärraſt, aga ilma moistusseta.

3. Seſt et nemmad ei moiſta Jummala õiguſt, ja omma enneſe õiguſt otſiwad kinnitada, ep olle nemmad ennaſt Jummala õigusſe alla heitnud.

4. Seſt käsſo ots on Kristus, õigusſeks iggaühhele, kes ussub.

Matt. 5, 17. Ap. Tegg. 13, 39.

5. Seſt Moſes kirjotab ſeſt õigusſeſt, mis käsſuſt tulleb, et innimenne, kes ſedda keik teeb, ſe peab ſe läbbi ellama. 3 Moſ. 18, 5.

6. Agga ſe õigus, mis ussuſt tulleb, ütleb nenda: Ärra ütle mitte ommas ſüddames: kes tahhab üllesminna taewa? ſe on: Kristuſt mahhatoma.

5 Moſ. 30, 11—13.

7. Ehk kes tahhab allaminna függawusſesse? ſe on: Kristuſt ſurnuſt üllestoma.

8. Agga mis ütleb temma: Se ſanna on ſo liggi ſinno ſuus, ja ſinno ſüdames, ſe on ſe usſo ſanna, mis meie kulutame.

5 Moſ. 30, 14. Jeſ. 46, 13.

(Epistel pühha Andrea Päwal.)

9. Seſt kui ſinna omma ſuga ſaad üllestunnistamud

Jssandat Jesust, ja saad usknud ommas südämes, et Jummal tedda on surnust üllesärratanud, siis pead sa önsaks sama.
Matt. 10, 32.

10. Sest südämega ustakse öigusseks, ja suga tunnistakse ülles önnistusseks. Laul. 116, 10.

11. Sest kirri ütleb: Ükski, kes temma sisse ussub, ei pea mitte häbbi sisse sama. Jes. 28, 16.

12. Sest wahhet ep olle Juda- ja Krekamehhe wahhel, sest sesamma on keikide Jssand, rikkas keikide heaks, kes tedda appi hüüdwad. Ap. Tegg. 10, 34.

13. Sest iggaüks, kes ial Jssanda nimme appi hüab, peab önsaks sama.
Joel. 3, 5. Ap. Tegg. 2, 21.

14. Kuida peawad nemmad nüüd appi hüüdma tedda, kelle sisse nemmad ep olle usknud? Agga kuida peawad nemmad usima, mis nemmad ep olle kuulnud? Agga kuida peawad nemmad kuulma ilma kulutajata?

15. Agga kuida peawad nemmad kulutama, kui *neid ei olle* lákkitud? nenda kui kirjotud on: Kui illusad on nende jallad, kes rahho kulutawad, kes head kulutawad. Jes. 52, 7.

16. Agga keik ei wõtta armoõppetusse sanna mitte kuulda. Sest Jesaia ütleb: Jssand, kes on meie kulutamist usknud? Jes. 53, 1.

17. Sepärrast tulleb ust kulutamissest, agga kulutaminne Jummala sanna läbbi. Joan. 17, 20.

18. Agga minna ütlen: Eks nemmad polle sedda kuulnud? Kül ikka, sest keige Ma sisse on nende heäl wäljaläinud, ja nende sannad mailma otsani.]

19. Agga minna ütlen: Eks Jsrael polle sedda tunnud? Moses, kes essimenne on, ütleb: Ma tahhan teid ärritada nende läbbi, kes ei olnud minno rahwas, ja tahhan teid wihhaseks tehha ühhe rummala rahwa läbbi.
5 Mos. 32, 21.

20. Agga Jesaia rägib julgeste, ja ütleb: Mind on leitud neist, kes mind ei otsi; ma ollen ilmunud neile, kes minno järrel ei küssi. Jes. 65, 1.

21. Agga Jsraeli wasto

útleb temma: Keige se páwa ollen minna ommad käed wäljalautanud úhhe rahwa wasto, mis ei kule sanna, ja wasto rägib.
Jes. 65, 2.

11. Peatük.

Juda rahwa süddame kangussest. Jummala heldussest pagganatte wasto. Juda rahwa tullewast pattustpöördmisest.

Sepärrast útlen minna: Ons Jummal omma rahwa ärralükkanud? Ei milgi kombel; sest minnagi ollen Israeli mees, Abraami suggust, Penjamini sugguarrust.

2. Jummal ep olle mitte omma rahwast ärralükkanud, mis temma on enne ärratunnud; ehk eks teie ei tea, mis kirri Eliast útleb, kuida temma Jummalaga rägib wasto Israelit, ja útleb:

3. Issand, nemmad on sinno prohwetid tapnud, ja sinno altarid mahhäkiskunud, ja minna ollen üksi üllejänud, ja nemmad käiwad minno hinge peäle.
1 Kunn. 19, 10.

4. Agga mis útleb temmale Jummala kostus: Minna ollen ennesele üllejätnud seitsetuhhat meest, kes ep olle pölwe nikkutanud Paali ees. 1 Kunn. 19, 18.

5. Nenda on ka nüüd selsinnatsel aial suggu üllejänud Jummala armo ärrawallitsemisse järrele.

6. On se nüüd armust, siis ei olle se teps teggudest; muido ep olleks arm mitte ennam arm; on se agga teggudest, siis ep olle se ennam arm; muido ep olleks teggo mitte ennam teggo.

7. Mis on nüüd? Mis Israel otsib, sedda ep olle temma mitte sanud; agga need ärrawallitsetud on sedda sanud, agga need teised on kowwaks lämud.

8. (Nenda kui kirjotud on: Jummal on neile annud raske unne waimo, silmad, et nemmad ei nä, ja körwad, et nemmad ei kule) tännapäwani.
Jes. 29, 10.

9. Ja Tawet útleb: Nende laud sago köieks, ja wörkutamisse paelaks, ja pahhädussels, ja kättemaksmisseks neile: Ps. 69, 23. 24.

10. Nende silmad sago pimmedaks, et nemmad ei nä: ja murra nende selga kõwweraks iggal aial.

11. Sepärast ütlen minna: Ons nemmad kommistand, et nemmad piddid langema? Ei paigast mitte, waid nende langmisse läbbi on pagganille önnistus sanud, et pagganad Juda rahwast piddid hoolsaks teggema. Ap. Tegg. 13, 46.

12. Agga kui nende langminne on mailma rikkus, ja nende kahjo pagganatte rikkus; kui paljo ennam peaks se pagganatte heaks tullema, kui nemmad keik wõtwaduskuda. 1. 25. 26. Dt. 2, 1.

13. Sest ma rägin teile pagganattele; sest et minna pagganatte Apostel ollen, auustan minna omma ammetit,

14. Kas ma woiksin omma lihha hoolsaks, ja monningad nende seast önsaks tehha.

15. Sest kui mailm on leppitud se läbbi, et Juda rahwas on ärralükkatud; mis on se, kui neid wastowoetakse, muido kui ello surnust sama?

16. Agga kui essimenne uudne willi on pühha, siis on ka taigen pühha, ja kui juur pühha on, siis on ka oksad pühhad.

17. Kui nüüd monningad neist oksadest on ärramurtud; agga sinna kui metsöllipu olled nende assemelle pokitud, ja õige öllipu juurest ja mahlast ossa sanud:

18. Siis ärra kiitle mitte oksade wasto; agga kui sa nende wasto kiitled, siis mõtle, et sinna ei kanna juurt, waid juur kannab sind.

19. Ütled sinna nüüd: Need oksad on ärramurtud, et mind piddi sisse pokitama.

20. Õige kül; nemmad on ärramurtud omma usttmatta südame läbbi; agga sinna seisad usso läbbi: ärra olle surelinne ommast melest, waid karda.

21. Sest kui Jummal ep olle armo annud neile loodud oksadele, katsu, ehk temma sinnulegi ei anna armo.

22. Sepärrast wata Jummala heldusse ja hirmo: hirmo kül nende wasto, kes on langenud; agga heldusse sinno wasto, kui sa jääd heldusse sisse, muido sindke mahharaiutakse.

Ebr. 10, 38. 39.

23. Ja neid, kui nemmad ei jä uskmatta südda-me sisse, peab pu sisse pokitama; sest Jummal on wäggew neid jälle sisse pokima. 5 Mos. 30, 1—7.

24. Sest kui sinna ühhest lodud metsöllipuust olled ärraleikatud, ja wasto lodud wisi hea öllipu sisse pokitud, kui paljo ennam peab neid, kes lodud hea öllipu oksad on, omma ennese öllipu sisse pokitama.

25. Sest minna ei tahha mitte, wennad, et teil sesinnane sallaja ässi peab teädmatta ollema (et teie ei pea enneste meleſt moistlikkud ollema) et muist Israeli rahwa seast on kowwaks läinud, kumi paggamatte arro saab täis sanud.

26. Ja nenda keik Israeli rahwas peab önsaks sama, otsego kirjotud on: Sionist peab Arrapeästja tullema ja Jakobi sugguſt se jummalakartmatta ello ärrapöörma. Jes. 59, 20.

27. Ja sesinnane on se seädus, mis minnuſt neile on antud, kui ma nende pattud saan ärrawötnud. Jer. 31, 33. 34.

28. Armoöppetusse polest on nemmad kül waenlased teie pärrast; agga ärrawalkitsemisse polest on nemmad armsad wannematte pärrast.

29. Sest Jummal ei kahhetse mitte omma armoandi egga kutsmist. 2 Tim. 2, 13.

30. Sest otsego teiege ennemuiste ep olle Jummala sanna kuulnud; agga nüüd nende sannakuulmatta südame läbbi ollete armo sanud:

31. Nenda ep olle nüüd ka needsinnatsed sanna kuulnud, et ka nemmad piddid armo sama, se armo läbbi, mis teile on sündinud.

32. Sest Jummal on keik innimessed sannakuulmatta ello alla kinnipannud, et ta keikide peäle piddi armo heitma. Rom. 3, 22. Laul. 145, 9.

(Epistel kolmaino Jummala päwhal.)

33. Oh sedda Jummala rikkusse ja tarkusse ja tundmisse süggawust! kuis ärraarwamatta on temma kohtomoistmissed, ja ärramoistmatta temma wisid! Job. 11, 7. Laul. 36, 7.

34. Sest kes on Issanda

mele tunnuo? ehk kes on temma nouandja olnud?
Job. 15, 8.

35. Ehk kes on temmale middagi enne annud, et sedda peaks temmale jälle tassutama?

36. Sest temma seest, ja temma läbbi, ja temma sisse on keik asjad; temmale olgo au iggawesste, Amen.]

12. Peatük.

Mis meie kohhus on Jummala, isseenneste, liggimesse ja ka waenlaste wasto.
(Epistel esimessel pühhapäwal pärrast kolme Kunninga Päwha.)

Sepärrast maenitsen minna teid, wennad, Jummala sure südda melikko hallastusse läbbi, et teie annate ommad ihhud ellawaks, pühhaks ja Jummala melepärralisseks ohwriks, se olgo teie moistlik jummalatenistus.

2. Ja ärge wõtke mitte sesinnatse mailma sarnatsed olla; waid muutke ennast omma mele uendamisse läbbi, et teie woiksite katsuda, mis Jummala hea, ja melepärralinne, ja täis tahtminne on.

3. Sest ma ütlen se armo läbbi, mis mulle on antud, iggaühhele, kes teie seast on, et temma ei arwa ennast targemaks, kui sünnib arwata, waid et iggaüks enneseſt arwaks nenda, kui kohhus on arwata sedda mõda, kui Jummal iggaühhele usso mõsto on jagganud.

4. Sest otsego meil ühhe ihho sees paljo liikmid on; agga keikil liikmettel ep ole ühtesugguſt tööd:

5. Nenda on meid paljo üks ihho Kristusse sees; agga iggaüks enneſe kohhal olleme meie teine teise liikmed. 1. Kor. 12, 12. 27.

6. Agga meil on armo annid, mis sedda armo mõda, mis meile on antud, monnesugguſed on.]

(Epistel teisel pühhapäwal pärrast kolme Kunninga Päwha.)

Ehk meil on prohweti kulutaminne, siis peab se usso mõõdo järrele ollema.

7. Ehk meil on järrelewaatmisse ammet, siis olleme meie teine teise liikmed ses järrelewaatmisse ammetis; ehk on, kes õppetab, se on teise like õppetusse sees.

8. Ehk on, kes maenutseb, se on teise like maenitsusse sees; kes jaggab, se tehko

sedda wagga süddamega; kes on üllewaatja, se olgo ussin; kes waeste ette murretseb, se tehko sedda römoga.

(Epistel Mariá Katsmaminnemisse ehk heina Maria Päwal.)

9. Armastus ärgo olgo mitte sallalik; hirm olgo teile kurja eest; hoidke sedda head takka.

10. Armastage teine teist ellaste kui wennad; teine joudko teise ette auustamissega.

11. Ärge olge laisad ses, mis teie peate teggema; olge tullised waimus; pange aega tähhele.

12. Olge röömsad lotusses, kannatlikkud ahhastusses; jäge kindlaste palwesse;

13. Aitke need pühhad, kennel pudo on; püüdke heal melel woöraid wastowötta.

14. Önnistage neid, kes teid takkakiusawad; önnistage, ja ärge wanduge mitte.

15. Olge röömsad röömsadega, ja nutke nutjattega.

16. Olge ühhemelelissed teine teise wasto. Ärge noudke körki asjo, kuid heitke ennast allandikkude seltsi.]

(Epistel kolmandamal Pühhapäwal pärrast kolme Kunninga Pühha.)

17. Ärge olge enneste melest moistlikkud; ärge makske ühhelegi kurja kurjaga; noudke häid asjo keikide innimeste nähhes.

18. Kui se woib olla, siis piddage keige innimestega rahho, ni paljo, kui teie polest sünnib.

19. Ärge makske isse kurja kätte, armad, waid andke maad Jummala wihhale, sest kirjotud on: Minno pärralt on se kättemaksminne, minna tahhan kättemaksta, ütleb Issand.

20. Kui nüüd sinno waenlasel nälg on, siis söda tedda, kui temmal janno on, siis joda tedda; sest, kui sa sedda teed, siis koggud sinna tullisid süssi temma Pea peäle. Öpp. Sann. 25 21. 22.

21. Ärra anna ennast kurjast ärrawoita, kuid woida sinna kurja ärra heaga.]

13. Peatük.

Öppetussed, missuggused meie peame ollema kohtowannematte, omma liggimesse, ja isseenneste wasto.

Igga hing heitko ennast üllematte alla, kellel

keigeüllem melewald on, sest üllemaid ep olle muido kui Jummalast; agga kes üllemad on, need on Jummalast seätud.

2. Kes nüüd üllematte wasto panneb, se panneb Jummala seädmisse wasto; agga kes wastopannewad, need saatwad isseenneste peäle nuhtlust.

3. Sest wallitsejad ei olle hirmuks hea teggudele waid kurjadele; agga kui sinna ei tahha selle üllema hirmo karta, siis te head, ja siis saad sinna kitust temmalt.

4. Sest temma on Jummala tener sinno heaks; agga kui sa kurja teed, siis karda, sest ta ei kañna moöka mitte ilmaasjata; sest temma on Jummala tener, kättemaksja, nuhhelda sedda, kes kurja teeb.

5. Sepärrast on tarwis, et teie ennast allaheidate, ei mitte ükspäinis nuhtlusse, waid ka süddame tunnistusse pärrast.

6. Sest sepärrast makske ka makso; sest nemmad on Jummala sullased, kes otse se eest murret kandwad.

7. Siis tassuge nüüd keikile, mis teie kohhus on: makso, kellele makso: tollirahha, kellele tollirahha: kartust, kellele kartust: au, kellele au tulleb anda.

Matt. 22, 21.

(Epistel neljandamal Pühhapäwal pärrast kolme Kunninga Pühha.)

8. Ärgo olgo teil ühtegi wölga ühhegiga, kuid et teie teine teist armastate, sest kes teist armastab, se on käsko täieste piddanud.

Kal. 5, 14.

9. Sest se: sinna ei pea mitte abbiello ärrarikkuma; sinna ei pea mitte tapma; sinna ei pea mitte warrastama; sinna ei pea mitte üllekohto tunnistama; sinna ei pea mitte himmustama, ja kui weel üks teine käsk on, sedda pannakse sellesinnatse sanna sisse ühte, se on, selle sees: sinna pead omma liggimest armastama kui isseennast.

Mark. 12, 31.

10. Armastus ei te liggimessele kurja; siis on nüüd armastus kässo täitminne.]

(Epistel essimessel Kristusse tullemisse Pühhal.)

11. Ja sedda tehkem sepärrast, et meil teäda on se aeg, et se tund on, et meie jo olleme üllesärratud unnest; (sest nüüd on

meie önnistus lähhem kui siis, kui meie usklikkuks saime. Ewes. 5, 14. 1 Tess. 5, 6.

12. Ö on möda läinud, agga pääw on liggi tulnud,) sepärrast heitkem ennesest ärra pimmedusse teud, ja ehhitagem ennast walgusse söariistadega.
1 Joan. 2, 8.

13. Ellagem aufaste kui päwa aial, ei mitte prassimisses, egga liajomisses, ei mitte abbiello ärrateotamisses, egga kimalusses, ei mitte ridus egga kaddedusses,
Luk. 21, 34. Ewes. 5, 18. Jak. 3, 14.

14. Waid ehhitage ennast Issanda Jesusse Kristussega, ja ärge kandke omma lihha eest hoolt nenda, et himmud sest touswad.]
Kal. 3, 27. Kol. 3, 10.

14. Peatük.

Missuggused need, kel kange usk on, peawad ollema nende wasto, kes nöddrad on uskus.

Agga wötke sedda wasto, kes nödder on uskus, ja ärge saatke tedda mitte kaksipiddi mötlema.
p. 15, 1.

2. Monni ussub kül, et ta woib keik süa; agga kes nödder on, se sööb aiarohhud. 1 Mos. 1, 29. p. 9, 3.

3. Kes sööb, se ärgo pölgago sedda, kes mitte ei sö; ja kes ei sö, se ärgo moistko kohhut selle peäle, kes sööb, sest Jummal on tedda wastowötnud. Kolos. 2, 16.

4. Kes sinna olled, kes sa teise sullase peäle kohhut moistad? temma seisab ehk langeb omma issandale; agga tedda peab kinnitadama, sest Jummal on wäggew tedda kinnitama.
Jak. 4, 12.

5. Teine arwab kül ühhe päwa parrema ollewad teist; agga teine arwab keik päwad ühhesugguseks: iggaüks olgo ommast melest se peäle julge. Kal. 4, 10.

6. Kes päwa tähhele panneb, se panneb sedda tähhele Issandale, ja kes päwa mitte tähhele ei panne, se ei panne sedda mitte tähhele Issandale; kes sööb, se sööb Issandale, sest temma tännab Jummalat, ja kes mitte ei sö, se ei sö Issandale, ja tännab Jummalat. 1 Kor. 10, 31.

7. Sest ükski meist ei ella isseennesele, ja ükski ei surre isseennesele.
2 Kor. 5, 15. Kal. 2, 20.

8. Sest kui meie ellame, siis meie ellame Issanda-

le: ja kui meie surreme, siis meie surreme Issandale; sepärrast ehk meie ellame, ehk meie surreme, siis olleme meie Issanda pärralt.
1 Tess. 5, 10.

9. Sest seks on Kristus ka surnud ja üllestousnud, ja jälle ellawaks sanud, et temma ni hästi surnute kui ellawatte ülle piddi Issand ollema.

10. Agga sinna, mis sa omma wenna peäle kohhut moistad? ehk sinnagi, mis sa omma wenna mikski ei panne? sest meid peab keik Kristusse kohtojärje ette seisatadama. Luk. 6, 37.

11. Sest kirjotud on: Minna ellan, ütleb Issand: Mulle peab igga pölw ennast nikkutama, ja igga keel peab Jummalale tunnistama.
Wil. 2, 10. Jes. 45, 23.

12. Sepärrast peab nüüd iggaüks meist isseenese eest Jummalale arro andma.

13. Sepärrast ärge moistkem teps kohhut teine teise peäle; waid moistke enneminne se peäle kohhut, et ükski omma wennale tülli egga pahhandust ei te.

14. Ma tean, ja ollen julge se peäle Issanda Jesusse sees, et ühtegi ep olle ärrakeeldud isseenesest, kui agga, kes middagi arwab ärrakeeldud ollewad, sel on se ärrakeeldud.
Matt. 15, 11. 1 Tim. 4, 4. 5.

15. Agga kui sinno wend roa pärrast kurwaks saab, siis ei käi sinna teps armastusse järrel: ärra sata hukka omma roaga sedda, kelle eest Kristus on surnud. 1 Kor. 8, 11. 13.

16. Sepärrast ärge laske omma head mitte teotada.

17. Sest Jummala riik ep olle mitte roog egga jomaaeg, waid öigus, ja rahho, ja röom pühha Waimo sees.
Luk. 17, 20. 1 Kor. 4, 20. p. 8, 8.

18. Sest kes neis asjus Kristust tenib, se on Jummala mele pärrast, ja kõlwab innimeste meleſt.

19. Sepärrast noudkem nüüd sedda takka, mis rahhuks, ja parrandusseks teile isseksekses tarwis tulleb.

20. Arra rikku roa pärrast Jummala teggo; keik road on kül puhtad; agga sel innimesel on se pahha, kes pahhandusega sööb.

21. Se on hea, et sa lihha ei sö, egga wina ei jo, egga sedda, kuhho wasto sinno wend ennast toukab, ehk pahhandab, ellik nödraks saab.

22. Ons sinnul usk, siis olgo se sulle ennesele Jummala ees; önnis on se, kes isseennese peäle kohhut ei moista selle asja sees, mis ta tunneb hea ollewad.

23. Agga kes kaksipiddi mötleb, kui ta sööb; se on hukkamoistetud, sest et se ei tulle ussust; agga keik, mis ussust ei tulle, se on pat. Tit. 1, 15. Ebr. 11, 6.

15. Peatük.

Nendega, kelle usk nödder on, peab kannatama, Kristusse pärrast, kes keikidega kannatab. Monnisuggused öppetussed ja head maenitsussed.

Agga meie, kes kanged olleme, peame nende jouotumatte nödrussed kandma, ja ei pea mitte isseennese mele pärrast ollema.

p. 14. 1. 1 Kor. 9, 22.

2. Sest iggaüks meist olgo liggimesse mele pärrast temma heaks, se on parrandusseks. p. 14. 19.

3. Sest Kristuski ep olle omma ennese mele pärrast olnud, waid nenda kui kirjotud on: Nende teotamissed, kes sind teotawad, on minno peäle langenud.

Laul. 69, 10. Jes. 53, 4.

(Epistel teisel Kristusse tullemisse Pühhal.)

4. Sest mis ial enne on kirjotud, se on meie öppetusseks ennekirjotud, et meil kannatusse ja kirja römustamisse läbbi peab lotus ollema.

5. Agga se kannatusse ja römustamisse Jummal andko teile, et teie üht meelt peate issekeskes Jesusse Kristusse järrele,

Wil. 3, 16. Laul. 133, 1. 2. 3.

6. Et teie ühhe mele ja ühhe suga auustate Jummalat ja meie Issanda Jesusse Kristusse Issa.

7. Sepärrast wötke teine teist wasto, nenda kui ka Kristus meid on wastowötnud Jummala auuks.

8. Agga ma ütlen, et Jesus Kristus on ümberleikamisse teenriks sanud Jummala töe pärrast, et ta piddi wannematte tootussed kinnitama:

9. Ja et ka pagganad hallastusse pärrast piddid Jummalat auustama, nenda kui kirjotud on: Sepärrast tahhan minna sind

16. Peatük.

Paulus annab Wõdet Roma rahwa holeks, terretab neid, kes pühhad, maenitseb neid, ja kiidab Jummalat.

Agga minna annan teie holeks meie õdde Wõbet, kes on Kengrea koggodusse kässilinne:

2. Et teie tedda wastowõttaksite Jsanda sees, nenda kui pühhade kohhus on, ja ollekssite temmale abiks, mis asjas ial temmal teid tarwis on; sest sesinnane on mitmele, ka mulle enneselle abbiks olnud.

3. Terretage Priskilla ja Akila, minno abbimehhed Kristusse Jesusse sees:

Ap. Tegg. 18, v. 26.

4. Kes minno ello eest omma kaela on pannud, kedda mitte ükspäinis minna ei tänna, waid ka keik pagganatte koggodussed;

5. Ja terretage se koggodus nende koias. Terretage Epenetust, kedda ma armatsen, kes se esimenne olnud, kes Ahkajamaal Kristusse pole on pöörnud.

6. Terretage Maria, kes paljo tõõd meie eest on teinud.

7. Terretage Andronikust ja Junia, minno suggulased, ja kes minnoga wangis olnud: kes on kuulsad Apostlide seas, kes ka enne mind on olnud Kristusse sees.

8. Terretage Amplia, kedda ma armatsen Jsanda sees.

9. Terretage Urbanust meie abbimeest Kristusse sees, ja Takini, kedda ma armatsen.

10. Terretage Appellest, kes on lãbbikatsutud Kristusse sees. Terretage need, kes Aristobulusse perrest on.

11. Terretage Herodionit, minno suggulast. Terretage need, kes Narkissusse perrest, kes Jsanda sees on.

12. Terretage Triwona ja Triwosa, kes tõõd tewad Jsandas. Terretage Persida, kedda ma armatsen, kes paljo tõõd on teinud Jsanda sees.

13. Terretage Rufust, kes on üks ärrawallitsetud Jsanda sees, ja temma ja minno emma.

14. Terretage Asinkritust, Wlegonti, Hermani,

Paatroba, Hermet, ja need wennad, kes nende jures on.

15. Terretage Wilologuſt, ja Julia, Nerea, ja temma ödde, ja Olimpa, ja keik pühhad, kes nende jures on.

16. Terretage teine teiſt pühha ſuandmisſega. Kristusſe koggodusſed lähkitawad teile terwit. 1Kor. 16, 20.

17. Agga minna maenitſen teid, wennad, et teie need tähhele pannete, kes lahkumissi ja pahhandussi tõſtwad ſe öppetusſe wasto, mis teie ollete öppinud, ja tagganege neiſt ärra. Matt. 7, 15.

18. Seſt needſinnatſed ei teni mitte meie Issandat Jeſuſt Kristuſt, waid omma köhto; ja petwad magguſa ſanna, ja libbeda könne lähbi waggade ſüddamed. Wil. 3, 19. Eſek. 13, 18.

19. Seſt teie ſannakuulminne on keikile teäda ſanud, ſepärraſt ollen ma teie pärraſt römus; agga ma tahhan, et teie kül hea peäle peate targad, agga kurja peäle waggurad ollema.

20. Agga ſe rahho Jummal tallab pea ſadanat teie jalge alla. Meie Issanda Jeſusſe Kristusſe arm olgo teiega, amen.

21. Teid terretawad Timoteus, minno abbimees, ja Lukius, ja Jaſon, ja Soſipatrus, minno ſuggulaſed.

22. Minna Tertius terretan teid, kes ma ſe ramato ollen kirjotanud Issanda ſees.

23. Teid terretab Kajus, minno ja keige koggodusſe perremees. Teid terretab Erastus linna rentmeister, ja wend Kuartus.

24. Meie Issanda Jeſusſe Kristusſe arm olgo teie keikidega, amen.

25. Agga ſellele, kes teid woib kinnitada minno armoöppetusſe ja Jeſusſe Kristusſe jutlusſe järrele, mis lähbi ſe ſallaja aſſi on ilmutud, mis iggawesſeſt aiaſt on kinnipetud olnud; Eweſ. 3, 9.

26. Agga nüüd on ilmutud prohweti kirjade lähbi iggawesſe Jummala käſſo pärraſt, uſſo ſannakuulmiſſeks, ja teäda antud keikide pagganatte ſeas,

27. Selle aino targa Jummalale olgo au Je-

ma tarkusse läbbi ei tunnud Jummalat Jummala tarkusse sees, siis on Jummala mele pärrast olnud, jölleda jutlusse läbbi önsaks tehha neid, kes ussuwad. Matt. 11, 25.

22. Sest Juda rahwas küsſiwad tähte, ja Kreka rahwas noudwad tarkust. Matt. 12, 38. p. 16, 1.

23. Agga meie kulutame Kristust, kes risti lödud, mis Juda rahwale üks pahhandus, agga Kreka rahwale üks jölledus on. Matt. 11, 6.

24. Agga neile, kes on kutsutud, ni hästi Juda kui Kreka rahwale kulutame meie Kristust, Jummala wägge, ja Jummala tarkust. 1. 18. Kolos. 2, 3.

25. Sest Jummala jölle assi on targem, kui innimesſed on, ja Jummala nödrus on wäggewam, kui innimesſed on.

26. Sest teie näte, wennad, omma kutsmist, et ei mitte paljo targaid lihha poleſt, ei mitte paljo wäggewaid, ei mitte paljo suurtsuggu rahwast teie seas ei olle; Joan. 7, 48. Jak. 2, 5.

27. Waid mis jölle on mailma ees, sedda on Jummal ärrawallitsenud, et temma tarkadele häbbi teeks, ja mis nödder on mailma ees, sedda on Jummal ärrawallitsenud, et temma häbbi teeks sellele, mis wäggew on.

28. Ja mis mailma ees alw ja ärrapöltud on, sedda on Jummal ärrawallitsenud, ja sedda, mis ühtegi ei olle, et ta piddi tühjaks teggema sedda, mis middagi on:

29. Et üksi lihha temma ees ei pea kiitlema.

30. Agga temmast ollete teie Kristusse Jesusse sees, kes meile Jummalast on sanud tarkuseks, ja öigusseks ja pühhitsemisseks, ja lunnastamisseks:

31. Et se olleks nenda, kui kirjotud on: Kes kiitleb, se kitelgo Issanda sees. Jer. 9, 23. 2 Kor. 10, 17.

2. Peatük.

Sedda armo öppetust pead Jummalik tarkusega kulutama.

Ka minna, kui ma teie jure tullin, wennad, ei tulnud mitte körge sannade ehk tarkusega, kui ma teile Jummala tunnistust kulutasin. p. 1, 17.

2. Sest minna ei arwand ennast teie seas ühtegi muud teádwad, kui agga Jesust Kristust, ja seddasamma kui üht risti lödud Kristust.
Kal. 6, 14.

3. Ja minna ollin teie jures nödrusse, ja kartusse, ja sure wärristusse sees.
Ap. Tegg. 18. 1 9. 2 Kor. 10, 10.

4. Ja minno könne ja minno jutlus ei olnud mitte melitajate innimesse tarkusse sannadega, waid Waimo ja wäe üllesnäitmisses. 2 Peetr. 1, 16.

5. Et teie usk mitte ei olleks innimeste tarkusses, waid Jummala wäes.
Ewes. 1, 17. 18. 1 Tess. 1, 5.

6. Agga meie rägime sedda tarkust, mis on täieste waggade sees, ei mitte selle sinnatse mailma, egga selle sinnatse mailma üllematte tarkust, kes ärrakaduwad;

7. Waid meie rägime Jummala tarkust sallajas asjas, sedda warjule pandud tarkust, mis Jummal enne on seädnud enne mailma algmist, meie auuks.
Laul. 51, 8.

8. Mis üksi selle sinnatse mailma üllemist ei olle tunnud; sest kui nemmad sedda ollekssid tunnud, siis ei olleks nemmad sedda au Issandat mitte risti lönud.

9. Waid nenda kui kirjotud on: Mis silm ei olle nähnud, ja körw ei olle kuulnud, ja innimesse südda messe ei olle tousnud, mis Jummal on walmistanud neile, kes tedda armastawad, Jes. 64, 3.

10. Sedda on Jummal meile ilmutanud omma Waimo läbbi: sest Waim otsib keik asjad läbbi, ka Jummala süggawussed.

11. Sest kes innimeste seast teab sedda, mis innimesse sees on, kui agga innimesse waim, kes temma sees on; nenda ei tea ka üksi, mis Jummala sees on, kui agga Jummala Waim.

12. Agga meie ei olle mitte sedda mailma waimo sanud, waid sedda Waimo, kes Jummalast on, et meie woime teäda, mis meile Jummalast on armust antud.

13. Sedda rägime meie ka, ei mitte sannadega, mis innimesse tarkus öppetab, waid mis pühha

Waim öppetab, ja arwame waimolikkud asjad ärra waimolikkul kombel.

f. 1. 4.

14. Agga lihhalik innimenne ei ſa mitte kätte, mis Jummala Waimo asjad on; ſeſt ſe on temmal üks jölledus, ja temma ei woi neid mitte tunda, ſeſt neid peab waimolikkult ärramoistetama.

15. Agga waimolik innimenne moistab kül keik ärra, ja tedda ennaſt ei moisteta ühhestki ärra.

16. Seſt kes on Jsſanda meelt tunnud, kes tedda pidi öppetama? agga meil on Kristusſe meel.

3. Peatük.

Öppetajad on teçurid, pölloharriad ja hone ehhitajad, Kristus on meie ühnistusſe Jsand ja allus.

Ja minna, wennad, ei olle mitte woinud räkida teile kui waimolikkudele, waid kui lihhalikkudele, kui wäetimatte lastele Kristusſe ſees.

2. Pima ollen minna teile jua annud, ja ei mitte kowwa roga; ſeſt teie ei woinud weel mitte, egga woi weel nüüdke mitte.

Ebr. 5, 12. 13.

3. Seſt teie ollete alles lihhalikkud, ſeſt kui kaddedus, ja riid, ja wastastikkud meled teie ſeas on, eks teie olle lihhalikkud, ja eks teie ei ella innimeste wiſil?

4. Seſt kui kegi ütleb: Minna ollen Paulusſe poolt, agga teine: Minna ollen Apollo poolt, eks teie ſiis ei olle lihhalikkud?

p. 1, 12.

5. Kes on nüüd Paulus? ja kes on Apollos? mis muud kui teenrid, kenne läbbi teie ollete uſklikkuks ſanud, ja nenda kui Jſſand iggaühhele on annud.

6. Minna ollen istutanud, Apollos on kaſtnud, agga Jummal on kaswatanud.

7. Siis ei olle nüüd middagi, egga ſe, kes istutab, egga ſe, kes kastab, waid Jummal, kes kaswatab.

8. Agga kes istutab, ja kes kastab, need on ühheſugguſed; agga iggaüks ſaab omma palka omma tö järrele.

Rom. 2, 6.

9. Seſt meie olleme Jummala abbimehhed, teie ollete Jummala pölloma, ja Jummala hone.

10. Jummala armo järrele, mis minnule on antud, ollen minna alluſt

seädnud kui tark hone ehhitaja, ja úks teine ehhitab se peäle; agga iggaúks katsko, kuida temma se peäle ehhitab. p 13. 10.

11. Sest teist alluſt ei woi úkski seäda, kui agga se, mis jo seätud on, se on Jesus Kristus.

12. Agga kui kegi selle-sinnatse allusse peäle ehhitab kulda, hõbbedat, kallid kiwwa, puid, heina, kõrt;

13. Siis peab iggaühhe tõ awwalikkuks sama: sest se pääw peab seda selletama; sest tulle läbbi peab se ilmuma, ja tulli peab läbbikatsuma iggaühhe tööd, missuggune se on.

14. Kui kellegi tõ jääb, mis temma se peäle on ehhitanud, siis peab ta palka sama.

15. Kui kellegi tõ ärrapõlleb, siis saab temma sest kahjo; agga temma isse peäseb, agga nenda kui tulle läbbi.

16. Eks teie ei tea, et teie Jummala tempel ollete, ja et Jummala Waim teie sees ellab? p. 6, 19.

17. Kui kegi Jummala templi ärrarikkub, tedda tahhab Jummal ärrarikkuda; sest Jummala tempel on pühha, se ollete teie.

18. Ärgo petko úkski issennast; kui kegi teie seast ennast arwab targa ollewad sessinnatses mailmas, se sago jõlledaks, et ta woiks targaks sada.

19. Sest selle-sinnatse mailma tarkus on jõlledus Jummala jures; sest kirjotud on: Temma tabbab targad nende tiggeda kawwalusse sees. Job. 5, 13.

20. Ja ta: Issand tunneb nende tarkade mõtte-missed, et nemmad tühjad on. Saul. 94, 11.

21. Sepärrast ärgo kitelgo úkski innimesest; sest keik on teie pärralt,

22. Olgo Paulus ehk Apollos, olgo Kewas ehk mailm, olgo ello ehk surm, olgo ollewad asjad ehk tullewad asjad, keik on teie pärralt.

23. Agga teie ollete Kristusse pärralt, agga Kristus on Jummala pärralt. p. 11, 3.

4. Peatük.

Apostlide ammet ja võlli. (Epistel kolmandamal Kristusse Tulle-misse Pühhal.)

Nenda arwago meid ig-gaúks kui Kristusse

12. Keik on mul lubba tehha, agga keigeſt ei olle kaſſo; keik on mul lubba tehha, agga úhtegi ei pea mind omma melewalla alla heitma. p. 10, 23.

13. Roog on kõhhule, ja kõht on roale ſeätud, agga Jummal tahhab úhhe ni hästi kui teiſe lõppetada; agga ihho ei olle mitte horusſele, waid Jſſandale, ja Jſſand ihhule ſeätud. Matt. 15, 17.

14. Agga Jummal on ka Jſſandat úllesárratanud, ja tahhab teid ka úllesárratada omma wäe lábbi.

15. Eks teie ei tea, et teie ihhud Kristusſe liikmed on? pean minna ſiis Kristusſe liikmed wõtma, ja neid hora liikmiks teggema? árgo ſedda ſúndko.

16. Ehk eks teie ei tea, et, kes hora pole hoiab, ſe on úks ihho temmaga? ſeſt need kaks, útleb temma, peawad úks lihha ollema.

17. Agga kes Jſſanda pole hoiab, ſe on úks waim Temmaga. Joan. 17, 21. 22.

18. Põggenege horatõ eeſt; igga pat, mis inniſenne ial teeb, ſe on wäljaspiddi ihho, agga kes horatõõd teeb, ſe teeb patto omma enneſe ihho wastu.

19. Ehk eks teie ei tea, et teie ihho on pühha Waimo tempel, kes teie ſees on, kedda teie Jummalalt ſanud, ja teie ei olle mitte iſſeenneſte pärralt? p. 3, 16.

20. Seſt teie ollete kalli hinnaga oſtetud; ſepärraſt auuſtage Jummalat ommas ihhus ja ommas waimus, mis Jummala pärralt on. p. 7, 23. 1 Peetr. 1, 18. 19.

7. Peatük.

Kostus ſe peäle, mis on küſſitud abielluſt, wallale elluſt, ja leſſe põlwest.

Agga mis asjuſt teie mulle ollete kirjotanud, kostan minna: Se on innimesſele hea, et temma naeſesſe ei putu.

2. Agga horatõ pärraſt olgo iggaühhel omma naene, ja iggaühhel olgo omma mees.

3. Mees tehko omma naeſele ſedda melehead, mis temma kohhus on, ja nendaſammote naene ka mehhele. 1 Peetr. 3, 7.

4. Naeſel ei olle melewalda omma ihho üle,

waid mehhel; ja nendasammoke ei olle mehhel melewalda omma ihho ülle, waid naesel.

5. Ärge keelge ennast teine teisele muido, kui wahhest mollematte tahtes tükkiks aiaks, et teil aega woiks olla paastuda, ja luggeda; ja tulge jälle ühte, et teid sadan ei kiusa, sepärrast et teie ei woi ilma aidata.

6. Agga sedda ütlen minna lubba andes, ei mitte käskides.

7. Sest ma tahhaksin, et keik innimessed ollekssid nenda, kui minnagi; agga iggaühhel on omma enneste armoand Jummalast, teisel nenda, teisel teisiti.

8. Agga ma ütlen wallale rahwale ja leskedele, se on neile hea, kui nemmad jäwad nenda kui minnagi.

9. Agga kui nemmad ei woi ilma aidata, siis heitko nemmad ennast abbiello sisse, sest parrem on ennast abbiellusse heita, kui himmude pöllemist tunda.

10. Agga neid, kes abbiellus on, ei käsi minna, waid Issand, et naene mehhest ei pea lahkuma.

11. Agga kui temma ka olleks lahhutud, siis jägo temma mehheta, ehk leppigo mehhega ärra, ja et mees ei pea naest mahajätma. Matt. 19, 9.

12. Agga neile teistele ütlen minna, ei mitte Issand: Kui ühhel wennal üks uskmatta naene on, ja temma mele pärrast on, temmaga ellada, ärgo jätko se tedda mitte mahha.

13. Ja kui ühhel naesel uskmatta mees on, ja temma mele pärrast on, temmaga ellada, se ärgo jätko tedda mitte mahha.

14. Sest uskmatta mees on pühhitsetud naese läbbi, ja uskmatta naene on pühhitsetud mehhe läbbi, sest muido ollekssid teie lapsed rojased, agga nüüd on nemmad pühhad.

15. Agga, kui uskmatta pool ärralahkub, siis lahkugo temma; nisugguse asjus ei olle wend egga ödde mitte orjaks tehtud, agga Jummal on meid rahho sees kutsnud. Ewes. 2, 14. 17.

16. Sest mis tead sinna,

naene, kas ſinna mehhe woid ónſaks tehha? ellik mis tead ſinna, mees, kas ſinna naeſe woid ónſaks tehha, ehk mitte?

17. Nenda kui Jummal iggaúhhele on jagganud, nenda kui Jſſand iggaúhhe on kutsnud, nenda käigo temma, ja nenda ſean minna keikide koggoduste ſees.

18. Ons kegi úmberleikatud kutſutud, ärgo ſaatko ſe enneſele eeſtnahka; ons kegi eeſtnahkas kutſutud, ärgo lasko ſe ennaſt mitte úmberleikata.

19. Umberleikaminne ei olle middagi, ja eeſtnahk ei olle middagi, waid Jummala käskude piddaminne.

Kal. 5, 6. p. 6, 15.

20. Iggaúks jägo ſe kutsmisſe ſisſe, mis ſees temma on kutſutud.

21. Olled ſinna kui ſullane kutſutud, ſiis ärra murretſe mitte, agga kui ſinna ka woid lahti ſada, ſiis te ſedda enneminne.

22. Seſt úks ſullane, kes on kutſutud Jſſanda ſees, ſe on Jſſanda wabbat innimenne; nendaſammote ka, kes kui wabbat inimenne on kutſutud, ſe on Kristusſe ſullane.

Joan. 8, 36. Rom. 6, 18. 22.

23. Teie ollete kalli hinnaga oſtetud, ärge ſage mitte innimeste ſullaſiks.

p. 6, 20.

24. Iggaúks, wennad, kuida temma on kutſutud, nenda jägo temma Jummala jure.

25. Agga neitſideſt ei olle mul Jſſanda käsko, agga minna annan ſe nou, kui ſe, kes Jſſandalt on armo ſanud, uſtaw olla.

26. Siis arwan minna núúd ſedda hea ollewad ſelleſinnatſe aia hádda pärraſt, et innimesſele hea on nenda olla.

27. Olled ſa naeſega úhte ſanud, ſiis ärra púa lahti ſada; olled ſa ilma naeſeta, ſiis ärra otſi naeſt.

28. Agga kui ſinna ka ennaſt abbiellusſe heidakſid, ei teeks ſinna mitte patto; ja kui úks neitſit mehhele lähhäks, ſiis ei teeks temma mitte patto; agga niſuggustele tulleb willetſus ihho poleſt. Agga minna annan teile armo.

29. Agga ſedda útlen

minma, wennad, et se aeg pärrast sedda lühhikenne on, et ka need, kennel naesed on, nenda peawad ollema, otsego olleks neil mitte. Rom. 13, 11. 1 Petr. 4, 7. 8.

30. Ja kes nutwad, otsego ei nuttaks nemmad mitte, ja kes röömsad on, otsego ei olleks nemmad mitte röömsad, ja kes ostwad, otsego ei olleks se mitte nende pärralt.

31. Ja kes sellesinnatse mailma prugiwad, et nemmad sedda liaks ei prugi; sest sellesinnatse mailma näggo löppeb ärrä.

32. Agga minna tahhaksin, et teie ilma murreta olleksite: Kes naeseta on, se murretseb sedda, mis Jssanda pärralt on, kuida temma Jssanda mele pärrast woib olla.

33. Agga kes on naese wötnud, se murretseb sedda, mis mailma pärralt on, kuida temma naese mele pärrast woib olla.

34. Jsse luggu on naesel, isse neitsil. Kes mehheta on, se murretseb sedda, mis Jssanda pärralt on, et temma pühha woiks olla ni hästi ihho kui waimo polest; agga kennel mees on, se murretseb sedda, mis mailma pärralt on, kuida temma mehhe mele pärrast woib olla.

35. Agga sedda ütlen minna teie enneste kassuks, ei mitte, et ma köit teie kaela pannen, waid seks, et se kaunis on, ja et teie ei lasse ennast senna ja temma kiskuda, waid et teie Jssanda pole hoiate.

36. Agga kui kegi mötleb, et ta omma neitsi wasto mitte hästi ei te, kui temma parras aeg üllelähhäks, ja et se nenda peab sündima, siis tehko temma, mis ta tahhab, temma ei te patto, mingo nemmad mehhele.

37. Agga kui kegi se peäle kindlaste seisab ommas süddames, ja temmale seda tarwis ei olle, agga temmal on melewald tehha, mis ta tahhab, ja on sedda ommas süddames ettewötnud, omma neitsi neitsiks jätta, se teeb hästi.

38. Sepärrast nüüd, kes omma tütre mehhele panneb, se teeb hästi, agga kes tedda mehhele ei panne, se teeb parremine.

39. Naene on kässo läbbi kinni, kunni temma mees ellab, agga kui temma mees on läinud maggama omma ello seest, siis on temma lahti, et ta woib mehhele miñna, kellele ta tahhab, agga se sündko Issanda sees.
Rom. 7, 2.

40. Agga temma on önsam, kui ta nenda jääb, minno arwates; agga ma arwan, et minnulge Jummala Waim on.

8. Peatük.

Woöra jummala ohwrist, ja kuida ilma pahhandusseta neid asjo peab prukima, mis muido lubba on prukida.

Agga neist woöra jummala ohwridest ütlen minna: Meie teame, et meil keikil on tundminne; tundminne teeb uhkeks, agga armastus parrandab.

2. Agga kui kegi ennast arwab middagi teädwad, se ei tunne weel ühtegi nenda, kui ta peab tundma.
Kal. 6, 3.

3. Agga kui kegi Jummalat armastab, sesinnane on temmast ärratuntud. Kal. 4, 9.

4. Siis teame meie nüüd woöra jummala ohwride sömissest, et woöras jummal mailmas ei olle middagi, ja et ühtegi teist jummalat ei olle, kui üks.

5. Sest et neid kül on, kedda jummalaiks hütakse, olgo taewa sees ehk Ma peäl, (nenda kui paljo jummalat on, ja paljo issandid.) Joan. 10, 34.

6. Siiski on meil agga üks Jummal, se Issa, kellest keik asjad on, ja meie temma sees, ja üks Issand Jesus Kristus, kenne läbbi keik asjad on, ja meie temma läbbi.

7. Agga keikil ei olle sedda tundmist mitte; sest monningad tewad ennestele tännini süddame koorma woöra jummala pärrast, et nemmad sedda söwad kui woöra jummala ohwrit, ja nende süddame tunnistus, mis nödder on, saab rojaseks.

8. Agga roog ei te meid Jummala melest heaks; sest kui meie söme, ei olle meie mitte parremad, egga kurjemad, kui meie ei sö. Rom. 14, 17.

9. Agga katske, et sesinnane teie melewald nödradele pahhandusseks ei sünni Kal. 5, 13. 1 Petr. 2, 16.

10. Sest kui sind, kennel tundminne on, kegi woora jummala koias nääks laudas istwad, eks siis selle süddame tunnistus, kes nödder on, ei sadeta woora jummala ohwri söma?

11. Ja se nödder wend lähhäb sinno tundmisse lähbi hukka, kenne pärrast Kristus on surnud.

Rom. 14, 15.

12. Agga kui teie nenda wendade wasto patto tete, ja nende nödra süddame tunnistust hawate, siis tete teie patto Kristusse wasto.

13. Sepärrast kui roog minno wenda pahhandab, siis ei tahha minna ial mitte lihha süa, et minna omma wenda ei pahhanda. Rom 14, 21. 2 Kor. 11, 29.

9. Peatük.

Kuida Paulus omma meelewaldq omma ammeti sees prugid.

Eks minna ei olle üks Apostel? eks ma wabbat innimenne ei olle? eks minna ei olle Jesust Kristust meie Jsandat näinud? eks teie ei olle minno tö Jsanda sees?

2. Kui minna muile ei olle Apostliks, siis ollen minna ommeti teile; sest teie ollete minno Apostli ammeti pitserimärk Jsanda sees. 2 Kor. 3, 2. 3.

3. Minno wastaminne neile, kes minnult küssiwad, on se.

4. Eks meil ei olle lubba süa ja jua? Luk. 10, 8.

5. Eks meil ei olle lubba ühte ödde naeseks ennesega wiä, kui teistel Apostlidel, ja Jsanda wendadel ja Kewal.

6. Ehk kas minnul ükspäinis ja Parnabal ei olle lubba, ei mitte töd tehha?

7. Kes lähhäb ial omma enese palga peäle sötta? kes istutab winamäe, ja ei sö temma wiljast? ehk kes hoiab karja, ja ei sö karja pimast? 2 Kor. 10, 4.

8. Kas minna sedda rägin innimesse wisil? ehk eks käsk sedda ka ei ütle?

9. Sest Mosese kässo ramatusse on kirjotud: Sinna ei pea härja suud kinnisidduma, kes pahmast tallab. Murretseb Jummal härgade eest?

5 Mos. 25, 4.

10. Woi, eks ta sedda keigeennamiste meie pär-

raſt ei ütle? ſeſt ſe on meie pärraſt kirjotud, et, kes künnab, ſe peab lotusſe peále kündma, ja, kes reht pekſab, ſe peab lotusſe peále ommaſt lotusſeſt oſſa ſama. 2 Tim. 2, 6.

11. Kui meie teile waimolikkud asjad olleme külwanud, ons ſiis suur asſi, et meie teie lihhalikkud asjad leikame? Rom. 15, 27.

12. Kui teistel ſe melewald on teie üle, mispärraſt mitte paljo ennam meil? agga meie ei olle ſedda melewalda mitte prukinud, waid meie ſallime keik, et meie Kristusſe armoõppetusſele ühtegi wiiwituſt ei te.

2 Kor. 11, 9. 12. p. 12, 13.

13. Eks teie ei tea, et, kes pühha töödtewad, need ſöwad pühhaſt ohwriſt? ja, kes altari jures allati on, need ſaiwad altariga oſſa.

4 Moſ. 18, 8. 5 Moſ. 18, 1—3.

14. Nenda on ka Jſſand ſeädnud neile, kes armoõppetuſt kulutawad, et niemmad armoõppetusſeſt peawad ellama.

15. Agga minna ei olle neiſt ühtegi prukinud; ja *ma polle* ſedda mitte kirjotanud, et mulle nenda peab tehtama; ſeſt paljo parrem olleks mulle ſurra, kui et kegi minno kiitlemiſt peaks tühjaks teggema.

16. Seſt kui minna armoõppetuſt kulutan, ei olle mul ſeſt kiitlemiſt; ſeſt ſe on mulle ſeätud, et ma pean ſedda teggema; agga hädda mulle, kui ma armoõppetuſt ei kuluta.

17. Seſt kui ma ſedda hea melega teen, ſiis on mul palk; agga kui wasto meelt, ſiis on ommeti ſe ammet minno kätte ustud.

18. Mis palk on mul ſiis? et ma Kristusſe armoõppetuſt kulutan, ja ſedda ilma makſota teen, et minna omma melewalda armoõppetusſe ſees pähhaste ei prugi.

19. Seſt ehk minna kül keikiſt lahti ollen, ollen ma ommeti keikide ſullaſeks ennaſt heitnud, et ma ennam innimesſi woiksin kaſſuks ſada. Matt. 20, 27. 28.

20. Ja minna ollen Juda rahwale otſego Judamehheks ſanud, et ma Juda rahwaſt woiksin kaſſuks ſada; neile, kes käſſo

al on, ollen ma ſanud, kui need, kes kässo al on, et ma neid, kes kässo al on, woikſin kasſuks ſada.

21. Neile, kes kässota on, ollen ma ſanud kui ſe, kes kässota on, (ehk ma kül kässota Jummalale ei olle, waid Kristusse kässo ſees) et ma neid, kes kässota on, woikſin kasſuks ſada.

22. Nödradele ollen ma otſego nödraks ſanud, et ma need nödrad woikſin kasſuks ſada; ma ollen keikile keigeks ſanud, et ma keikipiddi mominga woikſin önſaks tehha.

23. Agga ſedda teen minna ſe armoöppetusse pärraſt, et minna ſeltſammaſt ka oſſa ſaakſin.

(Epistel üdhekſamal Pühhapäwal enne Kristusse üllestousmisse Pühha.)

24. Eks teie tea, et, kes woido jookswad, need jookswad kül keik, agga üks ſaab jooksmisse woidoandi? jookske nenda, et teie ſedda kätte ſate.

25. Agga iggaüks, kes woitleb, on keikis asjus kasſin; nemmad on kül ſepärraſt kasſinad, et nemmad kadduwa kroni ſawad, agga meie ſame hukkaminnematta kroni.

26. Sepärraſt jookſen minna nüüd nenda, ei mitte kui teädmatta asja peäle, ma woitlen nenda, ei mitte kui ſe, kes tuult pekſab,

27. Waid minna ſunnin omma ihho, ja tallitſen ſedda, et minna muile julluſt ei ütle, ja iſſe ei ſa kolwatumaks. Rom. 8, 13.

10. Peatük.

Lihhalikko julgusse eeſt peab ennaſt hoidma.

Agga minna ei tahha mitte, wennad, et teil peab teädmatta ollema, et meie wannemad keik on pilwe al olnud, ja on keik merreſt läbbikäinud,

2 Moſ. 13, 21. 22. p. 14, 22.

2. Ja on keik Moſesſe peäle ristitud pilwe ja merre ſees;

3. Ja keik on ühheſugguſt waimolikko roga ſönud,

2 Moſ. 16, 15.

4. Ja on keik ühheſugguſt waimolikko jomaega jonud, ſeſt nemmad jöid waimolikkuſt järreletullewaſt kaljuſt; agga ſe kaljo olli Kristus. 2 Moſ. 17, 6.

5. Agga ſe ſurem hulk nende ſeaſt ep olnud mitte

Jummala mele pärrast, seſt nemmad on kõrbe mahhalõdud.] 4 Moſ. 26, 65.

(Epistel ühhekſamal Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

6. Agga need asjad on meie ettetähhendamiſeks ſündinud, et meie kurje asjo ei pea himmustama, nenda kui nemmadke on himmustanud. 4 Moſ. 11, 4.

7. Ärge ſage ka mitte wõõra jummala teenriks, nenda kui monningad neiſt, kui kirjotud on: rahwas istus mahha ſõma ja joma, ja touſis ülles mängima. 2 Moſ. 32, 6.

8. Ärge piddagem ka horaello, nenda kui monningad neiſt on horaello piddanud, ja langſid ühhel päwal kolmtuhhat kolmatkümmend. 4 Moſ. 25, 1. 9.

9. Ärge kiuſagem ka Kriſtuſt, nenda kui monningad neiſt ka kiuſaſid, ja neid rikkuti maddudeſt ärra. 4 Moſ. 21, 5. 6.

10. Ärge nurriſege ka mitte, nenda kui ka monningad neiſt nurriſeſid, ja ſaid hukka ärrarikkuja läbbi 4 Moſ. 14, 2. 36. 37.

11. Agga ſe keik on ſündinud neile ettetähhendamiſeks; agga ſe on kirjotud meile maenitſuſſeks, kelle peäle mailma ots on tulnud.

12. Sepärrast kes ennaſt arwab ſeiſwab, ſe katsko, et temma ei lange. Rom. 11, 20.

13. Teile ei olle weel muud kui innimesſe kiuſatus kätte tulnud; agga Jummal on uſtaw, kes teid ei lasſe kiuſata ennam, kui teie ſudate kanda, waid tahhab kiuſatusſega ka ſedda otſa tehha, et teie ſudate kanda.]

14. Sepärrast, minno armad, põggenege wõõra jummala tenistuſſe eeſt. 1 Joan. 5, 21.

15. Ma rägin kui moiſtlikkudele, arwage teie, mis ma rägin.

16. Se õnnistud karrikas, mis meie õnnistame, eks ſe ei olle Kriſtuſſe were oſſaſaminne? ſe leib, mis meie murrame, eks ſe ei olle Kriſtuſſe ihho oſſaſaminne? Matt. 26, 27.

17. Seſt üks leib on, nenda on meid paljo üks ihho; ſeſt meie keik ſame ühhe leiwa oſſalisſeks. Rom. 12, 5.

18. Wadage Israeli peäle lihha poleſt; eks need,

kes neid ohwrid söwad, ei sa altarist ossa?

19. Mis siis minna nüüd ütlen? kas sedda, et wooras jummal middagi on? woi, et woora jummala ohwer middagi on? p. 8, 4.

20. Agga ma ütlen: Mis pagganad ohwerdawad, sedda ohwerdawad nemmad kurja waimudele, ja ei mitte Jummalale; agga ma ei tahha mitte, et teie kurja waimude ossalisseks peate sama.

21. Teie ei woi mitte jua Issanda karrikast, ja kurja waimude karrikast; teie ei woi mitte ossa sada Issanda lauast, ja kurja waimude lauast.

22. Ehk tahhame meie Issandat ärritada? kas meie olleme wäggewamad tedda?

23. Keik on mul lubba tehha, agga keigest ei olle kasso; keik on mul lubba tehha, agga keik ei parranda mitte. p. 6, 12.

24. Ärgo otsigo ükski, mis temma ennese kasso on, waid iggaüks otsigo, mis teise kasso on. Wit. 2, 4.

25. Keik, mis lihhakarnis müakse, sedda söge, ja ärge küssige järrele südame tunnistusse pärrast.

26. Sest Ma on Issanda pärralt, ja keik selle täius. Laul. 24, 1.

27. Agga kui kegi neist uskmatta rahwast teid kutsub, ja teie tahhate minna, siis söge keik, mis teie ette pannakse, ja ärge küssige ühtegi järrele südame tunnistusse pärrast.

28. Agga kui kegi teile ütleks: Se on woora jummala ohwer; siis ärge söge mitte selle samma pärrast, kes sedda on täetanud, ja südame tunnistusse pärrast; sest Ma on Issanda pärralt, ja keik selle täius. p. 8, 7.

29. Agga minna ei ütle mitte sinno, waid teise südame tunnistusse pärrast; sest mikspärrast peab minno wabbadusse peale kohhut moistetama teisest südame tunnistusest?

30. Ja kui ma sedda tännoga wastowõttan, miks mind selle pärrast teotakse, mis eest ma tännan?

31. Sepärrast ehk teie söte ehk jote, ellik mis teie tete, sedda tehke keik Jummala auuks.

32. Ärge olge mitte pahhandusseks, ei mitte Juda rahwale, ei Kreka rahwale, egga Jummala koggodussele. Rom. 14, 13.

33. Nenda kui minna ka keikis keikide mele pärrast ollen, ja minna ei otsi mitte omma, waid mitmede kasso, et nemmad önsaks saaksid.

11. Peatük.

Monningad head wisid, mis palwe jures peawad ollema; ja kuida kallist öhtosömaaega ausaste peab petama.

Olge minno järrelkäiad, nenda kui minna ollen Kristusse järrelkäia. p. 4, 16.

2. Agga ma kidan teid, wennad, et teie keige asja sees minno peäle mötlete, ja peate need seädmissed, nenda kui ma teile neid ollen annud.

3. Agga ma tahhan, et teie peate teädma, et Kristus on iggaühhe mehhe Pea, agga mees on naese Pea, ja Jummal on Kristusse Pea. Ewes. 5, 23.

4. Igga mees, kes loeb ehk prohweti wisil rägib kübbar Peas, se naerab omma Pea ärra.

5. Agga igga naene, kes loeb, ehk prohweti wisil rägib katmatta Peaga, se naerab omma Pea ärra, sest se on otse ni paljo, kui olleks temma Pea paljaks aetud.

6. Sest kui naese Pea ei olle mitte kinnikaetud, siis peab ka temma juuksid ärraleikama; agga et naesel häbbi on juuksid ärraleikata, ehk Pea paljaks aiada, siis katko temma omma Pea kinni.

7. Sest mees ei pea kül mitte Pead kinnikatma, et temma on Jummala kuio ja au, agga naene on mehhe au. 1 Mos. 1, 27. p. 2, 21. 22.

8. Sest mees ei olle naesest, waid naene on mehhest.

9. Sest mees ei olle ka mitte naese pärrast lodud, waid naene mehhe pärrast. 1 Mos. 2, 18. 23.

10 Sepärrast peab naesel melewalla täht ollema Pea peäl inglide pärrast.

11. Ommeti ei olle egga mees naeseta, egga naene mehheta Issanda sees. Kal. 3, 28.

12. Sest otsego naene mehhest, nenda on ka mees naese läbbi, agga keik on Jummalast.

13. Arwage isseksekses, kas naesele sünnib katmata Peaga Jummalat palluda.

14. Ehk eks mitte teid ka teie lodud meel ei öppeta, et mehhel häbbi on, kui temma pikad juukſed kaswatab.

15. Agga kui naene pikad juukſed kaswatab, ſiis on ſe temmale auuks, ſeſt pikad juukſed on temmale katte eeſt antud.

16. Agga kui keddagi heal melel näikſe riaka ollewad, ei olle meil ſähhärduſt wiſi mitte, egga Jummala koggodustel. 1 Tim. 6, 4.

17. Agga kui minna ſedda kulutan, ei kipa ma mitte, et teie ei tulle kokko parrandusſeks, waid pahhandusſeks.

18. Seſt esmalt kulen minna, kui teie Jummala koggodusſes kokkotulleke, et lahkumisſi teie ſeas on, ja muiſt uſſun minna ſedda. p. 1, 10—12.

19. Seſt ſeggaſed öppetusſed peawad teie ſeas ollema, et need, kes kõlbawad, woikſid teie ſeas awwalikkuks ſada. 1 Joan. 2, 19.

20. Kui teie nüüd isſekeskes kokkotullete, ſiis ei olle mitte Jſſanda öhtoſömaaia piddamiſt;

21. Seſt iggaüks wõttab ſües omma roga enne ärra, ja monnil on nälg, monni on kül jonud.

22. Eks teil ſiis koddaſid ei olle, kus teie woite ſüa ja jua? woi põlgate teie Jummala koggodust, ja tete häbbi neile, kennel ei olle ühtegi? mis pean ma teile ütlema? pean minna teid kiitma? ſes ei kida minna teid mitte. Jak. 2, 6.

(Epistel ſurel Neljapäwal.)

23. Seſt minna ollen Jſſandalt ſedda ſanud, mis ma teilege ollen annud, et Jſſand Jeſus ſel öſel, kui tedda ärraanti, leiba wõttis,

24. Ja tännas, ja murdis ja ütles: Wõtke, ſõge, ſe on minno ihho, mis teie eeſt murtakſe; ſedda tehke minno mällestusſeks. Mark. 14, 22.

25. Selſammal kombel wõttis temma ka karrika pärraſt öhtoſömaaega, ja ütles: Seſinnane karrikas on ſe uus ſeädus minno werre ſees, ſedda tehke, ni mittokord kui teie ial ſed-

da jote, minno mällestusseks.

26. Sest ni mittokord, kui teie ial sedda leiba söte, ja sest karrikast jote, siis kulutage Jsanda surma, senni kui temma tulleb.

27. Sepärast kes ial sedda leiba söök, ehk Jsanda karrika seest joob kolwatumal wisil, sel on Jsanda ihhust ja werrest süüd.

28. Agga inimenne katsko isseennast läbbi, ja nenda sögo temma sest leiwast, ja jogo se karrika seest.

29. Sest kes kolwato söök ja joob, se söök ja joob isseenneselle nuhtlust, sest et temma ei te wahhet Jsanda ihho wahhel.

30. Sepärast on ka paljo nödraid ja haigid teie seas, ja paljo maggawad.

31. Sest kui meie isseenneste peäle kohhut moistame, siis ei moisteta mitte meie peäle kohhut. Laul. 32, 5.

32. Agga kui meie peäle kohhut moistetakse, siis antakse meile Jsandast birmo, et meid mailmaga ei pea hukka moistetama.] Ebr. 12, 5. 6.

33. Sepärast, minno ...nnad, kui teie kokko tullete söma, siis ootke teine teist.

34. Agga kui kellelgi nälg on, se sögo koddo, et teie nuhtlusseks kokko ei tulle; agga need muud asjad tahhan ma seäda, kui ma tullen.

12. Peatük.

Neist waimolikkuist andist.
(Epistel kümnemal Pühhapäwal pärast kolmaino Jummala Pühha.)

Agga waimolikkuist andist, wennad, ei tahha minna mitte, et teil peab teädmatta ollema.

2. Teie teate, et teie ollite pagganad, ja läksite keletumatte wooraste jummalatte jure, nenda kui teid sadeti. 1. 6, 11. Ewes. 2, 11. 12.

3. Sepärast annan ma teile teäda, et ükski, kes Jummala Waimo läbbi rägib, Jesust ärra ei nea. Ja ükski ei woi Jesust Jsandaks nimmetada, kui agga pühha Waimo läbbi. Mark. 9, 39. (Epistel Mattheuse Päwal.)

4. Kül armoannid on mitmesugused, agga sesamma Waim. Rom. 12, 6. Ewes. 4, 4.

5. Ja ammetid on mitmesugused, agga sesamma Jsand. Ewes. 4, 6. 11.

6. Ja teud on mitmesuguſed, agga ſesamma Jummal on, kes keik keikide sees teeb. Ewes. 1, 23.

7. Agga iggaühhele antakse Waimo walgustamiſt teiste kassuks.

8. Seſt ühhele antakse Waimo läbbi tarkusse ſanna, agga teiſele tundmisse ſanna ſesamma Waimo järrel;

9. Agga teiſele antakse usko ſesamma Waimo sees; agga teiſele annid terweks tehha ſesamma Waimo sees;

10. Agga teiſele wäggewaid tegguſid tehha; agga teiſele prohweti kulutamiſt; agga teiſele waimuſid ärraarwata; agga teiſele antakse monneſugguſid keleſid; agga teiſele keelte ärraſelletamiſt.

11. Agga ſedda keik teeb ſe üks ja ſesamma Waim ja jaggab iggaühhele omma, nenda kui temma tahhab.] Ewes. 4, 7.

12. Seſt otſego ihho üks on, ja temmal on paljo liikmid; agga keik ſelle ühhe ihho liikmed, mis paljo on, on üks ihho, nenda ka Kristus. p. 10, 17.

13. Seſt meie olleme ka keik ühhe Waimo läbbi ühheks ihhuks ristitud, olgo Juda ehk Kreka rahwas, olgo ſuſſaſed, ehk wabbat innimesſed, ja olleme keik ühheks Waimuks jodetud.

14. Seſt ka ihho ei olle mitte üks like, waid paljo.

15. Kui jalg ütleks: Sepärraſt et ma polle mitte käſſi, ei olle minna ihho pärralt; eks ta ſepärraſt ei olle ihho pärralt?

16. Ja kui kõrw ütleks: Sepärraſt et ma polle mitte ſilm, ei olle minna ihho pärralt; eks ta ſepärraſt ei olle ihho pärralt?

17. Kui keik ihho ſilm olleks, kuhho jääks kuulminne? kui keik olleks kuulminne, kuhho jääks haiſo tundminne?

18. Agga nüüd on Jummal liikmed pannud, iggaühhe neiſt ihho külge, nenda kui temma on tahtnud.

Koloſſ. 2, 19.

19. Ja kui nemmad keik üks like olleksid, kuhho jääks ihho?

20. Agga nüüd on kül paljo liikmid, agga üks ihho.

21. Agga ſilm ei woi kác wasto öölda: Mul ei olle ſind tarwis; ehk Pea jálle jalge wasto: Mul ei olle teid tarwis.

22. Waid paljo ennam on neid ihho liikmid tarwis, mis náitwad nódramad ollewad.

23. Ja mis meie arwame autumad ihho külgeś ollewad, nende úmber panneme meie úllemat ehtet, ja meie illotumil liikmil on keigeúllem ehte.

24. Seſt neil, mis meil illuſad on, ei olle ehtet tarwis; ſeſt Jummal on ihho nenda úhte ſünnitanud, ja ſellele, kennel wigga on, ennam au annud.

25. Et ihho ſees ei peaks lahkumiſt ollema, waid et liikmed peakſid úhtſugguſt murret kandma teine teiſe eeſt. Ewef. 4, 16.

26. Ja kui úks like kannatab, ſiis kannatawad ka keik liikmed, ja kui úht likt austakſe, ſiis on keik liikmed ka röömſad.

27. Agga teie ollete Kristusſe ihho ja liikmed, iggaúks omma oſa poleſt. Rom. 12, 5. Ewef. 5, 30.

28. Ja Jummal on monningad koggodusſe ſeeś ſcádnud, esmalt Apoſtliks, teiſeks prohwetiks, kolmandaks öppetajaiks, pärraſt wäggewad teud, pärraſt andi terweks tehha, aitajad, wallitſejad, monneſarnatſed keled. Ewef. 4, 11. Rom. 12, 6—8.

29. Kas ſiis keik on Apoſtlid? kas keik prohwetid? kas keik öppetajad? kas keik imeteggiad?

30. Kas keikil on armoannid terweks tehha? kas keik keleſid rákiwad? kas keik kirja árraſelletawad?

31. Agga noudke keige parrajad armoannid takka, ja minna náitan teile weel úhhe tee, mis keigeúllem on.

13. Peatük.

Armaſtuſſe wiſid ja temma au. (Epiſtel ſeitſmel. Pühhapäwal enne Kriſtuſſe üllestousmiſſe Pühha ehk Paasto Pühhapäwal.)

Kui ma innimeſte ja inglide keeltega rágin, agga mul ei olle armaſtuſt, ſiis olekſin minna úks waſk, mis kummiſeb, ja kelloke, mis helliſeb.

2. Ja kui ma woikſin prohweti wiſil rákida, ja teakſin keik ſallajad asjad ja keik tundmiſt, ja kui mul

olleks keik se uſk, nenda et ma woikſin mäggeſid aſſemelt ärratõsta, agga mul polleks armastuſt, ſiis ei olle minnuſt úhtegi.

Matt. 7, 22. 2. 17, 20.

3. Ja kui ma keik omma warra ärrajaggakſin, ja kui ma omma ihho annakſin, et tedda ärrapõlletakſe, ja mul ei olleks armastuſt, ſiis ei olleks minnul ſeſt úhtegi kaſſo.

4. Armastus on pitkamelelinne, ja näitab omma helduſt úlles, armastus ei olle kadde, armastus ei te wallatuſt, temma ei ſurustelle.

5. Temma ei näita ennaſt kurjaste, temma ei otſi omma kaſſo, temma ei ſa wihhaſeks, temma ei mõtle kurja peále.

6. Temmal ei olle rõmo úllekohtuſt, agga tõe pärraſt on temmal teistega rõõm.

7. Temma ſallib keik, ta uſkub keik, ta lodab keik, temma kannatab keik.

8. Armastus ei wäſſi ial ärra. Agga olgo prohweti kulutamiſſed, need lõpwad ärra, olgo keled, need jäwad mahha, olgo tundminne, ſe lõppeb ärra.

9. Seſt piſſut on, mis meie tunneme, ja piſſut on, mis meie prohweti wiſſil rägime.

10. Agga kui ſe täis aſſi tulleb, ſiis lõppeb ſe ärra, mis polikkult on. Ewel. 4, 13.

11. Kui ma wäeti laps ollin, ſiis räkiſin minna kui wäeti laps, ma ollin tark kui úks wäeti laps, ja mul ollid wäetima lapſe mõtted; agga kui ma mehheks ſain, ſiis jätſin minna mahha wäetima lapſe kombed.

12. Seſt meie näme núúd kui úhhes peeglis moistetuſſes, agga ſiis palleſt palleſſe; núúd tunnen minna piſſut, agga ſiis ſaan ma ärratunda, nenda kui minna ka ollen ärratuntud.

13. Agga núúd jääb uſk, lotus, armastus, need kolm; agga ſurem neiſt on armastus.]

14. Peatük.

Kulda digel wiſil keleſid peab räkima ja kirja ärraſelletama.

Noudke armastuſt takka, ja olge uſſinad waimolikko andide peále, agga keigeennamiſte, et teie prohweti wiſſil rägite.

2. Sest kes woõraſt keelt rägib, ſe ei rägi mitte inimestele, waid Jummalale; sest sedda ei kule úkski, agga waimus rägib temma sallajad asjad.

3. Agga kes prohweti wisil rägib, se rägib inimestele parrandusseks, ja maenitsussecks, ja römustamisseks.

4. Kes woõraſt keelt rägib, se parrandab isseennast; agga kes prohweti wisil rägib, se parrandab koggodust.

5. Agga ma tahhaksin, et teie keik woõrad keled rägiksite, agga weel ennam, et teie prohweti wisil rägiksite; sest kes kirja selletab, se on surem tedda, kes woõrad keled rägib, olgo siis et ta neid árraselletab, et koggodus sest parranduſt saab. 4 Mos. 11, 29.

6. Agga nüüd, wennad, kui ma teie jure tulleksin, ja rägiksin woõrad keled, mis kassо olleks teil minnust, kui ma teile ei rägiks ehk ilmutamisse lábbi, ehk tundmisse, ehk prohweti kulutamisse, ehk öppetusse lábbi?

7. Nenda on ka järg himgetumatte asjadega, mis heält andwad, olgo wille ehk kannel, kui nemmad monnesugguſt heält ei anna, kuida siis peab tuntama, mis willega on aetud, ehk kanlega lõdud?

8. Sest kui passun seggaſt heält annab, kes panneb ennaſt walmis sõtta?

9. Nenda ka teie, kui teie kelega moistlikkuid sanno ei rägi, kuida siis tunnuksse, mis rägitakse? sest teie rägiksite tule kätte.

10. Mailmas on kül mitmesugguſed heäled, ja úhtegi neist ei olle heäleta.

11. Kui minna nüüd ei tea heäle wägge, siis ollen ma sellele, kes rägib, umkeel, ja kes rägib, se on mulle umkeleks.

12. Nenda ka teie, et teie ussinad ollete waimolikkud annid püüdma, siis noudke, et teil woiks neid rohkeste olla, koggodusse parrandusseks.

13. Sepärraſt, kes woõraſt keelt rägib, se palluго Jummalat, et ta sedda woiks árraselletada. 5. t.

14. Sest kui minna woõra kele pallun Jummalat, siis loeb mo waim, agga

minno moistminne ei sata ei ühhelegi kasso.

15. Mis siis nüüd on? ma tahhan luggeda waimus, ja tahhan ka luggeda moistlikkult; ma tahhan laulda waimus, ja tahhan ka laulda moistlikkult.
Ewes. 5, 19.

16. Muido kui sa waimus önnistad, kuida siis se, kes seäl seisab kui üks öppimatta, peab sinno tänno peäle Amen ütlema, sest ta ei tea mitte, mis sa ütled.

17. Sest sa tännad küll hästi, agga teist ei parrandata mitte.

18. Ma tännan omma Jummalat, et minna ennam woõraid kelesid rägin, kui teie keik.

19. Agga ma tahhan enneminne koggodusses wiis sanna omma moistussega räkida, et minna ka muid woin öppetada, kui kümme tuhhat sanna woõra kele.

20. Wennad, ärge sage lapsiks moistmisse polest, waid kurjusse polest olge lapsed, agga moistmisse polest sage täieste targaks.
Rom. 16, 19. Ewes. 4, 14.

21. Käsforamatusse on kirjotud: Minna tahhan teiste keeltega ja teiste mokkadega selle rahwale räkida, ja nendagi ei kule nemmad mind mitte, ütleb Jssand.
Jes. 28, 11.

22. Sepärrast on keled tähheks, ei mitte neile, kes usktwad, waid neile, kes usktmatta on; agga prohweti kulutaminne, ei mitte neile, kes usktmatta on, waid neile, kes usktwad.

23. Kui nüüd keik se koggodus ühte paika kokko tulleks, ja keik rägiksid woõrad keled, agga öppimatta ehk usktmatta rahwas tulleksid sisse, eks nemmad ei ütleks, et teie jamsite?

24. Agga kui nemmad keik prohweti wisil rägiksid, ja tulleks üks usktmatta ehk öppimatta innimenne sisse, siis saaks se keikist nomitud, ja keikist ta peäle kohhut moistetud.

25. Ja nenda saaks awwalikkuks, mis temma südames sallaja on, ja nenda heitaks ta silmili mahha, ja kummardaks Jummalat, ja ütleks ülles, et Jummal töeste teie sees on.
p. 4, 5.

26. Mis siis nüüd on,

wennad? kui teie kokko tulete, ons siis iggaühhel teie seast üks laul, ons temmal üks öppetus, ons temmal üks woóras keel, ons temmal üks ilmutaminne, ons temmal üks kirja selletaminne, siis sündko se keik parrandusseks.

27. Ehk kui kegi woórast keelt rägib, siis räkigo nemmad kahhekeste ehk keigeennam kolmekeste ja järrestikko, ja üks selletago seda ärra.

28. Agga kui ei olle selletajat, siis olgo ta wait koggodusses; agga temma räkigo isseennesele ja Jummalale.

29. Agga neist kirja selletajaist räkigo kaks ehk kolm, ja need teised moistko se peále.

30. Ja kui teisele, kes istub, ilmutakse middagi, siis olgo esimenne wait.

31. Sest teie woite keik järrestikko prohweti wisil räkida, et keik öppiwad, ja keik maenitsust sawad.

32. Ja prohwetide waimud on prohwetide melewalla al.

33. Sest Jummal ei olle *mitte* seggase asja, waid rahho Jummal, nenda kui keikide pühhade koggodustes sees.

34. Olgo teie naised koggoduste sees wait, sest neile ei olle lubba antud räkida, waid nemmad peawad allamad ollema, nenda kui ka käsk ütleb.

35. Agga kui nemmad tahhawad middagi öppida, siis küssigo nemmad koddo omma meeste käest; sest naestel on hähbi räkides koggodusse sees.

36. Ehk on Jummala sanna teist wälja tulnud, woi, on se ükspäinis teie jure sanud?

37. Kui kegi arwab ennast kirjaselletaja ehk waimolikko ollewad, se moistko, mis ma teile kirjotan; sest need on Issanda käsosannad.

38. Agga kui kegi moistmatta on, se olgo moistmatta.

39. Sepärrast, wennad, noudke prohweti wisil räkida, ja ärge keelge mitte woóraid keleside räkimast.

40. Keik sündko ausaste ja wisi pärrast.

15. Peatük.

Surnutte üllestousmisseſt, ja kuida se pead ſündima.

(Epistel üpheteiſtkümnemat Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.)

Agga ma annan teile teáda, wennad, ſedda armoóppetuſt, mis ma teile ollen kulutanud, mis teie ka ollete wastowótnud, mis ſees teie ka ſeiſate,

2. Mis läbbi teie ka önſaks ſate, kui teie ſedda nenda peate, mil wiſil minna teile ollen kulutanud, olgo ſiis, et teie ollete ilma asjata uſknud.

3. Seſt ma ollen keigeesſite teile ſedda annud, mis minna ka ollen ſanud, et Kristus on ſurnud meie pattude eeſt kirjade järrele. Jeſ. 53, 8. 9.

4. Ja et temma on maetud, ja et ta on üllestousnud kolmandamal päwal kirjade järrele. Luk. 16, 10.

5. Ja et ta on nähtud Kefwaſt, pärraſt neiſt kahheſtteiſtkümneſt. Luk. 24, 34. Mark. 16, 14.

6. Pärraſt on temma nähtud ennam kui wieſt ſaaſt wennaſt ühhel hobil, kelle ſeaſt weel ſiit ſadik ſurem hulk ellus on, agga monningad on ka maggama läinud.

7. Pärraſt on temma nähtud Jakobusſeſt, pärraſt keikiſt Apoſtlideſt.

8. Agga wimaks keikide järrel on temma ka minnuſt kui ühheſt enneaegſeſt nähtud. p. 9. 1. Ap. Tegg. 9, 5.

9. Seſt ma ollen keigewähhem Apoſtlide ſeaſt, kes ei olle wäärt, et mind Apoſtliks hütakſe, ſepärraſt, et ma Jummala koggoduſt ollen takkakiuſanud. Eweſ. 3, 8. Ap. Tegg. 26, 9.

10. Agga Jummala armuſt ollen minna, mis ma ollen, ja temma arm minno wasto ei olle mitte tühhine olnud, waid ma ollen paljo ennam töödteinud, kui nemmad keik; agga ei mitte minna, waid Jummala arm, mis minnoga on.] Eweſ. 3, 7. 8.

11. Olgo nüüd minna ehk nemmad, nenda kulutame meie, ja nenda ollete teie uſknud.

12. Agga kui Kristuſt kulutakſe, et temma on ſurnuſt üllesärratud, kuida ſiis monningad teie ſeaſt ütlewad, et ei olle ſurnute üllestousmiſt?

13. Agga kui ei olle ſurnutte ûllestousmiſt, ſiis ei olle ka Kristus ûllesârratud.

14. Agga kui Kristus ei olle ûllesârratud, ſiis on meie jutlus ûks tühhi aſſi, agga teie uſk on ka ûks tühhi aſſi.

15. Agga meid leitakſe ka kui Jummala walletunnistajad ollemaſt, et meie Jummalaſt olleme tunnistanud, et ta Kristuſt on ûllesârratanud, kedda temma ei olle ûllesârratanud, kui ſurnud ûlles ei ârrata.

16. Seſt kui ſurnud ûlles ei ârrata, ſiis ei olle ka Kristus ûllesârratud. Rom. 8, 11.

17. Agga kui Kristus ei olle ûllesârratud, ſiis on teie uſk tühhine; ſiis ollete teie alles omma pattude ſees.

18. Siis on ka need, kes Kristusſe ſees on lâinud maggama, hukka lâinud.

19. Kui meie ſelleſinnatſe ello ſees ûkſpâinis Kristusſe peâle olleme lootnud, ſiis olleme meie keikide innimeste ſeaſt keigearmetumad.

20. Agga nûûd on Kristus ſurnuſt ûllesârratud, ja on eſſimeſeks ſanud nende ſeaſt, kes on lâinud maggama. Ap. Teg. 26, 23.

21. Seſt, et ühhe innimeſſe lâbbi ſurm on, ſiis on ka ühhe innimeſſe lâbbi ſurnutte ûllestousmine.

22. Seſt nendago Adama ſees keik ârraſurrewad, nenda peab ka keik Kristuſſeſees ellawaks tehtama: Rom. 5, 12. 17. 18. 19. 21.

23. Agga iggaûks omma korra pârraſt, eſſimene on Kristus, pârraſt need, kes Kristusſe pârralt on, kui ta tulleb; 1 Teſſ. 4, 14. 16. 17.

24. Pârraſt tulleb otſ, kui temma ſedda kunningriki ſaab annud Jummalale ja Iſſale, kui ta keige wallitſuſſe, ja keige melewalla, ja wâe peâle ſaab otſa teinud.

25. Seſt ta peab kui kunningas wallitſema, kunni temma keik waenlaſed enneſe jalge alla ſaab pannud. Matt. 22, 44.

26. Wiimne waenlane, kelle peâle otſa tehhakſe, on ſurm. Jlm. 20, 14. Ebr. 2, 15.

27. Seſt ta on keik temma jalge alla pannud, agga kui ta útleb, et keik temma alla on pandud, ſiis on awwalik, et ſe ei olle allapandud, kes keik temma alla on pannud. Matth. 11, 27. Luul. 8, 7.

28. Agga kui keik temma alla pannakſe, ſiis peab ka Poega iſſe ſelle alla pandama, kes keik temma alla on pannud, et Jummal keik olleks keikide ſees.

29. Mis tewad muido need, kedda ſurnutte pärraſt ristitakſe, kui ſurnud koggone úlles ei ärrata? mikspärraſt ristitakſe neid ka ſurnutte pärraſt?

30. Ja mikspärraſt olleme meie ka iggal tunnil häddas? Rom. 8, 36.

31. Minna ſurren iggapääw, ſedda útlen ma tõeſte meie kiitlemiſſe pärraſt, mis mul on Kriſtusſe Jeſusſe meie Iſſanda ſees.

32. Ollen minna innimesſe wiſil Eweſusſes metſalistega taplenud, mis mul ſeſt kaſſo on, kui ſurnud úlles ei ärrata? Sõgem ja jogem, ſeſt homme ſurreme ärra, útleb monni.

33. Ärge ekſige mitte: Kurjad könned rikkuiwad head kombed ärra. Ehk. 4, 6

34. Ärkage õiete úlles, ja ärge tehke mitte patto; ſeſt monningad ei tea úhtegi Jummalaſt, ſedda útlen minna teile häbbiks.

35. Agga monni wõttab õõlda: Kuida peawad ſurnud úllestousma? ja miſſugguſe ihhoga tullewad nemmad? Eſek. 37, 3. n. t. ſ.

36. Rummal! mis ſa külwad, ei ſe ſa ellawaks, kui temma ei ſurre. Joan. 12, 24.

37. Ja kui ſa külwad, ei külwa ſa ſedda ihho, mis peab ſündima, waid paljaſt iwiwa, olgo niſſo ehk teiſtſuggu wilja.

38. Agga Jummal annab temmale ihho, nenda kui ta tahhab, ja iggaühhe ſeemnele omma ihho.

39. Keik lihha ei olle mitte úhheſuggune lihha, waid iſſe on innimeste lihha, ja iſſe on weiste lihha, ja iſſe kallade, ja iſſe on lindude lihha.

40. Ja on taewalikkuid ihhuſid, ja mapeälſid ihhuſid; agga iſſe on taewalikkude au, ja iſſe mapeälste au.

41. Iſſe on päikeſſe sel-

gus, ja isse ku selgus, ja isse tähtede selgus; sest úhhel tähhel on ennam selgust kui teisel.

42. Nenda on ka surnutte úllestousminne; kadduwas pólwes külwatakse ihho, hukkaminnematta pólweks árratakse sedda úlles. Wil. 3, 20. 21.

43. Auta külwatakse, auga árratakse úlles; nódrusses külwatakse, wáes árratakse úlles.

44. Úks lihhalik ihho külwatakse, úks waimolik ihho árratakse úlles; úks lihhalik ihho on, ja on úks waimolik ihho.

45. Nenda on ka kirjotud: Essimenne innimenne Adam on tehtud ellawaks hingeks; wiimne Adam waimuks, kes ellawaks teeb. 1 Mos. 2, 7.

46. Agga essimenne ei olle mitte se waimolik, waid se lihhalik, párrast on se waimolik.

47. Essimenne innimenne mullast, on mullane, teine innimenne on Jssand taewast.

48. Mähhárdune se mullane on, sähhárduséd on ka need mullaséd; ja mähhárdune se taewane on, sähhárduséd on ka need taewaséd.

49. Ja otse nenda kui meie olleme mullase kuio kannud, nenda peame meie ka taewase kuio kandma.

50. Agga sedda útlen minna, wennad, et lihha ja werri ei woi mitte Jummala riki párrida, egga kadduw assi ei woi hukkaminnematta pólwe párrida.

51. Wata, ma útlen teile úhhe sallaja asja: ei meie kúl keik lähhá maggama, agga meid keik peab mudetama, 1 Tess. 4, 15—17.

52. Äkkitselt úhhe silma pilkmisses wiimse passunaga; sest passun peab hüüdma, ja surnud peawad úllestousma hukkaminnematta pólwes, ja meid peab mudetama.

53. Sest sesinnane kadduw assi peab ennese peále wóttma hukkaminnematta pólwe, ja sesinnane surelik peab ennese peále wóttma surrematta pólwe.

54. Agga kui sesinnane kadduw assi ennese peále wóttab hukkaminnematta pólwe, ja sesinnane surelik

wõttab enneſe peäle ſurrematta põlwe, ſiis ſaab ſe ſanna tõeks, mis kirjotud on: Surm on ärraneeldud woimusse ſisſe.
Jeſ. 25, 8.

55. Surm, kus on ſinno astel? põrgohaud, kus on ſinno woimus? Oſ. 13, 14.

56. Agga ſurma astel on pat, ja patto wäggi on käſk.
Rom. 7, 13.

57. Agga tänno Jummalale, kes meile woimuſt annab meie Jſſanda Jeſusſe Kristusſe läbbi.

58. Sepärraſt, mo armad wennad, olge kindlad, likumatta, ja sage ikka täiemaks Jſſanda tõ seeś, et teie teate, et teie tõ Jſſanda seeś ei olle mitte ükś tühhi asſi.

16. Peatük.

Seſt rahhaſt, mis Jerusalemma waeſtele piddi koggutama.

Agga otſego minna ſe rahha pärraſt, mis pühhadele koggutakſe, ollen seädnud Kalatiama koggodustele, nenda tehke teie ka.
Ap. Tegg. 11, 29.

2. Igga esſimesſel nädala päwal pango iggaüks teie seaſt middagi enneſe jure kokko, ja koggugo warranduſt sedda mõda, kui temmal se joud on, et ſiis waſt sedda rahha ei koguta, kui ma tullen.

3. Agga kui ma saan senna ſanud, tahhan minna läkkitada neid, kedda teie ramatude läbbi arwate seks kõlbawad, et nemmad teie andi Jerusalemma peawad wima.
2 Kor. 8, 16—19.

4. Ja kui ſe wäärt on, et minna ka senna läähhän, ſiis peawad nemmad minnoga ühhes minnema.

5. Agga ma tahhan teie jure tulla, kui minna Makedonia maalt läbbi läähhän; (ſeſt Makedonia maalt läähhän ma läbbi.)

6. Ehk minna jään wahheſt teie jure, ehk ollen ka ülle talwe, et teie mind sadate, kuhho ma ial läähhän.

7. Seſt minna ei tahha teid nüüd mitte, mõda minnes, nähha; waid ma lodan tükkiks aiaks teie jure jäda, kui Jſſand lubba annab.

8. Agga ma jään Nellipühhini Eweſusſe liñna.

9. Seſt mulle on ſuur ja wäggew uks lahti teh-

tud, ja seäl on paljo wastopannejaid.

10. Agga kui Timoteus tulleb, siis katske, et ta ilma kartmatta teie jures woiks olla, sest ta teeb Issanda tööd, nenda kui minnagi.

11. Ärgo pango siis ükski tedda ei mikski, waid saatke tedda rahho sees, et ta minno jure woib tulla, sest ma otan tedda wendadega. 1 Tim. 4, 12.

12. Agga wennast Apollosest teädke, et ma tedda saggedaste ollen maenitsenud, et temma wendadega teie jure piddi minnema, ja temmal ei olle polegi sedda meelt, et ta nüüd piddi tullema; agga kül ta tulleb, kui temmal ennam aega on.

13. Walwage, seiske uskus, olge kui mehhed, sage kangeks.

14. Keik teie asjad sündko armastusses.

15. Agga minna maenitsen teid, wennad: Teie tunnete Tehwana perret, et temma se essimenne on Ahkaja maal, ja nemmad on isseennast pühhade käsilisiks heitnud,

16. Et ka teie nisugguste alla ennast heidate, ja iggaühhe alla, kes ka aitab, ja tööd teeb.

17. Agga ma ollen römus Tehwana, ja Wurtunatusse ja Ahkaiusse tullemisse pärrast, sest nemmad on sedda täitnud, mis mul teie polest pudo olli.

18. Sest nemmad on minno ja teie waimo jahhutanud, sepärrast piddage kalliste nisugguseid.

19. Asia Ma koggodusseid lähkitawad teile terwit. Akilas ja Priskilla lähkitawad teile paljo terwit Issanda sees, selle koggodusega, mis nende koias on. Ap. Tegg. 18, 2. Röm. 16, 3.

20. Keik wennad lähkitawad teile terwit. Terretage ennast isseeskes pühha suandmisega.

21. Minno terretamine on omma Paulusse käega.

22. Kui kegi Issandat Jesust Kristust ei armasta, se olgo ärranetud, Maranata.

23. Issanda Jesusse Kristusse arm olgo teiega.

24. Minno armastus on

teie keikidega Kristusse Jesusse sees. Amen.

Essimenne ramat, mis Korintusse rahwale on kirjotud Ewesusse linnast, ja lákkitud Tehwana ja Wurtunatusse ja Ahkaiusse ja Timoteusega.

1 Ramato Ots, mis Korintusse rahwale kirjotud.

Apostli Paulusse teine Ramat Korintusse rahwale kirjotud.

1. Peatük.

Paulusse kannatus temma kiusatusse sees.

Paulus Jesusse Kristusse Apostel Jummala tahtmisse järrele, ja wend Timoteus, Jummala koggodusele, mis Korintusse linnas on, keige pühhadega, kes keige Ahkaja maal on. 1 Kor. 1, 1.

2. Arm olgo teile ja rahho Jummalast meie Issast, ja Issandast Jesusest Kristusest. Rom. 1, 7.

3. Kidetud olgo Jummal, ja meie Issanda Jesusse Kristusse Issa, se süddamelikko hallastusse Issa, ja keige tröstimisse Jummal, 1 Petr. 1 3.

4. Kes meid tröstib keige meie willetsusse sees, et meie woime tröstida neid, kes keigesugguse willetsusse sees on, se tröstimissega, misga meid endid Jummalast tröstitakse. p. 4. 17.

5. Sest otsego meil Kristusse kannatamissi paljo on, nenda tröstitakse meid ka rohkeste Kristusse läbbi. Saul. 34, 20. ja 71, 20.

6. Olgo meil nüüd willetsust, siis sünnib se teie tröstimiseks ja önnistuseks, mis wäggew on teie sees, kui teie kannate needsammad kannatamissed, mis meiege kannatame: ehk kui meid tröstitakse, siis sünnib se ka teie tröös-

timisse ja önnistusse pärraſt.

7. Ja meie lotus teie pärraſt on kindel, ſeſt et meie teame, et otſego teie oſſa ſate neiſt kannatamisteſt, nenda ka ſeſt trööſtimisſeſt.

2 Teſſ. 1, 4. 7.

8. Seſt meie ei tahha mitte, wennad, et teil peab teädmatta ollema meie willetſus, mis meil Aſia maal on olnud, et meid üpris wägga waewati ülle meie rammo, nenda et meie kahhe wahhel ollime ka omma ello pärraſt:

9. Waid meil olli meie enneste arwates ſurm kä, et meie ei piddand enneste peäle lootma, waid Jummala peäle, kes ſurnud üllesärratab,

10. Kes meid ni ſureſt ſurmaſt on peäſtnud, ja weelgi peästab; kelle peäle meie lodame, et temma meid ka eddespiddi peästab,

2 Tim. 4, 18.

11. Kui ka teie ühtlaſe palwega meie eeſt appi tullete, et ſe armoañni pärraſt, mis meile mitmeſt innimesſeſt on ſadetud, ka tänno peaks tehtama mitme lähbi meie eeſt.

Eweſ. 6, 18. 19. Rom. 15, 30.

12. Seſt meie kiitleminne on ſe, et meile meie ſüdda tunnistuſt annab, et meie Jummala waggadusſes ja ſelges meles, ei mitte lihhalikkus tarkusſes, waid Jummala armus mailmas olleme ellanud; agga keigeennamiste teie jures.

13. Seſt meie ei kirjota teile muud middagi, kui agga ſedda, mis teie loete, ehk ka tunnete; agga ma lodan, et teie ſedda ka otſani peate tundma.

14. Nenda kui teie meid ka wähhä ollete tunnud; ſeſt meie olleme teie kiitleminne, nenda kui teie ka meie kiitleminne ollete Jeſanda Jeſusſe päwal.

15. Ja niſugguſe lotusſe ſees tahtſin minna enne teie jure tulla, et teie ühhe teiſe armoañni woikſite ſada,

16. Ja ma tahtſin teill lähbi miñna Makedonia male, ja jälle Makedonia maalt teie jure tulla, ja teitiſt ennaſt lasta ſata Juda male.

Ap. Tegg. 19, 21. 1 Kor. 16, 5

17. Kui ma nüüd ſedda nou piddaſin, kas ma ſiis kawwaluſt prukinud? ehk

kas minna lihha polest noupean, mis nou ma pean? et jah jah, ja ei mitte, ei mitte, peab úks ikka mo jures ollema.

18. Agga Jummal on ustaw, et meie sanna teie jures ei olle olnud jah, ja, ei mitte, 1 Kor. 1, 9.

19. Sest Jummala Poeg Jesus Kristus, kes meie läbbi teie seas on kulutud minno ja Silwanusse ja Timoteusse läbbi, ei olnud mitte jah, ja, ei mitte, waid jah olli temma sees,

20. (Sest ni mitto Jummala tootust on, need on temma sees jah, ja temma sees amen,) Jummala auuks meie läbbi.

21. Agga kes meid kinnitab teiega Kristusse sisse, ja kes meid on woidnud, se on Jummal,

22. Kes meid ka pitseriga on kinnitanud, ja annud Waimo panti meie süddamesse. Ewes. 1, 14.

23 Agga ma kutsun Jummalat tunnistajaks omma hinge peäle, et ma teile ollen armo annud ses, et minna weel mitte ei olle Korintusessе tulnud.

24. Ei mitte, et meie oleme issandad teie usso üle, waid meie olleme teie rõmo abbimehhed: sest teie seisate uskus.

2. Peatük.

Sedda waest, kes pattust pöörnud, peab jälle wastowõtma.

Agga minna ollen ennesele sedda nou wõtnud, ei mitte kurbdusses jälle teie jure tulla. p. 12, 21.

2. Sest kui minna teid kurwastan, kes on siis, kes mind rõmustab, kui agga se, kes minnust on kurwastud.

3. Ja seddasamma ollen ma teile kirjotanud, et mulle, teie jure tulles, kurwastust ei sa neist, kelle pärrast ma piddin rõmustama; sest et mul teist keikist se lotus on, et minno rõõm teie keikide rõõm on.

4. Sest minna ollen teile kirjotanud sure willetsusse ja südame ahhastusse sees mitme silma pissaraga, ei mitte, et teie piddite kurwaks sama, waid et teie sedda armastust piddite tundma, mis mul on wägga rohkeste teie wasto.

5. Agga kui kegi on kurwastust saatnud, se ei olle mind kurwastanud, waid

politi teid keik, et minna tedda ennam ei waewa.

6. Selleſugguſel on ſeſt ſõitlusſeſt kül, mis mitmeſt on ſündinud,

7. Nenda et teie ſe wasto enneminne peate andeks andma, ja tedda tröstima, et ſähhärduſt ſurema kurwastusſe lähbi ärra ei neelta.

8. Sepärraſt maenitſen minna teid, et teie temmale ſedda armastuſt kinnitate.

9. Sepärraſt ollen ma teile ka kirjotanud, et ma teäda ſaakſin teie ſelget meelt, kas teie keikipiddi ſannakuuljad ollete.

10. Agga kennele teie middagi andeks annate, ſellele annan minna ka andeks; ſeſt kui minnagi kellelegi middagi andeks annud, ollen ma andeks annud teie pärraſt Kristusſe nähhes, et meid ſadanaſt ei pea pettetama.

11. Seſt temma mõtted ei olle meil teädmatta.

12. Agga kui ma Troa liñna tullin, Kristusſe armoõppetuſt kulutama, ja mulle olli uks lahti tehtud Iſſanda ſees, ei olnud mul rahho ommas waimus ſepärraſt et minna omma wenda Tituſt ei leidnud;

13. Waid minna jätſin neid Jummalaga, ja läkſin ärra Makedonia male.

14. Agga tänno Jummalale, kes meile ikka woimuſt annab Kristusſe ſees, ja teeb omma tundmiſe haiſo awwalikkuks meie lähbi keiges paikas.

15. Seſt meie olleme Jummalale üks hea Kristusſe hais nende ſees, kes önſaks ſawad, ja nende ſees, kes hukka lähhäwad.

1 Kor. 1, 18.

16. Neileſinnatſile kül üks ſurma hais ſurmaks; agga teiſtele üks ello hais elluks: ja kes kõlbab ſeks?

17. Seſt meie ei olle mitte kui mitto, kes Jummala ſanna ſeggawad, waid kui ſelgeſt meleſt, ja kui Jummala ſeeſt, Jummala ees, rägime meie Kristusſes.

3. Peatük.

Paulus kostab armoõppetusſe ammuti eeſt, arwab armoõppetuſt ja käſſoõppetuſt wastaſeikſo.

Hakkame meie ſiis ta iſſeennaſt kiitma, woi kas meil kitusſe ramatuid teie kätte tarwis on, kui

uil, ehk kitusse ramateie käest? p. 5, 12.
Teie ollete meie ramat, ſüddamesse kirjotud, tunnukse ja loetakse k innimesteſt;
Kes teie ollete atwwaks ſanud, et teie Kristramat ollete, meie amlábbi walmistud, ja itte ramato mustaga, ellawa Jummala imoga kirjotud, ei mitwwiste lauakeste ſisse, lihhalikkude ſüddame keste ſisse.

t kahheteiſtkümnemat Pühhapäpärraſt kolmaino Jummala Püh-

Agga niſuggune lotus neil Kristusse läbbi mala pole.
Ei mitte, et meie isesteſt kölbame middarwata kui isſeennes twaid meie kölbdus Jummalaſt,
p. 2, 16. Wll. 2, 13.
Kes meid ka on teinud waks ue ſeädusse teenei mitte kirja tähhe, Waimo ſullaſiks; kirja täht ſurretab, agWaim teeb ellawaks.
Ja kui ſurma ammet tähtes, mis kiwwidega olli tikkitud, au ſees olnud, nenda et Israeli lapſed ei woinud mitte ükſiſilmi Moſesse palesse wadata temma palle au pärraſt, mis ſiiski piddi ärralöpma: 2 Moſ. 34, 30.
8. Kuis ei peaks paljo ennam Waimo ammet au ſees ollema?
9. Seſt kui hukkamoiſtmisse ammetil au olnud, paljo ennam on üpris ſurema au ſees õigusse ammet. f. 11.
10. Seſt ka ſe, mis auustud olnud, ei olle mitte auuks arwata ſelle asja ees, ſelle üpris ſure au wasto, mis Waimo ammetil on.
11. Seſt kui au ſees olli ſe, mis piddi ärralöpma, paljo ennam on au ees ſe, mis jääb.]
12. Et nüüd meil niſuggune lotus on, prugime meie ſuurt julguſt räkides,
13. Ja ei te mitte nenda, kui Moſes, kes kattet omma palle peäle panni, et Israeli lapſed ei woinud mitte üksiſilmi wadata ſelle otſa peäle, mis piddi ärralöpma;
2 Moſ. 34, 33. 35.
14. Waid nende meled

on kowwaks ſanud; ſeſt tännapäwani jääb ſeſamma katte wanna ſeädusſe luggemisſe jure, ja ſedda kattet ei woeta mitte peält ärra, mis waſt Kristusſe ſees ärralöppeb. Jes. 6, 10.

15. Seſt tännapäwani, kui Moſeſt loetakſe, ſiis ſeiſab ſe katte nende ſüddame peäl; agga

16. Kui nemmad ſawad Jſſanda pole pöörnud, ſiis woetakſe ſe katte ümbert ärra. Rom. 11, 23. 26.

17. Agga Jſſand on ſe Waim, kus nüüd Jſſanda Waim on, ſeäl on wabbadus. Joan. 4, 24.

18. Agga meid keik, kes meie Jſſanda au katmatta pallega otſego peeglis näme, mudetakſe ſelleſamma kuiuks, ühheſt auuſt teiſe, otſego Jſſanda Waimuſt.

4. Peatük.

Armuõppetus ſadab kaſſo neile, kes riſti al on.

Sepärraſt et meil niſuggune ammet on, nenda kui meie peäle on armo heidetud, ei tüddi meie mitte ärra;

2. Waid meie olleme ärraheitnud ſallajad häbbiasjad, ja meie ei ella mitte tiggeda kawwalusſe ees, ei meie ſegga ka mitte Jummala ſanna ärra, waid tõe teädaandmisſega näitame meie ennaſt wäljа keige innimeste ſüddame tunnistusſe wasto Jummala ees.

3. Kui nüüd ka meie armoõppetus on kinnikaetud, ſiis on ſe nende ees kinnikaetud, kes hukka ſawad, 1 Kor. 1, 18.

4. Kelle ees ſelleſinnatſe mailma jummal nende uſtmatta rahwa meled ſöggedaks teinud, et neile ei pea paiſtma armoõppetusſe walgus Kristusſe auuſt, kes on Jummala kuio. Ebr. 1, 3.

5. Seſt meie ei kuluta mitte iſſeennaſt, waid Kristuſt Jeſuſt Jſſanda ollewad, agga meid ennaſt teie ſullaſed Jeſusſe pärraſt. 2. 1, 24.

6. Seſt Jummal, kes käskis walguſt pimmeduſſe ſeeſt wäljapaiſta, on Se, kes meie ſüddame ſees paiſtnud, et meie woikſime teiſi Jummala au tundmisſega Jeſusſe Kristusſe palle ſees walgustada. 1 Moſ. 1, 3. 2 Peetr. 1, 19.

(Epistel Pettli Päwal.)

7. Agga meil on sesinnane warra soue riistade sees, et se úpris suur wäggi Jummala pärralt olleks, ja ei mitte meist.

p. 5, 1. 1 Kor. 2, 5.

8. Meid waewatakse keikipiddi, agga meie ei ahhasta ennast mitte: meie olleme kui ilma nouta, agga meie ei olle mitte koggoniste ilma nouta.

9. Meid kiusatakse takka, agga meid ei jäeta mahha: meid wissatakse mahha, agga meie ei sa hukka.

Laul. 37, 24.

10. Meie kanname ikka ennesega Jssanda Jesusse surretamist ommas ihhus, et ka Jesusse ello meie ihhus woiks awwalikkuks sada.]

11. Sest meid, kes meie ellame, antakse ikka surma Jesusse pärrast, et ka Jesusse ello meie surrelikko lihha sees woiks awwalikkuks sada.

12. Nenda on kül ristisurm wäggew meie sees, agga ello teie sees.

1 Kor. 15, 31.

13. Agga et meil sesamma usso Waim on, sedda mõda, kui kirjotud on: Minma ollen usknud, sepärrast ollen ma räkinud, ja meiegi usume, sepärrast rägime meie ka:

14. Ja meie teame, et se, kes Jssandat Jesust on üllesärratanud, wõttab meid ka Jesusse lähhi üllesärratada, ja teiega ennese ette seäda.

15. Sest se keik sünnib teie pärrast, et se úpris rohke arm mitme innimesse tännamisse lähhi peaks rohke ollema Jummala auuks.

16. Sepärrast ei wässi meie mitte ärra, waid et kül meie wäljaspiddine innimenne ärrarikkutakse, ommeti uendakse se seestpiddine innimenne pääw päwalt.

1 Petr. 4, 1.

17. Sest meie willetsus, mis on silmapilkmisse aiaks ja kerge, sadab meile iggawest ja úpris wägga suurt au;

Rom. 8, 18.

18 Sest et meie mitte tähhele ei panne sedda, mis nähtaw, waid mis näggematta on; sest nähtawad asjad on aialikkud, agga näggematta asjad on iggawessed.

Rom. 8, 24 Ebr. 13, 14.

5. Peatük.

Usslikkude rööm keige willetsusse wasto, ja Jummala armoöppetusse wäggi.

Sest meie teame, kui meie maia mullane hone mahhakistakse, et meil üks elloasse on Jummala käest üks hone, mis ei olle kättega tehtud, ja on iggawenne taewas.
Joan. 14, 2.

2. Sest ka selle maia sees öhkame meie, ja iggatseme omma elloasseme järrele, mis taewast on, et saaksime sellega kaetud.
Rom. 8, 23.

3. Kui meie agga olleme ehhitud, ei pea meid allasti leitama. Ilm. 16, 15.

4. Sest meiege, kes siin maias olleme, öhkame, ja olleme waewatud, sest et meie ei tahha riette peästmist, waid katmist, et se, mis surrelik on, saaks ärraneeldud ellust.

5. Agga kes meid sen̄na tarwis walmistab, se on Jummal, kes ka meile Waimo panti on annud.

6. Sepärrast olleme meie julged iggal aial, ja teame, unni meie koddo olleme ihhus, siis olleme meie Issanda jurest ärra;

7. Sest meie ellame usso sees, ei mitte näggemisse sees. 1 Kor. 13, 12.

8. Agga meie olleme julged, ja tahhaksime enneminne ihhust ärra olla, ja koddo olla Issanda jures.
Ilm. 22, 17.

9. Sepärrast püame meie ka wägga temma mele pärrast olla, ehk meie olleme koddo, ehk olleme wäljas. Wil. 1, 23.

10. Sest meie peame keik awwalikkuks sama Kristusse kohtojärre ees, et iggaüks peab sedda möda sama, kui temma ihhus on teinud, olgo hea ehk kurri.
Rom. 14, 10.

11. Et meie nüüd Issanda hirmo teame, siis melitame meie innimessi, agga Jummalale olleme meie awwalikkuks sanud; agga ma lodan, et meie ka teie süddame tunnistusses awwalikkud olleme.

12. Sest meie ei kida ennast mitte jälle teie ees, waid meie anname teile sedda asjaks, et teie meist woiksite kitelda, et teil woiks olla middagi nende was-

, kes silmanäo poleſt kiit-
wad, ja ei mitte sûddame
)leſt.

13. Seſt ehk meie ollekſi-
e otſego meleſt ärra, se
leme meie Jummalale,
k olleme targa melega,
olleme teile.

14. Seſt Kristusse ar-
astus aiab meie peäle.

15. Ja meie arwame sed-
i, et kui ûks keikide eest
i ärrasurnud, siis on keik
:rasurnud, ja temma on
ikide eest ärrasurnud, et
:ed, kes ellawad, ei pea
nam ennestele ellama,
aid sellele, kes nende eest
i ärrasurnud ja üllesär-
tud. 1 Tim. 2, 6.

16. Sepärrast ei tunne
eie seſt aiast keddagi lih-
i poleſt, ja ehk meie ka
ristust lihha poleſt olleme
nnud, siis ei tunne meie
dda nûûd mitte ennam
)ha poleſt.

17. Sepärrast kui kegi
ristusse sees on, siis on ta
is loom; wannad asjad
i mõda läinud, wata,
ik on ueks sanud.
Kal. 6, 15. 16. Jlm. 21, 5.

18. Agga se on keik Jum-
alast, kes meid on isse-
neſega ärraleppitanud
Jesusse Kristusse läbbi,
ja on meile ärraleppita-
misse ammetit annud.
Rom. 5 10.

19. Seſt et Jummal olli
Kristusse sees, ja leppitas
mailma isseenneſega ärra,
ja ei arwanud neile mitte
nende ûlleastmised sûnks,
ja temma on meie sisse pan-
nud ärraleppitamisse san-
na: Rom. 3, 24. 25.

20. Sepärrast olleme
meie nûûd Kässud Kris-
tusse asſemel, otſego mae-
nitseks Jummal meie läb-
bi, siis pallume meie nûûd
Kristusse asſemel: Andke
ennast Jummalaga ärra-
leppitada. Jes. 52, 7.

21. Seſt temma on ted-
da, kes ühheſtki pattust ei
teädnud, meie eest patto-
ohwriks teinud, et meie
piddime Jummala õigus-
seks sama temma sees.
1 Peetr. 2, 22. Ebr. 7, 26—28. Kol. 1, 14.
Ewes. 1, 6. 7.

6. Peatük.

Maenitsus, et Jummala armo peab
hästi ja ausaste wastowõtma.

(Epistel esſimesſel Pühhapäwal Paas-
tus.)

Agga meie kui abbi-
mehhed maenitseme

teid ka, et teie Jummala armo ei pea asjata wastowõtma.

2. Sest temma ütleb: Minna ollen sind armsal aial kuulnud, ja ollen sind õnnistusse päwal aitnud. Wata, nüüd on se õige armas aeg, wata, nüüd on se õnnistusse pääw.

Jes. 49. 8.

3. Meie ei anna ühhegi asja sees ei ühtegi pahhandust, et meie ammet ei sa ärranaertud;

4. Waid keikis näitame meie ennast wälja kui Jummala teenrid, sures kannatusses, mitmes willetsusses, mitmes häddas, mitmes ahhastusses,

5. Hawus, wangis, mässamistes, mitmes töös, mitmes walwamisses, mitmes paastmisses,

6. Puhhastusses, tundmisses, pitkas meles, heldusses, pühhas Waimus, armastusses, mis ep olle sallalik,

7. Tõe sannas, Jummala wães, õigusse sõariistade läbbi parremal ja pahhemal polel,

8. Au ja häbbi läbbi, kurja kõnne ja hea kõnne läbbi, kui eksitajad, ja siski tõssised:

9. Kui tundmatta, ja ommeti kül tutwad, kui need, kes surrewad, ja wata, meie ellame: kui need, kedda karristakse, ja kedda ommeti ei surmata.

p. 4. 10. 11.

10. Kui kurwastud, agga ikka röömsad: kui waesed, agga kes paljo rikkaks teggewad; kui need, kellel middagi ei olle, ja kelle ommeti keik on.

11. Oh Korintusse rahwas! meie su on teie wasto lahti tehtud, meie südda on wäljalautud.

12. Teil ei olle kitsas meie sees, waid teil on kitsas ommas süddames.

13. Agga minna ütlen teile kui omma lastele wastatasumisest, lautage tee ennast ka meie wasto wälja!

1 Kor. 4. 14.

14. Ärge weddage mitte wõras ikkes usknatta rahwaga; sest mis on õigusel teggemist üllekohtoga? mis on walgusel teggemist pimmedusega?

5 Mos. 7. 2.

15. Kuida sünnib Kristus ja pahharet ühte? ehk mis ossa on usklikkul üh-

ıſkmatta innimesſega?
. Kuida ſünnib Jum-
a tempel úhte woóras-
ummalattega? ſeſt teie
e ellawa Jummala
pel, nenda kui Jummal
úttelnud: Ma tahhan
)e ſees ellada, ja nen-
:es káia, ja tahhan nen-
Jummal olla, ja nem-
) peawad mulle úhheks
vaks ollema.
Kor. 3, 16. 3 Moſ. 26, 12.
Sepárraſt minge nen-
:aſt árra, ja lahhuta-
nnaſt, útleb Jſsand,
rge putuge mitte roja-
úlge, ſiis tahhan min-
teid ſisſewóttа.
Jſm. 18, 4.
. Ja ma tahhan teile
aks olla, ja teie peate
le poegeks ja tútriks
na, útleb keigewägge-
1 Jſsand.
Jer. 31, 1. 9. 33.

7. Peatük.

itſus, et peab púhhaste ellama
ja hinge poleſt. Waimolik kurb-
ſadab kaſso.

meil nüüd niſugguſed
tootusſed on, minno
ad, ſiis tehkem ennaſt
:ſt lihha ja waimo ro-
:ſt puhtaks, ja löppe-
m ſedda púhhitſemiſt
mala kartusſe ſees.
p. 6, 14. 17.

2. Wótke meid wasto; meie ei olle úhhelegi úlle-kohto teinud, meie ei olle keddagi árrarikkumud, meie ei olle keddagi petnud.
p. 12 17. Ap. Tegg. 20, 33.

3. Sedda ei útle minna mitte teie hukkamoiſtmis-ſeks; ſeſt minna ollen enne úttelnud, et ſe nou on meie ſüddames, teiega ſurra ja ellada. p. 6, 11. 12. 13.

4. Mul on ſuur julgus rákides teie wasto, mul on paljo kiitlemiſt teie párraſt, ma ollen rómo táis: minnul on wägga rohke róóm keiges meie willetſusſes.

5. Seſt kui meie ka Makedonia male ſaime, ei olnud meie lihhal úhtegi hingamiſt, waid keikipiddi waewati meid, wáljaspiddi olli paljo tapluſt, ſeeſtpiddi paljo kartmiſt.

6. Agga Jummal, kes allandlikkud tróóstib, on meid tróóstinud Titusſe tullemiſſe lábbi.

7. Agga ei mitte úkspáinis temma tullemiſſe lábbi, waid ka ſe tróóstimis-ſe lábbi, misga temma teie párraſt olli tróóſtitud, kui ta meile kulutas teie iggatſemiſt, teie ullumiſt.

teie ſuurt hoolt minno pärraſt, nenda et minna weel ennam röömſaks ſain.

8. Sepärraſt, ehk minna teid kül ramatoga ollen kurwaks teinud, ei kahhetſe ma ſedda mitte, ehk minna ka olleksin kahhetſenud; ſeſt ma nään, et ſe ramat teid agga ürrikesſeks aiaks on kurwastanud.

9. Nüüd ollen minna römus, ei mitte ſepärraſt, et teie ollete kurwaks ſanud, waid et teie ollete kurwaks ſanud meleparrandamisſeks; ſeſt teie ollete Jummala pärraſt kurwastud, et teie úhheski asjas kahjo meiſt ei olle ſanud.

10. Seſt ſe kurwastus Jummala pärraſt ſadab meleparrandamiſt önnistusſeks, mis ei kahhetſeta, agga mailma kurwastus ſadab ſurma. Matt. 5, 4.

11. Seſt wata, ſeſamma, et teie Jummala pärraſt ollete kurwaks ſanud, mis ſuurt hoolt on ſe teile ſaatnud? misſugguſt wastamiſt, ja melepahhanduſt, ja kartuſt, ja iggatſemiſt, ja öiget wihha, ja kättemaksmiſt? teie ollete keikipiddi wälja näitnud ennaſt puhtad ollewad ſeſt töösſt.

12. Sepärraſt ehk minna teile kül ollen kirjotanud, ſiis ei olle ſe mitte ſündinud ſelle pärraſt, kes kurja teinud, egga ſelle pärraſt, kellele kurja on tehtud, waid ſepärraſt, et meie hool teie pärraſt awwalikuks piddi ſama teie jures, Jummala ees.

13. Sepärraſt olleme meie trööstitud teie trööstimisſe pärraſt, agga meie olleme paljo ennam römustud Titusſe römo pärraſt, et temma waim teiſt kaikiſt on jahhutud.

14. Seſt kui minna temma wasto teiteſt middagi ollen kiitlenud, ſiis ei olle mul ſeſt häbbi olnud, waid otſego meie teile keik töes olleme räkinud, nenda on ka meie kiitleminne Titusſe wasto töeks ſanud.

15. Ja temmal on üpris wägga halle ſüdda teie wasto, kui ta mötleb teie keikide ſannakuulmisſe peäle, kuitao teie tedda kartusſe ja wärristusſega ollete wastowötnud.

16. Sepärraſt ollen ma

tõmus, et minna keikis teie peäle woin lota. 2 Tess. 3, 4.

8. Peatük.

Maenitsus, et rahha pead waestele kokkopannema.

Agga meie anname teile teäda, wennad, Jummala armo, mis Makedoniama koggodustele on antud,

2. Et kui neid mitme willetsusse läbbi kiusati, olli nende rõõm úpris suur, ja ehk nemmad koggone waesed ollid, on nemmad kummatagi wagga súddamega rohkeste annud,

3. Sest (ma tunnistan sedda) nemmad ollid keige jou polest ja úlle jou walmis andma,

4. Ja palluſid meid mitme maenitsussega, et meie piddime sedda andi ja jaggamisse toimetamist ende kátte wõtma, ja púhhadele wima.

5. Ja nemmad ei teinud mitte úkspáinis nenda, kui meie lootsime, waid nemmad andsid isseennast essiti Jssandale, párrast meile, Jummala tahtmisse läbbi:

6. Et meie piddime Titust maenitsema, et temma nenda, kui ta enne olli hakkanud, ka sedda andi teie jures piddi lõppetama.

7. Agga otsego teie keikis rikkad ollete, uskus ja sannas, ja tundmisses, ja keigesugguses ussinusses, ja ommas armastusses meie wasto, nenda tehke, et teie ka selleſinnatse anni sees rikkad ollete.

8. Minna ei útle sedda mitte kui käskides, waid teiste ussinusse läbbi kiusan minna ka teie armastust, kas se tõsine on.

9. Sest teie teate meie Jssanda Jesusse Kristusse armo, et temma teie pärast on waeseks sanud, kui ta rikkas olli, et teie temma waesusse läbbi piddite rikkaks sama.

10. Ja ses annan minna omma nou, sest se tulleb teile kasſuks, kes teie jo mullo ollete enne hakkanud, mitte úkspáinis sedda teggema, waid ka sedda tahtma.

11. Agga nüüd lõppetage ka sedda teggemist, et nenda kui hea meel on, et teie tahhate, nenda olgo ka hea meel, et teie lõppetate sest, mis teil kä on.

12. Seſt kui kellelgi enne hea meel on, ſiis on temma ôiete armas ſedda mõda, kui temmal on, ei mitte ſedda mõda, kui temmal ei olle. Mark. 12, 43.

13. Seſt ſedda útlen ma, ei mitte, et teistel peab hõlpo ja teil willetſus ollema; waid úhheſugguſe arro pärraſt aidago ſelſinnatſel aial teie rikkus nende pudo,

14. Et ka nende rikkus woiks teie pudo aidata, et úhheſuggune arro woiks olla: v. 9, 12.

15. Nenda kui kirjotud on: Kes paljo koggunud, ſel ei olnud liaks, ja kes pisſut koggunud, ſel ei olle wähhem olnud. 2 Moſ. 16, 18.

16. Agga tänno olgo Jummalale, kes niſugguſt hoolt teie pärraſt Titusſe ſüddamesſe on annud,

17. Seſt temma wõttis kül ſedda maenitſuſt wasto: agga et ta uſſinam olli, ſiis on temma isſe hea melega teie jure läinud.

18. Agga meie olleme úhhe wenna úhtlaſe temmaga läkkitanud, kedda kidetakſe armoõppetusſe pärraſt keikiſt koggodustest.

19. Agga ei mitte úkspäinis ſe, waid temma on ka neiſt koggodusteſt meie tee ſeltſimehheks wallitſetud ſelleſinnatſe añniga, mis meiſt tojmetakſe Iſſanda enneſe auuks, ja teie hea mele tähheks.

20. Ja meie hoiame ennaſt ſe eeſt, et úkski meid ei pea laitma ſe rohke añni pärraſt, mis meiſt toimetakſe,

21. Ja nouame head, ei mitte úkspäinis Iſſanda ees, waid ka innimeste ees.

22. Agga meie olleme nendega läkkitanud omma wenda, kedda meie mitmes asjas olleme ſaggedaste tunnud uſſina ollewad, agga nüüd paljo uſſinama ſelle ſure lotusſe pärraſt, mis temmal teie peäle on.

23. Olgo ſe Titus, kes minno ſeltſimees ja abbimees on teie jures, ehk meie wennad, kes on koggoduſte Apoſtlid ja Kristusſe au.

24. Sepärraſt näitke üles, omma armastuſt ja meie kiitlemiſt teiteſt tõſſi ollewad, nende ees ja koggoduste ees.

9. Peatük.

Nispärrast sedda rahha waestele peab kogguma, ja et se pea, hea melega, ja ausaste peab sündima.

Sest se abbi pärrast, mis pühhadele peab sama, ei olle mul tarwis teile kirjotada.

2. Sest ma tean teie head meelt, mis ma teitest kidan Makedonia rahwale, et Ahkajama mullo jo on walmis olnud, ja et teie suur hool on mitto kihhutanud.

3. Agga ma ollen need wennad läkkitanud, et meie kiitleminne teie pärrast ses asjas ei pea tühjaks minnema, et teie nenda, kui minna ollen räkinud, walmis olleksite,

4. Et, kui need Makedoniamehhed minnoga tullewad, ja teid ei leia walmis ollemast, meile (ei ütle minna, teile) häbbi ei sa sestsinnatsest tössisest kiitlemissest.

5. Siis ollen minna arwanud tarwis ollewad need wennad maenitseda, et nemmad ele teie jure peawad minnema, ja enne walmis teggema teie enne tootud rohke añni, et se woiks walmis olla nenda kui rohke and, ja ei mitte kui sitkus.

(Epistel Lauritse Päwal.)

6. Agga sedda ütlen minna: Kes kassinaste külwab, se peab ka kassinaste leikama, ja kes rohkeste külwab, se peab ka rohkeste leikama.

Öp. Sann. 22, 8. 9.

7. Iggaüks nenda kui temma ommas süddames ettewöttab, ei mitte kurwa melega, egga hädda pärrast; sest Jummal armastab ühhe röömsa andia.

2 Mos. 25, 2.

8. Agga Jummal on wäggew keik armo rohkeste teile andma, et teie ikka keikis keigega woite rahhul ja rohked olla keige hea töle.

9. (Nenda kui kirjotud on: Temma on külwand, ta on waestele annud, temma öigus kestab iggaweste. Laul. 112, 9.

10. Agga kes semet annab külwjale, se andko ka leiba toidusseks, ja tehko teie semet paljuks, ja kaswatago teie öigusse wilja.]

Öpp. Sann. 11, 24. 25.

11. Et teie keikis rikkaks lähhäte keik head waggast süddamest teggema, mis

meie lábbi Jummalale tánno ſadab.

12. Seſt ſelleſinnatſe añni toimetaminne ei täida mitte úkſpáinis púhha rahwa pudo, waid ſaab ka ſe lábbi ſuremaks, et paljo Jummalat tännawad.

13. (Et nemmad ſelleſinnatſe auſa toimetamiſſe lábbi Jummalat kiitwad ſepárraſt, et teie Kristuſſe armoóppetuſt ſannákulelikkult úllestunnistate, ja waggaſt ſúddameſt neile ja keikile ka jaggate.)

14. Ja et nemmad teie eeſt palluwad, ja iggatſewad teie járrele Jummala úpris ſure armo párraſt, mis teie ſees on.

15. Agga tánno olgo Jummalale, temma ilma arwamatta añni eeſt.

1 Kor. 15, 57.

10. Peatük.

Maenitſus, et peab ennaſt hoidma walle apoſtlide etſitamiſſe eeſt.

Agga minna iſſe Pauſlus maenitſen teid Kristuſſe tasſaſe ja járreleandja mele lábbi, kes ma teie jures olles kúl allandik ollen, agga julge ollen teie wasto, kui ma árra ollen.

Rom. 12, 1.

2. Agga ma pallun, et mul ei olle tarwis, teie jures olles, julge olla ſe julgusſega, misga mind arwatakſe liaks julge olnud ollewad nende wasto, kes meid arwawad otſego lihha járrel käiwad.

3. Seſt meie käime kúl lihha ſees; agga meie ei ſõddi mitte lihha wiſi járrele,

v. 6, 7.

4. Seſt meie woitlemiſſe ſõariistad ei olle mitte lihhalikkud, waid wäggewad, Jummala lábbi kantſid árrarikkuma,

Ewef. 6, 13.

5. Ja meie rikkume árra need mõtlemiſſed, ja keik kõrguſt, mis ennaſt ſureks tõſtab Jummala tundmiſſe wasto, ja wõttame keik mõtted wangi Kristuſſe ſannakuulmiſſe alla;

6. Ja olleme walmis keik ſannakuulmatta wiſid nuhtlema, kui teie ſannakuulminne ſaab täis ſanud.

7. Kas teie watate ſilmanáo járrele? kui kegi enneſe meles ſe peále julge on, et temma Kristuſſe párralt on, ſe arwago ſedda jálle iſeenneſeſt, et otſego temma Kristuſſe párralt on, nenda olleme meie

ka Kristusse pärralt.
p. 5, 12. 1 Kor. 14, 37.

8. Sest kui minna ka middagi ennam peaksin kiitlema meie melewallast, mis Jssand meile on annud parrandusseks, ja ei mitte teie ärrarikkumisseks, ei saaks ma mitte häbbisse,
p. 13, 10.

9. Et mind ei arwata, kui tahhaksin minna ramatude läbbi teid hirmutada.

10. Sest nemmad ütlewad: Kül need ramatud on rasked ja kanged, agga meie jures olles on ta nõdder ihho polest, ja se könne on sant.

11. Uks sähhärdune mõttelgo sedda, et mähhärduséd meie olleme sanna sees ramatude läbbi ärra olles, sähhärduséd olleme ka teo sees, teie jures olles.

12. Sest meie ei julge isseennast mitte monningatte sekka arwata, ehk nende sarnatseks panna, kes isseennast kiitwad; agga nemmad ei moista mitte, et nemmad isseennast omma enneste mõtte järrele mõõtwad, ja isseennast isseenneste sarnatseks arwawad.

13. Agga meie ei tahha ennast mitte ülle mõõdo kita, waid selle nõri mõõdo järrele, mis mõõdoga Jummal meid on mõõtnud, et meie ka teie jure piddime sama. Rom. 12, 3.

14. Sest meie ei lähhä mitte ülle mära, otsego ei olleks meie mitte teie jure sanud; sest meie olleme jo teist sadik tulnud Kristusse armoõppetusséga.

15. Ja meie ei kida ennast mitte ülle mõõdo woõra tõ sees, waid meil on se lotus, kui teie usk kaswab, et meie siis ka omma nõri järrele paljo suremaks teie seas same, Rom. 15, 20.

16. Et meie ka nende made sees, mis on teise pool teid, sedda armoõppetust kulutame, et meie ennast ei kida sest, mis woõra nõri järrele jo on walmistud.

17. Agga kes kiitleb, se kitelgo Jssanda sees.
1 Kor. 1, 31.

18. Sest se ei kõlba mitte, kes isseennast kidab, waid kedda Jssand kidab.
Õpp. Sann 27, 2.

11. Peatük.

Sest häddast ja waewast, mis Paulusse otsud armoõppetust kulutades.

Andko Jummal, et teie minnust natukest rum-

maluſt ſallikſite; kül teie ſallite ka ſedda minnuſt.

2. Seſt ma kannan ſuurt hoolt teie pärraſt Jummala ſure holega; ſeſt ma ollen teid kihlanud ühhe mehhele, et minna ühhe puhta neitſi Kristusſele woikſin ſata.

3. Agga ma kardan, et, nenda kui ſe uS Ewat on ärrapetnud omma tiggeda kawwalusſega, teie mõtted niſammoti rikkutakſe, ja lahkuwad ſeſt üksſipiddiſeſt meleſt, mis Kristusſe peäle peab waatma.

1 Moſ. 3, 4. Joan. 8, 44.

4. Seſt kui kegi tulleb, ja teiſt Jeſuſt kulutab, kedda meie ei olle kulutanud, ehk kui teie teiſt Waimo ſate, mis teie ei olle ſanud, ehk teiſt armoõppetuſt, mis teie ei olle wastowõtnud, ſiis ſallikſite teie tedda kül. Kal. 1, 8. 9.

5. Seſt minna ei arwa ennaſt ei ſugguge wähhema ollewad, kui keigeüllemad Apoſtlid.

6. Agga ehk minna kül ollen õpimatta kõnnelemisſe poleſt, ei olle ma ſiiski mitte tundmisſe poleſt, waid meie olleme keikis keikide ſeas teile awwalikkuks ſanud.

7. Ehk ollen minna patto teinud, kui ma ennaſt allandaſin, et teid piddi ülendatama, et ma ilma palgata Jummala armoõppetuſt teile ollen kulutanud. 1 Kor. 9, 18.

8. Teiſed koggodusſed ollen ma riſunud, ja ollen neilt palka wõtnud, et ma teile woikſin abbiks olla, ja kui mul, teie jures olles, pudo olli, ei olle minna ei ühhelegi waewaks olnud. Ap. Tegg. 20, 33.

9. Seſt mis mul waiak olli, ſedda taſſuſid need wennad, kes Makedonia maalt tullid; ja keige asjade ſees ei tahtnud minna iſſe teile koormaks olla, ei tahhage pärraſt mitte.

10. Ni tõeste kui Kristusſe tõdde minno ſees on, ei pea-ſeſinnane minno kiitleminne mitte lõpma Ahkajama kohtade ſees.

11. Miks? kas ſepärraſt, et minna teid ei armasta? Jummal teab ſedda.

12. Agga mis ma teen, tahhan minna weel tehha, et ma woikſin neid keel-

da asja teggemast, kes tahhawad ennestele asja tehha, et neid saaks leitud ollemast (ses, mispärrast nemmad kiitlewad) nisugused kui meiege.

13. Sest nisugused walle apostlid on pettised töteggiad, ja tewad ennast Kristusse apostliks.

14. Ja se ei olle imme; sest sadan isse teeb ennast walgusse ingliks.

15. Sepärrast ei olle se ei suur assi, et ka temma teenrid ennast tewad, otsejo ollekssid nemmad õigusse teenrid, kelle ots peab ollema nende teggude järrele.

16. Ta útlen minna, et ikski ei arwa mind rumnala ollewad; agga kui nitte muido, siis wötke nind wasto kui úht rumnalat, et minna ka woikssin weisut kitelda.

17. Mis ma rägin, ei räägi ma mitte Jssanda nou ärrele, waid kui rummaussես, selle kindla kiitlemisse asja sees.

18. Sest et paljo kiitlewad lihha poleſt, siis tahhan ka minna kitelda.

Epistel kahhekſamal Pühhapäwal enne Kristusse üllestousmisse Pühha.)

19. Sest teie sallite rummalaid heal melel, et teie moistlikkud ollete.

20. Sest teie sallite, kui teid kegi sullasiks teeb, kui kegi teie omma árraſöób, kui kegi palka wöttab, kui kegi surustelleb, kui kegi teid wasto silmi löób.

21. Se teotusse pärrast rägin minna sedda, kui ollekssime meie nödraks läinud. Agga mis peále kegi julge on, (ma rägin rummalusses) se peále ollen minna ka julge.

22. Nemmad on Ebreamehhed, minna ka; nemmad on Jsraeli lapsed, minna ka; nemmad on Abraami suggu, minna ka.

23. Nemmad on Kristusse teenrid, (ma rägin rummalaste) minna ollen üllem; ma ollen ennam waewa näinud, paljo ennam hopa sanud, ennam wangis ja saggedaste surma häddas olnud.

24. Juda rahwa käest ollen minna wiiskord sanud úhhe hobi wäyhem kui nellikümmend.

25. Kolmkord ollen ma witsadega pekstud, üks kord

kiiwwidega wissatud, kolmkord on laew kaest ärra hukka läinud, terwe ö ja päwa ollen ma süggawas merres olnud.

26. Saggedaste on mul teekäimisse olnud, ma ollen olnud jõggede peäl mitmes häddas, mitmes häddas mörtsukatte seas, mitmes häddas omma rahwa seas, mitmes häddas paganatte seas, mitmes häddas linnas, mitmes häddas körbes, mitmes häddas merre peäl, mitmes häddas wallewendade seas,

27. Tö ja waewa sees, saggedaste mitmes walwamisses, nälja ja janno sees, saggedaste paastmistes, külmas ja allastusses.

28. Ilma need asjad, mis wäljast on, käib se murre keikide koggoduste eest hulgal mo peäle.

29. Kes on nõdder, ja minna ei peaks nõdraks sama? Kedda pahhandakse, ja mo südda ei peaks sees põllema.

30. Kui peab kiitlema, siis tahhan minna neist asjust, mis minno nõdrusses on, kitelda.

31. Jummal ja meie Issanda Jesusse Kristusse Issa, kes on iggaweste kidetud, se teab, et ma mitte ei walleta.

32. Damaskusses hoidis Areta kunninga pealik Damasko rahwa linna, ja tahtis mind kinniwõtta,

33. Ja mind lasti aknast korwi sees mahha müri mõda, ja minna peäsesin temma käest. Ap. Teg. 9. 25.

12. Peatük.

Paulusse kiitleminne, ja mis Jummal temmale ilmutanud, nende waste kes temma wastased ollid.

Kiitlemissest ei olle mul kül kasso, siiski tullen minna näggemissed ja Issanda ilmutamissed üllesräkima.

2. Ma tunnen ühhe innimesse Kristusse sees neljateistkümne aasta eest, (kas temma ihho sees olnud, ei tea minna, ehk kas ta ihhust ärra olnud, ei tea ma mitte, Jummal teab) seddasamma kisti kolmandamast taewast sadik.

3. Ja ma tunnen seddasamma innimest (kas ta ihhus, ehk ihhust ärra olnud, ei tea ma mitte, Jummal teab.)

4. Tedda kisti Paradisi

sisse, ja kulis sanno, mis ei woi üllesräkida, mis innimessel ei sünni räkida.

5. Sestsammast tahhan minna kitelda; agga isseennesest ei tahha ma kitelda muido, kui agga omma nödruste sees. p. 11, 30.

6. Sest kui minna ka tahhaksin kitelda, ei olle minna sepärrast rummal; sest ma tahhan töt räkida; agga ma jättan sedda nenda, et ei ükski minnust ei arwa ennam, kui ta mind nääb ollewad, ehk mis ta minnust kuleb. p. 10, 8.

7. Ja et ma nende üpris suurte ilmutamiste pärrast ei pea surustellema, on mulle lihha sisse wai antud, sadana ingel, et ta mind peab russikaga löma, et minna mitte ei surustelle.

8. Sesamma pärrast ollen minna kolmkord Issandat pallunud, et se minnust peaks ärralahkuma.

9. Agga Temma on mulle üttelnud: Sulle saab kül minno armust; sest mo wäggi saab nödrusse sees täit woimust. Sepärrast tahhan ma paljo ennam omma nödruste sees kitelda, et Kristusse wäggi minno ülle woiks warjada.]

10. Sepärrast on mo meel hea nödruste sees, teotuste sees, hädda sees, kiusatuste sees, ahhastuste sees, Kristusse pärrast; sest kui ma nödder ollen, siis ollen ma wäggew.

11. Kiteldes ollen minna rummalaks sanud: teie ollete mind sundinud; sest mind piddi teitest kidetama, sest ma polle ei sugguge wähhem, kui keigeüllemad apostlid, et ma kül ühtegi ei olle.

12. Ühhe apostli tähhed on jo teie seas tehtud keige kannatusse sees, immetähtedega, immeteggudega ja wäggewatte teggudega.

13. Sest mis on, mis sees teie ollete alwemad olnud, kui teised koggodussed, kui agga, et minna isse teile ei olle koormaks olnud? andke mulle sedda üllekohhut andeks. p. 11, 9.

14. Wata, ma ollen walmis kolmandamal korral teie jure tullema, ja ei tah-

ha teile mitte koormaks olla; sest minna ei noua mitte teie omma takka, waid teid ennast: sest lapsed ei pea mitte wannemille warrandust kogguma, waid wannemad lastele. p. 13, 1.

15. Agga ma tahhan heal melel kullo tehha, ja isseennast ärrakullutada teie hingede eest, et mind kül, kes ma teid wägga armastan, pissut armastakse.

16. Agga olgo nenda, minna ei olle teile mitte waewa teinud; agga et minna keikipiddi kawwal ollin, ollen ma pettussega teid kinnisanud.
p. 11, 9. 2 Tess. 3, 8.

17. Kas ollen ma teid petnud ühhegi läbbi neist, kedda minna teie jure ollen läkkitanud?

18. Minna ollen Titust pallunud, ja temmaga ühhe wenna läkkitanud; ons Titus teid petnud? eks meie olle ühhesugguse Waimo sees käinud? eks meie olle ühhesugguste jälgede sees käinud?

19. Kas teie ta mõtlete, *et meie* teie ees kostame enneste eest? meie rägime Kristusse sees Jummala ees; agga keik, armad wennad, teie parrandusseks.

20. Sest ma kardan, kui ma tullen, et minna teid ei leia sesugguséd ollemast, kui ma tahhan, ja et mind leitakse teitest sesugguse ollemast, kui teie ei tahha, et ei olle wahhest teie seas ridu, kaddedust, suurt wihha, riidlemissi, kelepeksmissi, kelekandmissi, hoplimissi, mässamissi;
p. 10, 2. ja 13, 2.

21. Et, kui ma saan jälle tulnud, minno Jummal mind ei allanda teie jures, ja minna pean kurb ollema mitme pärrast, kes enne patto teinud, ja ei olle mitte pöörnud ommast rojusest, ja horusest, ja kimalusest, mis nemmad on teinud.

13. Peatük.

Maenitsus, et meelt peab parrandama.

Nüüd tullen minna kolmandamal korral teie jure. Kahhe ja kolme tunnistaja tunnistusse peäle peab keik assi sama ärraselletud.

2. Ma ollen enne üttelnud, ja ütlen weel enne

teistkorda, otsego ollekſin minna teie jures, ja nüüd, et ma teie jureſt ärra ollen, kirjotan minna neile, kes enne on patto teinud, ja keikile muile, et, kui ma ſaan jälle tulnud, minna ei tahha armo anda.

3. Seſt et teie otſite, et ſaakſite katsta Kristuſt, kes minno ſees rägib, kes teie ſeas ei olle nõdder, waid on wäggew teie ſees.

4. Seſt et temma kül nõdrusse poleſt on risti lõdud, ommeti ellab ta Jummala wäe läbbi; ehk meie ka olleme nõdrad temma ſees, ſiis ellame meie temmaga Jummala wäe läbbi teie ſeas. Wiſ. 2, 7—11.

5. Katske iſſeennaſt läbbi, kas teie ollete uskus; kinſage iſſeennaſt, ehk kas teie iſſeennaſt ei tunne, et Jeſus Kristus teie ſees on? olgo ſiis, et teie wahheſt kolwatumad ollete.

6. Agga ma lodan, et teie ſate tunda, et meie ei olle mitte kolwatumad.

7. Agga ma pallun Jummalalt, et teie ühtegi kurja ei te, ei mitte, et meid piddi nähtama kolbawad ollewad, waid et teie peakſite head teggema, ja meie ollekſime kui kolwatumad.

8. Seſt meie ei woi ühtege tõe wasto, waid tõe eeſt.

9. Seſt meie olleme rõõmſad, kui meie nõdrad olleme, agga teie wäggewad ollete, ja ſedda ſowime meie ka, teie parrandamiſt.

10. Sepärraſt kirjotan minna ſedda ärraolles, et ei olle tarwis, teie jures olles, walli olla, ſe melewalla järrele, mis Issand mulle on annud parrandusſeks, ja ei mitte ärrarikkumiſeks.

11. Mis muud, wennad, olge rõõmſad, ſage ikka parremaks, wõtke maenitſuſt, olge ühhemeelelisſed, piddage rahho, kül ſe armastusse ja rahho Jummal on ſiis teiega. Wiſ. 4, 4. 5. 7.

12. Terretage teine teiſt pühha ſuandmisſega; keik pühhad läkkitawad teile terwit.

13. Issanda Jeſusse Kristusse arm, ja Jummala armastus ja pühha Waimo oſſaſaminne olgo teie keikidega. Amen.

Teine ramat Korintusse rahwale lákkitud Wilipist Makedoniama linnast, Titusse ja Lukaga.

Teise Ramato Ots, mis Korintusse rahwale kirjotud.

Apostli Paulusse Ramat Kalatiama Rahwale kirjotud.

1. Peatük.

Paulus nomib Kalatia rahwast nende árrataganemisse pärrast. Kostáb omma apostli ammeti eest.

Paulus úks apostel (ei mitte innimesteſt, egga úhhegi innimesse lábbi, waid Jesusse Kristusse ning Jummala se Issa lábbi, kes tedda on surnuſt úllesárratanud:)

2. Ja keik wennad, kes minno jures on, Kalatiama koggodustele.

3. Arm olgo teiega ja rahho Jummalaſt Issaſt, ja meie Issandaſt Jesusſeſt Kristusſeſt,

4. Kes ennaſt issi meie pattude eest on annud, et temma meid piddi árrapeáſtma seſt kurjaſt mailmaſt, mis núúd on, Jummala ja meie Issa tahtisse järrele. p. 2, 20.

5. Sellele olgo au iggawesste, iggawesseks aiaks, amen.

6. Minna pannen immeks, et teie selleſt, kes teid on kutsnud Kristusse armo lábbi, ni pea ennaſt lasſete árrapöörda úhhe teise Ewangeliummi pole,

7. Ja teiſt ei olle ommeti, kui agga et monningad on, kes teid seggaseks tewad, ja tahhawad Kristusse armoöppetuſt teiſipidi pöörda.

8. Agga ehk meiege, ellik úks ingel taewaſt teiſt armoöppetuſt teile peaks kulutama peále se, mis meie teile olleme kulutanud, se olgo árranetud.

9. Otſego meie enne olleme úttelnud, nenda útlen minna ka núúd jálle: Kui kegi teile teiſt armoöppe-

tuſt kulutab kui ſedda, mis teie ollete ſanud, ſe olgo árranetud.

10. Seſt kas ma nüüd melitan innimesſi, nende, woi Jummala meleheaks? ehk kas ma püan innimeste mele pärraſt olla? ſeſt kui ma weel innimeste mele pärraſt ollekſin, ſiis ep olleks minna mitte Kristusſe ſullane.

11. Agga ma annan teile teáda, wennad, et ſe armoõppetus, mis minnuſt on kulutud, mitte ep olle innimeste wárki. 1 Kor. 15, 1.

12. Seſt ma polle ſedda mitte innimeſſeſt ſanud egga õppinud, waid Jeſusſe Kristusſe ilmutamisſe läbbi. 1 Kor. 11, 23.

13. Seſt teie ollete kuulnud minno endiſeſt elluſt, kui ma Juda uskus ollin, et minna üpris wägga Jummala koggoduſt takkakiuſaſin, ja ſedda häwwitaſin.

14. Ja minna kosſuſin Juda rahwa uskus ennam kui mitto, kes minnoga ühhe ealiſed ollid, minno ſugguſt, ja mul olli ſurem hool omma wannematte ſeádmiste pärraſt.

15. Agga kui Jummala mele pärraſt olli, kes mind mo emma ihhuſt on árralahhutanud, ja omma armo läbbi kutſunud,

16. Omma Poia minno ſees ilmutada, et ma tedda pagganatte ſcas piddin kulutama, warſi ei piddanud minna mitte lihha ja werrega nou,

17. Ei láinud ka mitte jálle Jeruſalemma nende jure, kes enne mind Apoſtlid ollid, waid ma läkſin Arabia male, ja tullin jálle taggaſi Damaskusſe liñna.

18. Pärraſt läkſin minna kolme aasta pärraſt jálle Jeruſalemma Peetruſt katſma, ja jáin temma jure wiisteiſtkümmend páwa. Ap. Tegg. 9, 26.

19. Agga minna ei náinud muud úhtegi Apoſtlide ſeaſt, kui Jakobuſt, Iſſanda wenda.

20. Agga mis ma teile kirjotan, wata, ſedda kunnistan minna Jummala ees, et ma ei walleta.

21. Pärraſt tullin minna Siria ja Kilikia ma kohtadesſe.

22. Agga minna ep ol-

nud palleſt tuttaw Judama koggodustel, mis Kristusses on.

23. Nemmad ollid agga ükspäinis kuulnud, et se, kes meid ennemuiste takkakiusas, nüüd kulutab sedda ussoõppetuſt, mis ta muiste häwitas.

24. Ja nemmad auustasid Jummalat minno pärraſt.

2. Peatük.

Paulus arwab ennaſt teiste Apoſtlide sarnaſeks, nomib Peetruſt, õpetab, mis läbbi inimenne õnsaks saab.

Pärraſt läksin minna nelja teiſt kümne aasta pärraſt jälle ülles Jeruſalemma Parnabaga, ja wõtsin ka Tituſt ennesega.

Ap. Tegg. 15, 2.

2. Agga ma läksin ülles ilmutamisse läbbi, ja räkisin nendega seſt armoõppetusseſt, mis ma paggannatte seas kulutan; agga isseärranis nendega, kedda sureks arwati, et minna ei piddand tühja jooksma, egga olleks jooksnud.

3. Agga ei Tituſtki, kes minnoga olli, üks Krekamees, ep olle sunnitud ennaſt laſkma ümberleikada.

4. Agga se sündis walleiwendade pärraſt, kes ollid sallaja sisse puggenud, ja sallaja sisſetulnud meie wabbaduſt kulama, mis meil on Jeſuſſe Kristusſe sees, et nemmad meid piddid orjaks teggema,

5. Keunele meie ei tundigi ei annud järrele, nende sanna kuulda, et armoõppetusse tõssidus teie jure piddi jäma.

6. Agga nende pärraſt, kedda arwati middagi olewad, on se mul üks kaik, misſuggused nemmad enne olnud. Jummal ei pea mitte ühhest inimesseſt ennam luggu, kui teiseſt; seſt mind ep olle need, kedda sureks arwatakse, ühtegi mund jure õppetanud.

7. Waid se wasto, kui nemmad näggid, et minno holeks olli antud neile, kes on ümberleikamatta, armoõppetuſt kulutada, nenda kui Peetrusse holeks olli antud neile kulutada, kes on ümberleikatud.

8. (Seſt se, kes Peetrusse sees on wäggew olnud Apoſtli ammetis nende seas, kes on ümberleikatud, se on ka minno sees wäggew olnud paggannatte seas.)

9. Ja kui Jakobus, ja Kewas, ja Joannes, kedda arwati sambad ollewad, sedda armo tundsid, mis mulle olli antud, siis andsid nemmad minnule ja Parnabale parramat kät, ja leppisid meiega se peäle, et meie pagganatte seas, agga nemmad nende seas, kes on ümberleikatud, piddid armoõppetust kulutama.

10. Agga sedda kinnitasid nemmad meile, et meie ka waeste peäle piddime mõtlema; seddasamma ollen minna ka usfin olnud teggema.

11. Agga kui Peetrus Antiohkia sai, siis seisin minna temma wasto su sisse, et ta nomimisse wäärt olli.

12. Sest enne kui monningad Jakobusseest tullid, söi temma ühhes pagganattega; agga kui nemmad tullid, siis tagganes temma, ja lahhutas ennast neist, et ta neid kartis, kes ümberleikatud ollid.

13. Ja temmaga teggid ka need teised Judamehhed ennast teist wisi, nenda et ka Parnabast ühtlase ekfitati, et temma nendega ennast teist wisi teggi.

14. Agga kui ma nägin, et nemmad õiete ei käinud armoõppetusse tõt mõda, ütlesin minna keikide ees Peetrusse wasto: Kui sinna, kes sa Judamees olled, pagganatte kombel ellad, ja ei mitte Juda rahwa kombel, mis sa siis sunnid pagganad Juda rahwa kombed pidda-ma?

15. Meie olleme Judamehhed sündimisse polest, ja ei mitte pattused pagganist;

16. Ja meie teame, et inimenne kässo teggude läbbi ei sa õigeks, kuid agga Jesusse Kristusse usso läbbi, siis olleme meie ka Jesusse Kristusse sisse usknud, et meie Kristusse ussust piddime õigeks sama, ja ei mitte kässo teggudest, sest et kässo teggudest ei sa ükski lihha õigeks.

Rom. 3, 28. v. 4, 5.

17. Agga kui meid ennast ka leitakse pattused ollemast, kes meie püame Kristusses õigeks sada, ons siis Kristus patto tener? ei milgi kombel;

1 Joan. 3, 8. 9.

18. Seſt kui minna ſedda, mis ma ollen mahhakiſknud, jälle üllesehhitan, ſiis teen ma isſeennaſt üllealtujaks.

19. Seſt ma ollen käſſo läbbi käſſule ſurnud, et minna Jummalale pean ellama.

20. Ma ollen Kristusſega risti lödud; agga ma ellan, ei mitte ennam minna, waid Kristus ellab minno ſees, ja mis ma nüüd ellan lihhas, ſedda ellan ma uskus Jummala Poia ſisſe, kes mind on armastanud, ja isſeennaſt minno eeſt ärraannud: 2 Kor. 13, 5.

21. Minna ei te mitte Jummala armo tühjaks. Seſt kui käſſo läbbi öigus tulleb, ſiis on Kristus ilmaasjata ſurnud. Rom. 4, 14.

3. Peatük.

Paulus kinnitab usso diguſt, ja öpetab, mis käſſo ammet on, et käſt juhhatab Kristusse jure.

Oh teie moiſtmatta Galatia rahwas! kes on teid ärrateinud, et teie ei wötta tõe ſanna kuulda? kelle ſilmade ette Jeſus Kristus on kirjotud olnud, ja otſego nähtawal kombel teie ſeas ristilödud.

2. Sedda tahhan minna ükſpäinis teilt öppida: ollete teie Waimo ſanud käſſo teggudeſt, woi usſo kulutamisſeſt?

3. Ollete teie ni moiſtmatta? Waimus ollete teie hakkanud, kas teie tahhate nüüd lihhas löppetada?

4. Ollete teie ni paljo ilmaasjata kannatanud? kui agga ſe on ilmaasjata.

5. Kes teile nüüd Waimo andi jaggab, ja teeb wäggewaid teggusid teie ſeas, kas ſe ſedda teeb käſſo teggudeſt, woi usſo kulutamisſeſt?

6. Nenda kui Abraam on Jummalat uſknud, ja ſe on temmale öigusſeks arwatud. Rom. 4, 3.

7. Jubba teie ſiis tunnete, et kes usſuſt on, needſinnatſed on Abraami lapſed. Rom. 4, 11. 12. 16.

8. Agga kirri on enne ärranäinud, et Jummal pagganad usſuſt öigeks teeb, ja on ennekulutanud Abraamile ſedda head: Sinno ſees peawad keik pagganad önnistud ſama. 1 Moſ. 12, 3.

9. Sepärraſt önnistakſe

neid, kes usſuſt on, uſklikko Abraamiga.

10. Seſt ni mitto kui käſſo teggudeſt on, need on needmisſe al; ſeſt kirjotud on: ärranetud on iggaüks, kes ei jä keikide ſisſe, mis kirjotud on käſſo ramatusſe, et ta ſedda keik peab teggema. 5 Moſ. 27, 26.

11. Agga et käſſo läbbi üksi ei ſa öigeks Jummala ees, ſe on teäda, ſeſt et ſe, kes usſuſt öige on, peab ellama. Rom. 1, 17.

12. Agga käſk ei olle mitte usſuſt, waid innimene, kes ſedda keik teeb, ſe peab ſe läbbi ellama.

13. Kristus on meid ärralunnastanud käſſo needmisſeſt, kui ta ſai needmisſeks meie eeſt, (ſeſt kirjotud on: ärranetud on iggaüks, kes pu külges poob.) 2 Kor. 5, 21. 5 Moſ. 21, 23.

14. Et Abraami önnistus piddi pagganattele ſama Kristusſe Jeſusſe ſees, et meie ſe tootud Waimo piddime ſama usſo läbbi. 1 Moſ. 12, 3.

(Epistel kolmeteiſtkümnemal Pühhapäwal pärraſt kolmaimo Jummala Pühha.)

15. Wennad, minna rägin innimeste wiſil. Ei innimesſege wimiſt ſeäduſt pölga üksi ärra, kui ſe kinnitud on, egga panne middagi ſenna körwa.

16. Agga nüüd on tootusſed Abraamile ja temma Seemnele rägitud. Temma ei ütle mitte: ja ſinno ſemettele, kui mitmeſt, waid kui ühheſt, ja ſinno Seemnele, ſe on Kristus. 1 Moſ. 22, 18.

17. Agga minna ütlen ſedda: Se käſk, mis nelliſadda peäle kolmkümmend aastat pärraſt on antud, ei te mitte kölwatumaks ſedda ſeäduſt, mis Jummalaſt Kristusſe peäle on ennekinnitud, et käſk ſedda tootuſt piddi tühjaks teggema.

18. Seſt kui pärrandus käſuſt olleks, ei ſe ſiis olleks ennam tootusſeſt; agga Jummal on ſedda Abraamile tootusſe läbbi armuſt annud.

19. Mis tarwis on ſiis käſk? ſe on ülleaſtmiste pärraſt ſenna jure antud, (kunni ſe Seme piddi tullema, kennele ſe tootus olli ſündinud) ja on ſeätud inglide läbbi wahhemehhe käe läbbi.

20. Agga wahhemees ep olle mitte ühhe ainsa wahhemees, agga Jummal on üks. 5 Mos. 4, 39. v. 6, 4.

21. Kas siis käsk on Jummala tootuste wasto? ei olle mitte. Sest kui käsk olleks antud, mis woiks ellawaks tehha, siis tulleks öigus töeste kässust.

22. Agga kirri on keik kinnipannud patto alla, et tootus piddi Jesusse Kristusse ussust antama neile, kes ussuwad.] Rom. 11, 32.

(Epistel Neäri Päwal.)

23. Agga enne, kui usk tulli, hoiti meid kässo al, ja meie ollime kinnipandud usso peäle, mis piddi ilmutadama.

24. Nenda on käsk meie juhhataja olnud Kristusse jure, et meie usso läbbi piddime öigeks sama.

25. Agga et usk on tulnud, ep olle meie mitte ennam juhhataja al;

26. Sest teie ollete keik Jummala lapsed usso läbbi Kristusse Jesusse sees, Joan. 1, 12. Rom. 8, 14.

27. Sest mitto teid Kristusse sisse on ristitud, teie ollete ka ennast Kristusse-ga ehhitanud. Rom. 6. 3.

28. Ep olle Judameest egga Krekameest, ep olle sullast egga wabbat, ep olle meest egga naest, sest teie keik ollete üks Kristusse Jesusse sees;

29. Agga kui teie Kristusse pärralt ollete, siis ollete teie ka Abraami suggu, ja pärriad tootusse järrele.]

4. Peatük.

Kristus on innimessed kässo ähwardamissest peästnud. Usso öigus selletakse ärra.

(Epistel Pühhapäwal pärrast Joule Pühha.)

Agga minna ütlen: Sennikui pärria wäeti laps on, siis ep olle temma ja sullase wahhel ühtegi wahhet, ehk ta kül keige pärrandusse issand on,

2. Waid temma on järrelekulajatte ja üllewaatjatte al seks aiaks, mis issast on seätud;

3. Nenda ka meie, kui meie wäetimad lapsed ollime, siis ollime meie kui sullased essimeste mailma feädmiste al.

v. 3, 23. v. 5, 1. Kolosf. 2, 20.

4. Agga kui aeg täis sai, läkkitas Jummal omma Poega, et ta piddi naesest sündima, ja kässo alla sama, 1 Mos. 49, 10.

5. Et temma neid, kes kässo al ollid, piddi ärrakunnastama, et meie piddime laste õigust sama.
p. 3, 13.

6. Agga et teie nüüd lapsed ollete, on Jummal omma Poia Waimo teie süddamesse läkkitanud, se kisendab: Abba, Issa!

7. Sepärast ep olle sinna ennam sullane, waid laps; agga kui sa olled laps, siis sa olled ka Jummala pärria Kristusse läbbi.]
p. 3, 29. Rom. 8, 16. 17.

8. Agga siis, kui teie Jummalat ei tunnud, tenisite teie neid, kes omma ollemisse polest jummalad ei olle.

9. Agga nüüd, et teie Jummalat tunnete, ehk paljo ennam Jummalast ollete ärratuntud, kuida pörate teie jälle ümber nödrade ja essimeste kehwade seädmiste pole, mis teie jälle ueste kui sullased tahhate tenida?

10. Teie piddate päwad, ja kuud, ja aiad, ja aastad.

11. Minna kardan teie pärrast, et ma teie kallal ehk asjata ollen töödd teinud.

12. Sage nisugusiks kui minna, sest minnagi ollen kui teie. Wennad, ma palun teid; teie ep olle mulle ühtegi liga teinud:

13. Sest teie teate, et ma lihha nödrusses teile ollen esmalt armoöppetust kulutanud.

14. Ja minno kiusatust, mis ma ommas lihhas ollen kannatanud, ep olle teie mitte ei mikski pannud, egga ärrapölgnud; waid ollete mind wastowötnud kui Jummala ingli, kui Kristust Jesust.

15. Mähhärdune olli siis teie önnistus? sest ma tunnistan teile, et teie, kui se olleks woinud sündida, olleksite ommad silmad wäljakaewanud, ja mulle annud.

16. Kas ma nüüd ollen teie waenlaseks sanud, et minna teile töt rägin.

17. Nemmad kandwad suurt hoolt teie pärrast, agga mitte öiete, waid nemmad tahtwad meid ärralükkata, et teie nende pärrast peate suurt hoolt kandma.

18. Agga hoolt kandma on hea, kui se järgest hea

pärraſt ſünnib, ja mitte ükspäinis ſiis, kui minna teie jures ollen.

19. Mo lapſokesſed, kelle pärraſt ma jällé otſekui lapſe waewas ollen, kunni Kristus teie ſees teggomodo ſaab.

20. Agga ma tahtſin nüüd teie jures olla, ja omma heält teiſiti pöörda, ſeſt ma ollen kahhe peäl teie pärraſt.

(Epistel neljandamat pühhapäwat Paastus.)

21. Üttelge mulle, kes teie käsſo al tahhate olla, eks teie ei kule ſedda käsko?

22. Seſt kirjotud on, et Abraamil kaks poega olnud, teine ümmardajaſt, ja teine wabbatnaeſeſt.

1 Moſ. 16, 15. 1 Moſ. 21, 2.

23. Ja teine ſeſt ümmardajaſt on lihha poleſt ſündinud, agga teine ſeſt wabbatnaeſeſt tootusſe läbbi.

24. Need asjad tähhendawad middagi. Seſt need kaks naesterahwaſt on need kaks ſeäduſt, teine Sinai mäelt, mis ſullaſepölweks ſünnitab, ſe on Agar;

25. Seſt Agar on Simäggi Arabia maal, ja ſünnib ſelle Jeruſalemmaga ühte, mis nüüd on, agga ta orjab omma lastega;

26. Aggà ſe Jeruſalem, mis üllewel on, ſe on ſe wabbatnaene, mis meie keikide emma on.

27. Seſt kirjotud on: Olle römus ſa ſiggimatta, kes ſinna ei kaïna ilmale; tösta heält ja kisſenda wägga, kes ſa lapſe waewas ei olle, ſeſt ſel, kes mehheta on, on paljo ennam lapſi kui ſel, kennel mees on. Jeſ. 54, 1.

28. Agga, wennad, meie olleme, nenda kui Iſaak, tootusſe lapſed. Rom. 9, 7. 8.

29. Agga kui ſel aial ſe, kes lihha poleſt olli ſündinud, tedda takkakiuſas, kes Waimo poleſt olli ſündinud, nenda ka nüüd.

1 Moſ. 21, 9.

30. Agga, mis ütleb kirri? lükka ümmardaja ja temma poega wälja, ſeſt ümmardaja poeg ei pea mitte pärrima wabbatnaeſe poiaga. 1 Moſ. 21, 10. 11.

31. Sepärraſt, wennad, ep olle meie mitte ennam ümmardaja, waid wabbatnaeſe lapſed.]

5. Peatük.

Paulus öppetab, kuida peab diget wabbaduſt öiete hoidma. Lihha himmo ja teggufid peab mahhajätma, ja Waimo kaſſo noudma.

Seiske nüüd ſes wabbadusſes, misga Kristus meid on wabbaks teinud, ja ärge laske ennaſt mitte jälle ſullaſe ikkesſe pañna. Joan. 8, 32. 36.

2. Wata, minna Paulus ütlen teile: Kui teie ennaſt lasſete ümberleikata, ſiis ep olle teil Kristusſeſt ühtegi kaſſo.

3. Agga minna tunnistan ta iggaühhe innimesſele, kes ennaſt lasſeb ümberleikata, et temma kohhus on keik ſedda käsko piddada.

4. Teie ollete Kristusſeſt lahti ſanud, kes teie käſſo lábbi tahhate öigeks ſaada: teie ollete armuſt ärralangenud. p. 2, 21.

5. Seſt meie otame usſuſt öigusſe lotuſt Waimo lábbi.

6. Seſt Kristusſe Jeſusſe ſees ei maksa ümberleikatud egga ümberleikamatta, waid uſk, mis armastusſe lábbi teggew on. 1 Kor. 7, 19.

7. Teie jookſite hästi: kes on teid keelnud tõe ſanna kuulmaſt? p. 3, 1.

8. Se nouandminne ei olle ſeſt, kes teid kutſub.

9. Pisſut happotaignat teeb keik taignat happuks. 1 Kor. 5, 6.

10. Minna lodan teiteſt Jſſanda ſees, et teie ei wõtta ühtegi muud mõttelda; agga kes teid ſeggaſeks teeb, ſe peab omma nuhtluſt kandma, kes ſe ial on.

11. Agga minna, wennad, kui ma ümberleikamiſt weel kulutan, mispärraſt mind weel takkakiuſatakſe? ſiis olleks pahhandus ſeſt ristiſt tühjaks ſanud.

12. Oh! et neid peaks mahharaiutama, kes teie ſeas tülli tõſtwad.

13. Seſt, wennad, teie ollete wabbadusſeks kutſutud; agga katske, et teie ei anna wabbadusſe lábbi lihhale melewalda, waid tenige teine teiſt armastusſe lábbi. 1 Kor. 8, 9.

14. Seſt keik ſe käſk ſaab täis ühhes ſannas, ſelle ſees: ſinna pead omma ligimeſt armastama kui iſ ſeennaſt. Mark. 12, 31.

15. Agga kui teie isſekeskis purrelete, ja teine teiſt ſõte, ſiis katske, et teid teine teiſeſt ärra ei neelta.

(Epistel neljateiſtkümnemat Pühhapäwal pärraſt kolmainu Jummala Pühha.)

16. Agga minna ütlen: Käige Waimus, ſiis ei te teie mitte lihha himmo järrele. Rom. 6, 12.

17. Seſt lihha himmuſtab Waimo wasto, ja Waim lihha wasto; agga needſinnatſed on teine teiſe wasto, et teie ſedda mitte ei te, mis teie ial tahhate. Rom. 7, 15. 23.

18. Agga kui teid Waimuſt juhhatakſe, ſiis ei olle teie mitte kässo al. Rom. 8, 2.

19. Agga awwalikkud on lihha teud, mis on needſinnatſed: abbiellorikminne horus, rojus, kimalus, 1 Kor. 6, 9.

20. Woõra jummala tenistus, noidus, waen, riud, kadde wihha, wihhastellemiſſed, riidlemiſſed, lahkumiſſed, ſeggaſed õppetuſſed,

21. Kaddedus, tapmiſſed, liigjominne, praſſiminne, ja mis nende ſarnatſed on, mis minna teile enne ütlen, nenda kui *minna* ka enne ollen üttelnud, et need, kes niſuggust tewad, ei pea mitte Jummala riki pärrima.

22. Agga Waimo kaſſo on armaſtus, rõõm, rahho, pitkmeel, heldus, headus, truus, taſſandus, kaſſinus: Ewel. 5, 9. Kolosſ. 3, 12.

23. Niſugguste wastoep olle käſk mitte. 1 Tim. 1, 9.

24. Agga kes Kristusſe pärralt on, need on omma lihha risti lõnud ihhaldamistega ja himmudega.]

(Epistel wieteiſtkümnemat Pühhapäwal pärraſt kolmainu Jummala Pühha.)

25. Kui meie Waimus ellame, käigem ka Waimus.

26. Ärge olgem tühja au peäle ahned, teine teiſt ärritades, ja teine teiſt kaetſedes. Wit. 2, 3.

6. Peatük.

Uſklikkude kohhus on taſſaſed ja alandlikkud olla. Kiitleminne Kristuſse ristiſt.

Wennad, kui innimenne ka ühhe eksitusſe ſiſſe ſattuks, ſiis parrandage niſuggust jälle taſſaſe waimoga, kes teie waimolikkud ollete, ja wata hästi iſeenneſe peäle, et ſind ka ei kiuſata. Matt. 18, 15.

2. Kandke teine teiſe koormad, ja nenda täitke Kristuſse käsko. Rom. 14, 1.

3. Seſt kui kegi mõtleb, ennaſt middagi ollewad, kui temma ühtegi ep olle, ſe pettab ennaſt omma mõttega. Jak. 1, 26.

4. Agga iggaüks näitko omma teggo laitmatta ollewad, ja ſiis on temmal enneſeſt ükspäinis kiitlemiſt, ja ei mitte teiſeſt.

5. Seſt iggaüks peab omma koorma kandma.

6. Agga kedda õppetakſe ſannaga, ſe jaggago keik head ſellele, kes tedda õppetab. Rom. 15, 27.

7. Ärge ekſige mitte, Jummal ei anna ennaſt mitte pilkada; ſeſt, mis innimenne ial külwab, ſeda temma ka leikab.

8. Seſt kes omma lihha peäle külwab, ſe leikab lihhaſt hukkatuſt; agga kes Waimo peäle külwab, ſe leikab Waimuſt iggawest ello. Õpp. Saun. 22, 8.

9. Agga kui meie head teme, ſiis ärge tüddigem mitte ärra, ſeſt meie peame ommal aial leikama, kui meie järrele ei anna. 2 Teſſ. 3, 13.

10. Sepärraſt nüüd, et meil aega on, tehkem head keikile, agga keigeennamiſte neile, kes meiega ühhes uskus on.]

11. Wadage, mitto ſanna minna teile omma käega ollen kirjotanud.

12. Kes ial tahtwad kõlbada lihha poleſt, needſinnatſed ſunniwad teid, et teid peab ümberleikatama, ükspäinis ſepärraſt, et neid Kristusſe ristiga ei pea takkakiuſatama. Gal. 3, 18.

13. Seſt needki iſſe, kes on ümberleikatud, ei pea mitte käsko; waid nemmad tahtwad, et teid peab ümberleikatama, et nemmad teie lihhaſt woikſid kiitelda.

14. Agga ärgo ſünnko ſedda minnuſt, et ma peakſin kiitlema muuſt asjaſt, kui agga meie Jſſanda Jeſusſe Kristusſe ristiſt, kelle läbbi mailm mulle on risti lõdud, ja minna mailmale.

15. Seſt Jeſusſe Kristusſe ſees ei maksa, kes ümberleikatud, egga kes ümberleikamatta on, waid üks uus loom.

16. Ja ni mitto kui ſeddaſinnaſt nõõrt mõda käiwad, nende ülle olgo rahho ja hallastus, ja

on enneſele armſaks teinud ſe armſa Poia ſees.]
Matt. 3, 17.

7. Kelle ſees meil on ärralunnastaminne temma werre läbbi, pattude andeksandminne temma armo rikkuſt mõda,
Ap. Tegg. 20, 28.

8. Misga temma on rohke olnud meie wasto, keiges tarkusses ja moistusses,

9. Ja on meile teäda annud omma tahtmisse ſallaja asja omma hea mele pärraſt, mis temma enneſes on ettewõtnud;
Kolossi. 1, 26.

10. Mis aia täiusses piddi ſeätama, et keik Kristusse ſees piddi kokkowoetama, ni hästi need, mis taewas, kui need, mis Mapeäl on:

11. Selle ſees, kelle ſees meiege olleme pärriaks ſanud, kes meie enne olleme ſeätud ſelle noupiddamisse järrele, kes keik teeb omma tahtmisse nou mõda:

12. Et meie temma au kitusſeks peame ollema, kes meie enne Kristusse peäle olleme lootnud,

13. Kelle ſees teiege ollete, pärraſt ſedda kui teie ſaite tõe ſanna ehk ſedda armoõppetuſt teie õnnistusſeſt kuulnud; Kelle ſees teiege, kui teie wõtſite uskuda, ollete otſego pitſeriga kinnitud ſelle tootud pühha Waimoga, v. 4, 30.

14. Kes on meie pärrandusse pant meie lunnastamisſeks, mis meile on ſadetud Kristusse läbbi temma au kitusſeks.
2 Kor. 1, 22.

15. Sepärraſt ka minna, (kui ma ſain kuulda ſedda usko, mis teie jures on Jſſanda Jeſusse ſees, ja ſedda armastuſt, mis teil on keige pühhade inimeste wasto.)

16. Ei jätta minna mitte mahha teie eeſt tännamaſt, ja tulletan teid omma palwede ſees enneſe mele,

17. Et meie Jſſanda Jeſusse Kristusse Jummal, ſe au Jſſa, teile wõttaks anda tarkusse ja ilmutamisse Waimo, temma tundmisſes;

18. Ja teie moistusse walgustud ſilmad, et teie woiksite teäda, mis temma kutsmisse lotus, ja mis temma au pärran-

dusse rikkus on púhhade inimeste sees;

19. Ja mis temma úpris wägga suur wäggi on meie sees, kes meie usſume temma suurt wäggewat teggemist móda meie sees,

1 Kor. 2, 5.

20. Mis temma Kristusse sees on teinud, kui ta tedda surnust on úllesárratanud, ja pannud istma omma parrama käele taewaste asjade sisse,

Ap. Tegg. 3, 15.

21. Ülle keige würstirigi, ja melewalla, ja wäe, ja wallitsusse, ja keik úlle nimme, mis nimmetakse, ei mitte úkspáinis sesinnatses, waid ka tullewas ilmas;

22. Ja temma on keik temma jalge alla pannud, ja on tedda pannud koggodusele Peaks, keik úlle asjade,

23. Se on temma ihho, mis täidetakse selleſt, kes keik keikis täidab. Rom. 12, 5.

2. Peatük.

Jumimenne on ine waene ilma Kristusseta, agga wägga ónnis Kristusse sees.

Jummal on Kristusse-ga ellawaks teinud id, kes teie ollite surnud úlleastmiste ja pattude sees,

2. Mis sees teie ennemuiste ollete käinud sesinnatse mailma wisi järrel, selle wúrsti wisi järrel, kennel melewald on taewa al, selle waimo wisi järrel, kes núúd omma töód teeb sannakuulmatta laste sees: Tit. 3, 3.

3. Kelle seas ka meie keik ennemuiste olleme käinud omma lihha himmude sees, ja teggime lihha ja möttede tahtmist; ja ollime sündimisse poleſt wihha lapsed nenda kui teisedke. Kol. 3, 7.

4. Agga Jummal, kes rikkas on hallastusseſt, omma süre armastusse pärrast, misga temma meid on armastanud, p. 1, 7.

5. Se on ka meid, kui meie úlleastmiste sees surnud ollime, Kristusse-sega ellawaks teinud, (armuſt ollete teie ónsaks sanud.)

Rom. 5, 6. v. t. s.

6. Ja on meid ka úlles-árratanud, ja ka taewaste asjade sisse pannud istma Kristusse Jesusse sees,

7. Et temma tullewal aial omma armo úpris

suurt rikkust piddi ülles-
näitma omma heldusse
läbbi meie wasto Kris-
tusse Jesusse sees.
8. Sest teie ollete armust
önsaks sanud usso läbbi:
(ja sedda ei tulle mitte
teie käest; Jummala and
on se.) Kal. 2, 16.
9. Ei mitte teggudest, et
ükski ei pea kiitlema.
10. Sest meie olleme tem-
ma tehtud Kristusse Je-
susse sees, lodud hea teg-
gudele, mis Jummal on
enne walmistanud, et meie
nende sees piddime käima.
Laul. 100, 3. Tit. 2, 14.
11. Sepärrast tulletage
omma mele, et teie, kes
teie ennemuiste lihha polest
pagganad ollite, ja üm-
berleikamatta rahwaks hü-
ti neist, kedda ööldi ümber-
leikatud ollewad, mis kät-
tega sünnib,
12. Et teie sel aial ilma
Kristusseta ollite, kaugel
irra Israeli koggodusse
igussest, ja woörad too-
usse seädustest, ja teil
p olnud lotust, ja teie
llite ilma Jummalata
ailmas.
13. Agga nüüd ollete teie,
s teie ennemuiste kaugel
ollite, Kristusse Jesusse
sees liggi sanud Kristusse
werre läbbi.
14. Sest temma on meie
rahho, kes mollemad on
ühheks teinud, ja on selle
aia wahheseina mahhakisk-
nud, Jes. 9, 5. 6. Ap. Tegg. 10, 36.
15. Kui ta omma lihha
sees kautas sedda waeno,
se on kässosannade käs-
ko temma kombedega, et
temma neid kaks ennese
sees ühheks ueks innimes-
seks piddi loma, rahho teh-
hes, Koloss. 2, 14.
16. Ja mollemad Jum-
malaga ärraleppitama üh-
hes ihhus risti läbbi, kui
ta sedda waeno seäl risti
pu külges surretas. Koloss. 1, 20.
17. Ja temma on tul-
nud, ja rahho kulutanud
teile, kes teie kaugel ollite, ja
neile, kes liggilähhidel ollid;
18. Sest temma läbbi
woime meie mollemad lig-
gi miñna ühhes waimus
Issa jure. Joan. 14, 6.
(Epistel Wilippusse ja Jakobusse Pä-
wal.)
19. Sepärrast ei olle teie
ennam woörad ja maia-
lissed, waid pühhade selt-
sirahwas, ja Jummala
koddakondsed,
Wil. 3, 20. Ebr. 12, 22. 23.

20. Apostlide ja prohwetide raia peäle üllesehhitud, kus Jesus Kristus isse nurgakiwwi on,
Jes. 28, 16.
21. Kelle sees keik se hone on kokkolidetud, ja kaswab pühhaks Jummala templiks Issanda sees.
22. Kelle sees ka teid ühtlase üllesehhitakse Jummala elloasemeks Waimo sees.] 1 Peetr. 2, 5.

3. Peatük.

Armoõppetus sadab innimesed Jummala pole pöördma: Paulusse magnitsus ja palwe temma kuuljatte eest.

Sepärast minna Paulus, kes Kristusse Jesusse pärast wangis on teie pagganatte eest.
Ap. Tegg. 21, 33. Wil. 1, 7.
2. (Sest teie ollete kuulnud Jummala armo kulutamisse ammetist, mis mulle teie heaks on antud:
3. Sest et Jummal ilmutamisse läbbi mulle on teäda annud sedda sallaja asja, nenda kui ma lühhidelt ollen enne kirjotanud: p. 1, 9. 10.
4. Sest woite teie sedda luggedes arwata, mis minna Kristusse sallaja asjast moistan, Kolossl. 4, 3.
5. Mis muil põlwil innimeste lastele ep olle teäda antud, nenda kui se nüüd on ilmutud temma pühha apostlidele ja prohwetidele Waimo läbbi,
6. Et pagganad peawad ka pärriad, ja ühhes ihhus ollema, ja temma tootussest ka ossa sama Kristusse sees armoõppetusse läbbi: Kol. 3, 28. 29.
7. Selle teenriks ollen minna sanud se Jummala armo anni läbbi, mis mulle on antud temma wäggewat teggemist mööda mo sees. Rom. 1, 5.
8. Mulle keige wähhemale keige pühhade seast on sesinnane- arm antud pagganatte seas kulutada Kristusse rikkust, mis üksi ei woi ärraartwata,
9. Ja et ma pean keik walgustama, et nemmad woiksid moista, mis se sallaja asja ossasaminne on, mis iggawesseast aiast Jummala sees on warjul olnud, kes keik Jesusse Kristusse läbbi on lonud:
10. Et Jummala mitmesuggune tarkus koggodusse läbbi nüüd piddi teäda sama würstirikidele, ja

wäggewattele taewaste asjade sees, 1 Petr 1, 12.

11. Se iggawesse noupiddamisse järrele, mis temma on piddanud Kristusse Jesusse meie Jssanda sees:

12. Kelle sees meil on julgus lotusega temma jure minna temma usso läbbi. Joan 14, 6. Ebr 4, 16.

(Epistel suetreistkümnemal Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha)

13. Sepärrast pallun minna, et teie mitte ärra ei tüddi minno willetsuste sees teie pärrast, mis teie au on. 1 Tess. 3, 3.

14. Sepärrast nikkutan minna ommad pölwed meie Jssanda Jesusse Kristusse Jssa pole,

15. Kelleſt keik suggu-wõssa taewas ja Ma peäl nimmetakse,

16. Et temma teile annaks omma au rikkusse järrele, wägga kangeks sada temma Waimo läbbi seestpiddise innimesse polest, p 6, 10.

17. Et Kristus usso läbbi teie südddamette sees woiks ellada, Joan. 14, 23.

18. Ja et teie Jummala armastusse sees juurdunud ja kinnitud ollete,

19. et teie woiksite ärramoista keige pühhadega, mähhärdune se armastusse laius, ja pikkus, ja süggawus ja kõrgus on;

Ja tunda Kristusse armastust, mis üllem on kui keik moistus, et teie keige Jummala täiusega saaksite täidetud.

20. Agga sellele, kes ennam kui rohkeste woib tehha keik ülle se, mis meie pallume ehk moistame, sedda wägge mõda, mis meie sees wäggew on,

21. Selleſammale olgo au koggodusses Kristusse Jesusse sees keige rahwa pölwes iggawesseks aiaks iggaweste, Amen.]

Rom. 16, 27.

4. Peatük.

(Epistel seitsmeteistkümnemal Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

Sepärrast maenitsen minna teid, kes minna Jssanda pärrast wang ollen, et teie nenda käike, kui teie kohhus on, se kutsmisse järrel, misga teie ollete kutsutud,

2. Keige allandusse ja tassandusega, ja pikka-

melega teine teist sallides armastusse sees.
Kolosf. 3, 12. 13.

3. Ja olge ussinad úht meelt piddama waimus rahho siddeme lábbi.
Kolosf. 3, 14.

4. Úks ihho on ja úks waim, nenda kui teie ka ollete kutsutud úhhes lotusses teie kutsmisse polest;

5. Úks Issand, úks usk, úks ristminne,

6. Úks Jummal ja keikide Issa, kes on keikide úlle, ja keikide lábbi, ja teie keikide sees.]

7. Agga iggaúhhele meie seast on arm antud Kristusse an̄ni moódo járrele.
1 Kor. 12, 11.

8. Sepárrast útleb temma: Temma on kórgesse úlles láinud, ja on wangipiddajad wangi wótnud, ja on innimestele andid annud. Laul. 68, 19.

9. Agga et ta úllesláinud, mis on se mu, kui se, et temma ka enne on allaláinud keige allamatte Ma kohtade sisse?

10. Kes alla on láinud, se on sesamma, kes ka úlles on láinud keikide taewaste úlle, et temma keik piddi itma. Ap. Tegg. 2, 33.

11. Ja sesamma o
nud monningad apo
ja monningad prohw
ja monningad armo
tusse kulutajaks, ja
ningad karjatseks ja
tajaks, 1 Kor. 12, 28.

12. Púhhade parr
misseks, óppetusse an
tööks, Kristusse ihho
ehhitamisseks;

13. Sennikui meie
úhtsuggu usko ja
mala Poia tundmist
same, ja táicks me
same Kristusse táie ea
to móda: p. 3, 18. 19

14. Et meie ei pea e
wáetimad lapsed oll
ja ei lasse ennast óátsi
egga kaksipiddi kóik
keigest óppetusse tule
nimeste petmisse ja
da kawwalusse lábbi,
ga nemmad kawwa
púúdwad meid petta.
1 Kor. 14, 20.

15. Agga noudkem
armastussega, ja ka
gem keikis selle sisse
se Pea on, se on Kri

16. Kellest keik se ih
kokkolidetud, ja kokko
dud iggaúhhe liikme
teine teise abbiks, Kri
se wáe lábbi igga

liikme moódo järrele, ja teeb, et se ihho kaswab ennese parrandamisseks armastusses.

Rom. 12, 5. 1 Kor. 12, 12

17. Sepärrast útlen minna sedda, ja tunnistan Issanda sees, et teie ei pea ennam nenda käima, kui muudke pagganad käiwad omma túhja mele sees:

Rom. 1, 21.

18. Kes ommas meles pimmedaks sanud, ja on kaugel Jummala ellust ärra, se rummalusse pärrast, mis nende sees on, nende súddame kowwadusse pärrast:

1 Tess. 4, 5.

19. Kes pärrast sedda, kui nemmad tuimaks läinud, isseennast on ärraannud kimalusse peále keik rojust ahneste tehha.

Rom. 1, 24. 26.

20. Agga teie ep olle Kristust mitte nenda öppinud;

21. Sest teie ollete tedda kuulnud, ja temma läbbi öppetud otse nenda, kui tödde on Jesusse sees,

(Egistel ühdeksateistkümnemal Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

22. Et teie enneste peält peate ärraheitma endise ello polest sedda wanna innimest, kedda rikkutakse pettusse himmude läbbi;

Rom. 6, 6.

23. Agga et teie peate ueks sama omma mele waimus,

Rom. 12, 2. Kolos. 3, 10.

24. Ja enneste peále wötma sedda uut innimest, kes Jummala sarnatseks on lodud tössise öigusse ja pühhitsusse sees.

1 Mos. 1, 26. 27.

25. Sepärrast játke mahha wallet, ja räkige töt, iggaúks omma liggimessega, sest et meie olleme teine teise liikmed.

Kolos. 3, 9. Rom. 12, 5.

26. Olge wihhased, agga ärge tehke mitte patto.

Jak. 1, 19. 20.

27. Ärge laske päwa loja miñna omma wihhastamisse ülle, ja ärge andke maad kurratile.

28. Kes warrastanud on, se ärgo warrastago mitte ennam, waid tehko enneminne tööd, ja saatko kättega head, et temmal olleks sellele jaggada, kennel tarwis on.]

29. Ärge laske ei ühtegi nurjatumat sanna ommast suust wäljamiñna, kuid se, mis hea on parrandamisseks, kui tarwis on, et

se armo annab neile, kes sedda kuulwad.
Kolossi. 3, 16. 17.

30. Ja ärge kurwastage mitte Jummala pühha Waimo, kellega teie otsego pitseriga ollete kinnitud ärralunnastamisse päwani.

31. Keik wihhastus ja tulline wihha, ka wihha, ja kärrin, ja teotaminne sago kaugel teitest ärra keige kurjussega; Kolossi. 3, 8.

32. Agga olge teine teise wasto helded, süddamest halledad, ja andke teine teisele andeks, nenda kui ka Jummal Kristusse sees teile on andeks annud.

5. Peatük.

Maenitsus, et pühha ello sees peab ellama. Öppetus, mis meeste ja naeste kohhus on.
(Epistel kolmandamal pühhapäwal Paastus.)

Siis olge nüüd Jummala järrelkäiad, kui armad lapsed,

2. Ja käige armastusse sees, nenda kui ka Kristus meid on armastanud, ja on isseennast meie eest ärraannud anniks ja ohwriks, Jummalale maggujaks haisuks; Joan. 15, 12. 13.

3. Agga horajaht ja keik rojastus ehk ahnus olgo nimmetamatta teie seas, nenda kui pühhadele sünnib, Kolossi. 3, 5.

4. Ja häbbematta tö, ja jölle könne, ehk naljaheitminne, mis ei sünni, waid enneminne tännamist olgo teie seas. p 4, 29.

5. Sest sedda teate teie, et ei ühhelgi horapiddajal, egga roppul, egga ahnel, kes on woöra jummala tener, ep olle pärrimist Kristusse ja Jummala rikis.

6. Ükski ärgo petko teid tühja sannadega, sest nende asjade pärrast tulleb Jummala wihha sannakuulmatta laste peäle,
Matt. 24, 4.

7. Sepärrast ärge sage mitte nende seltsimehhiks.

8. Sest teie ollite ennemuiste pimmedus, agga nüüd ollete teie walgus Issanda sees; ellage kui walgusse lapsed.
1 Petr. 2, 9. Joan. 12, 36.

9. Sest Waimo kasso näitab ennast keigesugguse headusse, ja öigusse, ja töe sees.] Kal. 5, 22.

10. Ja katske, mis Issanda mele pärrast on:

11. Ja ärgo olgo teil teg-

gemist pimmedusse siggimatta teggudega, agga nomige neid enneminne.
2 Kor. 6, 14.

12. Sest mis neist sallaja sünnib, on ka hábbi útteldes.

13. Agga se keik ilmub, mis walgusseest nomitakse; sest keik, mis middagi ilmutab, se on walgus.

14. Sepárrast útleb temma: Árka ülles, kes sa maggad, ja touse ülles surnust, siis wõttab Kristus sind walgustada. Jes. 60, 1.

(Eristet kahdekümnemat Pühhapáwat párrast kolmaino Jummala Pühha.)

15. Sepárrast katske, kuida teie õiete hásti ellate, ei mitte kui rummalad, waid kui targad; Matt. 10, 16.

16. Ja piddage aega kalliks, sest need páwad on pahhad. Laul. 32, 6. Kolossi. 4, 5.

17. Sepárrast árge olge rummalad, waid moistke, mis Issanda tahtminne on. Rom. 12, 2.

18. Ja árge joge ennast táis wina, kust úks õnnetto ello tulleb, waid sage táis Waimo, Luk. 21, 34.

19. Ja rákige isseteskis laulude ja kitusse lugudega, ja waimolikko laludega; laulge, ja laulge mángides Issandale ommas südames, Kolossi. 3, 16.

20. Ja tánnage ikka keige asjade eest Jummalat ja Issa, meie Issanda Jesusse Kristusse nimmel.

21. Ja olge allandikkud teine teise wasto Jummala kartusse sees.] 1 Petr. 5, 5.

22. Naesed, kuulge omma meeste sanna, kui Issanda sanna. 1 Moj. 3, 16. Kolossi. 3, 18. 1 Petr. 3, 1.

23. Sest mees on naese Pea, nenda kui Kristuske on koggodusse Pea, ja temma on omma ihho õnnisteggia. 1 Kor. 11, 3.

24. Agga nenda kui koggodus Kristusse melewalla al on, nenda ka naesed omma meeste melewalla al keige asjade sees.

25. Mehhed, armastage ommad naesed, nenda kui Kristuske on armastanud koggodust, ja on isseennast selle eest árraannud, Kolossi. 3, 19.

26. Et ta sedda piddi pühhitsema, ja on sedda puhtaks pesnud wee pessemisse lábbi sanna sees:

27. Et ta sedda koggodust ennesele piddi seádma ausaks, úhheks koggodusseks,

kel ep olleks úhtegi wigga, egga kortso, egga muud seddasarnast, waid et ta piddi ollema púhha ja laitmatta. Saul. 45, 14.

28. Nenda peawad ka mehhed ommad naesed armastama, kui omma enneste ihhud; kes omma naest armastab, se armastab isseennast.

29. Sest úkski ep olle ial omma ennese lihha wihkanud, waid temma toidab ja hoiab sedda, nenda kui ka Issand koggodust.

30. Sest meie olleme temma ihho liikmed, temma lihhast ja temma luist. Rom. 12, 5. 1 Kor. 6, 15.

31. Sepárrast játtab innimenne omma issa ja emma mahha, ja hoiab omma naese pole, ja need kaks peawad ollema úks lihha. Matt 19, 5.

32. Sesinnane sallaja assi on suur; agga ma rágin Kristussest ja koggodussest.

33. Sepárrast teiegi, iggamees ennese kohhal armastago omma naest, nenda kui isseennast; agga naene katsko, et ta wöttaks meest karta.

6. Peatúk.

Mis kaste, wannematte, sullaste ja issandatte kohhus on. Waimolikkuist sdariistust.

Lapsed, kuulge omma wannematte sanna Issanda sees: sest se on öige. Koloss. 3, 20.

2. Auusta omma issa ja emma, (se on nessimenne kássosanna tootussega.) 2 Mos. 20, 12.

3. Et sinno kássi woiks hásti káia, ja sinna woiksid kaua ellada Ma peál.

4. Ja teie issad, árge árritage mitte enneste lapsi wihhale, waid kaswatage neid karristamisses ja Issanda maenitsemisses. Koloss. 3, 21.

5. Teie sullased, kuulge nende sanna, kes teie issandad on lihha polest, kartusse ja wárristussega, omma súddame waggadusses, nenda kui Kristusse sanna. Tit. 2, 9. 10. 1 Peetr. 2, 18.

6. Ei mitte silmakirjaks tenides, kui need, kes innimeste mele párrast púúdwad olla, waid kui Kristusse sullased, kes Jummala tahtmist súddamest tewad,

7. Kes heal melel Is-

sandat teniwad, ja mitte innimessi:

8. Ja teádke, mis head kegi ial saab teinud, et temma sedda saab Issanda káest, olgo sullane ehk wabbat innimenne.

Rom. 2, 6. 10.

9. Ja, teie issandad, tehke ka seddasamma nende wasto, ja játke áhwardamist mahha, ja teádke, et ka teil ennestel Issand taewas on, ja temma ei pea ennam luggu úhhest kui teisest. Ap. Tegg. 10, 34. 35.

(Epistel essimessel Pühhapáwal kolmatkümmend párrast kolmaino Jummala Pühha.)

10. Mis muud, mo wennad, kui sage wággewaks Issanda sees, ja temma kange wáe sees. 1 Kor. 16, 13.

11. Wótke enneste peále keik Jummala sóariistad, et teie woite seista kurrati kawwalatte noude wasto:

12. Sest meil ep olle mitte woitlemist werre ja lihha wasto, waid suurte würstirikide ja waldade wasto, sellesinnatse mailma pimmedusse wallitsejatte wasto, waimolikkude kurjuste wasto taewaste asjade sees.

13. Sepárrast wótke keik Jummala sóariistad kátte, et teie woite wastopanna sel kurjal páwal, ja woite seisma jáda, kui teie keik sate árrateinud;

14. Sepárrast seiske, ja teie niuded olgo tóega kui wóga úmberpandud, ja ehhitage ennast óigusse raudridega, Luk. 12, 35.

15. Ja kingad olgo teie jalges, et teie walmis ollete rahho, kui róómsa sannume kulutama.

16. Keigeennamiste wótke usso kilpi kátte, misga teie woite árrakustutada keik selle tiggeda kurrati tullised noled. 1 Petr. 5, 9.

17. Ja wótke ónnistusse raudkúbbarat, ja waimo moóka, se on Jummala sanna.] Jes. 59, 17. 1 Tess. 5, 8.

18. Ja palluge iggal aial keige palwe ja pallumissega waimus, ja sesamma párrast walwage keige peále-aiamisse ja pallumissega keige púhhade eest,

19. Ja minno eest, et se sanna mulle antakse, suud julgeste lahtitehhes, kulutada armoóppetusse sallaja asja. Kolos. 4, 3. 4.

20. Mispárrast minna kui Kásk omma ammeti

teen ahhelas, et ma selle sees julgeste pean rákima, nenda kui mo kohhus on rákida.

21. Agga et teie ka saaksite teáda, kuida minno kässi käib, mis ma teen, siis peab teile Tigikus, se armas wend, ja ustaw tener Jssanda sees keik teáda andma,

22. Kedda ma otse sepárrast teie jure ollen lákitanud, et teie teáda saaksite, kuida meiega luggu on, ja et ta teie süddamed tröstiks. Kolossi. 4, 7.

23. Rahho olgo wendadele, ja armastus ussega, Jummalast Jssast, ja Jssandast Jesussest Kristussest.

24. Arm olgo nende keikidega, kes meie Jssandat Jesust Kristust armastawad selge melega.

Amen.

Ewesusse rahwale Roma linnast kirjotud, Tigikuse lábbi.

Paulusse Ramato Ots, mis Ewesusse Rahwale kirjotud.

Apostli Paulusse Ramat

Wilippi linna Rahwale kirjotud.

1. Peatük.

Paulusse tánno, palwe, ja maenitsus, et peab kindlaste ia kowwaste woitlema.

Paulus ja Timoteus Jesusse Kristusse sullased, keikile pühhadele Kristusse Jesusse sees, kes Wilippi linnas on, üllewatajattele ja koggodusse teenridele:

2. Arm olgo teile, ja rahho Jummalast, meie Jssast, ja Jssandast Jesussest Kristussest.

(Epistel teisel Pühhapáwal kolmatkú mend pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

3. Ma tánnan omma Jummalat, ni saggedaste kui minna teie peále mötlen, Rom. 1, 8. 9.

4. (Kes minna iggakord keiges ommas palwes teie

keikide eest römoga palwed teen.)

5. Teie ossasamisse pärrast armoöppetussest, essimessest päwast siit sadik:

6. Ja ollen se peäle julge, et se, kes teie sees on alganud sedda head tööd, ka sedda löppetab Jesusse Kristusse päwani:

7. Nenda kui se ka minno kohhus on sedda teist keikist möttelda, sepärrast et teie ollete mo süddames minno wangipölwes, ja minno kostmisses armoöppetusse eest, ja selle kinnitamisses, sest et teie keik minnoga sest armust ossa sate.

8. Sest Jummal on minno tunnistaja, kuida minna teid keik süddamest iggatsen Jesusse Kristusse süddamelikko hallastussega. Rom. 1, 10. 11.

9. Ja sedda pallun minna, et teie armastus weel ennam ja ennam rohkemaks saaks moistmisses ja keiges tundmisses,

10. Et teie woite läbbi katsuda, mis ühte ei sünni, et teie olleksite selged, ja teisi ei pahhanda Kristusse päwast sadik, Rom 2, 18.

11. Täidetud öigusse kassoga, mis Jesusse Kristusse läbbi tulleb, Jummala auuks ja kitusseks.] Ewes. 5, 9.

12. Agga minna annan teile teäda, wennad, et mis mulle on juhtunud, se on weel laiemale armoöppetusse kassuks sündinud:

13. Nenda et minno wangipölli on awwalikkuks sanud Kristusses, keiges kohtokoias, ja keikile muile;

14. Ja et surem wendade hulk Issandas, kes minno wangipölwe läbbi lotust sanud, julgewad weel rohkeminne sedda sanna ilmakartmatta räkida. Ewes. 3, 13.

15. Monningad kulutawad kül ka Kristust kaddedusse ja rio pärrast; agga monningad ka hea mele pärrast.

16. Teised kulutawad Kristust rio pärrast, ei mitte selgeste, sest nemmad mötlewad willetsust minno wangipölwe peäle sata.

17. Agga teised kulutawad armastusse pärrast;

úkspáinis temma sisse uskma, waid ka temma párrast kannatama; Rom. 5, 3.

30. Ja teil on sesamma woitleminne, missuggust teie minnust ollete náinud, ja nüüd minnust kulete. Ap. Tegg. 16, 19, n. t. s.

2. Peatük.

Et Kristus allandatud ning üllendatud, se öppetab, et usklikkud woiwad allandikkud, ja ühhes meles olla, n. t. s.

Kui nüüd mingisuggune maenitsus Kristusses, kui mingisuggune armastusse römustaminne, kui mingisuggune Waimo ossasaminne, kui mingisuggune süddamelik hallastus ja árras meel teil on,

2. Siis táitke minno römo, et teie wöttaksite ühhemelelissed olla, ja ühtsuggu armastust piddada, kui üks hing ja ühhes meles. p. 1, 27.

3. Árge tehke ühtegi, ei tio egga tühja au párrast, waid arwage allandusse läbbi teine teist üllemaks, kui isseennast. Rom. 12, 10.

4. Árgo wadago ükski se peále, mis temma omma kassuks tulleb, waid iggaüks wadago se peále, mis teiste kassuks tulleb.

(Epistel kuendamal Pühhapáwal Paastus, ehk Palmipude Pühhapáwal.)

5. Sest sesammasuggune meel olgo teie sees, mis Kristusse Jesusse sees ka olli,

6. Kes, kui ta Jummala nául olli, sedda ei arwand sagiks, et temma Jummalaga ühhesuggune olli;

7. Waid allandas isseennast, ja wöttis sullase nággo ennesele, ja sai innimeste sarnatseks, Jes. 42, 1. ja 52, 13.

8. Ja leiti wáljaspiddisest kombest kui innimenne, ja allandas isseennast, ja sai sannawötlikkuks surmani, peálegi risti surmani. Ebr. 12, 2.

9. Sepárrast on ka Jummal tedda wágga üllendanud, ja on temmale annud ühhe nimme, mis ülle keige nimme on,

10. Et Jesusse nimmel keik nende pölwed peawad ennast nikkutama, kes taewas, ja Ma peál, ja Ma al on, Jes. 45, 23. Rom. 14, 11.

11. Ja keikide keel peab üllestunnistama, et Jesus

Kristus on se Jssand, Jummala Jssa auuks.]

12. Sepärrast, minno armad, otsckui teie ikka ollete sanna kuulnud, mitte ükspäinis, kui ma teie jures ollen, waid ka nüüd paljo ennam, kui ma ärra ollen, noudke enneste önnistust takka kartusse ja wärristussega.

13. Sest Jummal on, kes teie sees teeb, et teie tahhate, ja woite tehha temma hea mele pärrast.

14. Tehke keik nurrisematta, ja kahtsipiddi mõtlematta;

15. Et teie woiksite olla ilmalaitmatta ja waggurad, wiggata Jummala lapsed kest sedda tiggedat ja pörast suggu, kelle seas teie paistate otsego selged taewa tähhed mailmas,

16. Ja hoiate ello sanna pole, et ma woin kitelda Kristusse päwal, et minna tühja ep olle jooksnud, egga tühja töödd teinud.

17. Ja et mind kül ohwerdakse teie usso ohwri ja tenistusse pärrast, siis ollen ma römus, ja ollen

18. Sesamma pärrast olge teie ka römsad, ja olge römsad minnoga.

19. Agga ma lodan Jssandas Jesusses, et ma saan Timoteust pea teie jure lähkitada, et ka minno meel woiks hea olla, kui ma teäda saan, kuitao teie käsi käib.

20. Sest mul polle ühteainust ki muud, kellel ühhesuggune meel olleks minnoga, kes nenda tössisel wisil teie eest wõttaks murret kanda.

21. Sest keik otsiwad omma, ei mitte, mis Kristusse Jesusse auuks tulleb.

22. Agga teie teate temma tössidust, sest otsego laps omma issaga, nenda on ta minnoga töödd teinud armoõppetust kulutades.

23. Sepärrast lodan minna, et ma saan tedda lähkitada ni pea, kui ma saan näinud, kuida minno asjad käiwad.

24. Agga mul on kindel lotus Jssandas, et minna ka isse pea tullen. p. 1, 25.

25. Agga ma ollen arwanud tarwis ollewad omma wenda Epawroditust,

ja omma abbimeest, ja ſöddimisſe ſeltſimeest, agga teie apoſtlit, ja omma tarwidusſe teenrit teie jure lákkitada:

26. Seſt et temma teid keik wágga iggatſes, ja ſuurt ahhastuſt tundis, ſepárraſt et teie ollite kuulnud tedda wágga haige ollewad.

27. Seſt ta olli ka ſurremisſe peál haige; agga Jummal on temma peále armo heitnud, agga mitte temma peále úkspáinis, waid ka minno peále, et mul ei piddand kurbduſt kurbdusſe peál ollema.

28. Sepárraſt ollen ma tedda ſedda nobbedaminne lákkitanud, et teie tedda jálle náhhes róómſaks ſáaksite, ja mulle wáhhem kurbdus olleks.

29. Sepárraſt wótke tedda wasto Jſſandas keige rómoga, ja piddage niſuguſed kalliks.

30. Seſt Kristusſe tó párraſt on temma ſurma liggi ſanud, ja ei olle ommaſt elluſt holinud, et, kui teie ei joudnud, temma teie aſſemel mulle tahtis abbiks olla.

3. Peatük.

Usſo digusſeſt walle apoſtlide wasto.

Mis muud, mo wennad, olge róómſad Jſſandas. Et minna teile úhteſuggu kirjotan, ſeſt ei túddi kúl minna mitte árre, agga teid kinnitab ſe.

p. 4, 4.

2. Wadage koerte peále, wadage kurjade tóteggiatte peále, wadage nende katkileikamisſe peále.

3. Seſt meie olleme need úmberleikatud, kes meie Jummalat tenime waimus, ja kiitleme Kristusſe Jeſusſe ſees, ja ei loda mitte lihha peále.

4. Eht mul ka kúl woiks lotus olla lihha peál, kui mu kegi arwab, et temma woib lihha peále lota, minna weel ennam. 2 Kor. 11. 18.

5. Ma ollen úmberleikatud kahhekſamal páwal, ma ollen Iſraeli ſuggu, Penjamini ſugguarruſt Ebreamees Ebrea rahwaſt ſündinud, kásſo poleſt Wariſeer. 2 Kor. 11, 22.

6. Kaddeda wihhaga kiuſaſin minna ſedda koggoduſt tagga, ja ollin laitmatta ôigusſe poleſt, mis kásſuſt on.

7. Agga mis mulle kassuks olli, sedda ollen ma Kristusse párrast kahjuks arwanud.

8. Ja tóeste minna arwan ka keik kahjuks minno Issanda Jesusse Kristusse wágga kalli tundmisse wasto, kelle párrast ma keik ollen kahjuks arwanud, ja arwan sedda keik púhkmed ollewad, et ma Kristust woiksin kassuks sada,

9. Ja et mind temma seest leitakse, et mul ei olle omma óigust, mis kássust tulleb, waid mis Kristusse usso lábbi tulleb, se óigus, mis Jummalast tulleb usso lábbi,

10. Et ma woiksin tedda tunda, ja temma úllestousmisse wágge, ja et ma temma kannatamistest ossa saan, ja temma surma sarnatseks saan.

11. Kas ma kuigepiddi surnutte úllestousmisse pole woiksin sada.

12. Ei mitte, et ma olleksin sedda jo kátte sanud, ehk et ma olleksin jo táieste walmistud, agga ma nouan sedda takka, kas ma woiksin sedda kátte sada, mispárrast Kristus Jesus mind on kátte sanud.

13. Wennad, minna ei arwa ennast isse mitte seks, kes sedda kátte sanud; agga úhhe asja útlen minna: Ma unnustan kúl árra, mis tagga on, agga ma sirrutan ennast senna pole, mis ees on.

14. Minna kiusan ettesеátud márgi pole, se úlleweltse Jummala kutsmisse woidoañni pole Kristusse Jesusse sees.

15. Mitto meid núúd táieste waggad on, meil olgo sesinnane meel, ja kui teie middagi teistwisi mótlete, kúl Jummal teile ka sedda ilmutab.

16. Ommeti peame meie ses, kuhho meie olleme sanud, seddasamma nóórt móda káima, ja úhhemelelissed ollema. Rom. 12, 16.

(Epistel kolmandamal Púhhapáwal kolmatkúmmend párrast kolmaino Jummala Púhha.)

17. Káige minno járrel, wennad, ja wadage nende peále, kes nenda káiwad, kui meie teile márgiks olleme. 1 Kor. 4, 16.

18. Sest mitto káiwad, kellest ma teile saggedaste

ollen úttelnud; agga núúd útlen minna ka nuttes, neid Kristusse risti waenlased ollewad,

19. Kelle ots on hukkatus, kelle Jummal on se köht, ja kelle au on nende häbbi sees, kes mapeälsed asjad noudwad.

20. Sest meie ellaminne on taewas, kust meie ka otame önnisteggiat, Issandat Jesust Kristust,

21. Kes meie alwa ihho tahhab muta, et se temma ärraselletud ihho sarnatseks peab sama, sedda wägge möda, misga temma ka keik asjad woib ennese alla heita.]

1 Kor. 15, 43. 49. 53.

4. Peatük.

Jummala lapsed peawad kindlad ja röömsad ollema Jummala sees. Paulus kidab Wilippi rahwa murre, mis nemmad temma cest on kaunud.

Sepärrast, mo armad ja süddame wennad, minno rööm ja kroon, seiske nenda Issandas, minno armad.

2 Kor. 1, 14. 1 Tess. 2, 19. 20.

2. Minna maenitsen Ewodiat, ja maenitsen Sintiket, et nemmad ühhemelelissed peawad ollema Issandas.

3. Ja ma pallun sind ka, mo tössine settsimees, aita neid, kes minnoga on woitelnud armoöppetusses ni hästi Klementiga, kui minno teiste abbimeestega, kelle nimmed on elloramatus. Jim. 3, 5.

(Epistel neljandamal Kristusse tullemisse Pühhal.)

4. Olge ikka röömsad Issandas; ta útlen minna: Olge röömsad. p. 3, 1.

5. Teie järrele-andminne sago tutwaks keikile innimestele: Issand on liggi!

6. Ärge murretsege úhtegi; waid laske keikis ommad pallumissed palwe ja öhkamisse läbbi tännoga Jummalale teäda sada. Matt. 6, 25. 31.

7. Siis Jummala rahho, mis üllem on, kui keik moistus, hoiab teie süddamed ja teie meled Kristusse Jesusse sees.]

8. Mis muud, wennad, mis tössine on, mis aus, mis öige, mis kassin, mis löbbus, mis hea on kuulda, kui üks hea kombe, ja mis kitusse wäärt on, se peäle möttelge.

9. Mis teie ka ollete öp-

pinud, ja ſanud, ja kuulnud, ja näinud minnuſt, ſedda tehke: ja ſe rahho Jummal on ſiis teiega.
Rom. 15, 33.

10. Agga ma ollen wägga römus olnud Jſsandas, et teie jo jälle ollete wapraks ſanud minno eeſt hoolt kandma; ſe eeſt ollete teie ka enne hoolt kannud, agga aeg on teid keelnud.

11. Ei útle minna ſedda mitte wacſusse pärraſt; ſeſt ma ollen öppinud ſega, mis mul on, rahhul ollema. 1 Tim. 6, 6.

12. Minna moistan kehwa ja rikkas olla, ma ollen keikipiddi ja keikis asjus öppetud, ni hästi ſöma, kui nälga kannatama, ni hästi, kui mul kül on, ja kui mul pudo on.
2 Kor. 11, 27.

13. Minna árrendan keik Kristusse läbbi, kes mind wäggewaks teeb.

14. Siiski ollete teie hästi teinud, et teie minno willetſuſt ollete aitnud kanda.

15. Agga teiegi, Wilippi rahwas, teate, et ar- kui minna Makedonia maalt wäljalákſin, úkski koggodus ep olle mulle jagganud wäljaandmisse ja wastowötmisse arro järrele, kui teie úkspáinis.

16. Seſt ka Teſſalonika liinna lákkitaſite teie minno tarwidusſeks úhhe, ja teiſe korra.

17. Mitte, et minna andi púan, waid ma púan ſedda kaſſo, mis rohke on teie arropiddamisse heaks. 2 Kor. 9, 6.

18. Seſt ma ollen keik ſanud, ja mul on rohkeſte; ma ſain kül, kui ma Epawroditusſelt ſain wastowötnud ſedda, mis teilt lákkitati kui maggus hais, ja armas ohwer, mis Jummala mele pärraſt on.

19. Agga kül minno Jummal täidab keik teie tarwiduſt omma rikkuſt möda auga, Kristusse Jeſusse ſees. 2 Kor. 9, 8.

20. Agga Jummalale, ja meie Jſsale olgo au iggaweste iggawesſeks aiaks. Amen. 2 Tim. 4, 18.

21. Terretage keik püh-

had innimessed, kes Kristusse Jesusse sees on. Teile läkkitawad terwist need wennad, kes minno jures on. 1 Kor. 16, 20.

22. Keik púhhad innimessed läkkitawad teile terwist, agga keigeennamiste need, kes Keisri perrest on. 2 Kor. 13, 12.

23. Meie Issanda Jesusse Kristusse arm olgo teie keikidega, Amen.

Wilippi rahwale Roma liñnast kirjotud, Epawroditusse läbbi.

Paulusse Ramato Ots, mis Wilippi Rahwale kirjotud.

Apostli Paulusse Ramat Kolossusse Rahwale kirjotud.

1. Peatük.

Se õnnistus, mis Kristus innimestele on saatnud, pakkutakse neile armoöppetusse läbbi.

Paulus Jesusse Kristusse apostel Jummala tahtmisse läbbi, ja wend Timoteus, 2 Kor. 1, 1.

2. Neile púhhadele, kes Kolossusse liñnas on, ja usklikkuile wendadele Kristusse sees: arm olgo teile ja rahho Jummalast, meie Issast, ja Issandast Jesussest Kristussest. Rom. 1, 7.

3. Meie tänname Jummalat, ja omma Issanda Jesusse Kristusse Issa, ja teme iggal aïal palwed teie eest. Rom. 1, 8.

4. Kui meie teie usko Kristusse Jesusse sees saime kuulda, ja teie armastust keige púhha rahwa wasto,

5. Se lotusse párrast, mis teile taewas on tallele pandud, mis teie enne ollete kuulnud armoöppetusse töe sannast: 1 Peetr. 1, 3. 4.

6. Mis teie jure on tulnud, nenda kui se ka keiges mailmas on, ja kannab wilja, otsego teiege seas sest páwast, kui teie ollete kuulnud, ja töes-

te tunnud Jummala armo: Rom. 10, 18.

7. Nenda kui teie ka ollete õppinud Epawra meie armsa kaasullase käest, kes üks ustaw Kristusse tener on teie eest, v. 4, 12.

8. Kes meile ka on teäda annud teie armastust waimus.

(Epistet neljandamat Pühhapäwal kolmatkümmend pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

9. Sepärrast ka meie sest päwast, kui meie sedda ollemc kuulnud, ei jätta meie mitte mahha teie eest palwed teggematta, ja palumatta, et teid peab täidetama temma tahtmisse tundmisega, keiges tarkusses ja waimolikko moistmisses, Ewes. 1, 15. 16.

10. Et teie nenda woiksite ellada, kui kohhus on Jssanda ees keige temma melcheaks, ja wilja kanda keige hea tö sees, ja kaswada Jummala tundmisse sees,

Ewes. 4, 1. Wil 1, 27. 1 Tess. 2, 12.

11. Ja keige wäega wäggewaks sada, temma au wägge möda, keiges kannatusses ja pikkas meles römoga;

12. Sedda Jssa tännades, kes meid on kolbawaks teinud, et meil pidi ossa ollema pühha rahwa pärrandusses walguse sees; Ap. Teg. 26, 18.

13. Kes meid on ärrapeästnud pimmedusse woimusses, ja on meid saatnud omma armsa Poia kunningriki, v. 2, 15.

14. Kelle sees meil on lunnastaminne temma werre läbbi, se on pattude andeksandminne;] Ewes 1, 7.

15. Kes on selle nägge matta Jummalaga ühhessuggune kuio, kes enne keik loma on sündinud. Ebr. 1, 3.

16. Sest temma läbbi on keik lodud, mis taewaste sees, ja mis Maeäl on, mis nähtawad ja näggematta on, olgo aujärjed, olgo wallitsussed, olgo würstirigid, olgo wallad, keik on temma läbbi ja temmale lodud,

Joan. 1, 3. 10.

17. Ja temma on enne keik, ja keik lomad seiswad temma sees ühhes.

Öpp. Sann. 8, 22—31.

18. Ja temma on omma ihho ehk koggodusse Pea, ta on se hakkatus ja essite sündinud surnust, et tem-

ma keikis essimenne piddi ollema.

19. Sest se on Jssa hea meel olnud, et keik Jummala täius temma sees piddi ellama,

p. 2, 9. Joan. 1, 16.

20. Ja et Jssa temma läbbi keik piddi ärraleppitama temma ennesele, olgo se, mis Ma peál, ehk mis taewas on, kui ta olli rahho teinud temma risti werre läbbi.

Rom. 5, 10. 2 Kor 5, 19. 1 Joan. 4, 10.

21. Ja temma on teid, kes teie ennemuiste woórad ja waenlased ollite, mótteldes kurja teggude peále, nüüd ka ärraleppitanud omma lihha ihhus surma läbbi; Ewes. 2, 2. 12.

22. Et temma teid kui pühha rahwast, ja ilmawiggata, ja ilmalaitmatta ennese ette piddi seádma;

Ewes. 1, 4. p. 5, 27.

23. Kui teie agga jäte usso peále raiatud ja kindlaks, ja ei lasse ennast ärrapóórda armoóppetusse lotussest, mis teie ollete kuulnud, mis on kulutud keige loma seas, mis taewa al on; selle teenriks ollen minna Paulus sanud. 1 Kor. 15, 58.

24. Nüüd ollen ma rómus omma kannatamiste sees teie eest, ja, mis Kristusse willetsusest waia on, sedda täidan ma jure ommas lihhas temma ihho eest, se on se koggodus,

2 Kor. 7, 4 Ewes. 3, 13. 2 Tim. 2, 10.

25. Kelle teenriks ma ollen sanud, Jummala seádmisse järrele, mis mulle on antud teie heaks, et ma piddin Jummala sanna täieste kulutama,

26 Ehk sedda'sallaja asja, mis endisest aiast ja mitme põlwe rahwa eest olli warjul olnud, agga nüüd on awwalikkuks tehtud temma pühha rahwale, Ewes. 3, 9.

27. Kennele Jummal on tahtnud teáda anda, mis sesinnatse sallaja asja au rikkus piddi ollema pagganatte seas, se on Kristus teie sees, se au lotus,

28. Kedda meie kulutame, ja maenitseme iggaühhe innimesse, ja óppetame iggaühhe innimesse keiges tarkusses, et meie iggaüht innimest woiksime täieks tehha Kristusse Jesusse sees. Ewes. 5, 27.

29. Mispärrast minna

ſtmisſes mahhamaetud, lle ſees teie ka ollete Tem- aga üllesärratud usso ibbi, mis Jummal om- a wäega sadab, kes ted- r on surnuſt üllesärrata- ud; Rom. 6, 4.

13. Ja on teid ka tem- aga ellawaks teinud, kui ie surnud ollite ülleaſt- isste sees, ja teie ümber- ikamatta libhas, ja on ile andeks annud keik ül- aſtmisſed:

14. Ja on ärrakustuta- ud sedda wõllakirja seäd- iste sees, mis meie was- olli, ja sedda on temma ahhelt ärrawõtnud, ja on dda risti külge lönud:

15. Ja on paljaks teinud ürstirigid ja wallad, ja neid awwalikkult ette nud, ja on neist ärra- itmisse römo teinud se ti lähbi.

16. Sepärraſt ärgo moiſt- úkski kohhut teie peäle na ehk joma, ehk sure úhha ehk nore ku ehk gamisse päwade pär- ſt, Rom 14, 2. 3.

17. Mis tullewa asjade arri on, agga ihho on istusse sees.

Ebr. 8, 5. p. 10, 1.

18. Ärge andke úhhele- gi woimuſt ende peäle wõtta, kes allandusse ja inglide tenistusse lähbi sed- da púab, ja se peäle aiab, mis ta polle näinud, ja on asjata uhke ommas lihha- likkus meles, Matt. 24, 4.

19. Ja ei pea Peaſt kin- ni, kelleſt keik se ihho liik- mede ja soonte lähbi aide- takse, ja kokkolidetakse, ja kaswab Jummala kaswa- tamisse lähbi. Ewef. 4. 15. 16.

20. Kui teie nüüd Kris- tusſega ollete ärraſurnud mailma tühjade kombede- le, mis teie siis ennaſt las- sete seädmistega wacwa- ta, otsego ellaksite teie mail- mas?

21. Kui nemmad útle- wad: Ärra putu, ärra maitse, ärra katsu:

1 Tim 4, 3. 4.

22. Need asjad löppe- wad keik ärra, kui neid prukitakse inimeste käſk- miste ja öppetuste järrele.

Jeſ. 29, 13. Matt. 15, 9.

23. Neilsinnatsil asjadel on kül tarkusse näggo, isſitehtud Jummala te- nistusse ja allandusse sees, ja et nemmad ihhule armo ei anna, ja need asjad ei

olle úhtegi wäärt, waid tullewad agga lihha toidusseks.

3. Peatük.

Mis hinge parrandamisseks tulleb, peab noudma; monned kallid õppetussed. ja mis ellomaia ja perremahwa kohhus on.

Kui teie nüüd Kristusse ga ollete üllesärratud, siis otsige sedda, mis üllewel on, kusa Kristus on istmas Jummala parremal käel. p. 2, 12.

2. Mõttelge nende asjade peäle, mis üllewel on, ei mitte nende peäle, mis Ma peäl on. Matt. 6, 33.

3. Sest teie ollete surnud, ja teie ello on warjule pandud Kristusega Jummala sees. p. 2, 20.

4. Kui Kristus meie ello awwalikkuks saab, siis peate ka teie temmaga au sees awwalikkuks sama.

5. Sepärrast surretage ommad liikmed, mis Ma peäl on, horust, rojust, tirastust, ja muud kurja himmo ja ahnust, se on wõõra jummala tenistus:

6. Nende pärrast tulleb Jummala wihha sannakuulmatta laste peäle; Ewes. 5, 6.

Nende sees ollete teie ka ennemuiste kõndinud, kui teie nende sees ellasite.

8. Agga nüüd jätke ka teie mahha sedda kõik, wihha, kanget himo, kurjust, teotamist, roppud könned teie suust. Ewes. 4, 22.

9. Ärge walletage mitte teine teise peäle, sest et teie ollete ärraheitnud sedda wanna inimest temma teggudega, Ewes 4, 25

10. Ja ollete kui üihhe ride enese peäle wõtnud sedda uut inimest, kedda uendakse õige tundmisse selle kuio järrele, kes tedda on lonud; Ewes. 4, 23 24.

11. Kus ep olle Krekaegga Judameest, ei ümberleikatud, ei ümberleikamatta, ei umkeelt, ei Kütameest, ei sullast egga wabbat; waid kõik ja kõikide sees on Kristus.

(Epistel wiendamal Pühhapäwal pärrast kolme kunninga Pühha.)

12. Sepärrast ehhitage ennast kui Jummala ärrawallitsetud, pühhad ja armastud, süddamelikko hallastussega, heldussega, allandussega, tasandussega, pitka melega;

13. Kannatage teine tei-

ſega, ja andke andeks teine teiſele, kui kellelgi on middagi kaebamiſt teiſe peále; kui Kristus teile ka on andeks annud, nenda tehke ka teie. Matt. 6, 14. Ewef. 4, 2.

14. Agga keige ſe peále ehhitage ennaſt armastusſega, ſe on õige tuggew ſidde. Joan. 13, 34.

15. Ja Jummala rahho wallitſego omma woidoañiga teie ſüddamette ſees, ſeks ollete teie ka kutſutud ühhe ihho ſees, ja olge tännalikkud. Kol. 4, 7.

16. Kristusse ſanna ellago rohkeste teie ſees keige tarkusſe ſees; õppetage ja maenitſege iſeennaſt mángi ja kitusſe lauludega ja mu waimolikko lauludega; laulge kauniste Jſſandale ommas ſüddames. Ewef. 5, 19.

17. Ja keik, mis teie ial wõttate tehha ſanna ehk tõga, ſedda tehke keik Jſſanda Jeſusſe nimmel, ja tännage Jummalat ja Jſſa temma lábbi.] 1 Kor. 10, 31.

18. Naeſed, kuulge omma meeste ſanna, nenda kui kohhus on Jſſanda ſees. Ewef. 5, 22.

19. Mehhed, armastage ommad naeſed, ja ärge ſage wihhaſeks nende wasto. Ewef. 5, 25. 1 Petr. 3, 7.

20. Lapſed, kuulge omma wannematte ſanna keige asjade ſees; ſeſt ſe on Jſſanda mele pärraſt. Ewef. 6, 1.

21. Jſſad, ärge ärritage mitte omma lapſi, et nemmad meelt ärra ei heida. Ewef. 6, 4.

22. Sullaſed, kuulge keikis asjus nende ſanna, kes teie iſſandad on lihha poleſt, ei mitte ſilmakirjaks, kui need, kes innimeste mele pärraſt púúdwad olla, waid wagga ſüddamega, Jummalat kartes; Ewef. 6, 5.

23. Ja keik, mis teie ial wõttate tehha, ſedda tehke ſüddameſt, nenda kui Jſſandale, ja ei mitte innimestele: Ewef 6, 7.

24. Ja teádke, et teie Jſſanda käeſt parrandusſe palka peate ſama, ſeſt teie tenite Jſſandat Kristuſt. Ewef. 6, 8.

25. Agga kes úllekohto teeb, peab enneſe kátte ſama, mis ta on úllekohto teinud, ja ſiin ei peta lug-

gu ei úhhestki ennam kui teisest. Ewes. 6, 9.

4. Peatúk.

Usklikkude palwest, ja hoolsast ellust.

Issandad, tehke sedda sullastele, mis óige ja kohhus on, ja teádke, et ka teil Issand on taewas.

2. Jáge kindlaste palwesse, ja walwage selle palwe sees tánnoga: 1 Tess. 5, 17. Ewes. 6, 18.

3. Ja palluge úhtlase ka meie eest, et Jummal se sanna ukse meile wóttaks lahti tehha, Kristusse sallaja asja rákida, mis párrast minna ka ollen seutud: Ewes. 6, 19.

4. Et ma sedda woiksin úlleskulutada, nenda kui ma pean rákima.

5. Ellage targaste nende wasto, kes wáljas on, ja piddage aega kalliks. Ewes. 5, 15. 16.

6. Teie kónne olgo ikka armo sees, ja solaga solatud, et teie teaksite, kuida teie iggaúhhele peate kostma. Mark. 9, 50.

7. Kuida mo kássi káib, kúl sedda keik teile teáda ab Tigikus, se armas wend, ja ustaw tener, ja kasullane Issanda sees, Ewes. 6, 21. 22.

8. Kedda minna teie jure otse sepárrast ollen lákkitanud, et ta teáda saaks, kuida teie kássi káib, ja et ta teie súddamed peab tróóstima,

9. Selle ustawa ja armsa wenna Onesimussega, kes on teie seast; kúl need teile keik teáda andwad, kuida siin luggu on. Wilem. 10.

10. Teile lákkitab terwit Aristarkus, kes minnoga wang on, ja Markus Parnaba óe poeg, kelle párrast teie ollete sanna sanud: kui ta teie jure tulleb, wótke tedda wasto;

11. Ja Jesus, kedda hútakse Justusseks, kes úmberleikamissest on; needsinnatsed on úkspáinis minno abbimehhed Jummala rigi kallal, kes mulle rómuks on olnud.

12. Teile lákkitab terwist Epawras, kes on teie seast, úks Kristusse sullane, kes allati woitleb teie eest palwedes, et teie peaksite seisma kui táieste waggad, ja táidetud keige Jummala tahtmissega. p. 1. 7.

13. Seſt ma annan temmale tunnistuſt, et ta wägga ſuurt hoolt kannab teie eeſt, ja nende eeſt, kes Laodikeas ja Jerapolis on.

14. Teile läkkitab terwiſt ſe armas Lukas, kes arſt on, ja Tämas.

2 Tim. 4, 11.

15. Terretage need wennad, kes Laodikeas on, ja Nimwat, ja ſedda koggodust, mis temma koias on.

16. Ja kui ſe ramat teie jures ſaab loetud, ſiis saatke, et ſe ka Laodikea koggodusſes loetakſe, ja et teie ka ſedda loete, mis Laodikeaſt on kirjotud,

17. Ja üttelge Arkippusſele: Katſu ſedda ammetit, mis ſa olled ſanud Iſſanda ſees, et ſa ſedda hästi aiad.

18. Se terretaminne on minno Paulusſe käega. Möttelge minno wangipölwe peäle. Arm olgo teiega. Amen.

Kolosſusſe rahwale Roma liinnaſt kirjotud, Tigikusſe ja Oneſimusſe läbbi.

Paulusſe Ramato Ots, mis Kolosſusſe Rahwale kirjotud.

Apoſtli Paulusſe eſsimenne Ramat Teſsalonika Rahwale kirjotud.

1. Peatük.

Paulus tännab Jummalat Teſsalonika rahwa uſso ja armastuſse eeſt

Paulus, ja Silwanus, ja Timoteus Teſsalonika rahwa koggodusſele, Jummala ſe Iſſa ja Iſſanda Jeſusſe Kristusſe ſees, arm olgo teile ja rahho Jummalaſt meie Iſſaſt, ja Iſſandaſt Jeſusſeſt Kristusſeſt.

2. Meie tänname Jummalat ikka teie keikide pärraſt, ja mötleme teie peäle meie palwede ſees.

3. Ja tulletame lõpmatta omma mele teie uſso teggo ja armastusſe töid, ja kannatlikko lotuſt meie

Issanda Jesusse Kristusse peále Jummala ja meie Issa ees; Joan. 6, 29. Ebr. 6, 10.

4. Ja teame, Jummalast armastud wennad, et teie ollete árrawallitsetud.

5. Sest et meie Ewangelium ep olle teie jure tulnud mitte úkspáinis sannaga, waid ni hásti wáega kui púhha Waimoga, ja sure kindla julgussega: nenda kui teie teate, missuggused meie teie seas olleme olnud teie párrast. 1 Kor. 2, 5. Ewes. 1, 13. 14.

6. Ja teie ollete meie ja Issanda járrelenoudjaks sanud, ja ollete se sanna sure willetsusse sees wastowótnud púhha Waimo rómoga, 1 Kor. 4. 16. Ewes. 3, 1.

7. Nenda et teie ollete sanud márgiks keikile, kes uskwad Makedonia ning Ahkaja maal. p. 4, 10.

8. Sest teie jurest on Issanda sanna kuulsaks sanud ei mitte úkspáinis Makedonia ning Ahkaja maal, waid ka keiges paikas on teie usk Jummala sisse wáljaláinud, nenda et meil polle tarwis úhtegi rákida. Rom. 1, 8.

9. Sest nemmad isse kulutawad teitest, kuida meie teie jure olleme tulnud, ja kuida teie ollete wooraist jummalist póórnud Jummala pole, et teie piddite ellawat ja tóssist Jummalat tenima,

10. Ja ootma temma Poega Jesust taewast, kedda temma on surnust úllesárratanud, kes meid sest tullewast wihhast árrapeástab. Wil. 3, 20.

2. Peatük.

Ustawad óppetajad on róómsad, kui nende kuuljad on holikad.

Sest teie isse teate, wennad, meie tullemist teie jure, et se ep olle tühhine olnud; p. 1, 3. 9.

2. Waid ehk meie kül enne ollime kannatanud, ja árrateotud Wilippi liñnas, nenda kui teie teate, siiski olleme meie Jummala sees julgust wótnud, Jummala armoóppetust teile kulutada mitme woitlemissega. Ap. Tegg. 16, 22. p. 17, 2.

3. Sest meie maenitsus ei olnud mitte pettussest, egga roppust noust, egga kawwalusses. 2 Kor. 7, 2.

4. Waid nenda kui Jummal meid on kolbawaks

teinud, sedda armoõppetust meie kätte uskuda, nenda rägime meie, ei mitte nenda kui innimeste, waid Jummala mele pärrast, kes meie südddamed läbbikatsub. Kat. 1, 10. p. 2, 7.

5. Sest meie ep olle ial teie su pärrast räkinud, nenda kui teie teate, egga middagi ahnusse nänl teinud, Jummal on tunnistaja.

6. Meie ei otsi au innimeste käest, ei teie, egga teiste käest. Joan. 5, 41. 44.

7. Ja meie woiksime teile koormaks olla, kui Kristusse apostlid; agga meie olleme lahked olnud teie seas, kui üks immetaja naene omma enese lapsed hoiab:

8. Nenda ihhaldasime meie teid, ja tahtsime hea melega teile jaggada ei mitte ükspäinis Jummala armoõppetust, waid ka meie enneste hinged, sepärrast, et teie meie meelest ollete armsaks sanud.

9. Sest teie meles, wennad, seisab meie tö ja waew; sest öösd ja päwad olleme meie töösd teinud, sepärrast et meie ei tahtnud ühhelegi teie seast koormaks olla, ja olleme teie seas Jummala armoõppetust kulutanud. 1 Kor. 4, 12.

10. Teie ollete tunnistajad ning Jummal, kui pühhaste, ja öiete, ja ilmalaitmatta meie olleme olnud teie wasto, kes teie ussute.

11. Nenda kui teie teate, kuida meie iggaüht teie seast, otsekui issa ommad lapsed, maenitsesime ja tröstisime,

12. Ja tunnistasime, et teie piddite ellama, nenda kui kohhus on Jummala ees, kes teid kutsub omma kunningrigi ja au sisse. Ewes. 4, 1. Wil. 1, 27.

13. Sepärrast tänname meie ka Jummalat löpmatta, et, kui teie Jummala kulutud sanna meie käest saite, teie sedda wastowötsite, ei mitte kui innimeste sanna, waid (nenda kui se töeste on) kui Jummala sanna, kes ka wäggew on teie sees, kes teie ussute. p. 1, 5. Matt. 10, 40.

14. Sest teie ollete, wennad, sanud nende Jummala koggoduste järrele-

noudjaks, mis Juda maal on Kristusse Jesusse sees, et teie ka omma enneste seltsist ollete kannatanud, nenda kui nemmadke Judamehhist, Ap. Tegg. 17, 5. 13.

15. Kes ka Issandat Jesust ja omma enneste prohwetid on tapnud, ja meid takkakiusanud, ja ep olle Jummala mele pärrast, ja on keikide innimeste wastased;

16. Keelwad meid pagganattele räkimast, et nemmad woiksid önsaks sada, ja nenda täitwad nemmad ommad pattud ikka peäle, sest Jummala wihha on tulnud nende peäle otsani. Matt. 23, 32. 33.

17. Agga meie olleme, wennad, teist ärralahhutud olnud nattukesseks aiaks palle, ei mitte süddame polest, ja olleme sedda ennam noudnud teie palle nähha sure himmoga. Rom. 1, 11. p. 15, 23.

18. Sepärrast olleme meie tahtnud teie jure tulla (minna Paulus) ükskord ja kakskord, ja sadan on meid keelnud. Rom 1, 13. p. 15, 22.

19. Sest kes on meie lo[illegible]s, ehk rööm, ehk kiitlemisse kroon? ehk eks teiege ei olle se meie Issanda Jesusse Kristusse ees temma tullemisses; Wil. 4, 1.

20. Sest teie ollete meie au ja rööm.

3. Peatük.

Paulusse suur hool, ja palwe Tessalonika rahwa eest.

Sepärrast ei woinud meie ennam kannatada, ja olleme heaks arwanud üksipäinis jäda Atena liñna; Ap. Tegg. 17, 15.

2. Ja olleme läkkitanud Timoteust omma wenda, ja Jummala teenrit, ja omma abbimeest Kristusse armoöppetusses, et temma teid peab kinnitama, ja teid maenitsema teie usso pärrast.

3. Et ükski ei lasse ennast wintsutada nendesinnaste willetsuste sees; sest teie isse teate, et meid seks on seätud. Ewes. 3, 13.

4. Sest ka siis, kui meie teie jures ollime, ütlesime meie teile enne, et meid piddi waewatama, nenda kui ka on sündinud, ja teie teate. Ap. Tegg. 17, 12.

5. Sepärrast ei woinud ka minna ennam kannatada, ja ollen tedda lähhä-

tanud, et ma teie usko teäda saaksin, ehk wahhest se kiusaja teid kiusanud, ja meie tö tühja läinud:
Wil. 2, 16.

6. Agga kui Timotcus nüüd hilja teie jurest meie jure tulli, ja tõi röömsad sannumed teie ussust ja armastussest, ja et teie ikka head mötted meist peate, ja iggatsete meid nähha sada, nenda kui meiege teid.

7. Sepärrast olleme meie, wennad, tröstitud teie pärrast, keige omma willetsuse ja hädda sees teie usso läbbi.

8. Sest nüüd ellame meie, kui teie seisate Issanda sees.

9. Sest mis tänno woime meie Jummalale jälle anda teie pärrast keige se römo eest, misga meie röömsad olleme teie pärrast omma Jummala ees?

10. Ja pallume öö ja päwad wägga raskeste, et meie teie palle saaksime nähha, ja kohhendada seda, mis teie usule weel waiak on. Rom. 1, 10. 11.

11. Agga ise meie Jummal, ja Issa, ja meie Issand Jesus Kristus juhhatago meie teed teie jure.

12. Agga Issand kaswatago teid, ja tehko rohkeks teie armastust isekeskes, ja keikide wasto, nenda kui meie armastus on teie wasto,

13. Et temma woiks teie süddamed kinnitada, et need ollekſid ilmalaitmatta pühhitsusses Jummala, ja meie Issa ees, meie Issanda Jesusse Kristusse tullemisses keige temma pühhadega. 2 Tess. 2, 17.

4. Peatük.

Maenitsus, et peab pühhaste ellama. Kes kurwad on surma pärrast, neid römustakse üllestousmisse läbbi surnust, kui nemmad Kristusse sees on.

(Epistel teisel Pühhapäwal Paastus.)

Mis muud weel, wennad, kui et meie teid pallume ja maenitseme Issanda Jesusse sees, nenda kui teie ollete meie käest sanud sedda, mil wisil teie peate ellama, ja Jummala mele pärrast ollema, et teie weel täiemaks sate.
2 Tess. 3, 12.

2. Sest teie teate, mis käsud meie teile olleme annud Issanda Jesusse läbbi.

tust kätte sama omma Issanda Jesusse Kristusse läbbi,

10. Kes meie eest on surnud, et meie, ehk walwame ehk maggame, temmaga ühtlase peame ellama.
Rom. 14, 8. 9. 2 Kor. 5, 15.

11. Sepärrast maenitsege ennast issekeskes, ja öppetage teine teist, nenda kui teie ka tete.] Ebr. 10, 24. 25.

12. Agga meie pallume teid, wennad, et teie wöttate nisuggusiks, kui nemmad on, neid piddada, kes teie seas tööd teggewad, ja teie üllewatajad on Issanda sees, ja teid maenitsewad,

13. Ja et teie wöttate neid üpris wägga armsaste piddada nende tö pärrast. Piddage rahho issekeskes.

14. Agga meie pallume teid, wennad: maenitsege neid, kes ei olle wisi pärrast, römustage arrad, aitke nödrad, olge pitka melega keikide wasto.
2 Tess. 3, 15.

15. Katske, et ükski kurja kurjaga ühhelegi ei maksa, waid noudke ikka sedda head takka, ni hästi issekeskes, kui keikide wasto. Rom. 12, 17. 1 Peetr. 3, 9.

16. Olge ikka röömsad.
Luk. 10, 20.

17. Palluge löpmatta Jummalat.
Luk. 18, 1. Rom. 12, 12. Koloss. 4, 2.

18. Tännage keige asja sees, sest se on Jummala tahtminne Kristusse Jesusse sees teie wasto.
Ewes. 5, 20.

19. Ärge kustutage Waimo.

20. Ärge pange prohweti kulatamissi ei mikski.

21. Katske keik läbbi: piddage kinni, mis hea on.

22. Hoidke ennast keige se eest, mis näitab kurja ollewad. Rom. 12, 9.

23. Agga se rahho Jummal isse pühhitsego teid läbbi ja läbbi, ja keik, mis teil on, waim, ja hing, ja ihho sago hoitud ilmalaitmatta meie Issanda Jesusse Kristusse tullemisses. Rom. 15, 33.

24. Ustaw on se, kes teid kutsub, kül temma ka sedda teeb.
1 Kor. 1, 9. 2 Tim. 2, 13. 1 Joan. 1, 9.

25. Wennad, tehke palwed meie eest.

26. Terretage keik wennad pühha suandmissega.

27. Minna waïnutan teid Jsſanda jures, et ſe ramat keige pühha wendade ette peab loetama.

28. Meie Jsſanda Jeſusſe Kristusſe arm olgo teiega. A m e n.

Esſimenne ramat Tessalonika rahwale Korintusſe liïnaſt kirjotud.

Esſimesſe Ramato Ots, mis Tessalonika Rahwale kirjotud.

Apoſtli Paulusſe teine Ramat Tessalonika Rahwale kirjotud.

1. Peatük.

Maenitſus, et kiuſatuſte aial uſk peab kindlaks jäma.

Paulus, ja Silwanus, ja Timoteus Tessalonika rahwa koggodusſele, Jummala meie Jsſaning Jsſanda Jeſusſe Kristusſe ſees.

2. Arm olgo teile ja rahho Jummalaſt meie Jsſaſt, ja Jsſandaſt Jeſusſeſt Kristusſeſt.

3. Meie peame ikka Jummalat tännama teie eeſt, wennad, nenda kui kohhus on, ſeſt et teie uſk wägga kaswab, ja iggaühhe armaſtus teie keikide ſeas rohke on iſſekeskes:

4. Nenda et meie iſſe teie pärraſt kiitleme Jummala koggoduſte ſees teie kannatuſſe ja uſſo pärraſt, keikide teie kiuſatuſte ja willetſuſte ſees, mis teie kannatate.

5. Se näitab Jummala öige kohto ülles, et teid peab arwatama Jummala rigi wäärt ollewad, mis pärraſt teie ka kannatate. Mat. 7, 28.

6. Seſtet ſe öige on Jummala jures willetſuſt nende kätte maksta, keſ teid waewatawad.

7. Ja teile, kedda waewatakſe, anda hingamiſt meiega, kui Jsſand Jeſus

taewast awwalikkuks saab omma wäe inglidega,

1 Petr. 4, 13.

8. Ja tulleleegega makfab nende kätte, kes Jummalat ei tunne, ja kes meie Issanda Jesusse Kristusse armosppetusse sanna ei kule:

9. Kes peawad nuhtlust kannatama, iggawest hukkatust, ärraheidetud Issanda pallest, ja temma wäe auust; Matt. 25, 41. 46.

10. Kui temma tulleb, et ta peab sama sel päwal auustud omma pühharahwa sees, ja immelik olleina keikide sees, kes usfwad (sest et meie tunnistus teie seas on ustud.)

Kolosf. 3, 4.

11. Sepärrast pallume meie ka allati teie eest, et meie Jummal teid kolbawaks teeks sekš, mis jure teid on kutsutud, ja et ta keik headust, mis temma mele pärrast on, ja usso teggo wäega täidaks;

12. Et meie Issanda Jesusse Kristusse nimmi teie sees saaks auustud, ja teie temma sees, meie Jummala, ja meie Issanda Jesusse Kristusse armo järrele. 1 Kor. 6. 20.

2. Peatük.

Ennekulutaminne: et innimessed tõe tee peält taggane wad, et Kristusse wastane tulleb. Issanda Jesusse minnest tullemissest.

Agga meie pallume teid, wennad, meie Issanda Jesusse Kristusse tullemisse ja meie ühtesamisse pärrast temma jure,

1 Tess. 4, 16. 17.

2. Et teie ei anna ennast mitte pea senna ja tenna kõikutada sest sekgest melest, egga hirmutada, ei mitte waimo läbbi, egga sanna läbbi, egga ramato läbbi, otsego olleks se meist läkkitud, kui peaks Kristusse päw liggi olle ma, 1 Joan. 4, 1.

3. Et ükski teid ei pea ärrapetma ei milgi kombel; sest se ei tulle mitte enne, kui ärrataggane minne saab tulnud, ja se patto innimenne ja se ärrarikmisse poeg saab awwalikkuks sanud,

Ewes. 5, 6. 1 Joan. 2, 18.

4. Kes wastopanneb, ja ennast üllendab ülle keige, mis Jummalaks ehk Jummala tenistusseks hütakse, nenda et temma otsego Jummal Jummala templis istub, ja näitab is-

seennast, et temma Jummal ou. Dan. 11, 36.

5. Eks teie ei mälleta, et ma teile sedda útkesin, kui ma alles teie jures ollin?

6. Ja mis tedda nüüd wiwitab, teate teie, et temma ommal aial peab awwalikkuks sama.

7. Sest se üllekohto saladja assi on jo likkumas, sennikui agga se saab wahhelt ärra sanud, kes sedda nüüd wiwitab:

8 Ja siis peab se üllekohtune awwalikkuks sama, kedda Jssand tahhab ärrakautada omma su waimoga, ja omma tullemisse ilmumisse läbbi otsa tehha selle peäle, Ilm. 19, 15. 20.

9. Kelle tulleminne on sadana wäggewa teggemisse järrele, keige wallewäega, ja ummetähtede ja teggudega, Matt. 24, 24. Ilm. 13, 13. 14.

10. Ja keige üllekohto petmisega nende seas, kes hukka sawad; sepärrast et nemmad ei wötnud tött armastada, et nemmad ollekssid önsaks sanud:

11. Ja sepärrast tahhab Jummal neile läkkitada wäggewat eksitust, et nemmad wötwad wallet usku da, Rom. 1, 24. 1 Tim. 4, 1.

12. Et kohhut peab moistetama keikide peäle, kes tött ei olle uskund, waid kenne melest üllekohhus hea on olnud.

13. Agga meie peame ikka Jummalat tänama teie pärra, Jssandast armastud wennad, et Jummal algmissest teid on ärrawallitsenud önnistusseks, Waimo pühhitsemisse ja töe usso läbbi.

14. Seks on temma teid kutsnud meie Ewangeliummi läbbi, et teie meie Jssanda Jesusse Kristusse au piddite kätte sama. 1 Petr. 5, 10.

15. Sepärrast seiske nüüd, wennad, ja piddage need öppetusssed, mis teie ollete öppinud, ehk sanna läbbi, ehk meie ramato läbbi.

16. Agga meie Jssand Jesus Kristus isse, ja Jummal, ja meie Jssa, kes meid on armastanud, ja annud iggawest römo, ja head lotust armo sees, Joan. 3, 16.

17. Se römustago teie süddamed, ja kinnitago teid

keige hea sanna ja teo sees. 1 Tess. 3, 13.

3. Peatük.

Palwe lähhäb tarwis, kui armoõppetus peab siggima: usklikkud peawad kawwalatte wendade eest ennast hoidma, laiskust mahhajätma, ja wisi pärrast ellama.

Mis muud weel, wennad, kui tehke palwed meie eest, et Issanda sanna woiks joosta, ja auustud sada, nenda kui teiege jures,

2. Ja et meie saaksime ärrapeästetud sündimatta ja kurjade innimeste käest. Sest usk ep olle mitte keikide kä.

3. Agga Issand on ustaw, kes teid tahhab kinnitada ja kurja eest hoida. 1 Kor. 10, 13.

4. Agga meie lodame Issanda sees teitest, et teie ka tete, ja wõttate tehha, mis meie teid kässime.

5. Agga Issand saatko teie süddamed Jummala armastusse, ja Kristusse kannatusse pole,

6. Agga meie kässime teid, wennad, meie Issanda Jesusse Kristusse nimmel, et teil ei pea teggemist ollema ei ühhegi wennaga, kes wisi pärrast ei ella, egga se õppetusse järrele, mis ta meilt on sanud.
v. 18, 17. Rom. 16, 17. 1 Kor. 5, 11.

7. Sest teie teate isse, kuida teie peate meie wisi järrele ellama, sest meie ep olle mitte ilma hea wisita teje seas ellanud, 1 Kor. 4, 16.

8. Egga ühhegi jures leiba sõnud ilma aego, waid tö ja waewaga ööd ja päwad tööd tehhes, et meie ei piddand ühhelegi teie seast koormaks ollema.
1 Kor. 4, 12.

9. Ei mitte, et meil polleks sedda melewalda, waid et meie isseennast teile piddime märgiks andma, kuida teie meie wisi järrele peate ellama. Matt. 10, 10

10. Sest ka siis, kui meie teie jures ollime, käskime meie teid sedda, et, kes ei tahha tööd tehha, se ei peage mitte sõma. 1 Mos. 3, 19.

11. Sest meie kuleme, et monningad teie seas ilma hea wisita ellawad, ja ei te mitte tööd, waid aiawad tühjad asjad tagga.

12. Agga nisuggusid kässime, ja maenitseme meie omma Issanda Jesusse Kristusse läbbi, et nemmad waikse wisil tööd tehhes, omma enneste leiba peawad sõma.
1 Tess. 4, 11.

13. Agga teie, wennad, ärge tüddige mitte ärra head tehhes. Kol. 6, 9.

14. Agga kui kegi meie ſanna, mis ramato ſees on, ei wõtta kuulda, ſedda andke teáda, ja ärge ſeggage ennaſt temma ſekka, et temmale häbbi ſaaks.

15. Ärge piddage ommeti tedda kui waenlaſt, waid maenitſege tedda kui wenda. Matt. 18, 15.

16. Agga ſe rahho Jſſand iſſe andko teile rahho allati keikipiddi. Jſſand olgo teie keikidega.

17. Se terretaminne minno Paulusſe kädega, ſe on tähheks iggaühhes ramatus, nenda kirjotan minna. 1 Kor. 16, 21.

18. Meie Jſſanda Jeſusſe Kristusſe arm olgo teie keikidega.

A m e n.

Teine ramat Teſſalonika rahwale Korintusſe liñnaſt kirjotud.

Teiſe Ramato Ots, mis Teſſalonika Rahwale kirjotud.

Apoſtli Paulusſe eſſimenne Ramat Timoteusſele kirjotud.

1. Peatük.

Paulusſe öppetus käſſuſt ja armoõppetuſſeſt; kibad Jummala rohke armo enneſe wasto.

Paulus Jeſusſe Kristusſe apostel, Jummala meie õnnisteggia, ja Jſſanda Jeſusſe Kristusſe käſkmisſe järrele, kes meie lotus on,

2. Timoteusſele minno tõſſiſe poiale uskus olgo arm, hallastus, rahho Jummalaſt, meie Jſſaſt, ja Jeſusſeſt Kristusſeſt meie Jſſandaſt.

3. Nenda kui ma ſind ollen maenitſenud, et ſa piddid Eweſusſe liñna jäma, kui minna Makedonia male läkſin, nenda maenitſen minna ka, et ſa

monningad pead káskma, et nemmad muid óppetussi ei óppeta,

4. Egga tähhele ei panne tühje juttusid, egga sedda ilmamáraniatta sugguwössade üllesarwamist, sest need saatwad paljo ennam küssimissi, kui Jummala parrandamist, mis usso sees on. p. 4. 7.

5. Sest káskmisse ots on armastus puhtast süddamest, ja heast süddame tunnistussest, ja usfust, mis ep olle sallalik,

6. Neist on monningad árratagganenud, ja kórwale pöörnud tühja könne pole; p. 6, 4. 20.

7. Ja tahtwad kässoöppetajad olla, ja ei moista mitte, ei sedda, mis nemmad útlewad, egga sedda, mis nemmad kinnitawad.

8. Agga meie teame, et käsk hea on, kui kegt sedda prugib, nenda kui kohhus on, Rom. 7, 12.

9. Ja teab sedda, et öigele ep olle kässko seätud, waid üllekohtustele, ja kangekaelsile, jummalakartmatta innimestele, ja pattustele, neile, kes on pühhitsmatta ja üllemeeltsed, issatapjattele ja emmatapjattele, mehhe eksiattele, Kal. 5, 23.

10. Hora piddajattele, poiste naerjattele, innimeste wargadele, walletajattele, wallewandjattele, ja kui mu middagi terwe óppetusse wasto on,

11. Se önsa Jummala au armoöppetusse järrele, mis minno kätte on ustud.

12. Ja ma tännan Kristust Jesust meie Issandat, kes mind on wäggewaks teinud, et ta mind on ustawaks arwanud, ja se ammeti peäle pannud,

13. Kes ma enne ollin üks Jummala teotaja, ja takkakiusaja, ja laitia; agga ma ollen armo sanud, sest et minna teädmatta sedda teinud uskmatta süddamega.

14. Agga meie Issanda arm on paljo surem olnud usso ja armastussega, mis Kristusse Jesusse sees on.

15. Ustaw on se sanna, ja keige wastowötmisse wäärt, et Kristus Jesus mailma sisse on tulnud, pattused önsaks teggema, kelle seast minna keigeüllem ollen. Matt. 18, 11.

16. Agga ſepárraſt ollen ma armo ſanud, et Jeſus Kristus keik pitka meelt piddi úllesnáitma minno, ſe keigeúllema pattuſe wasto, úhheks óppetusſe márgiks neile, kes wóttwad uskuda temma ſisſe iggawesſeks elluks.

17. Agga ſelle iggawesſe kunningale, kes hukkaminnematta, kes nággematta on, ſelle úkspáinis targa Jummalale, olgo auustus ja au iggaweste iggawesſeks aiaks, Amen.

18. Seddaſinnaſt ſanna annan ma ſinno kátte, mo poeg Timoteus, nende endiste prohweti kulutamiste járrele, mis ſinnuſt enne on óóldud, et ſa nende asjade ſees pead ſóddima head ſóddimiſt,

p. 6, 12.

19. Ja piddama usko ja head ſúddaime tunnistuſt, mis monningad on árrapólgnud, ja uſt on nende káeſt árra kui laew hukka káinud; p. 3, 9.

20. Kelle ſeaſt on Imeneus ja Alekſandrus, kedda ma ollen ſadanale árraannud, et nemmad hirmo tundes ei wóttа ennam usſoóppetuſt teotada.

2. Peatük.

Maenitſus ja óppetus palweſt, ja kuida meeſte ja naeſterahwas koggadusſes Jummalat peawad palluma.

Sepárraſt maenitſen minna keigeeſſite, et peab tehtama pallumiſſi, palweſid, pallumiſſi teiſte eeſt, ja tánnamiſſi keikide inimeſte eeſt,

2. Kuningatte ja keikide eeſt, kellel keigeúllem melewald on, et meie rahholiſt ja waikſt ello woikſime ellada keige jummalakartuſſe ja auſa ello ſees.

3. Seſt ſe on hea, ja armas Jummala meie ónnisteggia meleſt,

4. Kes tahhab, et keik inimeſsed peawad ónſaks ſama, ja tóe tundmiſſele tullema. Eſek. 18, 23.

5. Seſt úks Jummal on, ka úks wahhemees Jummala ja innimeſte wahhek, ſe innimenne Kristus Jeſus, Joan. 17, 3. Ebr. 7, 25.

6. Kes ennaſt iſſe on annud lunnastamiſſe hinnaks keikide eeſt, et ſe ommal aial piddi úllestunnistadama. Kol. 1, 4.

7. Seks on mind tóste-

tud kulutajaks ja apoſtliks, (ma rägin tõt Kristusſe ſees, minna ei walleta mitte) ja pagganatte õpetajaks uskus ja tões.

8. Sepärraſt tahhan minna, et mehhed peawad keiges paikas luggema, ja üllestõſtma pühhad käed ilma wihhata, ja kakſipiddi mõtlematta;

9. Selſammal kombel ka, et naeſed puhhaste riettega, häbbelikko ja moiſtlikko melega ennaſt peawad chhitama, mitte palmitſetud juuſtega, egga kullaga, egga perlidega, egga kalliſte riettega; 1 Peetr. 3, 3.

10. Waid hea teggude läbbi, nenda kui ſünnib naeſtele, kes käſkiwad jummalakartlikkud olla.

11. Naene õppigo waikſel wiſil keige allandusſega. Eweſ. 5, 22.

12. Agga naeſele ei anna ma mitte lubba õppetada, egga mehhe üle wallitſeda, waid et ta peab waikne ollema.

1 Kor. 14, 34. 1 Moſ. 3, 16.

13. Seſt Adam on tehtud eſſite, pärraſt Ewa.

14. Ja Adam ep olle mitte pettetud, agga naene on pettetud, ja üllcaſt miſſe ſiſſe juhtunud. 1 Moſ. 3, 6.

15. Agga ta ſaab önſaks lapſeſamiſſes, kui ta jääb uſſo, ja armaſtuſſe, ja pühhitſemiſſe ſiſſe moiſtlikko melega.

3. Peatük.

Miſſugguſed Õppetajad ja koggoduſe teenrid peawad ollema. Koggoduſele ja jummalakartuſſe ſallaja asjast.

Se on ustaw ſanna, kui kegi üllewataja ammeti püab, ſe iggatſeb head tööd. Ap. Tegg. 20, 28.

2. Sepärraſt peab üks koggodusſe üllewataja ollema laitmatta, ühhe naeſe mees, kaſſin, moiſtlik, puhtaste chhitud, wõõraſte wastowõtja, kes kõlbab õppetama; Tit. 1, 6. n. t. ſ.

3. Ei mitte jodik, ei mitte taplik, ei mitte roppo kaſſo püüdja; waid kes järrele annab, ei mitte riakas, ei mitte rahha peäle ahne, 1 Peetr. 5, 2. 3.

4. Kes omma maia rahwa üle häſti watab, kes ommad lapſed peab ſannakuulmiſſes keige tõſſiſt wiſiga.

5. (Seſt kui kegi omma enneſe maiarahwa üle ei märka üllewataja olla, kuida woib temma Jumma-

la koggodusſe eeſt hoolt kanda?) Luk. 16, 10.

6. Ei mitte ſeſuggune, kes usko hilja wastowõtnud, et temma ei ſa uhkeks, ja ei lange kurrati nuhtlusſe alla. ſ. 11.

7. Agga temmal peab ka hea tunnistus ollema neilt, kes ei olle koggodusſeſt, et temma ei lange naero ja kurrati kõie ſisſe.

8. Nendaſammoti peawad koggodusſe teenrid auſad ollema, ei mitte kahhekeelſed, ei mitte jomamehhed, ei mitte roppo kasſo pũũdjad;

9. Kel usſo ſallaja aſſi on puhtas ſüddame tunnistusſes.

10. Agga neidſinnatſid peab ka enne labbikatſutama, pärraſt piddagonemmad ſe ammeti ülles, kui nemmad on laitmatta.

1 Tesſ. 5, 21.

11. Nendaſammoti peawad nende naeſed auſad ollema, ei mitte teotajad, waid kaſſinad, ustawad keikis asjus.

12. Koggodusſe teenrid peawad ollema ühhe naeſe mehhed, kes head üllewatajad on omma laſte ja omma maia rahwa ülle.

13. Seſt kes hästi omma ammeti ſawad ülleſpiddanud, need ſaatwad iſeennestele head järge, ja ſuurt julguſt uskus, mis Kristusſe Jeſusſe ſees on.

14. Sedda kirjotan minna ſulle, ja lodan pea ſinno jure tulla; 3 Joan. 14.

15. Agga kui ma wiwin, et ſa woikſid teäda, kuida peab Jummala koias ellama, ſe on ellawa Jummala koggodus, üks tõe ſammas ja tugge.

16. Ja keikide teädes ſuur on ſe jummalakartusſe ſallaja aſſi: Jummal on awwalikkuks ſanud lihhas, õigeks moistetud waimus, nähtud inglideſt, kulutud pagganatte ſeas, ustud mailmas, ülleswoetud auga. Joan. 1, 14.

4. Peatük.

Maenitſus, et peab wiimſe aia ärrakeſitamiſse eeſt ennaſt hoidma, ja jummalakartuſt takka noudma.

Agga Waim ütleb ſelgeste, et wiimſel aial monningad wõtwad usſuſt ärratagganeda, ja ekſitajatte waimude, ja kurja waimude õppetuste pole hoida, 2 Tim. 3, 1. 2 Peetr. 3, 3. Jud. 18.

12. Ja neil on ſe ſú, et nemmad esſimeſt uſko on túhjaks teinud.

13. Agga nemmad on ka úhtlaſe laiſad, ja óppiwad koddaſid móda úmberulkuma; agga nemmad ei olle mitte úkspáinis laiſad, waid ka lobbad, ja aiawad túhjad asjad taggа, ja rágiwad, mis ei ſúnni..

14. Sepárraſt tahhan minna, et need nored peawad mehhele minnema, lapſi ilmale kandma, maia piddama, et nemmad ſelle wastopanniale ei úhtegi anna asjaks teotada.

1 Kor. 7, 9. Tit 2, 8.

15. Seſt monningad on jo ſadana járrele ennaſt pöörnud. p. 1, 6.

16. Kui uſklikko mehhel ehk uſklikko naeſel leſki naeſi on, need olgo neile abbiks; ja árgo tulgo ſe koggodusſe koormaks, et koggodus neile, kes tóeſt leſsed naeſed on, woiks abbiks olla.

17. Neid wannemid, kes omma ammeti hásti úlleſpiddawad, peab kahhewórra auustuſſe wáárt petakeigeennamiſte neid, kes tööd teewad ſannas ja óppetuſſes.

18. Seſt kirri útleb: Sinna ei pea mitte hárja ſuud kinniſidduma, kes pahmaſt tallab; ja, tóteggia on omma palga wáárt. 5 Moſ. 25, 4. 1 Kor. 9, 9. Luk. 10, 7.

19. Wannema wastoára wótta kaebduſt wasto, kui ep olle kahte ellik kolm tunniſtusmeeſt.

20. Kes patto teewad, neid nomi keikide ees, et ka teiſed wóttakſid karta.

Eweſ. 5, 11. 13.

21. Minna tunniſtan Jummala, ja Jſsanda Jeſusſe Kriſtusſe, ja árrawallitſetud inglide ees, et ſa ſedda pead tähhele pannema ilma teiſiti arwamatta, ja et ſa ei pea úhtegi ſóbrusſe poleſt teggema.

22. Árra panne ni pea kássi ei úhhegi peále, ja árra ſa mitte teiſte paltude oſſaliſeks. Pea iſſeennaſt puhtaſte.

23. Árra jo mitte ennam wet, waid wótta piſſut wina omma ſiſſekonna párraſt, ja omma ſaggeda póddemiſſe párraſt.

24. Monningatte inimi-

meste pattud on enne awwalikkud, et neist enne woib arwata; agga monningatte pattud touſewad pärraſt. Kal. 5, 19.

25. Nendaſammoti on ka need head teud enne awwalikkud, ja need, misga teine luggu on, ei woi mitte warjule jäda.

6. Peatük.

Sullasteſt; neist, kes wallet öppetawad; rikkaist innimesteſt; usso woitlemisſest; n. t. ſ.

Sullaſed, ni mitto neid ikke al on, need piddago ommad issandad keige auustusse wäärt, et Jummala nimmi ja öppetus ei ſa teotud. Eweſ. 6, 5. Tit. 2, 9. 10.

2. Agga kellel usklikkud issandad on, need ärgo pölgago neid sepärraſt, et nemmad wennad on, waid tenigo neid weel ennam, seſt et nemmad usklikkud ja armſad on, ja sullaste head teggemist hästi wastowötwad. Sedda öppeta ja maenitse.

3. Kui kegi teist öppetust öppetab, ja ei hoia meie Issanda Jeſusse Kristusse terwe sannade pole, egga se öppetusse pole, mis sadab heaga Jummalat kartma, Kal. 1, 6—9. 2 Tim 1, 13.

4. Se on uhke, ja ei tea ühtegi, waid on hul küsſimistega ja sanna riidlemistega; neist touſeb kaddedus, riid, teotamisſed, kurjad mötlemisſed,

5. Tühjad niſugguste innimeste waidlemisſed, kelle meel on ärrarikkutud, ja kelle käest tödde on ärrariſutud, kes arwawad jummalakartusse öppetust kauplemisse kaſso ollewad: neistſinnatſist taggane. 2 Petr. 2, 3.

6. Agga jummalakartus on ſuur kaſso, kui meie ommaga rahhul olleme. p. 4, 8. Öpp. ſaun. 15, 16.

7. Seſt meie ep olle ühtegi ilmale tonud, awwalik on, et meie middagi ei woi mailmast ärrawia.

8. Agga kui meil peatoidust ja ihho kattet on, siis peame sega rahhul ollema.

9. Agga kes tahtwad rikkaks ſada, need langewad kiuſatuste ja köie ſisse, ja mitme rummala ja kahjo teggewa himmo ſisse, need wautawad innimesſed alla hukkaſamisse ja ärrarikmisse ſisse.

10. Seſt rahha ahnus on keikide kurja asjade juur, mis monningad on püüdnud, ja usſuſt ärra ekſinud, ja on isſeennast paljo walloga läbbipiſtnud.

11. Agga ſinna, oh Jummala inimenne! pöggene ſe eeſt ärra: agga noua takka öiguſt, jummalakartuſt, usko, armastuſt, kannatuſt, tadſanduſt;

12. Woitle head usſo woitlemiſt, hakka iggawesſeſt elluſt kinni, ſeks olled ſinna ka kutſutud, ja olled üllestunnistanud head tunnistuſt mitme tunnistaja ees. 1 Kor. 9, 25. 26.

13. Minna käſſin ſind Jummala ees, kes keik ellawaks teeb, ja Kristusſe Jeſusſe ees, kes Pontiusſe Pilatusſe ees head tunnistuſt on tunnistanud,

14. Et ſa ſedda käſſoſanna pead piddama ilma wiggata ja laitmatta ſeſt saadik, kui meie Iſſand Jeſus Kristus awwalikkuks saab,

15. Mis se önnis ja ainus wäggew Iſſand, se kunningatte kuningas, ja keige iſſandatte Iſſand ommal aial tahhab üllesnäidata, Jtm. 17, 14. 5 Moſ. 10, 17.

16. Kes üksi on se, kes ei woi ſurra, kes ellab ühhes walgusſes, kuhho üks ei ſa, kedda üksi inimenne ep olle näinud, egga woi nähha; sellele olgu nuustus ja iggawenne wäggi. Amen. Joan. 1, 18.

17. Käſſi neid, kes rikkad ſesſinnatſes mailmas, et nemmad ei pea ſurelikſed ollema, egga kadduwa rikkusſe peäle lootma, waid ellawa Jummala peäle, kes meile keik rohkeste annab tarwidusſeks; Dan. 6a, 11.

18. Et nemmad peawad head teggema, ja hea tegude ſees rikkaks ſama, heal melel andma, ja teiſtele jaggama, 5 Moſ. 15, 7. 8.

19. Ja ennestele warrandust kogguma heaks aluſseks tullewa peäle, et nemmad iggawest ello woiſid kätte ſada. Matt. 6, 20.

20. Oh Timoteus! hoia ſe ſinno holeks antud waara, ja pöra ennaſt ärra neiſt üllemeeltſüſt tühjeſt juttudeſt, ja neiſt wastokſa öppetuſſiſt, mis pahaste tarkuſseks nimmetakſe, 2 Tim. 2, 14.

21. Mis monningad

kiitnud ennestel ollewad, ja on ussust ärracksinud. Arm olgo sinuoga. A m e n.

Essimenne ramat Timoteussele Makedonia maalt kirjotud.

Essimesse Ramato Ots, mis Timoteussele kirjotud.

Apostli Paulusse teine Ramat Timoteussele kirjotud.

1. Peatük.

Maenitsus, et peab Jummala armus wägge wötma, ja heal melel armoöppetusse pärrast risti kannatama.

Paulus Jesusse Kristusse apostel, Jummala tahtmisse läbbi, ello tootusse järrele, mis on Kristusse Jesusse sees.

2. Timoteussele minno armsa poiale, olgo arm, hallastus, rahho Jummalast Issast, ja Kristussest Jesussest meie Issandast.

1 Tim. 1, 2. Tit. 1, 4.

3. Minna tännan Jummalat, kedda ma tenin omma endsist wannemist siit sadik puhta süddame tunnistusse sees, nenda kui ma allati sinno peäle mötlen omma pallumiste sees ööd ja päwad;

4. Ja iggatsen sind nähha, kui ma sinno silma pissaratte peäle mötlen, et ma woiksin täis römo sada:

5. Kui ma ennese mele tulletan sedda usko sinno sees, mis ep olle sallalik, mis on enne ellanud sinno emma emma Loide, ja sinno emma Einike sees, agga ma tean töeste, et se ka sinno sees on.

Ap. Tegg. 16, 1.

6. Selle asja pärrast tulletan ma sinno mele, et sa sedda Jummala armo andi pead üllesöhhutama, mis sinno sees on mo kätte peälepannemisse läbbi,

1 Tess. 5, 19. 1 Tim. 4, 14.

7. Sest Jummal ei olle meile mitte annud argdusse waimo, waid wäe, ja armastusse, ja moistlikko mele waimo. Rom. 8, 15.

8. Sepärraſt ärra häbbene mitte meie Iſsanda tunnistusſeſt, egga minnuſt, kes temma pärraſt wangis on, waid kannata kurja armoõppetusſe pärraſt Jummala wäe järrele, Rom. 1, 16.

9. Kes meid on önſakſteinud, ja kutsnud pühha kutsmisſega, ei mitte meie teggude järrele, waid temma omma noupiddamisſe ja armo järrele, mis meile on antud Kristusſe Jeſusſe ſees enne mailma aega; Tit. 3, 5.

10. Agga nüüd awwalikkuks ſanud meie önnisteggia Jeſusſe Kristusſe tullemisſe läbbi, kes ſurma on ärrakautanud, ja ello, ja hukkaminnematta pölwe walge ette tonud armoõppetusſe läbbi: 1 Kor. 15, 55. 57. Ebr. 2, 14.

11. Seks on minb ſeätud kulutajaks ja apoſtliks, ja pagganatte õppetajaks: 1 Kor. 1, 17. 1 Tim 2, 7.

12. Selle asja pärraſt kannatan minna ka ſedda; agga minna ei häbbene mitte ſeſt: ſeſt ma tean, kedda ma ollen uſknud, ja ollen ſe peäle julge, et ta wäggew on minno talſele pandud warra hoidma ſelle tullemisſe päwani. v. 4, 8.

13. Pea meles tertwe ſannade õppetusſe märgi, mis ſa minnuſt olled kuulnud uskus ja armastusſes, mis Kristusſe Jeſusſe ſees on. Tit. 2, 1.

14. Sedda head ſo holeſt antud warra hoia pühha Waimo läbbi, kes meie ſees ellab.

15. Sinna tead ſedda, et keik, kes Aſia maal on, ennaſt minnuſt on ärrapöörnud, kelle ſeaſt on Wigellus ja Hermogenes. 1 Tim. 5, 15.

16. Iſsand hallastago Oneſiworusſe perrerahwa peäle, ſeſt temma on minb ſaggedaste jahhutanud, ja ei olle mitte mo ahhelatk pärraſt häbbenenud. v. 4.

17. Waid kui ta Romas olli, on temma minb wägga ſure holega otſinud, ja leidnud.

18. Iſsand andko temmale, et ta woiks hallaſtuſt leida Iſsanda käest ſel päwal; ja kui palju temma Eweſusſes muke on abbiks olnud, teab ſinna parreminne. Jak. 2, 13. Matt. 25, 35. 36.

2. Peatük.

Õppetaja peab omma ammetis wägga ustaw ollema. Rööm kannatamissest. Kurjast wisist ja patto tee peält peab lahkuma.

Sinna nüüd, mo poeg, wötta wägge selle armo sees, mis Kristusse Jesusse sees on.

2. Ja mis sa minnust olled kuulnud mitme tunnistaja kuuldes, sedda anna ustawatte innimeste holeks, kes kölbawad ka teisi õppetama. p. 1, 13.

3. Sinna nüüd, kannata kurja kui üks hea Jesusse Kristusse söddamees. p. 1, 8. p. 4, 5.

4. Ei ükski, kes söddib, ei mässi ennast peatoidusse tö sekka, et ta woiks selle mele pärrast olla, kes tedda söamehheks on töstnud. 1 Kor. 9, 25.

5. Ja kui kegi ka woitleb, ei sa temma mitte woido kroni, kui ta ei woitle nenda, kui kohhus on.

6. Se mamees, kes tööd teeb, peab essite wiljast kasso sama. 1 Kor. 9, 10.

7. Panne tähhele, mis ma ütlen; agga Issand ndko sulle keikis moistust. 1 Joan. 2, 27.

8. Pea meles Jesust Kristust, kes on üllesärratud surnust, kes on Taweti suggust, minno armoõppetusse järrele, 1 Kor. 15, 4. 20. 2 Sam. 7, 12.

9. Mis pärrast minna ka kurja kannatan, et ma ka kinni wangis ollen, kui üks kurjateggia; agga Jummala sanna ep olle mitte kinniseutud.

10. Sepärrast kannatan minna keik nende pärrast, kes on ärrawallitsetud, et ka nemmad peawad önnistust sama, mis Kristusse Jesusse sees on, iggawesse auga. Kolosf. 1, 25.

11. Ustaw on se sanna: sest kui meie Temmaga olleme surnud, siis peame meie ka Temmaga ellama. Rom. 6, 5. 1 Petr. 4, 13.

12. Kui meie kannatlikkud olleme, siis peame meie ka kui kunningad Temmaga wallitsema: kui meie tedda ärrasalgame, siis wöttab temma meid ka ärrasalgada. Luk. 9, 26.

13. Kui meie ei ussu, siis jääb temma ustawaks, temma ei woi isseennast mitte ärrasalgada. Rom. 3, 3.

14. Sedda tulleta nende mele, ja tunnista Issan-

da ees, et nemmad ei pea ſammade párraſt riidlema, ſe ei kölba kuhhogi, kui agga kuuljatte ekſitamisſeks. 1 Tim. 6, 4. Tit. 3, 9.

15. Olle uſſinennaſt Jummalale kölbawaks náitma, kui úks töteggia, kellel ei olle tarwis háhbeneda, kes tõe ſanna óiete árrajaggab.

16. Agga ſeiſa úllemeelſte tühja juttude wasto; ſeſt nemmad ſaatwad weel ennam jummalakartmatta wiſi pole. 1 Tim. 4, 7.

17. Ja nende ſanna wõttab ikka peále ſúa, otſego ſõja, nende ſeaſt on Jmeneus ja Wiletus.

18. Kes ſeſt tõeſt on árraekſinud, ja útlewad, et úllestousminne jo on ſündinud, ja rikkuwad árra monningatte uſko. 1 Tim. 6, 21. 1 Kor. 15, 12.

19. Agga Jummala raia ſeiſab kindlaſte, ja temmal on ſeſinnane pitſerimárk: Jſſand tunneb neid, kes temma ommakſed on, ja, ſeſt úllekohtuſt taggango iggaúks, kes Kriſtuſſe nimme nimmetab. Joan. 10. 14. 27. 2 Tim. 1, 6.

20. Agga ſures koias ei olle mitte úkſpáinis kulda ja hõbberiiſto, waid ka puaſtjad ja kiwiwiriiſtad; ja muiſt on auuks, agga muiſt autumaks asjaks. Rom. 9, 23.

21. Kui núúd kegi neiſtſinnatſiſt iſeennaſt puhhaſtab, ſe on úks aſti auuks púhhitſetud, ja Jſſandale hásti tarwis, ja keige heateggudele walmiſtud.

22. Agga põggene noorea himmude eeſt; ja noua takka õiguſt, uſko, armaſtuſt, rahho nendega, kes Jſſandat puhtaſt ſúdameſt appi hüüdwad. 1 Tim. 6, 11.

23. Agga põlga árra jõlledad küſſimiſſed, ja miſ ei ſünni õppetusſeks; ſeſt ſa tead, et need ſaatwad riidlemiſſi. 1 Tim. 1, 4 p. 4, 7.

24. Agga Jſſanda ſullane ei pea mitte riidlema, waid lahke ollema keikide wasto, kes kõlbab õppetama, kes kurja woib kannatada, Tit. 1, 7. 9.

25. Kes taſſaſe melega juhhatab neid, kes wastopanewad; ehk Jummal neile wahheſt annaks meel parrandada, ja tõt tunda, v. 4. 2.

26. Ja et nemmad woib

ſid jälle üllesärkada ja kurrati kõieſt peäſeda, kelleſt nemmad on kinniwoetud, temma tahtmiſt teggema.
1 Kor. 15, 34.

3. Peatük.

Wiimſe aia kirieſt inimesteſt ning ekſitajaiſt. Pühha kirri on ſe ainus õige tee jubhataja.

Agga ſe olgo ſulle teäda, et wiimſil päiwil hirmſad aiad peawad ollema.
1 Tim. 4, 1.

2. Seſt ſiis on inimesſed, kes iſeenneſeſt paljo luggu piddawad, kes rahha ahned, hooplikkud, ſurelisſed, teotajad, wannematte ſanna põlgiad, tännamatta, pühhitſematta on,
Rom. 1, 30. 31.

3. Kes ommakſid ei armasta, leppitusſe rikjad, laitjad, prasſiad, waljud, kes head ei armasta,

4. Pettiſed ärraandiad, kes on äkkitſe melega, uhked, kes lihha himmud ennam armastawad, kui Jummalat,

5. Kellel on jummalakartusſe näggo, agga ſelle wägge ſalgawad nemmad ärra. Ja neiſt lahku.
Tit. 1, 16.

6. Seſt neiſtſinnatſiſt on monned, kes koddade ſisſe puggewad, ja wiwad naesterahwokeſt wangi, kelle peäle patto koorm on, ja kedda aetakſe monneſuguſiſt himmudeſt,
Tit. 1, 11.

7. Kes ikka õppiwad, ja ei woi ial tõetundmisſele ſada.
1 Tim. 2, 4.

8. Agga otſego Jannes ja Jambres Moſesſe wasto ſeiſid, nenda ſeiswad ka needſinnatſed tõe wasto: need on inimesſed, kelle meel on ärrarikkutud, ja kes kõlwatumad on uſſo poleſt.
2 Moſ. 7, 11.

9. Agga nemmad ei pea weel ennam paljo eddaſi ſama, ſeſt nende hullustamine peab keikile awwalikkuks ſama, nenda kui teistege ſai.

10. Agga ſinna olled kätte ſanud minno õppetuſt, ello wiſi, nou, uſko, pitkameelt, armastuſt, kannatuſt,
1 Tim. 4, 6.

11. Kanged kiuſatusſed, kannatamisſed, mis mulle on juhtunud Antiohkias, Ikonias, Liſtras; niſuguſed kanged kiuſatusſed ollen minna kannatanud, ja Iſſand on mind keikiſt ärrapeäſtnud.

12. Ning keik, kes taht-

wad jummalakartlikkult ellada Kristusse Jeſusse ſees, neid peab ka takka kiuſatama. Matt. 16, 24. Ap. Teg. 14, 22.

13. Agga pahhad inniesſed ja pettiſed lähhäwad ikka peäle kurjemaks, nemmad ekſitawad, ja neid ekſitakſe.

14. Agga ſinna jä ſelle ſisſe, mis ſa olled öppinud, ja ſeſt märko ſanud, ſeſt et ſa tead, kenne käeſt ſa olled öppinud: p. 2, 1. 2.

15. Ja et ſinna lapſeſt ſadik pühhad kirjad tunned; need woiwad ſind targaks tehha önnistusſeks uſſo läbbi, mis Kristusse Jeſusſe ſees on.

16. Keik pühha kirri on Jummalaſt ſisſe antud, ja ſadab kaſſo öppetusſeks, nomimisſeks, parrandamisſeks, juhhatamisſeks, mis öigusſes on.

2 Petr. 1, 19. u. t. ſ. Rom. 15, 4.

17. Et üks Jummala inimenne woiks täieste kölbolinne, ja keige hea töle täieste walmistud olla.

4. Peatük.

Suur pühha julgus ja murre lähhäb tarwis Öpetusie ammetis. Pöratſist inimesteſt. Paulus kulutab enne omma ſurma. u. t. ſ.

Sepärraſt tunnistan minna Jummala, ja Jsſanda Jeſusse Kristusse ees, kes ellawatte ja ſurnutte peäle peab kohhut moiſtma, kui ta tulleb, ja ommas kunningrikis:

Matt. 25, 31.

2. Kuluta ſe ſanna, kinnita ſedda ühte pukko, olgo öigel aial, ehk mitte öigel aial, nomi, ſöitle, maenitſe keige pitka melega ja öppetamisſega.

Jeſ. 58, 1.

3. Seſt aeg tulleb, et nemmad terwet öppetuſt ei wötta ſallida, waid omma enneste himmude järrele ennetele öppetajaid wötwad kogguda, ſedda möda kui nende körwad ſüggelewad, 1 Tim. 4, 3.

4. Ja pöörwad körwad ärra tõe poolt, ja heitwad ennaſt tühja juttude pole.

1 Tim. 4, 7.

5. Agga ſinna olle walwas keikis, kannata kurja, te armoöppetusſe kuluta ja töö: pea omma ammeti öiete ülles. Jer. 15, 19.

6. Seſt mind ohwerdakſe jo, ja minno ärrapeäſemisſe aeg on liggi joudnud. Wil. 2, 17.

7. Minna ollen head woitlemiſt woitelnud, ma ollen omma ellokorra löppe-

tanud, ma ollen usko kinni piddanud.

8. Mis muud weel, ſe õigusſe kroon on mulle tallele pandud, mis mulle Jsſand tullemisſe päwal tahhab anda, ſe õige kohtomoiſtja, agga mitte ükspäinis mulle, waid ka keikile, kes temma tullemiſt armastawad. 1 Petr. 5, 4.

9. Tõtta pea minno jure tullema.

10. Seſt Tämas on mind mahhajätnud, ja on wõtnud ſedda mailma, mis nüüd on, armastada, ja on Teſſalonika läinud, Kreskes Kalatia male, Titus Talmatia male. Kolosſ. 4, 14.

11. Lukas on ükspäinis minno jures; wõtta Markuſt, ja to tedda enneſega, ſeſt tedda on mul wägga tarwis abbiks.

12. Agga Tigikuſt ollen ma Eweſusſe läkkitanud.

13. Sedda ramato laekaſt, mis ma Troada jätſin Karpusſe jure, to enneſega tulles, ja need ramatud, agga keigeennamiste need ramato nahhad.

14. Alekſander, ſe waskſep, on mulle paljo kurja teinud; Jsſand maksko temmale temma teggude järrele. 1 Tim. 1, 20.

15. Hoia ſinna ennaſt ka temma eeſt, ſeſt ta on wägga meie ſannade wasto pannud.

16. Kui ma eſſimeſt korda enneſe eeſt koſtſin, ſiis ei olnud ükski mo jures, waid keik jätſid mind mahha. Ärgo olgo ſe neile ſüüks arwatud.

17. Agga Jsſand olli minno poolt, ja kinnitas mind, et ſe ſanna kuluta minne minno läbbi piddi täie julgusſega ſündima, ja keik pagganad ſedda kuulma: ja ma ollen ärrapeästetud loukoera ſuuſt.

18. Kül Jsſand mind ka peästab keigeſt nende kurjaſt teuſt, ja aitab omma taewaſe rigisſe; temmale olgo au iggaweste iggawesſeks aiaks, Amen.

19. Terreta Priskaſt ja Akilaſt, ja Oneſiworusſe perre.

20. Erastus jäi Korintusſe; agga Trowimuſt jätſin minna haigeks Miletusſe.

21. Joua, et ſa enne talwet tulled; Eibulus,

ja Pudes, ja Linus, ja Klaudia, ja keik wennad terretawad ſind.

22. Iſſand Jeſus Kristus olgo ſinno waimoga. Arm olgo teiega, Amen.

Tit. 3, 15.

Teine ramat Timoteusſele, kes eſſimeſeks ülle-watajaks ülle Eweſuſſe rahwa koggodusſe olli tõstetud, kirjotud Roma liñnaſt, kui Paulus teiſt korda Keisri Nero ees ſeiſis.

Teiſe Ramato Ots, mis Timoteusſele kirjotud.

Apoſtli Paulusſe Ramat Titusſele kirjotud.

1. Peatük.

Misſuggused koggodusſe üllewatajad ehk öppetajad peawad ollema, ja mis nende kohhus on neude ammetis.

Paulus Jummala ſullane, agga Jeſusſe Kristusſe apostel, neude uſſo järrele, kes Jummalaſt on ärrawallitſetud, ja ſe tõe tundmisſe järrele, mis ſadab heaga Jummalat kartma,

2. Iggawesſe ello lotusſes, mis Jummal, kes ei woi walletada, enne mailma aega on tootanud;

Ebr. 6, 18. Rom. 16, 25.

3. Agga ommal aial omma ſanna awwalikkuks teie kulutamisſe läbbi, mis minno kätte on ustud, Jummala meie õnnisteggia käſkmisſe järrele:

Eweſ. 1, 9.

4. Titusſele, minno tõſſiſe poiale, meie mollematte uſſo poleſt, olgo arm, hallaſtus, rahho Jummalaſt Iſſaſt, ja Iſſandaſt Jeſusſeſt Kristusſeſt, meie õnnisteggiaſt. 1 Tim. 1, 2.

5. Sepärraſt jätſin minna ſind Kreta ſare, et ſa piddid toimetama, mis weel waiak olli, ja mõda liñnaſid wannemid ſeädma, nenda kui mä ſind ollen käſknud. Ap. Teg. 14, 23.

6. Kui kegi on laitmatta,

ühhe naese mees, kennel usklikkud lapsed on, kelle peále kaebdust ei olle önnetuma ello pärrast, ja kes ei olle kangekaelsed.
1 Tim. 3, 2. u. t. s.

7. Sest üllewataja peab ollema laitmatta, kui Jummala maiapiddaja, ei mitte, kes ennese meleſt kallis on, mitte ähwihhane, ei mitte jodik, ei mitte taplik, ei mitte roppo kasso püüdja;

8. Waid woóraste wastuwótja, kes head armastab, moistlik, óige, pühha, kassin,

9. Kes kinni peab sest ustawast sannast, minno óppetusse järrele, et ta woiks wäggew olla ni hästi manitsema terwe óppetusse läbbi, kui ka neid, kes wastorákiad on, nomima.

10. Sest neid on ka paljo, kes on kangekaelsed, tühja jutto mehhed, kes omma móttega petwad, keigeennamiste need, kes nende seast on, kes úmberleikatud. 1 Tim. 1, 6.

11. Kellele suud peab kinnisulgma, kes ka hopis perresid árrapóórwad, ja óppetawad sedda, mis ei sünni, roppo kasso pärrast. Matt. 22, 34.

12. Üks nende seast on úttelnud, nende enneste prohwet: Kreta rahwas on ikka wallelikkud, kurjad lojuksed, ja laisad kóhhud.

13. Se tunnistus on tóssi; selle asja pärrast nomi neid waljuste, et nemmad woiksid terwed olla uskus,

14. Ja ei panne tähhele Juda rahwa tühje juttusid, egga inimeste käskmissi, kes ennast tóe óppetusseſt árrapóórwad.
1 Tim. 4, 7.

15. Puhhastele on kül keik asjad puhtad, agga rojastele, ja neile, kes usktmatta on, polle úhtegi puhhas, waid rojane on ni hästi nende meel, kui süddame tunnistus.

16. Nemmad tunnistawad ülles, et nemmad Jummalat tundwad, agga teggudega salgawad nemmad sedda árra; sest nemmad on Jummala meleſt hirmsad, ja ei kule sanna, ja on keige hea tóle kólwatumad. 2 Tim. 3, 5.

2. Peatük.

Öppetusſed, kuida iggaüks peab omma ammetis ellama Jummala ſure armo pärraſt.

Agga ſinna rägi ſedda, mis ſünnib terwe öpetusſe järrele:
1 Tim. 6, 3. 2 Tim. 1, 13.

2. Et wannad mehhed peawad ollema kaſſinad, auſad, moiſtlikkud, terwed uskus, armastusſes ja kannatusſes. p. 1, 13.

3. Selſammal kombel peawad wannad naeſed ollema ommas ridis, nenda kui pühhade kohhus on, ei mitte teotajad, ei mitte, kes paljo wina lakkuwad, waid kes head öpetawad;

4. Et nemmad nored naeſed woiwad moiſtlikkult öppetada, et nemmad peawad ommad mehhed armastama, lapſed armastama,

5. Moiſtlikkud ollema, kaſſinad, maiapiddajad, head, omma meeste ſannakuuljad, et Jummala ſanna ei ſaaks teotud.

6. Nendaſammoti maenitſe nored mehhed, et nemmad peawad moiſtlikkud ollema.

7. Keikipiddi näita iſſeennaſt ülles hea teggude märgiks, ja öppetades olle ſelge ja auſa wiſiga,
1 Petr. 5, 3.

8. Terwe ſannaga, mis ei woi laita, et wastane peab häbbenema, ja ei temmal ei olle ühtegi teiteſt pahha räkimiſt.
1 Tim. 3, 14. 1 Petr. 2, 12.

9. Sullaſed käſſi omma enneste iſſandatte ſanna kuulda, keikis aſjus nende mele pärraſt olla, ja et nemmad ei hauku wasto, Ewef. 6, 5. Koloſſ. 3, 22.

10. Ja ühtegi kõrwale ei ſata, waid et nemmad keik head truuſt üllesnäitwad, et nemmad Jummala meie õnnisteggia öpetusſele keikipiddi woiſid illo tehha.
(Epiſtel eſtimesſel Joulo pühhal.)

11. Seſt Jummala arm, mis õnnistuſt ſadab, on ilmunud keikile innimestele, p. 3, 4.

12. Ja juhhatab meid, et meie peame ärrasalgama jummalakartmatta ello, ja ilmalikkud himmud, ja peame moiſtlikkult, ja öiete ja jummalakartlikkult ellama ſeſſinnatſes mailmas,

13. Ja ootma ſedda önniſt lotuſt, ja ſe ſure Jummala, ja meie önnisteggia Jeſusſe Kristusſe au ilmumiſt, 1 Kor. 1, 7.

14. Kes iſcennaſt meie eeſt on annud, et ta meid piddi ärralunnastama keigeſt üllekohtuſt, ja puhhastama enneſele iſſirahwaks, mis uſſin on hea tõle.] Kal. 1, 4.

15. Sedda rägi ja maenitſe, ja nomi keige kinnitamisſega; ärgo põlgago ükski ſind ärra. 1 Tim. 4, 12.

3. Peatük.

Kohtowannemad peab annstama. Jummala arm on üpris wägga ſuur. Tähja küsſimiste ja walle õppetajatte eeſt peab hoidma.

Tulleta nende mele, et nemmad würstide ja üllematte wastu allandikkud on, nende ſanna wõtwad, ja keige hea teule walmis on. 1 Peetr. 2, 13.

2. Et nemmad keddagi ei teota, riakad ei olle, waid järrele andwad, ja keik tasſanduſt üllesnäitwad keikide innimeste wastu.

3. Seſt meie ollime ennemuiste ka rummalad, ſannakuulmatta, ekſiad, himmude ja monneſugguste lihhalikko ihhaldamiste orjad, ja aiaſime kurjuſſes ja kaddedusſes omma ello, kes wihkamisſe wäärt, ja kes teine teiſt wihkaſid. 1 Kor. 6, 11. Eweſ. 2, 2. (Epiſtel teiſel Jouto Pühhal.)

4. Agga kui Jummala meie önnisteggia heldus ja armastus innimeste wastu ilmus, p. 2, 11. 1 Joan. 4, 9.

5. Siis on temma meid önſaks teinud, ei mitte õigusſe teggudeſt, mis meie ollime teinud, waid omma hallastusſe pärraſt, ueſündimisſe peſſemisſe ja pühha Waimo uendamisſe läbbi, Eweſ. 2, 8. 9.

6. Kedda temma on wäljawallanud meie peäle rohkeste Jeſusſe Kristusſe meie önnisteggia läbbi, Rom. 5, 5.

7. Et meie temma armo läbbi õigeks tehtud, iggawesſe ello pärriaks piddime ſama lotusſe järrele; Rom. 8, 17.

8. Se on uskaw ſanna.] Ja minna tahhan, et ſa needſinnatſed aſjad hästi kinnitad, et need, kes on Jummalat uſknud, hoolt kandwad hea teggude ſees ellada; ſe on hea ja ſadab innimestele kaſſo.

9. Agga seisa jölledatte küsimiste, ja sugguwõssa arwamiste, ja keige rio, ja nende riidlemiste wasto, mis on kässo pärrast; sest need ei sada kasso, ja on tühjad. 1 Tim. 4, 7.

10. Seggatse õppetusega innimest jätta mahha, kui ta ühhel ehk teisel korral on maenitsetud, Matt. 18, 15. 16. 17.

11. Ja teda, et nisuggune on põrane, ja teeb patto, ja on isseennesest hukka moistetud. 1 Tim. 6, 5.

12. Kui ma so jure saan lähkitanud Artemast ehk Tigikust, siis tulle ruttuste mo jure Nikopoli linna, sest mo meel on, ülle talwe senna jäda.

13. Senast, sedda kässotundiat, ja Apollot sada ussinaste ärra, et neil ühtegi waiak ei olle.

14. Agga ka meie ommakssed õppigo hea teggude sees ellama, et nemmad kölbawad senna, kus sa neid tarwis on, ja et nemmad ilma usfokassota ei olle.

15. Sind terretawad keik, kes minnoga on; terreta neid, kes meid armastawad uskus; arm olgo teie keikidega, Amen.

Titusele, kes esimesseks üllewatajaks Kreta rahwa koggodusse üle olli tõstetud, kirjotud Nikopolist Makedonia maalt.

Paulusse Ramato Ots, mis Titusele kirjotud.

Apostli Paulusse Ramat

Wilemonile kirjotud.

Paulus pallub Onesimusse, ühhe sullase eest, kes olli Summala pole põdrenud.

Paulus, Jesusse Kristusse wang, ja wend Timoteus, Wilemonile meie armsale ja abbimehhele, Ewes. 3, 1.

2. Ja armsa Appiale, ja Arkippusele, kes ühtlase meiega woitleb, ja sis-

le koggodusscle, mis so koias on. Kolosf. 4, 17.

3. Arm olgo teile, ja rahho Jummalast, meie Jssast, ja Jssandast Jesussest Kristussest.

4. Minna tännan omma Jummalat, ja mötlen ikka sinno peäle ommas palwes, 2 Tim. 1, 3.

5. Et ma kulen sinno armastust, ja sedda usko, mis sul on Jssanda Jesusse sisse, ja keige púhha rahwa wasto, Ewef. 1, 15. Kolosf. 1, 4.

6. Et sinno usk, mis meil on issekeskes, woiks wäggewaks sada keik head öiete tundma, mis teie sees on Jesusse Kristusse pole.

7. Sest meil on paljo römo ja tröstimist sinno armastusse pärrast, et sinno lábbi, armas wend, púhhade süddamed on jahhutud.

8. Sepärrast, ehk minnul kül paljo julgust on Kristusse sees sind käskida, mis kohhus on,

9. Siiski pallun minna enneminne armastusse pärrast, kes ma nisuggune ollen, se wanna Paulus, agga nüüd ka Jesusse Kristusse wang;

10. Siis pallun minna sind omma poia Onesimusse pärrast, kedda ma ollen sünnitanud ommas wangipölwes; Kolosf. 4, 9.

11. Kes ennemuiste sulle ei kölband, agga nüüd sulle ja mulle kül tarwis láhháb, tedda ollen ma taggasi läkkitanud.

12. Agga sinna, wötta tedda, se on mo südda, wasto, f. 17.

13. Kedda ma enneše jures tahtsin piddada, et ta sinno assemel mulle piddi abbiks ollema mo wangipölwes, armoöppetusse pärrast.

14. Agga ilma sinno teädmatta ei tahtnud minna úhtegi tehha, et sinno heateggeminne ei piddand wasto meelt ollema, waid hea melega.

15. Sest temma on ehk sepärrast sinnust ärralahhutud olnud, et ta iggaweste piddi sinno jure jäma,

16. Ei mitte kui úks sullane, waid ennam kui úks sullane, kui úks armas wend, keigeennamiste mulle, agga paljo ennam sulle, ni hästi lih-

ha poleſt, kui Jsſanda poleſt.

17. Kui ſa mind nüüd pead ommaks ſeltſimehheks, ſiis wötta tedda wasto kui mind ennaſt.

18. Agga kui ta ſulle mingiſugguſt pahha teinud, ehk kui temmal ſinnoga wölgo on, ſedda ariwa mulle wöllaks.

Kol. 6, 2.

19. Minna Paulus ollen ſedda kirjotanud omma kädega: ma tahhan maksta, et ma ſulle ei ütle, et ſa isſeennaſt mulle wölgo olled. 1 Kor. 9, 11.

20. Jah, wend, ſedda kaſſo tahhaksin minna ſiinnult ſada Jsſanda ſees; jahhuta mo ſüddant Jsſanda ſees.

1 Teſſ. 2, 20. 9. 3, 8. 9.

21. Sinno ſannakuulmisſe peäle lotes, ollen ma ſulle kirjotanud, ſest ma tean, et ſa weel ennam, kui ma ütlen, wötad tehha. 2 Kor. 7, 15. 16.

22. Agga walmista mulle ka ühtlaſe aſſet, ſest ma lodan, et mind teie palwede läbbi teile peab armuſt antama. Wil. 2, 23.

23. Sind terretawad Epawras, kes minnoga wangis on Jeſusſe Kristusſe ſees, Kolooſ. 4, 7. 9. 4, 12.

24. Markus, Aristarkus, Tämas, Lukas, minno abbimehhed.

25. Meie Jsſanda Jeſusſe Kristusſe arm olgo teie waimoga, Amen.

Wilemonile Roma linnaſt kirjotud, Oneſimuſſe läbbi.

Paulusse Ramato Ots, mis Wilemonile kirjotud.

Apostli Peetrusse esſimenne Ramat

Keige uſtlikkude heaks kirjotud.

1. Peatük.

Tänno Jummala waimolikko heategemisse reſt. Öppetus, mis Jummala laste kohhus on.

Peetrus Jeſusse Kristusse apostel, neile woorastele, kes ärrawallitſetud, kes laial on Pontusse, Kalatia, Kappadokia, Aſia ja Pitinia maal,

2. Jummala Jssa enneteädmisse järrele, Waimo pühhitſemisses ſannakuulmisseks, ja Jeſusse Kristusse werre peälerippumisseks. Arm ja rahho ſago teile rohkeste.

(Epistel Simona Juda Päwal.)

3. Kidetud olgo Jummal ja meie Jssanda Jeſusse Kristusse Jssa, kes omma ſure hallastusse pärraſt meid ueste on ſünnitanud ellawaks lotusseks, Jeſusse Kristusse üllestousmisse läbbi ſurnuſt,

4. Ühheks pärrandusseks, mis ei woi hukka minna, egga ärrateotud ſada, egga ärranärtſida, mis taewasse on tallele pandud meile, v. 5, 4.

5. Kedda Jummala wäes uſſo läbbi hoitakſe önnistusseks, mis walmis on, et ſe peab ilmuma wiimſel aial, 1 Joan. 3, 2.

6. Millal teie wägga röömſad peate ollema, kes teie nüüd pisſut (kui ſe tarwis läbhäb) kurwad ollete monneſarnaste kiuſatuste ſees;

Röm. 5, 3. 2 Kor. 4, 17.

7. Et teie uſk, kui ſe ſaab läbbi katſutud, peab leitama paljo üllema ollemaſt kui kuld, mis kaub, ja ſiiski tulles läbbi katſutakſe, kitusseks, ja auuks, ja auustamisseks, kui Jeſus Kristus ilmub.

8. Kedda teie polle näinud, ja ſiiski armastate, kelle ſisſe teie nüüd uſſute, ehk teie Tedda nüüd mitte ei nä, ja ollete wägga röömſad kalli römoga,

mis úkski ei woi úllesrá-
kida, Joan. 20, 29.
9. Ja sate omma usso
otsa kátte, se on hingede
önnistust:] Rom. 6, 22.
10. Sedda önnistust on
otsinud ja takkanoudnud
need prohwetid, kes sest
armust, mis teie kátte on
tulnud, enne on kulutanud,
Tan. 9, 24. Luk. 10, 24.
11. Kui nemmad takka-
noudsid, mis ja missuggust
aega Kristusse Waim,
kes nende sees olli, táh-
hendas, ja ennetunnistas
need kannatamissed, mis
Kristusse kátte piddid tul-
lema, ja keik au nende kan-
natamiste járrele:
12. Kennele olli ilmutud,
et nemmad sedda ei mitte
isseennestele, waid meile
jagganud, mis teile núúd
on kulutud nende lábbi,
kes teile sedda armoóppe-
tust on kulutanud púhha
Waimo lábbi, kes taewast
on lákkitud, kuhho sisse ka
inglid iggatsewad kum-
markúlle wadata.
13. Sepárrast walmis-
tage omma mele niuded,
olge kassinad, ja lootke
táieste se armo peále, mis
teile pakkutakse Jesusse
Kristusse ilmutámisse láb-
bi;
14. Otsego sannawótlik-
kud lapsed, ja árge wótke
mitte nende endiste him-
mude wisi járrele ellada,
kui teie ommas rumma-
lusses ollite; Ewes. 4, 17. 18.
15. Waid nenda kui se,
kes teid on kutsnud, púh-
ha on, sage ka teie púh-
haks keige omma ello sees.
Luk. 1, 75. 1 Tess. 4, 7. Ebr. 12, 10.
16. Sest et kirjotud on:
Olge púhhad, sest minna
ollen púhha. 3 Mos. 11, 44.
17. Ja kui teie tedda
Issaks húate, kes ilma
innimesse luggu piddamat-
ta kohhut moistab igga-
úhhe teo járrele, siis ella-
ge kartusses, kunni teie
siin ollete kui maialissed,
Ap. Tegg. 10, 34. Ebr. 12, 28.
18. Ja teie teate, et teid
ei olle kadduwatte asjade-
ga, ei hóbbeda egga kul-
laga lunnastud teie túhjast
ellamissest, mis teie ollete
wannemist óppinud;
1 Kor. 6, 10.
19. Waid Kristusse kui
úhhe ilmawiggata ja puh-
ta talle kalli werrega;
Ebr. 9, 14. Ap. Tegg. 20, 28.
20. Kes kúl enne on ár-

ranáhtud, ennego mailma raia olli pandud, agga sel wiimsel aial awwalikkuks sanud teie pärrast.
Ewes. 1, 9.

21. Kes teie temma läbbi Jummala sisse usſute, kes tedda on ſurnuſt üllesärratanud, ja temmale au annud, et teie uſk ja lotus peab Jummala peäle ollema.
Joan. 14, 6. Ap. Tegg. 3, 15.

22. Siis tehke puhtaks ommad hinged töe sannawotmisses Waimo läbbi wennalikko armastamisseks, mis ep olle sallalik, ja armastage teine teist ühte puhko puhtast südda mest, Ewes. 4, 3. 2 Peetr. 1, 7.

23. Kes teie ollete ueste sündinud ei mitte kadduwast, waid hukkaminnematta seemnest, ellawa Jummala sanna läbbi, mis ka iggaweste jääb.

24. Sest keik lihha on kui rohhi, ja keik inimesse au kui rohho lillikenne. Rohhi on kuinud ärra, ja temma lillike on mahhalangenud;
Lauk. 102, 12. Jes. 40, 6. 7.

25. Agga Issanda sanna jääb iggaweste: agga se *on se sanna, mis teile on* armoõppetusse läbbi kulutud.

2. Peatük.

Mis nende ueste sündinud, ja allamatte ja sullaste kohhus on.

Siis pange nüüd mahha keik kurjust, ja keik pettust, ja kawwalusſed, ja kaddedusſed, ja keik kelekandmisſed,

2. Ja himmustage otsego praego sündinud lapſokesſed sedda Jummala sanna selget pima, et teie selle läbbi woite kaswada;

3. Kui teie agga ollete maitsnud, et Issand helde on, Lauk. 34, 9.

4. Kelle jure teie tullete, kui ellawa kiwwi jure, kes kül inimesteſt kui kölwato on ärraheidetud, agga Jummala meleſt on ärrawallitſetud ja wägga kallis; Lauk. 118, 22.

5. Ja teid endid ehhitakſe ka ülles kui ellawad kiwwid waimolikko koiaks, ja pühhaks preeſtriammetiks, et teie peate ohwerdama waimolikkud ohwrid, mis Jummala meleſt öiete armſad on Jeſusse Kristusse läbbi.

6. Sepärrast ſeiſab ka

kirjas: Wata, minna pannen Sionisse ühhe ärrawallitsetud wägga kalli nurgakiwwi, ja kes temma sisse usseb, se ei pea mitte häbbisse sama.
Jes. 28, 16.

7. Teile nüüd, kes teie usseb, on ta kallis, agga neile, kes usknatta, on se samma kiwwi, mis honeehhitajad kui ühhe kõlwatuma on ärraheitnud, nurga Peakiwwiks, ja wastotoukamisse kiwwiks, ja pahhandusse kaljuks sanud;
Matt 21, 42.

8. Kes ennast wasto sanna toukawad, ja ei wõtta sanna kuulda, seks on nemmad ka pandud.
Luk. 2, 34. Rom. 9, 33.

9. Agga teie ollete se ärrawallitsetud suggu, se kunninglik preestriammet, se pühha rahwas, se pärrisrahwas, et teie peate selle wäggewad nõuud kulutama, kes teid pimmedast on kutsnud omma immelikko walgusse jure.

10. Ja kes teie ennemuiste ei olnud üks rahwas, agga nüüd ollete teie Jummala rahwas, kes muiste armo ei olnud sanud, agga nüüd ollete armo sanud.

(Epistel kolmandamal Pühhapäwal pärrast Kristusse ülestoutmisse Pühha.)

11. Armad, minna manitsen teid kui maialissed ja wõõrad, et teie hoiate lihhalikko himmude eest, mis hinge wasto sõdiwad,

12. Ja et teie head ello peate pagganatte seas, et nemmad se eest, mis nemmad teist kui kurjateggiatest pahha räkiwad, wõttaksid teie hea teggude pärrast, mis nemmad teist näwad, Jummalat ausstada katsmisse päwal.
Wil. 2, 13. Matt. 5, 16.

13. Sepärrast heitke ennast keige inimeste seädmisse alla Issanda pärrast, olgo kunninga kui üllema alla;
Rom. 13, 1. u. t. f. Tit. 3, 1.

14. Ellik peälikkute, kui nende alla, kes temmast on läkkitud kurjateggiatele kül nuhtlusseks, agga heateggiattele kitusseks.

15. Sest nenda on Jummala tahtminne, et teie head tehhes moistmatta inimeste rummalust kinnisullute,
Tit. 2, 8.

16. Kui wabbad, ja a

mitte otsego olleks teil se wabbadus kurjusse katteks, waid kui Jummala sullased. 1 Kor. 7, 23.

17. Auustage keiki, armastage wende, kartke Jummalat, auustage kuningast.

18. Teie sullased, kuulge keige kartusega omma issandatte sanna, ei mitte ükspäinis heade sanna, kes järrele andwad, waid ka tiggedatte sanna. Ewek. 6, 5.

19. Sest se on arm, kui kegi süddame tunnistusse pärrast Jummala ees keik kurwastust heaks wõttab, ja üllekohhut kannatab. Matk. 5, 10.

20. Sest mis kitus on se, kui teid sü pärrast pekssetakse, ja teie nenda kannatlikkud ollete? Agga kui teie head tehhes ja kurja nähhes kannatate, se on arm Jummala jures.]

(Epistel teisel Pühhapäwal pärrast Kristusse üllestousmisse Pühha.)

21. Sest seks ollete teie kutsutud, et ka Kristus on teie eest kannatanud, ja teile tähte jätnud, et teie peate temma jälgedes käima, Joan. 13, 15.

22. Kes ei olle patto teinud, ja kelle suust polle pettust leitud; Jes. 53, 9.

23. Kes ei sõimand wasto, kui tedda sõimati, kes ei ähwardand, kui ta kannatas; waid andis selle holeks, kes õiete kohhut moistab. Jes. 53, 7.

24. Kes meie pattud isse on kannud ommas ihhus ülles pu peäle, et meie piddime pattust ärra sama, ja õigusseke elama; kelle wermede läbbi teie ollete terweks sanud. Jes. 53, 4. 1 Joan. 3, 5.

25. Sest teie ollite kui ekssiad lambad; agga nüüd ollete teie pöördud omma hinge karjatse ja üllewaatja pole.] Jes. 53, 6.

3. Peatük.

Mis abbiello rahwa kohhus on, Kristusse minnemisest surnuite wangide jure; Ristmisest.

Nendasammoti, teie naesed, kuulge omma meeste sanna, et kui monningad on, kes sedda sanna ei ussu, naeste ello läbbi woiksid sada ilma sannata õige usso pole, Ewes. 5, 22.

2. Kui nemmad teie puhta ello Jummala kartusses tähhele pannewad; Matt. 5 16.

on patto mahhajätnud, p. 2, 20. 21. Wil. 2, 5.

2. Et ta ei wõtta ellada sedda aega, mis weel ülle on, ei mitte ennam innimeste himmude järrele, waid Jummala tahtmisse järrele. 2 Kor. 5, 15.

3. Sest se on kül, et meie minnewal ello aial olleme pagganatte tahtmisse järrele teinud, kui meie ellasime keige kimalusse, himmude, liajomisse ja prassimisse, jotude, ja hirmsa wõõra jummala tenistuste sees. Ewes. 4, 17. 18. Tit. 3, 3.

4. Se on nende meleſt wõõras, et teie nendega ei jose selleſamma õunetuma ja wallatuma ello sisse, ja teotawad teid. Joan. 15, 19.

5. Nemmad peawad arro andma sellele, kes walmis on kohhut moistma ellawatte ja surnutte peäle.

6. Sest seks on ka surnuttele armoõppetus kulutud, et nende peäle piddi kohhut moistetama innimeste poleſt kül lihhas, agga waimus piddid nemmad ellama Jummala järrele. p. 3, 19.

(Epistel kuendamat Pühhapäwal pärrast Kristusse ülleswotusmisse Pühha.)

7. Agga keige asjade otz on liggi sanud, sepärrast olge moistlikkud ja walwsad palwettele. Luk. 21, 34.

8. Agga keigeennamiste piddage issekeskes ühte puhko armastust; sest armastus kattab pattude hulka.

9. Olge issekeskes wõõraste wastowõtjad ilma nurrisematta. Ebr. 13, 2.

10. Sedda mõda kui iggaüks on armoandi sanud, nenda aitage teine teist sellega, kui Jummala monnesarnatse armo head maiapiddajad.

11. Kui kegi rägib, kui Jummala sanmad räkigo temma sedda; kui kegi tenib, se tenigo kui sest jouust, mis Jummal annab, et keikis Jummal saaks auustud Jesusse Kristusse läbbi, kellel on au ja wäggi iggaweste iggawessels aiaks, Amen.]

12. Minno armad, ärge pange sedda pallawat, mis teile juhtub, mitte wõõraks, mis teile kiusatusseks juhtub, otsego juhtuks teile üks wõõras asi;

13. Waid nenda kui teil

Kristusse kannatamisteſt ossa on, nenda olge römsad, et teie ka temma au ilmumisses sure römoga woite römsad olla.

Matt. 15, 10—12.

14. Õnsad ollete teie, kui teid teotakse Kristusse nimme pärrast, et au-ja Jummala Waim teie peäl hingab; teiste poleſt teotakse tedda kül, agga teie poleſt auustakse tedda.

Matt. 5, 11. 12.

15. Agga ärgo kannatago ei ükski teie seast kui tapja, ehk kui warras, ehk kurjateggia, ehk kui teiste asjade kulaja; p. 2, 20.

16. Waid, kui temma kui ristiinnimenne kannatab, siis ärgo häbbenego temma mitte, waid ta auustago Jummalat se poleſt.

17. Sest aeg on, et kohhus peab Jummala koiast hakkama; agga kui se meist esmalt hakkab, mis ots saab siis neile, kes Jummala armoõppetusse sanna ei wõtta kuulda?

Jer. 25, 29.

18. Ja kui õige waewalt peäseb, kuida siis jummalakartmatta ja pattune korda saab?

19. Sepärrast ka need, kes kannatawad Jummala tahtmisse järrele, need peawad temma, kui ühhe ustawa Loja, holeks ommad hinged andma, head tehhes.

5. Peatük.

Mis wannematte, nore rahwa, ja kõikide ristiinnimeste kohhus on.

Need wannemad, kes teie seas on, maenitsen minna, kes ma ka üks wannem ja Kristusse kannatamiste tunnistaja ollen, kellel ka ossa on seſt auust, mis peab ilmutadama:

2. Hoidke kui karjatsed Jummala karja, mis teie seas on, ja olge selle üllewatajad, ei mitte wasto meelt, waid hea melega, ei mitte roppo kasso pärrast, waid heldest südda-mest; Ap. Tegg. 20, 28.

3. Ja ei mitte kui need, kes koggoduste ülle wallitsewad, waid olge karjale märgiks. 2 Kor. 1, 24. 1 Kor 11, 1. 2 Tim. 3, 10. 11.

4. Siis peate teie, kui se keigeüllem karjane äwwalikkuks saab, sedda ilmanärtsimatta au kroni sama.

5. Selsammal kombel teie nored, olge wannematte

wasto allandikkud, agga keik olge teine teise wasto allandikkud, ja ehhitage ennast seestpiddi allandikko melega; sest Jummal panneb surelisle wasto, agga allandikkuile annab temma armo.

(Epistel kolmandamat Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

6. Siis allandage ennast nüüd Jummala wäggewa käe alla, et temma teid woiks üllendada õigel aial.

Jak. 4, 10.

7. Heitke keik omma murret temma peäle, sest ta murretseb teie eest.

Laul. 37, 5.

8. Olge kassinad, walwage, sest teie waenlane, kurrat, käib ümber kui möiraja loukoer, ja otsib, keda temma woiks ärraneelda:

9. Selle wasto seiske kindlaste uskus, ja teädke, et needsammad kannatamised täieste sawad teie wendade seltsi kätte, kes mailmas on. Ewel. 6, 14.

10. Agga se keige armo Jummal, kes meid on kutsnud omma iggawesse au sisse Kristusse Jesusse sees, se parrandago, kinnitago, tehko wahwaks, ja raiago teid tuggewaste, kui teie ürrikeste sale kannatanud:

11. Selle sammale olgo au ja wäggi iggawesse iggawesseks aiaks. Amen.]

12. Silwanusse sega, selle (minno arwates) usktawa wennaga, ollen ma teile pisut kirjotanud, maenitsenud ja tunnistanud, et se on se tõsine Jummala arm, mis sees teie seisate.

13. Teid terretab se koggodus Pabiloni liinnas, mis teiega on ärrawallitsetud, ja minno poeg Markus.

14. Terretage teine teist armastusse suandmisega: Rahho olgo teile keikile, kes teie Kristusse Jesusse sees ollete.

Amen.

Peetrusse esimesse Ramato Ots.

Apostli Peetrusse teine Ramat

Keige usklikkude heaks kirjotud.

1. Peatük.

Usk sadab häid teggusid. Jummala sanna kidetakse.

Simon Peetrus, Jesusse Kristusse sullane ja apostel, neile, kes meiega ühtesuggu kallist usko on sanud, meie Jummala ja Onnisteggia Jesusse Kristusse öigusse läbbi.

2. Arm ja rahho sago teile rohkeste Jummala, ja Jesusse meie Issanda tundmisses. Rom. 1, 7.

3. Nenda kui temma Jummalik wäggi meile on armoanniks annud keik, mis elluks ja jummalakartusseks tarwis tulleb, selle tundmisse läbbi, kes meid on kutsnud omma au ja wäggewa nou läbbi,

4. Mis läbbi meile need keigesuremad ja kallid tootussed on armoanniks antud, et teie nende läbbi jummalikkust ollemissest peate ossa sama, kui teie sate ärrapöggenenud sest kadduwast asjast, mis kurja himmo sees on siin ilmas.

5. Ja sellesamma asja pärrast kandke siis keikipiddi hoolt ja näitke ülles ommas uskus head kindlat noud, ja wäggewas nous tundmist,

6. Ja tundmisses kassinust, ja kassinusses kannatust, ja kannatusses jummalakartust,

7. Ja jummalakartusses wendade armastamist, ja wendade armastamisses armastust keikide wasto.

8. Sest kui teil need asjad on, ja need rohkeste teie jures on, siis ei jätta need teid mitte laisaks egga sugguta meie Issandat Jesust Kristust tundmast.

9. Agga kelle jures neid ei olle, se on pimme, ja ei nä mitte kaugele, ja on

árraunnustanud omma endiste pattude puhhastamist. 1 Joan. 2, 9. 11.

10. Sepárrast, wennad, olge sedda ussinamad omma kutsmist ja árrawallitsemist kinnitama; sest kui teie sedda tete, siis ei kommista teie ial. Ebr. 3, 14.

11. Sest nenda antakse teile rohkeste sedda sisseminnemist meie Issanda ja Onnisteggia Jesusse Kristusse iggawesse kunningriki. Luk. 13, 24.

12. Sepárrast ei tahha minna mitte mahhajátta need asjad ikka teie mele tulletamast, ehk teie kúl sedda teate, ja kinnitud ollete se tõe sees, mis teil nüüd ká on. Rom. 15, 14. 15.

13. Ja ma arwan õige ollewad, kunni minna sessinnatses maias ollen, teid árratada meletulletamissega.

14. Sest ma tean, et ma omma maia pea pean mahhapannema, nenda kui ka meie Issand Jesus Kristus mulle on teáda annud.

15. Agga ma tahhan katsta, et teie iggal aial párrast minno lahkumist need asjad woiksite meles piddada.

16. Sest meie olleme omma Issanda Jesusse Kristusse wágge ja tullemist teile teáda annud, ei mitte kui needsuggused, kes on káinud tühja juttude járrel, mis meie ommast peast olleks woetud, waid meie olleme isse temma suurt au náinud, 1 Kor. 1, 17. p. 2, 4.

17. Kui temma Jummalalt Issalt sai auustust ja au, se heále lábbi, mis temmale sündis sest úpris surest auust nenda: Sesinnane on mo armas Poeg, kes minno mele párrast on. Matt. 3, 17.

18. Ja sedda heált olleme meie kuulnud taewast mahhatullewad, kui meie temmaga púhha máe peál ollime; Matt. 17, 5.

19. Ja meil on úks kindlam prohwetide sanna, ja teie tete hásti, et teie sedda tähhele pannete kui úht kúnalt, mis pimmedas paikas paistab senni, kui pääw wálja paistab, ja koidotáht touseb teie süddames.

20. Ja se olgo teile esmalt teáda, et úhtegi prohweti kulutamist ei tulle omma ennese árraselletamisseſt. Rom. 12, 7. 2 Tim. 3, 16.

21. Seſt innimesse tahtmisse lábbi ei olle ial ei úhtegi prohweti kulutamist kátte sadud, waid pühhad Jummala mehhed on rákinud, juhhatud pühhast Waimust.

2. Peatük.

Walleprohwetidest, nende nuhtlusseſt, ja essitajast ellamisseſt.

Agga wallеprohwetid olid ka rahwa seas, nenda kui ka teie seas sawad ollema walleóppetajad, kes körwale sisse towad walleóppetussi, mis hukka saatwad, ja salgawad Issandat árra, kes neid on ostnud, ja saatwad isseennese peále átkiliſt hukkatust; 1 Tim. 4, 1.

2. Ja mitto wõtwad nende sure hukkatusse járrel káia, kelle párrast se tõe tee teotakse. 2 Tim 4, 3.

3. Ja nemmad kaupletwad teid árra lábbi ahnusse walleſannadega, kelle nuhtlus jo ammust aiast ei wiiwi, ja nende hukkatus ei tukku mitte. 5 Moſ. 32, 35.

4. Seſt kui Jummal neile inglidele, kes patto teinud, armo ei annud, waid on neid pimmedusse ahhelattega põrgo lúkkanud, ja árraannud, et neid kohto páwani kinnipetakse; Jud. 6.

5. Ei olle ka mitte armo annud wanna endiſe mailmale, waid on sedda õigusse kulutajat Noat kahhekſakesſi hoidnud, kui temma sedda wee upputust jummalakartmatta mailma peále satis; 1 Moſ. 7, 7. 8.

6. Ja on Sodoma ja Komorra rahwa linnad tuhhaks teinud, ja neid úmberlõnud ja hukkamoistnud, ja hirmo tähheks pannud neile, kes tullewal aial Jummalat ei wõtta karta, 1 Moſ. 19, 24.

7. Ja on Lottit, kes õige olli, árrapeáſtnud, kellele se úlleannetud rahwas melehaiguſt teggi omma kimalisse elloga: 1 Moſ. 19, 16.

8. Seſt se õige, kui ta nende seas ellas, waewas, náhhes ja kuuldes, pääw páwalt omma wagga hinge nende úllekohtuste teggude párrast.

9. Issand moistab jum-

malakartlikkud kiusatussest ärrapeästa, agga üllekohtused piddada kohtopäwa wasto, et neid peab nuhheldama; 1 Kor. 10, 13.

10. Agga keigeennamiste neid, kes rojusse himmus lihha järrel käiwad, ja üllemad pölgawad; kes liaks julged, ja enneste melest kallid on, ja ei karda mitte neid teotades, kes sure au sees on; Jud. 4. 7. 8. 10. 16.

11. Kui inglid, ehk nemmad kül woimussest ja wäest suremad on, ühtegi teotamisse kohhut nende wasto ei kañna Issanda ette.

12. Agga needsinnatsed, kui meletumad lojuksed omma sündimisse polest, mis püüdmisseks ja tapmisseks on lodud, need teotawad sedda, mis nemmad ei moista, ja sawad koggoni omma kadduwa ello sees hukka,

13. Ja nemmad sawad omma üllekohto palka kätte, ja pannewad iggapäwast lihha ellitamist römuks: nemmad on rojamärgid ja pilkiad, kes omma pettusse läbbi omma lihha ellitawad, kui nemmad teiega wooraspeul on; Jud. 12.

14. Neil on silmad täis abbiellorikmist, ja ei wötta patto mahhajätta; nemmad awwatellewad kinnitamatta hinged; neil on ahnusse peäle öppitud südda; nemmad on ärranetud lapsed, Matt. 5, 28.

15. Kes öiget teed on mahhajätnud, ja ärraeksinud, ja on käinud Palaami, Posori poia, teed, kelle melest üllekohto palk armas olli; Ilm. 2, 14.

16. Agga tedda nomiti temma kässopölgmisse pärrast; üks koormakandia keleto weis, mis räkis innimesse heälega, kelis selle prohweti jölledust ärra. 4 Mos. 22, 28. n. t. s.

17. Needsinnatsed on kaewud ilma weeta, pilwed tulispassast aetud, kellele paks pimmedus tallele petakse iggaweste. Jud. 12.

18. Sest nemmad räkiwad tühjad hooplikkud sannad, ja awwatellewad lihha himmude läbbi kimalusses neid, kes ollid töeste ärrapöggenenud neist, kes eksitusses käiwad; Sam. 17, 12.

19. Ja tootawad neile wabbaduſt, ehk nemmad kül isse kadduwa asja orjad on; seſt kelleſt kegi on ärrawoidetud, selle orjaks on temma ka ſanud. Joan. 8, 34.

20. Seſt kui nemmad on ärrapöggenenud selle mailma roppuſt elluſt Jssanda ja önnisteggia Jesusse Kristusse tundmisse läbbi, ja neid seggatakse jälle selle sekka, ja woidetakse ärra, siis on nende wiimne luggu kurjemaks ſanud, kui esſimenne.

21. Seſt se olleks neile parrem, et nemmad ei olleks mitte öigusse teed tunnud, kui se, et nemmad ſedda tundwad, ja ennaſt ärrapöörwad seſt pühhaſt käsſuſt, mis nende kätte on antud. Luk. 12, 47. 48.

22. Agga neile on kätte tulnud, mis se tössine wanna ſanna útleb: Koer läbhäb jälle omma okſe kallale, ja: peſtud emmis läbhäb porri ſisse pöörlema. Öpp. Sana. 26, 11.

3. Peatük.

Wiimſeſt aiaſt. Kristusse tullemiſſeſt, ja kuida ſenna wasto peab walmiſtama.

Sedda teiſt ramatut kirjotan minna nüüd teile, mo armad, ja mollematte sees ärratan minna maenitſedes teie selget meelt ülles, p. 1, 13.

2. Et teie peate möttlema nende ſannade peäle, mis enne on öeldud pühha prohwetide läbbi, ja meie käsſo peäle, kes meie olleme Jssanda ja Önnisteggia apoſtlid. p. 1, 15.

(Epiſtel kuendamal Pühhapäwal kolmatkümmend pärraſt kolmaino Jummala Pühha.)

3. Ja sedda peate teie keigeesſite teädma, et wiimſil päiwil tullewad pilkjad, kes omma ennaste himmude järrele ellawad, 1 Tim. 4, 1.

4. Ja útlewad: Kus on temma tullemiſſe tootus? seſt seſt aiaſt, kui wannemad maggama läinud ilmaſt ärra, jääb keik nenda, kui loma algmiſſeſt on olnud. Jeſ. 5, 19.

5. Agga melel on se neil teädmatta, et taewad ennemuiste olnud, ja Ma weeſt ja wee läbbi ühhes ſeisnud Jummala ſanna läbbi; 1 Moſ. [illegible]

6. Sepärraſt on se mailm, mis siis olli, weega arrauputud ja hukka läinud. 1 Moſ. 7, 21.

7. Agga taewad ja Ma, mis nüüd on, on sesamma sanna läbbi tallele pandud, ja hoitakse tulle tarwis kohto ja jummalakartmatta innimeste hukkatusse päwani.

8. Agga se üks assi ärgo olgo teile mitte teädmatta, minno armad, et üks pääw Issanda jures on kui tuhhat aastat, ja tuhhat aastat kui üks pääw. Laul. 90, 4.

9. Issand ei wiwita mitte tootust, (nenda kui monningad sedda wiwitusseks pannewad) waid temma on pitka melega meie wasto, ja ei tahha mitte, et monned peawad hukkaminnema, waid et keik peawad mele parrandamist kätte sama.
Hab. 2, 3. Esek. 18, 23.

10. Agga Issanda pääw tulleb kui warras öse, millal taewad raksumissega peawad möda minnema, ja ilmalikkud asjad ärrapöllema ja löpma, ja Ma ja need teud, mis seäl sees on, peawad ärrapöllema.
1 Tess. 5, 2. 3.

11. Et nüüd se keik peab ärralöpma, missuggused teie siis peate ollema keiges pühhas ellus ja jummalakartusses,

12. Otes ja töttades Jummala tullemisse päwa pole, millal taewad tulle läbbi peawad ärralöpma, ja ilmalikkud asjad ärrapöllema ja ärrasullema?

13. Agga meie otame ued taewad, ja uut maad temma tootusse järrele, kus öigus sees ellab.]
Jes. 65, 17. ja 66, 22. Ilm. 21, 1.

14. Sepärrast, mo armad, et teie sedda odate, siis katske hästi, et teid temmast ilma wiggata ja laitmatta rahho seest leitakse. 1 Tess. 3, 13.

15. Ja meie Issanda pitkamele arwage önnistusseks, nenda kui ka meie armas wend Paulus teile on kirjotanud se tarkusse järrele, mis temmale on antud. Rom. 2, 4

16. Nenda kui ka temma neistsinnatsist asjus rägib keikide ramatus sees, kus sees monningad asjad on rasked moistamis need öppimatta ja kinnitamatta hinged pahaste ärraselletawad,

sego muudki kirjad, omma enneste hukkasamisseks.

17. Et teie nüüd, mo armad, sedda enne ärrateate, siis hoidke, et teid ülleannetud rahwa eksitusse läbbi ühtlase eksitusse sisse ei sadeta, ja et teie ärra ei lange ommast kinnitussest. Mark. 13, 5. 9. 33.

18. Agga kaswage meie Issanda ja Onnisteggia Jesusse Kristusse armus ja tundmisses.

Sellesammale olgo au, ni hästi nüüd, kui iggawessel aial. Amen.

Peetrusse teise Ramato Ots.

Apostli Joannesse essimenne Ramat

Keige usklikkude heaks kirjotud.

1. Peatük.

Kristussest, temma sannast, ja digest pattustpöörmissest.

Sedda, mis algmissest olli, mis meie olleme kuulnud, mis meie olleme näinud omma silmaga, mis meie olleme watanud, ja mis meie käed on katsnud sest ello Sannast. Joan. 1, 1. 14. Luk. 24, 39

2. (Sest se ello on ilmutud, ja meie olleme näinud, ja meie tunnistame ja kulutame teile sedda ello, mis iggawenne on, mis Issa jures olli, ja meile on ilmutud.) Joan. 1, 14.

3. Mis meie olleme näinud ja kuulnud, sedda kulutame meie teile, et ka teie meiega peate ossa sama, ja meie ossasaminne woiks olla Issaga, ja temma Poia Jesusse Kristussega. 2 Kor. 4, 13.

4. Ja sedda kirjotame meie teile, et teie rööm woiks täis olla. Joan. 15, 11. ja 16, 24.

5. Ja se on se kulutaminne, mis meie temmast olleme kuulnud, ja teile kulutame, et Jummal on walgus, ja temma sees ei olle ühtegi pimmedust.

6. Kui meie ütleme, et meil ossa temmaga on, ja käime pimmedusses, siis walletame meie, ja ei te mitte sedda, mis tödde on.

7. Agga kui meie walgusses käime, nenda kui temma isse walgusses on, siis on meil isseke skis ossa, ja Jesusse Kristusse temma poia werri teeb meid puhtaks keigest pattust. Ebr. 9, 14.

8. Kui meie ei ütle ennesel patto ollewad, siis pettame meie isseennast, ja tödde ei olle mitte meie sees.

9. Kui meie ommad pattud tunnistame, siis on temma ustaw ja öige, et ta meile pattud andeks annab, ja teeb meid puhtaks keigest üllekohtust. Öpp. Saun. 28, 13.

10. Kui meie ei ütle ennast patto teinud ollewad, siis teme meie tedda wallelikkuks, ja temma sanna ei olle mitte meie sees. Kal. 3, 22. p. 2, 17.

2. Peatük.

Ristirahwa ello wisid, tähhed, ja waenlased; maenitsus, et peab patto eest hoidma.

Minno lapsokessed, sedda kirjotan minna teile, et teie mitte ei pea patto teggema, ja kui kegi on patto teinud, siis on meil eestkostja Jssa jures, Jesus Kristus, kes öige on. Rom. 8, 34. Ebr. 7, 25.

2. Ja temma on ärraleppitaminne meie pattude eest; agga mitte ükspäinis meie, waid ka keige mailma pattude eest. Kolossi. 1, 20.

3. Ja sest tunneme meie, et meie tedda olleme tunnud, kui meie temma käsosannad peame.

4. Kes ütleb: Minna tunnen tedda, ja ei pea mitte temma käsosanno, se on wallelik, ja selle sees ei olle mitte tõt. p. 1, 6.

5. Agga kes ial temma sanna peab, selle sees on töeste Jummala armastus täieks sanud; sest tunneme meie, et meie temma sees olleme. Joan. 14, 21. 23.

6. Kes ennast ütleb temma sisse jäwad, sesamma peab ka nenda käima, kui temma on käinud.

7. Wennad, minna ei kirjota teile mitte uut käsosanna, waid sedda wanna käsosanna, mis teil algmisest on olnud; se

wanna käsſoſanna on ſe ſanna, mis teie ollete kuulnud algmisſeſt.

8. Ta kirjotan minna teile úhhe ue käsſoſanna, mis tõsſi on temma ſees, ja teie ſees; ſeſt pimmedus láhhab móda, ja tõsſine walgus paistab núúd. Rom. 13, 12.

9. Kes ennaſt útleb walgusſes ollewad, ja wihkab omma wenna, ſe on pimmedusſe ſees ſiit ſadik.

10. Kes omma wenna armastab, ſe jääb walgusſesſe, ja pahhanduſt ei olle mitte temma ſees.

11. Agga kes omma wenna wihkab, ſe on pimmedusſes, ja käib pimmedusſes, ja ei tea mitte, kuhho ta láhhab, ſeſt et pimmedus temma ſilmad on pimmedaks teinud. p. 3, 14. 15. ja 4. 20. 2 Peetr. 1, 9.

12. Ma kirjotan teile, lapſokesſed, et pattud teile on andeks antud temma nimme párraſt.

13. Ma kirjotan teile, isſad, ſeſt et teie tedda tunnete, kes algmisſeſt on; ma kirjotan teile, nored mehhed, ſeſt et teie ſedda tiggedat ollete árrawoitnud; ma kirjotan teile, lapſokesſed, ſeſt teie tunnete ſedda Jſſa.

14. Ma ollen teile kirjotanud, isſad, ſeſt et teie tedda tunnete, kes algmisſeſt on; ma ollen teile kirjotanud, nored mehhed, ſeſt et teie wäggewad ollete, ja Jummala ſanna teie ſiſſe jääb, ja et teie ſedda tiggedat ollete árrawoitnud. Ewef. 6, 10.

15. Árge armastage mitte mailma, egga ſedda, mis mailmas on; kui kegi mailma armastab, ſille ſees ei olle mitte Jſſa armastuſt. Rom. 12, 2. Jak. 4, 4.

16. Seſt keik, mis mailmas on, lihha himmo, ja ſilma himmo, ja ello kórkus, ei olle mitte Jſſaſt, waid ſe on mailmaſt. p. 5. 19. 21.

17. Ja mailm láhhab hukka, ja temma himmo; agga, kes Jummala tahtmiſt teeb, ſe jääb iggaweste. Lauſ. 90, 10. 1 Kor. 7, 31.

18. Lapſokesſed, wiimne tund on ká, ja nenda kui teie ollete kuulnud, et Kristusſe wastane tulleb, ja núúd on neid Kristusſe wastaſid paljo ſanud; ſeſt

tunneme meie, et wiimne tund kä on. Matt. 24, 5. 24.

19. Nemmad on meilt wäljaläinud, agga nemmad ei olnud mitte meist; sest ollekſid nemmad meist olnud, siis ollekſid nemmad kül meie jure jänud, agga se on sündinud, et nemmad piddid awwalikkuks sama, et keik ei olle meist.

Ap. Tegg. 20, 30.

20. Ja teil on woidmisse and selt, kes pühha on, ja teie teate keik.

21. Ma ei olle teile mitte kirjotanud sepärrast, et teie töt ei tea, waid et teie sedda teate, ja et ühtegi wallet töe seest ei tulle..

22. Kes on wallelik, kui agga se, kes ärrasalgab, et Jesus ei olle se Kristus? Se on se Kristusse wastane, kes Issa ja Poega ärrasalgab. p. 4, 3.

23. Iggaüks, kes Poega ärrasalgab, sel ei olle ka sedda Issa. p. 4, 15.

24. Mis teie nüüd algmissest ollete kuulnud, se jägo teie sisse; kui se teie sisse jääb, mis teie algmissest ollete kuulnud, siis jäte teie ka Poia ja Issa

25. Ja se on se tootus, mis temma isse meile on tootanud, se ello, mis iggawenne on.

26. Sedda ollen ma teile kirjotanud neist, kes teid eksitawad. p. 4, 1.

27. Ja se woidmisse and, mis teie ollete temmalt sanud, jääb teie sisse, ja teil ei olle tarwis, et teid kegi peaks öppetama; waid otsego sesamma woidmisse and teid keigist öppetab, nenda on se ka tössi, ja ei olle mitte walle, ja otsego se teid on öppetanud, nenda jäge selle sisse.

s. 20. Joan. 14, 26. p. 16, 13.

28. Ja nüüd, lapsokessed, jäge temma sisse, et kui ta ilmub, meil woiks julgus olla, et meie mitte temmast ei sa häbbistud temma tullemisses.

29. Kui teie teate, et temma öige on, siis öppige tundma, et iggaüks, kes öigust teeb, on temmast sündinud. p. 3, 7. 10.

3. Peatük.

Tössiste ristiinnimeste annust, wiildest, ristist ja römust.

Wadage, missuggust armastust Issa meile on annud, et meid peab Jummala lasteks hüta-

ma; sepárrast ei tunne mailm meid mitte, sest ta ei tunne tedda.
Joan. 16, 3. p. 17, 26.

2. Mo armad, meie olleme núúd Jummala lapsed, ja ei olle weel mitte awwalikkuks sanud, mis meie peame ollema; agga meie teame, kui ta saab awwalikkuks sanud, et meie temma sarnatsed peame ollema; sest meie same tedda náhha nenda kui temma on.
Joan. 1, 12. Rom. 8, 18. n. t. s.

3. Ja iggaúks kennel sesinnane lotus on temma peále, se puhhastab ennast, nenda kui Temma puhhas on. 2 Kor. 7, 1.

4. Iggaúks, kes patto teeb, se teeb ka sedda, mis kásso wasto on, ja pat on se, mis kásso wasto on;

5. Ja teie teate, et temma on awwalikkuks sanud, sepárrast et ta meie pattud piddi árrawótma, ja patto ei olle mitte temma sees. 1 Petr. 2, 24.

6. Ei úkski, kes temma sisse jääb, ei te patto; ei úkski, kes patto teeb, ei olle tedda náinud egga tedda tunnud. p. 5, 18.

7. Lapsokessed, árgo úkski teid ekssitago; kes óigust teeb, se on óige, nenda kui Temma óige on.

8. Kes patto teeb, se on kurratist; sest kurrat teeb patto algmisest; seks on Jummala Poeg awwalikkuks sanud, et temma kurrati teud piddi árrarikkuma. Joan. 8, 44.

9. Ei úkski, kes Jummalast on sündinud, ei te patto, sest temma seme jääb temma sisse, ja ta ei woi patto tehha, sest ta on Jummalast sündinud.

10. Sest náikse, kes Jummala lapsed, ja kes kurrati lapsed on; ei úkski, kes óigust ei te, ei olle Jummalast, egga se, kes omma wenda ei armasta.

11. Sest need on need sannumed, mis teie ollete kuulnud algmisest, et meie peame teine teist armastama. Joan. 13, 34.

12. Ei mitte nenda kui Kain, kes sest tiggedast olli, ja tappis omma wenna; ja mispárrast tappis ta tedda? sepárrast et temma teud kurjad ollid, ja wenna teud óiged.
1 Mos. 4, 8.

(Epistel teisel Pühhapäwal pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

13. Ärge pange immeks, minno wennad, kui mailm teid wihkab.
Matt. 5, 11. Joan. 15, 18. 19.

14. Meie teame, et meie surmast olleme tulnud ello sisse, sest et meie armastame wennad; kes wenda ei armasta, se jääb surma sisse.

15. Iggaüks, kes omma wenna wihkab, se on innimesse tapja, ja teie teate, et ei ühhelgi innimesse tapjal ei olle iggawest ello ennese sisse jäwad.
p. 2, 11.

16. Ses olleme meie Jummala armastust tunnud, et temma omma ello meie eest on jätnud, ja meie peame ka ello wendade eest jätma. Joan. 15, 13.

17. Agga kel mailma peatoidust on, ja näeb omma wennal middagi tarwis ollewad, ja panneb omma südame temma eest kinni, kuidas jääb Jummala armastus temma sisse? p 4, 20.

18. Minno lapsokesed, ärge armastagem mitte sannaga egga kelega, waid teoga ja tõega.]

19. Ja sest tunneme meie, et meie tõe seest olleme, ja woime temma ees ommad süddamed waigistada,

20. Et, kui meie südda meid hukkamoistab, et Jummal surem on kui meie südda, ja temma tunneb keik ärra.

21. Mo armad, kui meie südda meid hukka ei moista, siis on meil julgus Jummala pole.

22. Ja mis meie ial pallume, sedda same meie temmalt, sest meie peame temma käskosannad, ja teme, mis temma mele pärrast on. Mark. 11, 24.

23. Ja se on temma käsosanna, et meie peame uskma temma Poia Jesusse Kristusse nimme sisse, ja teine teist armastama, nenda kui ta meile käsosanna on annud.
Joan. 6, 29.

24. Ja kes temma käsosannad peab, se jääb temma sisse, ja Temma temma sisse; ja sest tunneme meie, et ta meie sisse jääb, sest Waimust, kedda ta meile on annud.
Joan. 14, 23. 1 Joan. 4, 13.

4. Peatük.

Õigest usfodpvetusfest, ja armastusfest.

Mo armad, árge uskuge mitte igga waimo, waid katske waimud lábbi, kas nemmad Jummalaft on; fest mitto walleprohweti on wáljaláinud mailma fisse. 1 Tess. 5, 21.

2. Sest peate teie Jummala Waimo tundma: igga waim, kes tunnistab, et Jesus Kristus on lihha fisse tulnud, se on Jummalaft. 1 Kor. 12, 3.

3. Ja ei úkski waim, kes ei tunnista Jesust Kristust lihha fisse tulnud olletwad, ei olle se Jummalaft; ja se on Kristusse wastase waim, kedda teie ollete kuulnud tullewad, ja nüüd on ta jo mailmas.

4. Teie ollete Jummalaft, lapsokesfed, ja ollete neid árrawoitnud, fest surem on se, kes teie sees on, kui se, kes mailmas on. 2 Kunn. 6, 16.

5. Nemmad on mailmaft, sepárraft rákitwad nemmad mailmaft, ja mailm kuleb neid.

6. Meie olleme Jummalaft; kes Jummalat tunneb, se kuleb meid, kes ei olle Jummalaft, se ei kule meid mitte; sest tunneme meie tõe waimo, ja ekfitusse waimo. Joan. 8, 47.

7. Mo armad, armastagem teine teist, sest armastus on Jummalaft, ja iggaüks, kes armastab, se on Jummalaft sündinud, ja tunneb Jummalat.

8. Kes ei armasta, se ei olle Jummalat mitte tunnud; sest Jummal on armastus. 1 Kor. 8, 3.

9. Ses on Jummala armastus awwalikkuks sanud meie sees, et Jummal on omma ainosündinud Poega mailma fisse lákkitanud, et meie temma lábbi peame ellama. Joan. 3, 16.

10. Ses on se armastus, ei mitte, et meie olleme Jummalat armastanud, waid et temma meid on armastanud, ja omma Poia lákkitanud leppitamiseks meie pattude eest. Kolosf. 1, 20.

11. Mo armad, et Jummal meid nenda on armastanud, siis peame meie ka teine teist armastama. Joan. 15, 12. 13.

12. Ükski ei olle ial Jummalat näinud. Kui meie teine teist armastame, siis jääb Jummal meie sisse, ja temma armastus on täieks sanud meie sees.

13. Sest tunneme meie, et meie temma sisse jäme, ja temma meie sisse, et ta meile ommast Waimust on annud. p. 3, 24. 1 Kor. 2, 12.

14. Ja meie olleme näinud, ja tunnistame, et Jssa on Poega läkkitanud mailma önnistegjaks. p. 1, 2. 3. Joan. 1, 14.

15. Kes ial tunnistab, et Jesus on Jummala Poeg, selle sisse jääb Jummal, ja temma Jummala sisse.

16. Ja meie olleme tunnud ja usknud sedda armastust, mis Jummalal on meie wasto.

(Epistel esimesse Pühhapäwast pärrast kolmaino Jummala Pühha.)

Jummal on armastus, ja kes armastusse sisse jääb, se jääb Jummala sisse, ja Jummal temma sisse.

17. Ses on armastus täieks sanud meie jures, et meil woiks julgust olla kohto päwal, sest, otsego temma on, nenda olleme ka meie sesinnatses mailmas.

18. Kartust ei olle mitte armastusses, waid täis armastus aiab kartust wälja, sest kartusse on wallo; agga kes kardab, se ei olle mitte täieks sanud armastusses. 2 Tim. 1, 7.

19. Armastagem tedda, sest ta on meid enne armastanud. Rom. 5, 8—10.

20. Kui kegi ütleb: Ma armastan Jummalat, ja wihkab omma wenna, se on wallelik; sest, kes ei armasta omma wenda, kedda ta nääb, kuida se woib Jummalat armastada, kedda temma mitte ei nä? p. 2, 4. 11.

21. Ja sesinnane kässo sanna on meil temmalt, et se, kes Juminalat armastab, se peab ka omma wenna armastama.]

5. Peatük.

Üige usso wäest, kassust, ja wisidest.

Iggaüks, kes ussub, et Jesus on Kristus, se on Jummalast sündinud, ja iggaüks, kes sedda armastab, kes tedda on sün-

nitanud, se armastab ka sedda, kes temmast on sündinud. Joan. 1. 12. 13.

2. Sest tunneme meie, et meie Jummala lapsed armastame, kui meie Jummalat armastame, ja temma kässosannad peame.

3. Sest se on Jummala armastus, et meie temma kässosannad peame, ja temma kässosannad ei olle mitte rasked.

Joan. 14, 23. 24. Matt. 11, 30.

(Epistel essimessel Pühhapäwal pärrast Kristusse üllestousmisse Pühha.)

4. Sest keik, mis Jummalast on sündinud, woidab mailma ärra, ja meie usk, se on se woimus, mis mailma on ärrawoitnud. Joan. 16, 33.

5. Kes muido on, kes mailma ärrawoidab, kui agga se, kes ussub, et Jesus Jummala Poeg on.

6. Se on sesamma, kes tulleb wee ja werre läbbi, Jesus, se Kristus, ei mitte weega ükspäinis, waid wee ja werrega. Ja Waim on, kes tunnistab, et waim on tödde. Joan. 19, 34. 35.

7. Sest kolm on, kes tunnistawad taewas, Issa, Sanna ja pühha Waim, ja need kolm on üks: Matt. 28, 19.

8. Ja kolm on, kes tunnistawad Ma peäl, Waim, ja wessi ja werri, ja need kolm on - ühheks tunnistusseks.

9. Kui meie innimeste tunnistust wastowöttame, siis on Jummala tunnistus surem, sest se on Jummala tunnistus, mis temma on tunnistanud ommast Poiast. Joan. 8, 17. 18.

10. Kes ussub Jummala Poia sisse, sel on tunnistus ennese sees; kes ei ussu Jummalat, se on tedda wallelikkuks teinud, sest temma ei olle mitte usknud sedda tunnistust, mis Jummal on tunnistanud ommast Poiast.

Rom. 8, 16. Joan. 3, 36.

11. Ja se on se tunnistus, et Jummal meile on iggawest ello annud, ja sesamma ello on temma Poia sees. Joan. 1, 4.

12. Kellel se Poeg on, sellel on ello, kellel Jummala Poega ei olle, sellel ei olle sedda ello mitte.]

13. Sedda ollen ma kirjotanud teile, kes teie ussute Jummala Poia nim-

me sisse, et teie peate teädma, et teil iggawenne ello on, ja et teie peate uskma Jummala Poia nimme sisse. Joan. 20, 31.

14. Ja se on se julgus, mis meil on temma pole, kui meie middagi pallume temma tahtmisse järrele, siis kuleb temma meid.
p. 3, 22. Ebr. 4, 16.

15. Ja kui meie teame, et ta meid kuleb, mis meie ial pallume, siis teame meie, et meie same need pallumissed, mis meie temmalt olleme pallunud.

16. Kui kegi nääb omma wenda patto teggewad, üht patto, ei mitte surmaks, se peab Jummalat palluma, siis annab temma sellele ello, se on, neile, kes ei te patto surmaks; üks pat on surmaks, selle eest, ei ütle minna mitte, et kegi peab palluma.

17. Keik üllekohhus on pat; ja sedda patto on mis ei olle surmaks. p. 3, 4.

18. Meie teame, et ükski, kes Jummalast on sündinud, ei te mitte patto, waid kes Jummalast on sündinud, se hoiab ennast, ja se tigge ei putu temmasse mitte.
p. 3, 9. 2 Tess. 3, 3.

19. Meie teame, et meie Jummalast olleme, ja keik mailm seisab kurjusses.
Ewes. 2, 2. p. 6, 12.

20. Agga meie teame, et Jummala Poeg on tulnud, ja on meile mojstust annud, et meie tunneme sedda tössist, ja meie olleme selle tössise sees, temma Poia Jesusse Kristusse sees; sesinnane on se tössine Jummal, ja se iggawenne ello.

21. Lapsokessed, hoidke woöra jummalatte eest. Amen.

Joannesse essimesse Ramato Ots.

Apostli Joannesse teine Ramat.

Ühhe jummalakartlikko emmanda wisid.

Joannes, se wannem, lákkitab terwit, selle árrawallitsetud emmandale, ja temma lastele, kedda ma armastan tõe sees, ja ei mitte minna úksi, waid ka keik, kes tõt on tunnud;

2. Se tõe pärrast, mis meie sisse jääb, ja meie jures peab ollema iggaweste.

3. Teiega olgo arm, hallastus, rahho Jummalast Issast, ja Issandast Jesussest Kristussest, Issa Poiast, tões ja armastusses.

4. Minna ollen wägga römustud, et ma ollen leidnud sinno laste seast, kes tões käiwad, nenda kui meie Issalt olleme käsosanna sanud.

5. Ja nüüd pallun ma sind, emmand, ei mitte otsego kirjotaksin minna sulle ue käsosanna, waid sedda, mis meil algmisest on olnud, et meie teine teist peame armastama.

1 Joan. 4, 7.

6. Ja se on se armastus, et meie temma käsosanna järrel peame käima, se on se käsosanna, nenda kui teie algmisest ollete kuulnud, et teie ses peate käima.

1 Joan. 5, 3.

7. Sest paljo eksitajaid on mailma sisse tulnud, kes ei tunnista, et Jesus Kristus on tulnud lihhas; sesinnane on se eksitaja ja Kristusse wastane.

1 Joan. 2, 18.

8. Katske enneste ette, et meie árra ei kauta, mis eest meie olleme waewa näinud, waid et meie täit pálka kätte same.

Kol. 3, 4. Ebr. 10, 32.

9. Iggaühhel, kes úlleastub, ja ei jä mitte Kristusse öppetusse sisse sel ei olle Jummalat; kes Kristusse öppetusse sisse jääb, selsinnatsel on ni hästi Issa kui Poeg.

1 Joan. 2, 22. 23.

10. Kui kegi teie jure

tulleb, ja ei to ennesega sedda öppetust, sedda ärge wötke omma maiasse, ja ärge úttelge temma wasto: Terre. 2 Tess. 3, 6.

11. Sest kes temmale útleb: Terre, se saab temma kurja teggude osalisseks.

12. Mul olli paljo teile kirjotamist, agga ei ma tahtnud pabberi ja romatomustaga, waid ma lodan teie jure tulla, ja suud suud wasto teiega rákida, et meie röom woiks täis olla.

13. Sind terretawad sinno árrawallitsetud öe lapsed. Amen.

Joannesse teise Ramato Ots.

Apostli Joannesse kolmas Ramat.

Joannes kidab Kajusse pühha ello, et ta wodraid wastowötnud, ning kaebab Diotrewe peäle.

1. Joannes, se wannem, armsa Kajussele, kedda ma armastan töe sees.

2. Minno armas! ma sowin keigeennamiste, et sinno kässi woiks hästi käia, ja et sa terwe ollekssid, nenda kui hea járg on sinno hingega.

3. Sest ma ollen wägga römus olnud, kui wennad tullid, ja tunnistasid sinno tössidussest, nenda kui sinna töes käid.

4. Mul polle suremat ino kui sest, et ma kulen ommad lapsed töes käiwad. 1 Tess. 3, 7—9.

5. Minno armas, sa teed truiste, mis sa ial wendade ja wodraste wasto olled teinud,

6. Kes koggodusse ees on tunnistanud so armastussest; kui sinna neid saad árrasaatnud, nenda kui Jummala ees kohhus on siis teed sa hästi.

7. Sest temma nimme pärrast on nemmad wäljalainud, ja ei olle paganatte käest ei middagi wötnud.

8. Sepärrast peame mei

nisugguſed wastowõtma, et meie tõe abbimehhed woikſime olla.

9. Ma ollen koggodusſele kirjotanud; agga Diotrewes, kes nende seas pũab ũllem olla, ei wõtta meid mitte wasto.

10. Sepärrast, kui ma tullen, siis tahhan ma temma mele tulletada need teud, mis ta teeb, ja lobhiſeb kurja sannadega meie wasto, ja pollegi sega rahhul; ei wõtta ta isse wende wasto, ja kelab neid, kes tahtwad wastowõtta, ja lükkab neid koggodusſest wälja.

11. Minno armas, ärra wõtta kurja, waid hea wisi järrele ellada; kes head teeb, se on Jummalast, agga kes kurja teeb, se ep olle Jummalat näinud.

Laul. 37, 27. 1 Joan. 3, 6. 9.

12. Demetriusſele antakse tunnistuſt keikist, ja tõest enneſest, ja meiegi tunnistame ka, ja teie teate, et meie tunnistus tõssi on.

Joan. 19, 35.

13. Mul olleks paljo kirjotamist; agga ei ma tahha ramatomusta ja sullega sinnule kirjotada.

14. Agga ma lodan pea sind nähha sada, ja meie tahhame suud suud wasto rãkida.

15. Rahho olgo sulle; sulle lãkkitawad terwist sõbrad; terreta sõbrad nimme pärrast.

Joannesse kolmandama Ramato Otſ.

Apoſtli Paulusse Ramat

Ebrea Rahwale kirjotud.

1. Peatük.

Kristus on Jummala Poeg, ja ũllem kui keik inglid, ja muud lomad.

Kui Jummal ennemuiste mittokord ja mitmel kombel wannemille prohwetide lãbbi on rãkinud, siis on temma neilsinnatsil wiimsil päiwil meile rãkinud Poia lãbbi,

tussega on ehhitud otsego kroniga, se on Jesus, kes ürrikesseks aiaks alwemaks on sanud kui inglid surma kannatamisse pärrast, et ta Jummala armo läbbi iggaühhe eest piddi surma maitsma. Wll. 2. 8. 9.

10. Sest se olli selle kohhus, kelle pärrast keik ja kelle läbbi keik asjad on, kes paljo lapsi au sisse wiib, et ta nende önnistusse üllema sataja kannatamiste läbbi piddi täieks teggema. Joan. 1, 3. Rom. 11, 36.

11. Sest ni hästi se, kes pühhitseb, kui need, kedda pühhitsetakse, need on keik ühhest; sepärrast ei häbbene temma mitte, neid wendeks nimmetades,

Joan. 20, 17.

12. Kui ta ütleb: Ma tahhan sinno nimme omma wendadele kulutada, kesk koggodusse sees tahhan ma sulle kitust laulda.

Laul. 22, 23.

13. Ning ta: Ma tahhan temma peäle lota; ning ta: Wata, siin ollen minna ja need lapsokessed, mis mulle Jummal on annud. Laul. 18, 3. Jes. 8, 18.

Et nüüd lapsokessed lihha ja werre ossalissed on, otse nenda on temma ka isse sest ossa sanud, et ta piddi surma läbbi sedda, kel syrma üle woimus olli, se on kurratit, tühjaks teggema, 2 Tim. 1, 10.

15. Ja leppitades ärrapeästma neid, kes surma kartusse pärrast keige ello aia sullase pölwes ollid

Laul. 102, 21. Luk. 1, 74.

16. Sest ta ei wõtta polegi inglide suggu enneselle, waid Abraami, innimesse suggu wõttab temma enneselle.

17. Sepärrast piddi ta keikis wendade sarnatseks sama, et ta piddi armolinne ja ustaw üllempreester ollema neis asjus, mis Jummala ees on teggemist, rahwa pattud ärraleppitada. v. 2, 15. Wll. 2, 7.

18. Sest mis sees temma isse on kannatanud ja kiusatud, selle sees woib temma neid, kedda kiusatakse, aidata. v. 5, 2.

3. Peatük.

Kuida Kristusse, selle ne seädusse üllemapreestri, sanna peab kuulma.

Sepärrast, pühhad wennad, kes teie taewasest kutsmisest ollete ossa

ſanud, pange tähhele ſedda apoſtlit ja üllematpreeſtrit, Jeſuſt Kristuſt, kedda meie üllestunnistame,
v. 4, 14. v. 7, 26. 27. v. 8, 1.

2. Kes ustaw on ſelle wasto, kes tedda on ſeädnud, nenda kui ka Moſes olli keiges temma koias.
4 Moſ. 12, 7.

3. Seſt ſeſinmane on ſuremа au wäärt petud kui Moſes; nenda kui sel, kes kodda on walmistanud, ſurem au on kui koial. Sak. 6, 12.

4. Seſt igga kodda walmistakſe ühheſt; agga ſe, kes keik on walmistanud, ſe on Jummal.

5. Ja Moſes olli kül ustaw keiges temma koias, otſego ſullane, nende asjade tunnistusſeks, mis piddi räkitama;

6. Agga Kristus nenda kui Poeg temma koia üle, kelle kodda meie olleme, kui meie julguſt ja lotusſe kiitlemiſt otſani kindlaste peame. Ewef. 2, 22.

7. Sepärraſt, nenda kui pühha Waim ütleb: Tänna, kui teie temma heält kulete, Laul. 95, 7. 8. 9.

8. Siis ärge tehke ennete ſüddamid mitte kowwaks, nenda kui wihhastamiſſe aial, kiuſatuſſe päwal kõrbes ſündis,

9. Kus teie wannemad mind kiuſanud; nemmad on mind läbbi katſunud, ja minno teud nellikümmend aastat näinud.
2 Moſ. 17, 7.

10. Sepärraſt ollin ma wihhane ſelle ſuggu peäle, ja ütleſin: Nemmad ekſiwad ikka ſüddamega; agga minno wiſiſid ei olle nemmad mitte moiſtnud.

11. Sepärraſt wanduſin minna ommas wihhas: Nemmad ei pea mitte mo hingamiſſe ſiſſe ſama.

12. Siis katſke, wennad, et wahheſt kellegi ſees teie ſeaſt kurja uſkmatta ſüddant ei olle, mis ellawaſt Jummalaſt wõttab ärratagganeda. 5 Moſ. 29, 18.

13. Waid maenitſege teine teiſt iggapääw ni kaua, kui tännapääw nimmetakſe, et ükſki teie ſeaſt kowwaks ei ſa patto pettuſſe läbbi.

14. Seſt meie olleme Kristuſſeſt oſſa ſanud, kui meie ſedda kindla lo-

tusse hakkatust otsani kindlaste kinni peame.

15. Senni kui öölдakse: Tännapääw, kui teie temma heält kulete, siis ärge tehke enneste süddamid mitte kowwaks, nenda kui wihhastamisse aial sündis.

16. Sest monningad, kes sedda ollid kuulnud, wihhastasid tedda, agga ei mitte keik, kes Egiptusse maalt wäljaläksid Mosesse läbbi.

17. Agga kelle peäle on ta nellikümmend aastat wihhane olnud? Eks nende peäle, kes patto teinud, kelle kehhad kõrbes mahhalangsid?

18. Agga kellele wandus temma, et nemmad ei piddand temma hingamisse sisse sama, muido kui neile, kes ei wõtnud sanna kuulda? 4 Mos. 14, 30.

19. Ja meie näme, et nemmad omma uskmatta süddame pärrast ei woind sisse sada. 5 Mos. 1, 28.

4. Peatük.

Kuida sannakuulmisse läbbi Kristusse hingamisse sisse saab.

Sepärrast kartkem, et meie sedda teostust

senna sisse salwad, ja, kellele need head sannumed esmalt kulutati, need ei olle mitte senna sisse samud omma sannakuulmatta südame pärast;

7. Siis märab temma jälle ühhe päwa tännapäwaks, kui temma Taweti läbbi ütleb, ni pitka aia pärast: (nenda kui ööldud on) Tänna kui teie temma heäle kulete, siis ärge tehke enneste südamid mitte kowwaks.

p. 3, 7.

8. Sest kui Josua neid olleks hingamisse sisse saatnud, siis ei olleks temma pärast sedda ühhest teisest päwast mitte räkinud.

5 Mos. 31, 7.

9. Sepärast on Jummala rahwal weel üks hingamisse aeg ees.

10. Sest kes temma hingamisse sisse on sanud, se hingab ka isse ommast teggudest, otsekui Jummal ommast teggudest.

11. Sepärast joudkem sesamma hingamisse sisse minna, et üksti sesamma annapölgmisse kombe sisse ei lange.

12. Sest Jummala sanna on ellaw, ja wäggew, ja terrawam, kui ükski kahheterrane mook, ja tungib läbbi, senni kui ta löhhub hinge ja waimo, ka liikmede soned ja üdi ja on möttede ja südame nouude ärramoistja;

13. Ja üksti loom ei olle temma ees näggematta, waid keik on paljas ja awwalik temma silma ees, Kellest meie rägime.

14. Et meil nüüd üks suur üllempreester on, Jesus Jummala Poeg, kes taewad läbbi on läinud, siis piddagem kinni sest tunnistamisest.

15. Sest meil polle üllematpreestrit, kel ei peaks ärrast meelt ollema meie nödruste pärrast, waid kes keikis on kiusatud otsego meie, siiski ilma pattota.

p. 2, 17.

16. Sepärrast läkki nüüd julgusega armo aujärje jure, et meie hallastust same, ja armo leiame sel aial, kui meil abbi tarwis on.

1 Joan. 3, 21.

5. Peatük.

Mis wahhe üllemapreestri Aaroni ja Kristusse wahhel on.

Sest igga üllempreester, kedda innimeste seast

woetakse, tedda pannakse innimeste eest nende asjade ülle, mis Jummala ees on teggemist, et ta peab ohwrima andi ja ohwrid pattude eest;

2. Kel woiks tassane meel olla nende wasto, kes rummalad on, ja eksiwad, sepárrast et ka temma ennese ümber nödrus on.
p. 4, 15.

3. Ja selle párrast peab temma, kui rahwa eest, nenda ka isse ennese eest ohwrima pattude eest.

4. Ja ükski ei wötta ennesele isse sedda auustust, waid kedda Jummalast ka kutsutakse, otsekui Aaron. 2 Mos. 28, 1.

5. Nenda ei olle ka Kristus ennast isse auustanud, üllemaks preestriks sada, waid kes temma wasto on rákinud: Sinna olled minno Poeg, tánna ollen ma sind sünnitanud.
Laut. 2, 7.

6. Nenda kui temma ka teises paikas útleb: Sinna olled preester iggawes-te Melkisedeki wisi járrele. Laut. 110, 4.

7. Sesamma on ohwrinud omma lihha páiwil palwesid, ja allandikkuid pallumissi, wágga sure kissendamisse ja silmawee-ga sellele, kes tedda surmast wois peásta, ja temma palwed on ka kuuldud sepárrast, et ta Jummalat kartis.

8. Ja et ta kül Poeg olli, ommeti on temma sest, mis ta on kannatanud, sannawötmist öppinud.

9. Ja kui ta keik sai löppetanud, on temma keikile, kes temma sanna kuulwad, iggawesse önnistusse satajaks sanud,

10. Ja on Jummalast nimmetud üllemaks preestriks Melkisedeki wisi járrele.

11. Kellest meil paljo olleks rákimist, agga se on raske árraselletada, sepárrast et teie laisaks láinud kuulma. Joan. 16, 12.

12. Sest teilegi, kes teie aia polest piddite öppetajad ollema, láhháb jálle tarwis, et teid peab öppetama, mis Jummala sannade essimessed táhhed on; ja teie ollete nende arrolisseks sanud, kellele pima tarwis láhháb, ja ei mitte kowwa roga. 1 Kor. 3, 1. 2.

13. Sest iggaúks, kel pima tarwis on, ei moista öiete öigusse sanna; sest ta on wäeti.

14. Agga, kes täieste waggad on, neile tähhäb kowwa roga tarwis, kellel saggeda öppimisse läbbi walmistud meled on, et nemmad woiwad ärraarwada, mis hea ja kurri on.

6. Peatük.

Maenitsus, et ei pea Kristussest ärratagganema, waid kindlaste temma pole hoidma.

Sepärrast tahhame meie Kristusse essimest öppetust nenda jätta, ja täiema öppetusse pole nouda, ei mitte jälle mele parrandamisse allust panna surno teggudest, egga hakkada ussust Jummala sisse,

2. Egga ristmisse öppetusse, kätte peälepannemisse, surnutte üllestousmisse ja iggawesse kohto allust panna.

3. Ja sedda tahhame meie tehha, kui Jummal lubba annab.

1 Kor. 4, 19. Jak. 4, 15.

4. Sest neid, kes ükskord on olnud walgustud, ja taewast andi maitsnud, ja pühhast Waimust ossa sanud,

p. 10, 26. 2 Peetr. 2, 20.

5. Ja kes Jummala hea sanna, ja tullewa ilma wägge on maitsnud,

1 Peetr. 2, 3.

6. Ja on ärratagganenud, ei neid woi ueste sata meleparrandamisse pole, sest et nemmad isseennestele kahjuks Jummala Poega risti löwad, ja naeruks pannewad.

7. Sest se Ma, mis sedda wihma joob, mis saggedaste temma peäle tulleb, ja tarwilist rohto kaswatab neile, kes sedda ka harriwad, se saab önnistust Jummalalt.

Jes. 55, 10. 11.

8. Agga mis kibbowitso ja ohhakaid kaswatab, se on kölwato, ja ärraneedmisse liggi, mis wimaks ärrapölletakse.

9. Agga, mo armad, meie lodame parremat luggu teie jures ollewad, ja mis önnistussega kokkosünnib, ehk meie kül nenda rägime.

10. Sest Jummal ei olle mitte üllekohtune, et ta peaks ärraunnustama teie

teggo, ja sedda armastusse waewa, mis teie ollete näinud temma nimme pärrast, kui teie pühha rahwale abbiks ollite, ja wecl abbiks ollete.
Rom. 3, 4. Matt. 10, 42.

11. Agga meie himmustame sedda, et iggaüks teitist seddasamma hoolt wõttaks üllesnäidata julge lotusse kinnitamisseks otsani; p. 3, 6. 14.

12. Et teie mitte laisaks ei lähhä, waid nende wisi järrele tete, kes sedda usso ja pitkamele lábbi pärriwad, mis on tootud.
p. 12, 1.

13. Sest kui Jummal Abraamile tootas, et ühtegi suremat tedda ei olnud, kelle jures ta olleks piddand wanduma, siis wandus temma issenesse jures, 1 Mos. 22, 16. 17.

14. Ja útles: Tõest ma tahhan sind wägga õnnistada, ja sind wägga siggitada.

15. Ja nenda otis temma pitkamelega, ja sai tootust kätte. p. 11, 9. Jak. 5, 7.

16. Sest innimesed wanduwad kül ühhe surema jures, ja wanne teeb neile keige wastoräkimisse peäle otsa kinnitamisseks.

17. Kui Jummal nüüd tootusse pärriattele rohkeminne tahtis üllesnäidata, et temma nou mitte ei ligu, siis on temma wandega senna wahhele tulnud:

18. Et kahhe asja lábbi, mis ei ligu, mis pärrast Jummal ei wõi walletada, kindel tröstiminne peaks ollema meil, kes meie ruttame sedda ettepandud lotust kätte saada,
Tit. 1, 2.

19. Mis meil on otsego hinge ankur, mis kindel ja kowwa on, ja lähhäb selle wahhetekki seestpiddise paiga sisse:
p. 10, 20. 2 Mos. 26, 33.

20. Kuhho, kui eeljoosia, meie eest on sisse läinud Jesus, kes Melkisedeki wisi järrele on üllemaks preestriks sanud igaweste. p. 4, 14.

7. Peatük.

Kristust arwatakse Melkisedekiga ühe.

Sest sesinnane Melkisedek olli Salemi kuningas, keigekörgema Jummala preester, kes Abraami wasto tulli, kui ta kuningad sai mahh

lõnud ja taggasi tulnud, ja õnnistas tedda,
1 Mos. 14, 18.

2. Kellele ka Abraam keikist kümnest jaggas. Esmalt selletakse tedda ärra õigusse kunningaks; agga pärrast on temma ka Salemi kunningas, se on rahho kunningas,

3. Issata, emmata, kelle waimemad ei olle teâda, kellel ei olle päwade algmist, egga ello otsa; agga temma on Jummala Poia sarnatseks arwatud, ja jääb preestriks iggaweste.

4. Agga waatke, kui suur sesinnane on, kellele ka Abraam, se peawannem, on kümnest annud sagist.

5. Ja kes Lewi lastest preestri ammeti sawad, neil on käsosanna kümnest wõtta kässo järrele rahwa käest, se on, omma wendade käest, ehk kül nemmadke Abraami niudist on wälja tulnud.
5 Mos. 14, 28. 29.

6. Agga se, kelle sugunende sekka ei arwata, se on Abraami käest kümnest wõtnud, ja tedda õnnistanud, kel tootussi olli.
1 Mos. 14, 19. 20.

7. Agga ilma wastorâkimatta on se, et sedda alwemat sest üllemast õnnistakse. Matt. 3, 14.

8. Ja siin wõtwad kül need innimesed, mis surrewad, kümnest; agga seâl wõttab se, kel tunnistust on, et ta ellab.

9. Ja et ma nenda ütlen: Abraami lâbbi on ka Lewi, kes kümnest wõttab, kümnest maksnud:

10. Sest ta olli weel issa niusis, kui Melkisedek temma wasto tulli.

11. Kui nüüd Lewitide preestriammet olleks joudnud keik täieste korda sata, (sest selle al on rahwas käsko sanud) mis siis weel tarwis olleks õõlda, et teine preester Melkisedeki wisi järrele piddi tousma, ja ei mitte Aaroni wisi järrele? 5. 18. 19. Kal. 2, 21.

12. Sest kui preestriammet ümberwahhetakse, siis lâhhâb tarwis, et ka kässo ümberwahhetaminne sünnib. p. 8, 7.

13. Sest kellest need asjad õõldakse, se on teise sugguarro pärralt, kust weel ükski ei olle altari jure sanud.

14. Sest se on awwalik, et meie Issand Juda sugguarrust on tousnud, kelle sugguarro wasto Moses ei olle middagi räkinud sest preestriammetist.
1 Mos. 49, 10. Jes. 11, 1.

15. Ja se on weel ennam awwalik, kui üks teine Melkisedeki sarnane preester touseb,

16. Kes ei olle lihhalikko käsosanna mööda preestriks sanud, waid lõpmatta ello wägge mööda.

17. Sest ta tunnistab: Sinna olled preester iggaweste Melkisedeki wisi järrele, v. 3, 6. Kaul. 110, 4.

18. (Sest endine käsosanna kautakse, et se nõdder ja kõlwato olli.
Kal. 4, 9. Rom. 8, 3.

19. Sest käsk ei olle middagi täieste korda saatnud, waid se, mis parramat lotust sadab, mis lähhi meie Jummala liggi woime sada.)

20. Ja peälegi weel, ei mitte ilma wandeta.

21. Sest need on ilma wandeta preestriks sanud, agga sesinnane wandega selle lähhi, kes temma wasto ütleb: Issand on wandunud, ja temma ei lähhä sedda mitte kahhetsema: Sinna olled preester iggaweste Melkisedeki wisi järrele. Kaul. 110, 4.

22. Ni paljo parreme seädusse käemehheks on Jesus sanud.

23. Ja teisi on kül paljokes preestriks on sanud, sepärrast et surma lähhi neid keeldi jämast.

24. Agga selsinnatsel on sepärrast, et ta iggaweste jääb, ilmalõpmatta preestriammet;

25. Sepärrast woib temma ka allati ja täieste önsaks tehha neid, kes temma lähhi Jummala jure tullewad, ja ellab ikka selle et ta nende eest pallub.
1 Joan. 2, 1.

26. Sest sesuggune ülempreester läks meile tarwis, kes piddi ollema pühha, ilmasüta, puhhas, pattustest ärralahhutud, ja kõrgem kui taewad;

27. Kel ei olle tarwis iggapääw, nenda kui ülemilpreestril, essite omma pattude eest ohwrid wiia, pärrast rahwa pattude eest; sest sedda on temma ükskord teinud, kui ta il-

seennast risti külge üllendas.

28. Sest käsk seab innimessi üllemaks preestriks, kel nódrus on; agga se wande sanna, mis pärrast käsko on ööldud, seab Poega, kes iggaweste keik täieste korda sadab.

v. 5, 1. 2. 9.

8. Peatük.

Kristusse preestriammet arwatakse ühte Lewitide preestriammetiga.

Agga se on se peatük neist asjust, mis räkitakse: Meil on nisuggune üllempreester, kes istub parramal käel sure aujärje peäl taewas, v. 4, 14.

2. Kui pühha asjade, ja selle tõsisse telgi ammeti tener, mis Jummal on üleslönud, ja ei mitte innimenne.

3. Sest igga üllempreester pannakse ohwerdamandi ja ohwrid; sepärrast lähhäb ka selsinnatsel middagi tarwis, mis ta woib ohwerdada.

4. Sest kui temma nüüd Ma peäl olleks, ei ta siis olleks preester, sepärrast et neid preestrid on, kes kässo järrele andi ohwerdawad,

5. Kes taewaste asjade märki ja warjo jures teniwad, nenda kui Jummalast Mosesele ööldi, kui ta telki piddi walmistama; sest temma ütles: Katsu, et sa keik teed selle kuio järrele, mis sulle mäe peäl on näidetud. 2 Mos. 25, 40.

6. Agga nüüd on temma sedda kallimat ammetit sanud, sedda parrema seädusse wahhemees temma ka on, mis ka parrematte tootuste peäl on seätud.

7. Sest kui esimenne olleks laitmatta olnud, siis ei olleks teisele asset otsitud.

8. Sest ta laidab sedda, ja ütleb neile: Wata, päwad tullewad, ütleb Issand, ja ma tahhan Israeli sugguga ja Juda sugguga uut seädust tehha; Jer. 31, 31.

9. Ei mitte selle seädusse järrele, mis ma nende wannemattega ollen teinud sel päwal, kui ma neid kätpiddi wõtsin, neid Egiptusse maalt wäljasata; sest et nemmad ei olle minno seädusse sisse jänud, siis ei minnagi olle

neist holinud, útleb Issand. 2 Mos. 19, 5. n. t. s.

10. Sest se on se seádus, mis minna Israeli sugguga tahhan seáda párrast neid páiwi, útleb Issand: Ma tahhan ommad kássud nende mele sisse anda, ja neid nende súddamesse kirjotada; ja ma tahhan neile Jummalaks olla, ja nemmad peawad mulle rahwaks ollema. Jes. 54, 13. Jer. 31, 33. 34.

11. Ja ei pea úkski omma liggimest öppetama, egga úkski omma wenda, ja útlema: Tunne Issandat; sest nemmad peawad mind keik tundma ni hásti nende pissokessed, kui nende sured.

12. Sest ma tahhan armolinne olla nende mitme úllekohto ja nende pattude wasto; ja nende úllekohto teggude peále ei tahha ma mitte ennam möttelda.

13. Et temma uut nimmetab, on ta essimest wannaks teinud; agga mis wannaks on láinud ja ellatand, se on kaddumisse liggi.

9. Peatúk.

Seádusse telk ja ohwrid on tähheks missuggune Kristus piddi ollema.

Essimessel telgil olli ka kúl ommad Jummala tenistusse kombed, ja ka ilmalik púhha asse.

2. Sest eesttelk olli walmistud, seál sees olli kúúnlajalg, ja laud, ja ettepannemisse leiwad; sedda nimmetakse púhhaks paigaks. 2 Mos. 25, 23. 31.

3. Agga teise wahhetekki tagga olli se telk, mis nimmetakse keigepúhhamaks paigaks; 2 Mos. 26, 33.

4. Seál sees olli kullane suitsetamisse pan, ja se seádusse laekas, mis keikipiddi kullaga olli karratud; seál sees olli kuldkruus, kus sees Manna olli, ja Aaroni kep, mis olli öitsnud, ja seádusse lauad. 2 Mos 16, 33. 4 Mos. 17, 10.

5. Agga seál peál ollid au Kerubid, kes seádusse laeka kane úlle warjasid; neist ei woi núúd iggaúhhest isseárranis rákida. 2 Mos. 25, 18. 2 Mos. 26, 34.

6. Agga kui need asjad nenda ollid walmistud, siis láksid kúl preestrid ikka eesttelgi sisse, ja saatsid

Jummala tenistussed korda. 4 Mos. 18, 3. n. t. s.

7. Agga teise sisse lähs agga ükskord aastas ülempreester ükši, ei mitte ilma werreta, mis temma ohwerdas omma ja rahwa rummalusse eest. 2 Mos. 30, 10.

8. Misga pühha Waim teäda andis, et se pühha asjade te weel ep olnud awwalikkuks sanud, ni kaua kui essimenne telk alles seisis.

9. Se olli ettetähhendaminne selleśinnatse aia peäle, millal andi ja ohwrid ohwerdakse, mis ei woind süddame tunnistusse polest sedda täieste korda sata, kes sedda tenistust „piddas,

10. Ukspäinis mitmesuguse roaga, ja jomaaiaga, ja mitmesugguse pesśemissega, ja lihha pühhitsemisse kombedega, mis parrandamisse aiaks ollid nende peäle pandud.

(Epistel wiendamal Pühhapäwal Paastus.)

11. Agga Kristus on tulnud, kui tullewatte hea asjade üllempreester ja ühhe suremа ja täiema telgi läbbi, mis ei olle kättega tehtud, se on, mis ei olle sedda wisi ehhitud,

12. Ja ei mitte sikkade egga wassikatte werre läbbi, waid omma werre läbbi, on temma ükskord senna pühha paiga sisse läinud, ja iggawest ärralunnastamist leidnud.

13. Sest kui härgade ja sikkade werri ja lehma tuhk, mis nende peäle, kes rojaseks sanud, ripputakse, pühhaks teeb lihha puhhastusseks:

14. Kui paljo ennam Kristusse werri, kes iggawesse Waimo läbbi ennast ise ilma wiggata Jummalale on ohwrinud, puhhastab teie süddame tunnistust surnuist teggudest, sedda ellawat Jummalat tenida. 1 Petr. 1, 19. 1 Joan. 1, 7.

15. Ja sepärrast on temma ue seädusse wahhemees, et need, kes on kutsutud, iggawesse pärrandusse tootust piddid sama, pärrast sedda kui Kristusse surm sai olnud ärralunnastamisseks neist eksitussist, mis essimesse seädusse al ollid.]

16. Sest kus wiimne

seädus on, seäl peab ka selle surma odctama, kes sedda seädust teeb.

17. Sest wiimne seädus seisab kindlaste, kui innimessed ärrasurnud, muido ei maksa temma ühtegi, kui se alles ellab, kes sedda on seädnud.

18. Sepärrast ei olle ka esssimenne seädus ilma werreta seätud. Matt. 26, 28

19. Sest kui Moses keik kässo sannad kässo järrele sai räkinud keige rahwa wasto, wõttis temma wassikatte ja sikkade werd, weega ja walwaka punnase willa ja isopiga, ja ripputas sedda sesamma ramato ja keige rahwa peäle,

20. Ja ütles: Se on se seädusse werri, mis Jummal teid on käsknud. 2 Mos. 24, 8.

21. Ja nendasammoti ripputas temma ka werd telgi ja keige Jummala tenistusse riistade peäle.

22. Ja pea keik tehhakse puhtaks werrega kässo järrele, ja ilma werre wallamatta ei sünni andeksandminne. 3 Mos. 17, 11. Ewes. 1, 7.

23. Sepärrast olli tarwis, et taewalikko asjade märgid nendega piddi puhtaks tehtama; agga taewasid asjo peab parremalle ohwridega kui nendesinnastega puhhastama.

24. Sest Kristus ei olle mitte senna pühha paiga sisse läinud, mis kättega on tehtud, mis on selle tõssise pühha paiga tähhendaminne, waid sinna taewa sisse, ennast nüüd näitma Jummala palle ees meie eest;

25. Ei mitte, et temma isseennast mitmekord piddi ohwerdama, nenda kui üllempreester igga aasta pühha paiga sisse läks wõõra werrega.

26. Muido olleks temma mitmekord piddand kannatama mailma assutamisest; agga nüüd on ta wiimsel mailma aial ükskord ilmunud, omma enese ohwri läbbi patte ärrakautada.

27. Ja otsego innimestele on seätud, ükskord surra, agga pärrast sedda kohhus; 1 Mos. 3, 19.

28. Nenda on Kristus

ükskord ohwerdud mitme pattud ärrawötta; teist korda peab tedda pattota nähtama neist, kes tedda ootwad önnistusseks.

10. Peatük.

Kristusse ohwer on paljo üllem, kui keik muud ohwrid.

Sest kässul on tullewatte hea asjade warri, ei mitte nende asjade kuio isse, ja ei woi polegi täieste korda sata neid, kes tullewad igga aasta ühhesugguste ohwridega, mis nemmad ühte puhko ohwerdawad.

2. Muido olleksid ohwrid mahhajänud, sepärrast et neil ühtegi süddame tunnistust ennam ei olleks pattust, kes Jummala tenistust piddawad, kui nemmad ükskord olleksid puhtaks tehtud.

3. Agga nende ohwride läbbi tulletakse pattud igga aasta mele.

4. Sest se ei woi olla, et härgade ja sikkade werri peaks pattud ärrawötma.
3 Mos. 16, 14. 18. Laul. 50, 13.

5. Sepärrast ütleb ta, mailma sisse tulles: Ohwri ja andi ei olle sinna tahtnud, agga ihho olled sa mulle walmistanud.
Laul. 40, 7.

6. Pölletamisse ohwrid ja ohwrid patto eest ei olle mitte sinno mele pärrast olnud.

7. Siis ütlesin minna: Wata, (kokkokeratud ramatusse on minnust kirjotud) ma tullen, oh Jummal! sinno tahtmist teggema.

8. Kui ta enne sai öölnud: Ohwri, ja andi, ja pölletamisse ohwrid, ja ohwrid pattude eest ei olle sinna tahtnud, need ei ollege mitte so mele pärrast, (mis kässo järrele tuakse.)

9. Siis ütles temma pärrast: Wata, ma tullen, oh Jummal! sinno tahtmist teggema. Siis kautab temma sedda essimest ohwritööd ärra, et ta sedda teist piddi kinnitama.

10. Sesamma tahtmisse läbbi olleme meie pühhitsetud ükskord Jesusse Kristusse ihho ohwri läbbi.
p. 9, 12 28.

11. Ja igga preester seisis kül, ja tenis ommas ammetis iggapääw, ja

ohwerdas ühhesugused ohwrid saggedaste, mis ei woi ial pattud ärrawõtta.

12. Agga temma, kui ta ühhe ohwri pattude eest sai ohwerdanud, istub iggaweste Jummala parrmal käel. p. 8. 1. Kaul. 110, 1.

13. Mis muud weel, kui et temma otab, senni kui temma waenlased temma jalge alluseks järjeks pannakse. 1 Kor 15, 25.

14. Sest ühhe ohwriga on Ta iggaweste täieste korda saatnud neid, kedda pühhitsetakse.

15. Agga sedda tunnistab meile ka pühha Waim; sest, pärrast sedda kui ta sai öölnud:

16. Se on se seädus, mis ma nendega tahhan tehha pärrast neid päiwi, ütleb Issand: Ma tahhan ommad käsud nende süddamette sisse anda, ja tahhan neid nende mele sisse kirjotada, p. 8, 8.

17. Ja ma ei tahha nende pattude, egga se peäle, mis nemmad kässo wasto on teinud, mitte ennam mõttelda. Jer. 31, 34.

18. Agga kus nende andeksandminne on, senna ei olle ennam ohwri patta eest tarwis.

19. Sepärrast, wennad, et meil nüüd julgus on, senna pühha paiga sisse minna Jesusse werre läbbi,

p. 4, 16. Joan. 14, 6. Ewes. 2, 18.

20. Mis ta meile on walmistanud ueks ja ellawaks teeks wahhetekki läbbi, se on, omma lihha läbbi,

Ewes. 2, 14. 16.

21. Ja et meil on üks suur preester Jummala koia ülle; p. 4, 14. 16.

22. Siis lähki senna jure tõsisse süddamega, kindlas usso julgusses, ja kui meie olleme ripputamisse läbbi puhhastud südame polest kurjast südame tunnistusseest,

Ewes. 3, 12.

23. Ja ihho polest puhta weega pestud; siis piddagem lotusse tunnistamist ilmatagganematta, (sest se on ustaw, ke sedda tootanud.) p. 4, 14.

24. Ja pangem teine teist tähhele, et meie teine teist armastusse ja hea teggude pole kihhutame; Joan. 13, 34.

25. Ja ärge jätkem mitte mahha omma kogg-

duſt, nenda kui monnel wiis on, waid maenitſegem teine teiſt, ja ſedda paljo ennam, et teie näte, ſedda päwa liggi tullewad; 1 Kor. 10, 11. Jak. 5, 8.

26. Seſt kui meie melega patto teme pärraſt ſedda, kui meie tõe tundmiſt olleme ſanud, ſiis ei jä ennam ohwrit ülle pattude eeſt; p. 6, 4. 4 Moſ. 15, 30.

27. Waid üks hirmus kohto ja tulliſe wihha ootminne, mis neid wastopannejaid peab ärraſöma.

28. Kes Moſesſe käſſoõppetuſt on ärrapölgnud, ſe peab ilma armota kahhe ehk kolme tunnistaja läbbi ſurrema.

29. Kui paljo kurjema nuhtlusſe arwate teie tedda wäärt ollewad, kes Jummala Poia jalgega tallab, ja ſeädusſe werd rojaſeks panneb, mis läbbi temma on pühhitſetud, ja kes armo Waimo teotab. p. 2, 3. p. 12, 25.

30. Seſt meie tunneme ſedda, kes ütleb: Kättemaksminne on minno pärralt, minna tahhan jälle kätte maksta, ütleb Iſſand; ja ta: Kül Iſſand moistab kohhut omma rahwa peäle. Rom. 12, 19.

31. Hirmus on, ellawa Jummala kätte langeda.

32. Agga tulletage enneste mele need endiſed päwad, millal teie ollete walgustud, ja ſuurt kannatamiſte woitlemiſt kannatanud, Wit. 1, 29. 30.

33. Ni häſti ſedda, et teie teotamiſte ja willetuſte läbbi ollete awwalikkult naeruks pandud, kui ka ſedda, et teie nende oſſamehhiks ollete ſanud, kelle käſſi nenda käib. Wil. 4, 14.

34. Seſt teil on ka minno wangipölwe pärraſt ärras meel olnud, ja ollete omma warra riſumiſt römoga ſallinud, ſepärraſt et teie teate, et teil iſſeennestes parrem warra on taewas, ja mis ikka jääb.

35. Ärge heitke nüüd mitte ärra omma julguſt, mis ſure palga ſaab.

36. Seſt kannatus läbhäb teile tarwis, et teie Jummala tahtmiſt tehhes woite tootuſt kätte ſada. Jak. 5, 7.

37. Seſt weel wägga wägga ürrikesſe aia pär-

raſt tulleb ſe, kes peab tullema, ja ei wiwi mitte.

38. Agga, kes usſuſt õige on, ſe peab ellama, ja kui kegi ärratagganeb, ſiis ei olle minno hingel temmaſt melehead.
Rom. 1, 17.

39. Agga meie ei olle mitte nende ſeaſt, kes taggane wad hukkaſamisſeks, waid nende ſeaſt, kes usſuwad hinge ärrapeäſtmisſeks.

11. Peatük.

Õigeſt usſuſt ja temma wäest.

Agga uſk on kindel lotus nende asjade peäle, mis weel odetakſe, ja nende asjade märkoandminne, mis ei nähta.
Joan. 20, 29.

2. Seſt ſelle lábbi on wannemad tunnistuſt ſanud.

3. Usſo lábbi moistame meie, et mailm Jummala ſanna lábbi on walmistud, et ſe, mis nähhakſe, on ſanud neiſt, mis ei nähta. Joan. 1, 10.

4. Usſo lábbi on Abel Jummalale üllemat ohwrit tonud, kui Kain, mis lábbi temma on tunnistuſt ſanud, et ta õige olli, kui Jummal temma andiſt tunnistas; ja ſeſamma lábbi rägib temma alles, et ta kül on ärraſurnud.
1 Moſ. 4, 4.

5. Usſo lábbi woeti Enokit ärra, et temma ei piddand ſurma näggema, ja tedda ei olle leitud, ſepärraſt et Jummal tedda ärrawõtnud; ſeſt ennego tedda ärrawoeti, on temmal ſe tunnistus olnud, et ta Jummala mele pärraſt on olnud. 1 Moſ. 5, 24.

6. Agga ilma usſota ei woi ükſki Jummala mele pärraſt olla; ſeſt kes Jummala jure tahhab ſada, ſe peab uſkma, et temma on, ja et ta tasſujaks ſaab neile, kes tedda otſiwad.
Jer. 5, 3.

7. Usſo lábbi on Noa, Jummalat kartes, laewa walmis teinud omma perre ärrapeäſtmisſeks, kui temma Jummalalt ſanna ſai neiſt asjuſt, mis weel ei olnud nähha, mis lábbi temma mailma hukkamoistis, ja ſai ſelle õigusſe pärriaks, mis usſo lábbi tulleb. 1 Moſ. 6, 8. n. t. ſ.

8. Usſo lábbi wõttis Abraam ſanna kuulda,

kui tedda kutſuti, ja wäljamiñna ſenna paika, mis ta piddi pärrandusſeks ſama, ja läks wälja, ja ei teädnud mitte, kuhho ta piddi ſama. 1 Moſ. 12, 1. 4.

9. Usſo lábbi on temma kui maialinne ellanud ſeál tootusſe maal, otſego woóral maal, ja on telkide ſees ellanud Iſaakiga ja Jakobiga, kes ka ollid ſelleſamma tootusſe pärriad. 1 Moſ. 14, 13. p. 35, 27.

10. Seſt temma otis ſedda liñna, kel allusſed on, kelle úllesehhitaja ja walmistaja Jummal on.

11. Usſo lábbi ſai ka Sara isſe rammo käima peále ſada, ja ta ſai lapſe úlle omma ea aia, ſeſt ta piddas tedda ustawaks, kes ſedda olli tootanud. 1 Moſ. 21, 2.

12. Sepárraſt on ka úhheſt, ja peálegi úhheſt árraellatand ihhuſt ni paljo ſündinud, kui taewa táhhed, ja kui liiw, mis merre áres, mis ilmaarwamatta. 1 Moſ. 15, 5. p. 22, 17.

13. Uskus on needſinnatſed keik árraſurnud, ja ei olle tootuſſi mitte kätte ſanud, waid nemmad on kaugelt neid náinud, ja nende peále julged olnud, ja neid terretanud, ja tunnistanud, et nemmad woóras ja maialisſed Ma peál on. Laul. 39, 13.

14. Seſt, kes ſedda útlewad, need andwad teáda, et nemmad ſedda ſündimisſe maad ſure holega tagga otſiwad.

15. Ja, kui nemmad weel ſelle peále ollekſid móttelnud, kuſt nemmad ollid wäljaläinud, ſiis olli jo nendel aega taggaſi pöörda.

16. Agga núúd iggatſewad nemmad parrema, ſe on, taewaſe Ma järrele; ſepárraſt ei olle Jummalal mitte häbbi neiſt, et ta ennaſt lasſeb nende Jummalaks húda; ſeſt ta on neile úhhe liñna walmistanud.

17. Usſo lábbi wiis Abraam Iſaakit ohwriks, kui tedda kiuſati, ja wiis ohwriks ſedda ainuſt, mis temmale ſündinud, kui temma jo tootuſſi olli wastowóetnud, 1 Moſ. 22, 1. n. t. ſ.

18. Kelle wasto olli rákitud: Iſaakis peab ſul-

le ſuggu nimmetadama. Rom. 9, 7.

19. Ja temma mõtles, et Jummal wäggew on ka ſurnuſt üllesärratama, ſepärraſt tõi temma tedda ka ühheks ettetähhendamiſeks taggaſi. Rom. 4, 17.

20. Usſo lähbi önnistas Jſaak tullewatte asjade peäle Jakobit ja Eſawit. 1 Moſ. 27, 28. n. t. f.

21. Usſo lähbi önnistas Jakob, kui ta ſurri, iggaühhe Joſepi poegadeſt, ja kummardas Jummalat omma keppi naial. 1 Moſ 48, 15. n. t. f.

22. Usſo lähbi tulletas Joſep, kui ta ſurri, Jsraeli laste wäljaminnemiſt omma mele, ja andis käsko omma lude pärraſt. 1 Moſ. 50, 24.

23. Usſo lähbi pandi Moſeſt warjule ommaſt wannemiſt kolm kuud, kui ta ſai ſündinud, ſepärraſt et nemmad näggid, tedda illuſa lapſe ollewad, ja ei kartnud mitte kunninga käsko. 2 Moſ. 2, 2.

24. Usſo lähbi ei tahtnud Moſes, kui ta ſuremaks ſai, et tedda piddi Warao tütre poiaks hütama, 2 Moſ. 2, 11. 12.

25. Ja wõttis ennemine Jummala rahwaga waewa nähha, kui ürrikesſe aia patto römo piddada,

26. Ja arwas Kristuſse teotuſt ſuremaks rikkuſeks, kui Egiptusſema warra; ſeſt temma watis tahſumisſe peäle.

27. Usſo lähbi jättis temma Egiptusſema mahha, ja ei kartnud mitte kunninga kange wihha, ſeſt ta olli julge ſelle peäle, kedda temma ei näinud, otſego olleks ta Tedda näinud. Ap. Teg. 7, 29

28. Usſo lähbi pidda temma Paſa ja werre ärrawallamiſt, et ſe, kes neid esſiti ſündinud ärratappis, neisſe ei piddand putuma. 2 Moſ. 12, 12. 13.

29. Usſo lähbi läksid nemmad punnaſeſt merest läbbi, otſego kuiwa maad mõda, mis Egiptusſe rahwas ka katſus tehha, ja uppus ärra. 2 Moſ. 14, 22.

30. Usſo lähbi langsid Jeriko mürid mahha, kui neid ſeitsmeſt päwaſt ſõdik ümberpirati. Joſ. 6, 20.

31. Usſo lähbi ei ſanud

se hoor Raab mitte hukka nendega, kes ei wõtnud sanna kuulda, kui ta need sallajad makulajad rahhoga wastowõttis. Jos. 2, 18.

32. Ja mis pean minna weel ütlema? sest aeg puduks mul, kui ma peaksin juttustama Kideonist, ja Parakist, ja Samsonist, ja Jehwtast, ja Tawetist, ja Samuelist, ja teistist prohwetidest,

33. Kes usso lábbi on kunningrikid árrawoitnud, õigust teinud, tootussi kátte sanud, loukoerte suud kinnipannud,

34. Tulle wágge árrakustutanud, mõõga terra eest árrapeásnud, nõdrusest rammo sanud, wággewaks sanud sõas, ja wõõraste leri pakko aianud.

35. Naesed on ommad surnud jálle sanud ülestousmisse lábbi; agga monningad on árrawennitud, ja ei olle árralunnastamist mitte wastowõtnud, sepárrast et nemmad parremat ülestousmist piddid sama.

36. Agga monningad on mitto naero ja piitsaside katsnud, ja peálegi wangipõlwe ja wangitorni.

37. Neid on kiwwidega wisatud, lõhki sagitud, kiusatud, mõõgaga surma sanud; sepárrast on nemmad lamba nahkas ja kitse nahkas maad lábbikáinud; nemmad ollid waesed ja waewatud, ja nende kässi káis kurjaste,

38. (Kelle mailm wáárt ei olnud) nemmad káisid kakspiddi kõrbedes, ja mággede peál, ja orgude sees, ja Ma aukude sees.

39. Ja needsinnatsed keik on usso lábbi tunnistust sanud, ja tootust ei olle nemmad mitte kátte sanud,

40. Et Jummal parremat asja meile olli enne árranáinud, et nemmad ilma meitta táieste ei piddand korda sama.

12. Peatük.

Maenitsus, et pead kannatama, ja Jummalat kartma.

Sepárrast, et meil ni suur hulk tunnistajaid meie ümber on kui pilwed, pangem meiegi mahha keik koormat, ja sedda patto, mis kõw-

waste meie ümber seisab, ja jooskem kannatusse lähbi sedda woido jooksmist, mis meile seätud;
Rom. 6, 4.

2. Ja wadagem Jesusse peäle, kes meie usso üllemsaatja ja löppetaja on, kes on risti kannatanud römo eest, mis temmale olli seätud, ja ei pannud sedda häbbi mikski, ja on istnud Jummala aujärje parramal polel. Jes. 53, 4. 7.

3. Sest pange sedda tähhele, kes nisuggust wastoräkimist pattusist enese wasto on kannatanud, et teie ärra ei wässi, ja omma hingedes nörgaks ei lähhä. Luk. 2, 34.

4. Teie ei olle weel mitte werrest sadik wasto pannud, patto wasto woiteldes;

5. Ja ollete sedda maenitsust ärraunnustanud, mis teile kui lastele ütleb: Mo poeg, ärra arwa mitte alwaks Jssanda hirmoandmist, ja ärra sa mitte nörgaks, kui sind temmast nomitakse.

6. Sest kedda Jssand armastab, sellele annab temma hirmo, agga ta pekssab igga poia, kedda ta wastowöttab. Ilm. 3, 19.

7. Kui teie hirmoandmist kannatate, siis pakkub Jummal ennast teile kui lastele; sest missuggune poeg on se, kellele issa hirmo ei anna?

8. Agga kui teie hirmoandmissest ilma ollete, kust keik on ossalisseks sanud, siis ollete teie wärdiad, ja ei mitte lapsed.

9. Pealegi on meile meie lihhased issad hirmotajaks olnud, ja nieie olleme neid kartnud, eks meie palio ennam ei tahha waimude Jssa sanna kuulda, ja ellada?

10. Sest teised on kül meile pissut aega enneste arwates hirmo annud; agga sesinnane annab meile hirmo meie kassuks, et meie temma pühhitsemist peame kätte sama.

11. Agga keik hirmoandminne, kui se ká on, ei sedda arwata römo waid kurbdusse ollewad; agga kül ta wimaks rahholiku öigusse kasso neile annab, kes se lábbi on hästi öppetud.

12. Sepärrast tösske jäb

le ülles laiſad käed, ja nörgad pölwed, Jes. 35, 3.

13. Ja tehke öiged raad omma jalgele, et ſe, mis lonkab, körwale ei lähhä, waid et ſe enneminne terweks ſaaks.

14. Noudke rahho keikidega tagga, ja pühhitſemiſt, ilma ſelleta ei ſa ükski Issandat nähha.
Rom. 12, 18. 2 Tim. 2, 22.

15. Ja katske, et ükski Jummala armuſt mahha ei jä, et ükski wihha juur ülles ei kaswa, ja tülli ei ſada, ja ſe lähbi mitto rojaſeks ei ſa;
5 Moſ. 29, 18.

16. Et ükski ei olle horapiddaja, ehk üllemcelne, nenda kui Eſaw, kes ühhe roa pärraſt omma eſſimesſe ſündimisſe öiguſt ärraandis.
Ewel. 5, 3. 1 Moſ. 25, 33.

17. Seſt teie teate, kui temma pärraſt ka tahtis önnistamiſt pärrida, ſiis on ta kui kölwato ärraheidetud; ſeſt ta ei leidnud kahhetſemisſe maad issa jureſt, ehk ta ſedda kül ſilma pisſarattega otſis.
1 Moſ 27. 34.

18. Seſt teie ei olle mitte ſelle mäe jure ſanud, mis kättega woib katſuda, ega tulle jure, mis pölleb, ei ämmarikko ega pimmedusſe, ega kurja ilma jure, 2 Moſ. 19, 12.

19. Ei pasſuna hellina ega ſelle ſammade heäle jure, mispärraſt need, kes ſedda kuulſid, palluſid, et nende wasto ſedda ſanna ei piddand mitte ennam rägitama. 2 Moſ. 20, 16.

20. (Seſt nemmad ei woinud ſedda mikte kannatada, mis kästi, ja kui üks lojus piddi mäe külge putuma, ſiis piddi ſedda kiwwidega ſurnuks wisſatama, ehk nolega mahhalastama. 2 Moſ. 19, 12. 13.

21. Ja ſe, mis nähti, olli ni hirmus, et Moſes ütles: Minna ollen ehmatand, ja wärriſen.)

22. Agga teie ollete Sioni mäe jure ſanud, ja elawa Jummala linna, taewaſe Jeruſalemma jure, ja mitme tuhhande ingli jure,

23. Nende eſſite ſündinud kokkotullemisſe ja koggodusſe jure, mis taewas on üllesskirjotud, ja Jummala jure, kes keikide kohtomoiſtja on, ja nende

des; sest teil polle sest mitte kasso. Mit. 2, 29.

18. Tehke palwed meie eest; sest meie olleme julged se peäle, et meil hea südame tunnistus on, ja tahhame keige asjade sees hästi ellada. 2 Kor. 1, 12.

19. Agga minna maenitsen rohkeminne sedda tehha, et mind sedda ussinaminne jälle teie kätte sadetakse.

20. Agga se rahho Jummal, kes surnust on wäljatonud sedda lammaste suurt karjast iggawesse seädusse werre läbbi, meie Issandat Jesust, Joan. 10, 11. 1 Petr. 2, 25.

21. Se walmistago teid keige hea teggude sees, temma tahtmist tehha, ja saatko teie sees sedda, mis temma mele pärrast on, Jesusse Kristusse läbbi; sellele olgo au iggaweste iggawesseks aiaks. Amen.

22. Agga, wennad, ma pallun teid, wõtke se maenitsemisse sanna heaks; sest minna ollen teile lühhidelt kirjotanud.

23. Teile olgo teäda, et meie wend Timoteus jälle lahti on, kellega, kui ta pea tulleb, minna teid tahhan nähha sada.

24. Terretage ommad juhhatajad ja keik, kes pühhad on. Teid terretawad need, kes Italia maalt on.

25. Arm olgo teie keikidega. Amen.

Ebrea rahwale kirjotud Italia maalt, Timoteusse läbbi.

Paulusse Ramato Otsa, mis Ebrea Rahwale kirjotud.

Apostli Jakobusse Ramat

Keige usklikkude heaks kirjotud.

1. Peatük.

Kannatust on tarwis willetsusses. Jummal on keige hea annette andja. Mõtliinnimenne ei pea ollema paljas kuulja, waid teggia uskus.

Jakobus, Jummala ja Issanda Jesusse Kristusse sullane, sowib rõmo neile kahheteistkümne suguarrule, mis laial ellawad.

2. Minno wennad, pange selgeks rõmuks, kui teie mitmesugguste kiusatuste sekka sattute,

3. Ja moistke, et teie usk, mis on läbbikatsutud, sadab kannatust. Rom. 5, 3.

4. Agga kannatusse tõ jágo otsani täieks, et teie woite olla täieste waggad ja ilmalaitmatta, ja et teil ühtegi ei pudu.

5. Agga kui kellelgi teie seast tarkust pudub, se pallugo Jummala käest, kes keikile ükspiddisest meleſt annab, ja ei hauguta, siis antakse sedda temmale.

Mark. 11, 24.

6. Agga ta pallugo uskus, ja árgo olgo mitte kahhe wahhel; sest kes kahhe wahhel on, se on merre laenede sarnane, mis tulest aetakse, ja kakspiddi heidetakse.

7. Sest sesamma innimenne árgo mõttelgo, et ta middagi Issanda käest saab.

8. Kakspiddise südddamega mees ei olle kindel ei ühhegi omma wisi sees.

9. Agga se wend, kes allandik on, kitelgo ommast surusseſt.

10. Agga, kes rikkas on, se kitelgo ommas allandusses, sest ta peab kui rohho õiekenne kadduma.

11. Sest päike touseb pallawaga, ja kuiwatab rohto árra, ja temma õieke puddeneb mahha, ja temma illo, mis peält olli nähha, kaub; nenda peab ka rikkas omma tede peál árranártsima.

12. Önnis on se mees, kes kiusatust kannatab, sest kui temma saab lábbikatsutud sanud, siis peab ta ello kroni sama, mis Jssand on tootanud neile, kes tedda armastawad.

Ilm. 2, 10. Luk. 22, 28. 29.

13. Árgo úttelgo úkski, kedda kiusatakse: Mind kiusatakse Jummalast, sest Jummal ei woi sada kurjaga kiusatud, ja temma isse ei kiusa keddagi kurjaga.

14. Agga iggaúks kiusatakse, kui ta omma ennese himmust wátakse, ja awwatelletakse.

15. Párrast kui himmo ennast wasto sanud, siis toob temma patto ilmale, agga kui pat saab táieste tehtud, siis súnnitab temma surma. Rom. 6, 23.

(Epistel neljandamal Pühhapáwal párrast Kristusse úllestousmisse Pühha.)

16. Árge eksige mitte, mo armsad wennad.

17. Keik hea andminne, ja keik táis and on úllewelt, ja tulleb mahha walguste Jssast, kelle jures ei olle muutmist egga wahhetamisse warjo.

18. Temma on meid súnnitanud omma tahtmisse järrele tõe sanna lábbi, et meie piddime kui úks esssunenne suggu ollema temma lomade seast.

Joan. 1, 13. 1 Petr. 1, 23.

19. Sepárrast, minu armad wennad, olgo igga innimenne nobbe kuulma, pitkalinne rákima, pitkalinne wihhale.

20. Sest innimesse wihha ei te mitte, mis Jummala tes õige on.

21. Sepárrast, heitke enneseest árra keik rojust ja kurjust, mis wágga palju on, ja wõtke tassase melega wasto sedda sanna, mis teie sisse on istutud, ja woib teie hinged önsaks tehha.]

Rom. 13, 12. Kolos. 3, 8.

(Epistel wiendamal pühhapáwal párrast Kristusse úllestousmisse Pühha.)

22. Agga olge sanna teggiad, ja ei mitte úkspáinis kuuljad, et teie wallemõtlemisse lábbi ennast ei petta.

23. Sest kui kegi on sanna kuulja, ja ei mitte teggia, se on selle mehhe sarnane, kes omma ihholik ko pallet peeglis katsub.

Luk. 6, 49.

24. Sest ta on ennast

katsmud, ja ärralainud, ja seddamaid ärraunnustanud, missuggune temma olli.

25. Agga kes wahhadusse täie kässo sisse kummardades watab, ja selle jure jääb, sesinnane ei olle mitte unnustaw kuulja, waid teo teggia, sesinnane on wast önnis omma teggemisses.

p. 2, 12. Joan. 13, 17.

26. Kui kegi teie seast arwab Jummala tenia ollewad, ja ei tallitse mitte omma keelt, waid pettab omma südddant, selle Jummala tenistus on tühhine.

Laul. 34, 14.

27. Üks puhhas ja laitmatta tenistus Jummala ja Issa ees on se: waeste laste ja leskuaeste järele kulama nende willetsusses, ja isseennast ilmawiggata mailmast piddama.]

2. Peatük.

Innimeste furusseft ei pea luggu petama. Walle usfust.

Minno wennad, meie au Issanda Jesusse Kristusse usk olgo teile nenda, et teie ühheft innimesseft ei pea ennam luggu kui teiseft.

2. Seft kui teie koggodusse sisse tulleks üks mees kuldsörmukfega ja hiilgawatte riettega, agga ka üks waene tulleks tahmaste riettega,

3. Ja teie wadakfite selle peäle, kes hiilgawad rided kannab, ja ütlekfite temma wasto: Sinna, istu seie hästi; ja ütlekfite waesele: Sinna, seisa seäl, ehk istu seie minno jalgealluse alla.

4. Ja eks teie siis isseennestes wahhet ei te, ja eks teie ei sa kohtomoistjaks, agga kurjaste arwates.

5. Kuulge, mo armad wennad, eks Jummal ei olle selleſinnatse mailma waesed ärrawallitsenud, kes uskus rikkad, ja selle kunningrigi pärriad on, mis ta on tootanud neile, kes tedda armastawad?

1 Kor. 1, 26. 27. 28.

6. Agga teie ollete waesele häbbi teinud; eks rikkad ei wötta woimuft teie üle, ja weddawad teid kohtojärgede ette?

1 Kor. 11, 22.

7. Eks needsammad ei teota sedda head nimme,

misga teie ollete nimmetud?

8. Kui teie nüüd kunninglikko kásko táieste peate kirja járrele: Sinna pead omma liggimest armastama kui isseennast, siis tete teie hásti;
Mark. 12, 31.

9. Agga kui teie úhhest ennam luggu peate kui teisest, siis tete teie patto, ja teid nomitakse kássust, kui ülleastujad.
3 Mos. 19, 15. 5 Mos. 1, 17.

10. Sest kes keik sedda kássoöppetust peab, ja úhhe kássosanna wasto eksib, se on keikist súalluseks sanud.

11. Sest kes on úttelnud: Sinna ei pea mitte abbiello árrarikkuma, se on ka úttelnud: Sinna ei pea mitte árratapma. Kui sa nüüd ei rikku abbiello, agga sa tappad, siis olled sa kásso úlleastujaks sanud.

12. Nenda rákige, ja nenda tehke, otsekui need, kelle peále wabbadusse kásso lábbi peab kohhut moistetama. p. 1, 25.

13. Sest kohhus peab [illegible]a hallastusseta káima selle peále, kes ei olle hallastanud; ja hallastus kiitleb kohto wasto.
Matt. 5, 7. p. 18, 30. 34.

14. Mis kasso on sest, mo wennad, kui kegi útleb ennesele usko ollewad, agga teggusid ep olle temmal? Kas se usk woib tedda önsaks tehha?

15. Agga kui úks wend ehk ödde allasti olleks, ja neil puduks iggapáwane toidus, Luk. 3, 11.

16. Ja úks teie seast peaks útlema nende wasto: Minge rahho sees, sojendage ennast, ja söge köht táis; agga teie ei anna neile mitte ihho tarwidust, mis sest kasso?
1 Joan. 3, 17. 18.

17. Nenda ka usk, kui temmal ei olle teggusid, on isseenneses surnud.

18. Agga monni woiks öölda: Sul on usk, ja mul on teud; náita mulle omma usko ennese teggudega, siis tahhan ka minna omma usko sulle náidata omm[illegible] ga. Kal. 5, [illegible]

19. Sa us[illegible] mal on úks [illegible] hásti; kurjad w[illegible]

wad ka, ja wärrisewad.

20. Agga tahhad sa teáda, oh tühhine innimenne! et usk ilma teggusitta on surnud.

21. Eks Abraam meie issa ei olle õigeks moistetud teggudest, kui ta omma poia Jsaaki altari peále ohwriks wiis?

1 Mos. 22, 9. 10. 12.

22. Nenda nääd sa, et usk temma teggudele on abbiks olnud, ja teggudest on usk täieks sanud.

23. Ja se kirri on tõeks sanud, mis útleb: Abraam on Jummalat usknud, ja se on temmale õigussęks arwatud, ja temma on Jummala sõbraks hútud.

Rom. 4, 3. Kal. 3, 6. Jes. 41, 8.

24. Nüüd näte teie, et innimenne teggudest õigeks moistetakse, ja mitte úkspäinis ussust.

25. Ja nendasammoti ka Raab se hoor, eks temma ei olle teggudest õigeks moistetud, kui ta need Kässud wastowõttis, ja satis neid teist teed wälja?

Ebr. 11, 31.

26. Sest otsekui ihho ilma waimota on surnud, nenda on ka usk ilma teggusitta surnud.

3. Peatük.

Innimesse kele head ja kurjad wisid.

Mo wennad, ärge sage mitte paljo õppetajaks, et teie teate, et meie suremat nuhtlust peame sama.

Matt. 23, 8.

2. Sest meie eksime keik paljo; kui kegi kõnnes ei eksi, se on úks täis mees, ja woib ka keik se ihho tallitseda.

3. Wata, meie panneme waljad hooste suhho, e[n] nemmad meie sanna pea wad kuulma, ja kal úmber keik nende ih[l]

Laul. 32, 9.

4. Wata, ka laewad, mis ni sured on, ja kangist tuultest aetakse, neid pöörtakse wähhema türiga, kuhho pole se, kes türib, sedda ial tahhab aiada.

5. Nenda on ka keel úks pisike like, ja surustelleb wägga; wata, mis suurt metsa wõttab pisike tulli süta? Laul. 12, 4. 5. ja 57, 5.

6. Ka keel on tulli, ja úks mailm täis üllekohhut, nisuggune on keel meie liikmede seas, mis rojaseks teeb keik ihho, ja sütab

pöllema meie ellokorra sündimisseſt surmaſt sadik, kui sedda pörgust sütakse.
Matt. 15, 11. 18. 19.

7. Seſt keik, ni hästi metsaliste kui lindude, ni hästi romajatte kui merre ellajatte suggu tallitsetakse, ja on tallitsetud innimeste sugguſt;

8. Agga keelt ei woi ükski innimenne tallitseda, sedda kurja liket ei woi sundida, se on täis kihwti rohto, mis surma sadab.

9. Sellega kidame meie Jummalat ja Issa, ja selleſammaga sajatame meie need innimesſed, kes Jummala sarnatseks on sanud.
1 Moſ. 1, 27.

10. Ühheſt suust tulleb wälja önnistaminne ja sajataminne; se ei pea, mo wennad, nenda mitte ollema.

11. Kas hallikas ühheſt soneſt ülleskedab magguſat ja wihha?

12. Kas wigipu, mo wennad, woib öllimarjo, ehk winapu wigimarjo kanda? Nendaſammoti ei woi ükski hallikas solaſt ja magguſat wet anda.

13. Kes teie seaſt on tark ja moiſtlik? Se näitku heaſt elluſt ommad teud ülles targa tasſandusſega.
Ewef. 5, 9. 15.

14. Agga kui teil wihha, kaddeduſt ja rido südames on, siis ärge kitelge, ja ärge walletage mitte tõe wasto.
Ewef. 4, 31.

15. Se ep olle mitte se tarkus, mis üllewelt mahhatulleb, waid se on maine, lihhalik, ja kurjaſt waimuſt öppitud.
1 Kor. 2, 6. 7.

16. Seſt kussa kaddeduſt ja rido on, seäl on üks seggane ja selge pahha tö.

17. Agga se tarkus, mis üllewelt tulleb, on eſsite puhhas, pärraſt rahholinne, annab järrele, on sannawötlik, täis hallaſtuſt, ja keik head kasso, ei pea ennam luggu ühheſt kui teiſeſt, ja ep olle sallalik.

18. Agga öigusse semne külwatakse rahho sees nende heaks, kes rahho noudwad.
Jeſ. 32, 17.

4. Peatük.

Kurjeſt lihha himmudeſt peab tahtmine liggimesse peäle ei pea keelt kandma. Jummala nimmel peab keik tehtama.

Kuſt tullewad söddimisſed ja taplemisſed teie seas? Eks seſt, kui

himmudest, mis söddiwad teie liikmede sees.
Rom. 7, 23.

2. Teie himmustate, ja teil ei olle middagi; teie tappate, ja kaetsete, ja ei woi kätte sada; teie tapletе ja söddite, agga teil polle middagi, sepärrast et teie mitte ei pallu.

3. Teie pallute, ja ei sa mitte, sepärrast et teie pahhaste pallute, nenda et teie sedda omma himmudes woiksite kullutada.

4. Teie abbiellorikkujad mehhed ja naesed, eks teie tea, et mailma söbrus on waen Jummala wasto? Kes nüüd tahhab mailma söbber olla, se saab Jummala waenlaseks.
Joan 15, 19. Kat. 1, 10.

5. Woi mötlete teie, et kirri asjata ütleb: Se waim, mis meie sees ellab, himmustab wasto kaddedust,
Kat. 5, 17.

6. Ja temma annab suremat armo; sepärrast ütleb kirri: Jummal panneb sureliste wasto, agga allandikkuile annab temma armo.
1 Peetr. 5, 5. 6.

7. Siis heitke Jummala alla; seiske kurrati wasto, siis peab ta teie jurest ärrapöggenema.
Ewel. 6, 12. n. t. s. 1 Peetr. 5, 9.

8. Tulge Jummala liggi, siis tulleb temma teie liggi; puhhastage käed, teie pattused, ja kassige süddamed, teie kakssipiddise melega innimessed.
Sak. 1, 3.

9. Öppige omma hädda tundma, ja olge kurwad, ja nutke; teie naer sago nuttuks, ja teie röom kurbdusseks.

10. Allandage ennast Issanda ees, siis wöttab temma teid üllendada.
1 Peetr. 5, 6.

11. Ärge kandke keelt teine teise peäle, wennad: kes wenna peäle keelt kannab, ja omma wenna peäle kohhut moistab, se kannab keelt kässo peäle, ja moistab kässo peäle kohhut; agga kui sa kässo peäle kohhut moistad, siis ei olle sa mitte kässo järrele teggia, waid kohtomoistja.
Lauk. 15, 3. 1 Peetr. 2, 1.

12. Üks ainus käsjoandia on, kes woib önsaks tehha, ja hukka panna; sinna, kes sa olled, et sa teise peäle kohhut moistad?
Matt. 7. 1. Rom. 2, 1.

13. Et kuulge nüüd, kes teie ütlete: Tänna ehk homme tahhame meie sinna ehk teise linna minna, ja sinna ühheks aastaks wibida, ja kaupelda, ja ennestele kasso sata.

14. Ja teie ei tea mitte, mis homme sünnib; sest missuggune on teie ello? Sest se on üks aur, mis nattoke aega näikse, agga pärrast ärrakaub.

15. Se eest tulleb teile öölda: Kui Issand tahhab, ja kui meie ellame, siis tahhame sedda ehk teist tehha.

16. Agga nüüd kiitlete teie ommas hooplemisses; keik nisuggune kiitleminne on kurri. 1 Kor. 5, 6.

17. Kes nüüd moistab head tehha, ja ei te sedda mitte, sellele on se pattuks. Luk. 12, 47.

5. Peatük.

Rikkus on üks tühhi asi. Kannatlikkust kannatamisest. Wäggewast palwest.

Et kuulge nüüd, teie rikkad, nutke ja ulluge keige omma hädda pärrast, mis on tullemas teie peale.

2. Teie rikkus on ärramäddanenud, ja teie ridet on koitest södud.

3. Teie kulda ja höbbedat on rooste rikkunud, ja nende rooste peab teile tunnistusseks ollema, ja keik teie ihho lihha ärrasöma, kui tulloke; teie ollete warrandust koggunud wiimsil päiwil.

4. Wata, nende tölegiatte palk, kes teie maid on ärraleikanud, mis teiltest on kinnipetud, se kisendab, ja leikajatte kisendamisjed on tulnud wäggede Issanda körwade ette. 3 Mos. 19, 13.

5. Teie ollete prassimisses ja omma himmude järrele ellanud Ma peal; teie ollete ommad südda med toitnud, otsekui tapmisse päwaks.

6. Teie ollete hukkamoistnud, teie ollete ärratapnud sedda öiget; temma ei panne teie wasto.

7. Olge nüüd pikkamelega, mo wennad, Issanda tullemisest sadik. Wata, mamees otab kallist Ma wilja, pikkamelega sedda otes, kunni ta saab warratse ja hilise wihma. Luk. 21, 19.

8. Olge nüüd teiege pitkamelega, kinnitage ommad südddamed, sest et Issanda tulleminne on ligi joudnud. 1 Kor. 10, 11.

9. Ärge öhkage mitte teine teise wasto, wennad, et teid hukka ei moisteta; wata, kohtomoistja seisab ukse ees. Matt. 24, 33.

10. Wötke, mo wennad, need prohwetid, kes Issanda nimmel on räkinud, märgiks, kuida nemmad on kannatanud ja pitkamelega olnud.

11. Wata, meie kidame neid önsaks, kes kannatlikkud on; Jobi kannatust ollete teie kuulnud, ja näinud, mis otsa Issand se peäle on teinud, sest et Issandal wägga ärras ja halle südda on. 3ob. 1, 21. 22.

12. Agga keigeennamiste, mo wennad, ärge wanduge mitte ei taewa, egga Ma jures, egga mu wandega; agga teie jah, olgo jah; ja ei mitte, olgo ei mitte, et teie kohto alla ei lange. Matt. 5, 34. n. t. s.

13. Kui kegi teie seast kurja kannatab, se pallugo Jummalat; kelle meel hea on, se laulgo mängides.

14. Kui kegi teie seast nödder on, se kutsugo enese jure koggodusse wannemad, ja need pallugo Jummalat temma peäle, ja woidko tedda ölliga Issanda nimmel. Mark. 6, 13.

15. Ja usso palwe saab sedda haiget aitma, ja Issand saab tedda terweks teggema; ja et ta kül on patto teinud, siis peab neid temmale andeks antama. Lauk. 30, 3.

16. Tunnistage teine teisele isekeskis ommad eksitused, ja tehke palwed teine teise eest, et teie terweks sate; ühhe öige inimesse wäggew palwe maksab paljo. Laul. 145, 18.

17. Elias olli nisamma suggune nödder innimenne kui meiegi, ja ta pallus Jummalat raskeste, et wihma ei piddand saddama, ja kolm aastat ja kuus kuud ei saddand wihma Ma peäle. Luk. 4, 25. 1 Kunn. 17, 1. n. t. s.

18. Ja temma pallus ta, ja taewas andis wihma, ja Ma kandis omma wilja. 1 Kunn. 18, 41. n. t. s.

19. Wennad, kui kegi

teie ſeaſt tõe tee peält ár-raekſib, ja kegi põrab ted-da jälle úmber tele,
Matt. 18, 15. Kal. 6, 1.

20. Se peab teádma, et kes úhhe pattuſe temma ekſitusſe tee peält úmber-põrab, ſe peástab hing-ſurmaſt, ja kattab pattu-de hulka kinni. Kaut. 5, 19.

Jakobusſe Ramato Otſ.

Apoſtli Juda Ramat.

Keige uſklikkude heaks kirjotud.

Maenitſeb, et peab kindlaſte jäma pudta õpetuſſe ja ello ſiſſe, ja ennaſt hoidma nende eeſt, kes úllemeelt-ſed, teotajad ja pilkajad on.

Judas, Jeſuſſe Kriſ-tuſſe ſullane, agga Jakobuſſe wend, neile, kes on kutſutud, pühhitſetud Jummala, ſe Jſſa lábbi, ja hoitud Jeſuſſe Kriſ-tuſſele. Matt. 13, 55.

2. Hallaſtus ja rahho ja armaſtus ſago teile roh-keſte. 2 Petr. 1, 2.

3. Armad, et ma keik hoolt kandſin teile kirjota-da meie keikide ónnistus-ſeſt, ſiis olli tarwis teile maenitſedes kirjotada, et teie peate woitlema ſe uſſo pärraſt, mis úkskord püh-hade kátte on antud.

4. Seſt nenningad in-nimeſed on körwalt ſiſ-ſe puggenud, kes jubba ennemuiſte ſeks hukka-tuſſeks on enne úlleſkir-jotud, kes jummalakart-matta, kes meie Jumma-la armo wallatuſſeks pöör-wad, ja ſalgawad ärra ſedda ainuſt wallitſejat Jummalat, ja meie Jſ-ſandat Jeſuſt Kriſtuſt.
Tit. 1, 16.

5. Agga ma tahhan teie mele tulletada, kes teie ſedda úkskord teate, et Jſ-ſand, kui ta rahwaſt Egip-tuſſe maalt ſai ärrapeáſ-nud, on pärraſt ärrahuk-kanud neid, kes ei uſknud
4 Moſ. 14, 35. 1 Kor. 10, 5.

6. Ja need inglid, kes omma hakkatuſt ei hoidnud, waid omma elloaſſet mahhajätnud, on temma ſure päwa kohtoni iggawesſes wangipölwes pimmedusſe al kinnipidanud, 2 Peetr. 2, 4.

7. Otſego Sodoma ja Komorra, ja nende ümberkaudſed liñnad, mis ſelſammal kombel, kui needſinnatſed pordo ellus ellanud, ja mumme lihha takkanoudnud, ühheks märgiks on pandud, ja kannatawad iggawesſe tulle nuhtluſt. 1 Moſ. 19, 24. 25.

8. Nendaſammoti tewad ka needſinnatſed unnenägdiad omma lihha rojaſeks, ja pölgwad üllemat wallitſuſt, ja teotawad neid, kes ſures auus on.

9. Agga Mikael ſe Peaingel, kui ta kurratiga rieldes waidles Moſesſe kehha pärraſt, ei julgend mitte teotusſe kohhut temma peäle moista, waid ütles: Jõſand sõidelgo ſind. Sak. 3, 2.

10. Agga needſinnatſed teotawad ſedda, mis nemmad ei moista; agga mis nemmad enneſe wäest kui moiſtmatta ellajad teädwad, ſes rikkuwad nemmad ennaſt ärra. 2 Peetr. 2, 12.

11. Hädda neile! ſeſt et nemmad on Kaini teed käinud, ja Palaami palga pettusſe pärraſt otſego wäljawallatud, ja Kore wastoräkimisſe läbbi hukka läinud. 1 Moſ. 4, 8. Jlm. 2, 14. 4 Moſ. 16, 1. 31.

12. Needſinnatſed on teie armastusſe sõmaaegus rojamärgid, ja kui nemmad teiega wõõraspeul on, täitwad nemmad iſeennaſt ilmakartmatta: nemmad on ilma weeta pilwed, tuledeſt ümberactud, ſüggiſed paljad puud, ilma wiljata, kakskord ärraſurnud, jurega wäljakistud,

13. Hirmſad merre laened, mis enneſe omma häbbi wäljawahhutawad, ekſiad tähhed, kellele paks pimmedus iggaweste on tallele petud.

14. Agga neile on ka ennekulutanud Enok, kes ſeitsmes Adamaſt, ja ütelnud: Wata, Jõſand tulleb mitme tuhhande pühhaga, 1 Moſ. 5, 21.

15. Kohhut piddama kei-

kide peäle, ja nomima keik neid, kes jummalakartmatta on keige nende jummalakartmatta ello teggude pärraſt, mis nemmad jummalakartmatta wiſil on teinud, ja keige kowwa ſannade pärraſt, mis jummalakartmatta pattuſed temma wasto on räkinud.
Matt. 25, 31. n. t. f.

16. Needſinnatſed on nurriſejad, kes ikka kaebawad, ja kes omma himmude järrel käiwad, ja nende ſu rägib uhked ſannad, ja nemmad pannewad innimesſi immeks kasſo pärraſt.
Lauk. 17, 10. 2 Peetr. 2, 18.

17. Agga teie, armad, tulletage ende mele need ſannad, mis meie Jeſuſſe Kristuſſe apoſtlideſt on enne öeldud,
2 Peetr. 3, 2. 15.

18. Kui nemmad teile ütleſid, et wiimſel aial ſawad pilkjad ollema, kes keige omma enneſe jummalakartmatta ello himmude järrel käiwad.
1 Tim. 4. 1.

19. Needſinnatſed on, kes isſeennaſt ärralahhutawad, lihhalikkud, kellel waimo ep olle.

20. Agga teie, armad, ehhitage isſeennaſt omma keigepühhama uſſo peäle, ja palluge Jummalat püha Waimo ſees,
Kol. 1, 23. p. 2. 7. 1 Peetr. 2, 5.

21. Ja hoidke ennaſt Jummala armastuſſe ſees, ja ootke meie Iſandа Jeſuſſe Kristuſſe hallaſtuſt iggawesſeks elluks.
1 Kor. 1, 7. 2 Peetr. 3, 17.

22. Ja wahhet piddadeb heitke teiste peäle armu;

23. Agga tehke teiſed kartuſſega õuſaks, ja kiskuge neid tulleſt wälja, ning wihkage ka ſedda lihhaſt rojaſeks tehtud kube.
Jak. 5, 19. 20.

24. Agga ſellele, kes teid woib hoida, et teie ei kommiſta, ja ilmawiggata ſeäda omma au ette ſure römoga,
1 Teſſ. 5, 23.

25. Selle ainſa targa Jummalale meie Önniſteggiale olgo au ja ſuur auuſtus, wäggi ja meelwald ja nüüd ja ikka iggaweste. Amen.

Juda Ramato Ots.

Joannesse Jummala ſanna õppetaja Ilmutamisse Ramat.

1. Peatük.

Kallis maenitsus ja õpetus Jummalast Issast ja Kristusest. Joannes nääb ühhes nänus Jesust Kristust. Sallaja asi neist 7 taewa tähhest, ja 7 küünlajallast.

Se on Jesusse Kristusse ilmutaminne, mis Jummal temmale on annud, et ta omma sullastele piddi näitma, mis noppeste piddi sündima, ja on sedda tähhendanud omma sullase Joannesele ja läkkitanud omma ingli läbbi.

2. Sesinnane on tunnistanud Jummala ſanna, ja Jesusse Kristusse tunnistust, ja keik, mis ta on näinud. 1 Joan. 1, 1.

3. Õnnis on se, kes loeb, ja need, kes kuulwad needsinnatsed prohweti kulutamisse ſannad, ja peawad, mis sesse on kirjotud, sest aeg on liggi. p. 22, 7.

4. Joannes neile seitsme koggodusele, mis on Asia maal: arm olgo teile ja rahho sest, kes on, ja kes olli, ja kes tulleb: ja neist seitsmest Waimust, kes temma aujärje ees on. Sakar. 3, 9. p. 4, 10.

5. Ja Jesusest Kristusest, kes on se ustaw tunnistaja, se essite sündinud surnutte seast ja mailma kunningatte üllem, kes meid on armastanud, ja meid pesnud meie pattudest omma werre sees.

6. Ja on meid kunningaiks ja preestriks tõstnud Jummalale ja omma Issale: temmale olgo au ja wäggi iggaweste iggawesseks aiaks. Amen. p. 5, 10. p. 20, 6.

7. Wata, temma tulleb pilwedega, ja keik silmad peawad tedda näggema, ka need, kes tedda on läbbipistnud, ja keik selle Ma sugguarrud peawad temma pärrast ulluma; jah, amen. Sakar. 12, 10.

8. Minna ollen A ning

O, Algminne ja Ots, útleb Jssand, kes on, ja kes olli, ja kes tulleb, se keigewäggewam.

s. 4. 11. 17. p. 21, 6.

9. Minna Joannes, kes ka teie wend ja seltsimees ollen Jesusse Kristusse willetsusses ja kunningriki ja kannatusses, ma ollin seäl sare peäl, mis Patmusseks hůtakse, Jummala sanna pärrast, ja Jesusse Kristusse tunnistusse pärrast.

10. Ma ollin waimus Jssanda päwal, ja kuulsin ennese tagga úhhe sure kui passuna heäle.

p. 4, 2.

11. Se útles: Minna ollen A ning O, essimenne ja wiimne, ja mis sa nääd, sedda kirjota ramato sisse, ja läkkita nende koggoduste kätte, mis on Asia maal, Ewesusse, ja Můrna, ja Pergamusse, ja Tůatira, ja Sardisse, ja Wiladelwia ja Laodikea liñnade sees. s. 8.

12. Ja ma pöörsin ennast úmber sedda heält waatma, mis minnoga rääkis: ja kui ma ennast sain úmberpöörnud, siis näggin ma seitse kuldkůunlajalga,

13. Ja kesk nende seitsme kůunlajalla wahhel, úhhe, kes olli innimesse Poia sarnane, sel olli pitk kuub selgas, ja kuldwö temma rindade alla pandud. Dan. 7, 13. p. 10, 5. 6.

14. Agga temma Pea ja juuksed ollid walged, kui walge wil, kui lummi, ja temma silmad kui tulleleek.

15. Ja temma jallad ollid hiilgawa wasse sarnatsed, ja kumad otsekui ahjus, ja temma heäl olli otsekui paljo wette kohhisseminne.

16. Ja temmal olli parremas käes seitse tacwa tähte, ja temma suust läks wälja terraw kahheterrane mook, ja temma palle otsekui päike paistab ommas wäes.

s. 20. p. 2, 1. 12. p. 19, 15.

17. Ja kui ma tedda näggin, langsin ma kui surnud temma jalge ette mahha, ja ta panni omma parremat kät minno peäle, ja útles mo wasto: Ärra karda, minna ollen essimenne ja wiimne,

18. Ja kes ellas, ja ollin ſurnud, ja wata, ma ellan iggawesste iggawesſeks aiaks, Amen. Ja minno kä on pörgo ja ſurma wötmed.

19. Kirjota, mis ſa olled näinud, ja mis nüüd on, ja mis pärraſt ſedda peab ſündima.

20. Kirjota nende ſeitsme taewa tähhe ſallaja asja, mis ſa minno parremas käes olled näinud, ja neid ſeitſe kuldküünlajalga. Need ſeitſe tähte on nende ſeitsme koggodusſe inglid, ja need ſeitſe küünlajalga, mis ſa olled näinud, on ſeitſe koggodust.

2. Peatük.

Nelli eſſimeſt ramatut, nende ſees on öpetuſſed, maenitſuſſed, tootuſſed, ähwardamiſſed.

Kirjota Eweſusſe koggodukſe inglile: Sedda ütleb ſe, kes need ſeitſe tähte peab ommas parramas käes, kes keſk nende ſeitsme kuldküünlajalla wahhel könnib: p. 1, 13. 16. 20.

2. Ma tean ſinno teud, ja ſinno töödd, ja ſo kannatuſt, ja et ſa ei woi mitte kurje ſallida, ja olled kiuſanud neid, kes ennaſt ütlewad apoſtlid ollewad, ja polle mitte, ja olled neid leidnud walelikkud ollemaſt. 1 Joan. 4, 1. 2.

3. Ja olled kandnud, ja ſul on kannatuſt, ja mo nimme pärraſt olled ſa töödd teinud, ja ep olle mitte ärrawäsſinud.

Ebr. 6, 10.

4. Agga mul on middagi ſinno wasto, et ſa omma eſſimeſt armastuſt olled mahhajätnud.

5. Siis mötle nüüd, kuſt ſa olled ärralangenud, ja parranda meelt, ja te eſſimeſſed teud; agga kui mitte, ſiis tullen ma ſulle noppeste, ja tahhan ſo küünlajalla temma aſſemelt ärranihhutada, kui ſa meelt ei parranda.

1 Peetr. 4, 17.

6. Agga ſedda on ſul, et ſa ſelle Nikola uſoſeltſi teud wihkad, mis minna ka wihkan.

Kaul. 139, 21. 22.

7. Kel körw on, ſe kuulgo, mis Waim koggodustele ütleb: Kes woidab, ſellele tahhan ma anda ſüa ello puuſt, mis keſk Jummala Paradiſi on.

8. Ja Mürna koggodus-

se inglile kirjota: Sedda ütleb se esſimenne ja se wiimne, kes olli ſurnud, ja on ellawaks ſanud:
p. 1, 8. ja 22, 13. 14.

9. Ma tean ſinno teud, ja willetſuſt ja waeſuſt (agga ſa olled rikkas) ja nende teotámiſt, kes útlewad ennaſt Juda rahwa ollewad, ja ei olle mitte, waid on ſadana koggodus.
p. 3, 9. Rom. 2, 28. 29.

10. Ärra karda úhtegi, mis ſa pead kannatama: wata, kurrat wõttab monningad teie ſeaſt wangitorni wisſata, et teid peab kiuſatama; ja teil peab willetſus ollema kümme páwa. Olle uſtaw ſurmani, ſiis tahhan ma ſulle ello kroni anda.

11. Kel kõrw on, ſe kuulgo, mis Waim koggodustele útleb: Kes woidab, ſellele ei pea pahha tehtama teiſeſt ſurmaſt.

12. Ja Pergamusſe koggodusſe inglile kirjota: Sedda útleb ſe, kelle kã terraw kahheterrane mõõk on:
p. 1, 16. Ebr. 4, 12. 13.

13. Ma tean ſinno teud, ja kus ſa ellad, kus ſa-tna aujärg on, ja pead mo nimmeſt kinni, ja ſinna ei olle minno uſko mitte ärraſalganud, ka neil páiwil, millal Antipas mo uſtaw tunniſtaja olli, kes teie jures on ärratappetud, kuſſa ſadanas ellab.

14. Agga mul on pisſut ſinno wasto, et ſul ſeál neid on, kes kinni peawad Palaami õppetusſeſt, kes Palaki õppetas pahhanduſt pannema Israeli laſte ette, et nemmad piddid woõraſte jummalatte ohwrid ſõma, ja horatõõd teggema.
4 Moſ. 24, 14. p. 25, 2.

15. Nendaſammoti on ſul ka neid, kes Nikola uſſoſeltſi õppetusſeſt kinni peawad, ſedda wihkan minna.
ſ. 6.

16. Parranda meelt; agga kui mitte, ſiis tullen ma ſulle noppeſte, ja tahhan nendega ſõddida omma ſu mõõgaga.

17. Kel kõrw on, ſe kuulgo, mis Waim koggodustele útleb: Kes woidab, ſellele tahhan ma ſúa anda ſeſt warjule pandud mannaſt, ja tahhan temmale anda úhhe walge kiwwikeſſe ja ue nimme

se kiwwikesse peäle kirjotud, mis ükski mu ei tunne, kui agga se, kes seda saab.

18. Ja Tüatira koggodusse inglile kirjota: Seda ütleb Jummala Poeg, kel silmad on otsekui tulleleek, ja temma jallad on hiilgawa wasse sarnatsed. p. 1, 14. 15.

19. Ma tean sinno teud ja armastust, ja ammeti ja usko, ja sinno kannatust, ja sinno teud, ja et neid wiimsid ennam on, kui need essimessed.

20. Agga mul on pissut sinno wasto, et sa se naese Jesabeli, kes ennast ütleb prohweti ollewad, lasssed öppetada, ja minno sullased petta, et nemmad horatöod tewad, ja wooraste jummalatte ohwrid söwad. 1 Kunn. 16, 31. Öp. Sann. 7, 5.

21. Ja ma ollen temmale aega annud, et ta ennast piddi pöörma omma hora ellust, ja temma ei olle mitte ümberpöörnud.

22. Wata, ma wiskan tedda wodi sisse, ja neid, kes temmaga on abbiello rikkunud, sure willetsusse sisse, kui nemmad ei pöra omma teggudest.

23. Ja temma lapsed tahhan minna surmaga löppetada, ja kik koggodussed peawad tundma, et minna ollen se, kes nerud ja südddamed läbbikatsub; ja ma tahhan teile iggaühhele anda teie teggude järrele. Jer. 17, 10. Laul. 7, 10.

24. Agga teile ütlen minna, ja neile teistele, kes Tüatiras on, kellel ei olle sedda öppetust, ja kes ei olle sadana süggawussi tunnud, nenda kui nemmad ütlewad: Ma ei tahha mitte teist koormat teie peäle panna.

25. Kummatagi piddage kinni, mis teil on, kunni ma tullen. p. 3, 11. Esek. 33, 12. 13. 18.

26. Ja kes woidab, ja kes otsani peab minno teud, sellele tahhan ma melewalda anda üle pagganatte. Laul. 2, 8. 9.

27. Ja ta peab neid raudkeppiga kui karjane hoidma, neid peab otsego pottiseppa riisto pihhuks lödama, nenda kui minnage omma Issa käest se

melewalla ollen sanud.
Laul.-149, 6—9.

28. Ja ma tahhan temmale koidotähhe anda.

29. Kel körw on, se kuulgo, mis Waim koggodustele útleb.

3. Peatük.

Kolm wimist ramatut, nende sees on öppetussed, maenitsussed, tootussed, ähwardamissed.

Ja Sardisse koggodusse inglile kirjota: Sedda útleb se, kellel seitse Jummala waimo on, ja seitse tähte: Ma tean sinno teud, et sul se nimmi on, et sa ellad, ja sa olled surnud. p. 1, 4. 16. 20.

2. Olle walwas, ja kinnita neid, kes järrele jänud. kes on surremisse peäl, sest minna ei olle mitte leidnud sinno teggusid täied ollemast Jummala ees.

3. Sepärrast mötle, kuida sa olled sanud ja kuulnud, ja pea sedda ja parranda meelt; kui sa nüüd ei wötta walwada, siis tullen ma sinno peäle kui warras, ja sa ei pea mitte teädma, mil tunnil ma so peäle tullen.
p. 2, 5. Matt. 24.

4. Ommeti on sul pissut nimmesid ka Sardisses, kes ei olle ommad rided rojaseks teinud, ja nemmad peawad minnoga käima walgis ridis, sest nemmad on sedda wäärt.
Jes. 41, 14.

5. Kes woidab, sedda peab walge riettega ehhitadama, ja minna ei tahha temma nimmet mitte ärrakustutada ello ramatust, ja ma tahhan temma nimme üllestunnistada omma Issa ees, ja keige temma inglide ees.
p. 13, 8. p. 17, 8. p. 20, 15. p. 21, 27.

6. Kel körw on, se kuulgo, mis Waim koggodustele útleb.

7. Ja Wiladelwia koggodusse inglile kirjota: Sedda útleb se pühha, se tössine, kellel on Taweti wötti, kes lahti teeb, ja ükski ei panne kinni: ja temma panneb kinni, ja ükski ei te lahti. p. 1, 18.

8. Ma tean sinno teud: wata, ma ollen so ette annud ühhe lahti tehtud ukse, ja ükski ei woi sedda kinni panna; sest sul on pissut rammo, ja olled mo sanna piddanud, ja

ſa ep olle mitte minno nimmet ärraſalganud.
2 Kor. 12, 9.

9. Wata, ma annan ſadana koggodusſeſt monned, kes ennaſt útlewad Juda rahwa ollewad, ja ei olle mitte, waid walletawad; wata, ma tahhan tehha, et nemmad peawad tullema ja ſinno jalge ette kummardama, ja tundma, et ma ſind ollen armastanud. p. 2, 9.

10. Seſt et ſa olled mo kannatusſe ſanna piddanud, ſiis tahhan ka minna ſind hoida ſelle kiuſatusſe tunni eeſt, mis on tullemas keige mailma peále, neid kiuſama, kes Ma peál ellawad.

11. Wata, ma tullen noppeste; pea kinni, mis ſul on, et úkski ei ſa ſinno kroni wótta. p. 2, 25.

12. Kes woidab, ſedda tahhan ma ſambaks tehha omma Jummala templis, ja temma ei pea mitte ennam ſeált wáljaminnema, ja ma tahhan temma peále kirjotada omma Jummala nimme, ja omma Jummala liinna, ſelle ue Jeruſalemma nimme, mis taewaſt minno Jummalaſt mahhatulleb, ja omma ue nimme.
p. 21, 1. 2. 22. p. 22, 4.

13. Kel kórw on, ſe kuulgo, mis Waim koggodustele útleb.

14. Ja Laodikea koggodusſe inglile kirjota: Sedda útleb ſe Amen, ſe uſtaw ja tóſſine tunnistaja, ſe Jummala loma hakkatus. Kolos. 1, 18.

15. Ma tean ſinno teud, et ſa ei olle kúlm egga keew: oh ollekſid ſa kúlm ehk keew!

16. Et ſa leige olled, ja ei olle kúlm egga keew, ſepárraſt tahhan ma ommaſt ſuuſt ſind wáljaſúllitada.

17. Seſt et ſa útled: Ma ollen rikkas, ja ollen rikkaks ſanud, ja mul polle úhtegi tarwis: ja ſinna ei tea mitte, et ſa olled willets ja armoto, ja waene, ja pimme, ja allasti. 1 Kor. 4, 8. Jeſ. 58, 2. n. t. ſ.

18. Ma annan ſulle nou, et ſa mo káeſt oſtad kulda, mis tulles on lábbikatſutud, et ſa woikſid rikkaks ſada, ja walged rided, et ſa woikſid neid

enneſe ümber panna, ja et ſo allastusse häbbi ei ſa awwalikkuks, ja woia ommad ſilmad ſilmaſalwiga, et ſa woikſid nähha.

19. Ma nomin ja karristan neid, kedda ma armastan; ſepärrast olle wägga holas ja parranda meelt. Ebr. 12. 6.

20. Wata, ma ſeiſan ukſe ees, ja kopputan: kui kegi minno heäle wöttab kuulda ja ukſe lahti tehha, ſelle jure tahhan ma ſisse minna, ja öhto sömaaega temmaga süa, ja temma minnoga.

21. Kes woidab, ſellele tahhan ma anda omma enneſe aujärje peäle istuda, nenda kui minnagi ollen woitnud, ja istnud omma Issaga temma aujärje peäl. Joan. 17, 24. Matt. 19, 28.

22. Kel körw on, ſe kuulgo, mis Waim koggodustele ütleb.

4. Peatük.

Taewaſe Jssa ſure aujärjeſt.

Pärrast ſedda näggin ma, ja wata, üks uks olli lahti tehtud taewas, ja esſimenne heäl, mis ma otſego pasſuna kuulſin enneſega räkiwad, ütles: Astu ſeie ülles, ja ma tahhan ſulle näidata, mis pärrast ſedda peab ſündima. p. 1, 10. 19.

2. Ja ſeddamaid ollin minna waimus, ja wata, üks aujärg pandi taewa, ja üks istus ſe järje peäle.

3. Ja ſe, kes Jstus, olli peält nähha otſego jaspine, ja ſardine kiwwi, ja üks wikkerkaar olli aujärje ümber, nenda peält nähha, otſego üks Maragdi kiwwi. Eſek. 1, 26.

4. Ja ſe aujärje ümber ollid nelli kolmatkümmend aujärge; ja nende aujärgede peäl näggin ma nelli kolmatkümmend wannemat istwad, walge riettega ehhitud, ja neil ollid nende peade peäl kuldkronid. p. 11, 16.

5. Ja ſeſt aujärjeſt läksid wälja walgud ja pitkſed, ja heäled, ja ſeitſe tulliſt lampi pölleſid aujärje ees, need on ſeitſe Jummala waimo. p. 1, 4.

6. Ja aujärje ees olli üks klaasmerri, kristalli karwa, ja keſk aujärge, ja aujärje ümber nelli ella-

jast täis silmi eest ja tak ka. p. 15, 2. Esek. 10, 20. 21.

7. Ja essimenne ellajas olli ühhe loukoera sarnane, ja teine ellajas olli ühhe wassika sarnane, ja kolmandamal ellajal olli otsego innimesse näggo, ja neljas ellajas olli ühhe lendwa kotka sarnane. Esek. 1, 10.

8. Ja neil ellajattel olli iggaühhel kuus tiba ümber ja ümber, ja ollid seestpiddi täis silmi, ja neil ei olnud hingamist ei öösd egga päwad, ja ütlesid: Pühha, pühha, pühha on Issand, se keigewäggewam Jummal, kes olli, ja kes on, ja kes tulleb. Jes. 6, 2. 3.

9. Ja kui need ellajad au ja auustust, ja tänno wötsid anda sellele, kes aujärje peäl istub, kes ellab iggaweste iggawesseks aiaks;

10. Siis heitsid need nellikolmakümmend wannemat mahha selle ette, kes aujärje peäl istub, ja kummardasid sedda, kes ellab iggaweste iggawesseks aiaks, ja heitsid ommad kronid aujärje ette, ja ütlesid: p. 5, 13. 14.

11. Issand, sinna olled wäärt wötta au ja auustust, ja wägge, sest et sa olled keik asjad lonud: ja sinno tahtmisse läbbi on nemmad, ja on lodud.

p. 5, 12. p. 10, 6. Rom. 11, 36.

5. Peatük.

Kristus on Loukoer ja Tal, kelle kä se pitseriga kinnipandud ramat on. Tedda kiidetakse ue lauloga.

Ja ma näggin selle parramas käes, kes aujärje peäl istus, ühhe ramato, kirjotud seestpiddi ja wäljaspiddi, kinnipandud seitsme pitseriga.

2. Ja ma näggin ühhe wäggewa ingli, kes sure heälega kulutas: Kes on wäärt sedda ramatut lahti tehha, ja temma pitserid lahti wötta?

3. Ja ükski ei woinud taewas, ei Ma peäl, egga Ma al sedda ramatut lahti tehha, egga senna sisse wadata.

4. Ja ma nutsin wägga, et ükski ep olnud wäärt leitud, kes se ramato piddi lahti teggema ja sedda luggema, ehk siinna sisse waatma.

5. Ja üks neist wannemist ütles mulle: Ärra nutta, wata, se loukoer,

hinged, kes ollid ärratappetud Jummala sanna pärraſt, ja se tunnistusse pärraſt, mis neil olli. p. 20. 4.

10. Ja nemmad kisſendaſid ſure heälega ja ütleſid: Oh pühha ja tõsſine Jsſand, kui kaua ei moista ſa kohhut, ja ei maksa nitte meie werd nende kätte, kes Ma peäl ellawad? Luk. 18, 7. Laul. 79, 10.

11. Ja neile anti iggaühhele pitkad walged rideð, ja neile öeldi, et nemmad weel piddid hingama nattokesse aia, ſenni kui nende kaſullaste, ja nende wendade arro piddi täis ſama, kedda piddi ärratappetama, nenda kui nemmadke.

12. Ja ma näggin, kui ta kuendama pitſeri lahti wõttis, ja wata, ſuur mawärriſeminne ſündis ja päike ſai mustaks kui kartune kot, ja ku ſai otſego werri. p. 16, 18. Joel 2, 10.

13. Ja taewa tähhed langſid Ma peäle, otſekui wigipu ommad küpsmatta marjad mahha aiab, kui ſe ſureſt tuleſt kõigutakſe. Matt. 24, 29.

14. Ja taewas tagganes otſekui üks kokkomässitud ramat, ja keik mäed ja ſared nihhutati nende aſſemelt. p. 16, 20. p. 20, 11. Lauk. 102, 27.

15. Ja Ma kunningad ja ſured, ja rikkad, ja pealikkud ülle tuhhande, ja wäggewad, ja keik ſullaſed, ja keik wabbatmehhed puggeſid warjule kobaste ja mäggede kaljude ſiſſe.

16. Ja ütleſid mäggede ja kaljude wasto: Langege meie peäle, ja pange meid warjule ſelle palle eeſt, kes aujärje peäl iſtub, ja Talle wihha eeſt. Luk. 23, 30.

17. Seſt et temma ſuur wihha pääw on tulnud, ja kes woib ees ſeista?

7. Peatük.

Jummal rõmuſtab ristikoggodust ja kannab temma eeſt hoolt temma kurwa põlwe ees.

Ja pärraſt ſedda näggin Ma nelli ingli ſeiſwad Ma nelja nurga peäl, need piddaſid need nelli Ma tuult, et tuul ei piddand puhhuma ei Ma peäle, egga merre peäle, ja ei ühhegi pu peäle. Matt. 24, 31.

2. Ja ma näggin ühhe teiſe ingli üllestouſwad päwatousmisse poolt, kelle

kä olli ellawa Jummala pitſer, ja ta kisſendas ſure heälega nende nelja ingli wasto, kellele olli antud pahha tehha male ja merrele.

3. Ja temma ütles: Ärge tehke pahha ei ſelle male, ei merrele, egga pudele, ſenniks kui meie omma Jummala ſullaste otſa ſame pitſeriga märkinud.

4. Ja minma kuulſin nende arro, kes pitſeriga ollid märkitud, nelli wietkümmend tuhhat peäle saa tuhhande, kes pitſeriga ollid märkitud keigeſt Israeli laste ſugguarruſt.

v. 14, 1.

5. Juda ſugguarruſt kaksteiſtkümmend tuhhat pitſeriga märkitud: Rubeni ſugguarruſt kaksteiſtkümmend tuhhat pitſeriga märkitud: Kadi ſugguarruſt kaksteiſtkümmend tuhhat pitſeriga märkitud:

6. Aſeri ſugguarruſt kaksteiſtkümmend tuhhat pitſeriga märkitud: Naftali ſugguarruſt kaksteiſtkümmend tuhhat pitſeriga märkitud: Manaſſe ſugguarruſt kaksteiſtkümmend tuhhat pitſeriga märkitud:

7. Simeoni ſugguarruſt kaksteiſtkümmend tuhhat pitſeriga märkitud: Lewi ſugguarruſt kaksteiſtkümmend tuhhat pitſeriga märkitud: Iſasgari ſugguarruſt kaksteiſtkümmend tuhhat pitſeriga märkitud:

8. Sabuloni ſugguarruſt kaksteiſtkümmend tuhhat pitſeriga märkitud: Joſepi ſugguarruſt kaksteiſtkümmend tuhhat pitſeriga märkitud: Penjamini ſugguarruſt kaksteiſtkümmend tuhhat pitſeriga märkitud.

9. Pärraſt ſedda näggin ma, ja wata, ſuur hulk rahwaſt, mis ükski ei woinud üllesarwata, keikiſt pagganiſt ja ſugguarrudeſt, ja rahwaſt, ja keliſt, need ſeiſid aujärje ees, ja Talle ees, ehhitud pitka walge riettega, ja palmi oksad nende käes.

10. Ja kisſendaſid ſure heälega, ja ütleſid: Onnistus tulleb meie Jummala käeſt, kes aujärje peäl istub, ja ſelle Talle käeſt.

11. Ja keik inglid ſeiſid aujärje, ja nende wanne-

matte ja nelja ellaja úmberringi, ja heitsid aujárje ette omma silmili mahha, ja kummardasid Jummalat, p. 5, 11—14.

12. Ja útlesid: Amen, kitus ja au ja tarkus, ja tánno, ja auustus ja wággi ja rammo olgo meie Jummalale iggaweste iggawesseks aiaks, amen.

13. Ja úks neist wannemist kostis, ja útles minno wasto: Kes on needsinnatsed, kes walge pitka riettega ehhitud, ja kust on nemmad tulnud?

14. Ja ma útlesin temmale: Issand, sinna tead; ja temma útles mo wasto: Needsinnatsed on, kes tullewad suurest willetsusseest, ja on ommad pitkad rided pesnud, ja on ommad pitkad rided walgeks teinud Talle werres.

15. Sepárrast on nemmad Jummala aujárje ees, ja teniwad tedda ööd ja páwad temma templis, ja kes aujárje peál istub, wóttab nende úlle warjada.

16. Neil ei pea ennam nálga egga janno ennam ollema; ei peage nende peále langema páike, egga mingisuggust pallawat. Jes. 49, 10.

17. Sest se Tal, mis kest aujárge on, peab kui karjane neid hoidma, ja neid juhhatama ellawatte wee hallikatte jure, ja Jummal wóttab keik silmapissarad nende silmist árrapúhkida. p. 5, 6. Lauf. 23, 2. Jes. 25, 8. Ilm. 21, 4.

8. Peatük.

Seitsmes pitserimárk woetakse lahti, ja mis siis párrast on sündinud.

Ja kui ta seitsme pitseri lahti wóttis, sai waikne ussi taewas liggi pool tundi.

2. Siis nággin ma need seitse ingli, kes Jummala ees seisid, ja neile anti seitse passunat.

3. Ja úks teine ingel tulli, ja seisis altari jures, ja temmal olli kuldsuitsetamisspan; ja temmale anti paljo suitsetamisse rohto, et ta piddi andma keige púhha rahwa palwette tarwis kuldaltari peále, mis aujárje ees oli.

4. Ja suitsetamisse rohho suits nende púhha rahwa

ſalwettega tousis ülles ſelle ingli käest Jummala ette.

5. Ja se ingel wõttis ſuitſetamisse panno, ja täitis ſedda altari tulleſt, ja heitis ſedda Ma peäle: ja ſiis ſündſid heäled, ja pitkſed, ja walgud, ja mawärriſeminne.

6. Ja need ſeitſe ingli, kennel need ſeitſe passunat ollid, walmistaſid ennaſt, et nemmad piddid passunat aiama.

7. Ja esſimenne ingel aias passunat, ja rahhe ſai ja tulli werrega seggatud, ja heideti Ma peäle, ja kolmas osſa puid põlles ärra, ja keik haljas rohhi põlles ärra.

8. Ja teine ingel aias passunat, ja otſego ſuur mäggi, mis tulleſt põlles, heideti merresse, ja kolmas osſa merreſt ſai werreks. Jer. 51, 25.

9. Ja kolmas lomade osſa, mis merres ja hinges on, ſurri ärra, ja kolmas laewade osſa ſai hukka.

10. Ja kolmas ingel aias passunat, ja üks ſuur täht, mis põlles otſekui lamp, langes taewaſt mahha, ja langes jõggede kolmandama osſa peäle, ja wee hallikatte peäle.

p. 9. 1. Jeſ. 14. 12.

11. Ja selle tähhe nimmi hütakse koirohhuks, ja wee kolmas osſa ſai koirohhuks, ja paljo innimesſi ſurri ſest weest, et se olli wihhaks ſanud.

12. Ja neljas ingel aias passunat, ja ſiis lõdi kolmas päikesse osſa, ja kolmas ku osſa, ja kolmas tähtede osſa, nenda et nende kolmas osſa piddi pimmedaks minnema, ja päwa kolmas osſa ei piddand paiſtma, ja ö niſammoti. p. 9. 2.

13. Ja ma näggin ja kuulſin ühhe ingli, kes lendis keſk lähhi taewaſt, ja ütles ſure heälega: Hädda, hädda, hädda neile, kes Ma peäl ellawad, nende kolme ingli teiste passuna heälte pärraſt, kes weel peawad passunat aiama.

p. 9. 12. p. 11, 14. p. 12, 12.

9. Peatük.

Se wies ja kues ingel aiawad passunad, ja mis Joannes siis pärraſt nähnud.

Ja wies ingel aias passunat, ja ma näggin ühhe tähhe taewaſt mah-

halangewad Ma peále, ja temmale anti süggawusse kaewo wõtti. p. 8, 10. p. 17, 8.

2. Ja ta teggi süggawusse kaewo lahti, ja sest kaewust tousis suits ülles otsekui sure ahjo suits, ja päike ja taewa allune koht sai pimmedaks sest kaewo suitsust.

3. Ja sest suitsust tullid tirtsud wälja Ma peále, ja neile anti melewald, nenda kui korpionidel Ma peál melewald on.

4. Ja neile õõldi, et nemmad ei piddand pahha teggema ei marohhule, egga sellele, mis ial haljas on, egga úhhegi pule; kui agga neile innimestele úksi, kellel ei olle Jummala pitseri márki omma otsade ees.

5. Ja neile anti melewald, et nemmad neid ei piddand tapma, waid et nemmad neid piddid pinama wiis kuud; ja nende pinaminne on otsekui korpioni pinaminne, kui ta innimest on lõnud.

6. Ja neil päiwil wõtwad innimessed surma otsida, ja ei leia sedda mitte, ja püüdwad ärrasurra, ja surm peab neist ärrapõggenema.

7. Ja nende tirtsude nägo on hooste sarnane, mis sõtta on walmistud, ja nende peade peál on kulla sarnatsed kronid, ja nende palled otsekui innimeste palled.

8. Ja neil ollid juuksed, otsego naeste juuksed, ja nende hambad ollid otsego loukoerte hambad.

9. Ja neil ollid rinnarided, otsego raudrided, ja nende tibade kahhisemine olli otsego wankritte kárrin, kui paljo hobbosid sõtta jookswad.

10. Ja neil ollid sawwad, otsekui korpionidel, ja nende sabbade otsas ollid astlad, ja nende melewald olli wiis kuud innimestele pahha tehha.

11. Ja nende ende ülle olli kunningas se süggawusse ingel: temma nimmi on Ebrea kele Abaddon, ja Kreka kele on temma nimmi Apollúon.

12. Üks hädda on ärralãinud, wata, kaks hädda tullewad weel pärrast sedda. p. 8, 13.

13. Ja kues ingel aias

passunat, ja minna kuulsin heält selle kuldaltari neljast nurgast, mis Jummala ees on.

14. Se útles kuendama inglile, kelle kä passun olli: Peästa lahti need nelli ingli, kes seutud on seál sure Wkatti jóe áres.

15. Ja need nelli ingli peästeti lahti, kes walmis ollid tunniks ja páwaks, ja kuuks ja aastaks, et nemmad kolmandama ossa inimesst piddid tapma.

16. Ja se hobbose wäe arro olli kakskümmend tuhhat kord tuhhat kord, ja ma kuulsin nende arro.

17. Ja nenda näggin ma need hobbosed náo sees, ja neid, kes nende selgas istsid, ja neil ollid tullised, ja sinnised ja weewli karwa raudrided, ja nende hooste Pead ollid otsekui loukoerte Pead, ja nende suust käis wálja tulli, ja suits ja wewel.

18. Neist kolmest tappeti kolmas ossa inimesst sest tullest, ja suitsust ja weewlist, mis nende sutest wálja tulli.

19. Sest keik nende wägi on nende suus: sest nende sawwad on maddude sarnatsed, ja neil on Pead, ja nendega tewad nemmad pahha.

20. Agga need teised inimesed, kes ei olle árratappetud keige sesinnatse nuhtlusse sees, ei pöörnud siiski mitte omma kätte teggudest, et nemmad ei olleks kummardanud kurje waimusid, ja kuld- ja höbbe- ja wask- ja kiwwi- ja pujummalaid, kes ei woi nähha egga kuulda egga kõndida. p. 16, 11. 21.

21. Ja nemmad ei pöörnud keigest ommast tapmisest, egga ommast noidusest, ei ommast hora ellust, egga ommast wargusest.

10. Peatük.

Joannes sõdo úhhe ramatokese árra, mis suus maggus, ja tõhtus wõhha alli.

Ja ma näggin úhhe teise wäggewa ingli taewast mahhatullewad, se olli pilwega ehhitud, ja wikkerkaar olli úlle temma Pea, ja temma palle otsego paike, ja temma jalad otsego tulle sambad.

2. Ja temma käes olli

ûks lahtitehtud ramatoke, ja ta panni omma parrema jalla merre peále, ja pahhema Ma peále.

3. Ja ta kisſendas ſure heálega, otſekui loukoer rögib, ja kui ta ſai kisſendanud, ſiis rákiſid need eitſe pitkiſt ommad heáled.

4. Ja kui need eitſe pitkiſt ommad heáled ſaid rákinud, tahtſin ma kirjotada: ja ma kuulſin úhhe heále taewaſt mulle útlewad: Panne pitſeriga kinni, mis need eitſe pitkiſt on rákinud, ja árra kirjota ſedda mitte.

Dan. 8, 26. y. 12, 4. 9.

5. Ja ſe ingel, kedda ma nággin ſeiſwad merre ja Ma peál, tóstis omma kát ülles taewa pole,

6. Ja wandus ſelle jures, kes ellab iggaweste iggawesſeks aiaks, kes on lonud taewaſt, ja mis ſeál ſees, ja maad, ja mis ſeál ſees, ja merd, ja mis ſeál ſees, et ei pea teps aega ollema; Dan. 12, 7.

7. Waid ſeitſme ingli heále páiwil, kui ta wóttab paſſunat aiada, ſiis peab Jummala ſallaja aſja ſama, nenda kui ta on ſe róómſa ſannume kulutanud prohwetidele, omma ſullaſtele.

8. Ja ſe heál, mis ma taewaſt kuulſin, rákis jálle minnoga ja útles: Minne, wótta ſe ramatoke, mis lahti tehtud on ſelle ingli káes, kes merre peál ja Ma peál ſeiſab.

9. Ja ma lákſin ſe ingli jure, ja útleſin temmale: Anna mulle ſe ramatoke; ja ta útles mo wasto: Wótta ja ſö ſedda árra, ja ſe peab ſo kóhtus wihha, agga ſo ſuus maggus ollema kui meſſi. Ezek. 3, 1. 2. 3.

10. Ja ma wótſin ſedda ramatokeſt ingli káeſt, ja ſöin ſedda árra, ja ſe olli minno ſuus maggus otſego meſſi, ja kui ma ſedda ſain ſönud, olli ſe wihha mo kóhtus: Jer. 15, 16.

11. Ja ta útles mulle: Sa pead jálle prohweti wiſil rákima mitme rahwale, ja pagganattele, ja mitme kelele ja kunningale.

11. Peatük.

Jummala kodda moddetakſe. Kahhest tunnistajaſt, nende ammetiſt, ja pöiwest.

Ja mulle anti úks pilliroog úhhe keppi ſar-

nane, ja se ingel seisis ja ütles: Touse üles, ja mõõda Jummala kodda ja altari ja neid, kes seäl sees Jummalat kummardawad. p. 21, 15.

2. Ja se oue, mis Jummala koia ees on, jätta mahha, ja ärra mõõda sedda mitte, sest et se paganattele on antud, ja nemmad wõtwad sedda pühha linna jalgega ärrasõtkuda kaks kuud wiiekümmend. Luk. 21, 24.

3. Ja ma tahhan omma kahhe tunnistajale anda melewalda, et nemmad peawad prohweti wisil räkima tuhhat kaks sadda ja kuuskümmend päwa, kottiriided selgas.

4. Needsinnatsed on need kaks õlipuud, ja kaks küünlajalga, mis selle Ma jummala ees seiswad. Sakar. 4, 2. 3. 11. 14.

5. Ja kui kegi neile tahhab pahha tehha, siis tulleb tulli nende suust wälja, ja sööb nende waenlased ärra, ja kui kegi neile tahhab pahha tehha, tedda peab nenda ärratappetama. Saul. 105, 15.

6. Neil on melewald taewast kinnipanna, et nende prohweti kulutamisse päiwil wihma ei pea sadama, ja neil on melewald wette üle, neid werreks muta, ja maad lüa keige nuhtlussega, ni mitkokord, kui nemmad ial tahhwad. 1 Kuun. 17, 1. 2 Mos. 7, 19. 20.

7. Ja kui nemmad omma tunnistust sawad lõppetanud, siis wõttab se metsalinne, mis süggawussest üllestouseb, nendega sõddida, ja neid ärrawoita, ja neid ärratappa.

8. Ja nende kehhad on maas selle sure linna ulitsa peäl, mis waimolikkult hütakse Sodomaks. ja Egiptusseks, kus ka meie Issand on risti lödud. p. 18, 10.

9. Ja monningad rahwa, ja sugguarrude, ja keelte ja pagganatte seast nähwad nende kehhad kolm ja ühhe pole päwa, ja ei lasse nende kehhasid mitte haudade sisse panna.

10. Ja need, kes Ma peäl ellawad, wõtwad nende pärrast röömsad olla, ja ennast wägga römustada, ja teine teisele andid lähki-

tada, sest et needsinnatsed kaks prohweti neid waewasid, kes Ma peál ellawad.

11. Ja pärrast neid kolm ja üht poolt päwa läks ello Waim Jummalast nende sisse, ja nemmad seisid pústi omma jalge peál, ja suur kartus langes nende peále, kes neid näggid.

12. Ja nemmad kuulsid ühhe sure heále taewast, se útles neile: Tulge tenna úlles; ja nemmad läksid úlles taewa pilwes, ja nende waenlased näggid neid.

13. Ja sel tunnil sündis suur mawärriseminne, ja kümnes liinna ossa langes mahha, ja ses mawärrisemisses tappeti seitse tuhhat innimeste nimmet, ja need teised hakkasid wägga kartma, ja andsid taewa Jummalale au.

14. Teine hädda on ärralainud, wata, kolmas hädda tulleb pea.

v. 8, 13. v. 9, 12.

15. Ja seitsmes ingel aias passunat, ja sured heäled sündsid taewas, need útlesid: Mailma kuningrigid on meie Jssanda, ja temma Kristusse párralt sanud, ja temma peab kui kunningas wallitsema iggawesteks aiaks. v. 19, 6.

16. Ja need nelli wanemat kolmatkümmend, kes Jummala ees omma au járgede peál istusid, heitsid endid silmili mahha, ja kummardasid Jummalat, v. 4, 4, 10.

17. Ja útlesid: Meie tánname sind, Jssand keigewäggewam Jummal, kes olled, ja kes ollid, ja kes tulled, et sa omma sure wäe olled kätte wötnud, ja kui kunningas wallitsenud. v. 4, 8.

18. Ja pagganad on wihhaseks sanud, ja sinno wihha on tulnud, ja surnutte aeg, et nende peále peab kohhut moistetama, ja et sa palka annad prohwetidele omma sullastele, ja pühhadele, ja neile, kes sinno nimme kartwad, pisokestele ja suurtele, ja et sa neid árrarikkud, kes sedda maad árrarikkuwad.

19. Ja Jummala tempel taewas tehti lahti, ja temma seádusse laekas náhti temma templis, ja

siis sündsid walgud ja heäled, ja pitksed, ja mawärriseminne ja suur rahhe.
p. 15, 5.

12. Peatük.

Neljas någgo ristikoggodusse woitlemissest, ja et temma ärrawoidab kurrati ja temma seltsi.

Ja üks suur täht nähti taewas: üks naene olli ehhitud päikessega, ja ku temma jalge al, ja temma Peas kroon kahhestteistkümnest tähhest.

2. Ja ta olli käima peäl, ja kissendas lapse waewas, ja temmal olli suur wallo, kui ta piddi lapse sama.

3. Ja üks teine täht nähti taewas, ja wata, üks suur tullekarwa lendaw maddo, sel olli seitse Pead, ja kümme sarwe, ja temma peade peäl seitse kunninglikko peachtet.

4. Ja temma sabba tombas kolmandama ossa taewa tähtä, ja wiskas neid Ma peäle, ja se lendaw maddo seisis selle naese ees, kes lapse piddi sama, et ta, kui ta saaks lapse sanud, temma lapse piddi ärrasöma.

5. Ja temma sai poeglapse, kes kui karjane keik pagganad raudkeppiga peab hoidma, ja temma laps kisti Jummala ja temma aujärje jure.
Laul. 2, 9.

6. Ja naene pöggenes körbe, kussa temmale asset olli walmistud Jummalast, et tedda seäl piddi toidetama tuhhat kaks sadda kuuskümmend päwa.

(Epistel Mihkli päwal.)

7. Ja söddä tousis taewas: Mikael ja temma inglid söddisid lendwa mao wasto, ja se lendaw maddo söddis ja temma inglid. Tan. 10, 13. 21.

8. Ja nemmad ei saand woimust, ja nende asset ei leitud mitte ennam taewast.

9. Ja se suur lendaw maddo heideti wälja, se wanna maddo, kedda hütakse kurratiks ja sadanaks, kes keik ilmamaad ärraeksitab, tedda heideti Ma peäle, ja temma inglid heideti mahha temmaga.

10. Ja minna kuulsin sure heäle, se ütles taewas: Nüüd on önnistus ja wäggi ja kunningriik meie Jummala, ja melewald temma Kristusse

langema Ma peále innimeste náhhes,

14. Ja ekſitab neid, kes Ma peál ellawad nende inimetáhtede párraſt, mis temmale on antud tehha ſe eſſimesſe metſalisſe náhhes, ja kásſib neid, kes Ma peál ellawad, úhhe kuio tehha ſelle metſalisſele, kellel ſe moóga haaw on, ja olli ellusſe jánud.

15. Ja temmale anti meelewaldà ſelle metſalisſe kuiule waimo anda, et ka metſalisſe kuio piddi rákima ja teggema, et neid, kes ial ei wótnud ſedda metſalisſe kuio kummardada, piddi árratappetama.

16. Ja ta teeb, et keik, pisſokesſed ja ſured, ni hásti rikkad kui waeſed, ni hásti wabbat rahwas kui ſullaſed wótwad úhhe márgi omma parrama káe peále, ja omma otſa ette.

p. 19, 20.

17. Ja et úkſki ei woi osta egga múa, kui agga ſe, kel ſe márk, ehk ſe metſalisſe nimmi, ehk temma nimme arro on. p. 14, 9. 11

18. Siin on tarkus. Kel moistus on, ſe arwago árra ſelle metſalisſe arro; ſeſt ſe on inimesſe arro, ja temma arro on kuus ſadda ja kuus ſeitsmetkümmend. p. 17, 9.

14. Peatük.

Se Tal Kristus omma ſeltſiga Sioni máe peál. Kristuſt näitſe terrawa sirbiga pilwes.

Ja ma nággin, ja wata, úks Tal ſeiſis Sioni máe peál, ja temmaga nelli wietkümmend tuhhat peále saa tuhhande, kel olli temma Jssa nimmi nende otſa kirjotud.

p. 7, 9.

2. Ja ma kuulſin úhhe heále taewaſt otſego palio wette kohhiſeminne, ja kui ſure pitkſe múrriſeminne, ja ma kuulſin kandlelójatte heále, kes ommad kandlid lóid.

3. Ja nemmad laulſid otſego úhhe uc laulo ſe aujárje eés, ja nende nelja ellaja, ja nende wannematte eés, ja úkſki ei woinud ſedda laulo óppida, kui agga need nelli wietkümmend tuhhat peále saa tuhhande, kes Ma peált on árraostetud.

4. Needſinnatſed on, kes ennaſt naestega ep olle

rojaseks teinud; sest nemmad on neitsid; needsinnatsed on, kes Talle järrel käiwad, kuhho ta ial lähhäb; needsinnatsed on innimeste seast ärraostetud kui esimessed annid Jummalale ja Tallele.

5. Ja nende suust ei olle kawwalust leitud, sest nemmad on ilmawiggata Jummala aujärje ees.

6. Ja ma näggin ühhe teise ingli kest taewast lendwad, sel olli iggawenne ewangelium, et ta sedda piddi kulutama neile, kes Ma peäl ellawad, ja keikile pagganattele ja sugguarrule, ja kelele ja rahwale.

7. Ja ta ütles sure heälega: Kartke Jummalat, ja andke temmale au, sest et temma kohto tund on tulnud, ja kummardage sedda, kes on teinud taewast, ja maad, ja merd, ja wee hallikad.

8. Ja teine ingel käis järrel ja ütles: Langenud on, langenud on Pabilon se suur linn, sest et ta omma soja teggewa hora winaga keik pagganad on jootnud. p. 18 e.

9. Ja kolmas ingel käis nende järrel, ja ütles sure heälega: Kui kegi sedda metsalist ja temma kuio kummardab, ja wõttab temma märgi omma otsa ette ehk omma käe peäle;

10. Sesamma peab ka Jummala kange soja teggewast winast joma, mis seggamatta on wallatud temma wihha karrika sisse, ja tedda peab tulle ja weewli sees waewatama pühha inglide ja Talle ees.

11. Ja nende wallo suits touseb ülles iggaweste iggawesseks aiaks: ja neil ei olle hingamist öö ja päwad, kes sedda metsalist ja temma kuio kummardawad, ja kui kegi temma nimme märgi wastowõttab.

12. Siin on pühhade kannatus: siin on need, kes Jummala käsosannad ja Jesusse usko peawad. p. 13, 10. ja 12, 17.

13. Ja minna kuulsin ühhe heäle taewast, se ütles mulle: Kirjota, önsad on need surnud, kes Issandas surrewad sest aiast; töest, ütleb Waim, et nemmad peawad hingama

ommast waewast, ja nende teud käiwad ka nende järrel. Jes. 3, 10.

14. Ja ma näggin, ja wata, üks walge pilw, ja se, kes pilwe peäl istus, olli innimesse Poia sarnane, ja temmal olli ommas peas kuldkroon ja ommas käes terraw sirp. p. 1, 13.

15. Ja teine ingel tulli templist wälja, ja kissendas sure heälega selle wasto, kes pilwe peäl istus: Hakka omma sirbiga, ja leika, sest et leikamisse tund sulle on tulnud, sest et mawilli on walmis sanud. Joel. 3, 18.

16. Ja kes pilwe peäl istus, se pistis omma sirbi Ma peäle, ja maad leikati ärra.

17. Ja üks teine ingel tulli wälja templist, mis taewas on, ja temmalgi olli terraw sirp.

18. Ja üks teine ingel tulli altarist wälja, ja temmal olli melewald tulle ülle, ja hüdis sure kissendamissega selle wasto, kel se terraw sirp olli, ja ütles: Hakka omma terrawa sirbiga, ja leika mahha selle Ma winamäe marjade warred, sest et selle kobbarad on küpsed.

19. Ja se ingel pistis omma sirbi mahha, ja leikas Ma winamäe ärra, ja wiskas need marjad Jummala kange wihha sure surrotörre sisse. p. 19, 15.

20. Ja se surrotörs sötkuti liñna wärrawa tagga, ja werri tulli törrest wälja hooste waljastest sadik tuhhat ja kuus sadda waggo maad. Jes. 63, 3.

15. Peatük.

Wies näggo neist seitsmest wiimsest nuhtlussest. Usklikkude kitusse laul.

Ja ma näggin teise sure ja immelikko tähhe taewas, seitse ingli, nende käes ollid need seitse wimist nuhtlust, sest et nendega Jummala kange wihha on löppetud.

2. Ja ma näggin otsego klaasmerd tullega seggatud, ja neid, kes woimust said selle metsalisse peäle ja temma kuio peäle, ja temma märgi peäle, ja temma nimme arro peäle, need seisid se klaasmerre äres, ja Jummala kandled ollid nende käes. p. 4, 6.

3. Ja nemmad laulsid

Jummala ſullaſe Moſesſe laulo, ja Talle laulo ja ütleſid: Sured ja immelikkud on ſinno teud, Iſſand Jummal ſa keigewäggewam; öiged ja tößſiſed on ſinno teed, ſa pühhade kuningas.

4. Kes ei peaks ſind kartma, Iſſand, ja ſinno nimme auuſtama, ſeſt et ſa üksi pühha olled, ſeſt et keik pagganad tullewad ja kummardawad ſinno ette, ſeſt et ſo öiged kohtomoiſtmisſed on awwalikkuks ſanud.

Jer. 10, 7. Jeſ. 66, 23.

5. Ja pärraſt ſedda näggin ma, ja wata, ſe tunnistusſetelgi tempel taewas tehti lahti. v. 11, 19.

6. Ja need ſeitſe ingli, kelle käes need ſeitſe nuhtluſt olli, tullid templiſt wälja, ehhitud puhta ja hiilgawa linnaſe ridega, ja nende rindade al ollid kuldwööd ſeutud.

7. Ja üks neiſt neljaſt ellajaſt andis neile ſeitſme inglile ſeitſe kuldkauſi täis Jummala kanget wihha, kes ellab iggaweste iggawesſeks aiaks.

8. Ja tempel ſai täis ſuitſo Jummala auuſt, ja temma wäest, ja üksi ei woinud ſisſe miñna ſiñna templisſe, ennego nende ſeitſme ingli ſeitſe nuhtluſt ſaid löppetud.

Jeſ. 6, 4. 2 Moſ. 40, 34. 1 Kunn. 8, 10.

16. Peatük.

Jummala wihha wallatakſe kauſist wälja neiſt ſeitſmeſt inglist.

Ja ma kuulſin ſure heäle templiſt, ſe ütles neile ſeitſme inglile: Minge ja wallage wälja need Jummala kange wihha kauſid Ma peäle.

2. Ja eſſimenne läks ärra, ja wallas omma kauſi wälja Ma peäle, ja üks kurri ja tigge paiſe ſai nende innimeste külge, kennel metſalisſe märk olli, ja kes temma kuio kummardaſid.

3. Ja teine ingel wallas omma kauſi wälja merresſe, ja ſe ſai otſego ſurno werreks, ja igga ellaw hing ſurri ärra merresſe.

4. Ja kolmas ingel wallas omma kauſi wälja jöggede ja wee hallikatte ſisſe, ja nemmad ſaid werreks.

5. Ja ma kuulſin ſelle wee ingli ütlewad: Öige

olled sa, Jssand, kes sa olled, ja kes sa ollid, ja se púhha, sest et sa sedda kohhut olled moistnud.

6. Sest et nemmad púhhade ja prohwetide werd árrawallanud, siis olled sa ka werd neile jua annud; sest nemmad on sedda wáárt. Luk. 19, 3.

7. Ja ma kuulsin altarist úhhe teise útlewad: Tõest Jssand Jummal, sa keigewäggewam, sinno kohtud on tõssised ja õiged.

8. Ja neljas ingel wallas wálja omma kausi páikesse peále: ja temmale anti tullega kõrwetada innimessed.

9. Ja innimessed kõrwetati suurest pallawast, ja teotasid Jummala nimme, kel melewald on nendesinnaste nuhtlusste úlle, ja ei parrandanud mitte meelt, et nemmad temmale piddid au andma.

10. Ja wies ingel wallas wálja omma kausi metsalisse aujärje peále, ja temma kunningriik sai pimmedaks, ja nemmad närrisid ommad keled wallo párrast.

11. Ja teotasid taewa Jummalat keige omma wallo ja omma paisede párrast, ja ei pöörnud mitte ommast teggudest. p. 9, 20.

12. Ja kues ingel wallas wálja omma kausi se suure Wratti jõe peále, ja temma wessi kuiwis árra, et nende kunningatte te päwatousmisse poolt piddi walmistadama. Jes. 11, 15. 16.

13. Ja minna näggin, et lendwa mao suust, ja metsalisse suust, ja walle prohweti suust kolm rojast waimo otsego konnad wálja tullid:

14. Sest nemmad on kurja waimude waimud, kes immetähtesid tewad, kes wálja lähhäwad Ma ja keige maailma kunningatte jure, neid seks keigewäggewama Jummala sureks päwaks sõtta koguma. p. 13, 13.

15. Wata, ma tullen kui warras; õnnis on se, kes walwab, ja hoiab ommad rided, et temma ei käi allasti, ja et temma häbbi ei sa náhtud. 1 Tess. 5, 2. 3.

16. Ja temma on neid kokkokoggunud úhte paika,

mis Ebrea kele Armageddoniks hůtakse.

17. Ja seitsmes ingel wallas omma kausi wälja tule kátte, ja suur heál tulli wálja taewa templist aujárje peált, se útles: Se on sündinud. p. 21, 6.

18. Ja heáled, ja pitkse múrrisemisséd, ja walgud sündisid, ja suur mawárriseminne sündis, mábhárdust ei olle olnud, sitast kui innimesséd Ma peále sanud, sábhárdune úpris suur mawárriseminne olli se. p. 4, 5. p. 8, 5. p. 11, 13, 19.

19. Ja se suur lin lődi kolmeks ossaks, ja paggananatte liñnad langsid, ja sedda suurt Babilonit málletati Jummala ees, et ta omma sure kange wihha wina karrikast temmale piddi andma. p. 14, 10.

20. Ja keik sared pőggenesid, ja mággesid ei olle leitud. p. 6, 14.

21. Ja suur rahhe ni raske kui úks talent tulli taewast mahha innimeste peále, ja need innimesséd teotasid Jummalat se rahhe nuhtlusse párrast, sest temma nuhtlus olli wágga suur.

17. Peatük.

Kues nággo. Kristusse wastase ehk waenlase riik. Tedda nimmetakse horuks, sest et se wastane hora sarnane on.

Ja úks neist seitsmest inglist, kel need seitse kausi on, tulli ja rákis minnoga, ja útles mulle: Tule, ma tahhan sulle se sure hora nuhtlust náidata, kes nende paljo wee peál istub.

2. Kellega Ma kunningad on hora tőőd teinud, ja need, kes Ma peál ellawad, on temma hora ello winast joobnuks sanud. p. 14, 8.

3. Ja temma wiis mind waimus árra kőrbe; ja ma nággin úhhe naese, kes istus werrepunnase metsalisse selgas, táis teotamisse nimmesid, ja temmal olli seitse Pead, já kümme sarwe.

4. Ja se naene olli ehhitud purpuri punnase ja walwaka punnase ridega, ja kullatud kullaga ja kalli kiwiwiga, ja perlidega, ja temmal olli kuldkarrikas ommas káes, táis hirmsaid asjo ja omma hora ello rojust. p. 18, 16.

5. Ja temma otsa olli

úks nimmi kirjotud: Sallaja asi, se suur Babilon horade ja keige hirmsade asjade emma Ma peäl.
p. 14, 8. p. 16, 19. p. 18, 9.

6. Ja ma näggin se naese joobnud ollewad púhade werrest, ja Jesusse tunnistajatte werrest, ja ma pannin úpris wägga immeks, kui ma tedda näggin. p. 18, 24.

7. Ja ingel útles mulle: Mikspärrast panned sa sedda immeks? Ma tahhan sulle öölda sedda sallaja asja sest naesest ja metsalisest, kes sedda naest kannab, ja kennel seitse Pead on, ja kümme sarwe.

8. Se metsalinne, mis ja olled nähnud, olli ja ei olle mitte, ja peab süggawusest úllestousma ja hukkatusse sisse minnema, ja need, kes Ma peäl ellawad, (kelle nimmed ei olle kirjotud elloramatusse mailma asutamisest) wöttwad immeks panna, kui nemmad nähwad sedda metsalist, kes olli, ja ep olle mitte, ehk temma kül on.

9. Ja siin on se moistus, kel tarkus on. Need seitse Pead on seitse mägge, kus peäl se naene istub.
p. 13, 1. 18.

10. Ja seitse kunningast on; wiis on langenud; ja úks on, ja teine ei olle weel tulnud, ja kui ta saab tulnud, siis peab temma natokesseks aiaks jäma.

11. Ja se metsalinne, mis olli, ja ep olle mitte, ja sesamma on kahhekšas, ja on nende seitsme seast, ja láhhäb hukkatusse sisse.

12. Ja need kümme sarwe, mis sa näggid, on kümme kunningast, kes ei olle weel kunningriki sanud, agga nemmad sawad melewalda kui kunningad úhheks tunniks metsalisega.

13. Neil on úks nou, ja andiwad omma wägge ja melewalda metsalisse kätte.

14. Need wöitwad söddida Tallega, ja Tal peab neid árrawoitma, sest ei temma on isandatte Isand, ja kunningatte kuningas, ja need, kes temmaga on, need kutsutud ja árrawallitsetud ja ustawad. 1 Tim. 6, 15.

15. Ja temma ütles mulle: Se wessi, mis sa näggid, kussa se hoor istub, on rahwas, ja hulk rahwast, ja pagganad ja keled.

16. Ja need kümme sarwe, mis sa näggid metsalisse peas, need wõtwad sedda hora wihkada ja tedda pupaljaks ja allaste tehha, ja sõwad temma lihhad, ja põletawad tedda ärra tullega.

17. Sest Jummal on nende süddamesse annud, et nemmad peawad temma nou järrele teggema, ja üht nou piddama, ja omma kunningriki metsalisse kätte andma, kunni Jummala sannad sawad lõppetud.

18. Ja se naene, kedda sa näggid, on se suur linn, kennel on se kunningriik Ma kunningatte üle.

p. 16, 19.

18. Peatük.

Kristusse waskase kunningrigi langmisest ja nuhtlusest.

Ja pärrast sedda näggin ma ingli taewast mahhatullewad, sel olli suur melewald, ja Ma walgustati temma auust.

2. Ja ta kisendas wahwast sure heälega, ja ütles: Langenud on, langenud on suur Pabilon, ja on kurja waimude elloasemeks sanud, ja keige rojaste waimude wangitorniks, ja keige rojaste lindude, mis iggaüks wihkab, wangitorniks.

3. Sest et temma omma horusse kange wihhawinaga keik pagganad on jootnud, ja Ma kunningad on temmaga horatõõd teinud, ja Ma kaupmehhed on temma liast kullutamisest rikkaks sanud.

4. Ja ma kuulsin teise heäle taewast, se ütles: Minge temmast wälja, mo rahwas, et teie mitte ei sa ossa temma pattudest, ja et teie ei sa middagi temma nuhtlusteſt. 2 Kor. 6, 17.

5. Sest temma pattud on taewast sadik tulnud, ja Jummal on temma üllekohtused teud mele tuletanud. 1 Mos. 18, 20. Jer. 51, 9.

6. Makske temma kätte, nenda kui ta teie kätte on maksnud, ja tassuge temma kätte kahhe wõrra temma teggude järrele: sedda karrikast, mis ta täide wallanud, wallage temmale kahhewõrra.

7. Ni paljo kui ta isse ennast on auustanud, ja liga himmude peále kullutanud, sedda wõrra tehke temmale pina ja kurwastust, sest et ta ommas südames útleb: Ma istun kui kunninga emmand, ja ep olle lesk, ja ei sa polegi kurwastust nähha.

8. Sepärrast peawad temma nuhtlussed ühhel päwal tullema, surm, ja kurwastus, ja nälg, ja tedda peab tullega ärrapõletadama, sest et Jummal Jssand wäggew on, kes temma peále kohhut moistab. Jes. 47, 9.

9. Ja tedda nutwad ja kaebawad tagga need Ma kunningad, kes temmaga horatõõd teinud ja lias himmus ellanud, kui nemmad temma põllemisse suitso nähwad. p. 17, 2.

10. Ja seiswad kaugelt temma pina hirmo pärrast, ja útlewad: Hädda! hädda! Babilon sinna suur lin, sa wäggew lin, sest et ühhe tunniga so kohhus on tulnud. p. 14, 8.

11. Ja need kaupmehhed Ma peál nutwad ja leinawad temma pärrast, sest et nende kaupa úkski ennam ei osta,

12. Ei kulda egga hõbbedat, ei kalliſt kiwwi egga perli, ei kalliſt linnast riet egga purpuri, ei sidi egga walwaka punnase kallewi kaupa, egga mingisugust hea haisoga puud, ei mingisugust Elewanti luist tehtud riista, egga mingisugust kallimast puust tehtud astja, ei wasseſt, ei rauast egga marmori kiwwist tehtud riista. Eſek. 27, 12. 13. 22.

13. Ei kaneli egga suitsetamisse rohto, ei salwi egga wiroki, ei wina egga õlli, ei nisojahho egga nisso, ei weiksid egga lambaid, ei hobbosid egga tõldasid, ei orje egga inimeste hingesid úkski ennam ei osta.

14. Ja se süggisene willi, mis so hing ihhaldab, on so käest ärralãinud, ja kik, mis lihhaw ja wägga känna olli, on so käest ärralãimid, ja sedda ei leia sa ennam mitte.

15. Nendesinna
de kaupmehhed, t
mast on rikkaks
seiswad kaug

na hirmo pärraſt, ja nutwad ja leinawad,
Jer. 50, 13. 46.

16. Ja útlewad: Hádda! hádda! ſinna ſuur lin, mis olli ehhitud kalli linnaſe ridega, ja purpuri ja walwaka punnaſe kallewiga, ja olli kullatud kulla ja kalli kiwwi ja perlidega, ſeſt et úhhel tunnil ni ſuur rikkus on pupaljaks tehtud. p. 17, 4.

17. Ja keik laewa tüürmannid, ja keik rahwa hulk laewade peál, ja laewamehhed, ja ni mitto kui merre peál kauplewad, ſeiſid emalt,

18. Ja kiſſendaſid, kui nemmad temma pöllemiſſe ſuitſo näggid, ja útleſid: Mis olli ſelle ſure linna ſarnane? Jeſ. 34, 10.

19. Ja nemmad heitſid pörmo omma peade peále, ja kiſſendaſid nuttes ja leinades, ja útleſid: Hádda! hádda! et ſe ſuur lin, kelle ſees on rikkaks ſanud temma kalliſt hinnaſt keik, kennel laewad ollid merre peál, úhhel tunnil on pupaljaks tehtud.

20. Olle wägga römus temma pärraſt ſinna taewas, ja teie pühhad apoſtlid ja prohwetid! ſeſt et Jummal teie waewa temma kätte on nuhhelnud.

21. Ja üks wäggew ingel töſtis úhhe kiwwi otſego ſure weskikiwwi úlles, ja wiskas ſedda merresſe ja útles: Nenda peab Babilon ſe ſuur lin äkkitſelt ſama ärrawisſatud, ja ei pea mitte ennam leitama. Jer. 51, 63. 64.

22. Ja kandlelöjatte ja mängimeeste ja wille ja pasſuna aiajatte heält ei pea ſo ſees mitte ennam kuuldama, egga úhhegi ammeti ammetmeeſt ei pea ennam ſo ſeeſt leitama, ja weske kahhinat ei pea ennam ſo ſees kuuldama. Jeſ. 24, 8. Eſek. 26, 13.

23. Ja küünla walgus ei pea ennam ſo ſees paiſtma, ei peigmehhe, egga prudi heält ei pea ennam ſo ſees kuuldama: ſeſt et ſinno kaupmehhed ollid Ma üllemad, ſeſt et ſo noidusſe lábbi keik pagganad on ärraekſitud.
Jer. 7, 34. p. 16, 9. Jeſ. 23, 8.

24. Ja prohwetide ja pühhade werri on temmaſt leitud ja keikide werri, kes

istus ja temma sõawäega.

20. Ja se metsalinne woeti kinni, ja temmaga se walleprohwet, kes need immetähhed temma ees olli teinud, mis lábbi temma olli eksitanud neid, kes metsalisse márki ollid wastowõtnud, ja kes temma kuio kummardasid: neid kahte wissati ellawalt sinna tulle járwe, mis weewlis põlleb.

21. Ja neid teisi tappeti árra selle Jsanda mõõgaga, kes hobbose selgas istus, mis temma suust wálja tulli. Ja keige lindude kõhhud said táis nende lihhast.

20. Peatük.

Kurrat pannakse kinni tuhhat aastat, saab pärrast lahti, ja sadab Kygi ja Magogi Jummala koggodusse wasto sõddima, agga nemmad sawad hukka. Wiimne kohhus.

Ja minna nággin ingli taewast mahhatullewad, sel olli súggawusse wõtti, ja úhhed surred ahhelad ommas káes.

2. Ja ta wõttis lendwa mao kinni, sedda wanna maddo, se on kurrat ja sadanas, ja panni tedda kinni tuhhat aastat,

p. 12, 9.

3. Ja heitis tedda súggawusse sisse, ja panni tedda lukko tahha, ja panni tedda peált pitseriga kinni, et ta mitte ennam ei piddand pagganid eksitama, senni kui need tuhhat aastat piddid otsa sama, ja pärrast peab tedda lahti lastama nattokesseks aiaks.

4. Ja ma nággin aujárgi, ja nemmad istusid nende peále, ja kohhus anti nende kátte; ja ma nággin nende hinged, kenne Pead ollid kirwega otsast árraraiutud Jesusse tunnistusse pärrast, ja Jummala sanna pärrast, ja kes ei wõtnud metsalist egga temma kuio kummardada, ja ei wõtnud temma márki omma otsa ette, egga omma káe peále; ja nemmad ellasid ja wallitsesid kui kunningad Kristusega tuhhat aastat.

Tan. 7, 9. 22-27. Matt. 19, 28.

5. Agga teised surnud ei saand mitte ellawaks, kunni need tuhhat aastat otsa said. Se on se esimene úllestousminne.

6. Õnnis ja pühha on se, kel ossa on esimesses

üllestousmissest; nende ülle ep olle teisel surmal mitte melewalda; waid nemmad peawad Jummala ja Kristusse preestrid ollema, ja temmaga kui kunningad wallitsema tuhhat aastat. p. 5, 10.

7. Ja kui need tuhhat aastat sawad otsa sanud, siis peab sadanat lahti lastama ommast wangist.

8. Ja ta lähhäb wälja ärraeksitama need pagganad, kes on mailma neljas nurkas, sedda Kogi ja Magogi, neid sötta kogguma, kelle arro on kui liiw merre äres. Esek. 38, 2. u. t. s.

9. Ja nemmad tullid Ma laiusse peäle, ja piirsid pühhade leri ja se armastud liñna ümber, ja tulli langes taewast mahha Jummalast, ja söi neid ärra. Esek. 38, 22. ja 39, 6.

10. Ja kurrat, kes neid ärraeksitas, heideti tulle ja weewli järwe, kus metsalinne ja walleprohwet olli: ja neid peab waewatama ööd ja päwad iggaweste iggawesseks aiaks. p. 19, 20. p. 14, 10. 11.

11. Ja ma näggin ühhe sure walge aujärje, ja sedda, kes selle peäl istus kelle palle eest pöggenes Ma ja taewas, ja neile ei leitud asset. p. 6, 14—16.

12. Ja ma näggin surnud, pissokessed ja sured Jummala ees seiswad, ja ramatud tehti lahti, ja teine ramat tehti lahti, se on elloramat; ja nende surnutte peäle moisteti kohhut sedda möda, kui ramatude sisse olli kirjotud, nende teggude järrele.

13. Ja merri andis need surnud, kes temma sees ollid, ja surm ja pörgohaud andsid need surnud, kes nende sees ollid, ja iggaühhe peäle moisteti kohhut nende teggude järrele.

14. Ja surm ja pörgohaud heideti tulle järwe. Se on se teine surm. 1 Kor. 15, 26. 54. 55.

15. Ja kedda ei olle leitud elloramato sisse kirjotud ollemast, sedda heideti tulle järwe. Matt. 25, 41.

21. Peatük.

Seitsmes näggo nest Jerusalemmast.

Ja ma näggin ue taewa ja ue Ma; sest essimenne taewas, ja essimenne Ma olli möda läinud,

ja merd :i olnud mitte ennam.

2. Ja minna Joannes näggin sedda pühha liinna, uut Jerusalemma Jummalast mahha tullewad otsego pruut ehhitud omma mehhele.

3. Ja ma kuulsin suurt heält taewast útlewad: Wata, Jummala telk on innimeste jures, ja temma tahhab nende jures kui telgi sees ellada, ja nemmad peawad temma rahwas ollema, ja Jummal isse tahhab nendega olla nende Jummal. 2 Kor. 6, 16.

4. Ja Jummal tahhab árrapühkida keik weepisarad nende silmist, ja surma ei pea ennam ollema, egga leinamist, egga kissendamist, egga waewa ei pea ennam ollema; sest et eksimessed asjad on árraläinud.

5. Ja, kes aujárje peál istus, se útles: Wata, ma teen keik ucks. Ja ta útles mulle: Kirjota, sest et needsinnatsed sannad on tõssised ja ustawad.

2 Kor. 5, 17.

6. Ja ta útles mulle: Se i sündinud. Minna ollen se A ning O, se Algminne ning Ots; ma tahhan sellele, kel janno on, ilma anda ello wee hallika seest.

Jes. 55, 1. m. t. s.

7. Kes woidab, se peab keik párrima, ja ma tahhan temmale Jummalaks olla, ja ta peab minnule poiaks ollema.

p. 2, 26. 28. Sakar. 8, 8.

8. Agga argade, ja ende uskmatta, ja hirmsade, ja tapjatte ja horapiddajatte, ja neidade ja wõra jummala teenritte, ja keige wallelikkude ossa peab ses tulle ja weewliga põlewas járwes ollema, se on se teine surm.

9. Ja minno jure tulli üks neist seitsmest inglist, kel need seitse kausi ollid täis seitse wimist nuhtlust, ja ta rákis minnoga ja útles: Tulle, ma tahhan sulle sedda pruti, selle Talle naest náidata.

p. 15, 1. 6, 7.

10. Ja temma wiis mind waimus úhhe sure ja kõrge mäe peále, ja náitis mulle sedda suurt liinna, sedda pühha Jerusalemma, mis taewast mahha tulleb Jummalast. Esek. 40, 2.

11. Ja temmal olli Jummala au, ja temma walgus olli keigekallima kiwwi sarnane, otsego jaspi kiwwi, mis hiilgab kui Kristalli klaas. Esek. 48, 35.

12. Ja temmal olli suur ja kõrge müür, ja temmal olli kaksteistkümmend wärrawat, ja nende wärrawatte peäl kaksteistkümmend inglit, ja nimmed peäle kirjotud, need on kahheteistkümne Israeli laste sugguarro nimmed.
Esek. 48, 31. n. t. s.

13. Päwatousmisse poolt kolm wärrawat: pohja poolt kolm wärrawat: louna poolt kolm wärrawat: õhto poolt kolm wärrawat. Luk. 13, 29.

14. Ja liinna müril olli kaksteistkümmend allust, ja nende peäl Talle kahheteistkümne apostli nimmed.
Ewes. 2, 20.

15. Ja sellel, kes minnoga räkis, olli kuldpilliroog, et temma liinna ja temma wärrawad ja temma müri piddi mõõtma. Esek. 40, 3.

16. Ja se lin on neljanurgane, ja temma pikkus on nisammasuggune kui temma laiuski, ja temma mõõtis liinna pilliroога kaksteistkümmend tuhhat waggo: temma pikkus ja laius ja kõrgus on ühhesuggune.

17. Ja ta mõõtis temma müri sadda ja nelli wiekümmend künart, innimesse mõõdo järrele, mis inglil olli.

18. Ja temma tehtud müür olli jaspi kiwwi, ja lin selge kuld, puhta klasi sarnane:

19. Ja liinna müri allussed ollid illusaste ehhitud keigesuguse kalli kiwwiga: esimenne allus olli jaspis: teine, sawiir: kolmas, kalkädon: neljas, maragd.

20. Wiies, sardoniks: kues, sardius: seitsmes, krüsolitus: kahheksas, pärillus: üheksas, topasion: kümnes, krüsopraasus: üksteistkümnes, hüakintus: kaksteistkümnes, ametüstus. 2 Mos. 28, 17—20.

21. Ja need kaksteistkümmend wärrawat ollid kaksteistkümmend perli, iga wärraw olli ühhest perlist, ja liinna ulits olli selge kuld, otsekui klaas, mis läbbipaistab.

22. Ja minna ei näinud templit seäl sees, sest Issand keigewäggewam Jummal on temma tempel, ja Tal.

23. Ja sel liñnal ei olle päikest egga kuud tarwis, et nemmad seäl sees peaksid paistma: sest Jummala au walgustab sedda, ja temma künal on Tal. p. 22, 5. Jes. 60, 19.

24. Ja need pagganad, kes önsaks sawad, käiwad temma walgusses: ja ma-ilma kunningad wiwad omma au ja auustust siñna liñna sisse. Jes. 60, 3. 5.

25. Ja temma wärrawaid ei panda mitte lukko päwal; sest seäl ei olle ööd. Jes. 60, 11. 20.

26. Ja pagganatte au ja auustust peab siñna sisse widama.

27. Ja siñna sisse ei pea ühtegi sama, mis ärrakeeldud on, egga mis hirmsad asjad ja wallet teeb, kui agga need, kes Talle ello ramatusse on kirjotud. Wil. 4, 3.

22. Peatük.

Ue Jerusalemma ello weest ja puust, ja önsast pölwest. Keik, mis öeldud, on töeste tössi. Weel monni öppetus ja maenitsus.

Ja temma näitis mulle puhta ellowee jögge, mis ſelge otſego kristalli klaas, se tulli Jummala ja Talle aujärjest wälja, Esek. 47, 1. 12. Sakar. 14, 8.

2. Kesk temma ulitsat ja mollemil polil jöe olli ello-puu, se kandis kaksteistkümmend wilja suggu, ja andis iggal kuul omma wilja, ja selle pu lehhed tullid pagganatte terwisseks.

3. Ja ühtegi ärranetud ei pea ennam ollema: ja Jummala ja Talle aujärg on seäl sees, ja temma sullased teniwad tedda. Sakar. 14, 11.

4. Ja nemmad näwad temma palle, ja temma nimmi on nende otsade ees. Laul. 17, 15.

5. Ja ööd ei olle seäl, ja neil ei olle künalt egga päwa walget tarwis, sest et Issand Jummal neid walgustab, ja nemmad peawad kui kunningad wallitsema iggaweste iggawesseks aiaks. p. 21, 23. Laul. 36, 10.

6 Ja ta ütles mulle: Need on ustawad
sised sannad: ja
pühha prohwetide
mal on läkkitan
ingli omma sullas

ma, mis noppeste peab sündima. Amos. 3, 7.

7. Wata, ma tullen pea: Onnis on se, kes selleſinnatſe ramato prohweti kulutamisſe sannad peab.

8. Ja minna Joannes ollen se, kes sedda näggi ja kulis, ja kui ma sedda sain kuulnud ja näinud, heitsin minna kummardades mahha selle ingli jalge ette, kes mulle sedda näitis. p. 19, 10.

9. Ja ta ütles mulle: Katsu, ärra te sedda mitte: sest ma ollen sinno ja prohwetide so wendade, ja nende kasullane, kes selleſinnatſe ramato sannad piddawad: kummarda Jumalat.

10. Ja ta ütles mulle: Ärra panne mitte pitseriga kinni selleſinnatſe ramato prohweti kulutamisse sanno: sest et se aeg liggi on. Dan. 8, 26. ja 12, 4. Wil. 4, 5. Jlm. 1, 3.

11. Kes üllekohhut teeb, se tehko weel üllekohhut: ja kes rojane on, se sago weel rojaseks: ja kes öige on, se sago weel öigeks: ja kes pühha on, se sago weel pühhaks. 2 Tim. 3, 13.

12. Ja wata, noppeste, ja mo p[illegible] on minnoga, iggaühhe kätte tassuda, nenda kui temma teggo on.

13. Minna ollen se A ning O, se Algminne ning Otz, se esſimenne ning wiimne. Jes. 41, 4. ja 44, 6. ja 48, 12. Jlm. 1, 8. 11.

14. Önsad on need, kes temma käsſoſannade järrele tewad, et neil woiks melewald olla ellopuust süa, ja woikſid wärrawist liinna ſisse miina. Joan. 14, 23.

15. Agga oues on koerad, ja noiad, ja horapiddajad, ja tapjad, ja woõra jummala teenrid, ja keik, kes wallet armastawad ja tewad. p. 21, 8. 1 Kor. 6, 10.

16. Minna Jesus ollen lähkitanud omma ingli, teile sedda tunnistama koggoduste sees; ma ollen Taweti juur ja suggu, se elkias koidotäht. p. 1, 1. 2. Jes. 11, 10. 2 Petr. 1, 19.

17. Ja Waim ja pruut ütlewad: Tulle; ja kes sedda kuleb, üttelgo: Tulle; ja, kel janno on,

tulgo, ja kes tahhab, se wõtko ellowet ilma.
Jes. 55, 1. Joan. 7, 37. Ilm 21, 1. 6.

18. Sest ma tunnistan ka keikile, kes selle sinnatse ramato prohweti kulutamisse sannad kuulwad: kui kegi middagi sinna jure kaswatab, siis wõttab Jummal temma peale panna need nuhtlussed, mis selle sinnatse ramato sisse on kirjotud.

19. Ja kui kegi middagi ärrakautab selle sinnatse prohweti kulutamisse ramato sannadest, siis wõttab Jummal ärrakauta da temma ossa ellorama tust, ja pühhast linnast, ja neist, mis selle ramato sis se on kirjotud. 5 Mos. 4, 2.

20. Se, kes sedda tunnistab, ütleb: Jah wist, minna tullen noppeste. Amen. Tulle wissist, Issand Jesus. p. 1, 7.

21. Meie Issanda Jesusse Kristusse arm olgo teie keikidega. Amen.

Joannesse Ilmutamisse ja Ue Seädusse Ramato

Ots.

Register ehk Juhhataja,

jast Pühhade ja Pühhapåwade

vangeliummid ja Epistlid

ülleswoetakse.

---

ristusse Tulle=

11—14.
att. 21, 1—9.

Tullemisse

13.
5—36.

Tullemisse

5.
2—10.

Tullemisse

19—28.

Joulo Pühhal.

14.

hal.

-20.

sse Påwal.

-15. p. 7, 51—60.
34—39.

3 Joulo Pühhal.

Ep. Jes. 7, 14. 15.
Ew Joan. 1, 1—14.

ehk Joannesse Öppetaja Påwal.

Ep. Sir. 15, 1—8.
Ew. Joan. 21, 19—24.

Pühhapåwal pårrast Joulo Pühha.

Ep. Kal. 4, 1—7.
Ew. Luk. 2, 33—40.

Neåri Påwal.

Ep. Kal 3, 23—29.
Ew. Luk. 2, 21.

Pühhapåwal Pårrast Neåri Påwa.

Ep. Rom. 6, 3. 4.
Ew. Matt. 3, 13—17.

Kolme Kunninga Påwal.

Ep. Jes 60, 1—6.
Ew. Matt. 2, 1—12.

1 Pühhapåwal pårrast Kolme Kunninga Pühha.

Ep. Rom. 12, 1—6.
Ew. Luk. 2, 41- 52.

5

2 Pühhapäwal pärraſt Kolme Kunninga Pühha.

Ep. Rom. 12, 6—16.
Ew. Joan. 2, 1—11.

3 Pühhapäwal pärraſt Kolme Kunninga Pühha.

Ep. Rom. 12, 17—21.
Ew. Matt. 8, 1—13.

4 Pühhapäwal pärraſt Kolme Kunninga Pühha.

Ep. Rom. 13, 8—10.
Ew. Matt. 8, 23—27.

5 Pühhapäwal pärraſt Kolme Kunninga Pühha.

Ep. Koloſ. 3, 12—17.
Ew. Matt. 13, 24—30.

Maria Puhhastamisſe eht Kûûnla Päwal.

Ep. Malak. 3, 1—4.
Ew. Luk. 2, 22—32.

6 Pühhapäwal pärraſt Kolme Kunninga Pühha.

Ep. 1 Teſſ. 5, 1—11.
Ew. Matt. 25, 1—13.

Ühhekſamal Pühhapäwal enne Kriſtusſe üllestousmisſe Pühha. Septuageſima.

Ep. 1 Kor. 9, 24—27. p. 10, 1—5.
Ew. Matt. 20, 1—16.

8 Pühhapäwal enne Kristusſe üllestousmisſe Pühha. Serageſima.

Ep. 2 Kor. 11, 19—33. p. 12, 1—9.
Ew. Luk. 8, 4—15.

7 Pühhapäwal enne Kristusſe üllestousmisſe Pühha. Quinquageſima.

Ep. 1 Kor. 13. keik ſe peatûk.
Ew. Luk. 18, 31—43.

isse Nellipühhi reisel Päwal.
Ep. Ap. Tegg. 10, 42—48.
Ew. Joan. 3, 16—21.

isse Nellipühhi kolmandamal Päwal.
Ep. Ap. Tegg. 8, 14—17.
Ew. Joan. 10, 1—10.

wal Kolmaino Jummala Pühhal.
iis= Ep. Rom. 11, 33—36.
i. Ew. Joan. 3, 1—15.

Essimesel Pühhapäwal
ris= pärrast kolmaino Jummala
ha. Pühha.
Ep. 1 Joan. 4, 16—21.
Ew. Luk. 16, 19—31.

2 Pühhapäwal pärrast kolm=
ris= aino Jummala Pühha.
ha. Ep. 1 Joan. 3, 13—18.
Ew. Luk. 14, 16—24.

3 Pühhapäwal pärrast kolm=
ris= aino Jummala Pühha.
ha. Ep. 1 Peetr. 5, 6—11.
Ew. Luk. 15, 1—10.

Jani Päwal.
Ep. Jes. 40, 1—5.
ris= Ew. Luk. 1, 57—80.
ha. 4 Pühhapäwal pärrast kolm=
aino Jummala Pühha.
Ep. Rom. 8, 18—23.
Ew. Luk. 6, 36—42.

sse Heina Maria ehk Maria katsmaminnemisse Päwal.
Ep. Rom. 12, 9—16
Ew. Luk. 1, 39—56.
is=
ja. 5 Pühhapäwal pärrast kolm=
aino Jummala Pühha.
—4. Ep. 1 Peetr. 3, 8—15.
Ew. Luk. 5, 1—11.
dä= 6 Pühhapäwal pärrast kolm=
aino Jummala Pühha.
Ep. Rom. 6, 3—11.
Ew. Matt. 5, 20—26.

7 Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.

Ep. Rom. 6, 19—23.
Ew. Mark. 8, 1—9.
Ew. Matt. 17, 1—9.

8 Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.

Ep. Rom. 8, 12—17.
Ew. Matt. 7, 15—23.

9 Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.

Ep. 1 Kor. 10, 6—13.
Ew. Luk. 16, 1—9.

10 Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.

Ep. 1 Kor. 12, 1—11.
Ew. Luk. 19, 41—48.

11 Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.

Ep. 1 Kor. 15, 1—10.
Ew. Luk. 18, 9—14.

12 Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.

Ep. 2 Kor. 3, 4—11.
Ew. Mark. 7, 31—37.

13 Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.

Ep. Kal. 3, 15—22.
Ew. Luk, 10, 23—37.

14 Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.

Ep. Kal. 5, 16—24.
Ew. Luk. 17, 11—19.

15 Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.

Ep. Kal. 5, 25. 26. p. 6, 1—10.
Ew. Matt. 6, 24—34.

16 Pühhapäwal pärraſt kolmaino Jummala Pühha.

Ep. Eweſ. 3, 13—21.
Ew. Luk. 7, 11—17.

Mihkli Päwal.

Ep. Ilm. 12, 7—12.
Ew. Matt. 18, 1—11.

17 Pühhapäwal pär kolmaino Jummala Pühh

Ep. Eweſ. 4, 1—6.
Ew. Luk. 14, 1—11.

18 Pühhapäwal pär kolmaino Jummala Pühh

Ep. 1 Kor. 1, 4—9.
Ew. Matt. 22, 34—46.

19 Pühhapäwal pär kolmaino Jummala Pühha

Ep. Eweſ. 4, 22—28.
Ew. Matt. 9, 1—8.

20 Pühhapäwal pär kolmaino Jummala Pühha.

Ep. Eweſ. 5, 15—21.
Ew. Matt. 22, 1—14.

21 Pühhapäwal pär kolmaino Jummala Pühha.

Ep. Eweſ. 6, 10—17.
Ew. Joan. 4, 47—54.

22 Pühhapäwal pär kolmaino Jummala Pühha.

Ep. Wil. 1, 3—11.
Ew. Matt. 18, 23—35.

23 Pühhapäwal pär kolmaino Jummala Pühha

Ep. Wil. 3, 17—21.
Ew. Matt. 22, 15—22.

24 Pühhapäwal pär kolmaino Jummala Pühha.

Ep. Kolоſſ. 1, 9—14.
Ew. Matt. 9, 18—26.

25 Pühhapäwal pär kolmaino Jummala Pühha.

Ep. 1 Teſſ. 4, 13—18.
Ew. Matt. 24, 15—28.

26 Pühhapäwal pär kolmaino Jummala Pühha

Ep. 2 Petr. 3, 3—13.
Ew. Matt. 25, 31—46.

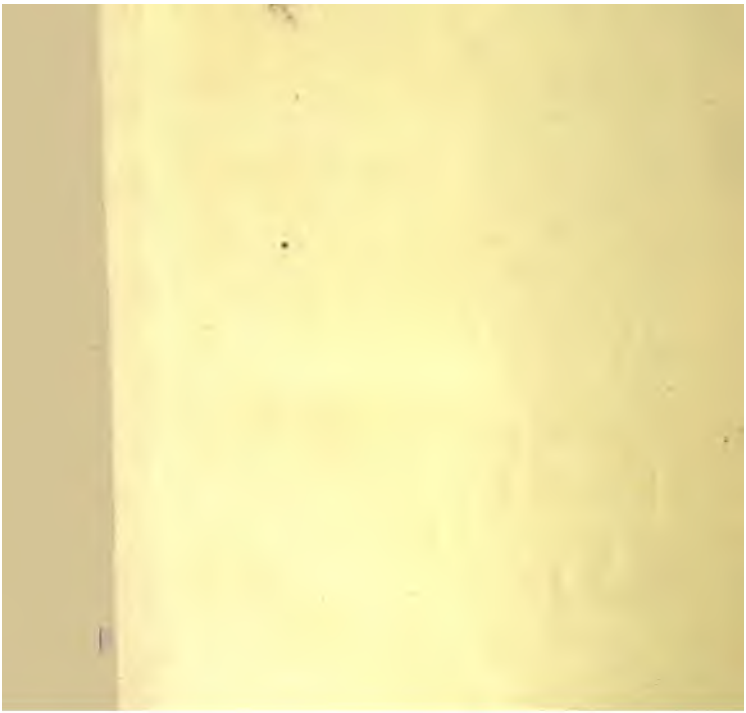

CBPX ·Es86

BS 2126 .E8 1825 C.1
Meie Issanda Jesusse Kristusse
Stanford University Libraries
3 6105 040 427 226